

ဝိပဿနာကျမ်း

ခုတိယတွဲ

၂၀၁၄

မင်း၊ မိုး၊ နိဗ္ဗာန်သို့

အမြန်ဆိုက်ရောက်စေနိုင်သော

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း

ဒုတိယတွဲ

အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရား

ရေးသားစီရင်အပ်သည်။

ရန်ကင်းမြို့ သာသနာ့ရိပ်သာ ဗုဒ္ဓသာသနာ့အဖွဲ့က

ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

သတ္တမ ပုံနှိပ်ခြင်း စာအုပ်စရ (၃၀၀၀)

ဗုဒ္ဓသာသနာ့အဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်တွင် ရိုက်နှိပ်သည်။

ထုတ်ဝေသူ။ ။မင်္ဂလာ ဦးအောင်မြင့် ယာယီ (၀၃၀၈၈) အကျိုးတော်ဆောင်
(ပဋိပတ္တိသာသနာပြု မဟာစည်ရံပုံငွေ) ဗုဒ္ဓသာသနာ့နဂါးအဖွဲ့ချုပ်
အမှတ်-၁၆၊ သာသနာ့ရိပ်သာ၊ ဟာမစ်တစ်လမ်း၊ ကုက္ကိုင်း၊ ရွှေကုံတိုင်
စာတိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာပေခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၂၆၉၀)

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေးစာတိုက်၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ
ဗုဒ္ဓသာသနာ့အဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်တွင် အတွင်းရေးမှူး (အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ်)
ဦးလှမောင် M.A., M.S., B.L. (မှတ်ပုံတင်စာမှတ် ၀၈၇၉)က ပုံနှိပ်သည်။

အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

ဂါထာ နိဒါန်း

ပဌမတွဲ၌ မြန်မာစကားပြေ နိဒါန်းနှင့်တကွ ဂါထာ
နိဒါန်းကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့၏။ ဤ ဒုတိယတွဲ၌ကား
ထို ဂါထာတို့ကိုပင် မြန်မာပြန်၍ သိလိုသူတို့ အတွက်
ဖော်ပြပါအံ့။

ဧတ္ထဒံ ဝုစ္စတိ ဂါထာရုစိကာန မတ္တာယ ဝိညနံ။

ဧတ္ထ၊ ကျမ်းသစ်ထွန်းလင်း၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏၊ ကြောင်းရင်းမူလ၊ ပဘဝကို
ဖော်ပြစဉ်လာ၊ ဤ နိဒါန်းအရာ၌။ ဂါထာရုစိကာနံ၊ ဖွဲ့ဆိုသိုက်မြိုက်၊ ဂါထာ၌
နှစ်သက်ခြင်းရှိကုန်သော။ ဝိညနံ၊ မာဂဓိကာ၊ ပါဠိအရာ၌၊ လိမ္မာတတ်သိ၊
ပညာရှိတို့၏။ အတ္တာယ၊ ဂွမ်းလွှာဆီစိမ့်၊ ချိုအိဆိမ့်သို့၊ နှစ်သိမ့်ရှင်မြူး၊ ကြည်နူး
အားရခြင်း အကျိုးငှါ။ ဣဒံ ဂါထာသမ္မဟဝစနံ၊ ဆန်း-အလင်္ကာ၊ သဒ္ဒါအညီ၊
နည်းစုံမီ၍၊ ဖွဲ့စီရေးသား၊ ဂါထာအပေါင်း တည်းဟူသော ဤ စကားကို။
ဝုစ္စတိ၊ ချီးကျူးစပ်ဟပ်၊ မြက်ဆိုအပ်ပေသတည်း။

(၁) ယော အပ္ပမာဒေါ အမတဿ ဝေ ပဒံ၊
သမ္မာဒနော သေဋ္ဌ သိက္ခတ္တယဿာပိ။
အရိယမဂ္ဂဉ္စ အာရာဓယေ ဘာဝိတော၊
ကရောတိ သဒ္ဓမ္မ စိရဋ္ဌိတိမ္ပိ ဝေ။

ယော အပ္ပမာဒေါ၊ ခြောက်ဒွါရ၌၊ ဖြစ်ခိုက်ရုပ်နာမ်၊ သဘောမှန်ကို၊ အမြန်
လက်ငင်း၊ ဉာဏ်ထင်လင်းအောင်၊ ချက်ခြင်းမှတ်ရှု၊ မမေ့မူ တည်းဟူသော
အကြင် အပ္ပမာဒတရားသည်။ အမတဿ၊ သေခြင်းကင်းပြတ်၊ နိဗ္ဗာန်ခတ်၏။
ပဒံ စ၊ ရောက်ရန်အကြောင်း၊ အကျင့်ကောင်းသည်လည်း။ ဝေ-ကေန္တေန၊
စင်စစ်ကေန၊ အမှန်အားဖြင့်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။ သေဋ္ဌသိက္ခတ္တယဿာပိ၊
သီလ-သမာဓိ၊ အသိပညာ၊ ထူးမြတ်စွာသော၊ သိက္ခာသုံးပါး၊ အကျင့်တရား
အပေါင်းကိုလည်း။ သမ္မာဒနော စ၊ အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်၊ ပြီးစေ နိုင်သည်လည်း။
ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။ ဘာဝိတော၊ မနားမရပ်၊ ပွားစေအပ်သည်ရှိသော်။ အရိယ-
မဂ္ဂဉ္စ၊ ရှစ်ပါးအင်္ဂါ၊ စုံလင်စွာနှင့်၊ အရိယာမဂ်ငြမ်း၊ ထွက်ရပ်လမ်းကိုလည်း။
အာရာဓယေ-အာရာဓယတိ၊ လေးကြိမ်တိုင်တိုင်၊ ပြီးစေနိုင်၏။ သဒ္ဓမ္မစိရဋ္ဌိတိမ္ပိ၊
သူတော်ကောင်းများ၊ မြတ်တရားဟု၊ သုံးပါးသိက္ခာ၊ သာသနာ၏၊ ရှည်စွာ

(ခ)

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း

ခိုင်ခံ့ တည်တံ့ခြင်းကိုလည်း။ ဝေ-ကေန္တေန၊ စင်စစ်ကေန၊ အမှန်အားဖြင့်။ ကရောတိ၊ မြားမြက်-ကျူရုံ၊ ဆက်တည်ပုံသို့၊ အထုံကူးစက်၊ မကွယ်ပျက်အောင်၊ နှယ်ဆက်မပြတ်၊ ပြုလုပ်တတ်ပါပေ၏။ ။(ပ-ဣန္ဒဝံသာ၊ ဒု-သာရင်၊ တ-သဂ္ဂိဏီ၊ စ-ဝံသတ္ထဝိလာ။ ဥပဇာတိ ဂါထာတည်း။ အာယိ-ဟူသော သက္ကတ၌ ကဲ့သို့၊ အရိယ-ဟူသော မာဂဓ၌လည်း၊ အ-နှင့်ရိ ကို ပေါင်း၍၊ ဂရုတလုံးတည်းသာ ယူအပ်၏။ တပေါ စ ဗြဟ္မစရိယဉ္စ၊ အရိယသစ္စာနဒဿနံ၊ နိဗ္ဗာနသစ္စိကိရိယာ စ-ဟူသော မင်္ဂလသုတ်၌ စရိ-အရိ-ကိရိ တို့ကို ဂရုတလုံးတည်းစီသာ ယူရသကဲ့သို့ မှတ်ပါလေ။)

(၂) သော နိဗ္ဗုတေပိဓ ဇိနေ စိရံ မနေ၊
လလာသ ဝိညုန မနေက ကောဋ္ဌိနံ။
ပစ္ဆာတနာရာဓိတတာယ ပါယသော၊
ဒုဗ္ဗောဓော သာသိ၊ ပစ္ဆိမာနံ ပုနာပိ။

ဇိနေ၊ အပ္ပမာဒ၊ ပဓာနဖြင့်၊ သုံးဝသိက္ခာ၊ သာသနာကို၊ ကောင်းစွာတည်ထောင်၊ ငါးမာရ်အောင်သည့်၊ ခေါင်းဆောင်ရှေ့သွား၊ မြတ်ဘုရားသည်။ နိဗ္ဗုတေပိ၊ နိဗ္ဗာန်စခန်း၊ ရှေ့ပြည်နန်းသို့၊ ကြွမြန်း ဝင်စံတော်မူပြီးသော်လည်း။ သော အပ္ပမာဒေါ၊ ခြောက်ဒွါရ၌၊ ဖြစ်ခိုက်ရပ်နာမ်၊ သဘောမှန်ကို၊ အမြန်လက်ငင်း၊ ဉာဏ်ထင်လင်းအောင်၊ ချက်ခြင်းမှတ်ရှု၊ မမေ့မှုတည်းဟူသော ထိုအပ္ပမာဒတရားသည်။ ဣဓ၊ လူ့ဘုံဌာန၊ ဤ လောက၌။ အနေကကောဋ္ဌိနံ၊ ကုဋေမက၊ များလှစွာကုန်သော။ ဝိညုနံ၊ နည်းယူလျက်၊ အဆက်ဆက်ပွား၊ ကျင့်သောအားဖြင့်၊ တရားမြင်သိ၊ ပညာရှိတို့၏။ မနေ၊ ဖြူစင်မြင့်မြတ်၊ နှလုံးဓာတ်၌။ စိရံ၊ နှစ်-တထောင်ကျော်မျှ ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး။ လလာသ၊ စမ္ပယ်လွန်လွန်း၊ လွန်ပျံ့ပျူးလျက်၊ ကွန်မြူး ကိန်းဝပ်ခဲ့လေ သတတ်။ တ၊ ရှေးကာလက၊ အပ္ပမာဒတရား၊ လူအများ၌၊ ပြန့်ပွားရှည်ကြာ၊ တည်ထွန်းခဲ့ပါသော်လည်း။ ပစ္ဆာ၊ နှစ်-တထောင်ကျော်၊ ထိုရော်ခါမှ၊ နောက်ကာလ၌။ ပါယသော၊ များသောအားဖြင့်။ ဝါ၊ ရာ - ထောင် - သိန်း - သောင်း၊ များစွာသော ရဟန်းရှင်-လူ- အပေါင်းသည်။ တဿ၊ ထိုအပ္ပမာဒတရား၏။ ဝါ၊ ထိုအပ္ပမာဒတရားကို။ အနာရာဓိတတာယ၊ တပည့် စဉ်ဆက်၊ နှယ်မပျက်အောင်၊ ယူလျက် မသွေ၊ မပြီးစေအပ်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သော၊ ထို အပ္ပမာဒတရားသည်။ ပစ္ဆိမာနံ၊ နောင်လာနောက်ပွား၊ ပုဂ္ဂိုလ်များတို့အား။ ဝါ၊ နောင်လာ နောက်ပွား၊ ပုဂ္ဂိုလ်များတို့သည်။ ပုနာပိ၊ တဖန်လည်း။ ဒုဗ္ဗောဓော၊ တရားကျင့်ရန်၊ အမှန်လိုလား၊ ဆန္ဒများလျက်၊ လိုက်စားသော်လဲ၊ သိနိုင်ခဲ့သည်။ အာသိ၊ ဝမ်းနည်း စဖွယ်၊ အားသေးငယ်၍၊ ကွယ်လုမတတ်၊ ဖြစ်လတ်ခဲ့လေပြီ။ ။(ပ-တ-ဣန္ဒဝံသာ၊ ဒု-ဝံသတ္ထဝိလာ၊ စ-ဝေဿဒေဝီ။ ဥပဇာတိဂါထာ။)

(၃) တထာပိ သော တိဋ္ဌတိယေဝ ကေသုစိ၊
 တသ္မိဉ္စိ သီလုံးဝနိကောသိ ဝိဿုတော။
 တဿိဿ ဘူတော စ ဇေယျဒ္ဓိဝေမဇ္ဈ၊
 အာရညကဝါသီ၊ တသ္မိံ ဝ ရရာမ။

တထာပိ၊ ထိုသို့နောက်ပွား၊ ပုဂ္ဂိုလ်များတို့ နားမလည်ဘဲ သိနိုင်ခဲ့သော်လည်း။ သော၊ ထိုအပူမာဒတရားသည်။ ကေသုစိ၊ စီးပွားမှန်ကို ရှာကြံလိုသည်၊ ပုဂ္ဂိုလ် အချို့တို့၌။ တိဋ္ဌတိယေဝ၊ စဉ်လာမပျက်၊ တည်လျက် ရှိသေးသည်သာတည်း။ ဟိ၊ ရှေးရိုးစဉ်လာ၊ မှန်စွာမပျက်၊ တည်တံ့ချက်ကို အမြက်မျှဖြင့် လှစ်ဖွင့်ဦးအံ့။ သီလုံးဝနိကော၊ သီလုံးတောရ၊ အာဝါသ၌၊ မျှတစံမှီး သီလုံးတောရ ဆရာတော် ဘုရားကြီးသည်။ တသ္မိံ အပူမာဒေ၊ အပူမာဒပဋိပတ်၊ ထိုအကျင့်မြတ်၌။ ဝိဿုတော၊ နေ-လအလား၊ ထင်ရှားတော်မူသည်။ အာသိ၊ ဖြစ်ခဲ့ပေပြီ။ (ဤ ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သီတင်းသုံးရာ သီလုံးတောရကျောင်းမှာ ဆိပ်ခွန်ရွာမှ မြောက်ဘက် ၂-မိုင်ခန့်ကွာသော အရပ်၌ရှိသည်)။ တဿိဿဘူတော၊ ထိုသီလုံး ဆရာတော်ဘုရား၏ တပည့်တပါး ဖြစ်တော်မူပေသော။ ဇေယျဒ္ဓိဝေမဇ္ဈ အာရ- ညကဝါသီစ၊ စစ်ကိုင်းတောင် ဌာန၊ အလယ်တောရ၌၊ မျှတစံပျော်၊ အလယ် တောရဆရာတော်သည်လည်း။ တသ္မိံ ဝေ၊ အပူမာဒပဋိပတ်၊ ထိုအကျင့်မြတ် ၌သာလျှင်။ ရရာမ၊ မနောဓာတ်၌၊ မပြတ်ဆိုက်၍၊ နှစ်ခြိုက် ရှင်ပျော်၊ မွေ့လျော်တော်မူသတတ်။ ။ (ပ-ဝံသတ္ထဝိလာ၊ ဒု-ဣန္ဒဝံသာ၊ တ-သာရင်၊ စ-မဏိမာလာ။ ဥပဇာတိဂါထာ။)

(၄) လဒ္ဓညာယော စသ္မာ သန္ဓာဂါရေ ဇေတ-
 ဝနေ ဝုတ္တ ပုဗ္ဗော ပကာသေတိ တေံ။
 သာဓိကတ္တိံ သ ဝဿာ ပဘုတျဇ္ဇပိ၊
 သုဓမ္မနာမေ ဝသတေ ပုရမှိ သော။

အသ္မာ မဟာထေရသ္မာ၊ ထိုအလယ်တောရ ဆရာတော်ဘုရားထံမှ။ လဒ္ဓ- ညာယော၊ လက်ဆုပ်လက်ကိုင်၊ ပိုင်ပိုင်မိမိ၊ ရအပ်သောနည်း ရှိတော်မူသော။ သန္ဓာဂါရေ၊ မင်းကွန်း မည်တောင်၊ ဂူကလေးချောင်း၌။ ဇေတဝနေ၊ ဇေတဝန် သမိုက်၊ တောကျောင်းတိုက်၌။ ဝုတ္တပုဗ္ဗော၊ ရှေးအခါက၊ မျှတကြည်နူး၊ ကြာမြင့်စွာ သီတင်းသုံးဘူးသော။ ယော မဟာထေရော စ၊ မင်းကွန်း ဇေတဝန် ဆရာတော်၊ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်၊ အကြင် မထေရ်မြတ်သည်လည်း။ တေံ အပူမာဒံ၊ သတိပဋ္ဌာန်၊ ဓမ္မက္ခန္ဓာ၌၊ လေးတန်ခွဲခြား၊ ဤအပူမာဒတရားကို။ သာဓိကတ္တိံ သဝဿာ၊ အနှစ်သုံးဆယ်၊ စွန်းကယ်ကြာစွာ၊ အခါကာလမှ။

(ဘ)

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း

ပဘုတိ၊ စ၍။ ပကာသေတိ၊ ကရုဏာရွှေသွား၊ ပညာအားဖြင့်၊ ထင်ရှား
ဟောပြုတော် မူပေ၏။ အဇ္ဇပိ၊ ယခုလည်း။ သော မဟာထေရော၊ ထိုမထေရ်
မြတ်သည်။ သုဓမ္မနာမေ၊ သုဓမ္မဟု ရှေးက အမည်ရှိသော။ ဝါ၊ သထုံအမည်
ရှိသော။ ပုရမိ၊ မြို့၌။ ဝသတေ၊ ဇေတဝန်သမိုက် တောကျောင်းတိုက်၌၊
ယာပိထလေးလီ၊ မျှညီရှင်ပြုံး၊ သီတင်းသုံးလျက် ရှိတော်မူပေ၏။ (ဤဆရာ
တော်ဘုရားကြီးသည် ၁၃၁၆-ခုနှစ် တပေါင်းလဆုတ် ၁၀-ရက်နေ့ အသက်တော်
၈၆-နှစ်တွင် ကွယ်လွန်တော်မူလေပြီ။ ဆဋ္ဌမရိုက်၌ ဖြည့်စွက်သည်။) (ပ-ဝိဇ္ဇာ
ဓာရာ၊ ဒု-ဘုဇင်္ဂပုယာတ၊ တ-သဂိုဏ်၊ စ-ဝံသတ္ထဝိလာ၊ ဥပဇာတိဂါထာ။)

(၅) ထေရဿ စေတဿ ဥပန္တိကေ အယံ၊
ဝသိယ သိက္ခိတ ဝိပဿနာ နယော။
ဣဒပုဏေတာပိ ဟိတေသိ သာဓုနံ၊
နိယောဇကော တမ္ပိ စိရဿကာလတော။

စ၊ ပြဘူယံ လိုရင်း၊ ထို အခင်းကို ရှင်းလင်း ဆက်လိုက် ဦးအံ့။ တေဿ
ထေရဿ၊ မင်းကွန်းဇေတဝန်၊ အမည်မှန်ဖြင့်၊ ထူးချွန်ထင်ရှား၊ ဤဆရာတော်
ဘုရား၏။ ဥပန္တိကေ၊ အနီးမျက်မှောက်၊ ရွှေတော်အောက်၌။ ဝသိယ-ဝသိတွာ၊
လေးလပတ်လုံး၊ သီတင်းသုံးနေထိုင်လျက်။ သိက္ခိတ-ဝိပဿနာနယော၊ သင်-
ကျင့်-ရှု-မှတ်၊ ဝိပဿနာ၊ မှန်စွာရှုနည်း၊ နိဿယည်း ရှိတော်မူသော။ ဝါ၊ ဝိပဿ-
နာရှုနည်း၊ နိဿယည်းကို၊ သိမ်းဆည်းအသင့်၊ သင်-ကျင့်ခဲ့ဘူးသည် ဖြစ်၍။
ဣဒပုဏေတာ၊ ဝိပဿနာ၊ မှန်စွာရှုလမ်း၊ ဤသည့်ကျမ်းကို၊ ကြိုးပမ်းတီထွင်၊
စီရင်ပြုစုတော်မူသော။ (ဣမံ ဂန္ထံ ပကဋ္ဌေန နေတိ ကရောတိတိ ဣဒပု-
ဏေတာ)။ ။ အယံပိ မဟာထေရော၊ အရှင်သောဘန၊ ဘွဲ့နာမဖြင့်၊ ဉာဏ
ရှင်ကြည်၊ ဤမထေရ်သည်လည်း။ ဟိတေသိ သာဓုနံ၊ မဂ်-ဖိုလ်-နိဗ္ဗာန်၊ စီးပွား
မှန်ကို၊ ရရန်လိုလား၊ လိုက်စားသူအပေါင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့ကို။ တမ္ပိ၊
ထို အပူမာဒ စခန်း၊ သတိပဋ္ဌာန်လုပ်ငန်း၌။ စိရဿ-ကာလတော၊ ဆယ်နှစ်
ကျော်မျှ၊ ရှည်မြင့်သော ကာလမှ။ ပဋ္ဌာယ၊ စ၍။ နိယောဇကော၊ အကျိုး
ဖော်လျက်၊ နှိုးဆော်ပြညွှန်း၊ တိုက်တွန်းလေ့ ရှိတော်မူပေသတည်း။ ။
(ပ-ဣန္ဒြဝံသာ၊ ဒု-ပိယံဝဒါ၊ တ-စ-ဝံသတ္ထဝိလာ၊ ဥပဇာတိဂါထာ။)

(၆) ထေရဿိမဿာနယဝိပုဟာယိနော၊
ပဘာဝ-သမ္ဘူတ-ဝိပဿနာ နယော။
တမပုမာဒံ ဝိဒိတဉ္စ သုဋ္ဌိတံ၊
ပုနာပုကာသိ သာဓုမာနသေ အဟော။

အနုယဝိပုဟာယိနော၊ အသင်္ဂ-ကျမ်းဂန်၊ ရှေးနည်းမှန်ကို၊ ထုတ်ပြန်
 ဖော်ကြား၊ ပြသောအားဖြင့်၊ နည်းမှားကို ပယ်ဖျောက်လေ့ ရှိတော်မူသော။
 ဣမဿ ထေရဿ၊ ယူသည်းကင်းကွာ၊ ရိုးရာမလိုက်၊ အမှန်ကိုကြိုက်သော၊
 ဤကျမ်းပြုမထေရ်၏။ ပဘာဝ-သမ္ဘူတ-ဝိပဿနာ နယော၊ ကရုဏာနှင့်၊
 ပညာစရှိ၊ စွမ်းသတ္တိကြောင့်၊ ပီရိသေသပ်၊ ဖြစ်ပေါ်လတ်သည့်၊ ဝိပဿနာ၊
 မှန်စွာရှုနည်း၊ ကျမ်းမြတ်ကြီးသည်။ တံ အပ္ပမာဒံ၊ အပ္ပမာဒ ပဋိပတ်၊ ထို
 အကျင့်မြတ်ကို။ သာဓုမာနသေ၊ မိမိ သူတပါး၊ နှစ်ဦးသား၏၊ စီးပွားမှန်ကို၊
 ပြီးစေလိုသည့်၊ ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့၏၊ ရင့်ညောင်းမြင့်မြတ်၊
 စိတ်နှလုံးဓာတ်၌။ ပုနာပိ၊ သာသနာထွန်းသစ်၊ ရှေးခေတ်တူစွာ၊ တဖန်တခါ
 လည်း။ ဝိဒိတဉ္စ၊ လက်ဝယ်တင်ထား၊ ပတ္တမြားသို့၊ ထင်ရှားသိအပ်သည်ကို၎င်း။
 သုဋ္ဌိတဉ္စ၊ မလှုပ်မယိုင်၊ ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့၊ ကောင်းစွာ တည်တံ့သည်ကို၎င်း။ အကာသိ၊
 ပြုပေပြီ။ အဟော၊ လက်ပန်းပေါက်ခတ်၊ သောမနသ်ဖြင့်၊ စိတ်ဓာတ်ရှင်မြူး၊
 အံ့ချီးကျူးလျက်၊ ဩော်.....အထူးပင် ဝမ်းမြောက်ဖွယ် ကောင်းပါပေစွာ
 တကား။ ။(ပ-ဣန္ဒဝံသာ၊ ဒု-တ-ဝံသတ္ထဝိလာ၊ စ-ပဉ္စစာမရ။ ဥပဇာတိဂါထာ။)

(၇) သွာယဉ္စ နာသေတုစိရဿုတာနယံ၊
 ဒုဗ္ဗောဓ ပေါရာဏ နယဉ္စ ဒီပယေ။
 သာဓုနံ စိတ္တေ၊ စာပမာဒံ ဌပေန္တော၊
 ပါပေတု သန္တိံ တုဝဋံ ဟိတေသကေတိ။

စ၊ အာသိဝါစာ၊ မင်္ဂလာကို၊ သာယာကြည်နူး၊ ဆိုလိုက်ဦးအံ့။ သွာယံ
 သော အယံ ဝိပဿနာနယဂန္တော၊ ဝိပဿနာရှုနည်း၊ သိပ်သည်းကျစ်လစ်၊ ထို
 ကျမ်းသစ်သည်။ အစိရဿုတံ၊ မကြာမီက၊ ထွန်းပထင်ရှားခဲ့သော။ အနယံ၊
 ဝိပဿနာ၊ စပ်ဆိုင်ရာဝယ်၊ ကြံကာမတ္တ၊ မတိမျှဖြင့်၊ ညွှန်ပြသောအား၊ လမ်းဖွဲ့
 သွားသည့်၊ နည်းမှားဟူသမျှကို။ နာသေတု၊ ရောင်ခြည်တထောင်၊ ထိန်ဝင်း
 ပြောင်သည့်၊ နေရောင်အလင်း၊ မှောင်ကိုခွင်းသို့၊ ပယ်ရှင်း ဖျက်ဆီးပါစေ
 သတည်း။ ဒုဗ္ဗောဓ-ပေါရာဏ-နယဉ္စ၊ သိနိုင်ခဲ့လှ၊ အလိုတော်ကျသည့်၊ ရှေးက
 နည်းဟောင်း၊ မတိမ်းစောင်းသော၊ နည်းကောင်းလမ်းမှန်ကိုလည်း။ ဒီပယေ-
 ဒီပယတု၊ လက်ဝယ်တင်ထား၊ ပတ္တမြားသို့၊ ထင်ရှားဖော်ပြပါစေသတည်း။
 သာဓုနံ၊ မိမိ-သူတပါး၊ နှစ်ဦးသား၏၊ စီးပွားအမြတ်၊ ပြီးစေတတ်သည့်၊
 စိတ်ဓာတ်ရင့်ညောင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့၏။ စိတ္တေ စ၊ သိင်္ဂီရွှေစင်၊ ဂုဏ်
 တူဆင်သည့်၊ ကြည်လင်ထူးမြတ်၊ နှလုံးဓာတ်၌လည်း။ အပ္ပမာဒံ၊ ခြင်္သေ့အဆီ၊
 တူညီစွာသား၊ အပ္ပမာဒ တရားကို။ ဌပေန္တော၊ မယိုမစိမ့်၊ ချိုဆိမ့်တန့်နား၊
 အားကိုးထား၍၊ ဝင်စားခိုင်မြဲ၊ အသဲစွဲအောင်၊ ယှဉ်တွဲတင်ထားလျက်။

(၈)

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း

ဟိတေသကော၊ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၊ စီးပွားမှန်ကို ရရန်လိုလား၊ ပုဂ္ဂိုလ်အများတို့ကို။
တုဝဋ်၊ တဘဝလုံး၊ မဆုံးရှုံးအောင်၊ ကျင့်သုံးဘို့ရာ၊ နည်းနာ ညွှန်ပြော၊ ရက်
မကောစေဘဲ၊ အဆောလျင်မြန်စွာ။ ဝါ၊ ပက္ခ တလ၊ စသည်အတွင်း၊ လက်ငင်း
လျင်မြန်စွာ။ သန္တိ၊ မီးဆယ့်တတန်၊ ငြိမ်းရာမှန်သည့်၊ နိဗ္ဗာန် အောင်ခန်း၊
အေးမြနန်းသို့။ ပါပေတု၊ စခန်းမထောင့်၊ လမ်းမနှောင့်ဘဲ၊ ဖြောင့်ဖြောင့်
သာယာ၊ ပို့ဆောင်ပါ စေသတည်း။ ဣတိ၊ နိဒါန်းဆိုင်ရာ၊ ဤမှာ အပြီးတည်း။
(တ-ဝေဿဒေဝီ၊ ကြွင်း ဣန္ဒဝံသာ။ ဥပဇာတိဂါထာ။)

သာသနာနှစ် ၂၄၇၉ }
မြန်မာနှစ် ၁၃၀၇ }
သီတင်းကျွတ်လ

ဦးသုန္ဒရ (ဂဏဝါစက)
ပိဋကကျောင်း၊
အင်ကြင်းတောတိုက်၊
ဆိပ်ခွန်၊ ရွှေဘို။

ဤကျမ်း၌ ဖော်ပြထားသော သင်္ကေတ လက္ခဏာများ၏

ရည်ညွှန်းချက်များ

=....ဤညီမျှခြင်း လက္ခဏာဖြင့် သူ၏ ရှေးပုဒ်နှင့်၊ နောက်ပုဒ်၊ သူ၏ ရှေးစကားနှင့်၊ နောက်စကားများကို အဓိပ္ပါယ် တူသည် ဟု သိစေ၏။

- ပုံကား ပဋိပတ္တိက္ကမ = ကျင့်စဉ်
- သိမှားမှု = အဝိဇ္ဇာ
- သိမှု = ဉာဏ်
- အတ္တကောင် = ငါကောင်

,.....ဤကော်မာ လက္ခဏာဖြင့် သူ၏ ရှေးကပုဒ်၊ ရှေးကအပိုဒ်ကို၊ ဝါကျကြီး၏ အစိတ် စကားတရပ် ဟူ၍၎င်း၊ ထိုပုဒ်၊ ထိုအပိုဒ်များကို သူ၏ နောက် အနီးကပ်ပုဒ်နှင့် မစပ်ရာ၊ ခုန်ကျော်၍၊ ဆိုင်ရာ ပဓာန ပုဒ်များနှင့်သာ စပ်ရသည် ဟူ၍၎င်း သိစေ၏။ ဤကော်မာ ပြရာ၌ စဉ်းငယ် ရပ်တန့်ပြီးမှ နောက်ပုဒ်များကို ဆက်၍ ဖတ်ပါလေ။

ပုံကား....ကြံလျှင်၊ ကြံတယ် ဟု မှတ်။ ဤ၌ ကြံလျှင် ဟူသော ပုဒ်ကို ကြံတယ် ဟူသော အနီးကပ်ပုဒ်နှင့် မစပ်ရာ၊ မှတ်ဟူသော ပဓာန ပုဒ်နှင့်သာ စပ်ရသည်ဟု သိစေ၏။ သို့ဖြစ်၍—လျှင်၊ သော်၊ သော်လဲ၊ ၎င်း၊ သော်၎င်း၊ ဖြစ်စေ၊ မူ၍ —ဟူသော ဤဝိဘတ်တို့၏ နောက်၌ ကော်မာကို တွေ့လျှင်၊ ဤ နည်းချည်းပင် မှတ်ပါလေ။

ထိုအခါ၊ ထိုမှတစ်ပါး၊ ထို့ပြင်၊ ထို့ကြောင့်၊ သို့ဖြစ်၍၊ သို့သော်—ဤသို့ စသော ပုဒ်တို့၏ နောက်၌၎င်း၊ ကြောင့်၊ ၍၊ ၌၊ ဖြင့်၊ နှင့်၊ ဘဲ၊ လျက်— ဤသို့ စသော ဝိဘတ်တို့၏ နောက်၌၎င်း၊ ကော်မာကို တွေ့ရလျှင်လဲ၊ “၎င်း ပုဒ်၊ ဝိဘတ်များသည် သူတို့၏ နောက် အနီးကပ် ပုဒ်များနှင့် မဆိုင်၊ သူတို့၏ စပ်ဆိုင်ရာ ပုဒ်ဝေးသည်၊ ဆိုင်ရာ ပဓာန ပုဒ်များနှင့် ခုန်ကျော်၍ စပ်ရသည်” ဟူ၍ သိပါလေ။ စဉ်းငယ် ဖြတ်ရပ်၍လဲ ဖတ်ပါလေ။

ထို့ပြင်၊....အင်တူ အားတူ ဖြစ်သော ဒွန် ပုဒ်များကိုလဲ ဤ ကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြထား၏။

ပုံကား....ပါဠိ,ဝိနိစ္ဆယတို့ကို ကြည့်ရှု၍—ဤ၌ ပါဠိနှင့် ဝိနိစ္ဆယ ဤနှစ်မျိုးသည် အင်တူ အားတူ ဖြစ်၏။ ပါဠိကိုလဲ ကြည့်ရှု၍ ဝိနိစ္ဆယကိုလဲ ကြည့်ရှု၍ ၎င်းနှစ်မျိုးလုံးကို ကြည့်ရှု၍—ဟု သိစေရန် ကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ပြထားသည်။

ပုံစံ.... ကြံသိရ, ရှုမှတ်ရသော သဘော— ဤ၌ ကြံသိရသော သဘော၊ ရှုမှတ်ရသော သဘော၊ ဤသို့ အင်တူ အားတူ ၂-ပုဒ်ဖြစ်သည်ကို သိစေ၏။

ပုံစံ....သစ်စေနှင့် သစ်ပင်, ကြက်ဥနှင့် ကြက်မ ဥပမာ—ဤ၌ သစ်စေနှင့် သစ်ပင် ဥပမာ၊ ကြက်ဥနှင့် ကြက်မ ဥပမာ၊ ဤသို့ ၂-ပုဒ် ၂-နက်ဟု သိစေ၏။

ပုံစံ.... ပျက်ပြီး, ပျက်လတ်ခန္ဓာ—ဤ၌ ပျက်ပြီးသော ခန္ဓာ၊ ပျက်လတ်သော ခန္ဓာဟု ၂-မျိုး ကွဲပြားစေ၏။

ပုံစံ....ဖောင်းကြွလာတာ, ပိန်ကျသွားတာကို တွေ့ရလိမ့်မည်—ဤ၌ ဖောင်းကြွလာတာက တခု၊ ပိန်ကျသွားတာက တခု၊ ဤ ၂-ခုလုံးကို တွေ့ရလိမ့်မည်ဟု သိစေ၏။

ပုံစံ.... ကံ, ကံ၏ အကျိုး, ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်, တို့၌ ယုံကြည်မှု—ဤ၌ ကော်မာ သုံးခုဖြင့် ကံ၌၎င်း၊ ကံ၏ အကျိုး၌၎င်း၊ ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်၌၎င်း—ဤသုံးဌာနတို့၌ ယုံကြည်မှုဟု သိစေ၏။ ဌာန ၃-ပါးကို ရှင်းလင်းစွာ သိလွယ်စေရန် နောက်ဆုံးပုဒ်၌လဲ ကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြားထား၏။ သို့သော်လဲ ထိုနောက်ဆုံး ကော်မာအရာ၌ကား ရပ်တန့်ရန် မလိုပြီ၊ တဆက်တည်းသာ ဖတ်သွားပါလေ။

ထို့ပြင်....လင်္ကာသွား စာပိုဒ်များကိုလဲ တပိုဒ်စီ ကွဲပြားစေရန် ဤကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြားထား၏။

ပုံစံကား....ကျမ်းသစ်ထွန်းလင်း, ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏, ကြောင်းရင်းမူလ, ပဘဝကို, ဖော်ပြစဉ်လာ, ဤနိဒါန်းအရာ၌၊

“....” ဤ အဖွင့် အပိတ် ကော်မာများဖြင့် သူတို့၏ အလယ်ကြား၌ရှိသော စကားများသည် ၎င်း အဖွင့် အပိတ် ကော်မာတို့၏ ရှေးက စကားများနှင့် မဆိုင်ဟု သိစေ၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်း အဖွင့်အပိတ် ကော်မာတို့၏ ရှေး၌ရှိသော စကားများကို ၎င်းတို့၏ အတွင်းက စကားများနှင့် ဆက်စပ်၍ အနက် အဓိပ္ပါယ် မယူရ။ ဤ အဖွင့် အပိတ် ကော်မာများဖြင့် နှလုံးသွင်းပုံ၊ ရှုမှတ်ပုံ၊ သိမြင်ပုံ၊ ပြောဆိုပုံ၊ စွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာတို့ကို အစ အဆုံး ပိုင်းခြား၍ ပြသည်။ စကားတိုရာ၌ အဖွင့်အပိတ် ကော်မာများကို တခုစီဖြင့် ‘.....’ ဤသို့

ပြုထားသည်။ ထို့ပြင် အခြံအရံများစွာနှင့် တည်သော ဝိသေသနုပုဒ်၊ ဟိတ်ပုဒ်၊ ကံပုဒ်၊ ကတ္တားပုဒ်စသည်တို့ကိုလဲ ၎င်း အဖွင့်အပိတ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြုထားသော အရာ အနည်းငယ် ရှိသေး၏။

()...ဤ ကွင်းလက္ခဏာဖြင့် ပိုင်းခြားထားသော စကားများမှာ ရှေးပုဒ်များ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် အဖွင့်များနှင့် မှာထားချက်များ ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းကွင်းကို ခုန်ကျော်ပြီးလျှင် ကွင်း၏ ရှေးကစကားနှင့် နောက်ကစကားများကို ဆက်စပ်၍ ဖတ်ပါလေ၊ ဆက်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် ယူပါလေ။

+...ဤ အပေါင်းလက္ခဏာဖြင့် ပုဒ်ဖြတ်ပုဒ်စပ်ကို၎င်း၊ ရှေးက “တပေါင်းတည်း တခုတည်း တကောင်တည်း”ဟု ထင်မှတ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်များသည် ယောဂီ၏ဉာဏ်၌ ယခုအသီးအသီး ကွဲပြား၍ ထင်ပေါ်သည်ကို၎င်း၊ ပေါင်းစပ်၍ ရေတွက်ရမည့် တရားကိုယ်များကို၎င်း ဖော်ပြသည်။

!...ဤ အံ့ဩခြင်း လက္ခဏာဖြင့် အံ့ဩ ချီးမွမ်းဘွယ်ကို၎င်း၊ အံ့အားသင့်ခြင်းကို၎င်း၊ ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်က အမည်ထုတ်ဖော်၍ အာနန္ဒာ! ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပုံကို၎င်း ထင်ရှားသိစေ၏။

?...ဤ အမေးလက္ခဏာဖြင့် မေးခွန်းဖြစ်ကြောင်းကို ထင်ရှားစေသည်။

ဤရည်ညွှန်းချက်များကို သဘောကျထားပါလျှင်၊ စာကြည့်ရာ၌ အထူးပင် သိလွယ်လိမ့်မည်ဟု မြော်လင့်ပါသတည်း။

ဂန္ထကောရကဆရာတော်၊
အရှင် သောဘဏမထေရ်၊
မဟာစည်ကျောင်း၊
ဆိပ်ခွန်၊ ရွှေဘို။

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

အခန်း (၅)

၁-မှ ၅၃ အထိ

ဝိပဿနာ၏ ပရိကံ				၁
အခြေခံ ရှုမှတ်ပုံ				၂-မှ ၁၅
စ၍ အားထုတ်ပုံ				၂
အမှတ် တိုးခြင်း				၁၃
မှတ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်				၁၅
ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြန့်၍မှတ်ပုံ				၃၀
နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ကူးသွားပုံ				၄၀
ဖိုလ်ဝင်စားပုံ				၄၃
ဉာဏ်စဉ်ကို ရှင်းနည်း				၄၅
အထက် မဂ်-ဖိုလ်များအတွက် အားထုတ်နည်း				၄၇
ဥယျောဇဉ်				၅၁
အထူး မှာထားချက်				၅၂

အခန်း (၆)

၅၅-မှ ၃၇၇ အထိ

နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် နှင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ				၅၅-မှ ၆၅
ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် နှင့် ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ				၆၅-မှ ၉၀
အဝိဇ္ဇာ ၂-မျိုး				၆၀
အတိတ်-အနာဂတ်၌ အနုမာနဉာဏ်				၇၀
ယုံမှားမှု ၁၆-မျိုး				၇၁
ယုံမှား ကင်းကွာပုံ				၇၃
စူဠသောတာပန်				၉၃
၎င်း၏ ဂတိမြဲရာ ဘဝ အပိုင်းအခြား				၉၆

(၄)

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
သမ္မသနညာဏ်	၉၉-မှ ၁၅၁
သမ္မသနနှင့် နယမနသိကာရ တူကြောင်း	၁၀၀
၁၁-ဌာန၌ အနိစ္စသမ္မသန	၁၀၃
ဒုက္ခသမ္မသန	၁၀၆
အနတ္တသမ္မသန	၁၀၇
အတ္တဟု စွဲလမ်းပုံ	၁၀၇
အနတ္တ ထင်ပုံ	၁၁၁
ပါဠိမုတ္တက အဋ္ဌကထာနည်းများ	၁၁၆
ဣန္ဒြေထက်ကြောင်းတရား ၉-ပါး	၁၁၇
ရူပသတ္တက ရှုနည်း	၁၁၉-မှ ၁၄၃
အာဒါန နိက္ခေပန ရှုနည်း	၁၁၉
လက္ခဏာရေး တင်၍ ရှုပုံ	၁၂၁
ဝယောဝုစ္ဆတ္တိမ ရှုနည်း	၁၂၅
အာဟာရမယ ရှုနည်း	၁၃၀
ဥတုမယ ရှုနည်း	၁၃၀
ကမ္မဇ ရှုနည်း	၁၃၁
စိတ္တဇ ရှုနည်း	၁၃၇
ဓမ္မတာရုပ်၌ ရှုနည်း	၁၄၃
နာမသတ္တက ရှုနည်း	၁၄၄-မှ ၁၅၁
ကလာပ ရှုနည်း	၁၄၄
ယမက ရှုနည်း	၁၄၄
ခဏိက ရှုနည်း	၁၄၄
ပဋိပါဋိ ရှုနည်း	၁၄၅
ဩဝါဒစကား	၁၄၆
ဒိဋ္ဌိဥက္ခါဋ္ဌန ရှုမြင်ပုံ	၁၄၈
သိမ်မွေ့သော ဒိဋ္ဌိ-ဝိစိကိစ္ဆာ မကင်းသေးကြောင်း	၁၄၈
မာနသမုက္ခါဋ္ဌန ရှုမြင်ပုံ	၁၅၀

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

နိကန္တိ ပရိယာဒါန ရှုမြင်ပုံ ၁၅၀

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ၁၅၃-မှ ၁၉၃

ဝိပဿနုပေက္ခာ၏ သရုပ် - သတ္တိ ၁၅၃

သန္တတိနှင့် ခဏပစ္စုပ္ပန် ၁၅၈

ပစ္စုပ္ပန်ကို စ၍ ရှုအပ်ကြောင်း သာဓက ၁၇၁

ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း အန္တရာယ်များ ၁၇၃

မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ၁၉၃

ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ၁၉၅

အဖြစ် အပျက်ကို မြင်လျှင် လက္ခဏာ ၃ ပါးထင်ကြောင်းသာဓက ၁၉၅

ဘင်္ဂဉာဏ် ၁၉၇-မှ ၂၀၈

ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ ပြောင်းကူးပုံဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၁၉၇

အထူးမှတ်ဘွယ် ၂၀၄-နှင့် ၂၀၇

ဘယဉာဏ်စသည် ၂၀၉-မှ ၂၁၆

မုနိတုကမုတာဉာဏ်စသည် ၂၁၇-မှ ၂၁၉

ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ၂၁၉

အနိစ္စ အခြင်းအရာ (၁၀)ပါး ၂၂၀

ဒုက္ခ အခြင်းအရာ (၂၅)ပါး ၂၂၂

အနတ္တ အခြင်းအရာ (၅)ပါး ၂၂၆

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ၂၂၈-မှ ၂၄၈

ဒွိကောဋိက ရှုမြင်ပုံ ၂၃၀

စတုကောဋိက ရှုမြင်ပုံ ၂၃၁

ဆ အာကာရ ရှုမြင်ပုံ စသည် ၂၃၅

အထူးမှတ်ဘွယ် ၂၃၈

အနုလောမဉာဏ် ၂၄၉

ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ ၂၅၀

ဒုတ္တိ သင်္ခါပြင်ဆင်ချက် ၂၅၅

(၁) ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း

အကြောင်းအရာ			စာမျက်နှာ
ဂေါတြဘူဉာဏ်			၂၅၀
မဂ်ဉာဏ်-ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ဖိုလ်ဉာဏ်			၂၅၀
မဂ်ဉာဏ်မြစ်ပုံ			၂၆၂-မှ ၂၇၂
အထူးသတိပြုဘွယ်			၂၇၂
ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်			၂၇၃-မှ ၃၂၇
ပစ္စဝေက္ခဏာ တပါးတည်းသာ ဖြစ်သူလဲ ရှိသေးကြောင်း			၂၇၅
မဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ကိလေသာများ			၂၇၇
သောတာပန် စစ်တမ်း			၂၉၂-မှ ၃၁၆
ဓမ္မာဒါသသုတ် ပါဠိအနက်			၂၉၂
အရိယာ၏ သဒ္ဓါ ခိုင်မြဲပုံ			၃၀၀
အရိယာ၏ သီလ ခိုင်မြဲပုံ			၃၀၇
အရိယာ၏ ယုံမှား			၃၀၉
မဟာပစ္စဝေက္ခဏာ (၇) ပါး			၃၁၆
အရိယာရဟန်း၏ အာပတ်			၃၂၁
ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံ			၃၂၉-မှ ၃၄၅
အရိယာမှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ဖြစ်မြဲ			၃၃၃
ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါး ဘာကိုမျှ မသိကြောင်းပါဠိ			၃၃၆
အထူးသတိပြုရန် သဗ္ဗသင်္ဂါဟိက စကား			၃၄၀
မစင်ကြယ်သော ဖိုလ်သမာဓိလဲရှိကြောင်း			၃၄၂
အထူးကောက်နုတ်ချက်			၃၄၃
သတတဝိဟာရီပုဂ္ဂိုလ်နှင့် နောသတတဝိဟာရီပုဂ္ဂိုလ်			၃၄၃
နိဗ္ဗာနကထာ			၃၄၇-မှ ၃၇၇
နိဗ္ဗာန်နှင့် အဘာဝပညတ် မတူကြောင်း			၃၅၁
သင်္ခါရနှင့် နိဗ္ဗာန် ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်ကြောင်း			၃၅၅

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

သဉ္ဇပါဒိသေသနှင့် အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်		၃၅၈
ကိလေသ - ခန္ဓနိဗ္ဗာန်တို့လဲ ပရမတ် ဖြစ်ကြောင်း		၃၆၄
မဂ်-ဖိုလ်၏ အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်		၃၆၇
နိဗ္ဗာန်သည် လင်းလင်း ဝင်းဝင်းကြီးမဟုတ်		၃၇၄

အခန်း (၇)

၃၇၉-မှ ၅၀၄ အထိ

မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါး ပါဠိအနက်		၃၇၉
အနိစ္စာနုပဿနာ		၃၈၄-မှ ၄၂၇
၎င်း၏ ဖြစ်ရာကာလနှင့် သန္တတိဃနက္ခဲပုံ		၃၉၆
ဝိပဿနာဖြင့် ပယ်အပ်သော ကိလေသာ		၄၀၃
အာရမ္မဏာနုသယ		၄၀၄
သန္တာနာနုသယ		၄၁၃
အနိစ္စကို သိလျှင် ဒုက္ခ-အနတ္တကိုလဲ သိ၏....		၄၁၈-မှ ၄၂၇
ဒုက္ခာနုပဿနာ		၄၂၈-မှ ၄၃၂
အနတ္တာနုပဿနာ		၄၃၃-မှ ၄၄၆
သန္တတိဃန		၄၃၆
သမူဟဿန		၄၃၇
ကိစ္စဿန		၄၃၉
အာရမ္မဏဿန		၄၄၁
အနုပဿနာ ၃-ပါး၌ အထူး မှတ်ဖွယ်		၄၄၇
နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ		၄၅၀
ဝိရာဂါနုပဿနာ		၄၅၂
နိရောဓာနုပဿနာ		၄၅၆
ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ		၄၆၂
အကျဉ်းချုံးပြခြင်း		၄၆၇
ဓယာနုပဿနာ		၄၇၂
ဝယာနုပဿနာ		၄၇၅
ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ		၄၇၈

(တ)

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ					စာမျက်နှာ
အနိမိတ္တာနုပဿနာ					၄၈၃
အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ					၄၈၈
သုညတာနုပဿနာ					၄၈၉
အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ					၄၉၀
ယထာဘူတညာဏဒဿန					၄၉၃
အာဒိနဝါနုပဿနာ					၄၉၅
ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ					၄၉၇
ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ					၅၀၁
နိဂုံး					၅၀၅

ဝိပဿနာရူပနည်းကျမ်း

ဒုတိယတွဲ။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

အခန်း (၅)

အားထုတ်ပုံ

ဤအခန်း၌ ရှုမှတ်ပုံနှင့် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပုံတို့ကို ပဋိပတ္တိက္ကမ - ကျင့်စဉ်အတိုင်း ရှင်းလင်းစွာ ပြအံ့။ သုတ နည်းသူများအားလုံး အလွယ်တကူ နားလည်စေရန် အရပ်သုံး စကားနှင့် အသံမှန်အတိုင်း ရေးသားချက်တို့လဲ များစွာပါဝင်လတ်။ သာဓက ပါဠိနှင့် အသင့်ယူထိုက်လဲ အနည်းငယ်သာ ပြအံ့။ ယုံမှားဘယ်ကို တွေ့ခဲ့လျှင် တပါးသော အခန်းတို့၌ ပြထားသော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ပါဠိ၊ ဝိနိစ္ဆယတို့ကို ကြည့်ရှု၍ ယုံမှားကို ပယ်နိုင်ပါစေ။

ဝိပဿနာ၏ ပရိကံ။ ။ယခု ဘဝမှာပင် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက် ရောက်အောင် တကယ်တမ်း အားထုတ် လိုသောသူသည် အားထုတ်မည့် ကာလအတွင်း၌ ပလိဗောဓ- ကြောင့်ကြမှု ဟူသမျှကို ပြတ်စဲစေအပ်၏။ အခန်း(၁)၏အဆုံး၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သီလကို စင်ကြယ်စေအပ်၏။ ဤ သီလသည် မဂ်ဉာဏ်အား ကျေးဇူးပြုပါစေဟု စိတ်ကို ညွတ်စေအပ်၏။ တရား အားထုတ်ဘူးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ကဲ့ရဲ့ပြစ်မှားဘူးတဲ့အတွက် အရိ- ယူပဝါဒကံ၌ ယုံမှားရှိလျှင် ပြစ်မှားဘူးသော ထို ပုဂ္ဂိုလ်အား သည်းခံပါဟု ကန်တော့တောင်းပန်အပ်၏။ ထို ပုဂ္ဂိုလ် အထံသို့ မသွားနိုင်လျှင် ဆရာသမားထံ၌ ကန်တော့ တောင်းပန်အပ်၏။ မိမိကိုယ်ကို ဘုရားအား စွန့်လှူအပ်နှင်းထားလျှင် “အားထုတ်ဆဲ၌ ကြောက်ဖွယ်အာရုံ ထင်ပေါ်လာသော်လဲ၊ အကြောက်ကင်းခြင်း

အကျိုးရှိသည်” ဟူ၍၎င်း၊ ဆရာအား အပ်နှင်းထားလျှင် “ဆရာက အားမနာဘဲ ဆုံးမသွန်သင် ပြုပြင်ပေးနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိသည်” ဟူ၍၎င်း၊ အဋ္ဌကထာ၌ မိန့်ဆိုသောကြောင့်၊ အားထုတ်မည့် ကာလအတွင်း၌ မိမိကိုယ်ကို ဘုရားအား စွန့်လှူအပ်နှင်းထားခြင်း၊ “အားမနာဘဲ ဆုံးမသွန်သင်ပါ” ဟု ဆရာအား အပ်နှင်းထားခြင်း သည် ကောင်း၏။ ထိုသို့ မအပ်နှင်းသော်လဲ၊ ဆရာ့ စကားကို ရိုသေစွာ လိုက်နာ၍ မနစ်မဆုတ် အားထုတ်သွားလျှင်ကား ရသင့် ရထိုက်သော ဉာဏ်ထူး တရားထူးများကို ရနိုင်သည်သာတည်း။ “ရုပ်၊ နာမ်၊ ခန္ဓာဟူသော ဆင်းရဲခပ်သိမ်း၏ ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သည် ကောင်းမြတ်၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်သိမြင်လျက်၊ ကိလေသာ တို့ကို ကင်းစေနိုင်သော မဂ်တရားသည်လည်း ကောင်းမြတ်၏။ ထိုမဂ်တရား၊ နိဗ္ဗာန်တရားထူးများကို ဤ ဝိပဿနာ အကျင့်ဖြင့် ဧကန်မုချ တွေ့မြင်ရပေတော့မည်” ဟု စိတ်ကို ညွတ်စေအပ်၏။ ဘုရား၊ ရဟန္တာ၊ အရိယာ သူမြတ်တို့၏ သွားမြဲလမ်း ဖြစ်သော ဝိပဿနာအလုပ်ကို အားထုတ်ရပေတော့မည်ဟု ဆင်ခြင်လျက်၊ စိတ်ကို တက်ကြွစေအပ်၏။ ထိုနောင် မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော် များကို တတ်သိသမျှ နှလုံးသွင်း၍ ရှိခိုး ကန်တော့အပ်၏။ ကျောင်းစောင့်နတ်များမှစ၍ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့ကို “ချမ်း သာကြပါစေ...ချမ်းသာကြပါစေ” ဟု မေတ္တာပို့အပ်၏။ အသုဘ နှင့် သေခြင်းတရားတို့ကိုလဲ စွမ်းနိုင်ပါက တခဏမျှ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်အပ်၏။ ထိုနောင် ထက်ဝယ်ဖွဲ့၍ ဖြစ်စေ၊ တပါးသောထိုင် နည်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ထိုင်နေပြီးလျှင် အောက်ပါအတိုင်း ရှုမှတ်အား ထုတ်ပါလေ။ ခြေအချင်းချင်း မဖိမညှပ်စေဘဲ ချောင်ချီစွာထိုင် လျှင် သာ၍ကောင်း၏။

အခြေခံ ရှုမှတ်ပုံ

စ၍ အားထုတ်ပုံ။ ။ မိမိ၏ ဝမ်းဗိုက်ကို စိတ်ဖြင့် စူးစိုက်၍ ကြည့်နေ ပါ။ ဖောင်းကြွလာတာ၊ ပိန်ကျသွားတာကို တွေ့ရလိမ့်မည်။ ဖောင်းတာ ပိန်တာကို ထင်ရှား မတွေ့ရပါက ဗိုက်မှာ လက်ထား၍ ကြည့်ပါ။ တအောင့်လောက်ကြာ၍ ဖောင်း

တိုင်း ပိန်တိုင်း ထင်ရှားပေါ်လာလျှင် ဝင်သက်ရှုခိုက်၌ ဝမ်းမိုက်
 ဖောင်းကြွ ရွှေရှားလာသည်ကို ‘ဖောင်းတယ်’ ဟု မှတ်။ ထွက်သက်
 ရှိုက်ခိုက်၌ ဝမ်းမိုက်ပိန်ကျရွှေရှားသွားသည်ကို ‘ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်။
 ဖောင်းခိုက်၌ ဝမ်းမိုက်ဖောင်းတက်လာတာကို ထင်ရှားသိရမည်။
 ပိန်ခိုက်၌ ဝမ်းမိုက် ပိန်ကျသွားတာကို ထင်ရှားသိရမည်။ သို့ဖြစ်
 လျှင်၊ ဝမ်းမိုက်သဏ္ဌာန် ပညတ်ကိုလဲ သိရာမရောက်လောဟု
 တွေးတော၍ မယုံမှားလေလင့်။ အားထုတ်ခါစ၌ ပညတ်ကို
 လုံးလုံးဖျောက်၍ ရှုရန် မဖြစ်နိုင်။ ပညတ်ရော ထင်ရှားသိ၍ ရှုမှတ်
 မှသာလျှင် သမာဓိ၊ သတိ၊ ဉာဏ် ရင့်သန်လွယ်ပေသည်။ ဉာဏ်ရင့်
 သောအခါ၌ကား ပညတ်အာရုံ အလုံးစုံကွယ်ပျောက်၍ ပရမတ်
 သဘောမျှ၌သာ အသိဉာဏ် ရောက်လျက် ရောက်လျက် ရှိလိမ့်
 မည်။ ထို့ပြင်၊ ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်
 တို့ကို အစဉ်အတိုင်း မှတ်သိခြင်းသည်သာလျှင် ဝိပဿနာ၏
 ပြည့်စုံသော အလုပ်သဘောမှန် ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော်လဲ၊
 အားထုတ်ခါစ၌ သတိ၊ သမာဓိ အားမရှိသေးသောကြောင့်၊
 ဖြစ်စဉ်အတိုင်း လိုက်၍ရှုမှတ်ရန် ခဲယဉ်း၏။ မမှတ်တတ်ဘဲသော်လဲ
 ရှိတတ်၏။ မှတ်စရာကိုရှာကြံလျက် အချိန်များစွာလဲ ကုန်တတ်၏။
 ထိုကြောင့်၊ အစဉ်ထာဝရလဲ ရှိ၍၊ မှတ်သိရန်လဲ အလွန်လွယ်ကူ
 ထင်ရှားသော ဖောင်းမှု၊ ပိန်မှုတို့ကို အစ အရင်းခံပြု၍ ရှုမှတ်ရန်
 ဤ၌ ညွှန်ပြအပ်ပေသည်။ ဉာဏ်ရင့်သော အခါ၌ ဖြစ်စဉ်အတိုင်း
 လိုက်၍ မှတ်ပုံကို နောက်၌ တွေ့ရလတံ့။ သို့ဖြစ်၍၊ ဖောင်းတိုင်း
 ပိန်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်ဆဲ အခိုက်အတန့်ကျအောင် “ဖောင်းတယ်
 ပိန်တယ်၊ ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်” ဟု* မပြတ်မစဲ မှတ်လေ။ စိတ်
 ဖြင့်သာ မှတ်ရမည်။ နှုတ်က ရွတ်ဆိုရန်ကား မလိုပါ။ ဖောင်းမှု

* မှတ်ချက်။ ။ ဝမ်းမိုက်၏ ဖောင်းခိုက် ပိန်ခိုက်၌ ထင်ရှားသော တောင့်တင်းမှု လှုပ်ရှားမှု
 များသည် ဝါယောဓာတ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ် ဖြစ်သောကြောင့် “ဖောင်းတယ်
 ပိန်တယ်” ဟု ရှုမှတ်လျက် ၎င်းတောင့်တင်းမှု လှုပ်ရှားမှုတို့ကို မှန်ကန်စွာ သိခြင်းသည်--
 “ရူပံ ဘိက္ခဝေ ယောနိသော မနသိ ကရောထ၊ ရူပါနိစ္စတဉ္စ ယထာဘူတံ သမနုပဿထ—
 ရဟန်းတို့ ရုပ်ကို သင့်လျော်မှန်ကန်စွာ နှလုံးသွင်းကြ ရှုကြကုန်လော့။ ရုပ်၏ မမြဲခြင်းကို
 လည်း ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ ရှုကြကုန်လော့” ။ ။ “အနိစ္စညေဝ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ရူပံ အနိစ္စန္တိ
 ပဿတိ၊ သာဿ ဟောတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ—ရဟန်းတို့၊ ရဟန်းသည် မမြဲသည်သာလျှင် ဖြစ်သော

ပိန်မှု ထင်ရှားစေရန် အားထုတ်၍ ပြင်းပြင်းရှုရှိုက်ခြင်းကိုလဲ မပြုရ၊ အသက်ရှုရှိုက်မှုကို နှေးအောင်၊ မြန်အောင်လဲ မပြင်ရ။ ပြင်လျှင်၊ မကြာမီ မောပန်း၍ မမှတ်နိုင်ဘဲ ရှိတတ်သည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ပကတိ ရှုနေကျသာ မှန်မှန်ရှုလျက် အခိုက်အတန့်ကျအောင် မှတ်ပါလေ။ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မပြတ်မှတ်နေစဉ် အကြားအကြား၌ စိတ်ကူးကြံစည်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာလိမ့်မည်။ ထိုစိတ်ကူးများကို ခေါ်နေကျအတိုင်းသာ မှတ်လေ။

ပုံကား...စိတ်ကူးလျှင်၊ စိတ်ကူးတယ် ဟု မှတ်။ ကြံလျှင်၊ ကြံတယ်ဟု မှတ်။ တွေးလျှင်၊ တွေးတယ်ဟု မှတ်။ စဉ်းစားလျှင်၊ စဉ်းစားတယ်ဟု မှတ်။ ဆင်ခြင်လျှင်၊ ဆင်ခြင်တယ်ဟု မှတ်။ စိတ် သွားလျှင်၊ သွားတယ်ဟု မှတ်။ တနေရာရာသို့ စိတ်ရောက်လျှင်၊ ရောက်တယ်ဟု မှတ်။ စိတ်ကူးထဲ၌ တစုံတယောက်နှင့် တွေ့လျှင်၊ တွေ့တယ်ဟု မှတ်။ စိတ်ထဲ၌ ပေါ်လာ၍ တစုံတရာကို မြင်လျှင်၊

ရုပ်ကို မမြဲဟု ရှုမြင်၏။ ထိုရဟန်း၏ ထိုရှုမြင်ခြင်းသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိ—အမြင်မှန်ပေတည်း”။ (သံ-၂-၄၂) ဤသို့ အစရှိသော ခန္ဓသံယုတ် ဒေသနာပါဠိတော်တို့နှင့်လည်း ညီညွတ်၏။ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်လာ ခန္ဓ ဓမ္မာနုပဿနာ၌လည်း အတုင်းဝင်၏။ ထိုပြင်—“ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ ဘိက္ခဝေ ယောနိသော မနသိ ကရောထ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာနိစ္စတဉ္စ ယထာဘူတံ သမနုပဿထ— ရဟန်းတို့၊ တွေ့ထိရသော အာရုံတို့ကို သင့်လျော်မှန်ကန်စွာ နှလုံးသွင်းကြ ရှုကြကုန်လော့။ တွေ့ထိရသော အာရုံတို့၏ မမြဲခြင်းကိုလည်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရှုကြကုန်လော့”။ “အနိစ္စေ- ယေဝ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ အနိစ္စာတိ ပဿတိ၊ နာဿ ဟောတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ— ရဟန်းတို့၊ ရဟန်းသည် မမြဲသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော တွေ့ထိရသော အာရုံတို့ကို မမြဲကုန်ဟု ရှုမြင်၏။ ထိုရဟန်း၏ ထိုရှုမြင်ခြင်းသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိ—အမြင်မှန်ပေတည်း”။ (သံ-၂-၃၅၅)။ “ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ အဘိဇာနံ ပရိဇာနံ ဝိရာဇယံ ပဇဟံ ဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ—ဒုက္ခထိရသော အာရုံတို့ကို ရှေးရှုသိလျှင် ပိုင်းခြားသိလျှင် တပ်မက်ပြယ်စေလျှင် ပယ်စွန့်လျှင် ဆင်းရဲ ကုန်ခြင်းငှါ ဆင်းရဲကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှါ ထိုက်ပေ၏”။ (သံ-၂-၂၅၀)။ “ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ အနိစ္စတော ဇာနတော ပဿတော အဝိဇ္ဇာ ပဟိယတိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ—တွေ့ထိရသော အာရုံတို့ကို မမြဲဟု သိမြင်သောသူအား အဝိဇ္ဇာကို ပယ်အပ်၏။ (အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်း၏)၊ ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်၏”။ (သံ-၂-၂၅၉) ဤသို့ အစရှိသော သဋ္ဌာယတနသံယုတ် ဒေသနာ ပါဠိတော်တို့နှင့်လည်း ညီညွတ်၏။ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်လာ အာယတန ဓမ္မာနုပဿနာ၌လည်း အတုင်းဝင်၏။ ထိုပြင်—“ယာ စေဝ ခေါ ပန အဇ္ဈတ္တိကာ ဝါယောဓာတု၊ ယာ စ ဗာဟိရာ ဝါယောဓာတု၊ ဝါယောဓာတုရေဝေသာ၊ တံ ‘နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ’တိ ဝေမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-အကြင် ကိုယ်တွင်း ဝါယောဓာတ်သည်၎င်း၊ အကြင် ကိုယ်ပ ဝါယောဓာတ်သည်၎င်း ရှိ၏။ ၎င်းသည်

‘မြင်တယ် မြင်တယ်’ ဟု မှတ်။ ထိုအမြင် ပျောက်သွားအောင် အထပ်ထပ် မှတ်လေ။ စိတ်ကူးထဲ၌ တစုံတယောက်နှင့် စကားပြောနေလျှင်၊ ပြောတယ်ဟု မှတ်။ ဤသို့ မှတ်ပြီးလျှင်၊ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍ မပြတ်မှတ်လေ။ ဤသို့ မှတ်နေစဉ် တံတွေး မျိုချင်လျှင်၊ မျိုချင်တယ် ဟု မှတ်။ မျိုလျှင်၊ မျိုတယ်ဟု မှတ်။ ထွေးချင်လျှင်၊ ထွေးချင်တယ်ဟု မှတ်။ ထွေးလျှင်၊ ထွေးတယ်ဟု မှတ်။ ပြီးလျှင်၊ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍ မပြတ်မှတ်လေ။ ခေါင်းငုံ့လိုလျှင်၊ ငုံ့ချင်တယ်ဟု မှတ်။ ငုံ့ဆဲ၌ ရွှေတိုင်း ရွှေတိုင်း ‘ငုံ့တယ် ငုံ့တယ်’ ဟု မှတ်။ မမြန်စေနဲ့၊ ဖြေးဖြေးငုံ့လေ။ ခေါင်းမော့လိုလျှင်၊ မော့ချင်တယ်ဟု မှတ်။ မော့ဆဲ၌ ရွှေတိုင်း ရွှေတိုင်း ‘မော့တယ် မော့တယ်’ ဟု မှတ်။ ဖြေးဖြေး မော့လေ။ ပြီးလျှင် ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍ မှတ်လေ။

တနေရာရာမှ ညောင်းမှု လွန်ကဲထင်ရှားလာလျှင် ထိုညောင်းမှုကိုသာ စူးစိုက်၍ ‘ညောင်းတယ် ညောင်းတယ်’ ဟု မနှေးမမြန် မှန်မှန် ပိုင်း၍ မပြတ်မှတ်လေ။ ထိုညောင်းမှုသည် မှတ်နေစဉ်

ဝါယောဓာတ်ချည်းသာတည်း။ ၎င်းဝါယောဓာတ်ကို ‘ဤသည်ကား ငါ့ ဥစ္စာ မဟုတ်၊ ဤသည်ကား ငါ့မဟုတ်၊ ဤသည်ကား ငါ၏ အတ္တမဟုတ်’ ဟု ဤသို့ အမှန်သိသော ပညာဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရှုမြင်အပ်၏။ (မ-၂-၇၅၊ မ-၃-၂၇၅) ဤသို့ အစရှိသော ဓာတုဒေသနာ ပါဠိတော်တို့နှင့်လည်း ညီညွတ်၏။ မဟာသတိပဋ္ဌာန သုတ်လာ ဓာတုမနသိကာရ ကာယာနုပဿနာ၌လည်း အတိုင်းဝင်၏။ ထိုပြင် ဝမ်းဗိုက်၏ ဖောင်းမှု ပိန်မှု ဝါယောရုပ်သည် ရုပ်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ဒုက္ခသစ္စာတရား ဖြစ်သောကြောင့် “ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာတိဿ ဝစနိယံ—ရဟန်းတို့၊ ဒုက္ခအရိယသစ္စာ ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးပင်ဟူ၍ ဖြေဆိုအပ်၏။ (သံ-၃-၃၇၃) “ဒုက္ခံ ဘိက္ခဝေ အရိယသစ္စံ ပရိညေယျ-ရဟန်းတို့၊ ဒုက္ခအရိယသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိအပ်၏။ (သံ-၃-၃၈၂) ဤသို့ အစရှိသော သစ္စဒေသနာ ပါဠိတော်တို့နှင့်လည်း ညီညွတ်၏။ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်လာ အရိယသစ္စ ဓမ္မာနုပဿနာ၌လည်း အတိုင်းဝင်၏။ ဤမျှဖြင့် “ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်” ဟု ရှုမှတ်လျက် တောင့်တင်းလှုပ်ရှားမှု ဝါယောဓာတ်ကို မှန်ကန်စွာ သိခြင်းသည် ဘုရားဟောဒေသနာ ပါဠိတော်တို့၌ အတိုင်းဝင်၍ ဘုရားအလိုတော်နှင့် ညီညွတ်ကြောင်း ကောင်းကောင်းကြီး သိသာထင်ရှားလေပြီ။ ထို့ကြောင့်ပင် အခဏ်း (၄) အာနာပါနကို မှတ်ပုံအရာ၌ “ယထာ ယထာ ဝါ ပနဿ ကာယော ပဏိဟိတော ဟောတိ တထာ တထာ နံ ပဇာနာတိ” ဟူသော ပါဠိ၌ အတိုင်းဝင်ကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုခဲ့ပေသည်။

မှာပင် တဖြေးဖြေးသေးသိမ်ကာ ကွယ်ပျောက်၍လဲ သွားတတ်၏။ မခံသာအောင် လွန်ကဲ၍လဲ လာတတ်၏။ မခံသာ၍ ပြုပြင်လိုလျှင်၊ ထိုစိတ်ကို 'ပြင်ချင်တယ်' ဟု မှတ်၍၊ ပြင်သော ကိုယ် အမူအရာ များကိုလဲ ခေါ်နေကျ အတိုင်းပင် ဆက်၍ မှတ်လေ။ ပုံကား... ခြေလက်တို့ကို ကြွလိုလျှင်၊ ကြွချင်တယ် ဟု မှတ်၊ ကြွလျှင်၊ ရွှေတိုင်း ရွှေတိုင်း 'ကြွတယ် ကြွတယ်' ဟု မှတ်၊ ဆန့်လျှင်၊ 'ဆန့်တယ် ဆန့်တယ်' ဟု မှတ်၊ ကွေးလျှင်၊ 'ကွေးတယ် ကွေးတယ်' ဟု မှတ်၊ ချလျှင်၊ 'ချတယ် ချတယ်' ဟု မှတ်။ မမြန်စေနဲ့ ဖြေးဖြေး ပြင်လေ။ တနေရာရာ၌ ထိလျှင်၊ ထိတယ် ဟု မှတ်။ ဤသို့ ပြုပြင် ပြီးသော အခါမှာ ဖြစ်စေ၊ မှတ်နေယင်း အလိုလို အညောင်း ပျောက်သွား သော အခါမှာ ဖြစ်စေ၊ 'ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်' ဟု မှတ်နေကျကို သာ ပြန်၍ မပြတ်မှတ်လေ။ တနေရာရာမှ ပူမှု ထင်ရှားလာလျှင်လဲ ထိုပူမှုကိုသာ စူးစိုက်၍ "ပူတယ် ပူတယ်" ဟု မနှေး မမြန် မှန်မှန် ပိုင်း၍ ပိုင်း၍ မပြတ် မှတ်လေ။ မှတ်နေယင်း ပူမှု ကွယ်ပျောက် သွားလျှင်၊ 'ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်' ဟု မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍ မှတ်။ ပူမှု လွန်ကဲလာ၍ ပြုပြင်လိုလျှင်၊ ပြင်ချင်တယ်ဟု မှတ်၍၊ ပြင်သော ကိုယ် အမူအရာ များကိုလဲ 'ကြွချင်တယ် ကြွတယ် ကြွတယ်' စသည်ဖြင့် ရှေးနည်းအတိုင်းပင် မလစ်လပ်ရအောင် မှတ်လျက် ဖြေးဖြေး ပြင်လေ။ ပြီးဆုံးသွားလျှင်၊ 'ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်' ဟု မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍ မပြတ် မှတ်လေ။ အရပ် အဆိုင်း မရှိရ။

တနေရာရာ၌ ယားမှု ဖြစ်ပေါ် လာလျှင်၊ ထိုယားမှုကိုသာ စူးစိုက်၍ 'ယားတယ် ယားတယ်' ဟု မနှေး မမြန် မှန်မှန် ပိုင်း၍ ပိုင်း၍ မပြတ်မှတ်လေ။ မှတ်နေယင်း အယား ပျောက်သွားလျှင်၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှုကိုသာ ပြန်၍ မှတ်လေ။ မခံသာ၍ အယားဖျောက် လိုလျှင် ဖျောက်ချင်တယ်ဟု ဖြစ်စေ၊ ကုပ်ချင်တယ်ဟု ဖြစ်စေ မှတ်၊ လက်ကို ကြွလိုလျှင်၊ ကြွချင်တယ်ဟု မှတ်၊ ကြွလျှင်၊ 'ကြွတယ် ကြွတယ်' ဟု မှတ်၊ ဖြေးဖြေး ကြွလေ။ ယားတဲ့ နေရာနှင့် ထိလျှင်၊ ထိတယ်ဟု မှတ်၊ အယားဖျောက်သောအခါ ဆွဲတိုင်း တွန်းတိုင်း

‘ဖျောက်တယ် ဖျောက်တယ်’ဟု ဖြစ်စေ၊ ‘ကုပ်တယ် ကုပ်တယ်’ဟု ဖြစ်စေ မှတ်၊ တော်ချင်လျှင်၊ တော်ချင်တယ်ဟု မှတ်၊ လက်ကို ပြန်ချလိုလျှင်၊ ချချင်တယ်ဟု မှတ်၊ ချသောအခါ ‘ချတယ် ချတယ်’ ဟု မှတ်၊ အောက်၌ ထိလျှင်၊ ထိတယ်ဟု မှတ်။ ပြီးလျှင် ‘ဖောင်း တယ် ပိန်တယ်’ဟု မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍ မပြတ်မှတ်လေ။

ကိုယ်ထဲမှာ နာကျင်မှု စသော မခံသာတဲ့ ဝေဒနာ တမျိုးမျိုး ထင်ရှား ပေါ်လာလျှင် ထိုမခံသာမှုကိုသာ စူးစိုက်၍၊ နာတယ် နာတယ်၊ ကျင်တယ် ကျင်တယ်၊ ကိုက်တယ် ကိုက်တယ်၊ အောင့် တယ် အောင့်တယ်၊ မောတယ် မောတယ်၊ မူးတယ် မူးတယ် စသည်ဖြင့် ခေါ်နေကျ အတိုင်း မနှေးမမြန် မှန်မှန် ပိုင်း၍ ပိုင်း၍ မှတ်လေ၊ ထိုဝေဒနာသည် မှတ်နေယင်း ပျောက်၍လဲ သွားတတ် ၏။ တိုး၍လဲ လာတတ်၏။ မလျော့ဘဲ အတင်းမှတ်နေလျှင်၊ ပျောက်တတ်သည်သာ များပါ၏။ သို့သော်၊ မမှတ်နိုင်လောက် အောင် မခံသာမှု လွန်ကဲလာလျှင်ကား ထိုဝေဒနာကို နှလုံး မသွင်းနှင့်တော့၊ မှတ်နေကျ ဖောင်းမှု ပိန်မှုကိုသာ အထူးဂရု စိုက်၍ မပြတ်မှတ်ပါလေ၊ အချို့သော သူမှာ သမာဓိအရှိန် တက်လျက် အမှတ်ကောင်းနေခိုက်၌ အလွန်မခံသာသော ဝေဒ- နာ ပေါ်လာတတ်၏။ ရင်ဝ၌ လေလုံးကြီး ဆောင့်တက်သလိုလဲ ထင်ရတတ်၏။ အသားထဲ၌ ဓားချွန်နှင့် ထိုးလိုက်သလိုလဲ နာ တတ်၏။ တကိုယ်လုံး ပူလောင်နေသလိုလဲ ထင်ရတတ်၏။ အပ် ဖျားနှင့် ထိုးဆွ နေသလို မြိုးမြိုးမြက်မြက်လဲ ဖြစ်တတ်၏။ ပိုးကောင် ကလေးများ အနံ့အပြား တက်နေသလို ရိုးရိုးရွရွလဲ ဖြစ်နေတတ် ၏။ အလွန် ယားခြင်း၊ ကိုက်ခြင်း၊ ချမ်းအေးခြင်းများလဲ ဖြစ်တတ် ၏။ ကြောက်သောကြောင့် မမှတ်ဘဲ ရပ်နားလိုက်လျှင်၊ ချက်ခြင်း ပင် ထိုဝေဒနာ ပျောက်သွားတတ်၏။ တဖန် မှတ်၍ အရှိန် ကောင်းလာပြန်လျှင် ထိုဝေဒနာ ပေါ်မြဲပင် ပေါ်လာပြန်၏။ ဤလို ဝေဒနာမျိုးကို တွေ့လျှင် မကြောက်နဲ့၊ ရောဂါလဲ မဟုတ်ပါ။ ကြီးကျယ်တဲ့ ဝေဒနာလဲ မဟုတ်ပါ။ ကိုယ်ထဲ၌ ရှေးကပင်ဖြစ်လျက် ရှိနေသော သာမန်ဝေဒနာမျှသာ ဖြစ်သည်။ မမှတ်ဘဲ နေစဉ်မှာ

သူ့ထက် ထင်ရှားသော အခရံတွေ ရှိနေတဲ့အတွက်၊ သူက မထင်ပေါ်နိုင်ဘဲ မြုပ်ကွယ်နေပေသည်။ အမှတ် ကောင်းစဉ်မှာ သမာဓိတည်ကြည်မှုကြောင့်၊ မြုပ်ကွယ်နေခဲ့သော ထိုဝေဒနာသည် တရားသဘောအတိုင်း ထင်ရှားပေါ်လာပေသည်။ ထိုဝေဒနာ ကိုသာ စူးစိုက်၍ လွန်မြောက်အောင် မှတ်ပါလေ။ မှတ်တဲ့အတွက် တစုံတရာ ဘာမျှနစ်နာခြင်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ မမှတ်ဘဲ ရပ်နား ရပ်နား နေလျှင်ကား နောင်အခါ၌လဲ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ထိုမျှလောက် သမာဓိကောင်းလာလျှင်၊ ထို ဝေဒနာမျိုးနှင့် တွေ့၍ တွေ့၍သာ နေတတ်၏။ မလျော့သော လုံ့လဖြင့် အတင်း မှတ်နေလျှင်ကား မကြာမီ အတွင်းမှာ ယူပစ်လိုက်သလိုပင် ထိုဝေဒနာပျောက်ကင်း သွားသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ ထိုအခါမှ စ၍ ထိုဝေဒနာမျိုး တဖန် မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ငြိမ်းသွားတတ်၏။

ကိုယ်ကို ယိမ်းလိုလျှင်၊ ယိမ်းချင်တယ် ဟု မှတ်၊ ယိမ်းဆဲ၌ ‘ယိမ်းတယ် ယိမ်းတယ်’ ဟု မှတ်။ အချို့မှာ မှတ်နေကျအတိုင်း မှတ်နေစဉ်မှာ အလိုလို ယိမ်းနေတတ်၏။ မကြောက်နဲ့၊ ယိမ်း အောင်လဲ စိတ်ကို အားမပေးနဲ့၊ မှတ်လျှင် ပျောက်သွားမှာဘဲဟု ယုံကြည်စိတ်ချပြီးလျှင်၊ ထိုယိမ်းမှုကို အထူးစူးစိုက်၍၊ ‘ယိမ်းတယ် ယိမ်းတယ်’ ဟု မနှေးမမြန် မှန်မှန် ပိုင်း၍ ပိုင်း၍ မှတ်၊ အလွန် ယိမ်းလာလျှင်ကား တိုင်နံရံ စသည်ကို မှီ၍ ဖြစ်စေ၊ အိပ်၍ ဖြစ်စေ မှတ်လေ၊ မကြာမီပင် ထိုယိမ်းမှုသည် အရှင်းပျောက်သွားပါလိမ့် မည်။ တုန်မှု ဖြစ်လာလျှင်လဲ နည်းတူပင် မှတ်ပါလေ။ အမှတ် ကောင်းနေစဉ်မှာ ဖျဉ်းကနဲ ဖျဉ်းကနဲ ကြက်သီး ထတတ်၏။ ကျောထဲက ဖြစ်စေ၊ တကိုယ်လုံး ဖြစ်စေ၊ စိမ့်ကနဲ စိမ့်ကနဲ အေးမှုလဲ ဖြစ်တတ်၏။ မကြောက်နဲ့၊ တရားသဘောအတိုင်း ဝီတိဖြစ်ပေါ်လာခြင်းပင်တည်း။ တစုံတရာ အသံ ကလေးများကို ကြားရသောကြောင့်လဲ ဖျတ်ကနဲ လန့်တတ်၏။ မကြောက်နဲ့၊ သမာဓိ အရှိန် ကောင်းလာတဲ့ အတွက်၊ ဖဿဒဏ် ပြင်းပြပုံကို ထင်ရှား သိလာခြင်းပင်တည်း။ လက်၊ ခြေ၊ ကိုယ်အင်္ဂါတို့ကို ပြုပြင်လိုတိုင်း ပြင်လိုတဲ့ စိတ်ကို မှတ်၊ ပြင်တဲ့ ကိုယ် အမှုအရာ

ဟူသမျှကိုလဲ ခေါ်နေကျအတိုင်း ပိုင်း၍ ပိုင်း၍ မှတ်လေ။ မမြန်
စေနဲ့၊ ဖြေးဖြေး ပြင်ပါ။

ရေသောက်ချင်လျှင်၊ သောက်ချင်တယ်ဟု မှတ်၊ ထရန် ကြံလျှင်၊
ထချင်တယ်ဟု မှတ်၊ ထရန် ပြုပြင်သော ခြေ၊ လက်၊ ကိုယ် အမူ အရာ
များကို ခေါ်နေကျအတိုင်း မှတ်၊ တရွေ့ချင်း ပေါ့ပေါ့ပြီး ကြွတက်
လာသော ကိုယ်ကို စူးစိုက်၍၊ ‘ထတယ် ထတယ်’ဟု မှတ်လျက်
ဖြေးဖြေးထပါ။ စန့်စန့် ရပ်မိသော အခါ၌ ‘ရပ်တယ် ရပ်တယ်’ဟု
မှတ်၊ လှမ်းကြည့်လျှင်၊ ‘ကြည့်တယ် မြင်တယ်’ဟု မှတ်၊ သွားလို
လျှင်၊ သွားချင်တယ်ဟု မှတ်၊ သွားဆဲ၌ ခြေလှမ်းတိုင်း ခြေလှမ်း
တိုင်း၊ ‘လှမ်းတယ် လှမ်းတယ်’ဟု ဖြစ်စေ ‘ညှာလှမ်းတယ် ဗယ်
လှမ်းတယ်’ဟု ဖြစ်စေ မှတ်၊ ခြေ ကြွသည်မှ စ၍၊ ချသည်တိုင်အောင်
ခြေလှမ်းရာမှာ သိလျက် ရှိပါစေ၊ ဖြေးဖြေးသွားတဲ့အခါ၊ စကြံ
သွားတဲ့အခါများ၌ ခြေ တလှမ်း တလှမ်းမှာ ‘ကြွတယ် လှမ်းတယ်’
ဟု ဖြစ်စေ၊ ‘ကြွတယ် ချတယ်’ဟု ဖြစ်စေ၊ ‘လှမ်းတယ် ချတယ်’ဟု
ဖြစ်စေ၊ နှစ်ချက် နှစ်ချက်စီ မှတ်သွားပါ။ ထိုနှစ်ချက်မှတ်ကို နိုင်နင်း
သော အခါ၌ တလှမ်း တလှမ်းမှာ ‘ကြွတယ် လှမ်းတယ် ချတယ်’
ဟု သုံးချက် သုံးချက်စီ မှတ်ပါလေ။ ရေအိုး စသည်ကို ကြည့်
လျှင် ‘ကြည့်တယ် မြင်တယ်’ဟု မှတ်၊ ရပ်လျှင်၊ ရပ်တယ် ဟု မှတ်၊
ရေခွက်ဆီသို့ လက်လှမ်းလျှင်၊ ‘လှမ်းတယ် လှမ်းတယ်’ဟု မှတ်၊
ခွက်နှင့်ထိလျှင်၊ ထိတယ်ဟု မှတ်၊ ကိုင်လျှင်၊ ကိုင်တယ်ဟု မှတ်၊
ရေခပ်လျှင် ခပ်တယ်ဟု မှတ်၊ ယူလာဆဲ၌ ‘ယူတယ် ယူတယ်’ဟု
မှတ်၊ နှုတ်ခမ်း၌ ထိလျှင်၊ ထိတယ်ဟု မှတ်၊ အေးလျှင်၊ အေးတယ်
ဟု မှတ်၊ သောက်ဆဲ၌ ‘သောက်တယ် မျိုတယ် သောက်တယ်
မျိုတယ်’ဟု မှတ်၊ လည်ချောင်းထဲ ဝမ်းထဲ၌ အေး အေး သွား
သည်ကို ‘အေးတယ် အေးတယ်’ဟု မှတ်၊ ရေခွက်ကို ပြန်ထားဆဲ၌
‘ထားတယ် ထားတယ်’ဟု မှတ်၊ လက်ကို အောက်သို့ ချလျှင်၊
‘ချတယ် ချတယ်’ဟု မှတ်၊ ကိုယ်၌ထိလျှင်၊ ထိတယ်ဟု မှတ်၊ ပြန်၍
လွှဲလိုလျှင် လွှဲချင်တယ်ဟု မှတ်၊ လွှဲလျှင်၊ လွှဲတယ်ဟု မှတ်၊ သွားပြန်
လျှင် မှတ်မြဲပင် မှတ်၍ သွားလေ။ ရပ်လိုလျှင်၊ ရပ်ချင်တယ်ဟု မှတ်၊

ရပ်ဆဲ၌ ‘ရပ်တယ် ရပ်တယ်’ ဟု မှတ်၊ အတန် ကြာကြာ ရပ်နေလျှင်၊ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ် ရပ်တယ်’ ဟု မှတ်၊ ထိုင်ရန် ကြံလျှင်၊ ထိုင်ချင်တယ်ဟု မှတ်၊ ထိုင်မည့်နေရာသို့ သွားလျှင်၊ မှတ်မြဲပင် မှတ်လေ၊ ရောက်လျှင်၊ ရောက်တယ်ဟု မှတ်၊ လွှဲလျှင်၊ ‘လွှဲတယ် လွှဲတယ်’ ဟု မှတ်၊ ထိုင်မည်ဟုကြံလျှင်၊ ထိုင်ချင်တယ်ဟု မှတ်၊ ထိုင်ဆဲ၌ တရွေ့ရွေ့ လေးလေးပြီး ကျသွားသောကိုယ်ကို စူးစိုက်၍ ‘ထိုင်တယ် ထိုင်တယ်’ ဟု မှတ်လေ၊ ဖြေးဖြေး ထိုင်ပါ။ ထိုင်ခါစ၌ ခြေလက်ပြုပြင်မှုများ ရှိမည်၊ ၎င်းတို့ကို ခေါ်နေကျအတိုင်း မှတ်၊ မှတ်ရန် အထူးမရှိလျှင်၊ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်နေကျကိုသာ မပြတ် မှတ်ပါလေ။

လွဲ အိပ်လိုလျှင်၊ လွဲချင်တယ်ဟု ဖြစ်စေ၊ အိပ်ချင်တယ်ဟု ဖြစ်စေ မှတ်၊ လွဲရန် ပြုပြင်သော လက် ခြေ ကိုယ် အမူအရာတို့ကို ‘ကြွတယ်၊ ဆန့်တယ်၊ ထောက်တယ်’ စသည်ဖြင့် မှတ်၊ လွဲ အိပ်လိုက်သောအခါ၌၊ တရွေ့ရွေ့ လဲကျသွားသော ကိုယ်ကို စူးစိုက်၍ ‘လွဲတယ် လွဲတယ်’ ဟုဖြစ်စေ၊ ‘အိပ်တယ် အိပ်တယ်’ ဟု ဖြစ်စေ မှတ်၊ ခေါင်းအုံး အိပ်ရာတို့နှင့် ထိမှုကို ‘ထိတယ် ထိတယ်’ ဟု မှတ်၊ လွဲခါစ၌ လက် ခြေ ကိုယ် ရွေ့ရှား ပြုပြင်မှုများကိုလဲ မှတ်လျက် ဖြေးဖြေး ပြုပြင်ပါ။ မှတ်ရန် အထူးမရှိသော အခါ၌ ဖောင်းမှု ပိန်မှုကိုသာ စူးစိုက်၍ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မပြတ် မှတ်လေ။ ဤသို့ မှတ်နေစဉ်မှာ ညောင်းမှု ပူမှု နာကျင်မှု ယားမှု စသော ဝေဒနာ အထူးများ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊ ထိုဝေဒနာကို စူးစိုက်၍ ထိုင်စဉ်က နည်းအတိုင်းပင် မှတ်လေ။ တံတွေး မျိုမှု၊ ထွေးမှု၊ စိတ်ကူး ကြံစည်မှု၊ စဉ်းစားမှုတို့ကိုလဲ နည်းတူပင် မှတ်လေ၊ ဗယ်ညာ တစောင်း ပြောင်းလိုသောအခါ၊ လက် ခြေ ကွေးဆန့် လိုသောအခါ စသည်၌လဲ ဖြစ်ပေါ်သော ထိုထို စိတ် အကြံကို မှတ်၍ ပြုပြင်မှုများကိုလဲ မလစ်လပ်ရအောင် မှတ်လေ။ မှတ်ရန် အထူးမရှိသော အခါများ၌ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်နေကျကိုသာ မပြတ်မှတ်ရမည်။ အိပ်ချင်လာလျှင်၊ ‘အိပ်ချင်တယ် အိပ်ချင်တယ်’ ဟု မှတ်၊ မှေးလာလျှင်၊ ‘မှေးတယ် မှေးတယ်’ ဟု မှတ်၊

ဘာဝနာ ရင့်သော အခါ၌ ဤသို့မှတ်လိုက်လျှင်၊ အိပ်ချင်မှု ကင်းလျက် တဖန် ကြည်လင်လာတတ်၏။ ထိုအခါ ‘ကြည်တယ် ကြည်တယ်’ ဟု မှတ်ပြီးလျှင်၊ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍ မှတ်လေ။ အိပ်ချင်စိတ်မပြေသော်လဲ၊ အမှတ်ကို လွှတ်၍ ကားမအိပ်ရ၊ မအိပ်တော့ဘဲ တမှတ်ထဲ မှတ်နေမည်ဟု နှလုံးသွင်းလျက်၊ ဖောင်းမှု၊ ပိန်မှုစသော မှတ်နေကျကို မပြတ် မှတ်လျက်သာ နေရမည်။ ကိုယ်ပင်ပန်းလျှင်၊ ဤသို့ မှတ်နေဆဲမှာပင် တဖြေးဖြေး မှေးလျက် အိပ်ပျော်သွားလိမ့်မည်။

အိပ်ပျော် ဟူသည်မှာ ဘဝင်စိတ် သက်သက်မျှ ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်နေခြင်းပင်တည်း။ ဘဝင်စိတ် ဟူသည်မှာလဲ ဘဝ၌ အစစအရာရာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သောစိတ်၊ နောက်ဆုံးသေသော စုတိစိတ်တို့နှင့် အလားတူသော စိတ်ပေတည်း။ ထို့ကြောင့် အလွန် သိမ်မွေ့၏။ ဘာကို အာရုံပြုနေသည်ဟူ၍ပင် မသိနိုင်ချေ။ နိုးနေစဉ်မှာလဲ မြင်မှုနှင့် စိတ်ကူးမှု၊ ကြားမှုနှင့် စိတ်ကူးမှု စသည်တို့၏ အကြားအကြား၌ ထိုဘဝင်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သေး၏။ သို့သော်လဲ ကြာမြင့်စွာ မဖြစ်ရသောကြောင့်၊ ယင်းဘဝင်စိတ် ဖြစ်သည်ကို ထင်ရှားမသိရ၊ အိပ်ပျော်ဆဲ၌ကား ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်ရသောကြောင့် ထင်ရှားသိရပေသည်။ သို့သော်လဲ “ဘာကို အာရုံပြုသည်၊ ဘယ်လို ဖြစ်နေသည်” ဟူ၍ကား မသိရချေ။ ထို့ကြောင့် အိပ်ပျော်ခိုက်၌ မမှတ်ရပြီ၊ မှတ်ရန်လဲ မစွမ်းနိုင်ပြီ။

နိုးသော အခါ၌ကား ၎င်းနိုးသော စိတ်ကို ‘နိုးတယ်’ ဟု မှတ်အပ်၏။ သို့သော်လဲ၊ အားထုတ်စဉ် ရှေးဦးစွာ နိုးတဲ့ စိတ်ကို မှတ်သိနိုင်ခဲ့၏။ နိုးစ စိတ်ကို မမှတ်နိုင်သေးလျှင်၊ သတိရသော အခါမှ စ၍ ပေါ်ရာ ပေါ်ရာကို မပြတ်မှတ်လေ။ စဉ်းစားနေလျှင်၊ စဉ်းစားတယ်ဟု မှတ်ပြီးနောက်၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှုကို ဆက်၍မှတ်၊ ကြားလျက် နိုးလာလျှင်၊ ကြားတယ်ဟု မှတ်ပြီးနောက်၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှုကို ဆက်၍ မှတ်၊ ဘာမျှ အထူးမထင်ရှားလျှင်၊ ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်နေကျကိုသာ မပြတ်မှတ်လေ။ စောင်းခြင်း လွှဲခြင်း ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း ပြုပြင်ခြင်းများကိုလဲ ခေါ်နေကျ အတိုင်း မှတ်လျက် ဖြေးဖြေးပြုပြင်ပါ။ ဘယ်အချိန်ရှိပြီလဲ စသည်ဖြင့်

စဉ်းစားလျှင် စဉ်းစားတယ်ဟု မှတ်၊ ထလိုလျှင်၊ ထချင်တယ်ဟု မှတ်၊ ထရန် ပြုပြင်မှုများကိုလဲ မလစ်လပ်ရအောင် မှတ်ပါ။ ထောင်ကြွလာသော ကိုယ်အမူအရာကို စူးစိုက်၍ ‘ထတယ် ထတယ်’ ဟု မှတ်၊ ထိုင်မိလျှင်၊ ‘ထိုင်တယ် ထိုင်တယ်’ ဟု မှတ်၊ ထိုနောင် ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ ဟု မှတ်နေကျကိုသာ မပြတ် မှတ်လေ။

မျက်နှာသစ်သောအခါ၊ ရေချိုးသော အခါများ၌ ကြည့်ခြင်း၊ မြင်ခြင်း၊ လက်လှမ်းခြင်း၊ ကိုင်ခြင်း၊ ခပ်ခြင်း၊ ယူခြင်း၊ လောင်းခြင်း၊ အေးခြင်း၊ ပွတ်တိုက်ခြင်း စသည်တို့ကို မလစ်လပ်ရအောင် အစဉ် အတိုင်း မှတ်လေ။ အဝတ်ကို ပြင်၍ ဝတ်မှု၊ အိပ်ရာကို ပြင်မှု၊ တံခါးကို ဖွင့်မှု၊ ပိတ်မှု၊ တစ်ခုခုကို ကိုင်မှု၊ ယူမှု စသည်တို့ကိုလဲ မလစ်လပ်ရအောင် မှတ်လေ။ ထမင်းစားသောအခါ၌ ကြည့်လျှင်၊ ‘ကြည့်တယ်၊ မြင်တယ်’ ဟု မှတ်၊ ထမင်းလုပ် ပြင်ဆဲ၌ လက်ပြုပြင်မှု များကို ‘ပြင်တယ် ပြင်တယ်’ ဟု မှတ်၊ ထမင်းလုပ်ကို ယူလာလျှင်၊ ‘ယူတယ် ယူတယ်’ ဟု မှတ်၊ ခေါင်းငုံ့လျှင်၊ ငုံ့တယ်ဟု မှတ်၊ ပစပ်၌ ထိလျှင်၊ ထိတယ်ဟု မှတ်၊ ပစပ် ဖွင့်လျှင်၊ ဖွင့်တယ်ဟု မှတ်၊ ခွံလျှင်၊ ခွံတယ်ဟု မှတ်၊ ပစပ် ပြန်ပိတ်လျှင်၊ ပိတ်တယ်ဟု မှတ်၊ လက်ကို အောက်သို့ ချလျှင်၊ ‘ချတယ် ချတယ်’ ဟု မှတ်၊ ပန်းကန်ပြားနှင့် ထိလျှင်၊ ထိတယ်ဟု မှတ်၊ ခေါင်းပြန်မော့လျှင်၊ မော့တယ်ဟု မှတ်၊ ထိုနောင်မှ ဝါးတိုင်း ဝါးတိုင်း ‘ဝါးတယ် ဝါးတယ်’ ဟု မှတ်လျက် စားလေ။ အရသာကို သိလျှင်၊ ‘သိတယ် သိတယ်’ ဟု မှတ်၊ မျိုလျှင်၊ မျိုတယ်ဟု မှတ်၊ လည်ချောင်းထဲ အူထဲ၌ ထိလျက် ဆင်းသွားသည် ကို ‘ထိတယ် ထိတယ်’ ဟု မှတ်။ ဤနည်းဖြင့် ထမင်းလုပ်တိုင်း၊ ဟင်းရည် သောက်တိုင်း၊ စေ့စေ့စပ်စပ် မှတ်လေ။ အားထုတ်ခါ စဉ် အစဉ်ကျအောင် မမှတ်နိုင်ဘဲ လစ်လပ်သောအရာ များစွာပင် ရှိလိမ့်မည်။ ပြုပြင်လိုသော စိတ်များကိုလဲ မမှတ်နိုင်ဘဲ မသိနိုင်ဘဲ ရှိတတ်သည်။ စိတ်မပျက်လင့်၊ “စေ့စေ့စပ်စပ်မှတ်မည်” ဟု သဘော ထား၍ ရှိရှိသေသေ စူးစိုက်မှတ်နေလျှင်၊ မှတ်သိနိုင်တာက များ၍ များ၍ လာပါလိမ့်မည်။ ဣဏ်ရင့်သော အခါ၌ကား ဤ၌ ပြုထား

သော အစဉ်ထက် ပိုမို၍ အလွန်များစွာပင် အလွယ်တကူ မှတ်သိ နိုင်ပါလိမ့်မည်။

အမှတ် တိုးခြင်း။ ။တညခန့် တရက်ခန့် စသည်ရှိသော အခါ၌ အသက် တကြိမ် တကြိမ် ရှုရှိုက် ရာတွင် ‘ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်’ဟု ၂-ချက် ၂-ချက်မျှ မှတ်ရတာကို “လွယ် ကူ ချောင်ချိသည်၊ ပိန်တာနှင့် ဖောင်းတာတို့၏ အကြား၌ ကျနေ သည်”ဟု ထင်ရ၏။ ထိုအခါ၌ ထိုင်နေသော ကိုယ်အမူအရာကိုလဲ ထည့်၍ “ဖောင်းတယ် ပိန်တယ် ထိုင်တယ်၊ ဖောင်းတယ် ပိန်တယ် ထိုင်တယ်”ဟု ၃-ချက် ၃-ချက် မှတ်လေ။ ဖောင်းတာ ပိန်တာကို သိသကဲ့သို့ ထိုင်တယ်-ဟု မှတ်ခိုက်၌ ကိုယ် ထိုင်နေတဲ့ အတိုင်း သိစေရမည်။ အိပ်ဆဲ၌လဲ “ဖောင်းတယ်၊ ပိန်တယ်၊ အိပ်တယ်”ဟု ၃-ချက် ၃-ချက် မှတ်လေ။ ထို ၃-ချက် မှတ်ကိုလဲ ကျနေသည်ဟု ထင်ရပြန်လျှင် “ဖောင်းတယ်၊ ပိန်တယ်၊ ထိုင်တယ်၊ ထိတယ်”ဟု တနေရာရာက ထင်ရှား ထိမှုကိုလဲ ထည့်၍ ၄-ချက် ၄-ချက် မှတ်လေ။ ထိုအစဉ်ဖြင့် မှတ်၍ မကောင်းလျှင် ထိုင်မှုကို ၂-ကြိမ် ထည့်၍ “ဖောင်းတယ် ထိုင်တယ်၊ ပိန်တယ် ထိုင်တယ်”ဟု မှတ်လေ။ အိပ်ဆဲ၌လဲ “ဖောင်းတယ် ပိန်တယ်၊ အိပ်တယ် ထိတယ်”ဟု ဖြစ် စေ “ဖောင်းတယ် အိပ်တယ်၊ ပိန်တယ် အိပ်တယ်”ဟု ဖြစ်စေ၊ ၄-ချက် ၄-ချက် မှတ်လေ။

ဖောင်းတယ် ပိန်တယ် စသည်ဖြင့် ကိုယ်တွင်း အမူအရာများကို ဂရုစိုက်၍ မှတ်နေဆဲမှာ၊ ရိုးရိုး မြင်မှု ကြားမှုများကို မှတ်ရန် မလိုပြီ။ ဖောင်းမှု ပိန်မှု စသည်ကို စူးစူးစိုက်စိုက် မှတ်ခြင်းဖြင့်ပင် ထိုမြင်မှု ကြားမှုတို့ကိုလဲ မှတ်သိမှု ပြီးစီး၏။ မြင်ရုံမျှကြားရုံမျှသာ တည်၏။ သို့သော် တမင် ကြည့်မိလျှင်ကား “ကြည့်တယ် မြင် တယ်”ဟု မှတ်၍၊ ဖောင်းမှုစသော မှတ်နေကျကိုသာ ဆက်လက်၍ မှတ်သွားပါ။ တမင်မကြည့်သော်လဲ မိန်းမ၊ ယောက်ျား စသော အာရုံအထူးကို မြင်သောအခါ၌ “မြင်တယ် မြင်တယ်”ဟု နှစ်ချက် သုံးချက် မှတ်၍၊ မှတ်နေကျကိုသာ ဆက်မှတ်ပါလေ။ တမင် နားထောင်မိလျှင် “နားထောင်တယ် ကြားတယ်”ဟု မှတ်၍၊

မှတ်နေကျကိုသာ ဆက်မှတ်ပါ။ စကားသံ၊ သီချင်းသံ၊ ပြင်းထန်သော အသံ၊ ခွေး၊ ငှက်၊ ကြက်သံ စသည်ကို ထင်ရှားစွာ ကြားရသောအခါ၌ “ကြားတယ် ကြားတယ်”ဟု နှစ်ချက် သုံးချက် မှတ်၍၊ မှတ်နေကျကိုသာ ဆက်မှတ်ပါလေ။ ဤအမြင်ထူးအကြားထူးတို့ကို မမှတ်မိလျှင်၊ မှတ်နေကျ ဖြစ်သော ဖောင်းမှု ပိန်မှု စသည်ကို ထင်ရှားမသိနိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ စဉ်းစားလျက် ကိလေသာလဲ ဖြစ်တတ်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ခဲ့လျှင်၊ စဉ်းစားတယ်ဟူ၍လဲ မှတ်၍၊ မှတ်နေကျကိုသာ ဆက်လက် မှတ်ပါလေ။ ကိုယ်အမူအရာနှင့်ကြံစည်မှုတို့ကို မမှတ်မိဘဲ လွတ်သွားလျှင်၊ မေ့တယ်-ဟု မှတ်၍၊ မှတ်နေကျကိုသာ ဆက်လက် မှတ်ပါလေ။ ထွက်သက်ဝင်သက် သိမ်မွေ့၍၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှု မထင်ရှားလျှင်၊ တိုင်မှု အိပ်မှုတို့နှင့် တွေ့ထိမှုများကို မှတ်ပါလေ။ ဤသို့မှတ်ရာ၌ ထိမှုကိုကား လေး-ငါး-ခြောက်နေရာ ရွှေ့၍ရွှေ့၍ မှတ်ပါလေ။

ကြာမြင့်သော အခါ၌၎င်း၊ မတိုးဘူးဟု ထင်ရသော အခါ၌၎င်း၊ ပျင်းရိမှု ဖြစ်တတ်၏။ ၎င်းကို “ပျင်းတယ် ပျင်းတယ်”ဟု မှတ်။ သတိ၊ သမာဓိ၊ ဉာဏ် အထူးများ မဖြစ်သေးမီ၌၊ “မှတ်နေရတာ ဘာမျှမထူးဘူး”ဟု ထင်ရ၏။ ထို့ကြောင့် “ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါလေလား၊ ဖြစ်မှဖြစ်ပါတော့မလား”ဟု ယုံမှားမှု ဖြစ်တတ်၏။ ၎င်းကို ‘ယုံမှားတယ် ယုံမှားတယ်’ဟု မှတ်။ အမှတ်ကောင်းမည်၊ တရားထူး ဖြစ်ပေါ်မည်ကို မြှော်လင့်တတ်၏။ ၎င်းကို ‘မြှော်တယ် တောင့်တတယ် လိုချင်တယ်’ဟု မှတ်။ ယခင်က မှတ်ခဲ့သည်ကို ပြန်၍ ဆင်ခြင် တတ်၏။ ၎င်းကို ‘ဆင်ခြင်တယ်’ဟု မှတ်။ မှတ်ရတဲ့ အာရုံကို ရုပ်လား၊ နာမ်လား စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်မိတတ်၏။ ၎င်းကို ‘ဆင်ခြင်တယ်’ဟု မှတ်။ အမှတ်မကောင်းလျှင်၊ စိတ်ပျက်တတ်၏။ ၎င်းကို ‘စိတ်ပျက်တယ် စိတ်ပျက်တယ်’ဟု မှတ်။ ကောင်းလျှင်လဲ ဝမ်းသာတတ်၏။ ၎င်းကို ‘ဝမ်းသာတယ် ဝမ်းသာတယ်’ဟု မှတ်။ ဤနည်းဖြင့် စိတ်အမူအရာများကို ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်း မှတ်ပြီးလျှင်၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှု စသော မှတ်နေကျကိုသာ ဆက်၍ ဆက်၍ မှတ်သွားပါလေ။ မှတ်ရမည့် အချိန်ကား..... အိပ်ရာက နိုးတဲ့

စိတ်မှစ၍၊ မှတ်နေယင်း အလိုလို အိပ်ပျော်သွားသည် တိုင်အောင် နေ့ရော ညဉ့်ပါ မျက်စိ တမှိတ်ခန့်မျှ မနား မရပ်ဘဲ တမှတ်ထဲ မှတ်နေရမည့် အချိန်ချည်းသာတည်း။ အားထုတ် ခါစ၌ “မအိပ် တော့ဘဲ တမှတ်ထဲ မှတ်နေမည်” ဟု နှလုံးသွင်း၍ မပြတ်မှတ်ပါ လေ။ ဉာဏ်ရင့်သော အခါ၌ကား အလိုလိုပင် မအိပ်ချင်ဘဲ အမြဲ ကြည်လင်လျက် ရှိလိမ့်မည်။

မှတ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်။ ။ ကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ ဆိုးသည် ဖြစ်စေ၊ စိတ်ကူး ကြံစည်တိုင်း စဉ်းစားဆင်ခြင် တိုင်း စိတ်အမူအရာကို မှတ်။ ငယ်သည်ဖြစ်စေ၊ ကြီးသည်ဖြစ်စေ၊ ပြုပြင်လှုပ်ရှားတိုင်း ကိုယ်အမူအရာကို မှတ်။ ကိုယ်ထဲ၊ စိတ်ထဲ၌ ကောင်းသည် ခံသာသည် ဖြစ်စေ၊ ဆိုးသည် မခံသာသည်ဖြစ်စေ၊ ဝေဒနာဟူသမျှကို ဖြစ်ပေါ်လာတိုင်း မှတ်။ ကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ ဆိုးသည် ဖြစ်စေ၊ စိတ်ထဲ၌ ထင်ပေါ်လာသော အာရုံ ဟူသမျှကို မှတ်။ ဤသို့သော မှတ်ဖွယ်အထူးများ မရှိသောအခါ၌၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှု ထိုင်မှု စသော မှတ်နေကျကိုသာ မပြတ်မှတ်လေ။ သွားဆဲ ၌လဲ ကြွမှု လှမ်းမှု ချမှု တို့ကိုသာ မပြတ်မှတ်လေ။ ဤနည်းဖြင့် အိပ်ပျော်ခိုက်ကို ချန်လှပ်၍ နေ့ရောညဉ့်ပါ မပြတ်မစဲ တမှတ်ထဲ မှတ်နေလျှင် မကြာမီပင် ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော ရုပ်၊ နာမ် အလုံးစုံကို ပစ္စုပ္ပန်ကျအောင် မှတ်သိနိုင်၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်ထူးများ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို ကိုယ်တိုင်ဒိဋ္ဌ တွေ့ရပါလတံ့။

အခြေခံရှုမှတ်ပုံ ဤတွင် ပြီး၏။

ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မှတ်၍၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ဉာဏ် ထက်သန် အားပြည့်လျှင် ဖောင်းတဲ့ ရုပ်နှင့် ဖောင်းတယ်ဟု မှတ်တဲ့ စိတ်၊ ပိန်တဲ့ ရုပ်နှင့် မှတ်တဲ့ စိတ်၊ ထိုင်တဲ့ ရုပ်နှင့် မှတ်တဲ့ စိတ်၊ ကွေးရုပ် နှင့် မှတ်စိတ်၊ ဆန့်ရုပ်နှင့် မှတ်စိတ်၊ ကြွရုပ်နှင့် မှတ်စိတ်၊ လှမ်းရုပ် နှင့် မှတ်စိတ်၊ ချရုပ်နှင့် မှတ်စိတ်- ဤသို့ စသော အာရုံနှင့် မှတ်မှု

တို့သည် အတွဲလိုက် အတွဲလိုက် ကပ်နေသကဲ့သို့ အံကျလျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရလတံ့။ အထူးကောင်းသော မှတ်ချက်များ၌ “ဖောင်းတာက တခြား+မှတ်တာက တခြား၊ ပိန်တာက တခြား+မှတ်တာက တခြား” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရုပ်နှင့်နာမ်တို့ကို ကွဲပြားစွာ သိလတံ့။ မှတ်သိမှုက ဖောင်းမှု ပိန်မှု စသော အာရုံများဆီသို့ ပြေး၍ ပြေး၍ ကပ်ကပ် သွားသလိုပင် ထင်ပေါ်လတံ့။ ဤသို့ ထင်ပေါ်ခြင်းသည် နာမ်တရား၏ နမနုလက္ခဏာ = အာရုံဆီသို့ ညွတ်ခြင်းသဘော ထင်ပေါ်ခြင်းပင်တည်း။ ဤသို့ ရုပ်ကို မှတ်သိမှု သန့်ရှင်းလေလေ၊ နာမ်တရားတို့ အလိုလို ထင်ပေါ်လေလေ ဖြစ် တတ်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

ယထာ ယထာ ဟိဿ ရူပံ သုဝိက္ခာလိတံ ဟောတိ
 နိဇ္ဇဋံ သုပရိသုဒ္ဓံ၊ တထာ တထာ တဒါရမ္မဏာ
 အရူပဓမ္မာ သယမေဝ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ (၂-၂၂၅)

ဟိ၊ နာမ်ထင်ပေါ်စေရန် ရုပ်ကိုသာ အဖန်ဖန် ရှုအပ်သည် မှန်ပေ၏။ အဿ၊ ထိုယောဂီအား။ ဝါ၊ ထိုယောဂီသည်။ ယထာ ယထာ၊ အကြင် အကြင် ရှုမှတ်သော အခြင်းအရာဖြင့်။ ရူပံ၊ ရုပ်သည်။ သုဝိက္ခာလိတံ၊ ကောင်းစွာ ဆေးကြော သုတ်သင်အပ် ပြီးသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ နိဇ္ဇဋံ၊ အရှုပ်အထွေးမရှိ။ သုပရိသုဒ္ဓံ၊ ကောင်းစွာ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်၏။ တထာ တထာ၊ ထိုထိုရုပ် ကို ရှုမှတ်မှု စင်ကြယ်တိုင်း စင်ကြယ်တိုင်း။ တဒါရမ္မဏာ၊ ထိုရုပ်ကို အာရုံပြုကုန်သော။ အရူပဓမ္မာ၊ နာမ်တရားတို့သည်။ သယမေဝ၊ အလိုလိုပင်လျှင်။ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ၊ ထင်ရှားကုန်၏။

ရုပ်၊ နာမ် ၂-ပါး တခြားစီ ကွဲပြားလျက် ထင်ရှားသော အခါ၌ သုတ နဲသူ ဖြစ်လျှင် ဤသို့ သဘောကျတတ်၏။ “ဖောင်းတာနှင့် မှတ်တာ၊ ပိန်တာနှင့် မှတ်တာ၊ ထိုင်တာနှင့် မှတ်တာ၊ ကွေးတာ နှင့်မှတ်တာ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ၂-ခု ၂-ခု ရှိတာဘဲ။ သည်ဟာ ၂-ခု အပြင် ဘာမျှ မရှိတော့ဘူး။ လူဆိုတာလဲ သည်ဟာ ၂-ခုဘဲ။ မိန်းမ ယောက်ျား ဆိုတာလဲ သည်ဟာ ၂-ခုဘဲ၊ သည်ဟာ ၂-ခုမှ

တပါး ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါကောင်ရယ်လို့ အသီးအခြား မရှိတော့ဘူး” ဟူ၍ မှတ်နေဆဲမှာပင် သဘောကျလျက် ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်တတ်၏။ သုတရှိသူ ဖြစ်လျှင်ကား အာရုံရုပ် မှီရာရုပ်နှင့် မှတ်မှုနင်း တို့ကိုသာ မှတ်တိုင်း တွေ့မြင်ရသောကြောင့် ဤသို့ သဘောကျလျက် ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်တတ်၏။ “ရုပ်၊ နာမ် ၂-ပါး မျှသာ ရှိတာ ဟုတ်မှန်ပါပေသည်။ ဤရုပ်၊ နာမ် ၂-မျိုးမှ တပါး မိန်းမ၊ ယောက်ျား၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါကောင် ဟူ၍ အသီးအခြား မရှိပြီ။ မှတ်ခိုက်မှာ မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်နှင့် မှတ်သိမှု နာမ် ဤနှစ်မျိုးသာ ရှိသည်။ မမှတ်ဘဲ နေခိုက်မှာလဲ အတူတူဘဲ၊ ဖြစ်ဆဲ မှီရာရုပ်နှင့် ကြံမှု စသော နာမ် ဤနှစ်မျိုးသာ ရှိသည်။ ဤ ရုပ်၊ နာမ် ၂-မျိုးကိုပင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျား ဟု ခေါ်ဝေါ်နေကြရပေသည်။ ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာဘဲ၊ အမှန်မှာတော့ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျား ဟူ၍ အသီးအခြား မရှိတော့ပြီ။ ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်၊ နာမ် သဘောမျိုးမျှသာ ရှိသည်” ဟု ဤသို့ စသည်ဖြင့် သဘောကျလျက် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်တတ်၏။ ထိုသို့သော ဆင်ခြင်မှုများကိုလဲ ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်း “ဆင်ခြင်တယ် ဆင်ခြင်တယ်” ဟု မှတ်ပြီးလျှင်၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှု စသော မှတ်နေကျကိုသာ ဆက်၍ မပြတ်မှတ်ပါလေ။

ထို့ထက် ဘာဝနာ ရင့်သန်သောအခါ၌ ကိုယ်အမူအရာ တစုံတခုကို ပြုလိုလျှင်၊ ပြုရန်ကြံသော ထိုစိတ်သည် အလိုလိုပင် ထင်ရှားပေါ်၏။ ဖြစ်ပေါ်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် ထိုစိတ်ကို လွယ်ကူစွာပင် မှတ်သိနိုင်၏။ အားထုတ်ခါစကမူကား ကွေးမည်ကြံစဉ်မှာ ‘ကွေးချင်တယ်’ ဟု မှတ်ခဲ့သော်လဲ၊ ထိုကွေးချင်တဲ့ စိတ်ကို ရှင်းလင်းစွာ မသိနိုင်ခဲ့သေး။ ဘာဝနာ ရင့်သန်သော ထိုကာလ၌ ကား ကွေးချင်တဲ့ စိတ်ကို ဘယ်အရာနှင့်မျှ မရောဘဲ ရှင်းလင်းထင်ရှားစွာ သိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ကိုယ်အမူအရာ ပြုပြင်လိုတိုင်း ပြုပြင်ရန် ကြံတဲ့စိတ်ကို ရှေးဦးစွာ မှတ်ရ၏။ ထိုနောင်မှ ပြုပြင်တဲ့ ကိုယ်အမူအရာကို ဆက်၍ မှတ်ရ၏။ အားထုတ်ခါစမှာ မမှတ်မိဘဲ ပြုပြင်မိတာကသာ များသောကြောင့်၊ “ကိုယ်ရုပ်က မြန်သည်။

မှတ်စိတ်က နှေးသည်”ဟု ထင်ရ၏။ ဘာဝနာဉာဏ် ရင့်သော ကာလ၌ကား မှတ်တဲ့စိတ်က ရှေ့မှ ဆီးကြိုနေနှင့်သကဲ့သို့ ရှိ၏။ ကွေးမည် ဆန့်မည် ထိုင်မည် ထမည် သွားမည် စသည်ဖြင့် ကြံတဲ့ စိတ်ကိုလဲ မှတ်မိ၏။ ကွေးတဲ့ အမူအရာ စသည်ကိုလဲ ပိုင်ပိုင်ကြီး မှတ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်, “ကိုယ်ရုပ်က နှေးသည်၊ မှတ်စိတ်က မြန်သည်”ဟု အမှန်အတိုင်း သိရ၏။ ပြုပြင်လိုတဲ့ စိတ်များ ဖြစ်ပေါ် ပြီးမှ ထိုစိတ်အားလျော်စွာ ကွေးမှု ဆန့်မှု ထိုင်မှုစသော ကိုယ် အမူအရာ ရုပ်များ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်ကိုလဲ မျက်မှောက်တွေ့ရ၏။ အပူ အအေးတို့နှင့် တွေ့ရ၍ “ပူတယ် ပူတယ်၊ အေးတယ် အေး တယ်”ဟု မှတ်နေစဉ်မှာပင် အပူ အအေးများ တိုးပွားဖြစ်ပေါ် လာသည်ကိုလဲ မျက်မှောက်တွေ့ရ၏။ စားစဉ်၌ မှတ်၍, အားအင် တိုးလာသည်ကိုလဲ မျက်မှောက်တွေ့ရ၏။ အဖောင်း အပိန်စသော မှတ်နေကျ အာရုံများတွင်လဲ တခု တခုကို မှတ်ပြီးလျှင်, အခြား တခု တခုက အဆင်သင့် ပေါ်ပေါ်လာသဖြင့်, ပေါ်ရာ ပေါ်ရာ အာရုံကို လိုက်၍ လိုက်၍ မပြတ်မှတ်နေရ၏။ ထို့ပြင် ဘုရား, ရဟန္တာ သဏ္ဍာန်စသော အဆင်း အာရုံ အမျိုးမျိုးနှင့်, ကိုယ်ထဲက ယားမှု ပူမှု နာကျင် ကိုက်ခဲမှုစသော ဝေဒနာ အမျိုးမျိုးတို့ကို မှတ် နေရာမှာလဲ တခု တခုကို မှတ်လို့မှ မပျောက်သေးမီ အခြားတမျိုး တမျိုးက ပေါ်ပေါ်လာသဖြင့် ပေါ်ရာ ပေါ်ရာကို ပြောင်း၍ ပြောင်း၍ မပြတ် မှတ်နေရတတ်၏။ ဤသို့ အာရုံပေါ်တိုင်း မှတ် နေရသောကြောင့်, အာရုံရှိ၍ မှတ်သိမှု ဖြစ်ရသည်ကိုလဲ မျက် မှောက် တွေ့၍ သိမြင် သဘောကျတတ်၏။ ထို့ပြင်, တရံတခါ၌ အဖောင်း အပိန်က သိမ်မွေ့ ကွယ်ပျောက်နေသောကြောင့် မှတ် စရာ မရှိတဲ့အတွက် မမှတ်ဘဲ နေရတတ်၏။ ထိုအခါမှာ “မှတ်စရာ အာရုံ မရှိလျှင်, မှတ်သိမှု မဖြစ်နိုင်” ဟူ၍ သဘောကျတတ်၏။ ဤသို့ အဖောင်း အပိန် ပျောက်နေတဲ့ အခါမှာ “ထိုင်တယ် ထိ တယ်၊ အိပ်တယ် ထိတယ်”ဟု မှတ်လေ။ အထိကိုကား ပြောင်း၍ ပြောင်း၍ မှတ်၊ ပုံကား... ထိုင်တယ်ဟု မှတ်ပြီးလျှင်, ညာဘက်ခြေက ထိတာကို ထိတယ်ဟု မှတ်၊ တဖန် ထိုင်တယ် ဟု မှတ်ပြီးလျှင်, ဗယ်ဘက်ခြေက ထိတာကို ထိတယ်ဟု မှတ်၊ ဤနည်းဖြင့် အထိ

များကို လေး-ငါး-ခြောက်နေရာ ရွှေ၍ ရွှေ၍ မှတ်လေ။ ထို့ပြင်၊ မြင်မှု ကြားမှု စသည်တို့ကို မှတ်ရာမှာလဲ “မျက်စိနဲ့ အဆင်းရှိ၍ မြင်ရသည်၊ နားနဲ့ အသံရှိ၍ ကြားရသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် မှတ်ခိုက်မှာပင် ရှင်းလင်းစွာ သိမြင် သဘောကျ၏။

ထို့ကြောင့် “ကွေးမည်၊ ဆန့်မည် စသည်ဖြင့် ကြံတွဲစိတ်အမျိုးမျိုး ရှိလို့၊ ကွေးမှု၊ ဆန့်မှု စသော ကိုယ်အမူအရာ ရုပ် အမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်နေသည်” ဟူ၍လဲ မှတ်ဆဲမှာပင် သဘောကျလျက် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်မိ၏။ ထို့ပြင်၊ “အအေးဓာတ် အပူဓာတ်ကြောင့် အေးရုပ် ပူရုပ် အမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်နေသည် ဟူ၍၎င်း၊ စားသောက်တဲ့ အစာ အာဟာရရှိလို့၊ ဤ ကိုယ်ရုပ်များ တည်တံ့လျက် ဖြစ်နေ သည်ဟူ၍၎င်း၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှုစသော မှတ်စရာတွေရှိလို့၊ မှတ်သိ မှုများ ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟူ၍၎င်း၊ မြင်စရာ အဆင်း၊ ကြားစရာ အသံစသော အာရုံတွေရှိလို့၊ မြင်မှု၊ ကြားမှုစသော စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်နေသည် ဟူ၍၎င်း၊ မျက်စိ၊ နားစသော မှီရာရုပ်ရှိလို့၊ မြင်မှု၊ ကြားမှုစသော စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်နေသည် ဟူ၍၎င်း၊ ရှေးရှေး နှလုံးသွင်းမှု၊ ဆင်ခြင်မှု ရှိလို့၊ နောက်နောက် မှတ်သိမှု၊ ကြံစည်မှုများ ဖြစ်ပေါ်သည်ဟူ၍၎င်း၊ ရှေးကံကြောင့်၊ ဤလို ဝေဒနာတွေ ဖြစ်ရသည်ဟူ၍၎င်း၊ ရှေးကံအကြောင်းရှိလို့၊ ဤရုပ်၊ ဤနာမ်တွေ ပဋိသန္ဓေမှ စ၍ မပြတ် ဖြစ်နေသည် ဟူ၍၎င်း၊ ဤရုပ်နာမ်တွေကို ဖြစ်ပေါ်အောင် ဖန်ဆင်းပြုလုပ် ပေးသူကား မရှိပြီ၊ သူတို့၏ ဆိုင်ရာ အကြောင်းများကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟူ၍၎င်း” — ဤသို့ စသည်ဖြင့်လဲ သဘော ကျလျက် ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်တတ်၏။ ဤသို့သော ဆုံးဖြတ်မှုမှာ ရှုမှတ်မှုကို ရပ်ဆိုင်း၍ ကြာမြင့်စွာ စဉ်းစားလျက် ဖြစ်ရသည်ကား မဟုတ်ပေ။ မှတ်ယင်း မှတ်ယင်းပင် ရှင်းလင်းစွာ အလိုလို သိ သိ သွားသည်ဟု ထင်ရလောက်အောင် လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာ သော သိမှုသာတည်း။ ဤဆင်ခြင်မှုများကိုလဲ “ဆင်ခြင်တယ်၊ သဘောကျတယ်၊ သိတယ်” ဟု မှတ် မှတ်ပြီးလျှင်၊ မှတ်နေကျ ကိုသာ ဆက်၍ မပြတ် မှတ်ပါလေ။

လောလောဆယ် မှတ်သိရသော ရုပ်, နာမ် တို့ကို “အကြောင်း နာမ်ရုပ်များကြောင့် ဖြစ်ကြသည်” ဟု သဘောကျပြီးသော အခါ၌ “ရှေးဘဝ ရှေးကာလ များကလဲ သည်လို အကြောင်းများ ကြောင့် သည်လို ရုပ်နာမ်များသာ ဖြစ်ခဲ့သည် ဟူ၍၎င်း၊ နောက် ဘဝ နောက်ကာလများမှာလဲ သည်လို အကြောင်းများကြောင့် သည်လို ရုပ်နာမ်များသာ ဖြစ်သွားမှာဘဲ ဟူ၍၎င်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါကောင်လဲ မရှိ၊ ဖန်ဆင်းသူလဲ မရှိ၊ အကြောင်းတရား၊ အကျိုးတရား မျှသာ ရှိသည်ဟူ၍၎င်း” ဤသို့လဲ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ် မိတတ်၏။ ဤလို ဆင်ခြင်မှုများကိုလဲ မှတ်ပြီးလျှင်၊ မှတ်နေကျ ကိုသာ မပြတ် မှတ်သွားပါလေ။ ဤသို့သော ဆင်ခြင်မှုမှာ ပင်ကိုယ်ဉာဏ်လဲ မထက်၊ သုတလဲ နဲသောသူအား နဲနဲကျဉ်းကျဉ်း သာ ဖြစ်တတ်သည်။ ပင်ကိုဉာဏ် ထက်မြက်သူ၊ သုတများသော သူတို့မှာကား များပြား ကျယ်ဝန်းစွာ ဖြစ်တတ်၏။ သို့သော်လဲ၊ ဆင်ခြင်မှုကို အလေး မပြုဘဲ မှတ်မှုကိုသာ အလေးပြု၍ မပြတ် မှတ်နေလျှင်ကား ထိုသူတို့မှာလဲ နဲနဲကျဉ်းကျဉ်းသာဖြစ်၍ ဉာဏ် အတက်မြန်တတ်၏။ “ဤအရာ၌ အနည်းငယ် ဆင်ခြင်ရုံမျှဖြင့်လဲ ကိစ္စပြီးသည်သာ” ဟူ၍ တထစ်ချ ယုံကြည်ထားပါလေ။

သမာဓိအား အထူးကောင်းလာလျှင်၊ ယားမှု၊ ပူမှု၊ နာကျင် ကိုက်ခဲမှု၊ လေးလံမှု၊ တင်းကြပ်မှု စသော မခံသာတဲ့ ဝေဒနာ အမျိုးမျိုးကို ထင်ရှား တွေ့ရတတ်၏။ မမှတ်ဘဲ ရပ်နားလိုက်လျှင်၊ ထိုဝေဒနာသည် ချက်ခြင်းပင် ပျောက်သွား၏။ မှတ်မြဲ မှတ်ပြန် လျှင်၊ တဖန် ပေါ်လာပြန်၏။ ဤလို ဝေဒနာမှာ ရောဂါမဟုတ်၊ တရားသဘောအတိုင်း ထင်ရှား ပေါ်လာတဲ့ ဝေဒနာသာ ဖြစ်သည်။ မကြောက်နဲ့၊ ထိုဝေဒနာကိုသာ စူးစိုက်၍ အတင်းမှတ် နေပါ။ တဖြေးဖြေး သေးငယ်၍ ပျောက်ကင်း သွားပါလိမ့်မည်။

ထို့ပြင်၊ အမျိုးမျိုးသော အဆင်းသဏ္ဍာန် အာရုံများကိုလဲ ရှေ့နားတွင် မျက်စိနဲ့ မြင်ရသလိုပင် အထင်အရှား တွေ့မြင် ရတတ်၏။ ရောင်ခြည်တော်များနှင့်တကွ အလွန် သပ္ပာယ်သော ဘုရားသခင် ကြွလာသကဲ့သို့၎င်း၊ ကောင်းကင်မှ သံဃာတော်များ

ကြွလာသကဲ့သို့၎င်း၊ ဆင်းတုတော်၊ စေတီတော်များ မျက်မှောက်
 မှာ ရှိနေသကဲ့သို့၎င်း၊ ကြည်ညို ခင်မင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ ရောက်
 လာသကဲ့သို့၎င်း၊ သစ်ပင်၊ တော၊ တောင်၊ ဥယျာဉ်၊ တိမ်တိုက်
 များကို တွေ့နေရ သကဲ့သို့၎င်း၊ ဖူးဖူး ယောင်သော သူသေ
 ကောင်၊ အရိုးစု ကောင်ကြီးများ အနီးမှာ ရှိနေသကဲ့သို့၎င်း၊
 အိမ် တိုက် ကျောင်းဆောင် လူကောင်ကြီးများ ရွှေနားတွင် ဖရိုဖရဲ
 ကြေမှု ပျက်စီးသွားသကဲ့သို့၎င်း၊ မိမိ၏ကိုယ်မှာ ဖောင်းပွလျက်၊
 သွေးသံရဲရဲ ဖြစ်လျက်၊ နှစ်ပိုင်းသုံးပိုင်း ပြတ်လျက်၊ အရိုးစုမျှ
 ဖြစ်လျက်၊ တမျိုး တမည် ဖောက်ပြန် သွားသကဲ့သို့၎င်း၊ ကိုယ်ထဲ
 က အရိုး အသား အကြော အူ အသဲ ပိုးကောင်များကို တကယ်
 မြင်ရသကဲ့သို့၎င်း၊ ငရဲဘုံ နတ်ဘုံများ ငရဲသူ ငရဲသားများ ပြိတ္တာ
 များ နတ်သွီး နတ်သားများကို တကယ် တွေ့နေရသကဲ့သို့၎င်း၊
 ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆန်းဆန်း ရိုးရိုး အမျိုးမျိုးသော အဆင်းသဏ္ဍာန်
 အာရုံများကို ထင်ရှားတွေ့ရတတ်၏။ သမာဓိအဟုန်ကြောင့် စိတ်
 ညွတ်မိတိုင်း ထင်ပေါ်လာသော ပညတ် အာရုံမျှချည်းသာတည်း။
 ဝမ်းသာစရာလဲ မဟုတ်ပါ။ ကြောက်စရာလဲ မဟုတ်ပါ။ အိပ်မက်
 အာရုံနှင့် အတူတူပင်ဟု ဆုံးဖြတ်ပါလေ။ သို့သော်လဲ၊ ထိုအာရုံ
 များကို တွေ့မြင်သော မနောဝိညာဏ်ကား ထင်ရှားရှိသော
 ပရမတ်တရားပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ရှုမှတ်ရမည်၊ ရှုမှတ်သော်၊
 မထင်ရှားသောစိတ်ကို ပဓာနပြု၍ ရှုမှတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ပေ။
 ထင်ရှားသော အာရုံကို ပဓာနပြု၍သာလျှင် ရှုမှတ်နိုင်ပေသည်။
 သို့ဖြစ်၍၊ ဘယ်လိုအာရုံဘဲ ဖြစ်ဖြစ်၊ မြင်ရတဲ့ ထိုအာရုံကိုသာ
 စူးစိုက်၍၊ 'မြင်တယ် မြင်တယ်'ဟု မပျောက် မချင်းမှတ်ပါလေ။
 ရွှေရွှေ သွားပြီးလျှင် ဖြစ်စေ၊ သေးသိမ်၍ မှေးမှိန်၍ ဖြစ်စေ၊
 ဖရိုဖရဲ ကျ၍ဖြစ်စေ၊ ကွယ်ပျောက် ကွယ်ပျောက် သွားပါလိမ့်မည်။
 တွေ့ခါစမှာ လေး-ငါး-ဆယ်ချက် မှတ်မှလဲ ပျောက်သွားတတ်၏။
 ဉာဏ်အား ကောင်းလာလျှင် တချက်နှစ်ချက်မျှဖြင့် ပျောက်သွား
 လိမ့်မည်။ မိမိက ထိုအာရုံမျိုးကို ကြည့်လို စုံစမ်းလိုတဲ့ စိတ်၊
 ကြောက်တဲ့စိတ် ရှိနေလျှင်ကား ရုတ်တရက် မပျောက်ဘဲ ကြာနေ
 တတ်၏။ တမင် စိတ်ညွတ်၍ ယူမိသော အာရုံ ဖြစ်လျှင်လဲ

သာယာမှု ရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် မပျောက်နိုင်ဘဲ ကြာနေ တတ်၏။ သို့ဖြစ်၍ သမာဓိအရှိန်ကောင်းနေစဉ်၌ အခြားတပါးကို စိတ်မကူးမိ မညွတ်မိစေရန် အထူး သတိ ပြုပါလေ။ စိတ်ကူးမိ လျှင်လဲ ထိုစိတ်ကူးကို ချက်ခြင်းပင် မှတ်၍ ပယ်ဖျောက်ပါလေ။ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်မှာကား အခရုံ အထူး ဝေဒနာ အထူးများကို မတွေ့ ရဘဲ မှတ်နေကျကိုသာ မှတ်နေရသောကြောင့် ပျင်းရိမှု ဖြစ်တတ် ၏။ ထိုပျင်းရိမှုကို “ပျင်းတယ် ပျင်းတယ်” ဟု မပျောက်မချင်း မှတ်၍ ပယ်ဖျောက်ပါလေ။ ဤ ဉာဏ်အဆင့်၌ အခရုံ အထူး ဝေဒနာ အထူးများကို တွေ့ရသော သူမှာ ဖြစ်စေ၊ မတွေ့ရသော သူမှာ ဖြစ်စေ၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း မှတ်ရသော အခရုံ၏ အစ အလယ် အဆုံးတို့ကို ရှင်းလင်းစွာ သိ၏။ ရှေးကတော့၊ အခရုံ တခုကို မှတ်နေစဉ်မှာ ပေါ်လာသော တခြားတခြား အခရုံကို ပြောင်း၍ ပြောင်း၍ မှတ်သွားရ၏။ မူလ အခရုံပျောက်ဆုံး သွား သည်ကိုကား ရှင်းလင်းစွာ မသိခဲ့ရချေ။ ယခုမူကား၊ မှတ်နေဆဲ အခရုံ တခု တခု ပျောက်ဆုံး သွားသည်ကို သိရပြီးမှသာလျှင်၊ အသစ် အသစ် ပေါ်လာသော တခြားအခရုံကိုမှတ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် မှတ်ရတဲ့အခရုံ၏ အစ အလယ် အဆုံးတို့ကို ရှင်းလင်းစွာ သိရ၏။

ထိုအခါမှာ အထူး ကောင်းသော မှတ်ချက်များ၌ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ဖျတ်ကနဲ ဖျတ်ကနဲ ပေါ်လာ၍ ရိပ်ကနဲ ရိပ်ကနဲ ကုန် ပျောက်သွားသည်ကို ရှင်းလင်းစွာ သိရသောကြောင့် “အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန = ကုန်သွားသော အနက်သဘောကြောင့် မမြဲ၊ ဟုတော့ အဘာဝတော အနိစ္စာ = ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ကွယ်ပျောက် သွားခြင်းကြောင့် မမြဲကုန်” ဟု ပြဆိုသော ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့နှင့် အညီ “ကုန်ဆုံးသွားတာချည်းဘဲ၊ ကွယ်ပျောက် သွားတာချည်းဘဲ၊ မမြဲပါတကား မမြဲတာ မှန်ပါပေသည်” ဟူ၍လဲ သုံးသပ်ဆင်ခြင်မိ ၏။ “ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ = မမြဲတဲ့ တရားဟာ ဆင်းရဲပင်တည်း။ ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန = ကြောက်စရာ ကောင်းသော အနက် သဘောကြောင့် ဆင်းရဲပင် တည်း။ ဥဒယဗ္ဗယပ္ပုဋိပိဋ္ဌနတော ဒုက္ခာ = ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းက မပြတ်နှိပ်စက်အပ်သောကြောင့် ဆင်းရဲတို့ပင်တည်း။”

ဟု ပြဆိုသော ပါဠိ အဋ္ဌကထာ တို့နှင့် အညီ, “မသိလို့သာ သာယာ ပျော်မွေ့ နေနိုင်ကြတာဘဲ၊ ဘာမျှ သာယာဘွယ် မရှိပါတကား၊ ပေါ်ပြီးတော့ ပျောက်ပျက် သွားတာချည်းဘဲ၊ ဖြစ်ချည်ပျက်ချည်နဲ့ မပြတ် နှိပ်စက်နေတာချည်းဘဲ၊ ကြောက်စရာတွေ ချည်းဘဲ၊ ဘယ်အချိန်မဆို သေနိုင်အောင် ခဏမစဲ ပျောက်ပျက်ပြီး မမြဲတဲ့အတွက် ဆင်းရဲ ချည်းဘဲ၊ မကောင်းတာချည်းဘဲ” ဟူ၍လဲ သုံးသပ်ဆင်ခြင်မိ၏။ ဒုက္ခမဒက္ခံ သဏ္ဍတော၊ ဒုက္ခဝတ္ထုတာယ စ ဒုက္ခတော၊ ရောဂတော ဂဏ္ဍတော သဏ္ဍတော—စသော ပါဠိ အဋ္ဌကထာ တို့နှင့် အညီ, မခံသာမှု ဒုက္ခဝေဒနာ အမျိုးမျိုးကို ထင်ရှားတွေ့ရသောကြောင့်, “ဆင်းရဲချည်းဘဲ၊ မကောင်းတာချည်းဘဲ” ဟူ၍လဲ သုံးသပ် ဆင်ခြင်မိတတ်၏။ “ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ = ဆင်းရဲတဲ့ တရားဟာ အစိုးရတဲ့ အတ္တကောင် မဟုတ်၊ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန = အနှစ်မဲ့သော အနက်သဘောကြောင့် အတ္တကောင် ငါကောင် မဟုတ်၊ အဝသဝတ္တနတော အနတ္တာ = အလို အတိုင်း မဖြစ်ခြင်းကြောင့် ငါကောင်မဟုတ်ကုန်” ဟု ပြဆိုသော ပါဠိ အဋ္ဌကထာ တို့နှင့်အညီ, “မဆင်းရဲအောင် မတတ်နိုင်တဲ့ ဆင်းရဲအစုမျှသာ ဖြစ်၍ အစိုးမရတာချည်းဘဲ, ဖြစ်ပြီးလျှင် ချက်ခြင်း ပျောက်သွားတာချည်းဘဲ, ဘာမျှ ခိုင်မာတဲ့ အနှစ်အသားမရှိဘူး, ဘာမျှ အသုံးမကျတာချည်းဘဲ၊ မဖြစ်အောင်လဲ မတတ်နိုင်, မပျက်အောင်လဲ မတတ်နိုင်၍ အစိုးပိုင်တဲ့ ငါကောင် မဟုတ်တာချည်းဘဲ၊ သူ့ သဘော အတိုင်း ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ သဘောတရားမျှ ချည်းဘဲ” ဟူ၍လဲ သုံးသပ်ဆင်ခြင်မိ၏။ ဤဆင်ခြင်မှုများကိုလဲ မှတ်ပြီးလျှင် မှတ်နေကျကိုသာ မပြတ် မှတ်သွားပါလေ။

မျက်မှောက် မှတ်သိရတဲ့ အာရုံတို့ကို “မမြဲ ဆင်းရဲ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု သဘောကျပြီးသော အခါ၌, မျက်မှောက် မသိရသော တရား အလုံးစုံကိုလဲ “ဤ တရားများနှင့် အတူတူချည်းဘဲ၊ မမြဲ ဆင်းရဲ ငါကောင် မဟုတ်တဲ့ သဘောတရားချည်းဘဲ” ဟု သုံးသပ် ဆင်ခြင်မိ၏။ ဤ ဆင်ခြင်မှုသည်ကား ပစ္စက္ခဉာဏ်မှ ဆက်၍ ဖြစ်သော အနုမာနဉာဏ်ပေတည်း။ ဤသို့သော ဆင်ခြင်မှုသည်

လည်း ပင်ကိုယ်ဉာဏ်နဲ့သူ၊ သုတနဲ့သူ၊ ဆင်ခြင်မှု၌ အလေးမပြုဘဲ မပြတ် မှတ်နေသူတို့မှာ နဲ့နဲ့သာ ဖြစ်တတ်သည်။ ဆင်ခြင်မှု၌ အလေးပြုသူမှာ များများ ဖြစ်တတ်သည်။ အချို့မှာ မှတ်ချက်တိုင်း လိုလိုပင် ဆင်ခြင်မှုက လိုက်ပါနေတတ်၏။ ဆင်ခြင်မှုတွေ များများ ဖြစ်နေလျှင် ရှေ့သို့ မတိုးတက်နိုင်ဘဲ အချိန် ကြာနေတတ်သည်။ ဤဉာဏ် အရာမှာ ဆင်ခြင်မှု များစွာမဖြစ်ခဲ့သော်လည်း အထက် ဉာဏ်များသို့ ရောက်လျှင် ပိုင်နိုင်ရှင်းလင်းစွာ သိရမည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဆင်ခြင်မှုကို အလေးမပြုလင့်၊ မှတ်မှုကိုသာ အလေးပြု၍ ဆင်ခြင်မိသမျှကိုလဲ မလစ်လပ်ရအောင် မှတ်ပါလေ။

အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ သဘောများကို ဆင်ခြင်၍ အားရသော အခါ၌ ပေါ်လာသမျှကို မဆင်ခြင်တော့ဘဲ မှတ်ရုံသာ မပြတ် မှတ်နေ၏။ ထိုအခါ၌, “စိတ်ကြည်လင်မှု သဒ္ဓါ, အားထုတ်မှု ဝီရိယ, အမှတ်ရမှု သတိ, စူးစိုက်တည်ကြည်မှု သမာဓိ, သဘော မှန်ကို ရှင်းလင်းစွာသိမှု ပညာ” ဟူသော ဤ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့ မယုတ်မလွန် ညီညွတ်ဆဲ ခဏမှာ မှတ်တဲ့ စိတ်သည် ဆွဲမြင့်၍ တင်ပေးလိုက်သလိုပင် အလွန်သွက်လက် လျင်မြန်စွာ ဖြစ်လာ တတ်၏။ မှတ်စရာ ရုပ် နာမ် အစုံများကလဲ အလွန် လျင်မြန်စွာပင် ထင်ပေါ်ကုန်၏။ တကြိမ် တကြိမ် ဝင်သက် ရှုခိုက်၌ ဖောင်းကြွ ရွှေ့ရှားမှုပေါင်း အဆင့်ဆင့် များစွာဖြစ်လျက် ထင်ရှား၏။ တကြိမ် တကြိမ် ထွက်သက် ရှုခိုက်၌လဲ ပိန်မှုပေါင်း အဆင့်ဆင့် များစွာဖြစ်လျက် ထင်ရှား၏။ ကွေးရာ ဆန့်ရာ လှုပ်ရှားရာတို့၌လဲ ရွှေ့ရှားမှုပေါင်း အဆင့်ဆင့် များစွာဖြစ်လျက် ထင်ရှား၏။ ကိုယ်ထဲ၌ ရိုးရိုးရှုရှု လှုပ်မှုကလေးများ, တွေ့ထိမှုကလေးများလဲ တခုပြီး တခု အလွန် လျင်မြန်စွာ အနံ့အပြား ထင်ပေါ်ကုန်၏။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ တရံတခါ၌ အလွန် မကြီးကျယ်လှသော ယားမှု ကလေးများ, မြိုးမြိုးမြက်မြက် နာကျင်မှုကလေးများလဲ တခုပြီး တခု လျင်မြန် ထင်ရှားစွာ တခဏလောက် ပေါ်လာတတ်၏။ များသော အား ဖြင့် ကား ထိုသို့သော ကာလ၌ မခံသာမှုကို မတွေ့ရသည်ကသာ များပေ၏။ ဤသို့ အလွန် လျင်မြန်စွာ ထင်

ပေါ်နေခိုက်၌ အာရုံ အသီးအသီးကို အမည်တပ်၍ မှတ်နေလျှင် မမှီနိုင်တော့ပြီ။ သတိဉာဏ်ဖြင့် သိရုံမျှ သိရုံမျှ လိုက်နေမှသာလျှင် မှီနိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤသို့ အလွန်မြန်စွာ အာရုံ ထင်ပေါ်နေခိုက်၌ အမည်မတပ်ဘဲ သိရုံမျှ သိရုံမျှသာ လိုက်မှတ်ရာ၏။ အမည်တပ်၍ မှတ်လျှင်လဲ အလုံးစုံ စေ့ငအောင်ကား ကြောင့်ကြ မစိုက်လင့်၊ တကြိမ် တကြိမ် အမည်တပ်၍ မှတ်ရာ၌ လေးငါးဆယ် အာရုံကို ပိုင်းခြား၍ သိသိသွားသော်လဲ ကိစ္စပြီးသည်သာတည်း။ အပြစ် မရှိပေ။ စေ့ငအောင် အမည်တပ်၍ မှတ်ရန် ကြောင့်ကြ စိုက်နေလျှင်ကား မကြာမီပင် မောပန်းသွားတတ်သည်။ သို့ဖြစ်၍၊ အမည်ဖြင့် မှတ်လိုလျှင်လဲ မှန်မှန်သလောက်၍ မှတ်ပါ။ တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ရာ၌ လေး ငါး ဆယ်ခုကို သိချင်လဲ သိသွားပါစေ။ ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိမှုကသာ လိုရင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့သော ကာလ၌ မှတ်နေကျအစဉ်ကို လွှတ်ထားပြီးလျှင်၊ ဒွါရ ၆-ပါး၌ ပေါ်ရာ ပေါ်ရာကို အစဉ်အတိုင်း လိုက်၍ မှတ်ပါလေ။ ထိုနည်း ဖြင့် မှတ်၍ မကောင်းပြန်လျှင်ကား မှတ်နေကျ အစဉ်အတိုင်းသာ ပြန်၍ မှတ်ပါလေ။

ရုပ် နာမ်တို့သည် မျက်စိ တမှိတ်ခန့်၊ လျှပ် တပြက်ခန့် ကာလ ထက် အဆများစွာ လျင်မြန်ကုန်၏။ ထိုမျှ လျင်မြန်သော ရုပ် နာမ် တို့ကို သိရုံမျှ သိရုံမျှဖြင့် လိုက်၍မှတ်နေလျှင်၊ ထိုမျှလောက် ဉာဏ်ရင့်သော ကလေး၌ ဖြစ်စဉ်အတိုင်း အကြွင်းမရှိ သိနိုင်ပေ ၏။ ထိုအခါ၌ အမှတ်ရမှု သတိသည် အလွန်ထက်သန်၏။ ရုပ် နာမ်အာရုံ တခုခုဖြစ်ပေါ်လျှင်၊ သတိက ထိုအာရုံထဲသို့ ပြေးဝင် သွားသလိုပင် မှတ်မိလျက် ရှိ၏။ ထိုအာရုံကလဲ သတိပေါ်မှာ လာ၍ ကျသလိုပင် ထင်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ အသိဉာဏ်ကလဲ ပေါ်လာသမျှကို တခုစီ တခုစီ မရောယှက်ဘဲ ကွဲကွဲပြားပြား ပြတ်သား ရှင်းလင်းစွာ သိလျက် ရှိ၏။ ထိုကြောင့် ယောဂီသည် ဤသို့ အောက်မေ့တတ်၏။ “ဤရုပ်နာမ်တွေဟာ ရိပ်ရိပ် ရိပ်ရိပ်နဲ့ အလွန်လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်နေကြတာဘဲ။ တက်တက် တက်တက်နဲ့ စက်ခုတ် နေသလိုပင် အလွန် မြန်နေကြတာဘဲ။ ဒါလောက်

မြန်တာတွေကိုလဲ အစဉ်အတိုင်း အကုန်လုံး သိနိုင်တာဘဲ၊ ဒါထက်ပိုပြီး သိစရာတော့ ရှိမည် မထင်ပါဘူး၊ သိစရာတော့ဖြင့် ကုန်ပါပြီ” ဟု အောက်မေ့မိ ထင်မိတတ်၏။ အိပ်မက်တွင်မျှ မမြင်မက်ဘူးသော သတိဉာဏ် အထူးများကို မျက်မှောက် တွေ့ရ၍ ထင်မြင်ခြင်းပေတည်း။

ထို့ပြင် ဝိပဿနာ အဟုန်ကြောင့် နဲနဲဖြစ်စေ၊ များများဖြစ်စေ၊ အလင်းရောင်လဲ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ မှတ်ရတဲ့ အာရုံ နှင့် မှတ်မှု၌ အားရနှစ်သိမ့်မှု = ပီတိလဲ လွန်ကဲစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ထိုပီတိ၏ အစွမ်းကြောင့် ကြက်သီးထခြင်း၊ မျက်ရည် ယိုခြင်း၊ ကိုယ်တုန်လှုပ်ခြင်းများလဲ ဖြစ်တတ်၏။ ကိုယ်ထဲ၌ ဖျိုးဖျိုး ဖျဉ်းဖျဉ်း စိမ့်စိမ့် စိမ့်စိမ့် သိမ့်သိမ့် သိမ့်သိမ့်လဲ ဖြစ်နေတတ်၏။ လေပူခက် ထဲမှာ စီးနေရသလိုပင် ကိုယ်ရောစိတ်ပါ ငြိမ့်ငြိမ့် ငြိမ့်ငြိမ့်လဲ ဖြစ်နေ တတ်၏။ တချို့က တွေ့ခါစ၌ ဤငြိမ့်မှုကိုပင် ‘မူးသည် ယိမ်းသည်’ ဟူ၍လဲ ထင်တတ်၏။ ကြောင့်ကြ ပူပန်မှုကင်းလျက် ကိုယ်စိတ်၏ ငြိမ်းအေးမှု = ပဿဒ္ဓိလဲ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ဤပဿဒ္ဓိ၏ အစွမ်းကြောင့် ထိုင်နေစဉ် ဖြစ်စေ၊ အိပ်နေစဉ် ဖြစ်စေ၊ သွားနေစဉ် ရပ်နေစဉ် ဖြစ်စေ၊ နေရာတကာမှာ ငြိမ်းချမ်းသက်သာလျက် အလွန် နေထိုင်ကောင်းတတ်၏။ ထို့ပြင် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သော လဟုတာ စသည်တို့၏ အစွမ်းကြောင့် ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးလုံး အလွန်လျင်မြန် ပေါ့ပါးလျက်ရှိ၏။ အလွန်နူးညံ့ သိမ်မွေ့ ပျော့ပျောင်း၏။ ကြာ ရှည်စွာ ထိုင်လျက် အိပ်လျက် မှတ်နေသော်လဲ အမှတ်မပျက်ဘဲ ကောင်းမြဲပင် ကောင်းနေ၏။ ညောင်းခြင်း ပူခြင်း နာကျင်ခြင်း ကင်းနေတတ်၏။ မှတ်စိတ်နှင့် အာရုံ တွဲလျက် အချိုးအစားကျ၏။ စိတ်သဘောထား ဖြောင့်မတ်၍ မကောင်းမှု ဟူသမျှမှ ကြဉ်ရှောင် လို၏။ ထက်သန်သော သဒ္ဓါ၏ အစွမ်းကြောင့် စိတ်သည် အထူး ကြည်လင်နေ၏။ တခါတရံ၌ မှတ်စရာ အာရုံ မရှိဘဲ အလွန် ကြည်သော စိတ်တခုတည်းသာ ကြာရှည်စွာလဲ ဖြစ်နေတတ်၏။ “မြတ်စွာဘုရား အလုံးစုံကို သိတော်မူတာ ဟုတ်ပါပေသည်။ ရုပ်နာမ် ၂-ပါးမျှ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ တရားမျှ ရှိတယ်ဆိုတာ

မှန်ပါပေသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကြည်ညိုမှု ယုံကြည် ဆုံးဖြတ်မှုလဲ မြဲမြံစွာ ဖြစ်တတ်၏။ မှတ်နေစဉ်မှာ ဆင်ခြင်လျက်လဲ ရုပ်နာမ်၊ အဖြစ် အပျက်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ သဘောတို့ကို ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ရှင်းလင်းစွာ သဘောကျကျ သွားတတ်၏။ သူတပါးအား တရား ဟောလို တိုက်တွန်းလိုသောစိတ်လဲ များစွာ ဖြစ်တတ်၏။ အလွန် လဲ ကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ ပျင်းရိ လျော့ပေါ့မှု ကင်း၍ ညီမျှစွာ အားထုတ်သော ဝီရိယလဲ ထင်ရှား၏။ သူ့ အလိုလိုပင် သိသိ သွားသကဲ့သို့သော ဝိပဿနပေက္ခာလဲ ထင်ရှား၏။ ဝမ်းသာမှု ဘည်လည်း ဘယ်တော့ကမျှ မဖြစ်ဘူးသော စံချိန်ဖြင့် လွန်ကဲစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် မိမိ၏ ဖြစ်ပုံကို သူတပါးအား အလွန် ပြောချင်တတ်၏။ အလင်းရောင်၊ သတိ၊ ဉာဏ်၊ ဝီတိစသော အထူး များကို သာယာနှစ်သက် သဘောကျမှု = နိကန္တိလဲ ဖြစ်ပေါ် တတ်၏။ ထိုနိကန္တိကြောင့် “ရှုမှတ်မှု ဘာဝနာ အလုပ်၌ အထူး ပျော်မွေ့လာသည်” ဟု ထင်ရ၏။

အထူး ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤ အလင်းရောင် စသည် တို့ကို စဉ်းစား မနေလင့်။ ၎င်းတို့ကိုလဲ ပေါ်လာတိုင်း “လင်းတယ်၊ ကောင်းတယ်၊ သိတယ်၊ ဆင်ခြင်တယ်၊ ကြည်ညိုတယ်၊ ဝမ်းသာ တယ်၊ နှစ်သက်တယ်၊ သဘောကျတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်ရုံသာ မှတ် သွားပါလေ။ လင်းသည်ဟု ထင်လျှင် “လင်းတယ် လင်းတယ်” ဟု မပျောက် မချင်း မှတ်။ မြင်သည်ဟု ထင်လျှင်လဲ “မြင်တယ် မြင်တယ်” ဟု မှတ်ပါ။ သို့သော်လဲ အလင်းရောင် စသော အာရုံ အထူးများကို တွေ့ခါစ၌ မမှတ်နိုင်ဘဲ ဝမ်းသာလျက်၊ သဘော ကျလျက်သာ နေမိတတ်၏။ မှတ်ပါသော်လဲ၊ ဝမ်းသာ နှစ်သက် မှုနှင့် ရောနှော နေသောကြောင့် ရုတ်တရက် မပျောက်ဘဲ ရှိနေ တတ်၏။ ကြုံတွေ့ဘန် များမှသာလျှင် နိုင်နင်းစွာ မှတ်နိုင်၍ ပျောက်လွယ်တတ်ပေသည်။ အလင်း အားကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ကြာမြင့်စွာ မှတ်သော်လဲ မပျောက်ဘဲ ရှိနေတတ်၏။ သို့ဖြစ် လျှင်ကား အလင်းရောင်ကို နှလုံးမသွင်း ဝရမစိုက်ဘဲ လစ်လျူ ပြု၍၊ ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲက ထင်ရှားတဲ့ အမှုအရာ များကိုသာလျှင်

စူးစိုက်၍ မှတ်သွားပါလေ၊ လင်းသေးသလား ဟူ၍လဲ မစဉ်းစားနဲ့၊ စဉ်းစားလျှင်၊ လင်းမြဲပင် လင်း၍ နေတတ်သည်။ ထိုသို့သော စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုကို မိမိရရ သိအောင် မှတ်လိုက်ပါ။ အလင်းရောင်မျှသာ မဟုတ်သေး၊ ထိုသို့ သမာဓိ အားကောင်းနေစဉ်၌ စိတ်ညွတ်မိလျှင်၊ ထူးထူးထွေထွေ အာရုံများလဲ ထင်ပေါ်လာတတ်၏။ ဤသို့သော စိတ်ညွတ်မှုကိုကား မပြုအပ်၊ ညွတ်မိလျှင်လဲ လျင်မြန်စွာ မှတ်၍ ပယ်ဖျောက်လိုက်ပါ။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ အထူးစိတ်မညွတ်ပါဘဲ မဝီမသလှသော အရိပ် အရောင် ပုံသဏ္ဍာန် အာရုံအမျိုးမျိုးသည် ရလားတွဲများ ခုတ်သွားနေသလို တခုပြီးတခု ရိပ်ရိပ် ရိပ်ရိပ်နဲ့ ထင်ပေါ်နေတတ်၏။ “မြင်တယ် မြင်တယ်” ဟု မှတ်နေလျှင်၊ တချက်မှတ် တချက်မှတ်ဖြင့် တအာရုံ တအာရုံ ပျောက်ပျောက်သွား၏။ ဉာဏ်အားလျော့လာလျှင်၊ ဝီဝီသသလဲ ထင်ပေါ်လာတတ်၏။ “မြင်တယ် မြင်တယ်” ဟု မှတ်လျှင်၊ တချက် တချက်မှတ်ဖြင့် တအာရုံ တအာရုံသည် ပေါ်လာတဲ့ ထိုနေရာမှာပင် ပျောက်ပျောက်သွား၏။ နောက်ဆုံး၌ မပေါ်လာတော့ဘဲ ကင်းငြိမ်းသွား၏။

အလင်းရောင် စသည်ကို နှလုံးသွင်းနေတာက လမ်းမှားဘဲ သိရုံမျှ မပြတ် မှတ်နေတာကမှ ဝိပဿနာ လမ်းမှန်ဘဲဟု ဆုံးဖြတ်၍၊ ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲ၌ တကယ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ် နာမ်တို့ကို မပြတ် မှတ်နေလျှင်၊ သိမှုသည် သာ၍ ရှင်းရှင်းလာ၏။ ရုပ် နာမ်တို့၏ ဖျတ်ကနဲ ဖျတ်ကနဲ ပေါ်မှု ပျောက်မှုများကို ရှင်းလင်းစွာ သိ၏။ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း “ထိုနေရာမှာပင် ပေါ်လာ၍၊ ထိုနေရာမှာပင် ပျောက်သွားသည်” ဟု သိ၏။ “ရှေးရှေး အမှုအရာသည် နောက်နောက် အမှုအရာနှင့် မရောဘဲ အပိုင်းအပိုင်း ပြတ်လျက် ကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု ရှင်းလင်းစွာ သိရ၏။ ထို့ကြောင့်၊ မှတ်ချက်တိုင်း၌ “မမြဲဟု ဖြစ်စေ၊ ဆင်းရဲ = မကောင်းဟု ဖြစ်စေ၊ ငါကောင် မဟုတ် ဟု ဖြစ်စေ” သိလျက်၊ သဘောကျလျက် ရှိလေ၏။ ထိုအခါမှာ အတန်ကြာအောင် အားထုတ်ပြီးလျှင်၊ “ဒါလောက် ကောင်းမှာပါဘဲ၊ မထူးတော့ပါဘူး” ဟု အားရ

ကျေနပ်၍ ခဏခဏ ရပ်နား နေမိတတ်သည်။ နားချင်တိုင်း ခဏခဏ နားမနေနဲ့၊ အချိန်နားရီ တိုး၍ တိုး၍ တဆက်တည်း ကြာကြာ အားထုတ်ပါလေ။

ဘာဝနာဉာဏ် တဆင့် တက်၍ ရင့်သန်ပြန်လျှင် မှတ်ရသော အာရုံများ၏ အစ ဖြစ်ပေါ်မှုကို ထင်ရှား မတွေ့ရတော့ဘဲ၊ အဆုံး အဆုံးကိုသာ တွေ့ရ၏။ အကုန်အပျောက် မြန်မြန် နေသည်ဟု ထင်ရ၏။ မှတ်တဲ့ စိတ်များကိုလဲ ကုန်ဆုံး ကုန်ဆုံး သွားသည်ဟု သိ၏။ ပုံကား...ဖောင်းတယ်ဟု မှတ်ခိုက်၌ ဖောင်းကြွ ရွှေရှားမှု ကလေး ရိပ်ကနဲ ကုန်ဆုံးသွားသည်ဟု သိရ၏။ ထိုသို့တဲ့ စိတ်လဲ လျင်မြန်စွာ ကုန်ဆုံးသွားသည်ဟု သိပြန်၏။ ဖောင်းမှုနှင့် မှတ်သိမှု ဤနှစ်ခုတို့ကို “ရွှေဆင့် နောက်ဆင့် ကုန်ဆုံးသွားကြသည်” ဟု သိရ၏။ ပိန်တယ် ထိုင်တယ် ကွေးတယ် ဆန့်တယ် ညှောင်းတယ် စသည်ဖြင့် မှတ်ခိုက်တို့၌လဲ ပဌမ အာရုံနှင့် ဒုတိယ မှတ်စိတ်တို့ကို “နည်းတူပင် ရွှေဆင့် နောက်ဆင့် ကုန်ဆုံး ကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု သိရ၏။ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ပဌမ အာရုံ၊ ဒုတိယ မှတ်စိတ်၊ တတိယ တဖန် သိတဲ့စိတ်၊ ဟူသော ဤ ၃-မျိုး ၃-မျိုးတို့ ရွှေနေက် ဆင့်လျက် ကုန်ဆုံး သွားကြသည်ကိုလဲ ကွဲပြားစွာ သိသေး၏။ သို့သော်လဲ၊ အာရုံနှင့် မှတ်စိတ်ဟူသော ဤ ၂-မျိုး ၂-မျိုးကို ရွှေနေက်ဆင့်လျက် အတွဲလိုက် ကုန်ဆုံး ကုန်ဆုံး သွားသည်ဟု ထင်ရှား သိလျှင်ပင် ပြည့်စုံ လုံလောက်တော့သည်သာတည်း။

အာရုံနှင့် မှတ်စိတ်တို့ အတွဲလိုက် အတွဲလိုက် ကုန်ပျက်နေသည် ကိုသာ မပြတ်သိနိုင်အောင် အမှတ် စင်ကြယ်သော အခါ၌ ကိုယ် ခေါင်း လက် ခြေ စသော သင်္ခါရနိမိတ် = ဃနပညတ် = အထည်ခြိမ် ပုံသဏ္ဍာန် မထင်ပေါ်ပြီ။ ရိပ်ရိပ် ရိပ်ရိပ် နှင့် တပျက်ထဲ ပျက်ပျက်နေသော သဘောမျှ၌သာ မှတ်သိမှုသည် တည်လေတော့၏။ ထို့ကြောင့် ဤဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခါစ၌ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်သည် မှတ်ရတာ ပေါ့ဟာဟာ ဖြစ်နေသည်ဟူ၍၎င်း၊ ကျဲတဲ့ ဖြစ်နေသည်ဟူ၍၎င်း၊ မကောင်းဘူးဟူ၍၎င်း ထင်တတ် ၏။ ထိုသို့ကား မထင်မှတ်အပ်ပေ။ စိတ်သည် ကျက်စားနေကျ

ဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ် သနပညတ် အထည်ခြိမ် အာရုံ၌ ပျော်မွေ့၏။ ထိုပညတ်အာရုံကို ရှေးကလို မရသည့်အတွက် အားမရဘဲ ရှိလေသည်။ ဉာဏ်အားပြည့်လျက် တိုးတက်၍ ကောင်းလာခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။ ဘာဝနာ နှစ်ခုက မြင်လျှင်၊ ကြားလျှင်၊ တွေ့ထိလျှင်၊ ပုံသဏ္ဍာန် စသော ပညတ်ကို ရှေးဦးစွာ ထင်ရှားသိ၏။ ဤမျှ ဉာဏ်ရင့်သော အခါ၌ကား ရိပ်ကနဲ ရိပ်ကနဲ ကုန်ပျက်သော အမူအရာ သဘောက ရှေးဦးစွာ ထင်ရှား၏။ ကုန်သွားသည်၊ ပျောက်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည် ဟု သိသော ဉာဏ်က ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။ အဖန်ဖန် စဉ်းစားမှသာ ပုံသဏ္ဍာန် စသော ပညတ်ကို သိနိုင်သည်။ မစဉ်းစားဘဲ မှတ်ရုံသာ မပြတ်မှတ်နေလျှင်ကား ပညတ်အာရုံသို့ အလျင်းမရောက်တော့ဘဲ ကုန်ပျက်သော ပရမတ် သဘောမျှ၌သာ တည်လေတော့၏။ သို့ဖြစ်၍ “ပညတ် ပေါ်လျှင် ပရမတ် ငုပ်သည်၊ ပရမတ်ပေါ်လျှင် ပညတ် ငုပ်သည်” ဟု ဆိုသော ပညာရှိတို့၏ စကား မှန်ကန်ပုံကို ကိုယ် တိုင်တွေ့ရ၏။

မှတ်မှုအထူး စင်ကြယ်သော အခါ၌ ရှေးအမှတ်နှင့် နောက်အမှတ် ခပ်ကျဲကျဲ ခပ်ဝေးဝေးဖြစ်နေသည် ဟူ၍လဲ ထင်ရတတ်၏။ အသိဉာဏ် လျင်မြန် သန့်ရှင်းသောကြောင့် ရှေးနောက် ဝီထိတို့၏ အကြား၌ ဖြစ်သော ဘဝင်စိတ် အခိုက်အတန့်ကိုပါ သိခြင်းပေတည်း။ ကွေးမည် ဆန့်မည် ဟု ကြံတွဲစိတ်ကို မှတ်သိ လိုက်တဲ့အတွက် ထိုစိတ် အရှိန် ပျက်သွားသောကြောင့် ရုတ်တရက် မကွေးနိုင် မဆန့်နိုင်ဘဲ ကြာမြင့်၍လဲ နေတတ်၏။ အသိဉာဏ် ထက်သန် အားကောင်းခြင်းကြောင့်ပင်တည်း။ ဤသို့သော ကာလ၌ မှတ်နေကျ အစဉ်အတိုင်းသာ မမှတ်မူ၍၊ ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ် အမူအရာတို့ကိုလဲ ဖြန့်၍ မှတ်ပါလေ။

ဖြန့်၍ မှတ်ပုံ။ ။ဖောင်းတယ် ပိန်တယ် ထိုင်တယ် စသည်ဖြင့် မှတ်နေကျအတိုင်း မှတ်လျက် အရှိန်ကောင်းလာလျှင် တကိုယ်လုံး၌ ထင်ရှားသော ထိသိမှု များစွာ တို့ကိုငင်း၊ ကြားမှု မြင်မှု စသည် တို့ကိုငင်း၊ ဖြစ်ပေါ်စဉ် အတိုင်း လိုက်၍

“ထိတယ် မှတ်တယ်” စသည်ဖြင့် မပြတ်မှတ်သွားပါလေ။ ဤသို့ မှတ်နေရာတွင် အသိ ကျသွားလျှင် ဖြစ်စေ၊ ပျံ့လွင့်မှု များလာလျှင် ဖြစ်စေ၊ ပင်ပန်းလျှင် ဖြစ်စေ၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှု ထိုင်မှု စသော မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍ မှတ်လေ။ အတန်ကြာ၍ အရှိန်ရလာပြန်လျှင် တဖန်ပေါ်ရာ ပေါ်ရာကို လိုက်၍ နည်းတူပင် ဖြန့်မှတ်ပါလေ။ ဤနည်းဖြင့် ရံခါ ရံခါ၌ ဖြန့်၍ မှတ်ရမည်။

မှတ်စဉ် မထားဘဲ ဖြန့်၍ ဖြန့်၍ ကောင်းစွာ မှတ်နိုင်သော အခါ၌ အထူး ကြောင့်ကြစိုက်၍ မမှတ်သော်လဲ ကြားကြားသမျှကို “ရှေးနောက်မစပ်ဘဲ အပိုင်း အပိုင်း ပြတ်လျက် ကုန်ကုန်သွားသည်” ဟု သိရ၏။ မြင်မြင်သမျှကိုလဲ “ရိပ်ရိပ် ရိပ်ရိပ်နှင့် ပျက်နေသည်” ဟု သိရ၏။ မှန်ကန်စွာ သိမှုတို့ပေတည်း။ အချို့မှာ စူးစူးစိုက်စိုက်ကြည့်လိုက်လျှင်၊ ဝီဝီသသ မမြင်ရဘဲ ရိပ်ရိပ် ရိပ်ရိပ် ဖြစ်နေသည်ကိုသာ တွေ့ရသောကြောင့် “ကြည့်၍မကောင်းဘူး၊ မျက်စိ မွဲနေသည်၊ မှန်နေသည်၊ မူးမူးမိုက်မိုက် ဖြစ်နေသည်” ဟု ထင်တတ်၏။ မျက်စိမွဲခြင်း မှန်ခြင်း မူးခြင်းကား မဟုတ်ပါ။ တရားသဘော အတိုင်း ရှေးအမြင်နှင့် နောက်အမြင်တို့ကို ပိုင်းခြားသော အသိ ဉာဏ်က အလိုလို ပါနေသောကြောင့် ပညတ် အာရုံ မဝီသဘဲ ရှိခြင်းမျှသာတည်း။ ထိုသို့သော ကာလ၌ “မမှတ်ဘဲ နေဦးမည်” ဟု ရပ်နားနေသော်လဲ၊ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့က ထင်မြဲ ထင်ပေါ်လျက် ရှိတတ်ကုန်၏။ မှတ်သိမှုကလဲ ထိုသင်္ခါရတို့ကို အလိုလိုပင် သိမြဲ သိလျက် ရှိတတ်၏။ ထို့ကြောင့် အိပ်ပါသော်လဲ အိပ်မပျော်ဘဲ နေ့ရော ည၌ပါ ကြည်လင်လျက်သာ ရှိတတ်၏။ အိပ်မပျော်သည့် အတွက် မစိုးရိမ်လင့်၊ နေထိုင် မကောင်းခြင်း မကျန်းမာခြင်းကား မဖြစ်နိုင်ပါ။ ကြိုးစား၍သာ မှတ်ပါလေ။ ဤဉာဏ် အားပြည့်သော အခါ၌ မှတ်စိတ်က အာရုံထဲသို့ စူးဝင် စူးဝင် သွားသလိုလဲ ထင် ရတတ်၏။

အာရုံနှင့် မှတ်စိတ်တို့ မပြတ်မစဲ တပျက်ထဲ ပျက်နေသည်ကို ကောင်းစွာ သိရသော အခါ၌ ဤသို့ ဆင်ခြင်မိတတ်၏။ “မျက်စိ ဟမှိတ်ခန့်၊ လျှပ်တပြက်ခန့်မျှတောင် မတည်တံ့၍ မမြဲတာချည်း

ပါတကား၊ မသိခဲ့လို့သာဘဲ၊ ရှေးကလဲ ယခုလိုပင် ကုန်ပျက်နေခဲ့
 မှာဘဲ၊ နောင်လဲ ယခုလိုပင် ကုန်ပျက်နေမှာဘဲ” ဟူ၍ ဆင်ခြင်မိ
 တတ်၏။ ထိုဆင်ခြင်မှုကိုလဲ မှတ်လိုက်ပါ။ ထို့ပြင် မှတ်မှုတို့၏
 အကြားအကြား၌ ကြောက်စရာ ကောင်းပုံကိုလဲ ဆင်ခြင်မိတတ်၏။
 ပုံကား...မသိလို့သာ ပျော်ရွှင်စွာ နေနိုင်ကြသည်၊ တပျက်ထဲ ပျက်
 နေတာကို အမှန်အတိုင်း သိရတော့ ကြောက်စရာချည်းပါတကား၊
 သူတို့ ပျက်တိုင်း ပျက်တိုင်း သေနိုင်တဲ့ အချိန်ချည်းပါတကား၊
 ဤဘဝ၌ စ၍ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့တာလဲ ကြောက်စရာဘဲ၊ မပြတ်မစဲ မကုန်
 မဆုံးနိုင်အောင် အထပ်ထပ် ဖြစ်ပေါ်နေတာလဲ ကြောက်စရာဘဲ၊
 အကောင် အထည်ခြမိ မရှိပါဘဲနဲ့ အကောင် အထည်ခြမိ ရှိသလို
 ပင် ထင်ပေါ်နေတာလဲ ကြောက်စရာဘဲ၊ ချမ်းသာ ကောင်းစား
 အောင် (သည်လို တပျက်ထဲ ပျက်နေတဲ့ တရားတွေ အရှည်
 တည်တံ့နေအောင်) အားထုတ် ပြုလုပ်နေတာလဲ ကြောက်စရာဘဲ၊
 ဘဝအသစ် ဖြစ်ရမှာလဲ (သည်လို တပျက်ထဲ ပျက်နေတဲ့ တရားတွေ
 ထပ်ဖြစ်ဦးမှာလဲ) ကြောက်စရာဘဲ။ အိုရ နာရ သေရ စိုးရိမ်
 ပူဆွေးရ ငိုကြွေးရ အပြင်းအထန် စိတ်ပူပန်ရတာတွေလဲ ကြောက်
 စရာတွေချည်းဘဲဟု ဆင်ခြင်မိ၏။ ဤဆင်ခြင်မှုကိုလဲ မလွတ်စေနဲ့၊
 မှတ်လိုက်ပါ။ ထိုအခါ၌ ယောဂီ၏ စိတ်သည် အားကိုးရာမဲ့၍
 အားငယ်ညှိုးနွမ်းနေသကဲ့သို့လဲ ရှိတတ်၏။ လျင်စွာ ကုန်ပျက်နေ
 သော ရုပ် နာမ်တွေကို ကြောက်ရွံ့ နေသကဲ့သို့လဲ ဖြစ်တတ်၏။
 ဝမ်းနည်းသလိုလိုလဲ ဖြစ်တတ်၏။ ရှင်ပျတက်ကြွခြင်းကား မရှိပြီ၊
 စိတ်မပျက်နဲ့၊ တရားသဘောအတိုင်း ဉာဏ်တိုးတက်လာခြင်းပင်
 တည်း။ ကြောက်စရာကောင်းသည်ကို သိရ၍ ဥပေက္ခာစိတ်ဖြင့်
 မရှင်မညှိုး ဖြစ်ရုံမျှသာတည်း။ ဆင်ခြင်မှုကိုလဲ မှတ်၍ ပေါ်ရာ
 ပေါ်ရာကို မပြတ် မှတ်နေလျှင်၊ မကြာမီ လွန်မြောက်သွားပါ
 လိမ့်မည်။ သို့သော်လဲ၊ မမှတ်မူ၍ ကြာမြင့်စွာ ဆင်ခြင်နေလျှင်ကား
 ဒေါမနဿ ဖြစ်လျက် မနေသာအောင် တကယ်ကြောက်မှုလဲ
 ဖြစ်တတ်သေး၏။ ဤ မနေသာအောင် ကြောက်ခြင်းသည်ကား
 ဝိပဿနာဉာဏ် မဟုတ်ပြီ၊ သို့ဖြစ်၍ ဒေါမနဿ အကြောက်မျိုး
 မဖြစ်စေရန် ဆင်ခြင်မှုများကို မလွတ်အောင် မှတ်ပါလေ။

ထိုပြင်၊ မှတ်မှုတို့၏ အကြား၌ အပြစ်တင်လျက်လဲ ဆင်ခြင်မိ တတ်၏။ ပုံကား....သည် ရုပ် နာမ်တွေဟာ တပျက်ထဲ ပျက်နေ၍ မမြဲတဲ့ အတွက်လဲ မကောင်းဘူး၊ ယခု ဘဝ၌ စ၍ ဖြစ်ခဲ့တာလဲ မကောင်းဘူး၊ မကုန် မဆုံးနိုင်အောင် မပြတ် ဖြစ်နေတာလဲ မကောင်းဘူး၊ အကောင် အထည်ခြိမ် မရှိပါဘဲနဲ့ အကောင် အထည်ခြိမ် ရှိသလိုပင် ထင်ပေါ်နေတာလဲ မကောင်းဘူး၊ ချမ်းသာ ကောင်းစားအောင် အားထုတ် ပြုလုပ်နေတာလဲ မကောင်းဘူး၊ ဘဝအသစ် ဖြစ်ရမှလဲ မကောင်းဘူး၊ ဒီရ နာရ သေရ စိုးရိမ် ပူဆွေးရ ငိုကြွေးရ အပြင်းအထန် စိတ်ပူပန်ရတာတွေလဲ မကောင်း ဘူး၊ ဆင်းရဲချည်းဘဲ မငြိမ်းအေးတာချည်းဘဲဟူ၍ ဆင်ခြင်မိတတ် ၏။ ဤ ဆင်ခြင်မှုများကိုလဲ မှတ်မိပါစေ။ ထိုအခါ၌ မှတ်ရတဲ့ ရုပ် နာမ်နှင့် မှတ်စိတ် ဟူသမျှကို အလွန်ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသည် ဟူ၍လဲ ထင်မြင်တတ်၏။ အလွန်ယုတ်ညံ့ ဆိုးဝါးသည် ဟူ၍လဲ ထင်မြင်တတ်၏။ ဘာမျှ အသုံးမကျ အဘိုးမတန်ဘူး ဟူ၍လဲ ထင်မြင်တတ်၏။ ပေါ်လိုက် ပျောက်လိုက်နှင့် ရွံ့မုန်းစရာတွေကို ချည်း တွေ့နေရသည်ဟူ၍လဲ ထင်မြင်တတ်၏။ ကိုယ်ကောင်ကြီး တခုလုံး ပုပ်ရိ ဆွေးမြည့် နေသလိုလဲ ထင်မြင်တတ်၏။ အလွန် ပျက်လွယ် သကဲ့သို့လဲ ထင်မြင်တတ်၏။

ထိုအခါ၌ ရုပ် နာမ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စဉ်အတိုင်း မှတ်သိလျက် ရှိသော်လဲ ယောဂီ၏စိတ်သည် ထိုရုပ် နာမ်တို့၌ ပျော်မွေ့ခြင်း မရှိပြီ၊ မှတ်ချက်တိုင်း၌ ရုပ် နာမ်တို့၏ ကုန်ပျက်မှုကို ပိုင်းပိုင်း ခြားခြားတွေ့လျက် မှတ်သိမှု ကောင်းငြားသော်လဲ ရှေးကလို အားရတက်ကြွခြင်း မရှိပြီ၊ မပျော်မမွေ့ ငြီးငွေ့သော အခြင်းအရာ နှင့် တကွသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မမှတ်ချင်သလိုလို မှတ်ရ မှာ ပျင်းသလိုလိုလဲ ဖြစ်တတ်၏။ သို့သော် မမှတ်ဘဲလဲ မနေနိုင်၊ မှတ်လျက် မှတ်လျက်သာ ရှိ၏။ ဥပမာ....မစင် ရွံ့ညွှန် လူးပေသော လမ်းပေါ်၌ မလွဲသာ၍ သွားရလျှင် နင်းတိုင်း နင်းတိုင်း ရွံ့ရှာ ငြီးငွေ့ သကဲ့သို့၎င်း၊ မသွားဘဲလဲ မနေနိုင်၊ သွားလဲ သွားရသကဲ့ သို့၎င်း ဖြစ်ပေ၏။ ထိုအခါ၌ လူ့ဘုံကို စဉ်းစား ကြည့်မိလျှင်

တပျက်ထဲ ပျက်နေတဲ့ ရုပ် နာမ်တို့မှ မကင်းနိုင်ဟု သဘောကျသောကြောင့် ဘယ်လို လူ့အဖြစ်မျိုး၊ ဘယ်လို ယောက်ျား မိန်းမအဖြစ်မျိုး၊ ဘယ်လို မင်းအဖြစ် သူဌေး အဖြစ်မျိုးတွင်မျှ ပျော်မွေ့ဘွယ်ကို မမြင်ပြီ၊ ငြီးငွေ့ဘွယ် ဟူ၍သာ ထင်မြင်၏။ နတ်ဘုံ မြဟွာဘုံတို့ကို စဉ်းစား ကြည့်မိလျှင်လဲ၊ နည်းတူပင် သဘောကျသောကြောင့် ငြီးငွေ့ဘွယ် ဟူ၍သာ ထင်မြင်၏။

ငြီးငွေ့သောကြောင့်၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်းသော စိတ်သည် မှတ်သိရသော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့မှ အတင်းရုန်းကန် ဖွဲ့ထွက် နေသကဲ့သို့လဲ ထင်ရတတ်၏။ “မြင်မှု ကြားမှု ထိမှု ကြိမှု ထိုင်မှု ထမှု ကွေးမှု ဆန့်မှု ရှုမှတ်မှု စသော သည်ဟာတွေ အလုံးစုံ မရှိတာက ကောင်းတော့တာဘဲ၊ သည်ဟာတွေကို လွတ်ရာ တခြားသို့ စွန့်ပစ်လိုက်ရလျှင် ကောင်းမှာဘဲ၊ သူတို့မရှိရာသို့ ရောက်ချင် ပါဘိတော့ တယ်”ဟု ဤသို့ စသည်ဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်ရန် လိုလားလျက် ကြံစည်မိတတ်၏။ ထိုကြံစည်မှုကိုလဲ မလွတ်စေနဲ့၊ မှတ်လိုက်ပါ။ “သည်ရုပ်နာမ်တွေ ကင်းအောင် ဘယ်လို လုပ်ရပါမည်လဲ၊ မှတ်မြဲအတိုင်း မှတ်နေလျှင် မကောင်းတာတွေကို လှန်လှောပြီး ကြည့်နေသလို ဖြစ်နေတာဘဲ၊ မကောင်းတာတွေကိုချည်း တွေ့နေတော့တာဘဲ၊ သူတို့ကို နှလုံးမသွင်းဘဲ မမှတ်ဘဲ နေရတာက ကောင်းမှာ ထင်ပါရဲ့ ဟူ၍လဲ စဉ်းစားမိတတ်၏။ ထိုစဉ်းစားမှုကိုလဲ မှတ်လိုက်ပါ။

တချို့မှာ ထိုသို့စဉ်းစားမိတဲ့ အတိုင်းပင် မမှတ်တော့ဘဲ ရုပ်နာမ နေမိတတ်၏။ ရုပ်နာမနေသော်လဲ မြင်မှု ကြားမှု သိမှု ဖောင်းမှု ပိန်မှု ထိုင်မှု ကွေးမှု ဆန့်မှု ကြိမှု စသော နာမ်ရုပ်များက မဖြစ်ဘဲလဲ မနေချေ၊ ဖြစ်မြဲပင် ဖြစ်ပေါ်လျက်သာ ရှိ၏။ ရှုမှတ်ခဲ့သော ဝိပဿနာ အဟုန်ကြောင့် မထင်ဘဲလဲ မနေချေ၊ ထင်မြဲပင် ထင်ပေါ်လျက်သာ ရှိ၏။ ထင်ရှားသော ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို သိမှုကလဲ အလိုလိုပင် မပြတ် သိလျက် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဤသို့ ဆင်ခြင်လျက် သဘောကျတတ်၏။ “မမှတ်ဘဲ နေသော်လဲ ရုပ်နာမ်တွေက ဖြစ်လဲ ဖြစ်ပေါ်နေတာဘဲ၊ ထင်လဲ ထင်ပေါ်နေတာဘဲ၊ သိမှုကလဲ သူတို့ကို

မပြတ် သိနေတာဘဲ၊ သို့ဖြစ်၍၊ မမှတ်ဘဲ နေရုံမျှဖြင့် သည်ရုပ်နာမ်
 တွေမှ မလွတ်နိုင်သေးဘူး၊ သူတို့ကို မစွန့်နိုင်သေးဘူး၊ အစဉ်
 အတိုင်းမှတ်၍ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အဖြစ်ကို ကောင်းကောင်း
 သိမြင်ပြီးမှ သူတို့ကို ဂရုမစိုက်ဘဲ လစ်လျူ ရှုနိုင်မည်၊ သူတို့
 ချုပ်ငြိမ်းတဲ့ နိဗ္ဗာန်ကိုလဲ သိမြင်ရမည်၊ ထိုအခါ ကျမှ ကောင်း
 ကောင်း ငြိမ်းအေး သွားမည်” ဟူ၍ သဘောကျပြီးလျှင် မှတ်မြဲပင်
 တဖန် ပြန်၍မှတ်၏။ ကိုယ်တိုင် မဆင်ခြင်တတ်သော သူသည်လည်း
 ဆရာက ဟောပြောတဲ့ အတိုင်း သဘောကျ၍ တဖန် မှတ်မြဲ
 ပြန်မှတ်၏။

ဤသို့ မှတ်မြဲတိုင်း တဖန်မှတ်၍ အရှိန်ကောင်းလာသော အခါ
 ၌ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ မခံသာသော ဝေဒနာများကိုလဲ တွေ့ရတတ်
 သေး၏။ စိတ် မပျက်လင့်၊ ဒုက္ခတော ရောဂတော ဂဏ္ဍတော
 သလ္လတော အသတော အာဗာဓတော စသည်တို့နှင့် အညီ၊ ဆင်းရဲ
 အစု ရောဂါအစုကဲ့သို့ ထင်ပေါ်စေလျက် ဒုက္ခလက္ခဏာ အထူး
 ထင်ရှားခြင်းပေတည်း၊ လွန်မြောက်သွားအောင် မှတ်ပါလေ။
 ဤသို့ လွန်ကဲသော ဒုက္ခဝေဒနာကို မတွေ့ရသော်လဲ အနိစ္စ
 ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်း အရာ (၄၀) တို့တွင် တပါးပါးသည် ထိုက်
 သည်အား လျော်စွာ မှတ်ချက်တိုင်း၌ ထင်ရှား၏။ ဤသို့ထင်ရှား၍
 ပျံ့လွင့်ခြင်းမရှိဘဲ အမှတ်ကောင်းနေသော်လဲ ယောဂီသည်ကား
 မှတ်သိမှုကို မကောင်းဘူးဟူ၍သာ ထင်တတ်၏၊ အင်္ဂုနှင့် မှတ်
 စိတ်တို့ ကောင်းကောင်းမကပ်ဘဲ ဝေးနေသည် ဟူ၍လဲ ထင်တတ်
 ၏၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ သဘောကို ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင်
 ကြီး သိလိုတဲ့အတွက် အားမရနိုင်ခြင်းပင်တည်း၊ ဤသို့ အားမရ
 သောကြောင့် အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲ ပြုပြင်မိတတ်၏၊ ထိုင်လျက်
 မှတ်နေရာမှ မကောင်းဘူးဟု ထင်၍ စင်္ကြံသွားလိုတတ်၏၊ သွား
 လျက် မှတ်နေရာမှလဲ မကောင်းဘူးဟု ထင်ပြန်၍ ထိုင်လိုတတ်၏၊
 တဖန်မကောင်းဘူးဟု ထင်ပြန်၍ လက်၊ ခြေတို့ကို ပြောင်းရွှေ့
 ပြုပြင်လိုတတ်၏၊ တခြားနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းလိုတတ်၏၊ လဲ
 လျောင်း လိုတတ်၏။ ဤသို့အမျိုးမျိုး ပြောင်းရွှေ့ ပြုပြင်၍ မှတ်

သော်လဲ ဘယ်နေရာ ဘယ်အနေမျိုးတွင်မျှ ကြာရှည်စွာ မတည်တံ့နိုင်၊ ခဏခဏ ပြောင်းလဲရတတ်သည်။ စိတ် မပျက်လင့်၊ ရုပ်နာမ်၊ သင်္ခါရတို့ကို သာယာဘွယ် မရှိသည့်အတိုင်း မှန်ကန်စွာ သိရခြင်းကြောင့်၎င်း၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကဲ့သို့ လစ်လျူ မရှုနိုင်သေးသောကြောင့်၎င်း၊ မှတ်သိမှုက ကောင်းနေပါလျက် မကောင်းဘူးဟု ထင်ခြင်း အားမရခြင်းမျှသာတည်း။ အပြောင်းအရွှေ့မများစေဘဲ တခုတည်းသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် ကြာမြင့်စွာ မှတ်နိုင်အောင် ကြိုးစားပါ။ မကြာမီပင် အေးချမ်းစွာ အမှတ်ကောင်းသွားပါလိမ့်မည်။ မလျော့သောလုံ့လဖြင့် မှတ်နေလျှင် စိတ်သည် တစတစနှင့် ကြည်၍ ကြည်၍ လာလိမ့်မည်။ နောက်ဆုံး၌ ထင်သမျှ သိသမျှနှင့် အားမရခြင်း၊ ပြုပြင်လိုခြင်းမှာ လုံးဝကင်းငြိမ်းသွားလိမ့်မည်။

သင်္ခါရတို့ကို ကြောင့်ကြမစိုက်ဘဲ လစ်လျူရှုနိုင်အောင် ဉာဏ်အားပြည့်စုံလာသော အခါ၌ မှတ်စိတ်သည် အလွန်ကြည်လင်၏။ အလွန် နူးညံ့ သိမ်မွေ့၏။ သူ့အရှိန်နဲ့ သူ့အလိုလိုပင် သိလျက် သိလျက် ဖြစ်နေသည်ဟု ထင်ရ၏။ အလွန် သိမ်မွေ့သော ရုပ်နာမ်အမူအရာ ကလေးများကို သော်လဲ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ သိလျက် သိလျက် ရှိ၏။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ အခြင်းအရာတမျိုးမျိုးကိုလဲ အထူးမဆင်ခြင်ရဘဲ ထင်ရှားသိလျက် သိလျက် ရှိ၏။ တကိုယ်လုံး၌ တွေ့ထိမှု ကလေးများကို မှတ်နေလျှင်၊ ကိုယ်ကောင်ကြီးပျောက်လျက် တွေ့ထိမှုကလေးများကိုသာ တခုပြီးတခု ကွက်ကနဲ ကွက်ကနဲ သိလျက် ရှိနေတတ်၏။ ဝါဂွမ်းနှင့် တို့ထိဘိသကဲ့သို့ သိမှုကလေးများသည် အလွန် သိမ်မွေ့စွာလဲ ဖြစ်တတ်၏။ တရံတခါ၌ ကိုယ်ထဲမှ တွေ့ထိမှုများစွာ ထင်ပေါ်၍ ချာချာ လည်နေအောင် မှတ်သိမှု လျင်မြန်စွာ ဖြစ်၏။ ကိုယ်ရော စိတ်ပါ အထက်သို့ ရုန်းကြွနေသလိုလဲ ဖြစ်တတ်၏။ တရံတခါ၌ကား မှတ်နေကျ အာရုံအနည်းငယ်သာ ထင်ပေါ်လျက် အေးဆေး ငြိမ်သက်စွာ မှတ်သိရ၏။ တရံတခါ၌ ဖောင်းမှု၊ ပိန်မှု၊ ထိမှု၊ ကြားမှု တို့နှင့် တကွ တကိုယ်လုံး ပျောက်၍ စိတ်ကလေး တခုတည်းသာ ဖြစ်ပျက်လျက်

ရှိသည်ကို မှတ်သိရ၏။ ကိုယ်ထဲ၌ သိမ်မွေ့သော ရေမှုန် ရေမွှား ကလေးများဖြင့် ဆွတ်ဖျန်းပေးသကဲ့သို့ ပီတိ ဖြစ်သည်ကိုလဲ တွေ့ရ တတ်၏။ ငြိမ်းအေးမှု = ပဿဒ္ဓိ ဖြစ်သည်ကိုလဲ တွေ့ရတတ်၏။ မိုးကောင်းကင်ကဲ့သို့ ကြည်လင်နေသော အလင်းကိုလဲ တွေ့ရ တတ်၏။ ဤအတွေ့ထူး အသိထူးများကြောင့် ရှေးကလို အလွန် အကဲ ဝမ်းသာခြင်းကား မဖြစ်တတ်ပေ။ သို့သော်လဲ နှစ်သက် သာယာမှုကား ဖြစ်တတ်၏။ ထို နှစ်သက်မှုကိုလဲ မှတ်လိုက်ပါ။ ပီတိ၊ပဿဒ္ဓိ အလင်းတို့ကိုလဲ မှတ်ပါ။ မှတ်၍မှ မပျောက်လျှင်ကား ၎င်းတို့ကို လစ်လျူရှု၍ ပေါ်ရာ ပေါ်ရာကိုသာ မှတ်သွားပါလေ။

ဤဉာဏ်အရာ၌ အာရုံ ဟူသမျှနှင့် မှတ်သိမှု ဟူသမျှကို “ငါ ကောင်လဲ မဟုတ်၊ ငါကောင်၏ ဥစ္စာလဲ မဟုတ်၊ သူတပါးကောင် လဲ မဟုတ်၊ သူတပါး၏ဥစ္စာလဲ မဟုတ်၊ သင်္ခါရ သဘောမျှသာ ဟုတ် သည်၊ သင်္ခါရ သဘောများက သင်္ခါရ သဘောများကို မှတ်သိနေ သည်”ဟု ဤသို့ သိမြင် သဘောကျမှုသည် ရှင်းလင်းစွာ ဖြစ်၏။ မှတ်ရတာ အလွန်အရသာရှိသလိုပင် ကောင်းနေသည် ဟူ၍သာ ထင်ရ၏။ မည်မျှ ကြာစေကာမူ မှတ်၍ အားမရနိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ ညောင်းခြင်း၊ ထုန် ကျင်ခြင်း၊ နာခြင်း၊ ယားခြင်း စသော ဒုက္ခ ဝေဒနာမျိုးများ လုံးဝကင်းငြိမ်းလျက် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဣရိယာ ပုထ်များလဲ အထူးခိုင်ခံ့၏။ ထိုင်လျက် ဖြစ်စေ၊ လျောင်းလျက် ဖြစ်စေ၊ ဣရိယာပုထ် တမျိုးတည်းဖြင့် မှတ်နေလျှင် ၂-နာရီ ၃- နာရီ ကြာသော်လဲ ညောင်းညာပင်ပန်းခြင်းမရှိဘဲ အချိန်ကုန်မှန်း မသိ ကုန်သွားတတ်၏။ တခဏလောက် မှတ်မည်ဟု ကြံ၍ မှတ်နေ သော်လဲ ၂-နာရီ ၃-နာရီခန့် ကြာသွားတတ်၏။ ထို အခါ၌လဲ မူလက အတိုင်းပင် ကိုယ်၊ ခေါင်း၊ လက်၊ ခြေ တည်နေပုံမှာ အမူ အရာ မယွင်းမပျက်ဘဲ ရှိ၏။

တခါတရံ၌ ခပ်သွက်သွက်ဖြစ်လျက် မှတ်သိမှု အထူး ကောင်း လာတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ‘ဘယ်လိုများ ဖြစ်သွားမလဲ’ဟု စိုးရိမ် မှုလဲ ဖြစ်တတ်၏။ စိုးရိမ်တယ်ဟု မှတ်လိုက်ပါ။ “တရားတက်လာ သည် ကောင်းလာသည်”ဟူ၍လဲ ဆင်ခြင်မိတတ်၏။ ဆင်ခြင်တယ်

ဟု မှတ်လိုက်ပါ။ “ဉာဏ်တက်တော့မည်” ဟူ၍လဲ မြော်မိ တတ်၏။ မြော်တယ်ဟု မှတ်လိုက်ပါ။ ပြီးလျှင် မှတ်မြဲအတိုင်း မှန်မှန်သာ မှတ်သွားပါလေ။ တိုး၍လဲ ကြောင့်ကြမစိုက်လင့်၊ လျော့၍လဲ မပေးလင့်။ တချို့မှာ ဤသို့သော စိုးရိမ်မှု၊ ဝမ်းသာမှု၊ နှစ်သက်မှု၊ မြော်လင့်မှုများကို မမှတ်နိုင်သောကြောင့် မှတ်သိမှု သည် ခပ်ကျဲကျဲဖြစ်လျက် လျော့ကျ သွားလေ၏။ တချို့မှာလဲ ‘နေရာကျတော့မှာဘဲ’ဟု အားတက်လျက် တိုး၍ အားထုတ်မိ၏။ တိုး၍ အားထုတ်မှပင် ခပ်ကျဲကျဲဖြစ်လျက် လျော့ကျသွားလေ၏။ စိုးရိမ်မှု၊ ဝမ်းသာမှု၊ နှစ်သက်မှု၊ မြော်လင့်မှု၊ ကြောင့်ကြမစိုက်မှု ဟူသော ပျံ့လွင့်တဲ့စိတ်များက ဝိပဿနာကို ခြားနား ဝေးကွာ စေသောကြောင့် အားလျော့သွားခြင်းပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ မှတ်သိ မှု သွက်လက် လျင်မြန်ကာ အထူးကောင်းလာလျှင် မလျော့ မတိုးဘဲ၊ မှတ်မြဲအတိုင်း မှန်မှန်သာ မှတ်သွားပါလေ။ ဤသို့ မှတ်သွားလျှင် သင်္ခါရငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်အောင် တဟုန် တည်း တက်သွားပါလိမ့်မည်။ သို့သော်လဲ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဤ ဉာဏ်အဆင့်၌ တက်လိုက် ကျလိုက်နှင့် ဖြစ်ပုံကို အကြိမ်များစွာ တွေ့ရတတ်ပေသည်။ စိတ်မပျက်ဘဲ ဇွဲကောင်းပါစေ။ ဤဉာဏ် အင်အား ပြည့်စေရန် “ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ပေါ်စဉ်အတိုင်းလိုက်၍ တကိုယ်သုံး၌ ဖြန့်၍ ဖြန့်၍ မှတ်ခြင်းကိုလဲ” အလေးပြုပါလေ။ ဖြန့်၍ မှတ်ရမည် ဟု ဆိုသော်လဲ ငြိမ်သက်သိမ်မွေ့စွာ အမှတ် ကောင်းနေစဉ်၌ကား ဖြန့်၍ပင် မရနိုင်တော့ပြီ။ သို့ဖြစ်၍ ငြိမ်သက် သိမ်မွေ့သော မှတ်သိမှုသို့ မရောက်သေးမီ ရှေးအဖို့က မှတ်သိမှု အရှိန်ကောင်းလာသည်မှ စ၍ ဖြန့်၍ ဖြန့်၍ မှတ်ပါလေ။

တက်လိုက် ကျလိုက် ဖြစ်ပုံ။ ။ဖောင်းမှု၊ ပိန်မှု၊ ထိုင်မှုတို့က စ၍ ဖြစ်စေ၊ တပါးသောကိုယ်၊ စိတ်အမှု အရာများက စ၍ ဖြစ်စေ၊ ရှုမှတ်သွားလျှင် မကြာမီပင် ရှုမှတ်မှု သည် အရှိန်ကောင်းသွား၏။ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ သူ့ အလိုလိုပင် ငြိမ်သက် သိမ်မွေ့စွာ မှတ်သိ မှတ်သိ နေသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ရိပ်ရိပ် ရိပ်ရိပ်နဲ့ ပျက်နေသော သင်္ခါရတို့ကို အေးအေး

သာသာနှင့် စောင့်ပြီး ကြည့်နေရသလိုပင် အစဉ်အတိုင်း ရှင်းလင်းစွာ သိလျက် သိလျက် ရှိ၏။ ထိုသို့သော ကလေးစဉ် စိတ်သည် ကိလေသာဖြစ်ဘွယ် အာရုံကို အလျင်းပင် နှလုံး မသွင်းမိတော့ပြီ၊ မည်မျှလောက် သာယာဘွယ်ကောင်းတဲ့ အာရုံနှင့် တွေ့ရသော်လဲ သာယာဘွယ်ဟု နှလုံး မသွင်းမိပြီ၊ မည်မျှလောက် မုန်းဘွယ်ကောင်းတဲ့ အာရုံနှင့် တွေ့ရသော်လဲ မုန်းဘွယ်ဟု နှလုံးမသွင်းမိပြီ၊ မြင်ရုံမျှ ကြားရုံမျှ နံရုံမျှ စားသိရုံမျှ ထိရုံမျှ ကြိသိရုံမျှသာ တည်လေတော့၏။ အခဏ်း (၄) ၌ ပြခဲ့သော ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာသည် မှတ်ချက်တိုင်း၌ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ ထို့ပြင် အယုတ်ဆုံး အားဖြင့် “ယခု ငါထိုင်နေတာဘဲ၊ ထိုင်နေတာ ဘယ်လောက် ကြာသွားပြီ၊ ဘယ်အချိန် ရှိသွားပြီ” ဟု ဤသို့သော ဆင်ခြင်မှု သော်လဲ မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ကင်းငြိမ်းလျက် ရှိ၏။ ထိုထက် လွန်ကဲသော ဆင်ခြင်မှုများ မဖြစ်သည်မှာ ဆိုဘွယ်ပင် မရှိပြီ။ သို့သော်လဲ မဂ်သို့ ရောက်စေနိုင်လောက်အောင် ဉာဏ်အား မပြည့်သေးလျှင် ၁-နာရီ ၂-နာရီ ၃-နာရီ စသည် ကြာသော အခါ၌ စူးစိုက်မှု လျော့ပေါ့၍ စဉ်းစား ဆင်ခြင်မှု ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ရှုမှတ်မှုသည် ခပ်ကျကျ ခပ်လျော့လျော့ ဖြစ်သွားတတ်၏။ သို့မဟုတ် အမှတ် အထူးသွက်လက်၍ ကောင်းလာစဉ်မှာ ‘ဉာဏ် တက်တော့မည်’ ဟု မြော်မိတတ်၏။ ဝမ်းသာမိတတ်၏။ ထို့ကြောင့် လဲ လျော့ကျသွားတတ်၏။ ဤ ဆင်ခြင်မှု၊ မြော်မှု၊ ဝမ်းသာမှုတို့ ကိုလဲ မလွတ်စေနဲ့၊ မှတ်လိုက်ပါ။ တဖန် ဂရုစိုက်၍ မှတ်ပြန်လျှင် ရှေးနည်းတူပင် ကောင်းသွားပြန်၏။ ဉာဏ်အား မပြည့်သေးလျှင် ကြာမြင့်သော အခါ၌ တဖန် ခပ်ကျကျ ခပ်လျော့လျော့ ဖြစ်သွား ပြန်၏။ ဤသို့သော နည်းဖြင့် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ တက်လိုက် ကျလိုက် နဲ့ အကြိမ်များစွာလဲ ဖြစ်တတ်၏။ ဉာဏ်စဉ် ဖြစ်ပုံကို ကြားနာဘူး သိဘူးသူများမှာ ဤကဲ့သို့ သာ၍ ဖြစ်တတ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဆရာနှင့် တကွ အားထုတ်မည့်သူ ဖြစ်လျှင် ဉာဏ်စဉ် ဖြစ်ပုံကို စောစောက မှတ်သား မထားခြင်းသည် သာ၍ ကောင်းပေ၏။ ဤသို့ တက်လိုက် ကျလိုက်နဲ့ ဖြစ်ပုံကို အကြိမ်များစွာ တွေ့ရသော် လဲ စိတ်မပျက်လင့်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်နှင့် အလွန် နီးကပ်နေပြီ။ သဒ္ဓါ၊

ဝီရိယ, သတိ, သမာဓိ, ပညာတို့ အညီအမျှ ရင့်သန်သွားလျှင် တခဏကလေး အတွင်းမှာပင် မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် တွေ့ရတော့မည်။

နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ကူးသွားပုံ

ဤသို့ တက်လိုက် ကျလိုက်နဲ့ ဖြစ်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ် သည် ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောမှ လွတ်လိုက်သော ငှက်နှင့် တူ၏။ တူပုံကား ... ရှေးခေတ် ကာလက ပင်လယ်ခရီးသည်တို့သည် ကမ်းစ ကျွန်းနီးရာ အရပ်ကို မမှန်းဆနိုင်သော အခါ၌ အသင့် ယူဆောင်ခဲ့သော ကျီးငှက်ကို လွတ်လိုက်၍ စူးစမ်းကြသတဲ့။ ထိုငှက်သည် သင်္ဘောမှ ပျံသွား၍ အရပ်လေးမျက်နှာ၌ ကမ်းစ ကို ရှာသတဲ့။ ကမ်းကို မတွေ့ရသေးလျှင် သင်္ဘောသို့သာ ပြန်၍ ပြန်၍ နားရသတဲ့။ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုလျက် မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်နိုင်လောက်အောင် ဉာဏ်အား မပြည့်သေး၍ တဖန် ကျကျ သွားခြင်းသည် ကမ်းစကို မတွေ့ရသော ထိုငှက်၏ သင်္ဘောသို့ ပြန်ပြန် ကပ်နားခြင်းနှင့် တူ၏။ ကမ်းအရပ်ကို မြင်လျှင်ကား ထို ငှက်သည် သင်္ဘောဆီသို့ မပြန်လာတော့ဘဲ ထိုကမ်းဆီသို့ သွားလျှင် တဟုန်တည်း ပျံသွားသတဲ့။ ဤအတူပင် ဤ မှတ်သိမှု = ဝိပဿနာ ဉာဏ်သည်လည်း ဣန္ဒြေ ငါးပါး ရင့်သန်သော ခဏ၌ အမှတ် အထူး ကောင်းနေစဉ်အတွင်းမှာပင် တကြိမ်ထက် တကြိမ် သာ၍ သွက်လက် ရှင်းလင်းစွာ အနည်းဆုံး ဆုံး-လေး ခါမျှ သိမြင်ပြီးလျှင် ထိမှု, သိမှု, ကြားမှု, မြင်မှု, စားမှု, နံမှု ဟူသော ဤ သင်္ခါရ ၆-မျိုးတို့တွင် (တွေ့ကြုံလွယ်ရာကို ရှေးထား၍ စဉ်သည်) ထိုခဏ၌ ထင်ရှား ဖြစ်ပျက်သော သင်္ခါရ တမျိုးမျိုးကို မှတ်သိပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် “မှတ်ရတဲ့ အာရုံနှင့် မှတ်သိမှု ဟူ သော သင်္ခါရ အလုံးစုံ ကင်းပြတ် ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို” မျက် မှောက် တွေ့မြင်လျက် မဂ် ဖိုလ် အဖြစ်သို့ သွားလျှင် ဆိုက်ရောက် သွားလေတော့၏။

ဤသို့ ဆိုက်ရောက် သွားသောသူအား ဆိုက်ရောက်ခါနီးတွင် ရှေးအဖို့က တကြိမ်ထက် တကြိမ် သွက်လက် ကောင်းမွန်သော

မှတ်ချက် များလဲ ကောင်းစွာ ထင်ရှားပေ၏။ နောက်ဆုံး မှတ်ချက် ၏ အခြားမဲ့၌ သင်္ခါရအာရုံ အလုံးစုံကို စွန့်လွှတ်ပြီးလျှင် သင်္ခါရ ကင်းပြတ် ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန် အာရုံသို့ ကူးပြောင်း သွားပုံလဲ ကောင်းစွာ ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ထိုသို့ရောက်ပြီးသော သူတို့သည် ဤသို့ ပြောပြတတ်ကုန်၏။ အာရုံနဲ့ အမှတ်တွေ အကုန်လုံး တိကနဲပြတ်ပြီး ရပ်စဲသွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ နွယ်တန်း ကြီးကို ခားနဲ့ ဖြတ်ချလိုက်သလိုပင် အာရုံနဲ့ အမှတ်တွေ တိကနဲ ပြတ်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ လေးလံတဲ့ ဝန်ထုပ်ကြီးကို တွန်း ချလိုက် ရသလိုပင် အာရုံနဲ့ အမှတ်တွေ အကုန်လုံး ပြုတ်ကျသွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ ဆွဲကိုင်ထားရာမှ လွတ်ကျသွားသလိုပင် အာရုံနဲ့ အမှတ်တွေမှ လွတ်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ အကျဉ်း အကြပ် အနှောင် အဖွဲ့ထဲမှ ရုတ်တရက် လွတ်သွားသလိုပင် အာရုံတွေ အမှတ်တွေမှ ကျွတ်လွတ် သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ အာရုံနဲ့ အမှတ်တွေ ချုပ်ပြတ်သွားပုံက မီးတောက်ကလေး ငြိမ်းသွားသလိုပင် သိပ် လျင်မြန်တာဘဲ ဟူ၍၎င်း၊ အမှောင်ထဲမှ အလင်းထဲသို့ ရုတ်တရက် ရောက်သွားသလိုပင် အာရုံနဲ့ အမှတ်တွေမှ လွတ်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ အရှုပ်ထဲမှ အရှင်းထဲသို့ ဖြတ်ကနဲ ရောက်သွားသလိုပင် အာရုံနဲ့ အမှတ်တွေမှ လွတ်ထွက်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ ရေထဲမှာ မြုပ်သွားသလိုပင် အာရုံရော မှတ်စိတ်ရော မြုပ်သွားသည် ဟူ၍ ၎င်း၊ ပြေးလာသော သူကို ဆီး၍ တွန်းလိုက် သလိုပင် အာရုံနှင့် အမှတ် ရပ်တန့် သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ အာရုံရော မှတ်စိတ်ရော ပျောက်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြောပြတတ်ကြ ပေသည်။

သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းတဲ့ သဘောကို မျက်မှောက် တွေ့ရသော ထို အချိန် ကာလသည်ကား မကြာမြင့်လှချေ။ တကြိမ်တည်းသော မှတ် သိမှု၏ ကာလကဲ့သို့ တခဏကလေးမျှသာတည်း။ ထိုနောင် ထိုသို့ ဖြစ်ပုံကို ပြန်၍ ဆင်ခြင်မိ၏။ အာရုံနဲ့ အမှတ်တွေ ချုပ် ကင်းလျက် ငြိမ်း သွားတာဟာ တရားထူးဘဲ ဟူ၍ ဖြစ်စေ၊ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဘဲ ဟူ၍ ဖြစ်စေ၊ ဆင်ခြင်မိ၏။ အချို့သော သုတ ရှိသူ သည်ကား

“သင်္ခါရ ချုပ် ကင်းလျက် ငြိမ်းတဲ့ သဘောက နိဗ္ဗာန်ဘဲ၊ ငြိမ်းရာသို့ ဆိုက်ရောက်လျက် မျက်မှောက် သိတာက မဂ်ဖိုလ်ဘဲ၊ ငါသည် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် တွေ့ရပြီ၊ သောတာပတ္တိမဂ် ဖိုလ် ရပြီ” ဟု ဆင်ခြင်မိ၏။ ဤသို့သော ဆင်ခြင်မှုမှာ သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းမှုသို့ ဆိုက် ရောက်ပုံကို နာကြား မှတ်သားဘူးသော သူအား ကျန ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ပြင် ပယ်ပြီး ကင်းပြီးသော ကိလေသာ၊ မပယ် ရသေး မကင်းသေးသော ကိလေသာတို့ကိုလဲ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆင်ခြင် တတ်သေး၏။ ဆင်ခြင်ပြီးလျှင် ဖြစ်ဆဲ ကိုယ်စိတ် အမူအရာ များကို မှတ်မြဲပင် မှတ်ပြန်၏။ ထိုအခါ၌ ရုပ် နာမ် အဖြစ် အပျက် များသည် ခပ်ကြမ်းကြမ်း ဖြစ်လျက် ထင်ပေါ်၏။ အစနှင့်အဆုံး= အဖြစ်နှင့်အပျက် နှစ်ပါးလုံးပင် ဝီဝိ သသ ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် ‘အမှတ်ကျသွားသည်၊ လျော့ကျသွားသည်’ ဟု ထင်ရ၏။ အမှန် အားဖြင့်လဲ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ ပြန်ရောက်နေသည် ဖြစ်၍ လျော့ ကျသည် မှန်ပေ၏။ ထိုဉာဏ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်သော ကြောင့် အလင်းရောင်နှင့် ပုံသဏ္ဍာန် အာရုံများကိုလဲ တွေ့ရ တတ်၏။ အချို့မှာ ရုတ်တရက် ပြန်၍ မှတ်ခါစ၌ အာရုံနှင့် အမှတ် မတုံ့ဘဲ ချော်လွဲနေသည်ကိုလဲ တွေ့ရတတ်၏။ အချို့မှာ ဒုက္ခ ဝေဒနာကလေးများကိုလဲ တခဏမျှ တွေ့ရတတ်၏။ အများအား ဖြင့်ကား အလွန် ကြည်လင်သော စိတ်များ အဆက်ဆက် ဖြစ် ပေါ်လျက် ရှိတတ်၏။ ထိုအခါမှာ ဟင်းလင်းပြင်၌ စိတ် တကိုယ် တည်း တည်နေရသလိုပင် ဟာတာ ရှင်းတင်းကြီး ဖြစ်လျက် အလွန် ချမ်းသာ၏။ အလွန် နေကောင်း၏။ ထို စိတ်များကိုလဲ မမှတ်နိုင်၊ မှတ်သော်လဲ ပိုင်းပိုင်းခြားခြားကား မသိနိုင်၊ တခြား ကိုလဲ စိတ်မကူးလို၊ စိတ်ကူး၍လဲ မဖြစ်နိုင်ဘဲ ကြည်လင်ချမ်းသာ လျက်သာ ရှိတတ်၏။ ကြည်လင်သော ထိုစိတ်များ အားနည်း သော အခါ၌ ဆက်၍မှတ်လျှင် အဖြစ်အပျက်ကို ရှင်းလင်းစွာ သိ၏။ အတန်ကြာလျှင် အသိမ်မွေ့ဆုံး အကောင်းဆုံး မှတ်သိမှုသို့ တဖန် ပြန်၍ ရောက်တတ်၏။ ထိုအခါမှာ ဉာဏ်အားကောင်းလျှင် သင်္ခါရ ငြိမ်းတဲ့ သဘောသို့ ရှေးကလိုပင် ဆိုက်ရောက်သွားတတ် ၏။ သမာဓိဉာဏ် ထက်သန်လျှင် ဤနည်းဖြင့် ခဏခဏလဲ

ဆိုက်ရောက်တတ်၏။ ယခုကာလ ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ပဌမမဂ်ဖိုလ်ကို ရရန်သာ အဓိက ရည်ရွယ်ချက် ရှိသောကြောင့် ရောက်ပြီးသော ပဌမဖိုလ်သို့ သာလျှင် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ရောက်ခြင်းပေတည်း။ ဤသည်ကား သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသည် တိုင်အောင် အားထုတ်ပုံ မှတ်စဉ်နှင့် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပုံပေတည်း။

မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော သူ၏စိတ်နေစိတ်ထားသည် ရှေးက နှင့် မတူဘဲ ထူးခြား၏။ ဘဝအသစ် ပြောင်းလာသလိုလဲ ထင်ရ တတ်၏။ ယုံကြည်မှု ကြည်ညိုမှု ကြည်လင်မှု သဒ္ဓါသည် အလွန် ထက်သန်စွာ ဖြစ်တတ်၏။ ထို သဒ္ဓါ၏ အဟုန်ကြောင့် ဝီတိ ပဿဒ္ဓိတို့လဲ လွန်ကဲစွာ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဝမ်းသာမှု သုခသည် လည်း အလိုလိုပင် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ဤသဒ္ဓါ ဝီတိ ပဿဒ္ဓိ သုခတို့က လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဖြစ်နေကြသော ကြောင့် မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးခါစ၌ ရှုမှတ်ပါသော်လဲ ပိုင်းပိုင်း ခြားခြား မသိနိုင်သည်လည်း ရှိတတ်သေး၏။ သို့သော်လဲ နာရီ ပိုင်း ဖြစ်စေ၊ ရက်ပိုင်းဖြစ်စေ ကြာလွန်သော အခါ၌ ထိုသဒ္ဓါ စသည်တို့ အားနည်းသွားလိမ့်မည်။ ထိုအခါ၌ ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိနိုင်၍ အမှတ် ကောင်းသွားပါလိမ့်မည်။ အနုပုဂ္ဂိုလ်မှာ မဂ် ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးခါစ၌ ဝန်ပေါ့သွားသလို၊ မမှတ်ချင်သလို၊ အားရသွားသလို၊ စိတ်ဖြစ်တတ်၏။ မူလက ထိုမဂ်ဖိုလ်လောက် ကိုသာ ရည်သန်ခဲ့သောကြောင့် ထိုသို့သော ရောင့်ရဲမှု ဖြစ်သည် ဟု ယူဆရာ၏။

ဖိုလ် ဝင်စားပုံ။ ။ ရပြီးသော ဖိုလ်စိတ်မျိုးကို တဖန် ဖြစ်စေလို လျှင် (ဖြစ်ဘူးသော ဖိုလ်စိတ် အစဉ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို မျက်မှောက် တွေ့သိလျက် ခံစားလိုလျှင်) ဖိုလ်သို့ ရောက်ရန် ရည်သန်၍ ဖြစ်ဆဲ ကိုယ် စိတ် အမူအရာတို့ကို မှတ်မြဲ ပင် မှတ်အပ်၏။ ဝိပဿနာရှုလျှင် ပုထုဇဉ်မှာ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်မှ စ၍ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ အရိယာမှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် မွေတာပင်တည်း။ ထိုကြောင့် မှတ်စဉ် အဖြစ် အပျက် နှစ်ပါးလုံးကို သိလျက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင်

ဉာဏ်စဉ်အတိုင်း တိုးတက်၍ မကြာမီပင် အသိမ်မွေ့ဆုံး အကောင်းဆုံး မှတ်သိမှုဖြစ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်သွားလိမ့်မည်။ ထိုဉာဏ်အားပြည့်သော အခါ၌ သင်္ခါရ ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ရှေးကလိုပင် ကူးပြောင်းလျက် ဖိုလ်စိတ်အစဉ် ဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည်။ ဤဖိုလ်စိတ်သည် “ရှေးအဖို့က အချိန်ကို မပိုင်းခြားဘဲ ဝင်စားသောသူ အချို့မှာ” တရံတခါ၌ တခဏသာ ဖြစ်တတ်၏။ တရံတခါ၌ ၅-မိနစ်ခန့်၊ ၁၀-မိနစ်ခန့်၊ ၁၅-မိနစ်ခန့်၊ နာရီဝက်ခန့်၊ တနာရီခန့် စသည်ဖြင့် ကြာမြင့်စွာလဲ ဖြစ်တတ်၏။ အဋ္ဌကထာကို၌ တနေ့လုံး တညလုံးသော်လဲ ဖြစ်တတ်သည်။ ပိုင်းခြားမိဋ္ဌာန်ထားသော ကာလပတ်လုံး ဖြစ်တတ်သည်” ဟု မိန့်ဆို၏။ ထိုနှင့် ညီစွာပင် ယခုကာလ၌လဲ သမာဓိ၊ ဝိပဿနာ ထက်သန်သော သူများမှာ ၁-နာရီ၊ ၂-နာရီ၊ ၃-နာရီ စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြားထားသည့်အတိုင်း ကြာမြင့်စွာ ဖိုလ်၌ တည်တံ့နေသည်ကို တွေ့ကြရ၏။ ဖျက်လိုမှဘဲ ပျက်ပါစေဟု ရှေးအဖို့က ပိုင်းခြားထားလျှင် အလိုမရှိသောအခါကျမှပင် ကောင်းစွာ ထ၏။ သို့သော် တနာရီ၊ နှစ်နာရီ စသည် ကြာလျှင်ကား အကြားအကြား၌ ဆင်ခြင်တဲ့ စိတ်များ ဖြစ်တတ်သေး၏။ ထို စိတ်များကို ၄-ချက်၊ ၅-ချက် လောက် မှတ်လိုက်လျှင် ဖိုလ်သို့ တဖန် ရောက်သွားပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် အားရသည်တိုင်အောင် နာရီပေါင်းများစွာ တည်တံ့နေသည်ကိုလဲ တွေ့ကြရ၏။ ဤဖိုလ်စိတ်များ ဖြစ်နေစဉ်၌ သင်္ခါရ အလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံမှာ သာလျှင် စိတ်သည် တည်တံ့လျက် ရှိ၏။ ထိုမှတစ်ပါး ဘယ်အာရုံကိုမျှ မသိ။ နိဗ္ဗာန် ဟူသည်မှာလဲ ဤလောက၊ တပါးသော လောကတို့နှင့် ဆိုင်သော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတရား၊ ပညတ်တရားတို့မှ အလွတ် သီးခြားသဘော တရားပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ မိမိ ခန္ဓာကိုယ် စသော ဤလောက၊ တပါးသော လောကတို့၏ အကြောင်းကို ဘာမျှ သတိမရပြီ၊ မသိပြီ၊ ကြံစည်စဉ်းစားမှု အလုံးစုံ ကင်း၏။ မြင်စရာ ကြားစရာ တွေထိစရာ နံစရာ အာရုံများ ထင်ရှား ရှိနေသော်လဲ ဘာကိုမျှ မသိပြီ။ အပ္ပနာဇဝနံ ဣရိယာပထမိ သန္ဓာမေတိ-ဟူသည်နှင့်အညီ၊ ဣရိယာပုထ်လဲ ခိုင်ခံ့၏။ ထိုင်လျက်

ဝင်စားနေလျှင် ထိုင်မှု ကိုယ်အမှုအရာသည် မူလကအတိုင်းပင် တည်တံ့လျက် ရှိ၏။ ယိမ်းယိုင်ခြင်း ညွတ်ကျခြင်း ယွင်းပျက်ခြင်း မရှိပြီ။ ဖိုလ်စိတ် အစဉ် ပြတ်သွားသော အခါ၌ သင်္ခါရငြိမ်းတဲ့ သဘော၊ ထိုငြိမ်းရာသို့ ရောက်နေတဲ့သဘောများကို ဆင်ခြင်မှု ဖြစ်စေ၊ ပုံသဏ္ဍာန် စသော အာရုံ တမျိုးမျိုးကို တွေ့မြင်မှု ဖြစ်စေ၊ စဉ်းစားမှု ဖြစ်စေ ရှေးဦးစွာ ထင်ရှား ဖြစ်တတ်၏။ ထို့နောင် မှတ်မြဲ မှတ်ခြင်း၊ ကြည်လင်ခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း စသော စိတ်တို့သည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဖြစ်ကုန်၏။ မှတ်မြဲ မှတ်သော်လဲ အစဉ် ဝိသ ကြမ်းတမ်းသော အဖြစ်အပျက်ကို သိလျက် ခပ်ကျဲကျဲသာ ဖြစ်တတ်၏။ ဝိပဿနာ အထူးအားကောင်းလျှင်ကား ဖိုလ်မှထခါ စဉ်လဲ အမှတ်မကျဲဘဲ ကောင်းမြဲပင် သိမ်သိမ်မွေ့မွေ့ ကောင်းနေ သည်လည်း ရှိသေး၏။ အထူးကား . . . ဖိုလ်သို့ မြန်မြန်ရောက်ရန်၊ ဖိုလ်၌ ကြာကြာ တည်ရန်၊ ဆောက်တည်မှုကို ရှေးအဖို့ကသာ ပြုအပ်၏။ မှတ်နေစဉ်၌ကား ထိုဆောက်တည်မှုအတွက် ကြောင့်ကြ မှု တောင့်တမှုကို မပြုအပ်။ ဝိပဿနာ အားမပြည့်သေးလျှင် အမှတ် အထူးကောင်းနေစဉ်မှာ ကြက်သီးထခြင်း၊ သန်းခြင်း၊ တုန် လှုပ်ခြင်း၊ ရှိုက်ခြင်းများ ဖြစ်ပြီးလျှင် အမှတ်ကျဲသွားသည်လည်း ရှိသေး၏။ အထူးကောင်းလာစဉ်၌ ‘ရောက်တော့ မှာဘဲ’ ဟု ဆင်ခြင်မိတဲ့အတွက် အမှတ်ကျဲသွားသည်လည်း ရှိသေး၏။ မဆင် ခြင်မိစေနဲ့။ ဆင်ခြင်မိလျှင်လဲ ထိုဆင်ခြင်မှုကို မိမိရရ မှတ်ပါလေ။ ဤသို့ ကျဲကျဲသွားသည်ကို အကြိမ်များစွာ တွေ့ရပြီးမှ ဖိုလ်သို့ရောက် သူလဲ ရှိ၏။ သမာဓိ ဉာဏ် အားနဲလျှင် ဖိုလ်သို့ မြန်မြန် မရောက် တတ်။ ရောက်လျှင်လဲ ကြာကြာ မတည်တတ်ပေ။ ဤသည်ကား ဖိုလ်၊ ဝင်စားပုံပေတည်း။

ဉာဏ်စဉ်ကို ရှင်းနည်း။ ။ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဘယ အာဒိနဝ နိဗ္ဗိဒါ မုဉ္ဇိတုကမျတာ ဉာဏ်တို့ကို ကြာမြင့်စွာ မတွေ့ခဲ့ရသောကြောင့် ထိုဉာဏ်တို့၌ မရှင်းဘဲ ရှိတတ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ရှင်းလင်းစွာ သိလိုလျှင် ဉာဏ် အသီးအသီးကို အချိန်ဖြင့်ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ပါလေ။ ပုံကား . . . “ဤ နာရီဝက် အတွင်း၊ တနင်္ဂနွေ အတွင်း၌

အဖြစ်, အပျက် ၂-ပါးလုံးကို ရှုမည်၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကိုသာ ဖြစ်စေမည်” ဟု ပိုင်းခြား၍ မှတ်နေလျှင်, ထိုအချိန် နာရီ အတွင်း၌ အထက်ဉာဏ်သို့ မတက်ဘဲ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သာလျှင် ဖြစ်၍နေလတံ့၊ အချိန် စေ့သောအခါ၌ အပျက်ကိုသာ တွေ့မြင်လျက် သူ့အလိုလို ဘင်္ဂဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလတံ့၊ အကယ်၍ သူ့အလိုလို မဖြစ်သေးပါမူ “အပျက်ကိုသာ ရှုမည်၊ ဘင်္ဂဉာဏ်ကိုသာ ဖြစ်စေမည်” ဟု ပိုင်းခြား၍ မှတ်နေလျှင်, အပျက်ကိုသာ သိလျက် ဘင်္ဂဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်နေလတံ့။ အချိန်စေ့သောအခါ နောက်ဉာဏ်သို့ သူ့အလိုလို တက်လတံ့၊ နောက်၌လည်း နည်းတူပင်တည်း။ သူ့အလိုလို မတက်ပါမူ ထိုဉာဏ်၌ အားရသောအခါမှာ, “ကြောက်ဖွယ်ဘေးကို မြင်လျက် ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပါစေ” ဟု စိတ်ညွတ်လိုက်လျှင်, ကြောက်ဖွယ်ထင်လျက် ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လတံ့။ ထိုဉာဏ်၌ အားရပြန်လျှင် “အပြစ်ကိုမြင်လျက် အာဒိနဝဉာဏ် ဖြစ်ပါစေ” ဟု စိတ်ညွတ်လိုက်ပါ။ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း အပြစ် မြင်လျက် အာဒိနဝဉာဏ် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ထိုဉာဏ်၌ အားရပြန်လျှင်, “ငြီးငွေ့လျက် ရှုမြင်သော နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ကို ဖြစ်စေမည်” ဟု စိတ်ညွတ်လိုက်ပါ။ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ပျင်းရိ ငြီးငွေ့လျက် နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ထိုဉာဏ်၌ အားရပြန်လျှင်, “သင်္ခါရတို့မှ လွတ်လိုသော မုဗ္ဗိတုကမ္ပတာဉာဏ် ဖြစ်ပါစေ” ဟု စိတ်ညွတ်လိုက်ပါ။ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်လိုလျက်, သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်လိုလျက်, မုဗ္ဗိတုကမ္ပတာဉာဏ်သည် မှတ်ချက်တိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်ပါလိမ့်မည်။ အားရသော အခါမှာ အထက်ဉာဏ်သို့ တက်ရန် စိတ် ညွတ်လိုက်ပါ။ မခံသာသော ဝေဒနာ ထင်ရှားခြင်း, ဣရိယာပုထ် ပြင်လိုခြင်း, အားမရနိုင်ခြင်းတို့နှင့် တကွ ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပါလိမ့်မည်။ အားရပြန်လျှင်, အကောင်းဆုံး မှတ်သိမှု သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ တက်ရန် စိတ်ညွတ်လိုက်ပါ။ သူ့အရှိန်နှင့်သူ အလိုလိုပင် သိလျက် သိလျက် အလွန် သိမ်မွေ့စွာသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပါလိမ့်မည်။ ဤနည်းဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပိုင်းခြား၍ မှတ်နေလျှင်, ပိုင်းခြားထားသော တိုကာလအတွင်း၌ ဖြစ်စေလိုသော ဉာဏ်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်၍ နေသည်ကို၎င်း၊ ထိုထို “ဉာဏ်၌ အားရ၍ အထက်

ဉာဏ် ဖြစ်စေလိုသောအခါ အချိန်စေ့သော အခါကျမှ မှတ်သိ
 မှုသည် အထက်ဉာဏ်အဖြစ်သို့ 'ဒီကရီ အိမ်မြှောင်ကဲ့သို့' ကူးပြောင်း
 ကူးပြောင်း သွားသည်ကို ၎င်း ၎င်းလင်းစွာ တွေ့ရပါလိမ့်။
 တကြိမ်မျှဖြင့် မရှင်းသေးလျှင် အကြိမ်ကြိမ် အားထုတ်ကြည့်ပါ
 လေ။ ဤသို့ မပိုင်းခြားဘဲ ရှုမှတ်နေလျှင်ကား သမာဓိ ဉာဏ်
 ထက်သန်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ မကြာမီ တခဏအတွင်း လေးငါး
 ဆယ်မှတ် အတွင်းမှာ သော်လဲ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ သာလျှင်
 ရောက်သွားတတ်ပေသည်။ ဖိုလ်သို့လဲ ခဏ ခဏ ရောက်ရောက်
 သွားတတ်ပေသည်။ နိုင်နင်းသောသူမှာ သွားနေယင်း၊ စား
 သောက်နေယင်းသော်လဲ ဖိုလ်သို့ ရောက်သွားတတ်သေး၏။

အထက် မဂ်ဖိုလ်များအတွက် အားထုတ်နည်း။ ။ ရပြီးဖိုလ်ကို အမြန်
 ရောက်ရန်၊ ကြာမြင့်
 စွာ တည်တံ့စေရန်၊ အကြိမ်များစွာ လေ့လာ ဝင်စား၍ အားရ
 သောအခါ၌ အထက် မဂ်ဖိုလ်တရားထူးကို သိမြင်ရန် ရည်သန်
 နှလုံးသွင်း၍ ရှုမှတ် အားထုတ် ရာ၏။ ပုံကား ... အားထုတ်
 လိုသလောက် ရက်ကို ကန့်သတ် ပိုင်းခြား၍ “ဤမျှသော ရက်
 အတွင်း၌ ရပြီး ဖိုလ်တရားကို မဝင်စားလိုပါ။ ရပြီး ဖိုလ်သို့
 မရောက်ပါစေလင့်။ မရသေးသော အထက်မဂ်ဖိုလ်တရားထူးသာ
 ဖြစ်ပါစေ။ အထက် မဂ်ဖိုလ် တရားထူးကိုသာ သိမြင်ရပါစေ။
 ရောက်ပါစေ” ဟု နှလုံးသွင်း ဆောက်တည်ပြီးလျှင်၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ
 ကိုယ်၊ စိတ် အမှုအရာများကို မှတ်မြဲအတိုင်းသာ မှတ်အပ်၏။ ရက်
 ကန့်သတ်ခြင်း၏ အကျိုးကား ... အထက် မဂ်ဖိုလ်သို့ မရောက်
 သေးလျှင်၊ ထိုရက်များ လွန်ပြီးသော အခါ၌ ရပြီး ဖိုလ်ကို ဝင်စား
 လိုပါက၊ လွယ်ကူစွာ ဝင်စားနိုင်၏။ သို့မဟုတ်ဘဲ၊ ဤနေ့မှ စ၍
 အထက် မဂ်ဖိုလ်အတွက်သာ အားထုတ်တော့မည်ဟု ပိုင်းဖြတ်၍
 အားထုတ်လျှင်၊ ရပြီး ဖိုလ်ကို ပြန်၍ မဝင်စားနိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။
 ထိုအခါမှာ အထက်မဂ်ဖိုလ်သို့လဲ မရောက်နိုင်သူအား ရပြီး
 ဖိုလ်သို့လဲ ပြန်မရောက်နိုင်သဖြင့် အားမရ မကျေနပ်ခြင်းဖြစ်တတ်
 သည်။ ‘ရပြီးဖိုလ်ကို မဝင်စားလိုပါ’ ဟု ကောင်းစွာ အာလယ

ဖြတ်ခြင်း၏ အကျိုးကား....ထို ရက်ပိုင်းအတွင်း၌ ရပြီး ဖိုလ် သို့ ပြန်မရောက်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ ဉာဏ်အား ပြည့်ပါမူ အထက် မဂ်ဖိုလ်သို့ သာလျှင် ရောက်ရခြင်း အကျိုးလဲ ရှိ၏။ အလယ ကောင်းကောင်း မပြတ်လျှင်၊ ရပြီး ဖိုလ်သို့ ပြန်ရောက်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့် လိုသလောက် ရက်ကို ကန့်သတ်လျက် ထို ရက်များ အတွင်းမှာ ရပြီး ဖိုလ်၌ ကောင်းကောင်း အာလယ ဖြတ်၍ ရှုမှတ် ရပေသည်။ မှတ်သောအခါမှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ဝိပဿနာ ဉာဏ်များသည် ရှေးကလိုပင် အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည်။ ဉာဏ်ဖြစ်ပုံမှာ ဖိုလ်အတွက် ဝိပဿနာနှင့် မတူဘဲ မဂ်အတွက် အားထုတ်စဉ်က ဖြစ်ခဲ့သော ဝိပဿနာနှင့် တူစွာ ဖြစ်၏။ ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ် နှစ်ခု၌ အလင်းရောင်များ အဆင်း သဏ္ဍာန် များကိုလဲ တွေ့ရတတ်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာများကိုလဲ တွေ့ရတတ်၏။ ရုပ်နာမ် အဖြစ်အပျက်များလဲ ကြမ်းတမ်း ဝိသစွာ ထင်ပေါ်၏။ ဖိုလ် အတွက် ရှုမှတ်စဉ်က တခဏ အတွင်းမှာ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်များသို့ ရောက်နေကျဖြစ်ခဲ့သော်လဲ ယခုမူကား အားမ ပြည့်သေးလျှင် အောက်ဉာဏ်များ၌သာ ကြာမြင့်စွာ တည်နေ တတ်၏။ သို့သော်လဲ အားထုတ်စကလို ကြာမြင့်ခြင်း ခက်ခဲ ခြင်းကား မရှိပေ။ တနေ့အတွင်းမှာသော်လဲ ဉာဏ် အဆင့်ဆင့် ရင့်ကျက်၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်နိုင်ပေ၏။ သိမှုသည် လည်း ရှေးကထက်ပို၍ အထူးကောင်း၏။ အသိ စိပ်၏။ အမြင် ကျယ်၏။ အသိအမြင် အထူးစင်ကြယ်၏။ ရှင်းလင်း၏။ လောကီ အာရုံ သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲတို့မှ ကြောက်ခြင်း အပြစ် မြင်ခြင်း ငြီးငွေ့ခြင်း လွတ်လိုခြင်း တွန့်ဆုတ်ခြင်း များသည် ရှေးကထက် လွန်ကဲစွာ ဖြစ်၏။ ယခင်က တနာရီအတွင်းမှာ လေးငါးကြိမ် ဖိုလ်သို့ ရောက်နေကျ ဖြစ်သော်လဲ ယခုမူကား အထက်မဂ် အတွက် ဉာဏ်အား မပြည့်သေးလျှင် သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ် သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လျက် နေတတ်၏။ ၁-ရက် ၂-ရက် ၃-ရက် စသည်ဖြင့် ရက် လ နှစ် များစွာလဲ ကြာတတ်၏။ ဉာဏ် အား ပြည့်သော အခါ၌ကား အထူးသွက်လက် ထင်ရှားသော မှတ်သိမှုများဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့

ရှေးကလိုပင် ကူးပြောင်းလျက် ဒုတိယ မဂ်ဖိုလ် ဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ် လိမ့်မည်။ ထို့နောင် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်မှု၊ ကံလေသာကို ဆင်ခြင်မှုများသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဖြစ်လိမ့်မည်။ ထို့ နောင် မှတ်မြဲ မှတ်လျက် အဖြစ်အပျက်ကိုသိသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် နှင့် အလွန်ကြည်လင်သော စိတ်အစဉ် စသည်တို့သည် ထိုက်သည် အားလျော်စွာ ဖြစ်ကုန်လတံ့။ ဤသည်ကား သကဒါဂါမိမဂ်ဖိုလ် သို့ ရောက်ပြီးသည်တိုင်အောင် အားထုတ်ပုံ မှတ်စဉ်နှင့် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပုံပေတည်း။

တတိယမဂ်ဖိုလ်ကို ရလိုပြန်လျှင် ရက်ကန့်သတ် ပိုင်းခြားလျက် ရပြီး ဖိုလ်ကို ဝင်စားမှု၌ အာလယ ဖြတ်၍ “မသိရသေးသော အထက်မဂ်ဖိုလ် တရားထူးသာ ဖြစ်ပါစေ၊ အထက် မဂ်ဖိုလ်တရား ထူးကိုသာ သိမြင်ရပါစေ၊ ရောက်ပါစေ” ဟု နှလုံးသွင်း ဆောက် တည်၍ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ကိုယ်စိတ် အမူအရာများကို မှတ်မြဲတိုင်းသာ မှတ်အပ်၏။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ ဉာဏ်အဆင့်ဆင့် ရင့်လျက် တိုးတက်ပြီးလျှင် မကြာမီပင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်လတံ့။ အားမပြည့်သေးလျှင် ထိုဉာဏ်၌သာ ရပ်တန့်၍ နေလတံ့။ ထိုဉာဏ် အားပြည့်သော အခါ၌ သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန် အာရုံသို့ ရှေးကလိုပင် ကူးပြောင်းလျက် တတိယ မဂ် ဖိုလ် ဉာဏ်များ ဖြစ် ပေါ်ကြလတံ့။ ဆင်ခြင်မှု မှတ်မှု ကြည်မှုတို့လဲ နည်းတူပင် ဖြစ်ကြ လတံ့။ ဤသည်ကား အနာဂါမိ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသည် တိုင် အောင် အားထုတ်ပုံ မှတ်စဉ်နှင့် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပုံပေတည်း။

စတုတ္ထမဂ်ဖိုလ်ကို ရလိုပြန်လျှင်လဲ နည်းတူပင် ရက်ကန့်သတ် ခြင်း၊ အာလယဖြတ်ခြင်း၊ နှလုံးသွင်း ဆောက်တည်ခြင်းများကို ပြု၍ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ကိုယ်စိတ် အမူအရာများကို မှတ်မြဲတိုင်းသာ မှတ်အပ်၏။ တမျိုး တမည် ပြုပြင်၍ အားထုတ်ဖွယ် မရှိပြီ။ ထို့ကြောင့်ပင် သတိပဋ္ဌာနသုတ်၌ ဤရှုမှတ်မှု သတိကို “ကောယ- နော = တခုတည်းသော လမ်း၊ တကြောင်းတည်းသော လမ်း” ဟု ဟော တော် မူပေသည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ ဉာဏ် အဆင့်ဆင့် ရင့်ကျက် တိုးတက်ပြီးလျှင် မကြာမီပင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့

ရောက်လတံ၊ အားမပြည့်သေးလျှင် ထိုဉာဏ်၌သာ ရပ်တန့်၍
 နေလတံ၊ ထိုဉာဏ်အားပြည့်သော အခါ၌ သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းသော
 နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ရှေးကလိုပင် ကူးပြောင်းလျက် စတုတ္ထ မဂ်ဖိုလ်
 ဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ်ကြလတံ။

ဤ စကားရပ်တို့တွင် ‘ထိုထို မဂ်ဖိုလ် ဉာဏ်များ ဖြစ်မည်’ ဟု
 ဆိုသောစကားမှာ ဖြစ်ထိုက်အောင် ပါရမီရင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို
 ရည်၍ ဆိုအပ်သော စကားပေတည်း။ ပါရမီဉာဏ် မရင့်သန်
 သေးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၌ သာလျှင်
 ရပ်တန့်လျက် တည်၏။ အထူးအားဖြင့်ကား……ပဌမ မဂ်ဖိုလ်ကို
 ရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုတိယ မဂ်ဖိုလ်သို့ မကြာမီပင် လွယ်ကူစွာ
 ရောက်တတ်ငြားသော်လဲ တတိယ မဂ်ဖိုလ်သို့ကား လျင်မြန်စွာ
 မရောက်နိုင်ဘဲ ကြာမြင့်၍လဲ နေတတ်၏။ ဤအရာ၌ အကြောင်း
 ကို ရှာလျှင် ဤသို့ တွေ့ရ၏။ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်
 ၂-ဦးလုံးပင် သီလေသု ပရိပူရကာရီ = သီလသိက္ခာ၌ အပြည့်အစုံ
 ပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ချည်းသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သီလသိက္ခာ
 ပြည့်စုံသော အဆင့်ချင်းတူသော ဒုတိယ မဂ်ဖိုလ်သို့ လျင်မြန်
 လွယ်ကူစွာ ရောက်နိုင်ပေသည်။ အနာဂါမ်သည်ကား သမာဓိသ္မိ*
 ပရိပူရကာရီ = သမာဓိသိက္ခာ၌ အပြည့်အစုံ ပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်
 ပေတည်း။ ထို့ကြောင့် သီလအဆင့် ဖြစ်သော ဒုတိယဖိုလ်မှ
 သမာဓိအဆင့် တတိယ မဂ်ဖိုလ်သို့ လျင်မြန်စွာ မရောက်နိုင်ဘဲ
 ရှိသည် ဖြစ်ရာ၏။ သို့သော်လဲ မည်သည့် မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်နိုင်
 အောင် ပါရမီ ရင့်၊ မရင့်ကို ပြည့်စုံစွာ အားမထုတ်ဘဲ မသိနိုင်
 ချေ၊ ထို့ပြင် ရက် လ နှစ် များစွာ အားထုတ်ပါမှ မဂ်ဖိုလ်သို့
 ရောက်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်လဲ ရှိသောကြောင့် ရက် လ အနည်းငယ်
 အားထုတ်ရုံမျှဖြင့် မဂ်ဖိုလ်သို့ မရောက်သေးသော်လဲ ‘ပါရမီဉာဏ်
 မရင့်သန်’ဟု မဆုံးဖြတ်နိုင်သေး။ ထို့ပြင် ယခု အားထုတ်မှုသည်
 လည်း မရင့်သေးသောပါရမီဉာဏ်ကို ရင့်သန်အားပြည့်စေနိုင်
 သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ပါရမီ ရင့်၊ မရင့်ကိုကား မချင့်ချိန်
 မစဉ်းစားသင့်ပြီ။

“အားထုတ်ဘဲနေလျှင် ပါရမီမျှပင် မဖြစ်နိုင်၊ ပါရမီရင့်ပြီး ဖြစ်သော်လဲ မဂ်၊ဖိုလ်ကို ယခုဘဝ၌ မရနိုင်။ အားထုတ်လျှင် ကား ပါရမီရင့်ပြီး ဖြစ်ပါက လိုအပ်သော မဂ်၊ဖိုလ်သို့ လွယ်ကူ လျင်မြန်စွာ ရောက်နိုင်၏။ ပါရမီဉာဏ် အတော်အတန် ရင့်ပြီး ဖြစ်ပါက ယခုအားထုတ်မှုဖြင့် ရင့်သန် ပြည့်စုံ၍ လိုအပ်သော မဂ်၊ဖိုလ်သို့ ယခုဘဝမှာပင် ရောက်နိုင်၏။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် နောင်ဘဝတို့၌ မဂ်၊ဖိုလ်ကို လွယ်ကူစွာ ရနိုင်ရန် ထက်သန် သော ပါရမီမျိုးစေ့ကား ဧကန်ပင် ဖြစ်ပေ၏” —

ဟူသော ဤမချွတ်ယွင်းသော အချက်ကိုသာ လေးနက်စွာ နှလုံး သွင်း၍ ကြိုးစားမယုတ် အားထုတ်အပ်တော့သည်သာတည်း။

အရဟတ္တဖိုလ် ဆုံးသွားလျှင် သိမြင်ရပြီးသော မဂ်၊ဖိုလ်၊နိဗ္ဗာန် တို့ကို ပြန်၍ ဆင်ခြင်မိ၏။ “ကိလေသာ အလုံးစုံ ကင်းငြိမ်းသွား ပေပြီ၊ ဘယ်အခါမှာမျှ ကိလေသာ မဖြစ်ထိုက်တော့ပြီ၊ ကျင့်ဘွယ် ကိစ္စပြီးဆုံးသွားပေပြီ” ဟူ၍လဲ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်၏။ ဤသည်ကား ရဟန္တာ ဖြစ်ပြီးသည်တိုင်အောင် အားထုတ်ပုံ မှတ်စဉ်နှင့် ဉာဏ် ဖြင့် တွေ့မြင်ပုံပေတည်း။

ဥပယောဇဉ်

ဘာဝေတဗ္ဗာ သတာ စေဝံ၊ သတိပဋ္ဌာန ဘာဝနာ။
ဝိပဿနာ ရသဿာဒံ၊ ပတ္ထေန္တေနိမ သာသနေ။

စ၊ တိုက်တွန်း စကား ပြောကြားဦးအံ့။ ဣမ သာသနေ၊ ဂေါတမဟု နာမထင်ရှား မြတ်ဘုရား၏ ညွှန်ကြားပြသ အဆုံးမ တည်ရာ ဤသာသနာ ခေတ်အတွင်း၌။ ဝိပဿနာ ရသဿာဒံ၊ ဝိပဿနာ ဉာဏ်ပညာ၏ သာယာဘွယ်အစစ် အမှန် ဖြစ်သော ဆီနှစ်အရသာ ချမ်းသာ သုံးတန် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို။ ပတ္ထေန္တေန၊ တောင့်တ လိုလား ဆန္ဒများသော။ သတာ - သန္တေန၊ သူတော် ကောင်း ဖြစ်သော အမျိုးသား အမျိုးသမီးသည်။ သတိပဋ္ဌာန- ဘာဝနာ၊ သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာကို။ ဝါ၊ ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မ ဟူသော အာရုံတို့၌ ပြေးဝင် ပြေးဝင် သွားသကဲ့သို့ ထင်သော

အမှတ်ရမှု ဖြစ်၍ သတိပဋ္ဌာန် မည်သော မုချ ပွားစေထိုက်သော တရားကို။ ဧဝံ၊ ဤ အခန်း၌ ပြဆိုခဲ့သော ဤ ရှုမှတ်နည်း အစဉ် ဖြင့်။ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ပွားစေအပ်၏၊ ပွားစေရမည်၊ ပွားစေပါလော့။

အထူး မှာထားချက်

ဤကျမ်း၌ ပြအပ်သော ဝိပဿနာ ရှုမှတ်နည်း အစဉ်သည် အသိဉာဏ် အသင့် အတင့် ရှိသူများ အတွက် ကောင်းစွာ လုံလောက်၏။ ထိုသို့သောပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဤကျမ်းကိုကြည့်ကာ မျှဖြင့် ထက်သန်သော သဒ္ဓါ ဆန္ဒ ဝီရိယတို့ကို မဆုတ် မနစ်စေဘဲ ကျကျ နန ရှိရှိ သေသေ အားထုတ်သွားလျှင် ပြခဲ့သည့် အတိုင်း ပင် ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်များသို့ ကေနပ်ပင် ဆိုက်ရောက် နိုင်ရာ၏။ သို့သော်လဲ အားထုတ်သူတို့အား ဖြစ်ပေါ်တတ်ပုံနှင့် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပုံ အထူးများကို ဤကျမ်း၌ စုံလင်စွာ မဖော်ပြ နိုင်ပေ။ များစွာပင် ကြွင်းကျန်သေး၏။ ဤကျမ်း၌ ပြထားသော တွေ့မြင်ပုံ အလုံးစုံကို အားထုတ်သူ တဦးတည်းက တွေ့ရမည်လဲ မဟုတ်ပေ။ အားထုတ်သူ၏ ပါရမီအားလျော်စွာ အသိဉာဏ် အစိပ်၊ အကျ နှင့် ရှင်း၊ မရှင်းလဲ ထူးခြားသေး၏။ ထို့ပြင် အားထုတ်သူ၏ သဒ္ဓါ ဆန္ဒ ဝီရိယသည်လည်း အခါ ခပ်သိမ်း ခိုင်မြဲ ထက်သန် နေသည်ချည်း မဟုတ်ချေ။ ဆရာ မရှိဘဲ စာတွေ့ မျှဖြင့် အားထုတ်လျှင် “မသွားဘူးသော ခရီးကို တယောင်တည်း သွားရသော သူကဲ့သို့” ယုံမှား မကင်းသောကြောင့် ခပ်ဆဆ ဖြစ်၍လဲ နေတတ်၏။ သို့ဖြစ်၍ သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကူညီအားပေး မည့် ဆရာ မရှိဘဲ အားထုတ်လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်ထူး၊ မဂ် ဖိုလ် တရားထူးများသို့ ချောမောစွာ ရောက်ရန် မလွယ်ကူလှသေးပေ။ သို့ဖြစ်၍ မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် သိရသည်တိုင် အောင် တကယ်တမ်း အားထုတ်လိုသော သူတော်ကောင်းတို့ သည် “ယထာဘူတံ ဉာဏာယ သတ္တာ ပရိယေသိတဗ္ဗော = မှန်ကန်စွာ သိရန် ဆရာကို ရှာရမည်” ဟူသော နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ်ပါဠိ (နာ ၃၅၀) နှင့်အညီ “ကျကျ နန အားထုတ်ဘူး၍ ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ် မဂ် ဖိုလ် ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်တို့နှင့် တကွ ဖိုလ်ဝင်စားပုံ အထိ

ကျမ်းဂန်နှင့်ညီစွာ ညွှန်ပြနိုင်သော” ကလျာဏမိတ္တ ဆရာသမား ထံ၌ နည်းခံ၍ အားထုတ်ကြပါလေ။ “ငါဟာ ပုဂ္ဂိုလ်ထူးဘဲ သူ တပါးထံမှာ နည်းခံဘို့ မလိုပါဘူး” ဟု တက်ကြွလျက်ရှိသော မာန တံခွန်ကြီးကိုလဲ အရှင်ပေါဠိလ မထေရ်၏ ကျင့်ထုံးကို နှလုံးသွင်းကာ ချိုးနှိမ် နိုင်ပါစေ ကုန်သတည်း။ အားထုတ်သော အခါမှာလဲ အောက်ပါ ဘုရားအဆုံးအမ မိန့်ခွန်းတော်ကို လေးနက်စွာ နှလုံး သွင်း၍ တင်းတင်းရင်းရင်း ပြည့်ပြည့်ဝဝ အားထုတ်နိုင်ကြပါစေ ကုန်သတည်း။

န ယိဒိံ သိထိလ မာရဗ္ဗ၊ န ယိဒိံ အပေနေ ထာမသာ။
 နိဗ္ဗာနံ အဓိဂန္တဗ္ဗံ၊ သဗ္ဗဒုက္ခပ္ပမောစနံ။

(နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ် ၄၆၆)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ သဗ္ဗဒုက္ခပ္ပမောစနံ၊ ဆင်းရဲအလုံးစုံမှ ကျွတ်လွတ်ရာ ဖြစ်သော။ ဣဒိံ နိဗ္ဗာနံ၊ ဤနိဗ္ဗာန်ကို။ သိထိလံ အာရဗ္ဗ၊ လျော့လျည်း(ယော့ယဲ)စွာ အားထုတ်၍။ န အဓိဂန္တဗ္ဗံ၊ မသိနိုင် မရောက်နိုင်ပေ။ ဣဒိံ နိဗ္ဗာနံ၊ ဤ နိဗ္ဗာန်ကို။ အပေနေ ထာမသာ၊ အနည်းငယ်သော အားစွမ်းဖြင့်။ န အဓိဂန္တဗ္ဗံ၊ မသိနိုင် မရောက်နိုင်ပေ။

ကြီးကျယ်သော အားစွမ်းဖြင့် တင်းတင်းကြီး အားထုတ်မှ သိနိုင် ရောက်နိုင်သည်ဟု ဆိုလို၏။

အခဏ်း (၅) ပြီး၏။

အခန်း (၆)

ဉာဏ်စဉ် အဆုံးအဖြတ်

နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်နှင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ

အခန်း (၁) ၌ သီလဝိသုဒ္ဓိကို ပြခဲ့ပြီး၊ အခန်း (၂) ၌ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိကို ပြခဲ့ပြီး၊ အခန်း (၃-၄-၅) တို့၌ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမှ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိတိုင်အောင် အားထုတ်ပုံတွေမြင်ပုံကို အခြေအမြစ်နှင့်တကွ ပြခဲ့ပြီး။ ဤ အခန်း၌ကား ရှုမှတ်သော သူမှာ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် စသည်တို့နှင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစသော ပညာဝိသုဒ္ဓိ ငါးပါးတို့ကို ကျမ်းဂန်နှင့် နှီးနှော၍ ပြပေအံ့။

နာမရူပါနံ ယာထာဝဒဿနံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၂၂)

နာမရူပါနံ၊ အာရုံဆီသို့ ညွတ်တတ်၊ သွားတတ်သော နာမ်သဘောနှင့် အာရုံဆီသို့ မညွတ်တတ်မူ၍ ဖောက်ပြန် ရုံသာ အထင်အရှား ဖောက်ပြန်တတ်သော ရုပ်သဘော တို့ကို။ ယာထာဝဒဿနံ၊ သဘောမှန်အတိုင်း မြင်သိခြင်းသည်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ၊ စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်မည်၏။

အခန်း (၅) ၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရှုမှတ်သူအား သမာဓိထက်သန်သော အခါ၌ ကြံစည်တွေးတောမှု နိဝရဏတို့သည် များသောအားဖြင့် မဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီ။ မှတ်မှုချည်းသာလျှင် တစပ်တည်း စင်ကြယ်စွာ ဖြစ်၏။ ရံခါ၌ ကြံစည်မှု ဖြစ်လာသော်လဲ ချက်ခြင်းပင် မှတ်သိနိုင်၍ ထိုကြံစည်မှု ငြိမ်းပြတ်သွား၏။ ထိုအခါ၌ ဖောင်းမှု ပိန်မှု ထိုင်မှု ရပ်မှု သွားမှု အိပ်မှု ကွေးမှု ဆန့်မှု လှုပ်ရှားမှု စသော ကိုယ်အမှုအရာ ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗဘူတရုပ်များ-ကြီးမားထင်ရှားသော ဖောက်ပြန် မှုများနှင့် ထိုမှ တပါး၊ တွေ့ထိရသော အကြမ်း အနု အပူ အအေး အတင်း အလျော့ ဟူသော ဘူတရုပ်များကို “အမျိုးမျိုး အထွေထွေ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သော သဘောမျှသာ” ဟူ၍ ၎င်း၊ “တိုးတိုင် ကျောက်ခဲ သဲများကဲ့သို့ပင်

အာရုံကို မသိတတ်သော သဘောမျှသာ” ဟူ၍ ၎င်း၊ မှတ်ဆဲမှာပင် သိမြင် သဘောကျ၏။ ထို့ပြင် မြင်ရတဲ့ အဆင်း၊ မြင်နိုင်အောင် ကြည်လင်တဲ့ မျက်စိရုပ်၊ ကြားရတဲ့ အသံ၊ ကြားနိုင်အောင် ကြည်လင်တဲ့ နားရုပ်၊ နံရတဲ့ အနံ့၊ နံနိုင်အောင် ကြည်လင်တဲ့ နှာခေါင်းရုပ်၊ စားသိရတဲ့ အရသာ၊ စားသိနိုင်အောင် ကြည်လင်တဲ့ လျှာရုပ်၊ ထိသိနိုင်အောင် ကြည်လင်တဲ့ ကိုယ်ရုပ်၊ ကြံသိမှု၏ မှီရာ နှလုံးရုပ်—ဤသို့ အစရှိသော ဥပါဒါရုပ် (အကြမ်းစားရုပ်တို့ကို မှီသော အသေးစားရုပ်) များကိုလဲ မှတ်ဆဲမှာပင် နည်းတူ သိမြင် သဘောကျ၏။ ဤသို့ မတွေ့ မဝေ သိမြင် သဘော ကျခြင်းသည် “ရူပနုလက္ခဏာ၊ အဗျာကတ ပစ္စုပ္ပန်တို့ အလိုအားဖြင့် ရုပ်တရားကို မှန်ကန်စွာ သိမှု ဖြစ်သောကြောင့်” ရူပယာထာဝ ဒဿန=ရုပ်ကို သဘောမှန်အတိုင်း သိသော ဉာဏ်ပေတည်း။ အဗျာကတပစ္စုပ္ပန် အလိုအားဖြင့် သိသည် ဟူသော စကားမှာ—

“အစေတနော အဗျာကတောတိ ဧတ္ထ ဝိယ အနာရမ္မဏတာ ဝါ အဗျာကတတာ ဒဠဗ္ဗာ” —

ဟူသော မူလဋီကာ (၂-၉၁) မဟာဋီကာ (၂-၂၅၄) တို့ကို မှီ၍ ဆိုအပ်သော စကားပေတည်း။

ဋီကာ၏ အနက် ဝါ၊ တနည်းကား။ အစေတနော အဗျာကတောတိ ဧတ္ထ ဝိယ၊ အစေတနော အဗျာကတော ဟူရာ၌ ကဲ့သို့။ အနာရမ္မဏတာ၊ အာရုံ မပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို။ အဗျာကတတာ၊ အဗျာကတ၏ အဖြစ် = အဗျာကတ မည်ကြောင်း အနက်ဟူ၍။ ဒဠဗ္ဗာ၊ မှတ်အပ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား.....ဣတိ ကေသာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဠိယေက္ခော ကောဠာသော အစေတနော အဗျာကတော သုညော နိဿတ္တော ထဋ္ဌေါ ပထဝီဓာတု-ဤသို့ စသော ဓာတုဝတ္ထုတို့ အဖွင့် အဋ္ဌကထာ၌ အဗျာကတော-အာရုံမပြုတတ် ဟူသော အနက်ကို သိရသကဲ့သို့ အဗျာကတပစ္စုပ္ပန် ဟူရာ၌လဲ “အာရုံ မပြုတတ်

သော တရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်ပေါ်သည်”ဟူသော အနက်ကို သိရမည်ဟု ဆိုလို၏။ ဤဦးကာ အဖွင့်သည် ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်မှာ ထင်ပုံနှင့် အထူးပင် သင့်လျော်ပါပေ၏။

ထို့ပြင် မှတ်ဆဲမှာပင် “ဖောင်းမှု ပိန်မှု စသော အာရုံများ ဆီသို့ မှတ်တွဲစိတ်က ပြေး၍ ပြေး၍ ကပ်ကပ် သွားသလိုလဲ” ထင်ရ၏။ “မြင်မှု ကြားမှု နံမှု စားသိမှု ထိသိမှု ကွေးချင်မှု ဆန့်ချင်မှု ကြံသိမှု စသော စိတ်များက ဆိုင်ရာ အာရုံ များဆီသို့ ရောက်ရောက် သွားကြသလိုလဲ” ထင်ရ၏။ ဤသို့ ထင်မြင်ခြင်း သိခြင်းသည် “နမနလက္ခဏာ အလိုအားဖြင့် နာမ်တရားကို မှန်ကန်စွာ သိမှု ဖြစ်သောကြောင့်” နာမ-ယာထာဝ-ဒဿန = နာမ်ကို သဘော မှန်အတိုင်း သိသော ဉာဏ်ပေတည်း။

ဤသို့ သဘောမှန်အတိုင်း သိမြင်သူအား ရုပ်နှင့်နာမ်တို့သည် အသီး အသီး ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ မမှတ်မီကာလ၊ မှတ်ခါစ ကာလကကဲ့သို့ တဆက်တည်း တပေါင်းတည်း တခု တည်း တကောင်တည်း အနေအားဖြင့် မထင်ပေါ်ကုန်ပြီ။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် ဖောင်းခိုက်၌ ဖောင်းတာက တခြား+ မှတ်တာက တခြား ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ပေါ်၏။ ထို့အတူ ပိန်ခိုက်၌ ပိန်တာက တခြား+မှတ်တာက တခြား၊ ထိုင်တယ်ဟု မှတ်ခိုက်၌ ထိုင်တာက တခြား+မှတ်တာက တခြား၊ ကွေးခိုက် ဆန့်ခိုက်၌ ကွေးချင်၊ ဆန့်ချင်တာက တခြား+ကွေးတာ၊ ဆန့် တာက တခြား+မှတ်တာက တခြား၊ မြင်ခိုက်၌ မြင်ရတာနှင့် မျက်စိက တခြား+မြင်တာနှင့် မှတ်တာက တခြား- ဤသို့ စသည် ဖြင့် ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ပေါ်၏။ ဤသို့ မှတ်ဆဲမှာပင် ရုပ်နှင့် နာမ် တခြားစီ ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ရှားပုံကို ရည်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၌ အောက်ပါ ပေါ်ရာဏဂါထာတို့ကို ထုတ်ပြတော်မူလေပြီ။

န စက္ခုတော ဇာယရိ ဖဿ-ပဉ္စမာ၊
န ရူပတော နော စ ဥဘိန္နမန္တရာ။
ဟေတုံ ပဋိစ္စပ္ပဘဝန္တိ သင်္ခတာ၊
ယထာပိ သဒ္ဓေါ ပဟတာယ ဘေရိယာ။ (၂-၂၃၀)

ဖဿ-ပဉ္စမာ၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ စိတ်ဟူသော ဖဿပဉ္စမက တရားတို့သည်။ ဝါ၊ မြင်တွေ့မှုလျှင် ငါးခုမြောက် ရှိသော မြင်မှု သဘောတို့သည်။ စက္ခုတော၊ မျက်စိထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ထွက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ်ကုန်။ ရူပတော၊ အဆင်းထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ထွက်၍ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ် ကုန်။ ဥဘိန္ဒူ အန္တရာ စ၊ မျက်စိနှင့်အဆင်း ဤနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ် ကြားမှလဲ။ နော ဇာယရေ၊ ထွက်၍ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ်ကုန်။ သင်္ခတော၊ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့က ပေါင်း၍ ပြုအပ်သော မြင်မှု သဘောတို့သည်။ ဟေတု ပဋိစ္စ၊ မျက်စိ အဆင်းစသော အကြောင်း ကို စွဲမှီကုန်၍။ ပဘဝန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ် ကုန်၏။ ယထာပိ၊ ဥပမာကား။ ပဟတာယ ဘေရိယာ၊ တီးခပ်အပ်သော စည်၏။ သဒ္ဓေါ၊ အသံ သည်။ ပဘဝတိ ယထာ၊ စည် လက်ခတ် စသော အကြောင်းကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ပင်တည်း။

အဓိပ္ပါယ်ကား... စည်သံသည် မတီးသေးမီက စည်ထဲမှာလဲ အောင်းလျက် ရှိခဲ့သည် မဟုတ်၊ လက်ခတ် ထုထဲမှာလဲ အောင်း လျက် ရှိခဲ့သည် မဟုတ်၊ စည် နှင့် လက်ခတ်တို့၏ အလယ်ကြား မှာလဲ အောင်းလျက် ရှိခဲ့သည် မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် တီးခိုက်၌ မြည် သော ထို စည်သံသည် စည်ထဲမှလဲ ထွက်ပေါ်လာသည် မဟုတ်၊ လက်ခတ်ထုထဲမှလဲ ထွက်ပေါ်လာသည် မဟုတ်။ (စည်ရုပ်၊ လက် ခတ်ရုပ်များကပင် အသံရုပ် ဖြစ်လာသည် မဟုတ်-ဟူလို။) စည်နှင့် လက်ခတ်တို့၏ အလယ်ကြားမှလဲ ထွက်ပေါ်လာသည် မဟုတ်။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား... စည် လက်ခတ် တီးမှု ဟူသော အကြောင်းတို့ကို စွဲမှီ၍ တီးတိုင်း တီးတိုင်း အသစ် အသစ် ဖြစ်ပေါ် လာသော အသံမျှသာ ဟုတ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ စည်နှင့်လက်ခတ် တို့က တခြား+စည်သံက တခြား ကွဲပြားသကဲ့သို့ ထိုအတူပင် မြင်မှုသည် မမြင်သေးမီက မျက်စိထဲမှာလဲ အောင်းလျက် ရှိခဲ့သည် မဟုတ်၊ အဆင်းထဲမှာလဲ အောင်းလျက် ရှိခဲ့သည် မဟုတ်၊ မျက်စိ နှင့် အဆင်းတို့၏ အလယ်ကြားမှာလဲ အောင်းလျက် ရှိခဲ့သည် မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် အဆင်းထင်ခိုက် ထင်ခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော

ထိုမြင်မှုသည် မျက်စိထဲမှလဲ ထွက်၍ ဖြစ်ပေါ်သည် မဟုတ်၊ အဆင်းထဲမှလဲ ထွက်၍ ဖြစ်ပေါ်သည် မဟုတ်၊ (မျက်စိရုပ်၊ အဆင်းရုပ်များကပင် မြင်မှုဖြစ်လာသည် မဟုတ် ဟူလို။) မျက်စိနှင့် အဆင်းတို့၏ အလယ်ကြားမှလဲ ထွက်၍ ဖြစ်ပေါ်သည် မဟုတ်၊ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား....မျက်စိ အဆင်း အလင်းရောင် နှလုံး သွင်းမှု ဟူသော အကြောင်းတို့ကို စွဲမှီ၍ အဆင်း ထင်ခိုက် ထင်ခိုက်၌ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာသော မြင်မှုသဘောမျှသာ ဟုတ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မျက်စိနှင့် အဆင်းတို့က တခြား+မြင်မှုက တခြား ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်သည်ဟု ဆိုလို၏။ (ကြားမှု နံ့မှု စားသိမှု ထိမှု ဆိုင်ရာ ဂါထာတို့၌ ထူးသော ပါဠိ အနက်ကိုသာ ဖော်ပြအံ့)။

- န သောတတော ဇာယရိ ဖဿ-ပဉ္စမာ၊
- န သဒ္ဓတော နော စ ဥဘိန္ဒူ မန္တရာ။ ပေ။ ။
- န ဃာနတော ဇာယရိ ဖဿ-ပဉ္စမာ၊
- န ဂန္ဓတော နော စ ဥဘိန္ဒူ မန္တရာ။ ပေ။ ။
- န ဇိဝ္ဗတော ဇာယရိ ဖဿ-ပဉ္စမာ၊
- န ရသတော နော စ ဥဘိန္ဒူ မန္တရာ။ ပေ။ ။
- န ကာယတော ဇာယရိ ဖဿ-ပဉ္စမာ၊
- န ဖဿတော နော စ ဥဘိန္ဒူ မန္တရာ။ ပေ။ (၂·၂၃၁)

ဖဿ-ပဉ္စမာ၊ ကြားတွေ့မှုလျှင် ငါးခုမြောက် ရှိသော ကြားမှု သဘောတို့သည်။ သောတတော၊ နားထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ထွက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ်ကုန်။ သဒ္ဓတော၊ အသံထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ထွက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ်ကုန်။ ဥဘိန္ဒူ အန္တရာစံ၊ နားနှင့်အသံ ဤနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်ကြားမှလဲ။ နော ဇာယရေ၊ ထွက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ်ကုန်။ သင်္ခတော၊ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့က ပေါင်း၍ ပြုအပ်သော ကြားမှုသဘောတို့သည်။ ဟေတု ပဋိစ္စ။ နား၊ အသံ စသောအကြောင်းကို စွဲမှီကုန်၍။ ပဘဝန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ယထာပိ၊ ဥပမာကား။ ပေ။

ဖဿ-ပဉ္စမာ၊ နံတွေ့မှုလျှင် ငါးခုမြောက် ရှိသော နံမှုသဘောတို့သည်။ ဃာနတော၊ နှာခေါင်းထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ကုန်။ ဂန္ဓတော၊ အနံ့ထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ကုန်။ ဥဘိန္ဒူ အန္တရာ စ၊ နှာခေါင်းနှင့် အနံ့ ဤနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်ကြားမှလဲ။ နော ဇာယရေ၊ ကုန်။ သင်္ခတာ၊ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့က ပေါင်း၍ ပြုအပ်သော နံမှုသဘောတို့သည်။ ဟေတု ပဋိစ္စ၊ နှာခေါင်း၊ အနံ့ စသော အကြောင်းကို စွဲမှီကုန်၍။ ပဘဝန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ယထာပိ၊ ဥပမာကား။ ပေ။

ဖဿ-ပဉ္စမာ၊ စားတွေ့မှုလျှင် ငါးခုမြောက်ရှိသော စားသိမှုသဘောတို့သည်။ ဇိဝတော၊ လျှာထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ကုန်။ ရသတော၊ အရသာထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ကုန်။ ဥဘိန္ဒူ အန္တရာ စ၊ လျှာနှင့် အရသာ ဤနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်ကြားမှလဲ။ နော ဇာယရေ၊ ကုန်။ သင်္ခတာ၊ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့က ပေါင်း၍ ပြုအပ်သော စားသိမှုသဘောတို့သည်။ ဟေတု ပဋိစ္စ၊ လျှာ၊ အရသာ စသော အကြောင်းကို စွဲမှီကုန်၍။ ပဘဝန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ယထာပိ၊ ဥပမာကား။ ပေ။

ဖဿ-ပဉ္စမာ၊ ထိတွေ့မှုလျှင် ငါးခုမြောက် ရှိသော ထိသိမှုသဘောတို့သည်။ ကာယတော၊ ကိုယ်ထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ကုန်။ ဖဿတော၊ အတွေ့ အာရုံထဲမှလဲ။ န ဇာယရေ၊ ကုန်။ ဥဘိန္ဒူ အန္တရာ စ၊ ကိုယ်နှင့် အတွေ့ရုပ် ဤနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်ကြားမှလဲ။ နော ဇာယရေ၊ ကုန်။ သင်္ခတာ၊ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့က ပေါင်း၍ ပြုအပ်သော ထိသိမှုသဘောတို့သည်။ ဟေတု ပဋိစ္စ၊ ကိုယ်၊ အတွေ့ရုပ် စသော အကြောင်းကို စွဲမှီကုန်၍။ ပဘဝန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ယထာပိ၊ ဥပမာကား။ ပေ။

န ဝတ္ထုရူပါ ပဘဝန္တိ သင်္ခတာ၊
 န စာပိ ဓမ္မာယတနေဟိ နိဂ္ဂတာ။
 ဟေတု ပဋိစ္စပ္ပဘဝန္တိ သင်္ခတာ၊
 ယထာပိ သဒ္ဓေါ ပဟတာယ ဘေရိယာ။ (၂-၂၃၁)

သင်္ခတာ၊ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့က ပေါင်း၍ ပြုအပ်သော ကြံသိမှု၊ ရူမှတ်မှု = သဘောတို့သည်။ ဝတ္ထုရူပပါ၊ မှီရာ နှလုံးရုပ် ထဲမှလဲ၊ န ပဘဝန္တိ၊ ထွက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ်ကုန်။ ဓမ္မာယတနေဟိ စာပိ၊ ကြံသိရ၊ ရူမှတ်ရသော သဘော အာရုံ များထဲမှလဲ။ န နိဂ္ဂတာ၊ ထွက်ပေါ်လာကြသည် မဟုတ်ကုန်။ သင်္ခတာ၊ ကြံသိမှု၊ ရူမှတ်မှု သဘောတို့သည်။ ဟေတု ပဋိစ္စ၊ နှလုံးရုပ်၊ သဘောအာရုံ စသော အကြောင်းကို စွဲမှီကုန်၍။ ပဘဝန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ယထာပိ၊ ဥပမာကား။ ပဟတာယ၊ တီးခတ်အပ်သော။ ဘေရိယာ၊ စည်၏။ သဒ္ဓေါ၊ အသံသည်။ ပဘဝတိ ယထာ၊ စည်၊ လက်ခတ် စသော အကြောင်းကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ပင်တည်း။

ထိုသို့ နာမ် ရုပ် ၂-ပါးကို ကွဲပြားစွာ သိသောသူသည် ဤသို့လဲ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်တတ်၏။ ပုံကား...ထိုင်ခြင်း ထခြင်း သွားခြင်း ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း မြင်ခြင်း ကြားခြင်း စသော အမှုအရာ တစ်ခုတခုကို နာမ် သက်သက်ဖြင့်လဲ မပြီးစေနိုင်၊ ရုပ် သက်သက်ဖြင့်လဲ မပြီးစေနိုင်၊ နာမ် ရုပ် ၂-ပါးလုံး ပေါင်းစပ်၍ သာလျှင် ပြီးစေနိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြီးစေသော နာမ် ရုပ် ၂-ပါးကိုပင် စွဲ၍ “ငါ ထိုင်သည်၊ ငါ ထသည်၊ ငါ သွားသည်၊ ငါ ကွေးသည်၊ ငါ ဆန့်သည်၊ ငါ မြင်သည်၊ ငါ ကြားသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုနေကြလေသည်။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား... ထိုင်မှု၊ ထမှု၊ သွားမှု စသည်ကို ပြုလုပ်တတ်သော ငါကောင် = သတ္တဝါကောင်ဟူ၍ မရှိချေ။ နာမ် ရုပ် ၂-ပါးမျှသာ ရှိပေသည်ဟု ဤသို့လဲ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်တတ်၏။ အောက်ပါမှာ ဤသို့သော အနက်ကို အမြင်မျှပြသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ် စကားပေတည်း။

အထခေါ နာမံ နိဿာယ ရူပံ ပဝတ္တတိ၊ ရူပံ နိဿာယ နာမံ ပဝတ္တတိ၊ နာမဿ ခါဒိတုကာမ- တာယ၊ ပိဝိတုကာမတာယ၊ ဗျာဟရိတုကာမတာယ၊ ဣရိယာပထံ ကပ္ပေတုကာမတာယ သတိ၊ ရူပံ ခါဒတိ၊ ပိဝတိ၊ ဗျာဟရတိ၊ ဣရိယာပထံ ကပ္ပေတိ။

အထခေါ၊ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား။ နာမံ နိဿာယ၊ စားလိုမှု စသော နာမ်ကိုမှီ၍။ ရူပံ ပဝတ္တတိ၊ စားမှုစသော ရုပ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ရူပံ နိဿာယ၊ မျက်စိ စသော ရုပ်ကိုမှီ၍။ နာမံ ပဝတ္တတိ၊ မြင်မှု စသော နာမ် ဖြစ်ပေါ်၏။ နာမဿ၊ နာမ်၏။ ခါဒိတုကာမတာယ၊ စားလိုခြင်း ဖြစ်လတ်သော်။ ဝိဝိတု- ကာမတာယ၊ သောက်လိုခြင်း ဖြစ်လတ်သော်။ ဗျာဟရိတု- ကာမတာယ၊ ပြောလိုခြင်း ဖြစ်လတ်သော်။ ဣရိယာပထံ ကပ္ပေတု- ကာမတာယ၊ ထိုင်ခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ သွားခြင်း၊ အိပ်ခြင်း-ဟူသော ဣရိယာပုထံကို ပြုလိုခြင်းသည်။ သတိ၊ ဖြစ်လတ်သော်။ ရူပံ၊ ရုပ် သည်။ ခါဒတိ၊ စားဝါး၏။ ဝိဝတိ၊ သောက်၏။ ဗျာဟရတိ၊ ပြောဆို၏။ ဣရိယာပထံ ကပ္ပေတိ၊ ထိုင်ခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ သွားခြင်း၊ အိပ်ခြင်းကို ပြု၏။

ဤပါဠိဖြင့် “စားချင်တာက နာမ်+စားတာက ရုပ်” ဟူ၍၎င်း၊ “သောက်ချင်တာက နာမ်+သောက်တာက ရုပ်၊ ပြောချင်တာက နာမ်+ပြောတာက ရုပ်၊ ထိုင်ချင်တာက နာမ်+ထိုင်တာက ရုပ်၊ ရပ်ချင်တာက နာမ်+ရပ်တာက ရုပ်၊ သွားချင်တာက နာမ်+ သွားတာက ရုပ်၊ လှဲ အိပ်ချင်တာက နာမ်+လှဲ အိပ်တာက ရုပ်” ဟူ၍၎င်း ဤသို့စသော အနက်ကိုလဲ တိုက်ရိုက် ထင်ရှားပြန်။ ထို့ပြင် အချို့သော ယောဂီသည် ဥပမာ တင်၍သော်လဲ ဆင်မြင် ဆုံးဖြတ် တတ်သေး၏။ အောက်ပါမှာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၏ ဘာသာပြန် ပေတည်း။ (၂-၂၂၀)

ဝင်ရိုး၊ ဘီး၊ ရထားအိမ်၊ ရထားသန် အစရှိသော အစိတ်အပိုင်း အဆောက်အဦ များသည် တခုတည်း အနေအားဖြင့် နေသား တကျ ပေါင်းစု တည်နေကြလျှင် ရထားဟု ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာ ရှိ၏။ တခု တခုသော အစိတ် အပိုင်းကိုသာ စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုလျှင်ကား ရထားမည်သော ဝတ္ထုသည် အမှန်အားဖြင့် မရှိသကဲ့သို့၎င်း၊ သစ်၊ ဝါး စသော အိမ်၏ အဆောက်အဦ များသည် ဟင်းလင်းပြင် အရပ်ကို ကာရံလျက် တခုတည်း အနေအားဖြင့် နေသားတကျ ပေါင်းစု တည်နေကြလျှင် အိမ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာ ရှိ၏။ တခု

တခုသော အစိတ်အပိုင်းကိုသာ စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုလျှင်ကား အိမ်မည်သော ဝတ္ထုသည် အမှန် အားဖြင့် မရှိသကဲ့သို့၎င်း။ (ပေ) ပင်လုံး, အကိုင်း, အခက်, အရွက် စသော သစ်ပင်၏ အစိတ်အပိုင်းများသည် တခုတည်းအနေအားဖြင့် နေသားတကျ တည်ရှိကြလျှင် သစ်ပင်ဟု ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာ ရှိ၏။ တခု တခုသော အစိတ်အပိုင်းကိုသာ စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုလျှင်ကား သစ်ပင် မည်သောဝတ္ထုသည် အမှန်အားဖြင့် မရှိသကဲ့သို့၎င်း၊ ဤဥပမာတို့နှင့် တူစွာပင် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး = ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးတို့သည် တပေါင်းတည်း တစဉ်တည်း ဖြစ်၍ နေကြလျှင် သတ္တဝါ = ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာ ရှိချေသည်။ တခု တခုသော ရုပ်, နာမ်, ခန္ဓာ သဘောတရားကို သာလျှင် စူးစိုက်၍ ရှုမှတ်လျှင်ကား ငါဘဲ - ဟု မာနဖြင့် စွဲလမ်းမှု, ငါကောင် - ဟု ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းမှု, ဤနှစ်မျိုးတို့၏တည်ရာ ဖြစ်သော (အသက် လိပ်ပြာကောင်, ဝိညာဏ်ကောင် စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် စွဲလမ်းအပ်သော) သတ္တဝါ မည်သည် ပရမတ္ထ အားဖြင့် (မျက်မှောက် သိအပ်သော သဘော = မူလ ရှိရင်းအတိုင်း မှန်သောသဘောအားဖြင့်) မရှိသည်သာတည်း။ မျက်မှောက် သိရ၍ မူလ ရှိရင်းအတိုင်း မှန်သော သဘောအားဖြင့်ကား အာရုံဆီသို့ ညွတ်တတ်သွားတတ်သော, အာရုံကိုသိတတ်သော နာမ်သဘောနှင့် အာရုံကိုမသိတတ်ဘဲ ဖောက်ပြန်ရုံသာ အမျိုးမျိုး ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သော ရုပ်သဘောမျှသာလျှင် ရှိပေသည် - ဟူ၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏။ ဤသို့ သိမြင် သဘောကျသော သူ၏ အသိအမြင်သည် ယထာဘူတ ဒဿန = မှန်ကန်စွာ သိမြင်သော ဉာဏ်မည်၏။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိပင်တည်း။ (ဘာသာပြန်)။

သို့သော်လဲ ဥပမာ တင်ခြင်းသည်ကား လိုရင်းမဟုတ်ပေ။ မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်၌ အထူး မစဉ်းစားရဘဲ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် နာမ်နှင့် ရုပ် တို့ကို ကွဲပြားစွာ သိမြင်၍ “ဤကိုယ်ထဲမှာ အာရုံကိုသိတတ်တဲ့ နာမ်နှင့် အာရုံကို မသိတတ်တဲ့ ရုပ်ဟူသော ဤနှစ်မျိုးသာ ရှိသည်။ ဤနှစ်မျိုးမှ တပါး သတ္တဝါကောင်, ငါကောင်, လိပ်ပြာကောင်, ဝိညာဏ်ကောင်ကား မရှိပြီ” ဟူ၍ မတွေ့မဝေ ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း သည်သာလျှင် လိုရင်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်

မှာပင် မတွေးမဆရာဘဲ အလိုလို သဘောကျ၍ ဤသို့ ဆုံးဖြတ်သော အသိဉာဏ်သည် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် မည်၏။ ဤဉာဏ်သည်ပင် ‘ငါကောင်၊ လိပ်ပြာကောင် ရှိသည်’ ဟု ထင်မှားစွဲလမ်းသော အတ္တဒိဋ္ဌိ အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်ပယ်ခွါ တတ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိလဲ မည်၏။ အောက်ပါမှာ မဟာဋီကာ အဖွင့်ပေတည်း။

နာမ ရူပါနံ ယာထာဝ ဒဿနန္တိ ဣဒံ နာမံ၊ ဧတ္တကံ နာမံ၊ န ဣတော ဘိယျော၊ ဣဒံ ရူပံ၊ ဧတ္တကံ ရူပံ၊ န ဣတော ဘိယျောတိ စ တေသံ လက္ခဏ သလ္လက္ခဏ- မုခေန ဓမ္မမတ္တဘာဝဒဿနံ အတ္တဒိဋ္ဌိမလ ဝိသောဓန- တော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (၂-၃၆၇)

နာမ ရူပါနံ ယာထာဝ ဒဿနန္တိ၊ နာမ်နှင့်ရုပ်တို့ကို သဘောမှန် အတိုင်း မြင်ခြင်း-ဟူသည်ကား။ ဣဒံ၊ မှတ်သိရသော ဤသဘော သည်။ နာမံ၊ အာရုံဆီသို့ ညွတ်တတ် သွားတတ်သော အာရုံကို သိတတ်သော နာမ်တရားတည်း။ ဧတ္တကံ၊ မှတ်သိခဲ့ရသော ဤမျှ လောက်သည်။ နာမံ၊ အာရုံကို သိတတ်သော နာမ်တရားသာ တည်း။ (မှတ်သိရသမျှ နာမ်ကိုရည်၍ “ဤမျှလောက်ဟာ နာမ်ချည်းဘဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု သိသည်ကို ဆိုလို၏။) ဣတော၊ မှတ်သိခဲ့ရသော ဤ နာမ်တရား ထက်။ ဘိယျော၊ အပိုအလွန်ဖြစ်သော ငါကောင် = သတ္တဝါ ကောင်သည်။ န၊ မရှိပြီ။ ဣတိ စ၊ ဤသို့၎င်း။ (ဓမ္မမတ္တဘာဝဒဿနံ အတ္တ- ဒိဋ္ဌိမလဝိသောဓနတော— ဤပုဒ်တို့ကို ထောက်၍ အရာအားလျော်စွာ ပြန်အပ်သော အနက်မှန်ပင်တည်း။ ခန္ဓဓမ္မာနုပဿနာ အရာ၌ပြသော အဋ္ဌကထာနှင့်နီးနှော၍ မယုံမှားလေ လင့်။) ဣဒံ၊ မှတ်သိရသော ဤ သဘောသည်။ ရူပံ၊ ဖောက်ပြန်ရုံသာ အထင်အရှား ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သော ရုပ်တရားတည်း။ ဧတ္တကံ၊ မှတ်သိခဲ့ရသော ဤမျှလောက်သည်။ ရူပံ၊ ရုပ်တရား သာတည်း။ ဣတော၊ မှတ်သိခဲ့ရသော ဤ ရုပ် တရားထက်။ ဘိယျော၊ အပိုအလွန်ဖြစ်သော ငါကောင် = သတ္တဝါကောင် သည်။ န၊ မရှိပြီ။ ဣတိ စ၊ ဤသို့၎င်း။ တေသံ၊ ထို နာမ်ရုပ်တို့၏။ လက္ခဏ သလ္လက္ခဏ မုခေန၊ သဘာဝလက္ခဏာကို မှတ်ခြင်းကိုအရင်းခံ

ပြုသဖြင့်။ ဓမ္မမတ္တဘာဝဒဿနံ၊ ငါကောင် = သတ္တဝါကောင် မဟုတ်သော သဘောတရားမျှ၏အဖြစ်ကို မြင်၊ သိခြင်းသည်။ အတ္တဒိဋ္ဌိမလဝိသောဓနတော၊ အတ္တဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အညစ်အကြေးကို သုတ်သင် ပယ်ခွါတတ်သောကြောင့်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်၏။ ဣတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဤသို့ သိအပ်၏။

ရူပန, ကက္ခဋတ္တ အစရှိသော ရုပ်၏ သဘာဝလက္ခဏာနှင့် နမန, ဗုဒ္ဓန, ဝေဒိယန, သဗ္ဗာနန, ဝိဇာနန အစရှိသော နာမ်၏ သဘာဝ လက္ခဏာတို့သည် ထိုထို ရုပ် နာမ်တို့၏ ဥပါဒ်, ဋီ, ဘင် ဟူသော ဖြစ်ဆဲခဏ၌သာ ထင်ရှားရှိကုန်၏။ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတံ့သော ခဏ တို့၌ကား မထင်ရှားကုန်။ ထို့ကြောင့် ရုပ် နာမ် တို့၏ သဘာဝ လက္ခဏာကို ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်ဆဲ၌ မှတ်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် မှန်ကန်စွာ သိနိုင်သည်။ ဤသို့ သဘာဝလက္ခဏာကို ဖြစ်ဆဲ၌ မှတ်ခြင်းကို အရင်းခံ ရှေ့သွားပြုသဖြင့် “ငါကောင် = သတ္တဝါကောင်ကား မရှိ၊ သဘောတရားမျှသာ ရှိသည်” ဟု သိမြင်သဘောကျခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိ ဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။ အတ္တဒိဋ္ဌိ အညစ်အကြေးကို သုတ်သင် ပယ်ခွါ တတ်သော အသိ အမြင် ဟု ဆိုလို၏။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ပြီး၏။

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်နှင့် ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ

ဧတဿေဝ ပန နာမရူပဿ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဏေန တီသု အဒ္ဓါသု ကင်္ခါဝိတရိတွာ ဌိတံ ဉာဏံ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၃၃)

ဧတဿေဝ နာမရူပဿ၊ ရှုမြင်အပ်ပြီးသော ဤနာမ်ရုပ်၏ ပင်လျှင်။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဏေန၊ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်း ဖြင့်။ တီသု အဒ္ဓါသု၊ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး တို့၌။ ကင်္ခါ၊ ယုံမှားခြင်းကို။ ဝိတရိတွာ ဌိတံ၊ လွန်မြောက်ပယ်

ခွါ၍ တည်သော။ ဉာဏ်၊ “အကြောင်း ရုပ် နာမ်ကြောင့် ဖြစ်သော အကျိုး ရုပ်နာမ်မျှသာရှိသည်” ဟု သိသော ဉာဏ်သည်။ ကင်္ခါ-ဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ နာမ၊ ယုံမှားမှုကို လွန်မြောက်လျက် စင်ကြယ် သောဉာဏ် မည်၏။

ဖြစ်ဆဲဖြစ်ဆဲ၌ မှတ်လျက် ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောမှန်ကို သိပြီး သော သူသည် ထို ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းများကိုလဲ မှတ်ဆဲ မှာပင် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ တွေ့မြင်ရပြန်၏။ ထိုအခါ၌ “ဤလို အကြောင်း များကြောင့် သာလျှင် ကာလသုံးပါး၌ ဤလို ရုပ်နာမ် မျှသာဖြစ်လျက် ရှိချေသည်” ဟု သိမြင်သဘောကျသော ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤဉာဏ် ဖြစ်ပုံသည် ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုး တို့၏ အဇ္ဈာသယနှင့် ပါရမီ ဉာဏ်အားလျော်စွာ အမျိုးမျိုး ကွဲပြား၏။ ထို့ကြောင့် ဤဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ငါးမျိုးခွဲခြား၍ ပြတော်မူပေသည်။

“ငါကောင် = သတ္တဝါကောင်ကား မရှိပြီ၊ နာမ် ရုပ် နှစ်ပါး မျှသာ ရှိသည်” ဟု သဘောကျပြီးသော ယောဂီသည် မှတ်ယင်း ပင် ထို နာမ် ရုပ်၏ အကြောင်းကို စူးစမ်း ဆင်ခြင် တတ်၏။ ဆင်ခြင်လျှင်, “အကြောင်းမဲ့ အလိုလို ဖြစ်သည်” ဟူ၍လဲ သဘော မကျနိုင်၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူ... အချို့ အကြောင်းများကို မျက်မှောက် တွေ့ရသောကြောင့် ပေတည်း။ တွေ့ပုံသည် နောက်၌ ထင်ရှားလတံ့။ ထို့ပြင်, “ထာဝရဘုရား, မြဟ္မာ, သိကြား, နတ်တို့က ဖန်ဆင်းသည်” ဟူ၍လဲ သဘောမကျနိုင်၊ အကြောင်းမူကား... အချို့ အကြောင်းများကြောင့် နာမ် ရုပ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို မျက်မှောက် တွေ့ရသည့်ပြင်၊ ဤသို့လဲ ကြံဆ၍ သိနိုင်ပေ၏။ သိနိုင် ပုံကား ... ဖန်ဆင်းသူဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းအပ်သော ထိုဘုရား, မြဟ္မာ, သိကြား, နတ်တို့လဲ ငါကဲ့သို့ပင် နာမ် ရုပ် နှစ်ပါးမျှသာ အထည်ကို ရှိကြသည်၊ သူတို့၏ နာမ် ရုပ်လဲ ငါ၏ နာမ် ရုပ် ကဲ့သို့ပင် ဘယ်သူကိုမျှ ဖြစ်အောင် မဖန်ဆင်းနိုင်တန်ရာ ဟူ၍၎င်း၊ အကယ်၍ ဖန်ဆင်းနိုင်ပါက သူတို့ကိုတော့ ဘယ်သူက ဖန်ဆင်း သလဲ? အဲဒီသူကိုလဲ ဘယ်သူက ဖန်ဆင်းသလဲ? ဤနည်းဖြင့်

ဖန်ဆင်းသူ အဆက်ဆက်ကို ရှာကြံ၍ မဆုံးနိုင်ဘဲ ရှိရာသည်ဟူ၍ ၎င်း ဤသို့ ကြံဆ၍ သိနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ ‘တစုံတယောက်က ဖန်ဆင်းသည်’ဟူ၍လဲ သဘော မကျနိုင်ပေသည်။

တွေ့မြင်ရပုံ ပဌမနည်း။ ။ သို့ဖြစ်၍ အချို့ယောဂီသည် အကြောင်း တရားတို့ကို ဤသို့ တွေ့မြင်၏။ ရှေးဘဝ က ပြီးခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံ - ဟူသော အကြောင်း လေးပါးကြောင့် ပဋိသန္ဓေမှ စ၍ ဤရုပ်တရားတွေ မပြတ် ဖြစ်နေကြသည်။ ယခု ဘဝ၌ စားသောက်အပ်သော အာဟာရကြောင့် ဤရုပ်ကိုယ်ကြီး အခြေ မပျက်ဘဲ တည်မြဲ တည်တံ့နေသည်။ ထိုင်ချင်မှု၊ ကွေးချင်မှု စသော စိတ်ကြောင့် ထိုင်ရုပ်၊ ကွေးရုပ် စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်။ အပူဓာတ်၊ အအေး ဓာတ်ကြောင့် ပူရုပ်၊ အေးရုပ် ဖြစ်ပေါ်သည် ဟူ၍ ရုပ်၏ အကြောင်းတို့ကို တွေ့မြင်၏။

ဤ အကြောင်းတို့တွင် စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ ဟူသော ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းများကို ရှုမှတ်၍ မျက်မှောက်လဲ တွေ့မြင်နိုင်၏။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံ ဟူသော အတိတ် အကြောင်းများ ကိုကား မျက်မှောက် မတွေ့နိုင်ပေ။ သို့သော်လဲ ဒိဋ္ဌိ စ ဥဇုကာ ဟူသည်နှင့် အညီ၊ ဝိပဿနာ ရှုသူတိုင်းပင် “ကုသိုလ်ကံကြောင့် ကောင်းသော ဘဝ၊ ကောင်းသော အကျိုး ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဆိုးသော ဘဝ၊ ဆိုးသော အကျိုး ဖြစ်ပေါ် သည်” ဟူ၍ အားမထုတ်မီကပင် ကောင်းကောင်း ယုံကြည် သဘောကျပြီး ချည်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့် ယခု လောလော ဆယ် ဖြစ်ပေါ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံတို့ကို ရှုမှတ် ဆင်ခြင်၍ မျက်မှောက် မြင်ပြီးသော အခါ၌ အတိတ် ဘဝက ပြီးခဲ့သော ထို အကြောင်းများကိုလဲ အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆ ဆင်ခြင်လျက် တွေ့မြင်နိုင်ပေ၏။

ချွဲ၍ ပြဦးအံ့၊ နာမ်၊ ရုပ်၊ ဘဝ ဟူသမျှကို ဆင်းရဲချည်း ဟူ၍ ၎င်း၊ ထို နာမ်၊ ရုပ်၊ ဘဝများ၌ လိုချင်နှစ်သက်မှု = တဏှာကို ဆင်းရဲ

ကြောင်း ဟူ၍၎င်း၊ အမှန်အတိုင်း မသိခြင်း = မထင် ခြင်းသည် အပ္ပဋိပတ္တိအဝိဇ္ဇာ မည်၏။ “ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယ သစ္စာတို့ကို အမှန်အတိုင်း မသိမှု”ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ပြင် ယင်း နာမ် ရုပ် ဘဝ တွေကိုပင် ချမ်းသာတွေ အကောင်းအမြတ်တွေ ဟူ၍၎င်း၊ လိုချင် နှစ်သက်မှုကိုပင် ချမ်းသာ ကောင်းစားကြောင်း အမှု ဟူ၍၎င်း ထင်မှတ်ခြင်းသည် မိစ္ဆာပဋိပတ္တိအဝိဇ္ဇာ မည်၏။ ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယ သစ္စာတို့ကို ပြောင်းပြန် သိမှားမှု၊ ဟု ဆိုလို၏။ ဤ အဝိဇ္ဇာ ၂-မျိုးသည် ပုထုဇဉ်တို့၏ သန္တာန်၌ မိုက်မဲ ပြင်းထန်စွာ ဖြစ်လျက်ရှိ၏။ သုတမယဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ဖြေဖျောက်ပါ သော်လဲ မပြေပျောက်နိုင်ဘဲ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် နှစ်သက် ပျော်မွေ့မှု၊ လိုချင် တောင့်တမှုတွေကို များများ ဖြစ်စေရန် နေ့ညဉ့် မပြတ် အားပေး ချီးမြှောက်လျက် ရှိကြပေသည်။ လက်ရှိ နာမ်၊ ရုပ်၊ ဘဝ ခိုင်မြဲစေရန်၊ နောင် အခါ၌ နာမ်၊ ရုပ်၊ ဘဝကောင်း နှင့် ပြည့်စုံစေရန် ရည်ရွယ်၍လဲ နေ့ညဉ့် မပြတ် အားထုတ်လျက် ရှိကြပေသည်။

ထို့ပြင်၊ အကြောင်း ကိလေသာ နှင့် ကံချုပ်ငြိမ်း၍၊ ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိမှ နောက်ကာလ၌ လူ နတ် မိန်းမ ယောက်ျားဟူ၍ မဖြစ် ရတော့ဘဲ၊ နာမ် ရုပ်တို့၏ အပြီးတိုင် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း = တဖန် မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန် ဟု ခေါ်သော နိရောဓ- သစ္စာ မည်၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို ‘ကောင်းသည်၊ ချမ်းသာသည်’ ဟူ၍၎င်း၊ ထို နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ဝိပဿနာနှင့် မဂ် အကျင့်ကို ‘ချမ်းသာကြောင်း အလုပ်’ဟူ၍၎င်း၊ အမှန်အတိုင်း မသိခြင်း = မထင်ခြင်းသည်လည်း အပ္ပဋိပတ္တိ အဝိဇ္ဇာပင် မည်၏။ “နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ တို့ကို အမှန်အတိုင်း မသိမှု”ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ပြင်၊ နိဗ္ဗာန်ကို ‘မကောင်းဘူး’ ဟူ၍၎င်း၊ ဝိပဿနာနှင့် မဂ် အကျင့်ကို ‘ဆင်းရဲကြောင်း အလုပ်’ ဟူ၍၎င်း ထင်မှတ်ခြင်းသည် လည်း မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ အဝိဇ္ဇာပင် မည်၏။ “နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ တို့ကို ပြောင်းပြန် သိမှားမှု”ဟု ဆိုလို၏။ ဤအဝိဇ္ဇာ ၂-ပါး အားကြီးသော သူသည် နိဗ္ဗာန်ကို ‘မကောင်းဘူး’ ဟူ၍သာ ထင်

မှတ်၏။ “ပရိနိဗ္ဗာန် စံပြီးသော အခါ၌ ဘာမျှမဖြစ်ရတော့ဘူးတဲ့၊ ဘာကိုမျှ မသိရ မခံစားရတော့ဘူးတဲ့၊ ဘယ်သူနှင့်မျှ မတွေ့ရတော့ဘူးတဲ့” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်မိလျှင်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သွားမည်ကိုပင် ကြောက်တတ်သေး၏။ “အသေကြီး သေသွားတာဘဲ၊ ဘာမျှမကောင်းဘူး” ဟူ၍လဲ ကဲ့ရဲ့တတ်သေး၏။ နိဗ္ဗာန်ရောက်၍ အားထုတ်နေတဲ့ သူကိုလဲ “ ကိုယ် စိတ် ဆင်းရဲအောင် လုပ်နေသည်၊ အသေကြီး သေ၍ အားထုတ်နေသည်” ဟူ၍ ထင်တတ်၊ ကဲ့ရဲ့တတ်သေး၏။

သစ္စာ - လေးပါးကို မသိမှု၊ သိမှားမှု ဟူသော ဤ အဝိဇ္ဇာတို့သည် ပုထုဇဉ်တိုင်း၏ သန္တာန်၌ ဥပါဒ် အားဖြင့် ထိုက်သည်အား လျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ အာရမ္မဏာနုသယ အလိုအားဖြင့် ကား မရူမှတ်မိသော အာရုံတိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ယောဂီသည် ဤအဝိဇ္ဇာကို ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ မှတ်၍လဲ မျက်မှောက် တွေ့မြင်၏။ ရှေးက ဖြစ်ဘူးသည်ကို အမှတ်ရ၍လဲ မျက်မှောက် တွေ့မြင်၏။ ထို့ပြင်၊ နာမ်ရုပ် ဘဝတွေကို အကောင်းအမွန်တွေ ဟု ထင်မှားသောကြောင့် သာယာနှစ်သက်၏။ တဏှာပင်တည်း။ သာယာနှစ်သက်သောကြောင့် “မည်သို့ ပြုရလျှင်၊ ချမ်းသာ ကောင်းစားမည်” ဟု စိတ်ဝင်စား၏။ စွဲလမ်း၏။ ဥပါဒါန်ပင်တည်း။ ဝင်စား စွဲလမ်းသောကြောင့် အမှုတစုံတခုကို ပြုလုပ်၏။ ကံပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤ တဏှာဥပါဒါန် ကံတို့ကိုလဲ ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ မှတ်၍၎င်း၊ ရှေးက ဖြစ်ဘူးသည်ကို အမှတ်ရ၍၎င်း မျက်မှောက် တွေ့မြင်၏။ ဤသို့ “ကံ ဖြစ်ပေါ်လျှင် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် မကင်းသည်ကို” မျက်မှောက် တွေ့မြင်သောကြောင့် “ရှေးဘဝက ကုသိုလ်ကံကြောင့် ယခုဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ရုပ်တရားတွေ မပြတ် ဖြစ်နေကြသည်” ဟု သဘောကျလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် “အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ကြောင့်လဲ ဖြစ်နေကြသည်” ဟု ဆင်ခြင် မှန်းဆ၍ သဘောကျနိုင်ပေသည်။ ဤသည်ကား ရုပ်၏ အကြောင်းတို့ကို ပစ္စက္ခ၊ အနုမာနဉာဏ်တို့ဖြင့် တွေ့မြင် သိမ်းဆည်းပုံပေတည်း။

နာမ်၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းပုံကား မြင်တယ် ဟု မှတ်
 ခိုက်၌ “မျက်စိနှင့် အဆင်း ရှိ၍ မြင်သည်” ဟူ၍ ၎င်း၊ “မျက်စိအဆင်း
 မြင်မှု ဤသုံးမျိုး ဆုံမိ၍ အာရုံနှင့်စိတ် တွေ့သွားသည်” ဟူ၍ ၎င်း သိ
 မြင် သဘောကျ၏။ ထိုအတူ ကြားတယ် ဟု မှတ်ခိုက်၌ “နားနှင့်
 အသံရှိ၍ ကြားသည်၊ နား အသံ ကြားမှု ဤသုံးမျိုး ဆုံမိ၍ အာရုံ
 နှင့် စိတ် တွေ့သွားသည်” ဟူ၍ ၎င်း၊ ထိတယ် ဟု မှတ်ခိုက်၌ “ကိုယ်
 နှင့် အတွေ့ရှိ၍ ထိသည်၊ ကိုယ် အတွေ့ ထိမှု ဤသုံးမျိုး ဆုံမိ၍
 အာရုံနှင့် စိတ် တွေ့သွားသည်” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ကြိတ်တယ်၊ သိတယ်၊ မှတ်
 တယ်” ဟု မှတ်ခိုက်၌ “နှလုံးနှင့် သိစရာ ရှိ၍ ကြိသည်၊ သိသည်၊
 မှတ်သည်၊ နှလုံး အာရုံ သိမှု ဤသုံးမျိုး ဆုံမိ၍ အာရုံနှင့်စိတ် တွေ
 သွားသည်” ဟူ၍ ၎င်း၊ သိမြင် သဘောကျ၏။ ထို့ပြင် “မြင်တယ်
 ကြားတယ် ထိတယ် ကြိတ်တယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်ခိုက်၌ “အာရုံနှင့်
 တွေ့၍ ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲမှာ ကောင်းသွားသည်၊ မကောင်းသွား
 သည်” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ကောင်းတဲ့အတွက် သာ၍ကောင်းချင်၊
 ချမ်းသာချင်သည်၊ မကောင်းတဲ့ မခံသာတဲ့အတွက် ထိုမခံသာမှု
 ကင်းချင်၊ ချမ်းသာချင်သည်” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ချမ်းသာချင်တဲ့အတွက်
 မည်သို့ပြုရလျှင် ကောင်းမှာဘဲ ဟု မြော်လင့် စွဲလမ်းသည်” ဟူ၍
 ၎င်း၊ “စွဲလမ်းတဲ့အတွက် (ကောင်းမယ် ထင်လို့) ကောင်းမှု မကောင်း
 မှုကို ပြုမိ ပြောမိ နှလုံးသွင်းမိသည်” ဟူ၍ ၎င်း—ဤသို့ စသည်ဖြင့်
 နာမ်၏အကြောင်းတို့ကို ထိုက်သည်အားလျော်စွာ မျက်မှောက်
 တွေ့မြင်၏။ ဤသည်ကား နာမ်၏ အကြောင်းတို့ကို တွေ့မြင်
 သိမ်းဆည်းပုံပေတည်း။

အတိတ် အနာဂတ်၌ အနုမာနညာဏ် ဖြစ်ပုံ။ ။ ဤသို့ တွေ့မြင်ပြီးသော
 ယောဂီသည် “ယခုဘဝ

နာမ်ရုပ်သည် အကြောင်းနာမ်ရုပ်ကြောင့် ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤနည်း
 တူပင်၊ ရှေးရှေး ဘဝတွေကလဲ ဤလို အကြောင်းများကြောင့်
 သာလျှင် ဤလို နာမ်ရုပ် ၂-မျိုးမျှသာ ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ နောင် ဘဝ
 တွေမှာလဲ ဤလို အကြောင်းများကြောင့်သာလျှင် ဤလို နာမ်ရုပ်

၂-မျိုးမျှသာ ဖြစ်သွားမည်”ဟု အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆ ဆင်ခြင်၍ ဆုံးဖြတ်၏။

သော ဧဝံ ပစ္စယတော နာမရူပဿ ပဝတ္တိ^၀ ဒိသ္မာ၊ ယထာ ဣဒံ ဧတရဟိ၊ ဧဝံ အတိတေပိ အဒ္ဓါနေ ပစ္စယတော ပဝတ္တိတ္ထ၊ အနာဂတေပိ ပစ္စယတော ပဝတ္တိဿတိတိ သမနုပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၃၄)

သော၊ ထို ယောဂီသည်။ ဧဝံ၊ ဤဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့်။ ပစ္စယ-တော၊ အကြောင်းကြောင့်။ နာမ ရူပဿ ပဝတ္တိ^၀ ဒိသ္မာ၊ ယခုဘဝ၌ နာမ်ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းကို မြင်ပြီး၍။ (ဧတရဟိ ပဝတ္တိ^၀ ဒိသ္မာ-ဒီကာဘွင့်။) ဣဒံ၊ ဤ နာမ်ရုပ်သည်။ ဧတရဟိ၊ ယခု အခါ၌။ ပဝတ္တိတိ ယထာ၊ အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သကဲ့သို့။ ဧဝံ၊ ဤနည်းတူပင်။ အတိတေပိ အဒ္ဓါနေ၊ အတိတ် ဘဝ ကာလ၌လဲ။ ပစ္စယတော ပဝတ္တိတ္ထ၊ အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်လေပြီ။ အနာဂတေပိ၊ နောင်ဘဝ ကာလ၌လဲ။ ပစ္စယတော ပဝတ္တိဿတိတိ၊ အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်လတံ့ ဟူ၍။ သမနုပဿတိ၊ ရှုဆင်ခြင်၏။

ဤသို့ ဆုံးဖြတ်နိုင်သောယောဂီသည် အတိတ်အနာဂတ်ပစ္စုပ္ပန် ကာလ သုံးပါး၌ အကြောင်း နာမ်ရုပ်နှင့် အကျိုး နာမ်ရုပ်မျှသာ ရှိသည်ဟု သိမြင် သဘောကျသောကြောင့် အတ္တကောင်=ငါ ကောင်နှင့် စပ်သော ယုံမှားမှု ၁၆-မျိုးကို ပယ်ခွါလွန်မြောက်၏။

ယုံမှားမှု ၁၆-မျိုး

- (၁) ယခုဘဝ မတိုင်မီ ရှေးကာလက ငါကောင် ရှိခဲ့လေ သလားဟု ယုံမှားမှုတပါး။ ။ (၂) ယခု ဘဝ မတိုင်မီ ရှေး ကာလက ငါကောင် မရှိသေးဘူးလေလားဟု ယုံမှားမှုတပါး။ ။ (ဤ ၂-မျိုးတို့တွင် ပဌမမှာ ဤဘဝမတိုင်မီ ရှေးရှေးကပင် ငါကောင်သည် အမြဲတမ်း ရှိနေခဲ့လေသလားဟု ယုံမှားမှုပေတည်း။ ဒုတိယမှာ ငါကောင်သည် ရှေးက မရှိသေးဘဲ ယခု ဘဝတွင်မှ အလိုလို ဖြစ်ပေါ် လာလေသလား ဟု ယုံမှား မှုတည်း။) ။
- (၃) ငါကောင်သည် ရှေးက ဘယ်လို အမျိုးအစား ဖြစ်ခဲ့သလဲ ဟု ယုံမှားမှုတပါး။ ။ (မင်းဖြစ်ခဲ့လေသလား၊ ပုဏ္ဏား သူဌေး သူကြွယ်

ဆင်းရဲသား လူ ရဟန်း မြန်မာ ကုလား ဗြဟ္မာ နတ် လူ တိရစ္ဆာန် စသည်တို့တွင် ဘယ်အမျိုးအစား ဖြစ်ခဲ့သလဲဟု ယုံမှားသည် ဟူလို)။ ။ (၄) ငါကောင်သည် ရှေးက ဘယ်လို ပုံသဏ္ဍာန် ရှိခဲ့သလဲဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (ပုံသဏ္ဍာန် ရှည်လေးသလား၊ မြင့်လေးသလား၊ တိုလေးသလား၊ ပူလေးသလား၊ ဝလေးသလား၊ ပိန်လေးသလား၊ ဖြူလေးသလား၊ မဲလေးသလား၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယုံမှားသည် ဟူလို)။ ။ တနည်းကား ... ငါသည် ရှေးက ဘယ် အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခဲ့သလဲ ဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (ထာဝရ ဘုရားက ဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်ခဲ့လေသလား၊ ဗြဟ္မာ သိကြား နတ် တို့က ဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်ခဲ့လေသလား၊ အကြောင်း မရှိဘဲ အလိုလိုပင် ဖြစ်ခဲ့လေသလားဟု ယုံမှားသည် ဟူလို)။ ။ (၅) ငါကောင်သည် ရှေးရှေး ဘဝ များက ဘယ်လို အမျိုးအစားတွေ ဖြစ်ပြီးလျှင်၊ ဘယ်လို အမျိုးအစားတွေ အဆက်ဆက် ဖြစ်လာခဲ့သလဲ ဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ ဤသည် တို့ကား အတိတ်ကာလကို စွဲ၍ ဖြစ်သော ယုံမှားမှု ငါးမျိုးတို့ပေတည်း။

- (၁) သေသည်မှ နောင်ကာလ၌ ငါကောင် ရှိဦးမည်လော ဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (၂) သေသည်မှ နောင်ကာလ၌ ငါကောင် မရှိတော့ဘူးလေလားဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (ဤ ၂-မျိုး တို့တွင် ပဌမမှာ ယခုဘဝက သေပြီးသည်မှ နောက်ကာလ၌လဲ ငါကောင်ဟာ မပျက်စီးဘဲ အမြဲတမ်း ရှိနေမှာလေလားဟု ယုံမှားမှုတည်း၊ ဒုတိယမှာ သေပြီးသည်မှ နောက်ကာလ၌ ငါကောင်ဟာ မရှိတော့ဘဲ ပျောက်ကွယ် သွားမှာလေလားဟု ယုံမှားမှုတည်း)။ ။
- (၃) ငါကောင်သည် နောင်ဘဝကာလ၌ ဘယ်လို အမျိုးအစား ဖြစ်ရပါမည်နည်း ဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (မင်း ဖြစ်ရမှာလေလား စသည်ဖြင့် ယုံမှားသည်)။ ။ (၄) ငါကောင်သည် နောင်ဘဝ ကာလ၌ ဘယ်လို ပုံသဏ္ဍာန်ရှိလျက် ဖြစ်ရမလဲ ဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ တနည်းကား...ငါသည် နောင်ဘဝကာလ၌ ဘယ်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ရပါမည်နည်းဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (တစုံတယောက် က ဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်ရမှာလေလား၊ အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုလိုပင် ဖြစ်ရမှာလေလား ဟု ယုံမှားသည်)။ ။ (၅) ငါကောင်သည် နောက်နောက် ဘဝများ၌ ဘယ်လို အမျိုး အစားတွေ ဖြစ်ပြီးလျှင် ဘယ်လို အမျိုး အစားတွေ အဆက်ဆက် ဖြစ်သွားရပါမည်နည်းဟု ယုံမှားမှုတပါး။ ။ ဤသည် တို့ကား အနာဂတ်ကာလကို စွဲ၍ ဖြစ်သော ယုံမှားမှု ငါးမျိုး တို့ပေတည်း။

(၁) ဤ ကိုယ်ထဲမှာ သတ္တဝါကောင်, အတ္တကောင်, ငါကောင်, လိပ်ပြာကောင်, ဝိညာဏ်ကောင် ရှိတာ ဟုတ်လေသလား ဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (၂) ဤ ကိုယ်ထဲမှာ သတ္တဝါကောင်, အတ္တကောင်, ငါကောင်, လိပ်ပြာကောင်, ဝိညာဏ်ကောင် ရှိတာ မဟုတ်ဘူး လေလားဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (၃) ငါကောင် ဟာ ဘယ်လို အမျိုးအစား ဖြစ်နေသလဲ ဟု ယုံမှားမှု တပါး။ (မင်း ဖြစ်နေသလား စသည်ဖြင့် ယုံမှားသည်)။ ။ (၄) ငါကောင်ဟာ ဘယ်လို ပုံသဏ္ဍာန် ရှိနေသလဲ ဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (ကြီးလေသလား၊ ငယ်လေသလား၊ အလုံးလား၊ အပြားလား၊ လေးမြောင့်ပုံ ရှိလေသလား၊ ခြောက်မြောင့်ပုံ ရှိလေသလား စသည်ဖြင့် အတ္တကောင်၏ ပုံသဏ္ဍာန်၌ ယုံမှားသည်)။ ။ တနည်းကား...ငါသည် ဘယ်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်နေရသနည်းဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (တစုံတယောက်က ဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်နေတာလား၊ အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုလိုပင် ဖြစ်နေတာလားဟု ယုံမှားသည်)။ ။ (၅) ဤ ငါကောင်ဟာ ဘယ်ဘဝ ဘယ်ဌာနက ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့သလဲဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ (၆) ဤ ငါကောင်ဟာ သေတဲ့ အခါမှာ ဘယ်ဘဝ ဘယ်ဌာနသို့ ပြောင်းရွှေ့ သွားမှာ ပါလိမ့်မလဲဟု ယုံမှားမှု တပါး။ ။ ဤသည်တို့ကား ပစ္စုပ္ပန်ကာလ ကို စွဲ၍ဖြစ်သော ယုံမှားမှု ခြောက်မျိုးတို့ ပေတည်း။

ယုံမှား ကင်းကွာပုံ

အတ္တာဘိနိဝေသုပနိဿယာ ဟိ အဟောသိံ နု ခေါ အဟန္တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တာ သောဠသဝတ္ထုကာ ကင်္ခါ။
(မဟာဒီကာ ၂-၃၀၃)

အဟောသိံ နု ခေါ အဟန္တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တာ၊ ရှေးကာလက ငါကောင် ရှိခဲ့လေသလား ဤသို့ စသောနည်းဖြင့် ဖြစ်သော။ သောဠသဝတ္ထုကာ၊ ယုံမှားမှု၏ တည်ရာ ဝတ္ထု ၁၆-ပါးရှိသော။ ကင်္ခါ၊ ယုံမှားခြင်းသည်။ အတ္တာဘိနိဝေသုပနိဿယာ၊ အတ္တကောင် ရှိသည်ဟု စိတ်ဝင်စားမှု = အတ္တဒိဋ္ဌိလျှင် မှီရာအကြောင်း ရှိ၏။

ဤဒီကာနှင့်အညီ ယုံမှားမှု ၁၆-မျိုးသည် “အတ္တကောင်၊ ငါကောင် ရှိသည်”ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းသော သူအားသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်၏။ “အကြောင်းအကျိုး နာမ်ရုပ် အဆက်ဆက်မျှသာ ရှိသည်၊ အတ္တကောင် = ငါကောင်ကား မရှိပြီ”ဟူ၍ ကောင်းစွာ သိမြင် သဘောကျသော သူအား ထိုယုံမှားမှုသည် မဖြစ်ပေါ် နိုင်ပြီ။ ဝိက္ခမ္ဘနနိရောဓ အလိုအားဖြင့် ကွာလျက် ငြိမ်းလျက်သာ ရှိပေ၏။ ဥပမာ……ယုန်သတ္တဝါမှာ ဦးချို မရှိဟူ၍ မှန်ကန်စွာ မသိလျှင်၊ “ယုန်မှာ ချိုရှိလေသလား၊ ချို မရှိဘူးလေလား၊ ယုန် ချိုက ဘယ်လို နေပါလိမ့်မလဲ” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယုံမှားမှု ဖြစ်နိုင်၏။ ယုန်သတ္တဝါမှာ ဦးချို မရှိဟု အမှန်အတိုင်း သိလျှင် ကား ထိုသို့သော ယုံမှားမှု မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ပင်တည်း။ ဤ သည်ကား နာမ်၊ ရုပ်၏ အကြောင်းကို တွေ့မြင်၍ ယုံမှားမှုကို လွန်မြောက်ပုံ ပဌမနည်းပေတည်း။

တွေ့မြင်ပုံ ဒုတိယနည်း။ ။ အချို့ယောဂီသည်ကား အကြောင်းတရား တို့ကို ဤသို့ တွေ့မြင်၏။ ပုံကား…… မျက်စိနှင့် အဆင်းရှိ၍၊ မြင်သည်၊ နားနှင့် အသံရှိ၍၊ ကြားသည်၊ နှာခေါင်းနှင့် အနံ့ရှိ၍၊ နံသည်၊ လျှာနှင့် အရသာရှိ၍၊ အချို၊ အချဉ် စသည်ကို သိသည်၊ ကိုယ်နှင့် အတွေ့ရှိ၍၊ ထိသိသည်၊ နှလုံးနှင့် သဘောအာရုံ အမျိုးမျိုးရှိ၍၊ ကြံသည်၊ စဉ်းစားသည်၊ ရှုမှတ်သည်။ သင့်တော်စွာ နှလုံးသွင်းမိ၍၊ ကုသိုလ်ဖြစ်သည်၊ ရှုမှတ်သည်။ သင့်တော်တဲ့ အရပ်မှာ နေရ၍၊ သူတော်ကောင်းနှင့် ပေါင်းသင်းရ၍၊ သူတော်ကောင်းတရားကို နာကြားရ၍၊ ရှေးကံ ပါရမီရှိ၍၊ ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ ရှုမှတ်မှု = ဝိပဿနာ ဖြစ်ပွားသည်။ မသင့်မတင့် နှလုံး သွင်းမိ၍၊ မသင့်တင့်တဲ့ အရပ်မှာ နေရ၍၊ လူမိုက်နှင့် ပေါင်းမိ၍၊ လူမိုက် စကားကို နာကြားမိ၍၊ ရှေးကံ ပါရမီ နှံပါး၍၊ အကုသိုလ် ဖြစ်သည်။ ကံကောင်း၍၊ (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်နှင့် ကုသိုလ်ကံရှိ၍) ကောင်းသော အကျိုးဝိပင်္ဂါ ဖြစ်ပေါ်သည်။ (ဘဝကောင်း၌ ဖြစ်ရခြင်း၊ ကောင်းတာကို မြင်ရ၊ ကြားရ၊ နံရ၊ စားရ၊ ထိရ၊ သိရ ခြင်းများသည် ကောင်းသော အကျိုး ဝိပင်္ဂါ များပင်တည်း။)

ကံမကောင်း၍၊ (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်နှင့် အကုသိုလ်ကံရှိ၍) ဆိုးသော အကျိုး ဝိပါက် ဖြစ်ပေါ်သည်။ (ဘဝဆိုး၌ ဖြစ်ရခြင်း၊ အာရုံဆိုးကို မြင်ရ၊ ကြားရ၊ နံရ၊ စားရ၊ ထိရ၊ သိရခြင်းများသည် ဆိုးသော အကျိုး ဝိပါက်များပင်တည်း။) ရှေးဘဝစိတ်ရှိ၍၊ ဆင်ခြင်မှု (အာဝဇ္ဇန်းစိတ်) ဖြစ်ပေါ်သည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် နာမ်၏ အကြောင်း တို့ကို ထိုက်သည် အားလျော်စွာ တွေ့မြင်၏။

ရုပ်၏အကြောင်းတို့ကို တွေ့မြင်ပုံကား...ရှေးကံကြောင့် ယခု ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေမှ စ၍ နှလုံးရုပ်၊ မျက်စိရုပ်၊ နားရုပ်-စသော ရုပ်အပေါင်း မပြတ်မစဲ ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ထိုင်ချင်မှု၊ သွားချင်မှု၊ ကွေးချင်မှု စသော စိတ်ကြောင့် ထိုင်မှု၊ သွားမှု၊ ကွေးမှု-စသော ရုပ်အပေါင်း ဖြစ်ပေါ်သည်။ အပူ၊ အအေးဓာတ် ဥတုကြောင့် ပူရုပ်၊ အေးရုပ်များ ဖြစ်ပေါ်သည်။ စားသောက် အပ်သော အာဟာရကြောင့် ဤကိုယ်ရုပ်အပေါင်း အင်အားမပျက်ဘဲ ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရုပ်၏အကြောင်းတို့ကို ထိုက်သည် အားလျော်စွာ တွေ့မြင်၏။

ဤသို့ တွေ့မြင်ပြီးသော ယောဂီသည်လည်း “ယခုဘဝ နာမ်ရုပ် ကဲ့သို့ပင်၊ ရှေးရှေးဘဝတွေကလဲ ဤလိုအကြောင်းများကြောင့် သာလျှင် ဤလို နာမ်ရုပ် ၂-မျိုးမျှသာ ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ နောင်ဘဝ တွေမှာလဲ ဤလို အကြောင်းများကြောင့်သာလျှင် ဤလို နာမ်ရုပ် ၂-မျိုးမျှသာ ဖြစ်သွားမည်” ဟု အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်၍ ဆိုခဲ့ပြီးသော ယုံမှားမှု ၁၆-မျိုးကို ပယ်ခွါလွန်မြောက်၏။ ဒုတိယနည်း ပြီး၏။

တွေ့မြင်ပုံ တတိယနည်း။ ။ အချို့ ယောဂီသည်ကား ပစ္စုပ္ပန်ကျသော မှတ်ချက်များ၌ သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်မှု၊ တည်မှု၊ ပျက်မှု—ဟူသော ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏ တို့ကို မျက်မှောက် တွေ့မြင်၏။ ထို့ကြောင့် “ဤဘဝ၌ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်မှု = ပဋိသန္ဓေ ဟူသည်မှာ စိတ်တချက် တချက်၏ ဤဖြစ်မှုမျိုးပင်တည်း။ သေခြင်းဟူသည်မှာလဲ စိတ်တချက် တချက်၏ ဤပျက်မှုမျိုးပင်တည်း။ အိုရင့်ခြင်း ဟူသည်မှာလဲ မှတ်အပ်သော နာမ်ရုပ်တို့၏

တည်မှု အဆင့်ဆင့်ပင်တည်း” ဟူ၍ သဘောကျ၏။ ထို့ကြောင့် နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတို့ကို ဤသို့ ဆင်ခြင်လျက် တွေ့မြင်၏။ ပုံကား.....အိုခြင်း သေခြင်းသည် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်မှုရှိ၍ ရှိရ ချေသည်။ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်မှုသည်လည်း ကမ္မဘဝ = ဖြစ်ကြောင်း ကံရှိခဲ့၍ ရှိရချေသည်။ ထိုကံသည်လည်း ဤလို ပြုရလျှင် ကောင်း မှာဘဲဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှုကြောင့် ဖြစ်ရချေသည်။ ထိုစွဲလမ်းမှု သည်လည်း နာမ်,ရုပ်တို့ကို သာယာ လိုချင်မှုကြောင့် ဖြစ်ရချေ သည်။ ထို သာယာလိုချင်မှုသည်လည်း အကောင်းအဆိုးကို ခံစား ရသောကြောင့် ဖြစ်ရချေသည်။ ထို ခံစားမှုသည်လည်း အာရုံနှင့် စိတ် တွေ့ရခြင်းကြောင့် ဖြစ်ရချေသည်။ ထိုတွေ့မှုသည်လည်း ကြည်လင်သော မျက်စိ, နား, နှာ, လျှာ, ကိုယ်, စိတ် - ဟူသော အကြောင်း = အာယတနရှိ၍ ဖြစ်ရချေသည်။ (မျက်စိနှင့် စိတ်ရှိ၍, အဆင်းကို မြင်လျက် တွေ့ရသည်—ဤသို့စသည်ဖြင့် ချဲ့၍ သိပါလေ။) ထို အာယတန သည်လည်း မှီရာ နာမ်, ရုပ်ရှိ၍ ဖြစ်ရချေသည်။ (ကြည်လင်တဲ့ မျက်စိ, နား, နှာ, လျှာ, ကိုယ်, ရုပ်တို့သည် မျက်လုံးသားစသော မှီရာဘူတရုပ် ရှိ၍, ဖြစ်ပေါ်ကြ သည်။ စိတ်သည်ကား မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်နှင့် ယှဉ်ဘက် နာမ်များရှိကြ၍, ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု ဆိုလို၏။) ထို နာမ်ရုပ် သည်လည်း ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် မြင်မှု, ကြားမှု စသော ဝိညာဏ် ရှိ၍ ဖြစ်ပေါ် ရချေသည်။ ထိုစိတ် ဝိညာဏ် သည်လည်း ရှေးဘဝက ကောင်းစားရန် အားထုတ်မှုများရှိခဲ့၍ ဖြစ်ရချေသည်။ ထို အားထုတ်မှု = သင်္ခါရ တို့သည်လည်း အမှန် အတိုင်း မသိမှု, သိမှားမှု ဟူသော အဝိဇ္ဇာ ရှိ၍ ဖြစ်ကြရချေသည် ဟူ၍ ပဋိလောမ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အလိုအားဖြင့် နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတို့ကို တွေ့မြင်၏။ ဘုရားအလောင်းတော် စသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး, ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏ အပြည့်အစုံ တွေ့မြင်ပုံပေတည်း။ ဤသို့ တွေ့မြင်သော ယောဂီသည်လည်း ဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် ကာလသုံးပါး၌ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်၍, ယုံမှားမှု ၁၆-ပါးကို ပယ်ခွါ လွန်မြောက်၏။ တတိယနည်း ပြီး၏။

တွေ့မြင်ပုံ စတုတ္ထနည်း။ ။ အချို့ ယောဂီသည်ကား အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်။ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်သည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ပြုအပ်သော အနုလောမ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အလိုအားဖြင့် နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတို့ကို တွေ့မြင်
 ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏ အပြည့်အစုံ တွေ့မြင်ပုံပင်တည်း။ ဤသို့တွေ့မြင်
 သော ယောဂီသည်လည်း ဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့် ကာလသုံးပါး၌
 ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်၍၊ ယုံမှားမှု ၁၆-မျိုးကို ပယ်ခွါလွန်မြောက်၏။
 စတုတ္ထနည်း ပြီး၏။

တွေ့မြင်ပုံ ပဉ္စမနည်း။ ။ အချို့ ယောဂီသည်ကား ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်
 အလိုအားဖြင့် နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတို့ကို
 တွေ့မြင်၏။ ကံကြောင့် အကျိုး = ဝိပါက ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုအကျိုး =
 ဝိပါကကို မှီ၍ ကံအသစ် ဖြစ်ပြန်၏။ ထို ကံအသစ်ကြောင့်
 အကျိုး = ဝိပါကအသစ် ဖြစ်ပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် ကံနှင့် ဝိပါကတို့
 တပြန်စီ လည်လျက် ဖြစ်နေသောကြောင့် ကံကို ကမ္မဝဋ်ဟု ခေါ်၏။
 အကျိုးကို ဝိပါကဝဋ် ဟု ခေါ်၏။ ထိုတွင် ကမ္မဝဋ် ဟူသည်မှာ
 အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝဟူသော ဤ သရုပ်
 တရားကိုယ် ငါးပါးအပေါင်းပေတည်း။ ဝိပါကဝဋ် ဟူသည်မှာ
 ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ အာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော ဤသရုပ်
 တရားကိုယ် ငါးပါး အပေါင်းပေတည်း။ အကျယ်အားဖြင့်
 ရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီသည် ဤ ကမ္မဝဋ် ငါးပါး၊ ဝိပါကဝဋ်
 ငါးပါးတို့ကို အသီးအသီး ခွဲခြား၍ အပြည့်အစုံ တွေ့မြင်နိုင်၏။
 အကျဉ်းအားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီသည်ကား အသီးအသီး
 ခွဲခြား၍ မရှုပြီ။ ကမ္မဝဋ်ကို အကြောင်းကံ အဖြစ်ဖြင့် တပါးတည်း
 ပြု၍လဲ ရှု၏။ ဝိပါကဝဋ်ကို အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် တပါးတည်း ပြု၍လဲ
 ရှု၏။ ၎င်းတို့၏ သရုပ်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိဖြင့် ထုတ်ပြအံ့။

အတိတ်အကြောင်း ကမ္မဝဋ် ငါးပါး

ပုရိမကမ္မဘဝသို့ မောဟော အဝိဇ္ဇာ၊ အာယုဟနာ
 သင်္ခါရာ၊ နိကန္တိ တဏှာ၊ ဥပဂမနံ ဥပါဒါန်၊ စေတနာ
 ဘဝေါတိ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ပုရိမကမ္မဘဝသို့ ဣမ ပဋိ-
 သန္ဓိယာ ပစ္စယာ။ (ပဋိသံ ၅၀)

ပုရိမကမ္မဘဝသို့၊ ရှေးဘဝ၌ ဖြစ်ကြောင်း ကံကို။ ကရိယ-
 မာနေ၊ ပြုလုပ်အပ်သော်။ ဝါ၊ ပြုလုပ်စဉ်။ မောဟော၊ သစ္စာ
 လေးတန်ကို အမှန်အတိုင်း မသိမှု၊ ပြောင်းပြန် သိမှားမှုသည်။
 အဝိဇ္ဇာ၊ အဝိဇ္ဇာပေတည်း။ အာယူဟနာ၊ ကောင်းစားချမ်းသာ
 ရန် ရည်သန်၍ ဒါနမှု၊ ပါဏာတိ ပါတမှု စသည်ကို အားထုတ်မှု
 တို့သည်။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတို့ပေတည်း။ နိကန္တိ၊ ပြုအပ်သော အမှု၏
 ယခု ရမည့်အကျိုး၊ နောင်ရမည့် ဘဝ အကျိုးတို့ကို လိုလား
 တောင့်တခြင်းသည်။ တဏှာ၊ တဏှာပေတည်း။ ဥပဂမနံ၊ ယခု
 ကောင်းစားမည်၊ နောင် ကောင်းစားမည်၊ ဘဝ ပြတ်ငြိမ်းမည်
 စသည်ဖြင့် ချဉ်းကပ် စွဲလမ်းခြင်းသည်။ ဥပါဒါနံ၊ ဥပါဒါန်
 ပေတည်း။ စေတနာ၊ စီရင်ချက် ချသကဲ့သို့ စေ့ဆော်တိုက်တွန်း
 ခြင်းသည်။ ဘဝေါ၊ တဖန် အသစ်ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ကမ္မဘဝ
 ပေတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ပုရိမကမ္မဘဝသို့၊ ရှေးဘဝတွင် ဖြစ်
 ကြောင်းကံကို ပြုစဉ်၌။ သိဒ္ဓါ၊ ပြီးခဲ့ကုန်သော။ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ၊
 ဤငါးပါးသော တရားတို့သည်။ ဣဓ ပဋိသန္ဓိယာ၊ ဤ ဘဝ၌
 ပဋိသန္ဓေ၏။ ပစ္စယာ၊ အကြောင်းတို့ပေတည်း။

သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝတို့၏ ထူးခြားပုံကို အဋ္ဌကထာ တို့၌
 သုံးနည်း ပြ၏။ ဤ၌ကား သိလွယ်သော ပဌမနည်းကိုသာ ပြအံ့။
 ပေးလှူခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်း စသည်ကို ပြုရန် ကြံသည်မှစ၍၊ ရှေး
 အဖို့၌ဖြစ်သော စေတနာတို့သည် သင်္ခါရ မည်ကုန်၏။ ၎င်းတို့သည်
 “မြန်မြန်ပြီးအောင် လုပ်လိုက်” ဟု တိုက်တွန်း နေကြသကဲ့သို့
 ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ အမှုကိစ္စကို ပြီးစေဆဲ ခဏ၌ ဖြစ်သော စေတနာ
 သည်ကား ကမ္မဘဝ မည်၏။ ၎င်းသည် ဒါနမှု အရာ၌ အလှူခံ
 ပုဂ္ဂိုလ်အား လှူဘွယ် ဝတ္ထုကို ပေးကမ်းဆဲ ဖြစ်၍ “ငါ့ ဥစ္စာ
 အဖြစ်မှ ပြတ်စေ၊ အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ် ပိုင်စေ၊ ယူစေ၊ ရစေ၊
 သုံးဆောင်စေ” ဟု စီရင်ချက် ချလိုက်သကဲ့သို့ ကိစ္စကို အဆုံး
 သတ်သည့် အနေအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်၏။ ပါဏာတိပါတမှု အရာ၌
 ‘နင် သေစေ’ ဟု စီရင်ချက် ချသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပေါ်၏။ တပါး
 သော ကုသိုလ်မှု၊ အကုသိုလ်မှု အရာတို့၌လဲ နည်းမှီ၍ သိပါလေ။

ဤပါဠိ၌ ပြအပ်သော အစဉ်သည်ကား ဒေသနာအစဉ်မျှ သာတည်း။ ဖြစ်စဉ်အားဖြင့်ကား မသိမှု၊ သိမှားမှု = အဝိဇ္ဇာကြောင့် သာယာတောင့်တမှု = တဏှာ ဖြစ်၏။ တဏှာကြောင့် “ဤအမှုကို ပြုရလျှင်၊ ကောင်းစား ချမ်းသာမည်” ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု = ဥပါဒါန် ဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကြံစည်အားထုတ်မှု = သင်္ခါရ ဖြစ်၏။ အားထုတ်ခြင်းကြောင့်၊ ကိစ္စကို ပြီးစေသော ခဏ၌ ကမ္မဘဝ ဖြစ်၏။ အမှုကို ပြုပြီးသော ကာလ၌လဲ ထိုအမှုကို ချမ်းသာကြောင်း ဟူ၍၎င်း၊ ထိုအမှုဖြင့် ခံစားရမည့် အကျိုးကို ချမ်းသာ ဟူ၍၎င်း ထင်မှားသော အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ပြန်၏။ ထိုအမှုနှင့် ရမည့် အကျိုးတို့၌ သာယာ တောင့်တမှု = တဏှာလဲ ဖြစ်ပြန်၏။ ထိုအမှုဖြင့် ကောင်းစားရတော့မည်ဟု စွဲလမ်းသော ဥပါဒါန်လဲ ဖြစ်ပြန်၏။ ဤသို့ ရှေးအဖို့ နောက်အဖို့တို့၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ခြံရံအပ်သော ကံသည်သာလျှင် ဘဝသစ် အကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ဂတိကထာ၌—

ကုသလကမ္မဿ ဇဝနက္ခဏေ တယော ဟေတု
 ကုသလာ၊ နိကန္တိက္ခဏေ^၁ ဒွေ ဟေတု အကုသလာ၊
 ပဋိသန္တိက္ခဏေ တယော ဟေတု အဗျာကတာ။ ဂတိ-
 သမ္ပတ္တိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ္တေ (ဉာဏသမ္ပယုတ္တပဋိသန္တိက္ခဏေ-အဋ္ဌ
 ကထာဘွင့်) ဣမေသံ အဋ္ဌန္တံ ဟေတုနံ ပစ္စယာ ဥပပတ္တိ
 ဟောတိ (၂၆၆)

စသည်ဖြင့် နိကန္တိခဏဟိတ် ၂-ပါးကိုလဲ ထည့်သွင်း၍ ပြတော် မူပေသည်။

ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး ဝိပါကဝဋ် ငါးပါး

ဣဓ ပဋိသန္တိ ဝိညာဏံ၊ ဩက္ကန္တိ နာမရူပံ၊ ပသာဒေါ
 အာယတနံ၊ ဖုဋ္ဌော ဖဿော၊ ဝေဒယိတံ ဝေဒနာ၊ ဣတိ

၁။ အတ္တနော ဝိပါကံ ဒါတုံ ပစ္စုပ္ပန်တကမ္မေ ဝါ၊ တထာ ပစ္စုပ္ပန်တကမ္မေန ဥပဋ္ဌာပိတေ ကမ္မနိမိတ္တေ ဝါ၊ ဂတိနိမိတ္တေ ဝါ၊ ဥပဗ္ဗမာနနိကန္တိက္ခဏေ-အဋ္ဌကထာဘွင့်။

ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဣရူပပတ္တိဘဝသ္မိံ ပုရေ ကတဿ ကမ္မဿ ပစ္စယာ။ (၅၀)

ဣဓ၊ ယခုဘဝ၌။ ပဋိသန္ဓိ၊ ရှေးဘဝနှင့် ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်သည်။ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏ်ပေတည်း။ ဩက္ကန္တိ၊ တခြားမှ လာ၍ သက်ဝင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘောသည်။ နာမရူပံ၊ နာမ် ရုပ်ပေတည်း။ ပဿာဒေါ၊ ကြည်လင်သော သဘောသည်။ ဝါ၊ မျက်စိကြည်မှု၊ နား နှာ လျှာ ကိုယ် ကြည်မှုသည်။ အာယတနံ၊ အာယတနပေတည်း။ ဝါ၊ အာရုံနှင့် စိတ် တွေ့ဆုံရာ ဌာန၊ တွေ့ဆုံကြောင်း တရားပေတည်း။ ဖုဋ္ဌော၊ အာရုံနှင့် စိတ် တွေ့ခြင်း သည်။ ဖဿော၊ ဖဿပေတည်း။ ဝေဒယိတံ၊ ခံစားခြင်းသည်။ ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာပေတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဣမ ဥပပတ္တိဘဝသ္မိံ၊ ယခု ဖြစ်ဆဲ ဘဝ၌။ ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်ကုန်သော။ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ၊ ဤ ငါးပါးသော တရားတို့သည်။ ပုရေကတဿ ကမ္မဿ ပစ္စယာ၊ ရှေးဘဝ၌ ပြုခဲ့သော ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ (ဥဒရဿ ကာရဏာ၌ ကဲ့သို့ တုလျာဓိကရဏ ဝိသေသန၊ ဝိသေသျတည်း။) ပဝတ္တဝိပါကဓမ္မာ၊ ဖြစ်ပေါ်သော အကျိုးတရားတို့ပေတည်း။

ဖြစ်ခိုက် နာမ် ရုပ်ကို မပြတ် မှတ်သိလျက် ရှိသော ယောဂီအား မြင်မှု ကြားမှု စသော စိတ်တို့သည် “ရှေးရှေး စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ စပ်၍စပ်၍ မပြတ်ဖြစ်သည့် အနေအားဖြင့်” ထင်ရှားကုန်၏။ ထို့ ကြောင့် ထိုယောဂီသည် ယခုဘဝ၌ စ၍ ဖြစ်ခဲ့သော ပဋိသန္ဓေစိတ် ကိုလဲ “ရှေးဘဝက နောက်ဆုံး စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ခဲ့သည်”ဟု ဆ၍ သိနိုင်ပေ၏။ ဤသို့ သိနိုင်ပုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါအတိုင်း ပြ၏။

ယထေဝ စက္ခုဝိညာဏံ၊ မနောဓာတုအနန္တရံ။
န စေဝ အာဂတံ နာပိ၊ န နိဗ္ဗတ္တံ အနန္တရံ။
တထေဝ ပဋိသန္ဓိမ္ပိ၊ ဝတ္တတေ စိတ္တသန္တတိ။
ပုရိမံ ဘိဇ္ဇတေစိတ္တံ၊ ပစ္ဆိမံ ဇာယတေ တတော။(၂-၂၃၉)

မနောဓာတုအနန္တရံ၊ ဆင်ခြင်သော စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်လေ့ ရှိသော။ စက္ခုဝိညာဏံ၊ မြင်သောစိတ်သည်။ တတော၊ ထိုဆင်ခြင် သော စိတ်မှ။ န စေဝ အာဂတံ၊ လာသည်လဲမဟုတ်ပေ။ အနန္တရံ၊ ဆင်ခြင်သော စိတ်၏ အခြားမဲ့၌။ နာပိ န နိဗ္ဗတ္တံ ယထေဝ၊ မဖြစ် သည်လဲ မဟုတ်ပေ၊ ဧကန်ပင် ဖြစ်သကဲ့သို့။ တထေဝ၊ ထို့အတူပင်။ ပဋိသန္ဓိမှ၊ ပဋိသန္ဓေခဏ၌။ စိတ္တသန္တတိ၊ ရှေးစိတ် နောက်စိတ် တို့၏ အစဉ်သည်။ ဝတ္တတေ၊ ဖြစ်၏။ ပုရိမံ စိတ္တံ၊ ရှေးဘဝက နောက်ဆုံးစိတ်သည်။ ဘိဇ္ဇတေ၊ ချုပ်ပျက်လေ၏။ တတော၊ ထို စိတ် ချုပ်သည်မှ အခြားမဲ့၌။ ပစ္ဆိမံ စိတ္တံ၊ နောက်ဘဝ၌ အစဆုံး စိတ်သည်။ ဇာယတေ၊ ဖြစ်ပေါ်လေ၏။

မျက်စိ အကြည်ထဲ၌ အဆင်းရုပ် ထင်ပေါ်ကျရောက်လျှင်၊ ထို အဆင်းကို ဘာလဲဟုဆင်ခြင်သော စိတ်က ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ မြင်သောစိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ဖြစ်ရာ၌ ဆင် ခြင်တဲ့စိတ်ကပင် မြင်တဲ့စိတ် ဖြစ်သွားသည်လဲ မဟုတ်ပေ။ ဆင်ခြင် တဲ့ စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ မြင်တဲ့စိတ်က မဖြစ်ဘဲလဲ မနေပေ။ ဧကန်ပင် ဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့၊ ထိုအတူပင်၊ ရှေးဘဝက နောက်ဆုံး စုတိစိတ် ချုပ်ဆုံးသွားလျှင်၊ ဘဝသစ်၌ အစဆုံး ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ရာ၌ စုတိစိတ်ကပင် ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်လာသည်လဲ မဟုတ်ပေ။ ထိုစုတိစိတ်သည်ကား အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ကွယ်၍သာ သွားပေသည်။ သို့သော်လဲ ထို စုတိစိတ် ချုပ်ကွယ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေစိတ်က မဖြစ်ဘဲလဲ မနေပေ။ ဆက် လက်၍ ဧကန်ပင် အသစ် ဖြစ်ပေါ်ပေသည်။ ဤသို့ ဆက်စပ်၍ စိတ်ဖြစ်ပုံကို ယောဂီက ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သဘော ကျသည် ဟု ဆိုလို၏။

ထို့ပြင် ဖြစ်ခိုက် နာမ်ရုပ်ကို မပြတ် မှတ်လျက် ရှိသော ယောဂီ အား မှတ်သိရသော ထိုနာမ်ရုပ်သည် စိတ်ထဲ ကိုယ်ထဲမှာ အသစ် အသစ် ကျရောက် သက်ဝင် လာသကဲ့သို့ ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေခဏက ဖြစ်ခဲ့သော နာမ်ရုပ်ကိုလဲ “ယခု မှတ်သိရတဲ့

နာမ်ရုပ်လိုပင် ကျရောက်သက်ဝင်လာသော သဘောဘဲ”ဟု ဆ၍ သိနိုင်ပေ၏။ အာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာတို့ကို သိပုံမှာ ထင်ရှားပြီ။

ယခုဘဝ၌ ဖြစ်သော ဤအကျိုးငါးပါးကိုပင် မှီ၍ အာယတန ရင့်သောအခါ၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကမ္မဘဝ ဟူသော အကြောင်းတရား ငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ပြန်ကုန်၏။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ကမ္မဝဋ် ငါးပါး

ဣဓ ပရိပက္ကတ္တာ အာယတနာနံ မောဟော အဝိဇ္ဇာ၊ အာယူဟနာ သင်္ခါရာ၊ နိကန္တိ တဏှာ၊ ဥပဂမနံ ဥပါဒါနံ၊ စေတနာ ဘဝေါတိ၊ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဣဓ ကမ္မဘဝသ္မိံ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယာ။ (ပဋိသန္တိဒါမဂ်-၅၀)

ဣဓ၊ ယခုဘဝ၌။ အာယတနာနံ ပရိပက္ကတ္တာ၊ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်- ဟူသော အာယတနတို့၏ ရင့်ခြင်းကြောင့်။ ဝါ၊ အာယတနတို့ ရင့်လတ်သော်။ မောဟော၊ မသိမှု၊ သိမှားမှုသည်။ အဝိဇ္ဇာ၊ ပေတည်း။ အာယူဟနာ၊ အားထုတ်မှုတို့သည်။ သင်္ခါရာ၊ တို့ပေတည်း။ နိကန္တိ၊ လိုလားတောင့်တခြင်းသည်။ တဏှာ၊ ပေတည်း။ ဥပဂမနံ၊ စွဲလမ်းခြင်းသည်။ ဥပါဒါနံ၊ ပေတည်း။ စေတနာ၊ စေ့ဆော် တိုက်တွန်းခြင်းသည်။ ဘဝေါ၊ ကမ္မဘဝ ပေတည်း။ (အနက်အကျယ်အပြည့်အစုံကို ရှေး၌ ပြန်ကြည့်ပါ။) ဣတိ၊ ဤသို့။ ဣဓ ကမ္မ ဘဝသ္မိံ၊ ယခုဘဝ၌ ဖြစ်ကြောင်းကံကို ပြုအပ်စဉ်။ သိဒ္ဓါ၊ ပြီးကုန်သော။ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ၊ ဤ ငါးပါးသော တရားတို့သည်။ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ၊ နောင်ကာလ၌ ပဋိသန္ဓေ၏။ ပစ္စယာ၊ အကြောင်းတို့ပေတည်း။

ဤပစ္စုပ္ပန် အကြောင်း ငါးပါးကြောင့် နောင်ဘဝ၌ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ အာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ- ဟူသော အကျိုးငါးပါး ဖြစ်ပေါ်ပြန်၏။

၁။ ဤ အပိုဒ်ဖြင့် ဘဝကိုဖြစ်စေနိုင်သော ကံ၏ ဖြစ်ရာကာလကို ပြ၏။ အာယတန မရင့်သေးသော သူငယ်တို့အား ဘဝင်စိတ်သာ အဖြစ်များ၏။ ဘဝကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကံသည်ကား ဖြစ်နိုင်ခဲ့၏။ အာယတန ရင့်သောသူတို့အား သာလျှင် ထိုကံမျိုးသည် များသောအားဖြင့် ဖြစ်နိုင်သည်—ဟူလို။

အနာဂတ်အကျိုး ဝိပါကဝဋ် ငါးပါး

အာယတိံ ပဋိသန္ဓိ ဝိညာဏံ၊ ဩက္ကန္တိ နာမရူပံ၊
ပသာဒေါ အာယတနံ၊ ဖုဋ္ဌော ဖဿော၊ ဝေဒယိတံ
ဝေဒနာ၊ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ အာယတိံ ဥပပတ္တိဘဝသ္မိံ
ဣဓ ကတဿ ကမ္မဿ ပစ္စယာ။ (ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်-၅၁)

အာယတိံ၊ နောင်ကာလ၌။ ပဋိသန္ဓိ၊ ဘဝဟောင်း နှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်သော စိတ်သည်။ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏ်ပေတည်း။ ဩက္ကန္တိ၊ သက်ဝင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘောသည်။ နာမရူပံ၊ နာမ်ရုပ်ပေတည်း။ ပသာဒေါ၊ ကြည်လင်မှုသည်။ အာယတနံ၊ အာယတနပေတည်း။ ဖုဋ္ဌော၊ တွေ့ခြင်းသည်။ ဖဿော၊ ဖဿပေတည်း။ ဝေဒယိတံ၊ ခံစားခြင်းသည်။ ဝေဒနာ၊ ပေတည်း။ (အနက်အကျယ်ကို ပြန်ကြည့်ပါ။) (ဣတိ၊ ဤသို့။) ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ၊ ဤ ငါးပါးသော တရားတို့သည်။ ဣဓ ကတဿ ကမ္မဿ ပစ္စယာ၊ ယခုဘဝ၌ ပြုအပ်သည့် ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ အာယတိံ ဥပပတ္တိ ဘဝသ္မိံ၊ နောင်အခါ ဖြစ်လတံ့သော ဘဝ၌။ ဝိပါကဓမ္မာ၊ ဖြစ်မည့်အကျိုးတရားတို့ပေတည်း။

ဤအကြောင်း အကျိုးတို့တွင် အတိတ် အကြောင်း ငါးပါး သည် ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်း ငါးပါးနှင့် သဘောအားဖြင့် တူ၏။ အနာဂတ် အကျိုးငါးပါးသည်လည်း ပစ္စုပ္ပန် အကျိုး ငါးပါးနှင့် သဘောအားဖြင့် တူ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းအကျိုး တို့ကို မျက်မှောက်တွေ့မြင်သော ယောဂီသည် အတိတ်အကြောင်း နှင့် အနာဂတ် အကျိုးတို့ကိုလဲ ဆ၍ သိမြင် သဘောကျနိုင် ပေသည်။

ထိုတွင် အကျိုးငါးပါး ဟူသည်မှာ မှတ်သိအပ်သော စိတ် တချက် တချက်၌ အတွင်းဝင်သော သဘောများသာတည်း။ ထို့ကြောင့် အကျဉ်းနည်းဖြင့် ရှုသော ယောဂီသည် ထိုအကျိုး ငါးပါးကို အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် တခုတည်းသာ ပိုင်းခြား၍ ရှုမြင်၏။

အာရုံ အကောင်းအဆိုးနှင့် တွေ့ရ၍ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ ဖြစ်ပေါ်သော မြင်ရုံမျှ ကြားရုံမျှ နံရုံမျှ စားသိရုံမျှ ထိရုံမျှ ကြိသိရုံမျှ သဘောများကို “ရှေးကံကြောင့် ဖြစ်သော အကျိုး” ဟူ၍သာ ပိုင်းခြား၏။ ဤကား ဝိညာဏ်၊ ဤကား နာမ်ရုပ် စသည်ဖြင့် ခွဲခြား၍ မရှုပြီ။ ထို့အတူပင် အကြောင်းငါးပါး ဟူသည်မှာလဲ စိတ် တချက် တချက်နှင့် ဆိုင်သော သဘောများသာတည်း။ ထို့ကြောင့် ထိုအကြောင်းများကိုလဲ အကြောင်းကံ၏ အဖြစ်ဖြင့် တခုတည်းသာ ပိုင်းခြား၍ ရှုမြင်၏။ ယခု ကောင်းစားရန်ဖြစ်စေ၊ နောင် ဘဝများ၌ ကောင်းစားရန်ဖြစ်စေ၊ အထူး ကြောင့်ကြ စိုက်လျက် ကြံစည်မှု၊ ပြောဆိုမှု၊ ပြုလုပ်မှု ဟူသမျှကို “ဘဝသစ် အကျိုးကို ဖြစ်စေမည့် အကြောင်းကံ” ဟူ၍သာ ပိုင်းခြား၏။ ဤကား အဝိဇ္ဇာ၊ ဤကား သင်္ခါရ စသည်ဖြင့် ခွဲခြား၍ မရှုပြီ။

ဤသို့ရှုမြင်သော ယောဂီသည် မှတ်ချက်တိုင်း၌ အကြောင်းကံ နှင့် အကျိုးဝိပါက်မျှကိုသာ တွေ့ရသောကြောင့်၊ “ရှေးရှေး ဘဝတွေကလဲ ဤလို အကျိုးဝိပါက်နှင့် အကြောင်းကံမျှသာ ဖြစ်ခဲ့လေပြီ၊ နောင် ဘဝတွေမှာလဲ ဤလို အကျိုးဝိပါက်နှင့် အကြောင်းကံမျှသာ ဖြစ်သွားမည်၊ ကံနှင့်အကျိုးမျှသာ ရှိသည်၊ ကံကို ပြုလုပ်တတ်သော သတ္တဝါကောင် = ငါကောင်လဲ မရှိပြီ၊ အကျိုးကို ခံစားတတ်သော သတ္တဝါကောင် = ငါကောင်လဲ မရှိပြီ” ဟု ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်နိုင်၍ ပြခဲ့သော ယုံမှားမှု ၁၆-ပါးကို ပယ်ခွါလွန်မြောက်၏။

သော ဧဝံ ကမ္မဝဋ္ဋဝိပါကဝဋ္ဋဝသေန ပစ္စယတော နာမ- ရူပဿ ပဝတ္တိံ ဒိသ္မာ “ယထာ ဣဒံ ဧတရဟိ၊ ဧဝံ အတိတေပိ အဒ္ဓါနေ ကမ္မဝဋ္ဋဝိပါကဝဋ္ဋဝသေန ပစ္စယတော ပဝတ္တိတ္ထ၊ အနာဂတေပိ ကမ္မဝဋ္ဋဝိပါကဝဋ္ဋဝသေနော ပစ္စယတော ပဝတ္တိဿတိ” တိ။ ဣတိ ကမ္မဉ္စေ ကမ္မဝိပါကော စ၊ ကမ္မဝဋ္ဋ ဝိပါကဝဋ္ဋေ၊ ကမ္မပဝတ္တဉ္စ ဝိပါကပဝတ္တဉ္စ၊ ကမ္မသန္တတိ စ ဝိပါကသန္တတိ စ၊ ကိရိယာ စ ကိရိယာဖလဉ္စ။

ကမ္မာ ဝိပါကာ ဝတ္တန္တိ၊
 ဝိပါကော ကမ္မသမ္ဘဝေါ။
 ကမ္မာ ပုနတ္တဝေါ ဟောတိ၊
 ဧဝံ လောကော ပဝတ္တတိတိ—

သမနုပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၃၇)

မြန်မာပြန်အံ။ ။ ထိုယောဂီသည် ဤဆိုခဲ့သော ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ် အလိုအားဖြင့် အကြောင်းကြောင့် ပစ္စုပ္ပန် နှစ် ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းကို သိမြင် သဘောကျပြီးလျှင် “ယခုဘဝ၌ ဤနှစ် ရုပ်ကဲ့သို့ နည်းတူပင် အတိတ် ကာလ၌လဲ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ် အလိုအားဖြင့်သာလျှင် အကြောင်းကြောင့် နှစ် ရုပ်မျှသာ ဖြစ် လေပြီ။ အနာဂတ် ကာလ၌လဲ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ် အလိုအားဖြင့် သာလျှင် အကြောင်းကြောင့် နှစ် ရုပ်မျှသာ ဖြစ်သွားမည်” ဟူ၍ ရှုဆင်ခြင်၏။ ဤသို့ သိမြင် သဘောကျလျှင် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုး မျှသာ ရှိသည်ဟူ၍၎င်း၊ ကမ္မဝဋ်နှင့် ဝိပါကဝဋ်မျှသာ ရှိသည် ဟူ၍၎င်း၊ ကံအယဉ်နှင့် ဝိပါကအယဉ်မျှသာ ရှိသည်ဟူ၍၎င်း၊ (ရေစီး၊ ရေယဉ်ကဲ့သို့ တင်စား၍ ဆိုသည်) ကံ အစဉ် အဆက် နှင့် ဝိပါက အစဉ် အဆက်မျှသာ ရှိသည်ဟူ၍၎င်း၊ ပြုမှုနှင့် ပြုမှု၏ အကျိုး မျှသာ ရှိသည်ဟူ၍၎င်း၊ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်၏။^၁

ကံကြောင့် အကျိုးများ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်။ အကျိုးကလဲ ကံ၏ ဖြစ်ကြောင်းပေတည်း။ တနည်းကား... အကျိုးကလဲ ကံကိုဖြစ်စေ ပြန်သည်။^၂ ကံကြောင့် တဖန် ဘဝသစ် ဖြစ်ပြန်သည်။ ကံနှင့် ဝိပါက တလှည့်စီ အကြောင်းအကျိုး ဖြစ်လျက် လည်သော ဤနည်းဖြင့် သတ္တလောက ဟု ခေါ်သော နှစ် ရုပ် အစဉ်သည် မပြတ်ဖြစ်နေသည် ဟူ၍လဲ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်၏။ (မြန်မာပြန်)

၁။ ကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ငါးပိုဒ်တို့တွင် တပိုဒ် တပိုဒ်ဖြင့် တဦး တဦး၏ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်မှု ပြီးစီး၏။

၂။ သမ္ဘဝတိ ဧတေနာတိ သမ္ဘဝေါ။ ကမ္မဿ သမ္ဘဝေါ ကမ္မသမ္ဘဝေါဟု ဆဋ္ဌိသမာသ် ကြံ၍၊ သဒ္ဓတ္ထ အဓိပ္ပါယတ္ထ ၂-နည်း ပြန်သည်။ ဤပုဒ်ကို အညတ္ထသမာသ် ကြံလျှင်ကား ဤဂါထာ၌ ၃-ပုဒ်လုံးပင် ဝိပါက၏ အကြောင်းပြချည်းသာ ဖြစ်၍ ကံ၏ အကြောင်းပြမှ ကင်းလေရာ၏။

ကမ္မဿ ကာရကော နတ္ထိ၊ ဝိပါကဿ စ ဝေဒကော။
သုဒ္ဓမ္မော ပဝတ္တန္တိ၊ ဧဝေတံ သမ္မဒဿနံ။ ။

ဧဝံ ကမ္မေ ဝိပါကေ စ၊ ဝတ္တမာနေ သဟေတုကေ။
ဗီဇရက္ခာဒိကာနံ၊ ပုဗ္ဗာ ကောဋိ န နာယတိ။
အနာဂတေပိ သံသာရေ၊ အပ္ပဝတ္တိ န ဒိဿတိ။ ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၃၇)

ကမ္မဿ၊ ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံကို။ ကာရကော၊ ပြုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါကောင်သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။ ဝိပါကဿ၊ ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးကို။ ဝေဒကော စ၊ ခံစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါကောင်သည်လည်း။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။ သုဒ္ဓမ္မော၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါကောင်နှင့် မရောမယှက် သက်သက်သော ကံနှင့် အကျိုးတရားတို့ချည်းသာလျှင်။ ပဝတ္တန္တိ၊ တပြန်စီ လည်ပတ်လျက် မပြတ်ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ဧဝံ၊ ဤသို့သော။ ဧတံ ဒဿနံ၊ ဤအမြင်သည်။ သမ္မဒဿနံ၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော အသိအမြင်ပေတည်း။

ဧဝံ၊ ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့်။ သဟေတုကေ ဝတ္တမာနေ၊ မှီရာဝိပါက် ဟူသော အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ပေါ်သော။ ကမ္မေ စ၊ ကံကို၎င်း။ သဟေတုကေ ဝတ္တမာနေ၊ ကံ-ဟူသော အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ပေါ်သော။ ဝိပါကေ စ၊ အကျိုးကို၎င်း။ ဒိဋ္ဌေ၊ တွေ့မြင်အပ်သည်ရှိသော်။ ဗီဇရက္ခာဒိကာနံ၊ သစ်စေ့နှင့် သစ်ပင်-စသည်တို့၏။ ပုဗ္ဗာ ကောဋိ၊ ရှေးအစွန်းအစကို။ န နာယတိ ဣဝ၊ မသိအပ် မသိနိုင်သကဲ့သို့။ ပုဗ္ဗာ ကောဋိ၊ ကံနှင့် အကျိုးဟူသော နာမ်ရုပ်အစဉ်၏ ရှေးအစွန်းအစကို။ န နာယတိ၊ မသိအပ် မသိနိုင်ချေ။ အနာဂတေပိ၊ နောင်ကာလ၌လဲ။ သံသာရေ၊ နာမ်ရုပ်အစဉ် = သံသရာသည်။ သတိ၊ အကြောင်းကံကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မငြိမ်းစေနိုင်သေးသဖြင့် ရှိမြဲပင် ရှိလတ်သေးသော်။ အပ္ပဝတ္တိ၊ ကံနှင့် ဝိပါက်အစဉ်၏ မဖြစ်ခြင်း = ပြတ်စဲခြင်းကို။ န ဒိဿတိ၊ မမြင်အပ် မမြင်နိုင်ချေ။

အဓိပ္ပာယ်ကား...ပေးလှူခိုက်၌ ပေးလှူလိုသော စိတ် စေတနာ ဖြစ်၏။ သတ်ဖြတ်ခိုက်၌ သတ်လိုသော စိတ် စေတနာ ဖြစ်၏။ ထို စေတနာတို့နှင့် လျော်သော ကိုယ်,နှုတ်,အမူအရာ=ရုပ်လဲ ဖြစ်၏။ ဤစိတ် စေတနာနှင့် ကိုယ်,နှုတ်,အမူအရာ = ရုပ်သည်ပင်လျှင် ကောင်းမှုကံ, မကောင်းမှုကံ မည်၏။ ဤသို့ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးလုံးပင် ကံ = အမှု = ကြိယာ မည်ငြားသော်လဲ “စေတနာဟံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဝဒါမိ = ရဟန်းတို့၊ စေတနာကို ကံဟု ငါဟောပေသည်” ဟူသော ဒေသနာ၌ကား ကြီးကဲပြဇနန်း၍ အကျိုးပေးတတ်သော စေတနာကိုသာလျှင် ကံဟု ဟောတော် မူပေသည်။ ပဓာန နည်း ပေတည်း။ အပ္ပဓာနအားဖြင့်ကား...စေတနာနှင့်တကွ ဖြစ်သော နာမ်ရုပ် ၂-ပါးလုံးပင် ကံ = အမှု = ကြိယာမည်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ကံဖြစ်ခိုက်၌ ပြုလိုသော စိတ်စေတနာနှင့် ကိုယ်,နှုတ်, အမူအရာ-ဟူသော နာမ်ရုပ် ၂-ပါးမျှသာ ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ ထို နာမ်ရုပ်ကိုပင် စွဲမှီ၍ ပုဂ္ဂိုလ်က လှူသည်, ပုဂ္ဂိုလ်က သတ်သည်ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုရပေသည်။ ပြောဆိုရုံမျှ သာ တည်း။ အမှု = ကြိယာ = ကံ မည်သော ထိုနာမ်ရုပ်ကို ပြုတတ်, ပြီးစေတတ်, ဖြစ်စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါကောင်းကား အသီး အခြားမရှိ တော့သည် သာတည်း။ ထို့ပြင် မြင်ခိုက်, ကြား ခိုက် စသည်၌ အာရုံအကောင်း အဆိုးကို သိမှု,ခံစားမှု-ဟူသော အကျိုးမျှသာ ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ ထို အကျိုး = နာမ်ရုပ်ကိုပင် စွဲမှီ၍ ‘ပုဂ္ဂိုလ်က ခံစားသည်’ဟု ခေါ်ဝေါ် ပြောဆို ရပေသည်။ ပြောဆို ရုံမျှသာတည်း။ ထို အကျိုး = နာမ်ရုပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေ လျက် ခံစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါကောင်းကား အသီး အခြား မရှိတော့သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ရှေးဘဝက ကံကို ပြုစဉ်မှာ ကောင်းမှုကံ, မကောင်းမှုကံမျှသာ ဖြစ်ခဲ့၏။ ယခုဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် မြင်ခိုက် ကြားခိုက် စသည်မှာ ထိုကံကြောင့် ခံစားမှု အကျိုးမျှသာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤ အကျိုး ဝိပါက်ကိုပင် မှီ၍ ယခုဘဝ၌ ကောင်းမှု မကောင်းမှု ကံမျှသာ ဖြစ်ပေါ်ပြန်၏။ ဤ ကံအသစ်ကြောင့် နောင်ကာလ၌ ခံစားမှု အကျိုး မျှသာ ဖြစ် သွားဦးမည်။ ဤနည်းဖြင့် ကံနှင့် အကျိုးမျှသာ တပြန်စီ လည်လျက်

ဖြစ်နေသည်။ ကာရက အတ္တ = ကံ အမှုကို ပြုတတ်သော ငါကောင်
 ကား မရှိပြီ။ ဝေဒက အတ္တ = အကျိုးကို ခံစားတတ်သော ငါ
 ကောင်ကား မရှိပြီ ဟူ၍-ဤသို့ သိမြင် သဘောကျခြင်းသည် သမ္မာ-
 ဒဿန ဟု ခေါ်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် မည်၏။

ဤသို့ သိမြင် သဘောကျလျှင် “သစ်စေ့ရှိက ထိုအစေ့၏ သီးခွဲ
 ရာ အပင်လဲ ရှိခဲ့၏။ ထိုအပင်၏ ပေါက်ခွဲရာ သစ်စေ့လဲ ရှိခဲ့၏။ ဤ
 နည်းဖြင့် သစ်စေ့နှင့် သစ်ပင်တို့၏ အစကို ရှာ၍ မတွေ့နိုင်သကဲ့သို့
 ၎င်း၊ ကြက်ဥရှိက ထိုဥ၏အမိ ကြက်မလဲ ရှိခဲ့၏။ ထိုကြက်မ၏ ပေါက်
 ခွဲရာ ဥလဲ ရှိခဲ့၏။ ထိုဥ၏ အမိကြက်မလဲ ရှိခဲ့ပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့်
 ကြက်ဥနှင့် ကြက်မတို့၏ အစကို ရှာ၍ မတွေ့နိုင်သကဲ့သို့ ၎င်း” ထို့
 အတူပင် ယခုဘဝ၌ အကျိုးဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိခြင်းကြောင့် ထို၏
 အကြောင်းကံသည် ရှေးဘဝက ရှိခဲ့၏။ ထိုကံ၏ မှီရာအကျိုး
 တရားလဲ ထိုဘဝက ဖြစ်ပေါ်ခဲ့၏။ ထိုအကျိုး၏အကြောင်းကံလဲ
 ထိုထက် ရှေးကျသောဘဝက ရှိခဲ့၏။ ဤနည်းဖြင့် နာမ်ရုပ် အစဉ်
 ဟူသော သံသရာ၏ ရှေးအစွန်းအစကို ရှာ၍ မတွေ့နိုင်ပြီ။

ဤအရာ၌ “ဘုရားသခင်က ဖန်ဆင်းသောကြောင့် ဖြစ်သည်” ဟု
 ဆိုငြားအံ့။ ထိုဘုရားသခင်ကိုတော့ ဘယ်သူက ဖန်ဆင်းသနည်း?
 သူသည် ဘယ်ကာလက ဘယ် အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ
 သနည်း? ဤသို့ စသည်ဖြင့် အရင်းအမြစ်ကို အဆင့်ဆင့် လိုက်၍
 ရှာအပ်၏။ ထိုအခါ၌ အစကို ရှာ၍ မတွေ့ဘဲသာ ရှိလတံ့။ ထို့
 ကြောင့် “ဘုရားသခင်က စ၍ ဖန်ဆင်းသည်” ဟူ၍လဲ မယုံကြည်
 ထိုက်သည်သာတည်း။ သို့မဟုတ် “အဦးအစ ကာလက အကြောင်း
 မရှိဘဲ အလိုလိုပင် ဖြစ်ခဲ့သည်” ဟု ဆိုငြားအံ့။ အစက အကြောင်း
 မရှိဘဲ အလိုလို ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါလျှင် ယခုလဲ အကြောင်းမရှိဘဲ အလို
 လိုသာ ဖြစ်ပေါ်လေရာ၏။ သို့သော်လဲ ရှုမှတ်မှု = ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့်
 ၎င်း၊ ဆင်ခြင်မှု = အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် ၎င်း၊ အကြောင်း မရှိဘဲ
 အလိုလို ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော နာမ်ရုပ်ကို မတွေ့ရချေ။ ထို့ကြောင့်
 “အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုလိုပင်စ၍ ဖြစ်ခဲ့သည်” ဟူ၍လဲ မယုံကြည်
 ထိုက်သည် သာတည်း။ ဤအရာ၌ ပြခဲ့သော သစ်စေ့နှင့် သစ်ပင်၊

ကြက်ဥနှင့်ကြက်မ ဥပမာတို့ကိုလဲ “ဥပမေယျနှင့် အလုံးစုံ တူညီသည်”ဟု မမှတ်အပ်ကုန်။ မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်နှာတော်ကို “ကြာပန်းကဲ့သို့ တင့်တယ်သည်”ဟု ချီးမွမ်းရာ၌ ကဲ့သို့ “တစ်စိတ်မျှသာ တူညီသည်” ဟု မှတ်အပ်ကုန်၏။ အဘယ့်ကြောင့် နည်းဟူမူ...သစ်စေ့နှင့်သစ်ပင်၊ ကြက်ဥနှင့်ကြက်မတို့ကို ကမ္ဘာဦးကစ၍ ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု သိအပ်သော်လဲ ကံနှင့် ဝိပါက် ဟူသော နာမ်ရုပ်အစဉ် = သံသရာ၏ အစကိုကား မည်သည့်နည်းဖြင့်မျှ မသိအပ်သောကြောင့် ပေတည်း။

ထို့ပြင်၊ နောင်ကာလ၌လဲ “သစ်ပင်မှ အစေ့ဖြစ်မည်၊ ထိုအစေ့မှ အပင် ဖြစ်ပြန်မည်၊ ထိုအပင်မှ အစေ့ဖြစ်ပြန်မည်၊ ဤနည်းဖြင့် အန္တရာယ် မရှိပါက၊ သစ်ပင်နှင့်သစ်စေ့တို့၏ ပြတ်စဲခြင်းကို ရှာ၍ မတွေ့နိုင်သကဲ့သို့၎င်း၊ ကြက်မမှ ဥဖြစ်မည်၊ ထိုဥမှ ကြက်မ ဖြစ်ပြန်မည်၊ ထိုကြက်မမှ ဥ ဖြစ်ပြန်မည်၊ ဤ နည်းဖြင့် အန္တရာယ် မရှိပါက၊ ကြက်မနှင့်ကြက်ဥတို့၏ ပြတ်စဲခြင်းကို ရှာ၍ မတွေ့နိုင်သကဲ့သို့၎င်း” ထို့အတူပင်၊ ယခုဘဝ၌ ပြုပြီးသော ကံကြောင့် နောင်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေမှစ၍ အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်မည်၊ ထိုအကျိုးကိုပင် မှီ၍ ထိုဘဝ၌လဲ ကောင်းမှုကံ၊ မကောင်းမှုကံ ဖြစ်ပေါ်ဦးမည်၊ ထိုကံကြောင့်လဲ တဖန် ဘဝသစ် ဖြစ်ပေါ် ဦးမည်၊ ဤနည်းဖြင့် ကံနှင့်အကျိုး ဟူသော နာမ်ရုပ်တို့၏ ပြတ်စဲခြင်းကို ရှာ၍ မတွေ့နိုင်ပြီ။ အကြောင်းကံကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မငြိမ်းစေနိုင်လျှင် ဘယ်အခါမှာမျှ ပြတ်စဲတော့မည်မဟုတ်၊ တခုခုသော ဘဝမှ နောက်ဆုံးစုတိစိတ် ချုပ်လျှင် ထိုစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ပင် ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်စသော အကျိုးတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လျက်ဖြစ်ပေါ်လျက်သာလျှင် ရှိတော့မည် ဟူ၍ ဤသို့လဲ သိမြင် သဘော ကျနိုင်သည်ဟုလို။

ကမ္မံ နတ္ထိ ဝိပါကမ္ပိ၊ ပါကော ကမ္မေ န ဝိဇ္ဇတိ။
 အညမညံ ဥဘော သုညာ၊ န စ ကမ္မံ ဝိနာ ဖလံ။
 ကမ္မဉ္စ ခေါ ဥပါဒါယ၊ တတော နိဗ္ဗတ္တတေ ဖလံ။

န ဟေတ္ထ ဒေဝေါ မြဟ္မာ ဝါ၊ သံသာရဿတ္ထိကာရကော။
သုဒ္ဓဓမ္မာ ပဝတ္တန္တိ၊ ဟေတုသမ္ဘာရပစ္စယာ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၃၀)

ကမ္မံ၊ အကြောင်းကံသည်။ ဝိပါကမ္ပိ၊ အကျိုးထဲ၌။ နတ္ထိ၊ ရှိတော့
သည် မဟုတ်ပေ။ ပါကော၊ အကျိုးသည်။ ကမ္မေ၊ အကြောင်းကံ
ထဲ၌။ န ဝိဇ္ဇတိ၊ ရှိနှင့်သည် မဟုတ်ပေ။ ဥဘော၊ ကံနှင့်အကျိုး ၂-
မျိုးသော တရား တို့သည်။ အညမညံ သုညာ၊ အချင်းချင်းမှ
ကင်းဆိတ်ကုန်၏။ စ၊ သို့သော်လဲ။ ကမ္မံ ဝိနာ၊ ကံနှင့် ကင်း၍။
ဖလံ၊ အကျိုးသည်။ န၊ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ခေါ၊ အမှန်အားဖြင့်။ ကမ္မဉ္စ
ဥပါဒါယ၊ ကံကို စွဲမှီ၍ သာလျှင်။ ဖလံ၊ အကျိုးသည်။ တတော၊
ထိုကံမှ။ ဝါ၊ ထိုကံကြောင့်။ နိဗ္ဗတ္တတေ၊ ဖြစ်ပေါ်ပေ၏။

တ္ထေ၊ ဤလောက = ဤသတ္တဝါ အများထဲ၌။ သံသာရဿ၊
“တဘဝပြီးလျှင် တဘဝ၊ တမျိုးပြီးလျှင် တမျိုးအားဖြင့် ပြောင်းရွှေ
လျက် ဖြစ်ပေါ်သော” နာမ်ရုပ်အစဉ် = သံသရာကို။ ကာရ-
ကော၊ ပြုတတ်ဖန်ဆင်းတတ်သော။ ဒေဝေါ ဝါ၊ နတ်သည်၎င်း။
မြဟ္မာ ဝါ၊ မြဟ္မာသည်၎င်း။ ဝါ၊ ထာဝရဘုရားသည်၎င်း။ န ဟိ
အတ္ထိ၊ မရှိသည်သာတည်း။ ဟေတုသမ္ဘာရပစ္စယာ၊ အကြောင်း
ရင်း ကံနှင့် အထောက်အပံ့ ဝိပါကံဟူသော အကြောင်း ၂-မျိုး
ကြောင့်။ (ဟေတုပစ္စယ နိမိတ္တံ ဝါ-ဤအဖွင့်ကို မှီ၏)။ သုဒ္ဓဓမ္မာ၊ ကံနှင့်
အကျိုးဟူသော နာမ် ရုပ်တရား သက်သက်တို့သည် သာလျှင်။
ပဝတ္တန္တိ၊ တပြန်စီ လည်ပတ်လျက် မပြတ် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။
(ဤသို့လဲ သိမြင် သဘောကျသည်ဟု ဆိုလို၏)။

၁။ အကြောင်းဖြစ်သော ချည်မျှင်များသည် အကျိုးဖြစ်သော အဝတ်အထည်ထဲ၌
မပျက်စီးဘဲ တည်ရှိနေသလို ကံသည်ကား အကျိုးဝိပါကံထဲမှာ တည်ရှိနေတော့သည်
မဟုတ်၊ ကံကပင် မပျက်စီးဘဲ အကျိုးဖြစ်လာသည် မဟုတ်ဟု ဆိုလို၏။

၂။ စပါးနှံသည် အကြောင်းဖြစ်သော စပါးပင်ထဲ၌ အပုံးအလုံးဖြစ်လျက် တည်ရှိနေနှင့်
သလို အကျိုးဝိပါကံသည်ကား ကံ ဖြစ်စဉ်က ထိုကံထဲ၌ ကိန်းအောင်းလျက် ရှိနှင့်သည်
မဟုတ်၊ ယခုမှ အသစ် အသစ် ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု ဆိုလို၏။

ကံနှင့် အကျိုး အလိုအားဖြင့် နာမ် ရုပ်၏ အကြောင်းကို တွေ့မြင်ပြီးသော ယောဂီသည် ဘဝဟောင်း စုတိနှင့် ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေတို့၏ ဖြစ်ပုံကိုလဲ ဤသို့ သဘောကျ၏။ မျက်စိထဲ၌ အဆင်းရုပ် ထင်ပေါ်လျှင်၊ ထိုအဆင်းကို “ဘာလဲဟု ဆင်ခြင် သကဲ့သို့သော” နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်၏။ ထိုနှလုံးသွင်းမှု၏ အခြားမဲ့၌ မြင်မှု ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်ရာ၌ နှလုံးသွင်းမှုနှင့် မြင်မှုတို့သည် အခြား မရှိကုန်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူပင် စုတိစိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့သည် လည်း အခြား မရှိကုန်။ ဘဝဟောင်းက နောက်ဆုံးစိတ် ချုပ်ဆုံး သွားလျှင် ရှေးကံကြောင့် ဘဝသစ်၌ အစဆုံးစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ သည်ဟူ၍ သဘောကျတတ်၏။ သုတ များသူတို့နှင့် ဆိုင်၏။ သုတ နဲသော သူသည်ကား “မြင်မှု ကြားမှု စသည်၏ အခြားမဲ့၌ မှတ်သိမှု ဖြစ်သကဲ့သို့၎င်း၊ မှတ်သိမှု၏ အခြားမဲ့၌ မြင်မှု ကြားမှု စသည် တဖန် ဖြစ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ‘သေတယ်’ဆိုတာလဲ သည်လို စိတ်တချက် ကုန်ဆုံး သွားတာဘဲ၊ ‘ဘဝသစ်မှာ ဖြစ်တယ်’ ဆိုတာလဲ သည်လို စိတ်တချက် ဖြစ်ပေါ်လာတာဘဲ၊ ဘဝ ဟောင်းက နောက်ဆုံးစိတ် ပြတ်သွားသည်နှင့် တပြိုင်နက် ရှေး ကံကြောင့် ဘဝသစ် ဌာနမှာ အစဆုံး စိတ်တခု ဖြစ်ပေါ်လာရုံ မျှဘဲ” ဟူ၍ သဘောကျတတ်၏။ စုတိ ပဋိသန္ဓေတို့၏ ချုပ်ပုံ၊ ဖြစ်ပုံကို ဤမျှလောက် သိမြင် သဘောကျလျှင်ပင် “အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် တရားအလုံးစုံကို အကြောင်းနှင့် တကွ သိမြင်ပြီ” ဟု ဆိုရ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါတို့ကို မိန့်ဆိုတော်မူလေပြီ။

သဗ္ဗေ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ စုတိပဋိသန္ဓိ-
ဝသေန ဝိဒိတာ ဟောန္တိ။ (၂-၂၃၀)

ဧဝံ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဝိဒိတသဗ္ဗဓမ္မဿ သဗ္ဗာကာရေန
နာမရူပဿ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏံ ထာမဂတံ ဟောတိ။
(၂-၂၃၉)

သဗ္ဗေ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ၊ အလုံးစုံသောအတိတ်၊
အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့ကို။ စုတိ ပဋိသန္ဓိ ဝသေန၊ စုတိနှင့်

ပဋိသန္ဓေတို့ အလိုအားဖြင့်။ ဝိဒိတာ၊ ထင်ရှား သိအပ်ကုန် ပြီးသည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

ဧဝံ၊ ဤဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့်။ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန၊ စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေတို့ အလိုအားဖြင့်။ ဝိဒိတသဗ္ဗဓမ္မဿ၊ ထင်ရှား သိအပ် ပြီးသော တရားအလုံးစုံရှိသော။ ဝါ၊ တရားအလုံးစုံကို ထင်ရှား သိပြီးသော သူ၏။ နာမရူပဿ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉ္ဇာနံ၊ နာမ် ရုပ်၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသော ဉ္ဇာနံသည်။ သဗ္ဗာကာရေန ထာမဂတံ၊ ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အားစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

ရှင်းပြချက်။ ။အထက်ပါ အဋ္ဌကထာတွင် တရား အလုံးစုံကို ထင်ရှားသိသည်ဟုရာ၌ “သဗ္ဗညုတဉ္ဇာနံကဲ့သို့ တရား အလုံးစုံကို စေ့ငအောင် အကြောင်းအကျိုး စပ်လျက် သိသည် ဟူ၍ကား မဆိုလိုပေ။ စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေတို့၏ ချုပ်ပုံ၊ ဖြစ်ပုံကို သိသောကြောင့်သာလျှင် တရားအလုံးစုံကို သိသည်ဟု ဆိုလို ပေသည်” ဤအနက်ကို စုတိ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် ဖော်ပြ၏။

စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေတို့၏ ချုပ်ပုံ၊ ဖြစ်ပုံကို သဘောကျပြီးသော ဤ ယောဂီသည် “ဘဝဟောင်းက နာမ်ရုပ် တစုံတခုမျှ ဘဝသစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာသည် မဟုတ်။ ထို ဘဝဟောင်း၌သာ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ဆုံးသွားလေသည်။ ဘဝသစ်၌ ရှေးကံကြောင့်၊ နာမ်ရုပ် အသစ်များသာ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်” ဟူ၍ သိမြင် သဘောကျသော ကြောင့် “အတိတ်ဘဝက နာမ်ရုပ်တို့သည် ထို အတိတ်ဘဝ၌ သာလျှင် ချုပ်ဆုံးခဲ့ကြ၍၊ မမြဲကုန် ဟူ၍၎င်း၊ ယခုဘဝ နာမ်ရုပ် တို့လဲ ယခုဘဝ၌ သာလျှင် ချုပ်ဆုံးကြ၍၊ မမြဲကုန် ဟူ၍၎င်း၊ နောင် ဘဝ၌ နာမ်ရုပ်တို့လဲ ထိုဘဝ၌ပင် ချုပ်ဆုံးကြမည်ဖြစ်၍၊ မမြဲကုန် ဟူ၍၎င်း” ဤသို့လဲ ဆင်ခြင်မိတတ်၏။ ဤဆင်ခြင်မှုသည်ကား သဗ္ဗသနဉ္ဇာနံ၏ အစပေတည်း။

သို့ဖြစ်၍ ဖြစ်ခိုက် နာမ်ရုပ်ကို ရှုမှတ်စဉ်မှာပင် ပြခဲ့သော နည်း ငါးပါးတို့တွင် တနည်းနည်းဖြင့် နာမ်ရုပ်၏အကြောင်းတို့ကို ထိုက်

သည်အားလျော်စွာ တွေ့မြင်၍ “ကာလ ၃-ပါး၌ အကြောင်း နာမ် ရုပ်ကြောင့် အကျိုး နာမ်ရုပ်မျှသာ ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိနေသည်” ဟု သဘောကျလျက် မြဲမြံစွာ ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အသိဉာဏ်သည် ခေါင် ထိပ်သို့ ရောက်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် မည်၏။ ဤဉာဏ်သည် ပင်လျှင် ပြခဲ့ပြီးသော ယုံမှားမှု (၁၆) ပါးတို့ကို၎င်း၊ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ သိက္ခာသုံးပါး၊ အတိတ် နာမ်ရုပ်၊ အနာဂတ် နာမ်ရုပ်၊ ပစ္စုပ္ပန် နာမ်ရုပ်၊ အချင်းချင်း ဆက်စပ်၍ ဖြစ်သော အကြောင်း အကျိုးတရား - ဟူသော ဤဌာနရှစ်ပါး၌ ဖြစ်သော ယုံမှားမှု (၈) ပါးတို့ကို၎င်း၊ လွန်မြောက် ပယ်ခွါနိုင်သောကြောင့် ကင်္ခါ-ဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိလဲ မည်၏။

စူဠသောတာပန်

ဣမိနာ ပန ဉာဏေန သမန္ဓာဂတော ဝိပဿကော ဗုဒ္ဓသာသနေ လဒ္ဓဿာသော လဒ္ဓပတိဋ္ဌော နိယတဂ-တိကော စူဠသောတာပန္နော နာမ ဟောတိ။ ။
(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၄၀)။

ပန၊ ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ၏ အကျိုးကား။ ဣမိနာ ဉာဏေန၊ ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိမည်သော ဤဉာဏ်နှင့်။ သမန္ဓာဂတော၊ ပြည့်စုံသော။ ဝိပဿကော၊ ဝိပဿနာ ရှုသော သူသည်။ ဗုဒ္ဓ-သာသနေ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမ = သာသနာ တော်၌။ လဒ္ဓဿာသော၊ ရအပ်ပြီးသော သက်သာရာ ရှိသည်ဖြစ်၍။ လဒ္ဓ-ပတိဋ္ဌော၊ ရအပ်ပြီးသော ထောက်တည်ရာ ရှိသည်ဖြစ်၍။ နိယတ-ဂတိကော၊ ကိန်းသေမြဲသော သုဂတိရှိသော။ စူဠသောတာ-ပန္နော နာမ၊ စူဠသောတာပန် = သောတာပန်ငယ် မည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

အရိယာဖိုလ်သည် သာသနာတော်၌ သက်သာရာ အစစ် ပေတည်း။ အရိယာမဂ်သည် ထောက်တည်ရာ အစစ်ပေတည်း။ ဤယောဂီသည်ကား ထိုအရိယာ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့ကို မရသေးပေ။ သို့ သော်လဲ ထိုမဂ်ဖိုလ်ကို ဧကန်ရစေနိုင်သော ရှုမှတ်မှုအကျင့်၌

တည်သောကြောင့် “သက်သာရာ ထောက်တည်ရာတို့ကို ရသော သူ” ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ တနည်းကား=နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့ကို အမှန်အတိုင်း သိရ၍ သာသနာ၌ တရားနှင့်ဆိုင် သောပါမုဇ္ဇ=အနည်းငယ်နှစ်သိမ့် အားရမှုကို ရပေ၏။ ထို့ကြောင့် ‘သက်သာရာကို ရသည်’ ဟု ဆိုပေသည်။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် “အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်မျှသာ ရှိသည်” ဟု သိပြီး ဖြစ်သောကြောင့် “ငါကောင်ရှိသည် ဟူ၍၎င်း၊ သတ္တဝါတွေကို ဘုရားသခင်က ဖန်ဆင်းသည်ဟူ၍၎င်း၊ အကြောင်းမဲ့ အလိုလိုပင် ငါကောင် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟူ၍၎င်း” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထင်မှား ယူမှားသော ဒိဋ္ဌိ မဖြစ်နိုင်ပြီ။ ထိုဒိဋ္ဌိများကြောင့် ယုံကြည်မှု = သဒ္ဓါတရား မပျက်နိုင်ပြီ။ သာသနာ၌ မပျက်နိုင် မလှုပ်နိုင်အောင် မြဲနိုင်တည်တံ့သော ဤသဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် “ထောက် တည်ရာကို ရသည်” ဟု ဆိုပေသည်။ ဂတိမြဲပုံ၊ စူဠသောတာပန် မည်ပုံကို အောက်ပါ မဟာဋီကာဖြင့် သိအပ်၏။

အ-ပရိဟိနကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိကော ဝိပဿကော
 လောကီယာဟိ သီလသမာဓိပညာသမ္ပဒါဟိ သမန္ဓာဂ-
 တတ္တာ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော သုဂတိပရာယဏော
 ဟောတီတိ ဝုတ္တံ “နိယတဂတိကော” တိ။ တတော ဧဝ
 စူဠသောတာပန္နော နာမ ဟောတိ။ (၂-၃၀၅)

အ-ပရိဟိနကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိကော၊ မဆုတ်ယုတ် မပျက်စီး သော ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ ရှိသော။ ဝိပဿကော၊ ဝိပဿနာယော ဂိသည်။ လောကီယာဟိ သီလသမာဓိပညာသမ္ပဒါဟိ၊ ပြည့်စုံ=စင် ကြယ်သော လောကီ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့နှင့်။ သမန္ဓာဂတတ္တာ၊ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်။ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော၊ အထက် ဉာဏ်ထူး တရားထူးကို မသိလတ်သော်(လဲ)။ သုဂတိပရာယဏော၊ သုဂတိ လျှင် လားရာရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ ထိုကြောင့်။ နိယတ- ဂတိကောတိ၊ မြဲသောဂတိ ရှိသည်ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ မိန့်ဆိုအပ်၏။ တတော ဧဝ၊ ထိုဂတိ မြဲခြင်းကြောင့်ပင်လျှင်။ စူဠသောတာပန္နော

နာမ၊ ဂတိမြို့ပုံ အနည်းငယ်တူမျှ၍ စူဠသောတာပန် မည်သည်။
ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

ဤဒီကာတွင် အ-ပရိဟိန ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိကော ဟူသော
ပုဒ်ဖြင့် ဤသို့သော အနက်ကိုပြု၏။ ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ ကင်းမြဲပင်
ကင်းကွာဆဲဖြစ်၍ ဤကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ မဆုတ်ယုတ် မပျက်စီး
သော သူအားသာလျှင် “ဂတိမြို့သည်” ဟု တိုက်ရိုက်ပြု၏။ ထို့ပြင် ဤ
ဝိသုဒ္ဓိသည် လောကုတ္တရာ မဟုတ်သေး၊ လောကီမျှသာတည်း။
ထို့ကြောင့် ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးနိုင်သေး၏။ မိမိအလိုလို မသင့်စွာ
နှလုံးသွင်းမိခြင်းကြောင့် ဖြစ်စေ၊ မိစ္ဆာတရားကို နာကြားမိခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်စေ၊ ယုံမှားမှု = ဝိစိကိစ္ဆာလဲ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ ထင်မှားမှု၊
ယူမှားမှု = ဒိဋ္ဌိလဲ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ ထို ဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာတို့ မြဲမြံစွာ
ဖြစ်သောအခါ၌ ဤဝိသုဒ္ဓိသည် ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးလေ၏။ ထို
အခါ၌ကား “ဂတိမြို့သည်” ဟု မဆိုအပ်ကြောင်းကိုလဲ ဗျတိရေက =
ပြောင်းပြန်နည်းဖြင့် ပြု၏။

သီလသမာဓိပညာသမ္ပဒါဟိ သမန္နာဂတတ္တာဟူသော အပိုဒ်
ဖြင့်လဲ ဤသို့ ပြု၏။ အားထုတ်ဆဲ၌ စင်ကြယ်သော သီလ၊ သမာဓိ၊
ပညာ ဤ သုံးပါးလုံးနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် “ဂတိမြို့သည်” ဟု
တိုက်ရိုက် ပြု၏။ ထို့ပြင် “ဝိပဿနာအလုပ်ကို စွန့်လွှတ်လျက်
သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ ပျက်စီးနေခိုက်၌ကား ဂတိမြို့သည်” ဟု
မဆိုအပ်ကြောင်းကိုလဲ ပြောင်းပြန်နည်းဖြင့် ပြု၏။ သို့ဖြစ်၍ ဤ
ဝိသုဒ္ဓိနှင့်ပြည့်စုံသောသူသည် ဝိပဿနာ ရှုဆဲသော်လဲ ဖြစ်ရမည်၊
ဝိပဿနာရှုဆဲ မဟုတ်ပါက၊ ဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာတို့ ကင်းမြဲပင် ကင်း
ကွာဆဲဖြစ်၍ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် သီလ စင်ကြယ်ဆဲသော်လဲ
ဖြစ်ရမည်။ သို့ဖြစ်မှသာလျှင် ‘ဂတိ မြို့သည်’ ဟု ယုံကြည် စိတ်ချ
သင့်ပေသည်။ “ငါ စူဠသောတာပန် ဖြစ်ပြီ၊ ဂတိ မြို့ပြီ” ဟု ထိုဉာဏ်
မျှဖြင့် အားရကျေနပ်ပြီးလျှင် ဝိပဿနာ အလုပ်ကို စွန့်လွှတ်၍
သီလ သိက္ခာမျှကိုပင် စင်ကြယ်စွာ မစောင့်ရှောက်ဘဲ ပေါ့
လျော့စွာ နေခြင်းငှါကား မသင့်သည်သာတည်း။

ဂတိမြီရာ ဘဝ အပိုင်းအခြား

ဤစုဋ္ဌသောတာပန်၏ ဂတိသည် အစဉ် ထာဝရ ဘဝတိုင်း၌ မြီသလော? သို့မဟုတ် ဒုတိယ ဘဝ၌သာ မြီသလော? ဟူငြားအံ့။ ဒုတိယဘဝ၌သာ “ဧကန် မြီသည်”ဟု စိတ်ချရ၏။ တတိယဘဝ စသည်၌ကား “ဧကန် မြီသည်”ဟု စိတ်မချရသေးပေ။ အကြောင်း မူကား... ပြခဲ့သော ဋီကာ၌ “ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ မဆုတ်ယုတ် ပါမှ ဂတိ မြီသည်ဟူ၍၎င်း၊ လောကီ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့နှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် ဂတိ မြီသည် ဟူ၍၎င်း” မိန့်ဆိုသော စကား တို့ဖြင့် “ယခုဘဝ၌သော်လဲ သီလ၊ သမာဓိနှင့် ကင်္ခါဝိတရဏဉာဏ် ပညာတို့ ပျက်စီး ချွတ်ယွင်း နိုင်သေးသည်ကို၎င်း၊ ထိုအခါမှာ ဒုတိယ ဘဝ၌ သော်လဲ ဂတိ မြီရန် အကြောင်း မရှိသည် ကို၎င်း” ထင်ရှား ဖော်ပြ၏။ ဒုတိယ ဘဝ စသည်၌ ထိုသီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ ပျက်စီးနိုင်၍ တတိယ ဘဝ စသည်၌ ဧကန် ဂတိ မြီရန် အကြောင်း မရှိသည်မှာ ဆိုဘွယ်ပင် မရှိတော့ပြီ။ ဤမျှသာ မကသေး၊ ထောက်ထားဘွယ် အကြောင်း တပါးလဲ ရှိသေး၏။ ငါတို့၏ ဘုရားအလောင်းတော်သည် လွန်ခဲ့သော ကမ္ဘာ ပေါင်း ၃-အသင်္ချေ ထက်က ပွင့်တော်မူသော ကောဏ္ဍည မြတ်စွာဘုရားမှ စ၍ ၉-ဆူသော ဘုရားရှင်တို့၏ ထံတော်၌ ၉- ဘဝတိုင်တိုင် ရဟန်း ပြုခဲ့ဘူးသည် ဟု ဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိ၌ လာ၏။ မြတ်စွာဘုရား ထံ၌ ရဟန်း ပြုသော ဘုရား အလောင်းတော် ဟူသမျှသည် ဂတပစ္စာဂတ ဝတ်ကို မြည့်ကျင့်လျက် ဝိပဿနာကို ပွားစေ၍ အနုလောမ ဉာဏ်တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်၍ တည်သည်ဟု မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ သဒ္ဓိကာရသုတ် အဖွင့် အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌ မိန့်ဆို၏။ “သုမန မြတ်စွာဘုရား၊ ဝိပဿီ မြတ်စွာဘုရားတို့၏ လက်ထက်မှာ ငါတို့၏ ဘုရား အလောင်းတော်သည် နဂါးမင်း ဖြစ်လျက် ဗျာဒိတ်ခံခဲ့သည်၊ ပခုမ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက်မှာ ခြင်္သေ့ မင်းဖြစ်လျက် ဗျာဒိတ်ခံခဲ့သည်”ဟု ဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိ၌ လာ၏။ ဤကမ္ဘာ၌ ဖြစ်သော ဇာတ်၊ နိပါတ်၊ ဝတ္ထုများစွာတို့၌ ဘုရား အလောင်းတော်သည် တိရစ္ဆာန် အဖြစ်သို့ ရောက်လျက် ရှိသည်ကို

တွေ့ရ၏။ တေမိယဇာတ်တွင် ငရဲ၌ ဖြစ်ခဲ့သည်ကိုလဲ တွေ့ရ၏။
 ထို့ကြောင့် ဤပါဠိအဋ္ဌကထာ စကားအလုံးစုံကို စပ်၍ ကြည့်လျှင်
 ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိထက် လွန်ကဲမြင့်မြတ်လှစွာသော သင်္ခါရပေ-
 က္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်ပြီးသော ဘုရားအလောင်းတော်မြတ်သော်မှ
 သုဂတိ၌ ထာဝရ မမြဲကြောင်း၊ အပါယဂတိမှ မလွတ်သေး
 ကြောင်းကို ထင်ရှားသိရ၏။ ဘုရားအလောင်းတော်ကဲ့သို့ သဒ္ဓါ၊
 ဝီရိယ စသည်လဲ မထက်သန် သင်္ခါရပေက္ခာအောက်လဲ များစွာ
 အောက်တန်းကျလျက် ကင်္ခါဝိတရဏ ဉာဏ်မျှနှင့်သာ ပြည့်စုံသော
 သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်အား အစဉ်ထာဝရ ဂတိမြဲခြင်းသည် အဘယ်မှာ
 ဖြစ်နိုင်ပါတော့အံ့နည်း? သို့ဖြစ်၍ အပါယ်ဘုံမှ အစဉ်ထာဝရ
 လွတ်ကင်း၍ ဂတိမြဲခြင်းကို လိုလားသော သူသည် သောတာ-
 ပတ္တိမဂ်ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင်ရန် ထက်သန်သော
 စိတ်ထားဖြင့် မနားမဆုတ် ဆက်လက်၍သာ အားထုတ်ရာ၏။
 ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိမျှဖြင့် စိတ်ချလက်ချ အားရ၍ နေခြင်းငှါကား
 မသင့်သည်သာတည်း။

သံယုတ်ပါဠိ ဩဝါဒမိန့်ခွန်းတော်

သတ္တိယာ ဝိယ ဩမဋ္ဌော၊ ဒယုမာနောဝ မတ္ထကေ။
 သက္ကာယဒိဋ္ဌိပဟာနာယ၊ သတော ဘိက္ခု ပရိဗ္ဗဇေ။

(သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ် ၁၂)

သတ္တိယာ၊ လုံဖြင့်။ ဩမဋ္ဌော ဝိယ၊ ရင်ဝ လယ်နှိုက်၊ ထိုးစိုက်
 ခံရ၊ နာကျင်လှသော သူသည်၊ ထိုလုံကိုသာ၊ လျင်စွာ နှုတ်ရန်၊
 ကြိဖန် မနှေး၊ စိတ်မအေးဘဲ၊ အရေးတကြီး၊ သုတ်သီးသုတ်ပျာ၊
 အားထုတ်ရာ သကဲ့သို့၎င်း။ မတ္ထကေ၊ ဦးခေါင်း၌။ ဒယုမာနော
 ဣဝ၊ ရဲရဲပြောင်ပြောင်၊ မီးလောင်ခံရ၊ ပူလောင်လှသော သူသည်၊
 ထိုမီးကိုသာ၊ လျင်စွာငြိမ်းရန်၊ ကြိဖန်မနှေး၊ စိတ်မအေးဘဲ၊
 အရေးတကြီး၊ သုတ်သီးသုတ်ပျာ၊ အားထုတ်ရာ သကဲ့သို့၎င်း။
 ဘိက္ခု၊ သံသရာဘေး၊ နောင်အရေးကို၊ ကြံတွေးမြော်ထောက်၊
 ရှုံ့ကြောက်လေ့ရှိသော သူသည်။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ပဟာနာယ၊

ဝိပဿနာ ၂-၇

ထင်ရှားရှိသော နာမ် ရုပ်အပေါင်း အစဉ်မျှ၌ အတ္တအယောင်၊
 ငါကောင် အနေအားဖြင့် ထင်မှားသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို
 အရိယာမဂ်ဉာဏ်အလင်းဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခြင်းငှါ။ သတော၊
 အမှတ်ရမှု-မမေ့မှု-ဟူသော သတိနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍။ ပရိဗ္ဗဇေ၊
 မရပ်မနား၊ လွတ်မြောက်အောင် ထွက်သွားရာ၏။ ဝါ၊ ခေါင်းက
 မီးလျှံ၊ ရင်ကလုံကို၊ ပယ်ရန်မအား၊ လျစ်လျူထား၍သော်လဲ၊
 မနားမဆုတ်၊ အားပါးထုတ်၍၊ သုတ်သုတ်လျင်စွာ၊ ရှုမှတ်ရာ
 တော့သတည်း။

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်နှင့် ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ ပြီး၏။

သမ္မသနဉာဏ်

အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်နံ ဓမ္မာနံ သဒ္ဓိပိတွာ
ဝဝတ္ထာနေ ပညာ သမ္မသနေ ဉာဏံ။ (ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ၁)

အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်နံ၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်
ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ၊ နာမ်ရုပ်တရားတို့ကို။ သဒ္ဓိပိတွာ၊ ချုံး၍။
ဝဝတ္ထာနေ ပညာ၊ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သော အသိပညာသည်။
သမ္မသနေ ဉာဏံ၊ သုံးသပ် ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်မည်၏။

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်လျှင် ပစ္စုပ္ပန်ကျသော
မှတ်ချက်များ၌ မှတ်မိသော ရုပ်နာမ်၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကို ထင်ရှား
တွေ့ရ၏။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် တခဏ အတွင်းမှာပင် ကုန်ဆုံးသွား
သည်ကို မျက်မှောက် တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် မှတ်မိသော ရုပ်နာမ်
တို့ကို “ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ကုန် ကုန် သွားသောကြောင့် မမြဲဟူ၍၎င်း၊
ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ် နှိပ်စက်သောကြောင့် ဆင်းရဲ ဟူ၍၎င်း၊
အလိုအတိုင်း မဖြစ်သောကြောင့် အတ္တကောင် = ငါကောင်
မဟုတ် ဟူ၍၎င်း” သိမြင် သဘောကျ၏။ “မမြဲတာ မှန်ပါပေသည်၊
ဆင်းရဲတာ မကောင်းတာ မှန်ပါပေသည်၊ ငါကောင် မဟုတ်
တာ၊ ငါကောင်မရှိတာ မှန်ပါပေသည်” ဟူ၍လဲ ဆင်ခြင်မိတတ်၏။
ဤသို့ တကြိမ်မျှ ဖြစ်စေ၊ အကြိမ်များစွာဖြစ်စေ၊ သဘောကျပြီးသော
အခါ၌ မျက်မှောက် မြင်ပြီးသော ထိုနာမ်ရုပ်နှင့် နှိုင်းဆ၍ အလုံး
စုံသော အတိတ် နာမ်ရုပ်၊ အနာဂတ်နာမ်ရုပ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်
တရားတို့ကိုလဲ “သည်လို တရားမျိုးချည်းဘဲ၊ မမြဲတာချည်းဘဲ၊
ဆင်းရဲချည်းဘဲ၊ မကောင်းတာချည်းဘဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်တဲ့
သဘောမျှချည်းဘဲ” ဟု တပေါင်းတည်း အကျဉ်း ချုံး၍ ရှုဆင်ခြင်
၏။ ဖြစ်ခိုက် နာမ်ရုပ်ကို အသီး အသီး သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့်
အကျယ် ရှုမှတ်သလို မဟုတ်မူ၍ အတိတ်တရား အလုံးစုံ အနာဂတ်
တရား အလုံးစုံ ပစ္စုပ္ပန်တရား အလုံးစုံတို့ကို တပေါင်းတည်း
အကျဉ်း ချုံးလျက် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်သော ဤဉာဏ်သည် သမ္မသန

ဉာဏ် မည်၏။ မှတ်သိမှု-ပစ္စက္ခဉာဏ်ကဲ့သို့ အသီး အသီး မရှုမူ၍ အပေါင်းလိုက်အားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သောကြောင့် ဤဉာဏ်ကိုပင် ကလာပ သမ္မသနဉာဏ် ဟူ၍၎င်း၊ မျက်မှောက် မြင်ပြီးသော နာမ် ရုပ်မှ နည်းမှီး၍ ရှုဆင်ခြင်သောကြောင့် နယဝိပဿနာ ဟူ၍၎င်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ မိန့်ဆိုလေသည်။ နယ မနသိကာရ၊ နယ ဒဿန ဟူ၍လဲ ခေါ်အပ်သေး၏။ အောက်ပါ ကထာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဖြင့် သိပါလေ။

ဧကသင်္ခါရဿာပိ အနိစ္စတာယ ဒိဋ္ဌာယ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိ အဝသေသေသု နယတော မနသိကာရော ဟောတိ။

“သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိ အာဒိဝစနံ နယတော ဒဿနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ န ဧကက္ခဏေ အာရမ္မဏတော။ (၂၅၁)

ဧကသင်္ခါရဿာပိ၊ တခုသောသင်္ခါရ၏ သော်လဲ။ အနိစ္စ-တာယ၊ မမြဲသည်၏ အဖြစ် = မမြဲခြင်းဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာ ကို။ ဒိဋ္ဌာယ၊ မှတ်သိမှု = ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်ပြီးလတ်သော်။ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့ မမြဲကုန် ဟူ၍။ အဝသေသေသု၊ ကြွင်းသော သင်္ခါရတို့၌။ ဝါ၊ မျက်မှောက် မမြင်ရသော သင်္ခါရတို့၌။ နယတော မနသိကာရော၊ နည်းမှီး သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

“သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိ အာဒိဝစနံ၊ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ၊ ယဒါပညာယ ပဿတိ၊ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ၊ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ” ဤသို့ အစရှိသော စကားကို။ နယတော ဒဿနံ သန္ဓာယ၊ နည်းမှီးသော အားဖြင့် ရှုမြင်ခြင်းကို ရည်ရွယ်၍။ ဝုတ္တံ၊ ဟောတော် မူအပ်၏။ ဧကက္ခဏေ၊ တကြိမ်တည်းသော စိတ်ခဏ၌။ အာရမ္မဏတော ဒဿနံ သန္ဓာယ၊ မျက်မှောက် အာရုံပြုသဖြင့် ရှုမြင်ခြင်း ကိုရည်ရွယ်၍။ န ဝုတ္တံ၊ ဟောအပ်သည်ကား မဟုတ်ပေ။

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာဖြင့် ဤသို့သော အနက်ကို ထင်ရှားသိအပ်၏။ နယမနသိကာရ၊ နယဝိပဿနာမည်သော သမ္မသန ဉာဏ်သည် ကြောင့်ကြစိုက်၍ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်စေနိုင်ကောင်းသော ဉာဏ်မဟုတ်ပေ။ ရှုမှတ်သော ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် တကြိမ်မျှ ဖြစ်စေ၊ အကြိမ်များစွာဖြစ်စေ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို ကောင်းစွာ သိမြင် သဘောကျပြီးမှသာလျှင် သဘောကျသည်အားလျော်စွာ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်လျက် အလိုလို ဖြစ်ပေါ်လာသော အသိဉာဏ်သာ ဖြစ်သည် ဟူသော ဤအနက်ကို ထင်ရှားသိအပ်၏။

ဤသမ္မသနဉာဏ်သည် ပင်ကိုဉာဏ်ထက်သူနှင့် သုတများသူတို့မှာ ဆင်ခြင်မှုကို အလေးပြုလျှင် ကျယ်ဝန်းစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ကျယ်ဝန်းစွာ ဖြစ်နေလျှင် ဆင်ခြင်မှုကသာ များ၍ ရှုမှတ်မှုက နည်းသောကြောင့် အထက်ဉာဏ်များသို့ မတိုးတက်နိုင်ဘဲ ထိုဉာဏ်၌သာ အချိန်ကာလ ကြာမြင့် နေတတ်၏။ သတိပြုပါ။ ပုဂ္ဂိုလ်များစွာတို့၏ အလိုအားလျော်စွာ ဤဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ဟောတော်မူ၏။ အချို့ အနည်းငယ်မျှကိုသာ ဤ၌ ထုတ်ပြပေအံ့။

ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်၊ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ၊ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ၊ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ အနိစ္စတော ဝဝတ္ထေတိ၊ ဧကံ သမ္မသနံ။ ဒုက္ခတော ဝဝတ္ထေတိ၊ ဧကံ သမ္မသနံ။ အနတ္တတော ဝဝတ္ထေတိ၊ ဧကံ သမ္မသနံ။
(ပဌမဝါရ ပါဠိ-၅၁)

အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်၊ လွန်ပြီး အတိတ်ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်လတ် အနာဂတ်ရုပ် ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်ဖြစ်စေ။ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ၊ ကိုယ်တွင်းရုပ်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပရုပ်ဖြစ်စေ။ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ၊ ကြီးကျယ် ကြမ်းတမ်းသော ရုပ်ဖြစ်စေ၊ သေးငယ် သိမ်မွေ့သောရုပ်ဖြစ်စေ။ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ ဆိုးဝါး ယုတ်ညံ့ သော ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ကောင်းမွန်မြင့်မြတ်သော ရုပ်ဖြစ်စေ။ ယံ ဒူရေ

သန္တိကေ ဝါ၊ ဝေးသောရုပ်ဖြစ်စေ နီးသောရုပ်ဖြစ်စေ။ ယံ ကိန္ဓိ
 ရူပံ၊ အမှတ်မရှိ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တံ သဗ္ဗံ
 ရူပံ၊ ထိုအလုံးစုံသော ရုပ်ကို။ အနိစ္စတော ဝဝတ္ထေတိ၊ မမြဲဟု
 ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏။ ဧကံ သမ္မသနံ၊ သုံးသပ်ဆင်ခြင်မှု ဉာဏ်တခု
 ပေတည်း။ တံ သဗ္ဗံ ရူပံ၊ ထိုအလုံးစုံသော ရုပ်ကို။ ဒုက္ခတော
 ဝဝတ္ထေတိ၊ ဆင်းရဲ ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဧကံ သမ္မသနံ၊
 သုံးသပ်ဆင်ခြင်မှု ဉာဏ်တခုပေတည်း။ တံ သဗ္ဗံ ရူပံ၊ ထိုအလုံးစုံ
 သော ရုပ်ကို။ အနတ္တတော ဝဝတ္ထေတိ၊ ငါကောင် မဟုတ်
 ဟု ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏။ ဧကံ သမ္မသနံ၊ သုံးသပ်ဆင်ခြင်မှု ဉာဏ်
 တခုပေတည်း။

ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန၊ ဒုက္ခံ
 ဘယဋ္ဌေန၊ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေနာတိ သဒ္ဓိပိတွာ
 ဝဝတ္ထာနေ ပညာ သမ္မသနေ ဉာဏံ။ (ဒုတိယ ဝါရ-၅၁)

အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်၊ လွန်ပြီးရုပ်၊ ဖြစ်လတံ့ရုပ်၊ ဖြစ်ဆဲရုပ်
 သည်။ ခယဋ္ဌေန၊ ကုန်ဆုံးသွားသော အနက်သဘောကြောင့်။
 အနိစ္စန္တိ၊ မမြဲ ဟူ၍၎င်း။ ဘယဋ္ဌေန၊ ကြောက်ဖွယ်ကောင်းသော
 အနက်သဘောကြောင့်။ ဒုက္ခန္တိ၊ ဆင်းရဲ ဟူ၍၎င်း။ အသာရ-
 ကဋ္ဌေန၊ ငါကောင် ဟု ဆိုဘွယ်ရာ အနှစ်မပါသော အနက်
 သဘောကြောင့်။ အနတ္တာတိ၊ ငါကောင်မဟုတ်၊ ငါကောင်မရှိ
 ဟူ၍၎င်း။ သဒ္ဓိပိတွာ ဝဝတ္ထာနေ ပညာ၊ အကျဉ်းချုံး၍ ပိုင်းခြား
 ဆုံးဖြတ်သော အသိပညာသည်။ သမ္မသနေ ဉာဏံ၊ သမ္မသနဉာဏ်
 မည်၏။

ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အနိစ္စံ သင်္ခတံ ပဋိစ္စ-
 သမုပ္ပန် ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓမ္မန္တိ သဒ္ဓိပိတွာ
 ဝဝတ္ထာနေ ပညာ သမ္မသနေ ဉာဏံ။ (တတိယ ဝါရ-၅၂)

အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်၊ လွန်ပြီးရုပ်၊ ဖြစ်လတံ့ရုပ်၊ ဖြစ်ဆဲ
 ရုပ်သည်။ အနိစ္စံ၊ မမြဲ။ သင်္ခတံ၊ ဆိုင်ရာအကြောင်းတို့က ညီညွတ်၍
 ပြုအပ်သော တရားတည်း။ ပဋိစ္စသမုပ္ပန်၊ အကြောင်းကို စွဲမှီ၍

ဖြစ်သော တရားတည်း။ ခယဓမ္မံ၊ ကုန်ဆုံးသွားခြင်း သဘောရှိ၏။
 ဝယဓမ္မံ၊ ပျက်ခြင်းသဘောရှိ၏။ ဝိရာဂဓမ္မံ၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်း
 သဘောရှိ၏။ နိရောဓဓမ္မံ၊ ချုပ်ကွယ်ခြင်း သဘောရှိ၏။ ဣတိ၊
 ဤသို့။ သဒ္ဓိပိဘွာ ဝဝတ္ထာနေ ပညာ၊ အကျဉ်းချုံး၍ ပိုင်းခြား
 ဆုံးဖြတ်သော အသိပညာသည်။ သမ္မသနေ ဉာဏံ၊ သမ္မသန
 ဉာဏ် မည်၏။

နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးနှင့် ဒွါရ ၆-ပါး၊ အာရုံ ၆-ပါး၊ ဝိညာဏ်
 ၆-ပါး၊ ဖဿ ၆-ပါး၊ ဝေဒနာ ၆-ပါး စသည်တို့၌လဲ နည်းတူပင်
 ၃-ဝါရစီ ဟောတော်မူ၏။ ကျယ်လွန်းမည်ကြောင့် ထို ဝါရ
 များကို ဤကျမ်း၌ မပြုပြီ၊ ဉာဏ်ဖြစ်ပုံကိုသာ ပြပေအံ့။

ပစ္စုပ္ပန် ကျအောင် မှတ်နိုင်သော အခါ၌ ဖောင်းရုပ် ပိန်ရုပ်
 ထိုင်ရုပ် ကွေးရုပ် ဆန့်ရုပ် လှုပ်ရှားရုပ် စသည်တို့ကို “ဖျတ်ကနဲ
 ဖျတ်ကနဲ ပေါ်၍ ကုန်ဆုံး ကုန်ဆုံး သွားကြသည်” ဟု ထင်ရှား
 သိရ၏။ ထို့ကြောင့် မှတ်သိရတဲ့ ထိုရုပ်များကို ‘မမြဲတာချည်းဘဲ’
 ဟု သဘောကျ၏။ ထိုအခါ၌ “ရှေးဘဝက ရုပ် ဟူသမျှလဲ ယခု
 မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်များနှင့် အတူတူဘဲ၊ ဤရုပ်များလိုပင် ကုန်ဆုံး
 သွားခဲ့တာချည်းဘဲ၊ ယခု ဘဝသို့ တစုံတခုမျှ မရောက်လာနိုင်၊
 ဖြစ်ပေါ်ရာဌာန ထိုရှေးဘဝ၌ သာလျှင် ကုန်ဆုံးခဲ့သောကြောင့်
 မမြဲတာချည်းဘဲ” ဟု ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏။ ဤသည်လည်း သမ္မ-
 သနဉာဏ် တခုပင်တည်း။ ထို့ပြင် “ရှေးကာလက ရုပ်ဟူသမျှလဲ
 ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်များလိုပင် ကုန်ဆုံးသွားခဲ့တာချည်းဘဲ၊ ယခု
 မှတ်ဆဲ ခဏတိုင်အောင် တစုံတခုသော ရုပ်မျှ မတည်တံ့နိုင်၊
 သူတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ရာ ခဏ၌သာလျှင် ကုန်ဆုံးသွားခဲ့သောကြောင့်
 မမြဲတာချည်းဘဲ” ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ သမ္မသနဉာဏ် တခု
 ပင်တည်း။

ထို့ပြင် “နောင်ဘဝ၌ ဖြစ်ပေါ်မည့် ရုပ်ဟူသမျှလဲ ယခုမှတ်သိ
 ရတဲ့ ရုပ်များနှင့် အတူတူဘဲ၊ ဤ ရုပ်များလိုပင် တခဏချင်း
 ကုန်ဆုံးသွားမှာချည်းဘဲ၊ တခြားဘဝသို့ တစုံတခုမျှ ရောက်နိုင်

မည် မဟုတ်၊ ဖြစ်ပေါ်ရာဌာန ထိုဘဝမှာပင် ကုန်ဆုံးသွားမည် ဖြစ်သောကြောင့် မမြဲတာချည်းဘဲ” ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ သမ္မသနဉာဏ် တခုပင်တည်း။ ထို့ပြင်, “နောက်ကာလ၌ ဖြစ်မည့် ရုပ်ဟူသမျှလဲ ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်များလိုပင် ကုန်ဆုံးသွားမှာ ချည်းဘဲ၊ တခြား တပါးသော ခဏတိုင်အောင် တစုံ တခုသော ရုပ်မျှ တည်တံ့နိုင်မည် မဟုတ်၊ သူတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ရာ ခဏ၌သာလျှင် ကုန်ဆုံး သွားကြမည်ဖြစ်သောကြောင့် မမြဲတာချည်းဘဲ” ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ သမ္မသနဉာဏ် တခုပင်တည်း။

ထို့ပြင်, “ယခု ဘဝရှိ ရုပ်ဟူသမျှလဲ နောင်ဘဝသို့ တစုံတခုမျှ ရှေ့ပြောင်း သွားရောက်နိုင်မည် မဟုတ်၊ ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်များ လိုပင် ယခုဘဝတွင်သာ ကုန်ဆုံး သွားမည်ဖြစ်သောကြောင့် မမြဲတာချည်းဘဲ” ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ သမ္မသနဉာဏ် တခုပင်တည်း။

ထွက်သက် ရှုစဉ်, ဆေးလိပ် သောက်စဉ်, တံတွေး ထွေးစဉ်, ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်စွန့်စဉ်, စသည်၌ ရှုမှတ်၍ “ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု သဘောကျသောအခါ “အတွင်းက ရုပ် ဟူသမျှသည် အပြင်သို့ မရောက်မူ၍ အတွင်းမှာပင် ကုန်ဆုံးသွား သောကြောင့် မမြဲ” ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဉာဏ် တခုပင်တည်း။

ဝင်သက် ရှုစဉ်, ဆေးလိပ် သောက်စဉ်, စားသောက်စဉ်, တံတွေး မျိုစဉ်, စသည်၌ ရှုမှတ်၍ “ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသည်” ဟု သဘောကျသောအခါ “အပြင်ကရုပ်ဟူသမျှသည် အတွင်းသို့ မရောက်မူ၍ အပြင်မှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့် မမြဲ” ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဉာဏ် တခုပင်တည်း။

ကြီးကျယ် ထင်ရှားသော အဆင်း အသံ အနံ့ အရသာ အတွေ့ ကိုက တဖြေးဖြေး သေးငယ်သိမ်မွေ့ သွားရာ၌ ရှုမှတ်၍ “ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန်ဆုံး ကုန်ဆုံး သွားသည်” ဟု သဘောကျသော အခါ “ကြီးကျယ် ကြမ်းတမ်းတဲ့ ရုပ်ဟူသမျှသည် သေးငယ် သိမ်မွေ့တဲ့ ရုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်မူ၍ ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်မှာပင်

ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့် မမြဲ”ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဉာဏ် တခုပင်တည်း။

သေးငယ် သိမ်မွေ့သော အဆင်းအသံ အနံ့ အရသာ အတွေ့ တို့က တဖြေးဖြေး ကြီးမားထင်ရှားလာရာ၌ ရှုမှတ်၍ “ထိုထိုခဏ မှာပင် ကုန်ဆုံးကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု သဘော ကျသောအခါ “သေးငယ်သိမ်မွေ့တဲ့ ရုပ်ဟူသမျှသည် ကြီးကျယ် ကြမ်းတမ်းတဲ့ ရုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်မူ၍ ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်မှာပင် ကုန်ဆုံးသွား သောကြောင့် မမြဲ”ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဉာဏ် တခုပင်တည်း။

မကျန်းမမာ လေးလံထိုင်းမှိုင်းရာမှ ကျန်းမာပေါ့ပါးကြည်လင် သွားသောအခါ စသည်၌ ရှုမှတ်မိ၍ “ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသည်”ဟု သဘောကျလျှင်၊ “ဆိုးဝါး ယုတ်ညံ့တဲ့ ရုပ်ဟူသမျှ သည် ကောင်းမွန်မြင့်မြတ်တဲ့ ရုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်မူ၍ ဆိုးဝါး ယုတ်ညံ့ဆဲမှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့် မမြဲ”ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဉာဏ် တခုပင်တည်း။

ကျန်းမာပေါ့ပါး ကြည်လင်နေရာမှ မကျန်းမာ မကြည်လင် လေးလံ ထိုင်းမှိုင်း သွားသောအခါ စသည်၌ ရှုမှတ်မိ၍ “ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသည်”ဟု သဘောကျလျှင် “ရုပ်ကောင်း ရုပ်သန့် ဟူသမျှသည် ရုပ်ဆိုး ရုပ်ညံ့ အဖြစ်သို့ မရောက်မူ၍ ကောင်းမွန်ဆဲမှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့် မမြဲ”ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဉာဏ် တခုပင်တည်း။

ဆန့်သော လက်ခြေတို့ကို ကွေးစဉ် စသည်၌ ရှုမှတ်မိ၍ “တရွှေ မှ တရွှေသို့ မရောက်ဘဲ ကုန် ကုန် သွားသည်”ဟု သိရသော အခါ ၌ “အဝေးက ရုပ်ဟူသမျှသည် အနီးသို့ မရောက်လာ မရွှေလာ ဘဲ၊ အဝေးမှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသောကြောင့် မမြဲ”ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဉာဏ် တခုပင်တည်း။

ကွေးသော လက် ခြေတို့ကို ဆန့်စဉ် စသည်၌ ရှုမှတ်မိ၍ “တရွှေ မှ တရွှေသို့ မရောက်ဘဲ ကုန် ကုန် သွားသည်”ဟု သိရသောအခါ ၌ “အနီးက ရုပ် ဟူသမျှသည် အဝေးသို့ မရောက်ဘဲ၊ ရွှေမသွား

ဘဲ၊ အနီးမှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသောကြောင့် ‘မြေ’ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ ဉာဏ် တခုပင်တည်း။ အနိစ္စ သမ္မသန ပြီး၏။

(မှာထားချက်) ဤအရာ၌ ဩဋ္ဌာရိက သုခုမ ရုပ် အစစ်တို့၌၎င်း၊ လက္ခဏာ အလို အားဖြင့် ဒုရ သန္တိက ရုပ်တို့၌၎င်း၊ သမ္မသနဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို အသိ ခက်မည်ကြောင့် ခြွင်းချန်လိုက်ပေသည်။

ဒုက္ခ သမ္မသန

ပျိုယွယ် ကျန်းမာစဉ်၌ ပျိုယွယ် ကျန်းမာသော သူတို့နှင့်သာ တွေ့ဆုံလျက် ပျော်ရွှင်စွာ နေထိုင်ရသော သူသည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ် များကို ‘ကြောက်စရာကောင်းသည်’ဟု ထင်မြင်နိုင်ခဲ့၏။ သို့သော် လဲ ကြီးရင့် အိုမင်းသော သူသည် ပလိပ်ရောဂါ ဝမ်းရောဂါ ကျောက်ရောဂါ စသည်ကြောင့် လူအများ သေကြေပျက်စီးသည် ကို မကြာခဏ တွေ့မြင်ရသည့်ပြင်၊ မိမိကိုယ်တိုင်လဲ နေမကောင်း ထိုင်မသာ ဖြစ်ပါမူကား၊ ‘ငါလဲ သူများလိုပင် သေရတော့မည် ထင်ပါရဲ့’ဟု တွေးတောပြီးလျှင် နာတတ် သေတတ်သော မိမိ၏ ရုပ်နာမ်များကို ‘ကြောက်စရာကောင်းသည်’ဟု လွယ်ကူစွာပင် ထင်မြင်တတ်၏။ ဤဥပမာ အတူပင်၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ မပြတ် ဖြစ်ပျက် ပုံကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် မတွေ့ရသေးလျှင် ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို ‘ကြောက်စရာကောင်းသည်’ဟု ထင်မြင်နိုင်ခဲ့၏။ သို့သော်လဲ ဖြစ် ပျက်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့ကို မပြတ်ရှုမှတ်၍၊ မျက်စိတမှိတ်ခန့်မျှပင် မတည်တံ့ဘဲ မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေသည်ကို မျက်မှောက် တွေ့ရသော အခါ၌ကား ထိုရုပ်နာမ်များကို “ဖြစ်ချည် ပျက်ချည်နဲ့ မတည် မမြဲ တသေထဲ သေနေသောကြောင့် ကြောက်စရာ ကောင်းသည်၊ ဖြစ်ချည် ပျက်ချည်နဲ့ မပြတ် နှိပ်စက်နေသောကြောင့်လဲ ကြောက် စရာကောင်းသည်၊ ရွံ့မုန်းစရာကောင်းသည်၊ မကောင်းတာချည်း ဘဲ၊ ဆင်းရဲတွေချည်းဘဲ”ဟု လွယ်ကူစွာပင် သိမြင် သဘောကျ နိုင်ပေ၏။ ရုပ်နာမ်ဟောင်းများ ကုန် ပျက်သွားတိုင်း ရုပ်နာမ် အသစ် မဖြစ်ပေါ်လာပါက သေမည့်အချိန်ချည်းသာ ဖြစ်၍၊ မသေနိုင်သေးဘူးဟု စိတ်ချရတဲ့ အချိန်ကာလ မရှိသောကြောင့် လဲ ‘ကြောက်စရာ ကောင်းသည်’ဟု သိမြင် သဘောကျနိုင်ပေ၏။

မခံသာသောဝေဒနာ အမျိုးမျိုးကို ထင်ရှား တွေ့ရသဖြင့်လဲ ဆင်းရဲ အစုအဝေးမျှဟု သဘောကျနိုင်ပေ၏။

ထို့ကြောင့်၊ ဖောင်းရုပ် ပိန်ရုပ် ထိုင်ရုပ် ကွေးရုပ် ဆန့်ရုပ် လှုပ် ရှားရုပ် စသည်တို့ကို “မှတ်ခိုက်မှတ်ခိုက်မှာပင် လျင်စွာ ကုန်ပျက် ကုန်ပျက်သွားသည်”ဟု မျက်မှောက် တွေ့ရသော ယောဂီသည် ထိုရုပ်များကို “ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ်နှိပ်စက်ခြင်းကြောင့် ကြောက် စရာကောင်းသည်၊ တပျက်ထဲ ပျက်၊ တသေထဲ သေနေသော ကြောင့်လဲ ကြောက်စရာ ကောင်းသည်၊ မခံသာမှုတို့၏ တည်ရာ ဖြစ်သောကြောင့်လဲ ကြောက်စရာကောင်းသည်၊ မကောင်းတာ ချည်းဘဲ၊ ဆင်းရဲတွေချည်းဘဲ”ဟူ၍ သိမြင်သဘောကျ၏။ ဤသို့ မျက်မှောက် သိမြင်ပြီးသောအခါ၌ အတိတ်ရုပ် အနာဂတ်ရုပ် စသည်တို့ကိုလဲ “ဤ ရုပ်လိုပင် မပြတ် နှိပ်စက်ခြင်း၊ တသေထဲ သေ နေခြင်းကြောင့် ကြောက်စရာချည်းဘဲ၊ မကောင်းတာချည်းဘဲ၊ ဆင်းရဲတွေချည်းဘဲ”ဟူ၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏။ အကျယ်ကို အနိစ္စ သမ္မသနမှာကဲ့သို့ သိပါလေ။ ဒုက္ခ သမ္မသန ပြီး၏။

အနတ္တ သမ္မသန

အတ္တဟု စွဲလမ်းပုံ။ ။ ရုပ် နာမ် တို့၏ သဘောမှန်ကို ကိုယ်ပိုင် ဉာဏ်ဖြင့် မသိရသေးသော ဗာလပုထုဇဉ် တို့သည် ခန္ဓာကိုယ်ထဲ၌ “အတ္တကောင် တကယ်ပင် ရှိနေသည်”ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းကုန်၏။ ထို့ကြောင့် လောကီ ကျမ်းဆရာတို့က ထိုအတ္တ၏ သရုပ် သတ္တိကို အမျိုးမျိုး ပြဆိုကုန်၏။ ထိုတွင် ဝိသေသိကဒဿန၊ နျာယဒဿန ကျမ်းဆရာတို့က “အတ္တ ဟူသည်မှာ သာမီပင်” ဟူ၍ ဆိုကုန်၏။ နား အရေ မျက်စိ လျှာ နှာခေါင်း ဟူသော ဗုဒ္ဓိန္ဒြေ ငါးပါး၊ ခံတွင်း လက် ခြေ အင်္ဂါဇာတ် ဝစ္စမင်္ဂ ဟူသော ကမ္မိန္ဒြေ ငါးပါး၊ စိတ် ဟူသော ဥဘယိန္ဒြေ တပါး၊ ဤသို့ အစရှိသော ကိုယ်၏ အစိတ်အပိုင်း ဟူသမျှကို၎င်း၊ ကိုယ်ကောင် ကြီး တခုလုံးကို၎င်း၊ အစိုးရသူ ခန္ဓာအိမ်၏ အရှင်သည် အတ္တ

ကောင်ပင် ဟူ၍ ဆိုလို၏။ ဤသို့သော အတ္တစွဲ ကိုပင် ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှါ—

“ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ၊ ရူပဉ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ န ယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ၊ လဗ္ဘေထ စ ရူပေ ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသိတိ” —

ဤသို့ အစရှိသော အနတ္တလက္ခဏသုတ်ကို ဟောတော်မူပေသည်။

မိမိသာ ကျမ်းဆရာတို့က “အတ္တ ဟူသည်မှာ ကာရကပင်” ဟူ၍ ဆိုကုန်၏။ ဓား လှ စသော ကရိုဏ်းဖြင့် ဖြတ်ခြင်း ခွဲခြင်း စသော အမှု = ကြိယာကို ပုဂ္ဂိုလ် ကတ္တားက ပြီးစေသကဲ့သို့၊ မျက်စိ နား စသော ကရိုဏ်း၊ ခြေ လက် စသော ကရိုဏ်းတို့ဖြင့်၊ မြင်ခြင်း ကြားခြင်း စသော အမှု = ကြိယာ၊ သွားခြင်း ရပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း စသော အမှု = ကြိယာတို့ကို အတ္တကောင် ကတ္တားက ပြီးစေသည်။ ကိုယ် နှုတ် စိတ် အမှုအရာ ဟူသမျှကို ပြုတတ်ပြီးစေတတ်သောသူသည် အတ္တကောင်ပင်ဟူ၍ ဆိုလို၏။ ဤကာရက အတ္တကို ပယ်မြစ်ခြင်းငှါ၊ ဋီကာကျော် ။၌—

“တထာ နိဒဿနံ ပန ဓမ္မသဘာဝဝိနိမုတ္တဿ ကတ္တာဒိနော အဘာဝဒီပနတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ” —

ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။ သမ္ပဗညပဗ္ဗအဖွင့် အဋ္ဌကထာ ၂ တို့၌လဲ—

“ယထာ အန္ဓမာလပုထုဇ္ဇနာ အဘိက္ကမာဒီသု အတ္တာ အဘိက္ကမတိ၊ အတ္တနာ အဘိက္ကမော နိဗ္ဗတ္တိတောတိ ဝါ၊ အဟံ အဘိက္ကမာမိ၊ မယာ အဘိက္ကမော နိဗ္ဗတ္တိတောတိ ဝါ၊ သမ္ဗုယုန္တိ တထာ အသမ္ဗုယုန္တော” —

ဟူ၍၎င်း၊

“အပ္ပန္တံရေ အတ္တာ နာမ အာလောကေတာ ဝါ ဝိလောကေတာ ဝါ နတ္ထိ” —

ဟူ၍၎င်း၊

၁။ စိတ္တသဒ္ဓါအပွင့်-၇၄။ ၂။ မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ ၁-၂၆၅-၆-၉။

“အတ္တန္တရေ အတ္တာ နာမ ကောစိ သမိဉ္ဇန္တော ဝါ ပသာရေန္တော ဝါ နတ္ထိ”—

ဟူ၍၎င်း မိန့်ဆိုလေသည်။

မိမိသာ, သင်္ချာ ကျမ်းဆရာတို့က “အတ္တ ဟူသည်မှာ ဝေဒက = အကောင်း အဆိုးကို ခံစားတတ်သူပင်” ဟူ၍ ဆိုကုန်၏။ ဝေဒနာ ကိုပင် အတ္တကောင် ဟု ဆိုရာရောက်၏။ ဤဝေဒက အတ္တကို ပယ်မြစ်ခြင်းငှါ သတိပဋ္ဌာနသုတ် အဋ္ဌကထာတို့၌—

“ကော ဝေဒယတီတိ၊ န ကောစိ သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ ဝေဒယတီ။ ပေ။ တသ္မာ ဒေဝ ဧဝံ ပဇာနာတိ တံ တံ သုခါဒီနံ ဝတ္ထု အာရမ္မဏံ ကတွာ ဝေဒနာဝ ဝေဒယတိ၊ တံ ပန ဝေဒနာပဝတ္ထိံ ဥပါဒါယ အဟံ ဝေဒယာမီတိ ဝေါဟာရမတ္ထံ ဟောတီ”တိ—

ဟူ၍ မိန့်ဆိုလေသည်။ ၎င်း၏ ဋီကာ၌လဲ—

“ဓမ္မဝိနိမုတ္တဿ အညဿ ကတ္ထု အဘာဝတော ဓမ္မဿေဝ ကတ္ထုဘာဝံ ဒဿေန္တော...ဝေဒနာဝ ဝေဒ- ယတီတိ အာဟ”—

ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။ ဤ ဋီကာဖြင့် ကာရက အတ္တကိုလဲ ပယ် မြစ်၏။

ထို လောကီကျမ်းဆရာ အားလုံးတို့က “အတ္တ ဟူသည်မှာ နိဝါ- သီ = ခန္ဓာအိမ် ပျက်စီး သွားသော်လဲ, သူက မပျက်ဘဲ အမြဲတမ်း တည်ရှိနေသူ ဟူ၍၎င်း၊ သယံဝသီ = မိမိက သူတပါး၏ အလိုသို့ မလိုက်ဘဲ, ဣန္ဒြေ စသော အစိတ် အပိုင်းတို့နှင့်တကွ တကိုယ်လုံးကို မိမိ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်သူ ဟူ၍၎င်း၊ အဓိဋ္ဌာယက = ခန္ဓာ အိမ်၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်၍ အရာရာကို စီမံခန့်ခွဲတတ်သူ ဟူ၍၎င်း” ဆိုကုန်၏။ ဤ နိဝါသီ အတ္တ စသည်ကိုလဲ ပယ်မြစ်ခြင်းငှါ ဆဆတ္တ သုတ်, အနတ္တလက္ခဏသုတ် စသည်တို့ကို ဟောတော်မူပေသည်။

အတ္တကောင်ဟု ဤစွဲလမ်းမှုများသည် ရံခါမှာ ခန္ဓာတပါးပါး အပေါ်၌ ကျရောက်၏။ ရံခါမှာ ခန္ဓာ ၂-ပါး၊ ၃-ပါး၊ ၄-ပါး အပေါ်၌ ကျရောက်၏။ ရံခါမှာ ခန္ဓာ ငါးပါးလုံး အပေါ်၌ ကျရောက်၏။ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက်တော်က ထင်ပေါ်ကျော်စောသော သစ္စက ပရိဒိုဇ်ကြီးသည်ကား ခန္ဓာငါးပါးလုံးကိုပင် အတ္တကောင်ဟု စွဲလမ်း၏။ ထို့ကြောင့် သူသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ထံတော်၌—

“အဟံ ဟိ ဘော ဂေါတမ ဧဝံ ဝဒါမိ၊ ရူပံ မေ အတ္တာ၊ ဝေဒနာ မေ အတ္တာ၊ သညာ မေ အတ္တာ၊ သင်္ခါရာ မေ အတ္တာ၊ ဝိညာဏံ မေ အတ္တာ၊ တိ” —

ဟု ဝန်ခံလေ၏။ ခန္ဓာ ငါးပါးမှ အလွတ် ဖြစ်သော ကသိုဏ်း ရုပ် စသော ပညတ် သက်သက်ကိုလဲ အတ္တဟု စွဲလမ်းမှု ရှိသေး၏။ သို့သော်လဲ၊ ထိုစွဲလမ်းမှုသည် ခန္ဓာငါးပါးနှင့် စပ်၍သာလျှင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုစွဲလမ်းမှုကိုလဲ ‘ခန္ဓာငါးပါး အပေါ်၌ပင် ကျရောက်သည်’ ဟု မှတ်အပ်၏။ လောကီကျမ်းဆရာတို့ ပညတ် အပ်သော အတ္တကောင်၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကိုလဲ သိလိုလျှင်၊ အဘယာရာမ ဆရာတော်၏ အဘိဓာန် နိဿယသစ်(ဂါထာနိပါတ် ၉၂-အဖွင့်)မှာ ကြည့်ရှုပါလေ။

မြန်မာတို့ကလဲ “ငါကောင်ကပင် မြင်သည်၊ ကြားသည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ ငါကောင်ကပင် သွားသည်၊ ရပ်သည်၊ ထိုင်သည်၊ အိပ်သည်၊ ကွေးသည်၊ ဆန့်သည်၊ ပြောဆိုသည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ ငါကောင်ကပင် ဆင်းရဲ ချမ်းသာကို ခံစားသည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ အလိုရှိတိုင်း မြင်နိုင်သည်၊ သွားနိုင်သည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်၎င်း” ထင်မှတ် စွဲလမ်းကြ၏။ မပျက် မစီးဘဲ အမြဲ တည်တံ့သော အသက် လိပ်ပြာကောင် ဝိညာဏ်ကောင် ငါကောင် တကယ်ပင် ရှိနေသည်ဟူ၍လဲ ထင်မှတ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် မြန်မာတို့မှာလဲ လောကီကျမ်းဆရာတို့ ဆိုသည့်အတိုင်းပင် ထိုက်သည်အား လျော်စွာ အတ္တဟု စွဲလမ်းမှု ရှိသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင် “မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ ရုပ်နာမ် အစဉ်မျှသာ ရှိသည်။

အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်သော ထိုသို့သော ငါကောင်ကား မရှိဘူး” ဟူ၍ သုတမယဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန် ဆင်ခြင်ကာ ဖြေဖျောက်ပါသော်လဲ ထိုသို့သော ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှုကို လုံးဝ ကင်းပျောက်စေရန်ကား မစွမ်းနိုင်ဘဲ ရှိကြလေသည်။

အနတ္တ ထင်ပုံ။ ။ ပေါ်လာတိုင်းသော ရုပ်နာမ် အမှုအရာတို့ကို ရှုမှတ်၍၊ ခဏမစဲ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသော ရုပ်နာမ်မျှကိုသာ မျက်မှောက်တွေ့ရသော ယောဂီသည်ကား “ငါကောင်ဟု ခေါ်စရာ အလိုအတိုင်းပြီးစေနိုင်တဲ့ အနှစ်အသားကို” မတွေ့ရသောကြောင့် “ငါကောင်ကား မရှိ၊ မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေသော ရုပ်နာမ် ၂-မျိုးမျှသာ ရှိသည်၊ ငါကောင်ကား မဟုတ်၊ မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေသော ရုပ်နာမ် ၂-မျိုးမျှသာ ဟုတ်သည်” ဟု ကောင်းစွာ ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖျတ်ကနဲ ဖျတ်ကနဲ ဖြစ်ပေါ်၍ ကုန်ပျက် ကုန်ပျက် သွားသော ဖောင်းရုပ် ပိန်ရုပ် ထိုင်ရုပ် ကွေးရုပ် ဆန့်ရုပ် လှုပ်ရှားရုပ် စသည်တို့ကို ထင်ရှားစွာ တွေ့ရသော အခါ၌ ဤသို့ သဘောကျတတ်၏။ ပုံကား... ဤရုပ်များက မဖြစ်စေလိုသော်လဲ မနေကြ၊ အကြောင်း ညီညွတ်လျှင် ဖြစ်ပေါ်လာတာချည်းဘဲ။ မပျက်စေလိုသော်လဲ မရ၊ သူ့အချိန်ကျလျှင် ပျက်သွားတာချည်းဘဲ။ သည်လို ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ ရုပ်တရားမှာ ငါကောင်ဟု ခေါ်စရာ အစိုးပိုင်တဲ့ အနှစ်အသားလဲ မရှိ၊ အမြဲ တည်နေနိုင်တဲ့ အနှစ်အသားလဲ မရှိ၊ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်တဲ့ အနှစ်အသားလဲ မရှိ၊ ထိုရုပ်တရားကလဲ၊ ငါကောင်ဟု ခေါ်စရာ အစိုးပိုင်တဲ့ အနှစ်အသားလဲ မဟုတ်၊ အမြဲ တည်နေနိုင်တဲ့ အနှစ်အသားလဲ မဟုတ်၊ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်တဲ့ အနှစ်အသားလဲ မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် “အစိုးမရဘူး၊ ငါကောင် မရှိဘူး၊ ငါကောင် မဟုတ်ဘူး၊ အနတ္တသဘော တရားမျှသာ ရှိသည်” ဟု ဆိုတာ မှန်ပါသည် - ဟူ၍ သဘောကျတတ်၏။ ဤသို့ သဘောကျခြင်းမှာ မဖြစ်စေလိုတဲ့ ရုပ် အမှုအရာ တစ်စုံတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာတာကို တွေ့ရတဲ့အခါမှလဲ စ၍ ဖြစ်တတ်၏။ အမြဲ တည်တံ့ နေစေလိုတဲ့ ရုပ်အမှုအရာ တစ်စုံတစ်ခု ပျက်သွားတာကို

တွေ့ရတဲ့ အခါမှလဲ စ၍ ဖြစ်တတ်၏။ မှတ်ဆဲမှာပင် မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်နာမ်၏ အဖြစ်အပျက်ကို ထင်ရှားတွေ့ရ၍ “အစိုးပိုင်တဲ့ ငါကောင် မရှိ၊ အမြဲတည်နေနိုင်တဲ့ ငါကောင် မရှိ၊ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်တဲ့ ငါကောင် မရှိ၊ မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ သဘောတရား မျှသာ ရှိသည်”ဟု သိမြင် သဘောကျခြင်းသည် အနတ္တလက္ခဏာ အစစ်ကို မျက်မှောက် တွေ့မြင်သော အနတ္တသမ္မသနဉာဏ် အစစ်ပေ တည်း။ ထို့ကြောင့်ပင် “အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေနာတိ သဒ္ဓိပိတွာ ဝဝတ္တာနေ ပညာ သမ္မသနေ ဉာဏံ” ဟူသောပါဠိ၏ အဖွင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုလေပြီ။

သဗ္ဗမ္ဘိ တံ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန၊ အသာရကဋ္ဌ-
 နာတိ အတ္တာ သာမီ နိဝါသီ ကာရကော ဝေဒကော သယံဝသီတံ
 ဧဝံ ပရိကပ္ပိတဿ အတ္တသာရဿ အဘာဝေန။ ယဉ္ဇိ
 အနိစ္စံ ဒုက္ခံ၊ တံ အတ္တနောပိ အနိစ္စတံ ဝါ ဥဒယဗ္ဗယ-
 ပီဠနံ ဝါ ဝါရေတုံ န သက္ကောတိ၊ ကုတော တဿ
 ကာရကာဒိဘာဝေါ။ (၂-၂၄၅)

တံ သဗ္ဗမ္ဘိ၊ မမြဲ ဆင်းရဲသော ထိုရုပ် အလုံးစုံသည်လည်း။
 အသာရကဋ္ဌေန၊ အနှစ်မဲ့သော အနက် သဘောကြောင့်။ အနတ္တာ၊
 အတ္တကောင်၊ ငါကောင်မဟုတ်။ အသာရကဋ္ဌေနာတိ၊ အသာရ-
 ကဋ္ဌေန ဟူသည်ကား။ အတ္တာ၊ အတ္တဟူသည်မှာ။ သာမီ၊ ခန္ဓာ
 အိမ်၏ ပိုင်ရှင်တည်း။ နိဝါသီ၊ မပျက်စီးဘဲ အမြဲ တည်နေသူ
 တည်း။ ကာရကော၊ အမူအရာ ဟူသမျှကို ပြုတတ်သူ ပြီးစေတတ်
 သူတည်း။ ဝေဒကော၊ အကောင်းအဆိုးကို ခံစားတတ်သူတည်း။
 သယံဝသီ၊ သူတပါး အလိုသို့ မလိုက်ဘဲ ကိုယ့် အလိုအတိုင်း
 ပြီးစေတတ်သူတည်း။ ဣတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ပရိကပ္ပိတဿ၊ ဗာလ-
 ပုထုဇဉ်ကို ကြံဆအပ်သော။ အတ္တသာရဿ၊ အတ္တကောင်
 ငါကောင် ဟူသော အနှစ်အသား၏။ အဘာဝေန၊ မရှိခြင်း
 ကြောင့်။ ဣတိ၊ ဤကား အသာရကဋ္ဌေန ပုဒ်၏ အနက်တည်း။
 ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ ယံ၊ အကြင် တရားသည်။ အနိစ္စံ၊ မမြဲ။ ဒုက္ခံ၊
 ဆင်းရဲတည်း။ တံ၊ မမြဲ ဆင်းရဲသော ထို တရားသည်။ အတ္တ-

နောပိ၊ မိမိ၏သော်လဲ။ အနိစ္စတံ ဝါ၊ မမြဲသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း။ ဥဒယဗ္ဗယဝိဇ္ဇနံ ဝါ၊ ဖြစ်မှုပျက်မှုက နှိပ်စက်ခြင်းကို၎င်း။ ဝါရေတုံ၊ တားမြစ်ခြင်းငှါ။ န သက္ကောတိ၊ မစွမ်းနိုင်။ တဿ၊ မိမိ၏ မမြဲခြင်း၊ အနှိပ်စက်ခံရခြင်းကိုမှ မတားမြစ်နိုင်သော ထိုတရား၏။ ဝါ၊ မိမိကိုမျှ မြဲအောင်၊ ချမ်းသာအောင် မပြုလုပ်နိုင်သော ထို တရား၏။ ကာရကာဒိဘာဝေါ၊ သူတပါးကို ပြုတတ်သူ စသည်၏ အဖြစ်သည်။ ကုတော၊ အဘယ်မှာရှိနိုင်တော့အံ့နည်း။ (ကုတော တဿ သာမိ နိဝါသိ ကာရကာဒိ ဘာဝေါဟု ရှိလျှင်၊ သာ၍ ပြည့်စုံ၏။)

ထို့ပြင်၊ တောလေးဆယ်ပါဠိဆိုင်ရာ၊ သုညတော၊ အနတ္တတော ပုဒ်တို့ကိုလဲ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြ၏။

သာမိ နိဝါသိ ကာရက ဝေဒကာ ဓိဋ္ဌာယက ဝိရဟိတတာယ
 သုညတော။ သယဉ္စ အဿာမိ ဘာဝါဒိတာယ အနတ္တတော။
 (၂-၂၄၇)

သာမိ နိဝါသိ ကာရက ဝေဒကာ ဓိဋ္ဌာယက ဝိရဟိတတာယ၊ ခန္ဓာအိမ်ကို အစိုးရသူ ပိုင်ရှင်၊ မပျက်စီးဘဲ အမြဲ တည်နေသူ၊ အမှုအရာ ဟူသမျှကို ပြုတတ် ပြီးစေတတ်သူ၊ အကောင်း အဆိုးကို ခံစားတတ်သူ၊ အရာရာကို စီမံ ခန့်ခွဲတတ်သူတို့မှ ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သုညတော၊ အတ္တကောင်၊ ငါကောင်မှ ဆိတ်သည်ဟု ရှု၏။ သယံ စ၊ ခန္ဓာငါးပါး ဟူသော မိမိ ကိုယ်တိုင်လဲ။ အဿာမိဘာဝါဒိတာယ၊ ပိုင်ရှင်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်စသည်နှင့် သာ ဆိုင်သောကြောင့်။ ဝါ၊ ပိုင်ရှင်အဖြစ် စသည်မရှိခြင်းကြောင့်။ အနတ္တတော၊ အတ္တကောင်မဟုတ် ငါကောင် မဟုတ်ဟု ရှု၏။

ဤ အဋ္ဌကထာ အဖွင့်တို့ကို ထောက်ခို၍ “ကိုယ် အကောင် အထည် ပုံသဏ္ဍာန်မရှိဟု နှလုံးသွင်းရုံမျှဖြင့် အနတ္တဉာဏ်အစစ် မဖြစ်သေး၊ သာမိ နိဝါသိ စသည်ဖြင့် ထင်မှတ်အပ်သော အတ္တကောင် ငါကောင် မရှိသည်ကို သိမြင် သဘောကျမှ သာလျှင် အနတ္တဉာဏ်အစစ် ဖြစ်သည်”ဟု မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။ အရူပ

ဗြဟ္မာတို့မှာ ကိုယ်ပုံသဏ္ဍာန် မထင်သော်လဲ အတ္တဒိဋ္ဌိ ဖြစ်နိုင်သည်ကိုလဲ အထူးသတိ ရှိပါစေ။

မျက်မှောက် မှတ်သိရတဲ့ရုပ်ကို ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သဘောကျပြီးသော အခါ၌ အတိတ်ရုပ် စသည်တို့ကိုလဲ “ဤရုပ်လိုပင် အစိုးမပိုင်၊ အမြဲမတည်၊ အလိုအတိုင်း မပြီးစေနိုင်သောကြောင့် ငါကောင် မရှိ၊ ငါကောင် မဟုတ်၊ သဘောတရားမျှ ချည်းသာ” ဟူ၍ ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ အကျယ်ကို အနိစ္စသမ္မသန နည်းတူပင် သိပါလေ။

ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်တို့၌လဲ သမ္မသနဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ဤရုပ်၌ကဲ့သို့ပင် ချဲ့၍ သိပါလေ။ အသိခက်သော အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ စသည်၌ကား စိတ်ကို ပဓာနထား၍ အမြွက်မျှ ဖော်ပြဦးအံ့။

ကိုယ်တွင်း၌ အာရုံပြုလျက်မှတ်လျက်ဖြစ်သောစိတ်သည် အဇ္ဈတ္တစိတ် မည်၏။ ကိုယ်ပ၌ အာရုံပြုလျက် မှတ်လျက် ဖြစ်သော စိတ်သည် ဗဟိဒ္ဓစိတ် မည်၏။ မှတ်သိမှု စင်ကြယ်သော အခါ၌ ထို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓစိတ်တို့ကို “ထိုထိုခဏမှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု သိ၏။ ထိုကြောင့် ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ ပြောင်းလဲ၍ အာရုံပြုမိတိုင်း မှတ်မိတိုင်း “အတွင်းက စိတ်သည် အပြင်သို့ မရောက်၊ အတွင်းမှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့် မမြဲ” ဟု သဘောကျ၏။ “အပြင်က စိတ်လဲ အတွင်းသို့ မရောက်၊ အပြင်မှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့် မမြဲ” ဟု သဘောကျ၏။

ဩဋ္ဌာရိက သုခုမ၌ ရှုပုံ။ ။ ကြမ်းတမ်းတဲ့ စိတ်၊ သိမ်မွေ့တဲ့ စိတ်တို့ ပြောင်းလဲသော အခါ၌ “ကြမ်းတဲ့ စိတ်ကပင် သိမ်မွေ့သွားသည် မဟုတ်၊ သိမ်မွေ့တဲ့ စိတ်ကပင် ကြမ်းတမ်းသွားသည် မဟုတ်၊ ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန်ကုန် သွားသောကြောင့် မမြဲ” ဟု သဘောကျ၏။

ဟိန ပဏီတ၌ ရှုပုံ။ ။ အကုသိုလ်စိတ် စသည်တို့ ပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်သော အခါ၌ “အကုသိုလ်စိတ်၊ မကောင်းတဲ့ စိတ်၊ ဆင်းရဲတဲ့ စိတ်၊ ညစ်နွမ်းတဲ့ စိတ်များကပင် ကုသိုလ်စိတ်

ကောင်းတဲ့စိတ်, ချမ်းသာတဲ့စိတ်, ကြည်လင်တဲ့ စိတ်များ ဖြစ်လာ သည်မဟုတ်။ ကုသိုလ်စိတ်, ကောင်းတဲ့စိတ်, ချမ်းသာ ကြည်လင် တဲ့ စိတ်များကပင် အကုသိုလ် စိတ်, မကောင်းတဲ့ စိတ်, ဆင်းရဲ ညစ်နွမ်းတဲ့စိတ်များ ဖြစ်သွားကြသည် မဟုတ်။ ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန်ကုန်သွားသောကြောင့် မမြဲ”ဟု သဘောကျ၏။

ဒုရ သန္တိကဉ္စိ ရူပံ။ ။အဝေး အနီးကို ပြောင်းလဲ၍ နှလုံးသွင်းမိ မှတ်မိသော အခါ၌ “အဝေးသို့ သွားတဲ့ စိတ်ကပင် အနီးသို့ ရောက်လာသည် မဟုတ်။ အနီး စိတ်ကပင် အဝေးသို့ ရောက်သွားသည် မဟုတ်။ ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန်ကုန် သွားသောကြောင့် မမြဲ”ဟု သဘောကျ၏။

ယံ ပန အနိစ္စံ၊ တံ ယသ္မာ နိယမတော သင်္ခတာဒိ-
ဘောဒံ ဟောတိ၊ တေနဿ ပရိယာယဒဿနတ္ထံ၊ နာနာ-
ကာရေဟိ ဝါ မနသိကာရပ္ပဝတ္တိဒဿနတ္ထံ၊ “ရူပံ အတိ-
တာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အနိစ္စံ သင်္ခတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန် ခယဓမ္မံ
ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မန္တိ” ပုန ပါဠိ ဝုတ္တာ—

ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့် အညီ ရှေး၌ ထုတ်ပြခဲ့ပြီးသော ပါဠိ သုံးဝါရ တို့တွင် တတိယဝါရကို ထပ်၍ ဟောတော်မူခြင်းမှာ “အနိစ္စသဒ္ဓါ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်တူ ပါဠိကွဲ ပရိယာယ်တို့ကို ပြခြင်းငှါ၎င်း၊ အခြင်း အရာ အမျိုးမျိုးဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်တတ်သည်ကို ပြခြင်းငှါ၎င်း” ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ သင်္ခတ = အကြောင်းညီညွတ်၍ ဖြစ်သည် ဟူ၍၎င်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန် = အကြောင်းကို မှီ၍ ဖြစ်သည်၊ အကြောင်း ရှိမှ ဖြစ်သည် ဟူ၍၎င်း၊ ခယဓမ္မ = ကုန်ဆုံးသွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ ဝယဓမ္မ = ပျက်သွားသည်၊ ပျောက်ကွယ်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ ဝိရာဂဓမ္မ = ပြယ်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ နိရောဓဓမ္မ = ချုပ်ငြိမ်းသွား သည် ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့သိခြင်း သဘောကျခြင်းများကိုလဲ၊ အနိစ္စ- သမ္မသနဉာဏ်ချည်းသာဟူ၍ သိအပ်၏။ ထို့ပြင်၊ အနိစ္စတော ဒုက္ခ- တော ရောဂတော အစရှိသော အခြင်းအရာ လေးဆယ်တို့ဖြင့် သိခြင်း သဘောကျခြင်းများလဲ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တာနုပဿနာ တို့၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဝင်ကြောင်းကို ပဋိသန္တိဒါမဂ်၊

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တို့၌ ပြဆိုသေး၏။ ထိုအခြင်းအရာ လေးဆယ်တို့ကို ပဋိသန္ဓိဉာဏ် အရာ၌ အကျဉ်းအားဖြင့် ထုတ်ပြပါအံ့။

ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို ရှုမှတ်လျက် ဖြစ်မှု တည်မှု ပျက်မှုတို့ကို ရှင်းလင်းစွာ သိရသော အခါ၌ “ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ၊ အသတိ ဇာတိယာ နတ္ထိ ဇရာမရဏန္တိ သင်္ခိပိတွာ ဝဝတ္ထာနေ ပညာ သမ္မသနေ ဉာဏံ၊ ဤသို့ အစရှိသော ပဋိသန္ဓိဒါမဂ် စတုတ္ထဝါရ ပါဠိနှင့်အညီ” ဖြစ်မှုရှိ၍၊ တည်မှု ပျက်မှု ရှိရသည်၊ အိုမှု သေမှု ရှိရသည်၊ ဖြစ်မှု မရှိလျှင်ကား တည်မှု ပျက်မှု၊ အိုမှု သေမှု၊ မရှိနိုင် ဟူ၍၎င်း၊ ရှေးဘဝတွေကလဲ ဖြစ်မှု ရှိ၍၊ အိုမှု သေမှု ရှိခဲ့ရသည်၊ သို့မဟုတ်လျှင်၊ မရှိနိုင် ဟူ၍၎င်း၊ နောင် ဘဝတွေ မှာလဲ ဖြစ်မှု ရှိ၍၊ အိုမှု သေမှု ရှိနိုင်မည်၊ သို့မဟုတ်လျှင် မရှိနိုင် ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ ၂-ရပ် ၂-ရပ်ကို အကြောင်းအကျိုး စပ်လျက် စပ်လျက် ကာလ သုံးပါး၌ ချုံး၍ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ်လဲ ဖြစ်တတ်၏။ ဤဉာဏ်သည်ကား သမ္မသနဉာဏ် အစစ် မဟုတ်ပေ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သာ ဟူ၏။ ထိုကြောင့် ပဋိသန္ဓိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၌ (၁-၂၃၄)

ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏန္တိအာဒိ န ဝိပဿနာ-
ဝသေန ဝုတ္တံ၊ ကေဝလံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဿ ဧကေနအင်္ဂ-
ဝသေန သင်္ခိပိတွာ ဝဝတ္ထာနတော သမ္မသနဉာဏံ နာမ
ဟောတီတိ ပရိယာယေန ဝုတ္တံ၊ န ပနေတံ ကလာပသမ္မ-
သနဉာဏံ၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏမေဝေတံ ဟောတီတိ—

ဟု မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားအလုံးစုံသည် ပဋိ-
သန္ဓိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက် ပြအပ်သော သမ္မသနဉာဏ်
ဖြစ်ပုံ အလုံးစုံကို အကျဉ်းချုံး၍ ပြဆိုချက်ပေတည်း။

ပါဠိမုတ္တက အဋ္ဌကထာနည်းများ

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ကား ပဋိသန္ဓေမှ စ၍ ရုပ်နာမ် ဖြစ်ပုံကို ရှုနည်း၊
ရူပသတ္တက ရှုနည်း၊ နာမသတ္တက ရှုနည်းတို့ကိုလဲ ပြဆိုသေး၏။
ထိုနည်းတို့တွင် ပဌမနည်းမှာ ပြခဲ့ပြီးသော ပါဠိနည်းတို့၌ ထိုက်

သည်အားလျော်စွာ အကျဉ်းအားဖြင့် ပါဝင်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်း၊ သုတကိုမှီ၍ ဆင်ခြင်မှုမျှသာ များသောကြောင့်၎င်း၊ အလွန် ကျယ်ဝန်းသောကြောင့်၎င်း၊ ဤကျမ်း၌ ၎င်းနည်းကို မပြုမူ၍ ယောဂီတို့ သိသင့်သော ဣန္ဒြေ ထက်ကြောင်း ၉-ပါးနှင့်၊ ရူပ သတ္တက၊ အရူပသတ္တက ရှုနည်းတို့ကို သာလျှင် အကျဉ်းအားဖြင့် ပြုပါအံ့။

ဣန္ဒြေထက်ကြောင်း ၉-ပါး

နဝဟာကာရေဟိ ဣန္ဒြိယာနိ တိက္ခာနိ ဘဝန္တိ။
 ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာနံ သင်္ခါရာနံ ခယမေဝ ပဿတိ၊ တတ္ထ စ
 သက္ကစ္စကိရိယာယ သမ္မာဒေတိ၊ သာတစ္စကိရိယာယ
 သမ္မာဒေတိ၊ သပ္ပါယကိရိယာယ သမ္မာဒေတိ၊ သမာ-
 မိဿ စ နိမိတ္တဂ္ဂါဟေန၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနန္တ အနုပဝတ္တနတာယ၊
 ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနုပေက္ခတံ ဥပဋ္ဌာပေတိ၊ တတ္ထ စ
 အဘိဘုယျ နေက္ခမ္ပေန၊ အန္တရာ စ အပျောသာနေနာတိ။
 (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၄၀)

နဝဟိ အာကာရေဟိ၊ ၉-ပါးသော အကြောင်းတို့ကြောင့်။ ဣန္ဒြိ-
 ယာနိ၊ ၄-ပါးသော ဣန္ဒြေတို့သည်။ တိက္ခာနိ ဘဝန္တိ၊ ထက်ကုန်၏။
 ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာနံ၊ ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းကုန်သော။ သင်္ခါရာနံ၊ ရုပ်နာမ် သင်္ခါ
 ရတို့၏။ ခယမေဝ၊ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင်။ ပဿတိ၊ ရှု၏။

(ကုန်ဆုံးသွားသည်၊ ပျက်သွားသည်ဟု ဉာဏ်၌ မထင်သေးမီကလဲ၊ ဖြစ်တိုင်းသော သင်္ခါရ
 တို့ကို ကုန် ပျက်နေသည်ချည်းသာ ဟု နှလုံးသွင်းထားရမည်၊ မကုန် မပျက်ဘဲ မြဲသည့် အနေ
 အားဖြင့် မကြံဆရာ၊ ရှုမှတ်မှု=ဉာဏ်ထဲ၌ “ကုန်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည်”ဟု ထင်သော
 အခါမှာလဲ ထိုထင်တဲ့အတိုင်းပင် “ကုန်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည်” ဟူ၍သာ ဆုံးဖြတ်
 ရမည်၊ မကုန်မပျက်တဲ့ ဘက်ကနေ၍ အကြောင်း ယုတ္တိ ရှာကြံလျက် ခုခံ မနေရ။ ဤသို့
 ပြုခြင်းကြောင့်လဲ ပညိန္ဒြေမှစ၍ ဣန္ဒြေငါးပါးလုံး ထက်သန်သွားတတ်သည်ဟု ဆိုလို၏။)

တတ္ထ၊ ထိုကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ရှုရာ၌။ သက္ကစ္စကိရိယာယ စ၊
 ရိုသေစွာ ပြုခြင်းဖြင့်လဲ။ သမ္မာဒေတိ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ပြီးစေ၏။

(ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို တွေ့မြင်နိုင်အောင် ရိုသေလေးစားလျက် ရှုမှတ်ရမည် ဟု
 ဆိုလို၏။)

သာတစ္ဆကိရိယာယ စ၊ မခြား မပြတ် တစပ်တည်း ရှုမှတ်ခြင်း ဖြင့်လဲ။ သမ္မာဒေတိ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ပြီးစေ၏။

(မဆိုင်း မရပ်ဘဲ မပြတ်မှတ်ရမည်ဟု ဆိုလို၏။)

သပ္ပါယကိရိယာယ စ၊ သင့်လျော်သည်ကိုသာ ပြုခြင်းဖြင့်လဲ။ သမ္မာဒေတိ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ပြီးစေ၏။

(အာဝါသော၊ ဂေါစရော၊ ဘဿံ၊ ပုဂ္ဂလော၊ အထ ဘောဇနံ။ ဥတု၊ ဣရိယာပထော၊ စေဝ၊ သပ္ပါယော သေဝိတဗ္ဗကော-ဤ ဥပရိပံ အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ၊ အကြင် ကျောင်းစသည် ကို မှီဝဲလျက်၊ မဖြစ်သေးသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်အံ့၊ ဖြစ်ပြီးကိုလဲ တိုးတက်စေ နိုင်အံ့၊ ထိုသို့သော ကျောင်းကျက်စား သွားလာရာ စသော (၇)ပါးသည် သပ္ပါယမည်၏။ ထိုသို့သော ကျောင်း၌သာ နေရမည်၊ ထိုသို့သောအရပ်၌သာ သွားလာရမည်၊ ထိုသို့သော စကားကိုသာ ပြောရ နာကြားရမည်၊ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်သာ ဆက်ဆံရမည်။ ထိုသို့ သော အစာ၊ အအေးအပူ ဥတု၊ ဣရိယာပုထံ တို့ကိုသာ မှီဝဲရမည် ဟု ဆိုလို၏။)

သမာဓိဿ၊ ဝိပဿနာ သမာဓိ၏။ နိမိတ္တဂ္ဂါဟေန စ၊ ဖြစ်ကြောင်းကို မှတ်သားခြင်းဖြင့်လဲ။ သမ္မာဒေတိ၊ ပြီးစေ၏။

(မည်သို့ ရှုမှတ် နှလုံးသွင်းမိတဲ့ အတွက် သမာဓိ ကောင်းလာသည်ဟု မှတ်သားပြီးလျှင် ထိုသို့သော မှတ်မှု၊ နှလုံးသွင်းမှုကို ဖြစ်စေရမည်ဟု ဆိုလို၏။)

ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ အနုပဝတ္တနတာယ စ၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို လျော်စွာ ဖြစ်စေ ခြင်းဖြင့်လဲ။ သမ္မာဒေတိ၊ ပြီးစေ၏။

(ဘာဝနာစိတ် လျော့လျှင် ပီတိ၊ ဝီရိယ၊ ဓမ္မဝိစယ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားစေရမည်၊ တက်ကြွပျံ့လွင့်လျှင် ပဿဒ္ဓိ၊ သမာဓိ၊ ဥပေက္ခာ တို့ကို ပွားစေရမည် ဟု ဆိုလို၏။)

ကာယေ စ၊ ကိုယ်၌၎င်း။ ဇီဝိတေ စ၊ အသက်၌၎င်း။ အနုပေက္ခာ-တံ၊ မငဲ့ကွက် မတွယ်တာခြင်းကို။ ဥပဋ္ဌာပေတိ၊ ဖြစ်စေ၏။

(ကိုယ်နှင့် အသက်ကို မငဲ့ ကွက်ဘဲ အပြင်း အားထုတ်ရမည်ဟု ဆိုလို၏။)

တတ္ထ၊ ထိုသို့ ကိုယ်နှင့် အသက်ကို မငဲ့ဘဲ အားထုတ်ရာ၌။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နံ ဒုက္ခံ၊ ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသော ဆင်းရဲကို။ နေက္ခမ္မေန၊ ပျင်းရိမှုမှ ထွက်မြောက်သော ဝိပဿနာဝီရိယဖြင့်။ အဘိဘုယျ စ၊ လွှမ်းမိုးပယ်ဖျောက်၍လဲ။ သမ္မာဒေတိ၊ ဘာဝနာကို ပြီးစေ၏။

(အားထုတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပင်ပန်းဆင်းရဲ ဟူသမျှကို မလျော့သော လုံ့လဖြင့် စူးစူးစိုက်စိုက် မှတ်၍ ပယ်ဖျောက်ရမည် ဟု ဆိုလို၏။)

အန္တရာ၊ မဂ်ဖိုလ်သို့ မရောက်သေးမီ အတွင်း၌။ အပျောသာ-
နေန စ၊ အဆုံးမသတ်ဘဲ မပြတ်အားထုတ်ခြင်းဖြင့်လဲ။ သမ္မာဒေတိ၊
ဘာဝနာကို ပြီးစေ၏။

(လိုအပ်သော တရားထူးသို့ မရောက်သေး မချင်း ရှုမှတ်မှုကို မစွန့်ရာ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ
မထွက်ရာ၊ မပြတ်အားထုတ်နေရမည် ဟု ဆိုလို၏။)

ဣတိ၊ ဤသည်တို့ကား ဣန္ဒြေ ထက်ကြောင်း ၉-ပါး တို့ပေ
တည်း။ (ဉာဏ်မတိုးတက်နိုင်သော အခါ၌ ဤအကြောင်း ၉-ပါး
တွင် လိုရာရာကို အထူးပြည့်စုံစေလျက် အားထုတ်အပ်၏။)

ရူပသတ္တက = ရုပ်တို့၌ နှလုံးသွင်းပုံ (၇) ပါး

အာဒါန နိက္ခေပန ရှုနည်း။ ။ ပဋိသန္ဓေသည် ဘဝသစ် ခန္ဓာဝန်ကို
ယူမှုဖြစ်သောကြောင့်၊ အာဒါန မည်၏။
စုတိသည် ဘဝဟောင်း ခန္ဓာဝန်ကို စွန့်မှုဖြစ်သောကြောင့်၊ နိက္ခေ
ပန မည်၏။ ထိုပဋိသန္ဓေ စုတိတို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယခုဘဝရှိ ရုပ်
တို့ကို “မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု ရှုမြင်ခြင်း သဘော
ကျခြင်းသည် အာဒါန နိက္ခေပန အားဖြင့် ရှုသည် မည်၏။ ထိုရုပ်
တို့၌ လက္ခဏာရေး သုံးပါးတင်သည် မည်၏။ ပုံကား... မှတ်သိ
ရသော ရုပ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို မျက်မှောက် တွေ့ပြီးသော
အခါ၌ ယခု ဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေမှစ၍ သေသည် တိုင်အောင်
ဤအတွင်း၌ ဖြစ် ဖြစ်သမျှ ရုပ်တို့သည်လည်း ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်
များလိုပင် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ရှိသောကြောင့်လဲ မမြဲကုန်၊ မူလ
ရှိရင်း အတိုင်း မတည်ဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန် သောကြောင့်လဲ
မမြဲကုန်၊ အခိုက်အတန့် တခဏမျှသာ တည်သောကြောင့်လဲ မမြဲ
ကုန်၊ မြဲတဲ့သဘောမှ ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်၍ မြဲသည့် အဖြစ်ကို
ပယ်မြစ်သောကြောင့်လဲ မမြဲကုန်၊ ဤအကြောင်းလေးပါးကြောင့်
မမြဲကုန် ဟူ၍လဲ ရှုဆင်ခြင်၏။

(မြဲသည့် အဖြစ်ကို ပယ်မြစ်ပုံကား မမြဲ ဟု သိမြင်ရသော တရားက သိမြင်သူအား
ဤသို့ ဝန်ခံသည်နှင့် တူပေ၏။ “သတ္တဝါအများက ကျွန်ုပ်ကို မြဲသည် ဟု အထင်ကြီးနေသော်
လဲ ကျွန်ုပ်မှာတော့ အသင် သိမြင်တဲ့အတိုင်းပါဘဲ၊ မမြဲတာ အမှန်ပါဘဲ” ဟု ဝန်ခံသည်နှင့်
တူပေ၏။ မြဲသည့်အဖြစ်ကို ပယ်မြစ်လျက် ဖြောင့်ချက်ပေးသည်နှင့် တူပေ၏။ ထို့ကြောင့်၊

“နိစ္စ ပဋိက္ခေပ=မြဲသည့် အဖြစ်ကို ပယ်မြစ်သည်” ဟု ဆိုပေသည်။ ချမ်းသာ၏ အဖြစ်ကို ပယ်မြစ်သည်၊ ငါကောင်၏ အဖြစ်ကို ပယ်မြစ်သည် ဟူရာတို့၌လဲ နည်းတူပင် သိပါလေ။)

ထိုပြင် ဖြစ်ပြီးသော ရုပ်သည် တည်ခြင်း = အို ရင့်ခြင်းသို့ ရောက်ရကုန်၏။ အို ရင့်ပြီးသော ရုပ်တို့သည် ပျက်စီးရကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ မသေမီအတွင်းရှိ ယခုဘဝ ရုပ်ဟူသမျှတို့ သည်လည်း ‘ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်များလိုပင်’ ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ် နှိပ်စက် အပ်သောကြောင့်လဲ ဆင်းရဲတို့သာတည်း။ ဖြစ်ချည် ပျက်ချည်နှင့် မတည်တံ့၍ မခံသာသောကြောင့်လဲ ဆင်းရဲတို့သာတည်း။ ကိုယ် ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲတို့၏ တည်ရာ ဖြစ်ပွားရာ ဖြစ်သောကြောင့်လဲ ဆင်းရဲတို့သာတည်း။ ချမ်းသာမှ ပြောင်းပြန်ဆန့်ကျင်၍ ချမ်းသာ ၏ အဖြစ်ကို ပယ်မြစ် သောကြောင့်လဲ ဆင်းရဲတို့သာတည်း ဟု ဤသို့လဲ ရှုဆင်ခြင်၏။

ထိုပြင် ဖြစ်ပေါ်မည့် ရုပ်ကို မဖြစ်ပါစေလင့်ဟု စီမံတောင့်တ၍ မရ၊ ဖြစ်ပြီး ရုပ်ကိုလဲ မအိုမရင့်ပါစေလင့်ဟု စီမံတောင့်တ၍ မရ၊ အိုရင့်ပြီး ရုပ်ကိုလဲ မပျက်စီးပါစေလင့် ဟု စီမံတောင့်တ၍ မရ။ သို့ဖြစ်၍ မသေမီအတွင်းရှိ ယခုဘဝ ရုပ် ဟူသမျှတို့သည်လည်း ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်များလိုပင် “ငါကောင်ဟာ အမြဲရှိနေတာဘဲ၊ အမှုအရာ ဟူသမျှကိုလဲ ငါက ပြုလုပ်တတ်တယ်၊ အကောင်းအဆိုး ကိုလဲ ခံစားတတ်တယ်၊ အရာရာကိုလဲ စီမံ ခန့်ခွဲနိုင်တယ်” ဟု ထင်မှတ်ထားတဲ့ ငါကောင်မှ ကင်းဆိတ် နေသောကြောင့်လဲ ငါကောင် မရှိကုန်။ (လူမရှိသော ရွာပျက်ကဲ့သို့ ထိုရုပ်များထဲ၌ ငါကောင်မရှိ ဟု ဆိုလို၏။) ပိုင်ရှင်မရှိသောကြောင့်လဲ ငါကောင် မရှိကုန်။ (ထို ရုပ်များကို ပိုင်ဆိုင်သော ငါကောင် ဟူ၍ မရှိ၊ ငါကောင်၏ ပိုင်နက်ဥစ္စာများ မဟုတ်ကြဟု ဆိုလို၏။) အလိုအတိုင်း မဖြစ်သောကြောင့်လဲ ငါကောင် မဟုတ်ကုန်။ ‘အလိုရှိတိုင်း ပြီးစေနိုင်သည်’ စသည်ဖြင့် ထင်မှတ်ထားသော ငါကောင်မှ ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်၍ ငါကောင်၏ အဖြစ်ကို ပယ်မြစ် သောကြောင့်လဲ ငါကောင် မဟုတ်ကုန် ဟု ဤသို့လဲ ရှုဆင်ခြင်၏။ (ဤအရာ၌ အနတ္တာ-ပုဒ်ကို၊ နတ္ထိ အတ္တာ ဇေတသန္တိ အနတ္တာဟူ၍၎င်း၊ န အတ္တာ အနတ္တာ ဟူ၍၎င်း ဝစနတ္ထ နှစ်နည်း ပြုရာ၏။) ပဌမရှုနည်း ပြီး၏။

လက္ခဏာရေး တင်၍ ရှုပုံ

ဤအရာ၌ အချို့က “ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို မျက်မှောက် မသိရသေးပါဘဲလျက်၊ သုတ စိန္တာမျှဖြင့် မှန်းဆ၍ ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ဟု ရွတ်ဆို နှလုံးသွင်းရမည်။ ထိုသို့ ရွတ်ဆိုနှလုံးသွင်းမှ လက္ခဏာရေး တင်မှု ကိစ္စပြီးသည်”ဟု ထင်မှတ်လျက် ရှိကြ၏။ ထိုသို့ကား မထင်မှတ်အပ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား... ရှုမှတ် အပ်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို မျက်မှောက် တွေ့ရသော အခါ၌ ထိုရုပ်နာမ်ကို “ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း ကွယ်ပျောက် သွားခြင်းကြောင့် မမြဲ ဟူ၍၎င်း၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ်နိုင်စက် ခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲ ဟူ၍၎င်း၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းကြောင့် အစိုးရတဲ့ ငါကောင် မဟုတ်ဟူ၍၎င်း” ဤသို့ သိမြင် သဘောကျ ခြင်းသည် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် လက္ခဏာရေး တင်၍ ရှုခြင်းပင်တည်း။ ထိုပြင်၊ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိမြင် သဘောကျပြီးသော အခါ၌ မျက်မှောက် မသိရသော ရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ “မျက်မှောက် သိရတဲ့ ရုပ်နာမ်နှင့် အတူတူချည်းဘဲ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း ကွယ် ပျောက် သွားခြင်းကြောင့် မမြဲတာချည်းဘဲ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ် နိုင်စက်ခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲချည်းဘဲ၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်း ကြောင့် အစိုးရတဲ့ ငါကောင် မဟုတ်တာချည်းဘဲ၊ သဘော တရားမျှ ချည်းဘဲ”ဟူ၍ သဘောကျလျက် ဆင်ခြင်ခြင်းသည်လည်း အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် လက္ခဏာရေး တင်၍ ရှုခြင်းပင်တည်း။

တင်၍ရှုသည် ဟု ဆိုခြင်း၏ အကြောင်းကား... ဟုတွာ အဘာဝ = ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ကွယ်ပျောက်သွားခြင်း ဟူသော အနိစ္စ လက္ခဏာ၊ ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပိဋန = ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ် နိုင်စက်ခြင်း ဟူသော ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အဝသဝတ္တန = အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်း ဟူသော အနတ္တလက္ခဏာ၊ ဤ သာမညလက္ခဏာ သုံးပါးတို့သည် နာမ် ရုပ်တရားတို့၌ အမြဲ တက်လျက်၊ အမြဲထင်လျက် ရှိကြကုန်၏။ သို့သော်လဲ မရှုမှတ်မီကာလ ရှုမှတ်စ ကာလတို့၌ ထိုလက္ခဏာ သုံးပါးကို မသိရသေးပေ။ ဘာဝနာဉာဏ် ရင့်သော အခါကျမှ သာလျှင် ထိုလက္ခဏာ သုံးပါးကို မျက်မှောက်တွေ့လျက် သိရ

ပေသည်။ ထိုကြောင့်၊ ယောဂီသည် ရှေးက မမှတ်ရ မသိဘူး သေးသော ထို လက္ခဏာ သုံးပါးကို ထိုအခါမှာ ရုပ်နာမ်များ အပေါ်သို့ ညွှန်ဖြင့် တင်၍ ရှုရသကဲ့သို့ ရှိလေ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ “လက္ခဏာ သုံးပါးကို တင်၍ရှုသည်” ဟု ကျမ်းဂန်တို့၌ မိန့်ဆို ပေသည်။ အောက်ပါမှာ မဟာဋီကာ စကားပေတည်း။

ရူပဓမ္မေ နိရုဋ္ဌံ လက္ခဏတ္ထယံ ပုဗ္ဗေ အတ္တနာ အသ-
လ္လက္ခိတံ သလ္လက္ခေတွာ သမ္မသန္ဓော တံ တတ္ထ အာရော-
ပေတီတိ ဝုစ္စတိ။ (၂-၄၀၇)

ရူပဓမ္မေ၊ ရုပ်တရား၌။ (ရူပသမ္မသန အရာဖြစ်၍ ဤသို့ ဆိုပေသည်၊ နာမ် တရား၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။) နိရုဋ္ဌံ၊ အမြဲ တက်လျက်၊ အမြဲ ထင်လျက် ရှိသော။ ပုဗ္ဗေ အတ္တနာ အသလ္လက္ခိတံ၊ ရှေးက မိမိမမှတ်ဘူးသေး သော။ လက္ခဏတ္ထယံ၊ လက္ခဏာ သုံးပါးကို။ သလ္လက္ခေတွာ သမ္မသန္ဓော၊ မှတ်လျက် သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော သူကို။ တံ တတ္ထ အာရောပေတီတိ၊ ထိုလက္ခဏာသုံးပါးကို ထိုရုပ်၌ တင်သည်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုအပ်၏။ (မုချစကား မဟုတ်၊ သဒ္ဓိသုပစာ ဟူလို။)

ထိုပြင် ကက္ခဋ္ဌတ္ထ = ကြမ်းတမ်းခက်မာခြင်း၊ ဝေဒိယန = ခံစား ခြင်း၊ သဇ္ဇာနန = မှတ်သားခြင်း၊ ဖုသန = အာရုံနှင့် စိတ် တွေ့ခြင်း၊ ဝိဇာနန = အာရုံကို သိခြင်း၊ ဤသို့ အစရှိသော (ရုပ် နာမ်တို့၏ ပင်ကိုယ်ရင်း သဘော) သဘာဝ လက္ခဏာတို့သည် ဥပါဒ် ဋီ ဘင်ဟူသော ခဏ သုံးပါးလုံး၌ ရှိကြ၏။ ၎င်းတို့ကို ခဏ သုံးပါးလုံး၌ မှတ်သိ နိုင်၏။ အသီး အသီးသောရုပ်နာမ်၏ သီးခြား ကိန်းသေသဘော အဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားသိအပ်ကုန်၏။ အားထုတ်ခါစ၌သော်လဲ ထို သဘာဝလက္ခဏာကို ထင်ရှား သိနိုင်၏။ တင်၍ ရှုရသကဲ့သို့ သိရသည်ကား မဟုတ်ပေ။ ထိုကြောင့်၊ ထိုသဘာဝလက္ခဏာကို ကား ‘တင်၍ ရှုသည်’ ဟု ကျမ်းဂန်တို့၌ မဆိုပေ။ အနိစ္စတာ စသော သာမညလက္ခဏာ ၃-ပါးတို့ကိုကား ခဏ သုံးပါးလုံး၌ မှတ် သိနိုင်သည်လဲ မဟုတ်၊ အသီးအသီးသော ရုပ်နာမ်၏ သီးခြား ကိန်းသေ သဘောအဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားသိအပ်သည်လဲ မဟုတ်၊ အားထုတ်ခါစ၌လဲ မသိနိုင်ချေ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား……

ရုပ်တရားတိုင်း၊ နာမ်တရားတိုင်း အနိစ္စသဘော ရှိ၏။ ထိုအတူ ဒုက္ခသဘော၊ အနတ္တသဘောလဲ ရှိ၏။ ဉာဏ် ရင့်သော အခါ၌ “မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်နာမ်၏ ပျက်သော အမူအရာ၊ အဖြစ်အပျက် က နှိပ်စက်နေသော အမူအရာ၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်သော အမူ အရာတို့ကိုလဲ” သိရပြန်သဖြင့် ထိုရုပ်နာမ်ကို “မမြဲပါတကား၊ ဆင်းရဲပါတကား၊ အစိုးမရပါတကား” ဟု သိရ၏။ ဤသို့ သိရခြင်းသည် ရှေးက သိအပ်ပြီးသော သဘာဝ လက္ခဏာပေါ်၌ သာမညလက္ခဏာကို ဆင့်၍ တင်၍ သိရသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပေ၏။ ထိုကြောင့်လဲ “လက္ခဏာတင်၍ ရှုသည်” ဟု ကျမ်းဂန်တို့၌ မိန့်ဆိုပေသည်။ အောက်ပါ သာဓကလဲ မဟာဋီကာ စကားပင်တည်း။

ယထာ ပထဝိဗဿာဒီနံ ကက္ခဠဗုဒ္ဓသနာဒိ လက္ခဏာနိ တီသုပိ ခဏေသု သလ္လက္ခိတဗ္ဗာနိ ပဋိနိယတ ရူပတာယ သဘာဝသိဒ္ဓါနေဝ ဟုတွာ ဂယန္တိ၊ န ဧဝံ အနိစ္စတာဒိ- လက္ခဏာနိ၊ တာနိ ပန ဘဂံဒယဗ္ဗယ ဝိဠာဝသဝတ္တနာ- ကာရမုခေန ဂဟေတဗ္ဗတော သမာရောပိတရူပါနိ ဝိယ ဂယန္တိတိ ဝုတ္တံ သာမညလက္ခဏံ အာရောပေတွာတိ။
(၂-၃၇၇)

ပထဝိဗဿာဒီနံ၊ ပထဝီ ဗဿ အစရှိသော ရုပ်နာမ်တို့၏။ ကက္ခဠဗုဒ္ဓသနာဒိ လက္ခဏာနိ၊ ကြမ်းတမ်း ခက်မာခြင်း၊ တွေ့ထိခြင်း၊ စသော သဘာဝလက္ခဏာတို့ကို။ (ဂယန္တိ-စပ်။) တီသုပိ ခဏေသု၊ ဥပါဒ် ဋီ ဘင် ဟူသော ခဏသုံးပါးလုံးတို့၌လဲ။ သလ္လက္ခိတဗ္ဗာနိ၊ မှတ်အပ်မှတ်နိုင်ကောင်းကုန်သောကြောင့်။ (ဟေတုမန္တဝိသေသနတည်း၊ ပိသဒ္ဓါဖြင့် ခဏ တပါး နှစ်ပါး၌လဲ မှတ်နိုင်သည် ဟု ပြန်။) ပဋိနိယတ ရူပတာယ၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အသီး အသီး ကိန်းသေမြဲသော အထည်ကိုယ်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ သဘာဝသိဒ္ဓါနိ ဧဝံ ဟုတွာ၊ ပင်ကိုယ် သဘောအားဖြင့် ပြီးစီး ထင်ရှား ကုန်သည်သာဖြစ်၍။ ဂယန္တိ ယထာ၊ ယူအပ် သိအပ်ကုန်သကဲ့သို့။ အနိစ္စတာဒိလက္ခဏာနိ၊ အနိစ္စတာ စသော သာမညလက္ခဏာတို့ကို။ ဧဝံ၊ ဤသဘာဝ လက္ခဏာ နည်းတူ။ န ဂယန္တိ၊ မယူအပ်၊ မသိအပ် ကုန်။ ဝါ၊

မသိနိုင်ကုန်။ ပန၊ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား။ တာနိ၊ ထိုအနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို။ (ဂယန္တိဉ္စပံ။) ဘင်္ဂဒယဗ္ဗယဝိဇ္ဇာဝသ-ဝတ္တနာကာရမုခေန၊ ပျက်သော အမှုအရာ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုက နှိပ်စက်သော အမှုအရာ၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်သော အမှုအရာ တို့ကို ခံတွင်း၊ မျက်နှာပြုသဖြင့်။ ဝါ၊ ပခာန ရှေ့သွား အရင်းခံ ထားသဖြင့်။ ဂဟေတဗ္ဗတော၊ ယူအပ် သိအပ်သောကြောင့်။ သမာရောပိတရူပါနိ ဝိယ ဟုတွာ၊ သဘာဝလက္ခဏာပေါ်၌ တင်အပ်သော သဘောတို့ကဲ့သို့ ဖြစ်၍။ ဂယန္တိ၊ ယူအပ် သိအပ် ကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ သဘာဝလက္ခဏာပေါ်၌ တင်၍ သိသည်နှင့် တူသောကြောင့်။ သာမညလက္ခဏံ အာရောပေတွာတိ၊ သာမည လက္ခဏာ သုံးပါးကို တင်၍-ဟူသောစကားကို။ ဝုတ္တံ၊ အဋ္ဌကထာ ဆရာ ဆိုအပ်ပေ၏။

ဤဒီကာ၌“ပျက်သော အမှုအရာ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုက နှိပ်စက်သော အမှုအရာ၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်သော အမှုအရာတို့ကို ရှေးဦးစွာ သိပြီးမှ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို သိနိုင်သည်။ ထိုသို့ သိခြင်းသည် သဘာဝ လက္ခဏာပေါ်မှာ သာမည လက္ခဏာကို ဆင့်၍တင်၍ သိသည်နှင့် တူသည်။ ထိုကြောင့် ‘သာမည လက္ခဏာ ကို တင်၍ ရှုသည်’ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုအပ်ပေသည်”ဟူသော ဤ စကားတို့ကို လေးနက်စွာ သတိပြုပါလေ။ သို့ဖြစ်၍၊ လက္ခဏာ ရေး တင်၍ရှု—ဟူရာ၌ “အဖြစ်အပျက်ကို မတွေ့ရသေးမီက မထင် သေးသော လက္ခဏာများ ထင်ရှား လာစေရန် မှန်းဆ၍ ရွတ်ဆို ခြင်း နှလုံးသွင်းခြင်းကို”ဆိုလိုသည် မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား……ရုပ်နာမ်တို့၏ ပင်ကိုယ်ရင်း သဘောကို ဖြစ်ပေါ် တဲ့အတိုင်း ရှုမှတ်စဉ်မှာပင် တကယ် ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကိုပါ သိရ၍၊ မှတ်သိအပ်ဆဲ ထိုရုပ်နာမ်ကို၎င်း၊ ထိုရုပ်နာမ်နှင့် နှိုင်းဆ၍ တပါး သော ရုပ်နာမ်တို့ကို၎င်း “မမြဲပါ တကား၊ ဆင်းရဲပါ တကား၊ အစိုးမရတဲ့ သဘောတရားပါ တကား”ဟု ပစ္စက္ခအနုမာနဉ္စာ၏ တို့ဖြင့် သိမြင်ခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ သဘောကျခြင်းကိုသာ ဆိုလိုပေ သည် ဟု ယုံမှားမရှိ မှတ်သားပါလေ။

ဝယောဝုဗ္ဗတ္ထိကံမ ရှုနည်း။ ။ အယွယ်အားဖြင့် ကြီးရင့်သော ရုပ်၏ ချုပ်ပျက်ခြင်းသည် ဝယောဝုဗ္ဗတ္ထိကံမ မည်၏။ ၎င်း၏ အလိုအားဖြင့် ရုပ်တို့ကို အပိုင်းကြီး၊ အပိုင်းငယ် အမျိုးမျိုး ပိုင်းခြား၍ ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ ဟု ရှုမြင်သဘောကျခြင်းသည် ဝယောဝုဗ္ဗတ္ထိကံမအားဖြင့် ရှုသည် မည်၏။ ပုံကား... မှတ်သိရသော ရုပ်တို့၏အဖြစ် အပျက်ကို မျက်မှောက် တွေ့မြင်ပြီးသော အခါ၌ ဤသို့ ရှုဆင်ခြင်မိတတ်၏။ ပဌမအယွယ်က ရုပ်သည် ယခုမှတ်သိရတဲ့ ရုပ်လိုပင် ဒုတိယ အယွယ်သို့ မရောက်မူ၍ ထို ပဌမအယွယ် မှာပင် ချုပ်ပျက် သွားသောကြောင့် “မမြ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင်မဟုတ်” ဟု ရှုဆင်ခြင်၏။ ဒုတိယ အယွယ်က ရုပ်လဲ တတိယအယွယ်သို့ မရောက်၊ တတိယအယွယ်က ရုပ်လဲ နောင်ဘဝသစ်သို့ မရောက်၊ ထိုတတိယ အယွယ်မှာပင် ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်လိုပင် ချုပ်ပျက်သွားသောကြောင့် “မမြ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင်မဟုတ်” ဟု ရှုဆင်ခြင်၏။

ယခုကာလ၌ အနှစ်တရာတိုင်အောင် အသက် ရှည်သူကား ရှား၏။ သို့သော်လဲ၊ အဋ္ဌကထာ၌ ပြသည့် အတိုင်းပင် အသက် တမ်းတရာ ထား၍ ပြပါအံ့။ အသက်တမ်း အနှစ်တရာကို ၁၀-နှစ်စီ ၁၀-ပိုင်းပိုင်းခြား၍ “ပဌမ ၁၀-နှစ်အတွင်းကရုပ်သည် ဒုတိယ ၁၀-နှစ် အတွင်းသို့ မရောက်၊ ထိုပဌမ ၁၀-နှစ် အတွင်းမှာပင် ယခု မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်လိုပင် ချုပ်ပျက် သွားသောကြောင့် မမြ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု ရှုဆင်ခြင်၏။ ဒုတိယ ၁၀-နှစ် ပိုင်းစသည်၌ ရှုပုံကို နည်းတူ သိပါလေ။ ထိုပြင် အနှစ်တရာကို ငါးနှစ်စီ အပိုင်း ၂၀၊ လေးနှစ်စီ ၂၅-ပိုင်း၊ ၂-နှစ်စီ အပိုင်း ၅၀၊ တနှစ်စီ အပိုင်းတရာ ပိုင်းခြား၍လဲ ရှု ဆင်ခြင်၏။ တနှစ်ကိုလဲ တဥတုစီ ၃-ပိုင်း၊ ၂-လစီ ၆-ပိုင်း ပိုင်းခြား၍လဲ ရှု ဆင်ခြင်၏။ တလကိုလဲ လဆန်း လဆုတ် ၂-ပိုင်း ပိုင်းခြား၍လဲ ရှု ဆင်ခြင်၏။ တရက်ကိုလဲ နေ့ည၌ အားဖြင့် ၂-ပိုင်း၊ နံနက် နေ့လယ် ညနေ ည၌ဦး သန်းခေါင် မိုးလင်းယာမ် အားဖြင့် ၆-ပိုင်း ပိုင်းခြား၍လဲ “တခုခုသောအပိုင်းမှ အခြားအပိုင်းသို့ မရောက်မီ ယခု မှတ်သိ

ရတဲ့ရုပ်လိုပင် ချုပ်ပျက်သွားသောကြောင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု ရှုဆင်ခြင်၏။ ဤဆိုခဲ့သော ရှုဆင်ခြင်ပုံ အလုံးစုံသည် ပစ္စက္ခဉာဏ်မှ ဆက်လက်၍ ဖြစ်သော အနုမာနဉာဏ် ဖြစ်ပုံချည်း သာတည်း။ ဆိုလတုံသော ရှုပုံများသည်ကား ပစ္စက္ခဉာဏ်၏ အရာလဲ ဖြစ်သည်သာတည်း။

အဘိက္ကမေ ပဝတ္တရူပံ ပဋိက္ကမံ အပ္ပတွာ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ၊ ပဋိက္ကမေ ပဝတ္တရူပံ အာလောကနံ၊ အာလောကနေ ပဝတ္တရူပံ ဝိလောကနံ၊ ဝိလောကနေ ပဝတ္တရူပံ သမိဇ္ဇနံ၊ သမိဇ္ဇနေ ပဝတ္တရူပံ ပသာရဏံ အပ္ပတွာ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ တိလက္ခဏံ အာရောပေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၅၆)

ရှေ့သွားဆဲ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည် နောက်ပြန်ဆဲသို့ မရောက် မူ၍ ထိုရှေ့သွားဆဲမှာပင် ချုပ်၏။ နောက်ပြန်ဆဲ၌ ဖြစ်သော ရုပ် သည် တဲ့တဲ့ကြည့်ဆဲသို့ မရောက်မူ၍ ချုပ်၏။ တဲ့တဲ့ ကြည့်ဆဲ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည် စောင်းငဲ့ ကြည့်ဆဲသို့ မရောက်မူ၍ ချုပ်၏။ စောင်းငဲ့ကြည့်ဆဲ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည် ကွေးဆဲသို့ မရောက်မူ၍ ချုပ်၏။ ကွေးဆဲ၌ဖြစ်သော ရုပ်သည် ဆန့်ဆဲသို့ မရောက်မူ၍ ထို ကွေးဆဲမှာပင် ချုပ်၏။ ထိုကြောင့် ‘မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်’ ဟု လက္ခဏာ သုံးပါးကို တင်လျက် ရှု၏။ (မြန်မာပြန်)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၌ ပြအပ်သော အစဉ်မှာ ဒေသနာ အစဉ်မျှသာတည်း။ ဤအစဉ်အတိုင်း ကျက်မှတ်၍ ဆင်ခြင်ရမည် ဟု ပြလိုရင်းကား မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းမူကား … နောက်သို့ ပြန်ဆုတ်ပြီးတိုင်း တဲ့တဲ့ ကြည့်မှုချည်းသာ ဖြစ်တတ်သည် မဟုတ်၊ ရှေ့သို့ သွားခြင်း၊ ယိမ်းခြင်း၊ စောင်းငဲ့ကြည့်ခြင်း၊ ကွေးခြင်း၊ ဆန့်ခြင်း များလဲ ဖြစ်တတ်သည် သာတည်း။ တဲ့တဲ့ ကြည့်ပြီးတိုင်းလဲ စောင်းငဲ့ ကြည့်မှုသာ ဖြစ်တတ်သည် မဟုတ်၊ ရှေ့သို့ သွားခြင်း စသည်လဲ ဖြစ်တတ်သည် သာတည်း။ ထိုပြင် စောင်းငဲ့ ကြည့်ပြီး တိုင်းလဲ ကွေးမှု မဖြစ်၊ ကွေးပြီးတိုင်းလဲ ဆန့်မှုသာ ဖြစ်တတ်သည် မဟုတ်၊ ရှေ့သို့ ယိမ်းခြင်းစသည်လဲ ဖြစ်တတ်သေးသည်သာတည်း။

ဤသို့ အမူအရာ တခုခု၏ အခြားမဲ့၌ အမှတ်မရှိသော အမူအရာ တမျိုးမျိုး ဖြစ်တတ်ရာတွင် ဖြစ်စဉ်အတိုင်း ရှုပုံကို စုံလင်စွာ မပြ မူ၍ သိနားလည်ရုံမျှသာ ဖော်ပြသောကြောင့် အထက်ပါအစဉ်ကို ဒေသနာ အစဉ်မျှသာဟု သိရပေသည်။

ဝိပဿနာ ယောဂီသည်ကား ထိုထို ရုပ် အမူအရာတို့ကို ဖြစ် ပေါ်စဉ် အတိုင်းသာလျှင် ရှုမှတ်အပ်၏။ ထိုသို့ ရှုမှတ်၍ ထိုထို အခိုက်အတန့်မှာပင် ထိုထို ရုပ် အမူအရာတို့၏ ကုန်ဆုံးသွားခြင်း ကို မျက်မှောက် တွေ့ရသော အခါ၌ ထိုထို ရုပ် အမူအရာကို မမြဲ ဟူ၍၎င်း ဆင်းရဲဟူ၍၎င်း ငါကောင် မဟုတ် ဟူ၍၎င်း ဤသို့သော အသိဉာဏ်သည် မတွေးမဆရဘဲ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ရှင်းလင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။

သွားဆဲ၌, “ညာ လှမ်းစဉ်က ရုပ်သည် ဗယ်လှမ်းသို့ မရောက်၊ ဗယ်လှမ်းစဉ်က ရုပ်လဲ ညာလှမ်းသို့ မရောက်မူ၍၊ တလှမ်းတလှမ်း အတွင်း၌ သာလျှင် အပိုင်းအပိုင်းပြတ်လျက် ကုန်ဆုံးသွားသော ကြောင့်, မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်”ဟု မတွေး မဆရဘဲ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ရှင်းလင်းစွာ သိ၏။ ထိုပြင်, “ခြေတလှမ်း တလှမ်း အတွင်းမှာလဲ ကြွစဉ်က ရုပ်သည် လှမ်းခိုက်သို့ မရောက်၊ လှမ်း စဉ်က ရုပ်လဲ ချခိုက်သို့ မရောက်၊ ချစဉ်က ရုပ်လဲ တဖက်ခြေ ကြွခိုက်သို့ မရောက်မူ၍၊ ထိုထိုကြွခိုက်, လှမ်းခိုက်, ချခိုက်၌သာလျှင် ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့်, မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်”ဟု မတွေးမဆရဘဲ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ရှင်းလင်းစွာ သိ၏။ သမ္မသနဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သောအခါ၌ကား ခြေတလှမ်း တလှမ်း၌ ၆-ပိုင်း ၆-ပိုင်းသော်လဲ ပြတ်လျက် ထင်တတ်၏။

၆-ပိုင်း ပြတ်ပုံကား ဤသို့တည်း။ ၁-ဥဒ္ဓရဏ = ကြွခိုက်၊ ၂-အတိဟရဏ = တဖက် ခြေဆီသို့ ရောက်အောင် ဆွဲဆောင် ခိုက်၊ ၃-ဝိတိဟရဏ = တဖက်ခြေကို လွန်၍ ရှေ့သို့ လှမ်းခိုက်၊ (မူလဋီကာ, မဟာဋီကာတို့ကို မှီ၍ ခွဲခြားသည်။ အဋ္ဌကထာ အလို အားဖြင့်ကား... အတိဟရဏ=လှမ်းခိုက်၊ ဝိတိဟရဏ=ဆူးငြောင့် စသည်မှ ရှောင်ဖယ်ခိုက် ဤသို့ ခွဲလေ။) ၄-ဝေါသဇ္ဇန = လှမ်းသော အဟုန်ကို စွန့်လွှတ်ခိုက်၊ ၅-သဇ္ဇိ-

ကွေ့ပန = မြေပြင်၌ ချထားခိုက်၊ ဖ-သန္တိရုက္ခန = ဖိ၍ နင်းခိုက်။
 ဤ ဖ-ပိုင်းတို့တွင် ကြွခိုက်က ရုပ်သည် ဆွဲခိုက်သို့ မရောက်၊
 ဆွဲခိုက်ကရုပ်လဲ လှမ်းခိုက်သို့ မရောက်၊ လှမ်းခိုက်က ရုပ်လဲ
 လွှတ်ခိုက်သို့ မရောက်၊ လွှတ်ခိုက်က ရုပ်လဲ ချခိုက်သို့ မရောက်၊
 ချခိုက်က ရုပ်လဲ နင်းခိုက်သို့ မရောက်၊ နင်းခိုက်က ရုပ်လဲ တဖက်
 ခြေ ကြွခိုက်သို့ မရောက်မူ၍၊ ထိုထို ခဏ၌သာလျှင် အဆစ်အဆစ်
 အပိုင်းအပိုင်း အကန့်အကန့် အပြတ်အပြတ် ဖြစ်လျက် ကုန်ဆုံး
 ချုပ်ပျက်သွားသောကြောင့်၊ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်ဟု
 ခြေလှမ်းတိုင်း၌ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် မတွေး မဆရာဘဲ ရှင်းလင်းစွာ
 သိမြင် သဘောကျ၏။ ဆိုင်ရာ ပါဠိနှင့် မြန်မာပြန်ကို ပဌမတွဲ၊
 အခန်း ၄၊ (နာ ၃၀၄-၅) ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် သတိပဋ္ဌာန်ဘာဝနာ
 အရတူပုံကို ပြရာ၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ရူပသမ္မသန အရာဖြစ်၍
 ရုပ်သက်သက်ကို ပြဆိုခြင်းမျှသာလျှင် ထိုပါဠိမှ ထူးတော့သည်။
 ဖြစ်ပေါ်တိုင်းသော အမူအရာကို ရှုမှတ်၍ ဤမျှလောက် ရှင်းလင်း
 စွာ သိမြင်လျှင် သမ္မသနဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်ပြီ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏
 အစသို့ ရောက်ပြီ ဟု မှတ်အပ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဤသို့
 မိန့်ဆို၏။

တဿေဝံ ပဗ္ဗ ပဗ္ဗ ဂတေ သင်္ခါရေ ဝိပဿတော ရူပသမ္မသနံ
 သုခုမံ ဟောတိ။ (၂-၂၅၇)

ဧဝံ၊ ဤသို့သော နည်းဖြင့်။ ပဗ္ဗ ပဗ္ဗ ဂတေ၊ အပိုင်း အပိုင်း
 အကန့်အကန့် ဖြစ်ကုန်သော။ သင်္ခါရေ၊ သင်္ခါရတို့ကို။ ဝိပဿတော၊
 ရှုမြင်နိုင်လတ်သော်။ ဝါ၊ ရှုမြင်နိုင်သော။ တဿ၊ ထိုယောဂီ၏။
 ရူပသမ္မသနံ၊ ရုပ်ကို သုံးသပ်သောဉာဏ်သည်။ သုခုမံ၊ သိမ်မွေ့
 သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ “ရှေ့ သွားဆဲ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် နောက်ပြန်
 ဆဲသို့ မရောက်” ဟု ရှုမြင်ပုံမှ စ၍ ခြေတလှမ်း
 တလှမ်း၌ ဖ-ပိုင်း ဖ-ပိုင်း ဖြတ်၍ သိမြင်ပုံအထိ ပြခဲ့ပြီးသော
 နည်းအတိုင်း ရှင်းလင်းစွာ သိမြင် သဘောကျလျှင် ရူပသမ္မသန
 ဉာဏ် သိမ်မွေ့ ပြီးဆုံး၏။ ထို့ထက် မသိမ်မွေ့နိုင်ပြီ၊ သမ္မသနဉာဏ်

ဆုံးပြီဟု ဆိုလို၏။ အာဟာရ သမ္မသနနည်း စသည်တို့ကို နောက်မှ ပြဆိုသောကြောင့် ထိုနည်းများအရ သိခြင်းက သာ၍ သိမ်မွေ့ရာသည် မဟုတ်လော ဟူငြားအံ့။ ထိုသို့ကား မယူဆအပ်၊ မမှတ်အပ်ပေ။ အကြောင်းမူကား... ကျမ်းဂန်အရာ၌ တပေါင်း တည်း ရောနှောပြရန် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ထိုနည်းများကို နောက်မှ အသီးအသီး ခွဲခြား၍ ပြဆိုရပေသည်။ အားထုတ်သော အခါ၌ တနည်းပြီးမှ တနည်းအားဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှုရန် ပြထားသည်ကား မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား... ဤ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်နိုင်လျှင် ထိုနည်းများ အရလဲ သိမြင်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်လေတော့၏။ ထိုကြောင့်ပင်၊ သုခုမံ ဟောတံ ဟု မိန့်ဆိုပေသည်။ ထိုတွင် “ရှေ့ သွားဆဲ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည် နောက်ပြန်ဆဲသို့ မရောက်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ‘သဘော တူသော ရုပ်အစဉ် သန္တတိ၏ အစ အဆုံးကို’ ပိုင်းခြားလျက် သိနိုင်လျှင် ဉာဏ်နဲ့သော သူမှာ သမ္မသနဉာဏ် ပြီးဆုံးပြီဟု ယူရာ၏။ ဉာဏ်ထက်သော သူမှာကား ခြေတလှမ်း တလှမ်း၌ ၆-ပိုင်း ၆-ပိုင်းသော်လဲ ဖြတ်လျက် သမ္မသနဉာဏ် ဖြစ်သည် ဟု ယူရာ၏။ ထိုပြင် အဋ္ဌကထာ၌ နာမသတ္တကကို နောက်မှ ပြဆိုခြင်းမှာလဲ ကျမ်းဂန် စကားဖြစ်၍ ရှင်းလင်း စေရန် အတွက်သာတည်း။ အားထုတ်သော ကာလ၌ကား ရုပ် နာမ် မရွေးဘဲ ဖြစ်စဉ်အတိုင်း ထင်ရှားရာကိုသာ ရှုမှတ်အပ်၏။ ထိုကြောင့် ယောဂီသည် ရုပ်ကို သန့်ရှင်းစွာ မှတ်သိနိုင်သလောက် နာမ်ကိုလဲ သန့်ရှင်းစွာ မှတ်သိနိုင်ပေသည်။ ဤသို့ ရုပ်ကို မှတ်ယင်း ပင် ထင်ရှားသော နာမ်ကိုလဲ မှတ်အပ်သည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် “နာမသတ္တက အရာ၌ ရုပ်ကို မှတ်သိတဲ့ စိတ်ကိုပင် ဆက်၍ ရှုမှတ် အပ်ကြောင်းကို” ပြဆိုလျက် ရှိပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအရာ၌ “ရူပ သမ္မသနဉာဏ် ပြီးဆုံးသော်လဲ နာမသမ္မသနဉာဏ်ကား မပြည့်စုံ သေး” ဟူ၍ ဤသို့လဲ မယူအပ်၊ မဆိုအပ်သည် သာတည်း။ အမှန် အားဖြင့် သော်ကား “ရူပသမ္မသနဉာဏ် သိမ်မွေ့ သန့်ရှင်းသည်နှင့် အမျှပင် နာမသမ္မသနဉာဏ်လဲ သိမ်မွေ့သန့်ရှင်းသည်။ ပြီးစီး ပြည့် စုံသည်” ဟူ၍သာ မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။ ဒုတိယ ရှုနည်း ပြီး၏။

အာဟာရမယ ရှုနည်း။ ။အာဟာရမယံ ရူပံ ဆာတ သုဟိတ-
 ဝသေန ပါကဋံ ဟောတိ။ ဆာတ-
 ကာလေ သမုဋ္ဌိတံ ရူပဉ္စိ ဣတ္ထံ ဟောတိ ကိလန္တံ၊ ဣာမခါ-
 ဣကော ဝိယ အင်္ဂါရပစ္ဆိယံ နိလိနကာကော ဝိယ စ
 ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ဒုဿဏ္ဏိတံ။ သုဟိတကာလေ သမုဋ္ဌိတံ ဓာတံ
 ဝိဏိတံ မုဒု သိနိဒ္ဓံ ဖဿဝန္တံ ဟောတိ။ သော တံ
 ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဆာတကာလေ ပဝတ္တရူပံ သုဟိတကာလံ
 အပ္ပတွာ ဧတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ(၂-၂၅၀)

ဤသို့အစရှိသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်အညီ အာဟာရကြောင့်ပြီးသော
 ရုပ်သည် ဆာလောင်ခြင်း၊ အစာဝခြင်းတို့ အလိုအားဖြင့် ထင်ရှား
 ၏။ ထင်ရှားပုံကား...ဆာသော အခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် ညှိုးနွမ်း
 ပင်ပန်း၏။ မီးလောင်ငုတ်ကဲ့သို့၎င်း၊ မီးသွေးတောင်းထဲ၌ ဝပ်နေ
 သော ကျီးကန်း ကဲ့သို့၎င်း၊ အဆင်းသဏ္ဍာန် မလှပ။ အစာဝ
 သော အခါ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည်ကား ပြည့်ဝစိုပျို၏။ နူးညံ့ညက်
 ညော၏။ ကောင်းသော အတွေ့ရှိ၏။ ယောဂီသည် ဆာဆဲ၊
 အစာဝဆဲ၌ ထူးခြား ထင်ရှားသော ထိုရုပ်ကို ရှုမှတ် သိမ်းဆည်း၍
 “ဆာစဉ်က ရုပ်သည် အစာဝစဉ်သို့ မရောက်၊ ထို ဆာစဉ်မှာပင်
 ချုပ်၏။ အစာဝစဉ်က ရုပ်လဲ တဖန် ဆာစဉ်သို့ မရောက်၊ ထိုဝစဉ်
 မှာပင် ချုပ်၏။ ထိုကြောင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်”ဟု
 အာဟာရကြောင့် ပြီးသော ရုပ်ကို ရှုမြင် သဘောကျ၏။ တတိယ
 ရှုနည်း ပြီး၏။

ဥတုမယ ရှုနည်း။ ။ဥတုမယံ ရူပံ သီတုဏှဝသေန ပါကဋံ
 ဟောတိ။ ဥဏှကာလေ သမုဋ္ဌိတံ ရူပဉ္စိ
 ဣတ္ထံ ဟောတိ ကိလန္တံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ။ သီတဥတုနာ သမုဋ္ဌိတံ
 ရူပံ ဓာတံ ဝိဏိတံ သိနိဒ္ဓံ ဟောတိ။ သော တံ
 ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဥဏှကာလေ ပဝတ္တရူပံ သီတကာလံ
 အပ္ပတွာ ဧတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ။ (၂-၂၅၉)

ဤသို့အစရှိသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်အညီ ဥတုကြောင့် ပြီးသော
 ရုပ်သည် အအေးဓာတ်၊ အပူဓာတ်တို့အလိုအားဖြင့် ထင်ရှား၏။

ထင်ရှားပုံကား...ပူသော ကာလ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည် ညှိုးနွမ်း ပင်ပန်း၏၊ အဆင်းမလှ။ အေးသော ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်သည် ပြည့်ဝ စိုပျို၏၊ ညက်ညော၏၊ ယောဂီသည် ပူဆဲ၊ အေးဆဲ ၌ ထူးခြား ထင်ရှားသော ထိုရုပ်ကို ရှုမှတ် သိမ်းဆည်း၍ “ပူစဉ်က ရုပ်သည် အေးခိုက်သို့ မရောက်၊ ထို ပူစဉ်မှာပင် ချုပ်၏၊ အေးစဉ်က ရုပ်လဲ ပူခိုက်သို့ မရောက်၊ ထိုအေးစဉ်မှာပင် ချုပ်၏။ ထို့ကြောင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု ဥတုကြောင့် ပြီးသော ရုပ်ကို ရှုမြင်သဘောကျ၏။ စတုတ္ထ ရှုနည်း ပြီး၏။

ကမ္မဇ ရှုနည်း။ ။ ကမ္မဇံ အာယတနဒွါရဝသေန ပါကဋံ ဟောတိ။
 စက္ခုဒွါရသို့၌ စက္ခု - ကာယ - ဘာဝ - ဒသကဝသေန တိံသ ကမ္မဇရူပါနိ၊ ဥပထမ္ဘကာနိ ပန တေသံ ဥတုစိတ္တာဟာရသမုဋ္ဌာနာနိ စတုရီသတီတိ စတုပ္ပဏ္ဍာသဟောန္တိ။ တထာ သောတ ဃာန ဇိဝှါဒွါရေသု။ ကာယဒွါရေ ကာယ-ဘာဝ-ဒသကဝသေန စေဝ ဥတုသမုဋ္ဌာနာဒိဝသေန စ စတုစတ္တာလီသ။ မနောဒွါရေ ဟဒယဝတ္ထု-ကာယ-ဘာဝ-ဒသကဝသေန စေဝ ဥတုသမုဋ္ဌာနာဒိဝသေန စ စတုပ္ပဏ္ဍာသမေဝ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၅၉)

မြန်မာပြန်နှင့် အဓိပ္ပါယ်။ ။ ကံကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်သည် ဖဿ ဖြစ်ကြောင်း ဒွါရတို့ အလိုအားဖြင့် ထင်ရှား၏။ (“အာရုံနှင့် စိတ် တွေ့ကြောင်းဖြစ်သော မျက်စိ ကြည်လင်မှု၊ နား နှာခေါင်း လျှာ ကိုယ် ကြည်လင်မှု၊ နှလုံး ရုပ်တို့ ထင်ရှားသဖြင့် ၎င်းတို့နှင့် တပေါင်းတည်းဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ် ဟူသမျှ ထင်ရှားရာ ရောက်သည်” ဟု ဆိုလို၏။) ထင်ရှား ပုံကား... စက္ခုဒွါရ၌ စက္ခုဒသက, ကာယဒသက, ဘာဝဒသကတို့ အလိုအားဖြင့် ကမ္မဇရုပ် (၃၀) + ထို့ပြင်, ၎င်းတို့ကို ထောက်ပံ့သော ဥတုဇ, စိတ္တဇ, အာဟာရဇ ကလာပ်ရုပ် (၂၄) ပါး ဟူသော ရုပ်ပေါင်း (၅၄) ပါး ထင်ရှားကုန်၏။

[မြင်နိုင်အောင် မျက်စိ ကြည်ခိုက် = မြင်ခိုက်၌ ထိုမျက်စိကြည်မှု ရှိသည်ကို ထင်ရှား သိသဖြင့် “မျက်လုံးသား ထဲမှာ ထို မျက်စိ ကြည်မှုနှင့် တကွ တပေါင်းတည်းဖြစ်ပေါ်သော” ရုပ် (၅၄) ပါးလုံး

ထင်ရှားရာ ရောက်သည် ဟု ဆိုလို၏။ သို့သော်လဲ အဘိဓမ္မာ သရုပ်ခွဲ ကြံစဉ်မှာကဲ့သို့ “မျက်လုံးထဲ၌ ကလာပ်ပေါင်း မည်မျှ၊ ရုပ်ပေါင်း မည်မျှ၊ မည်သည့် ကလာပ်များ၊ မည်သည့် ရုပ်များ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်” ဟူ၍ကား ထင်ရှားသည် မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့ ထင်ရှားသည်ကိုလဲ ဆိုလိုသည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ ကြောင့်ပင်၊ အာယတနဒွါရဝသေန = အာယတနဒွါရ အလိုအားဖြင့် ထင်ရှားသည် ဟု ဝိသေသနနှင့် တကွ ဆိုပေသည်။ ဤအရာ၌ အချို့က “ကလာပ် ၆-စည်း၊ ရုပ် ၅၄-ပါးတို့ကို အမည် သင်္ချာနှင့် တကွ စုံလင်စွာ ရေတွက် ဆင်ခြင်၍ သိပါမှ အတိအကျ အမှန်သိ ဖြစ်သည်” ဟု မှတ်ထင်ရာ၏။ ထိုသို့ကား မထင်အပ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူ...ကလာပ် ၆-စည်း၊ ရုပ် ၅၄-ပါးတို့ကို အမည် သင်္ချာနှင့် တကွ စုံလင်စွာ ရေတွက် ဆင်ခြင်သော်လဲ အတိအကျ အမှန်သိ မဖြစ်သေးသောကြောင့်ပေတည်း။ ထင်ရှား စေဦးအံ့ ကလာပ် ၆-စည်း ဟူသည်မှာ အမျိုးတူ ကလာပ် များစွာကို တပေါင်းတည်း ရေတွက်၍ ပြုအပ်သော အရေအတွက်ပေတည်း။ အသီး အသီး ရသင့်သမျှ ရေတွက်၍ ပြုအပ်သော အရေအတွက် ကား မဟုတ်သေး။ ထို့ကြောင့် မြင်ခိုက်၌ မျက်လုံးထဲမှာ စက္ခု ဒသက ကလာပ်ပေါင်း မည်မျှဖြစ်သည် ဟူ၍၎င်း၊ ကာယဒသက စသည်တို့တွင်လဲ အသီး အသီး ကလာပ်ပေါင်း မည်ရှေ့ မည်မျှစီ ဖြစ်ကြသည်ဟူ၍၎င်း၊ ဘုရားမှ တပါး၊ မည်သူမျှ အတိအကျ မှန်ကန်စွာ မသိနိုင်ရာ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ အရာသာ ဖြစ်ထိုက်ပေ သည်။ သို့ဖြစ်၍ ကလာပ် ၆-စည်း ရုပ် ၅၄-ပါး ဟု ရေတွက် ဆင်ခြင်၍ သိသော်လဲ အတိအကျ အမှန်သိကား မဖြစ်သေးသည် သာတည်း။ ထို့ပြင် တကြိမ် တကြိမ် မြင်ခိုက်၌ ထိုကလာပ်ပေါင်း ရုပ်ပေါင်းတို့ကို အမည်သင်္ချာနှင့်တကွ စုံလင်စွာ ရေတွက် ဆင်ခြင် ရန်လဲ မစွမ်းနိုင်သည်သာတည်း။ စွမ်းနိုင်စေကာမူ ထိုသို့ရေတွက် ဆင်ခြင်ရန်ကား မလိုပေ။ ဝိပဿနာဖြင့် အနုသယကိလေသာ၏ ဖြစ်ရာဘုံ အဖြစ်ကို ဖျက်ဆီးရန်သာ လိုပေသည်။ မြင်ခိုက်၌ ထင်ရှားသော မျက်စိ ကြည်မှု ရုပ်ကို ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ဟု မှန် ကန်စွာသိလျှင်၊ ၎င်းနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော မျက်လုံးသား ရုပ်

ဟူသမျှ၌ ‘နိစ္စ သုခ အတ္တ’ဟု စွဲလမ်းမှု မကျရောက်နိုင်သည်သာ ဖြစ်၍ ထိုကလောင် ၆-စည်း၊ ရုပ် ၅၄-ပါး၏ အနုသယဘုံ အဖြစ် ကို ဖျက်ဆီးမှုလဲ ပြီးစီးတော့သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင် ဝိပဿနာဆိုင်ရာ သုတ် ပါဠိတော်တို့၌ ကလောင်နှင့် ရုပ်တို့၏ အမည် သင်္ချာကို သိရန် မညွှန်ပြမှု၍ စက္ခုဉ္စ ပဇာနာတံ၊ စက္ခု အနိစ္စန္တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတံ စသည်ဖြင့် ထိုရုပ် ၅၄-ပါးထဲက စက္ခု ပသာဒ ရုပ်ကို သာလျှင် သိရန် ညွှန်ပြတော်မူပေသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ မဂ်၌လဲ အာဟာရမယ၊ ဥတုမယ၊ စိတ္တဇ ရူနည်းတို့အရာ၌ ကလောင်ရုပ်တို့၏ အမည် သင်္ချာကို သိရန် မညွှန်ပြမှု၍၊ သာမန် အားဖြင့်သာလျှင် သိရန် ညွှန်ပြတော်မူပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤကမ္မဇ ရူနည်း အရာမှာလဲ “မြင်တိုင်း မြင်တိုင်းသော ခဏ၌ မျက်စိ ကြည်မှု = စက္ခုဒွါရရုပ် တခု၏ ထင်ရှားခြင်းကြောင့် မျက်လုံးထဲ၌ တပေါင်းတည်း ဖြစ်ပေါ်ကြသော ကလောင် ၆-စည်း၊ ရုပ် (၅၄) ပါးလုံး ထင်ရှားရာ ရောက်သည်ကိုသာ ပြလိုရင်းဖြစ်သည်” ဟူ၍ မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။ နောက် စကားရပ်တို့၌လဲ နည်းတူပင် သိပါလေ။]

(မြန်မာပြန် အဆက်)

သောတဒွါရ, သာနဒွါရ, ဇိဝှါဒွါရတို့၌ (ကြားခိုက်, နံခိုက်, စားသိခိုက် တို့၌) ထိုအတူပင် ရုပ်ပေါင်း ၅၄-ပါးစီ ထင်ရှားကုန်၏။ ကာယဒွါရ = ဝေဠုထိခိုက်၌ ကာယဒသက, ဘာဝဒသက, ဥတုဇကလောင်စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် ရုပ်ပေါင်း ၄၄-ပါး ထင်ရှားကုန်၏။ မနောဒွါရ = ကြိသိခိုက်၌ ဟဒယဝတ္ထုဒသက, ကာယဒသက, ဘာဝဒသက, ဥတုဇကလောင် စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် ရုပ်ပေါင်း ၅၄-ပါးပင် ထင်ရှားကုန်၏။

သော သဗ္ဗမ္ဘိ တံ ရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ စက္ခုဒွါရေ ပဝတ္တရူပံ သောတဒွါရံ အပ္ပတွာ ဧတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ၊ သောတဒွါရေ ပဝတ္တရူပံ သာနဒွါရံ၊ သာနဒွါရေ ပဝတ္တရူပံ ဇိဝှါဒွါရံ၊ ဇိဝှါဒွါရေ ပဝတ္တရူပံ ကာရဒွါရံ၊ ကာယဒွါရေ ပဝတ္တရူပံ မနောဒွါရံ အပ္ပတွာ ဧတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ။

တသ္မာ တံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ဧဝံ တတ္ထ တိလက္ခဏံ အာရောပေတိ။ (ရှေးစကား၏ အဆက် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ပင်။)

သော၊ ထို ယောဂီသည်။ သဗ္ဗမ္ဘိ တံ ရူပံ၊ မြင်ခိုက် စသည်၌ ထင်ရှားသည့် မျက်စိကြည်မှု စသော ထို ရုပ်အလုံးစုံကိုလဲ။ (ပိ-သဒ္ဓါဖြင့် တစုံတခုသော ရုပ်ကို ဆည်း၏။) ပရိဂ္ဂဟေတွာ၊ ရှုမှတ် သိမ်း ဆည်း၍။ စက္ခုဒ္ဓါရေ ပဝတ္တရူပံ၊ စက္ခုဒ္ဓါရ = မြင်ခိုက်၌ဖြစ်သော ရုပ်သည်။ သောတဒ္ဓါရံ အပ္ပတွာ၊ သောတဒ္ဓါရ = ကြားခိုက်သို့ မရောက်မှ၍။ ဧတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ၊ ဤ မြင်ခိုက်မှာပင် ချုပ်၏။ သောတဒ္ဓါရေ ပဝတ္တရူပံ၊ ကြားခိုက်၌ဖြစ်သော ရုပ်သည်။ ဃာနဒ္ဓါရံ၊ နံခိုက်သို့ မရောက်ဘဲ ကြားခိုက်မှာပင် ချုပ်၏။ ဃာနဒ္ဓါရေ ပဝတ္တရူပံ၊ နံခိုက်၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည်။ ဇိဝှါဒ္ဓါရံ၊ စားသိခိုက်သို့ မရောက်ဘဲ နံခိုက်မှာပင် ချုပ်၏။ ဇိဝှါဒ္ဓါရေ ပဝတ္တရူပံ၊ စားသိ ခိုက်၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည်။ ကာယဒ္ဓါရံ၊ ထိသိခိုက်သို့ မရောက်ဘဲ စားသိခိုက်မှာပင် ချုပ်၏။ ကာယဒ္ဓါရေ ပဝတ္တရူပံ၊ ထိသိခိုက်၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည်။ မနောဒ္ဓါရံ အပ္ပတွာ၊ ကြံသိခိုက်၊ မှတ်သိ ခိုက်သို့ မရောက်မှ၍။ ဧတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ၊ ဤ ထိသိခိုက်မှာပင် ချုပ်၏။ တသ္မာ၊ ထိုသို့မြင်ခိုက်၊ ကြားခိုက်စသော ထိုထိုခဏမှာပင် ချုပ်ပျက်သောကြောင့်။ တံ၊ ထို မျက်စိကြည်မှုစသော ရုပ်သည်။ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ၊ မမြဲ ဆင်းရဲ ငါကောင် မဟုတ်ဟူ၍။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ တတ္ထ၊ ထိုကမ္မဇရုပ်၌။ တိလက္ခဏံ၊ လက္ခဏာသုံးပါး ကို။ အာရောပေတိ၊ တင်၏။

အထက်ပါ စကား၌ ပြုထားသော အစဉ်သည်လည်း ဒေသနာ အစဉ်မျှသာတည်း။ ကျက်မှတ်၍ ဤ အစဉ်အတိုင်း ရှုရမည်ဟု ပြလိုသော ပဋိပတ္တိက္ကမ = ကျင့်စဉ်ကား မဟုတ်သေးပေ။ အကြောင်းမူကား... မြင်မှု၏ အခြားမဲ့၌ ကြားမှုသာ ထင်ရှား တတ်သည်လဲ မဟုတ်၊ ဗာလ ပုထုဇဉ်တို့ကလဲ “မြင်ခိုက်က ရုပ်သည် ကြားခိုက်သို့ ရောက်သွားသည် = ကြားခိုက်တိုင်အောင် တည်ရှိနေသည်၊ မြင်နိုင်အောင် ကြည်တာနှင့် ကြားနိုင်အောင် ကြည်တာဟာ တကောင်တည်းဘဲ၊ မြင်တာနှင့် ကြားတာဟာ

တယောက်တည်းဘဲ” ဟု ဤသို့သာလျှင် ထင်မှတ် စွဲလမ်းကြသည်
 လဲ မဟုတ်ချေ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား မြင်မှု၏ အခြားမဲ့၌
 နံ့မူလဲ ထင်ရှားတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ဗာလပုထုဇဉ်တို့သည် “မြင်
 ခိုက်က ရုပ်ဟာ နံ့ခိုက်သို့ ရောက်သွားသည် = နံ့ခိုက်တိုင်အောင်
 တည်ရှိနေသည်။ မြင်မှုကပင် နံ့မူ ဖြစ်သွားသည်။ မြင်နိုင်အောင်
 ကြည်တာနှင့် နံနိုင်အောင် ကြည်တာဟာ တကောင်တည်းဘဲ။
 မြင်တာလဲ ငါပင်+နံတာလဲ ငါပင်။ တယောက်တည်းကဘဲ
 မြင်လဲ မြင်သည်+နံလဲ နံသည်” ဟု ဤသို့လဲ ထင်မှတ် စွဲလမ်း
 ကြသေး၏။ ဤမျှသာ မကသေး။ မြင်မှု၏ အခြားမဲ့၌ စားသိမှု၊
 ထိသိမှု၊ ကြံသိမှုများလဲ ထင်ရှားတတ်သေး၏။ ထိုအခါ၌ ဗာလ
 ပုထုဇဉ်တို့သည် “မြင်မှုကပင် စားမှု ထိမှု ကြံမှု ဖြစ်သွားသည်။
 မြင်တာလဲ ငါပင် + စားတာ ထိတာ ကြံတာလဲ ငါပင်၊
 တယောက်တည်းဘဲ” ဟု ဤသို့လဲ ထင်မှတ် စွဲလမ်းကြသေး၏။
 ကြားမှု စသည်တို့၏ အခြားမဲ့၌လဲ ပြထားသည့် အစဉ်မှ တပီး
 သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်တတ်ပုံ၊ ထင်မှတ်စွဲလမ်း
 တတ်ပုံတို့ကို နည်းမှီး၍ သိပါလေ။ ဝိပဿနာဟူသည်မှာလဲ
 ရုပ်နာမ်တို့ကို ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်စဉ်အတိုင်း ရှုမြင်လျက် ဗာလ
 ပုထုဇဉ်တို့၏ စွဲလမ်းမှု၊ စွဲလမ်းရာ အနုသယဘုံတို့ကို ပယ်ဖျောက်
 ဖျက်ဆီးမြဲပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ တခုခုသော ဒွါရ ထင်ရှားသည်၏
 အခြားမဲ့၌ ဖြစ်စဉ်အတိုင်း ထင်ရှားနိုင်သော ဒွါရ ဟူသမျှကို
 စုံလင်စွာ ဖော်ပြသင့်ပေ၏။ သို့ဖြစ်ပါလျက် အစုံအလင် မပြုမူ၍
 ဒေသနာစဉ် အတိုင်းသာလျှင် ဖော်ပြထားခြင်းကြောင့် ထိုအစဉ်
 ကို ဒေသနာအစဉ်မျှသာ ဟူ၍ သိရပေသည်။

ပဋိပတ္တိက္ကမ = ကျင့်စဉ်ကား ဤသို့တည်း။ မြင်မှု၊ ကြားမှု စသည်
 တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စဉ်အတိုင်း မလစ်လပ်ရအောင် ရှုမှတ်လျက်
 ရှိသော ယောဂီသည် မြင်ပြီးတဲ့ နောက်၌ ကြားလျှင် “မြင်စဉ်က
 ရုပ်သည် ကြားခိုက်သို့ မရောက်။ မြင်ခိုက်မှာပင် ကုန်ဆုံး သွား
 သည်” ဟု သိ၏။ ထို့အတူ မြင်ပြီးတဲ့ နောက်၌ နံလျှင်၊ စားသိလျှင်၊
 ထိသိလျှင်၊ ကြံသိလျှင် “မြင်စဉ်ကရုပ်သည် နံ့ခိုက်၊ စားခိုက်၊

ထိခိုက်၊ ကြံခိုက်သို့ မရောက်၊ မြင်ခိုက်မှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသည်” ဟု သိ၏။ ထို့အတူ ကြားပြီးတဲ့ နောက်၌ မြင်လျှင်၊ နံလျှင်၊ စားလျှင်၊ ထိလျှင်၊ ကြံလျှင်၊ “ကြားစဉ်က ရုပ်သည် မြင်ခိုက်၊ နံခိုက်၊ စားခိုက်၊ ထိခိုက်၊ ကြံခိုက်သို့ မရောက်၊ ကြားခိုက်မှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသည်” ဟု သိ၏။ နံပြီးတဲ့ နောက်၌ မြင်လျှင်၊ ကြားလျှင်၊ စားလျှင်၊ ထိလျှင်၊ ကြံလျှင်၊ “နံစဉ်က ရုပ်သည် မြင်ခိုက်၊ ကြားခိုက်၊ စားခိုက်၊ ထိခိုက်၊ ကြံခိုက်သို့ မရောက်၊ နံခိုက်မှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသည်” ဟု သိ၏။ စားသိပြီးတဲ့ နောက်၌ မြင်လျှင်၊ ကြားလျှင်၊ နံလျှင်၊ ထိလျှင်၊ ကြံလျှင်၊ “စားသိစဉ်က ရုပ်သည် မြင်ခိုက်၊ ကြားခိုက်၊ နံခိုက်၊ ထိခိုက်၊ ကြံခိုက်သို့ မရောက်၊ စားသိခိုက်မှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု သိ၏။ ထိသိပြီးတဲ့ နောက်၌ မြင်လျှင်၊ ကြားလျှင်၊ နံလျှင်၊ စားလျှင်၊ ကြံလျှင်၊ “ထိစဉ်က ရုပ်သည် မြင်ခိုက်၊ ကြားခိုက်၊ နံခိုက်၊ စားခိုက်၊ ကြံခိုက်သို့ မရောက်၊ ထိသိခိုက်မှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု သိ၏။ ကြံသိ ရှုမှတ်ပြီးတဲ့နောက်၌ မြင်လျှင်၊ ကြားလျှင်၊ နံလျှင်၊ စားလျှင်၊ ထိလျှင်၊ “ကြံစဉ် မှတ်စဉ်က ရုပ်သည် မြင်ခိုက်၊ ကြားခိုက်၊ နံခိုက်၊ စားခိုက်၊ ထိခိုက်သို့ မရောက်၊ ကြံခိုက် မှတ်ခိုက်မှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု သိ၏။ အထပ်ထပ် မြင်ရာ၊ အထပ်ထပ်ကြားရာ စသည်၌လဲ ပဌမ မြင်စဉ်က ရုပ်သည် ဒုတိယ မြင်ခိုက်သို့ မရောက်၊ ဒုတိယ မြင်စဉ်က ရုပ်သည် တတိယ မြင်ခိုက်သို့ မရောက်၊ ပဌမ ကြားစဉ်က ရုပ်သည် ဒုတိယ ကြားခိုက် သို့ မရောက်၊ ဒုတိယ ကြားစဉ်က ရုပ်သည် တတိယ ကြားခိုက်သို့ မရောက်၊ ထိုထို ခဏမှာပင် ကုန် ကုန် သွားသည် ဟု ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိ၏။ ဤသို့ တခုခုသော အခိုက်အတန့်က ရုပ်သည် အခြားတပါး အခိုက်အတန့်သို့ မရောက်ဘဲ ထိုထို မိမိ၏ အခိုက် အတန့်မှာပင် ကုန်ကုန် သွားသည်ဟု မျက်မှောက် တွေ့ရသော ကြောင့် ထင်ရှားသော ထိုရုပ်အပေါင်းကို ‘မမြို့၊ ဆင်းရဲ၊ ငါ့ကောင် မဟုတ်’ ဟု မတွေးမဆရာဘဲ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ရှင်းလင်းစွာ သိမြင် သဘောကျ၏။ ပဉ္စမ ရှုနည်း ပြီး၏။

စိတ္တဇ ရှုနည်း။ ။စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ သောမနသသိတ ဒေါမနသသိတ-
 ဝသေန ပါကဋံ ဟောတိ(၂-၂၅၉)စသည်နှင့်
 အညီ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်သည် ဝမ်းမြောက်တဲ့ စိတ်၊ နှလုံး
 မသာတဲ့ စိတ်တို့ အလိုအားဖြင့် ထင်ရှား၏။ အလွန်ထင်ရှားသော
 ဝေဒနာဖြင့် ပြလို၍သာ ဤသို့ ဆိုပေသည်။ မရှင် မညှိုးသော
 စိတ်ဖြင့် ထိုင်လို ထလို ကွေးလို ဆန့်လိုသောအခါ စသည်တို့၌
 မရှင်မညှိုးသော စိတ်၏ အလိုအားဖြင့်လဲ ထင်ရှားသေးသည်
 သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ယောဂီသည် ဝမ်းသာမှု၊ နှလုံးမသာမှုတို့
 ပြောင်းလဲ သွားသော အခါများ၌ ဝမ်းသာတဲ့ စိတ်နှင့် ရှင်လန်း
 တက်ကြွတဲ့ ရုပ်တို့ကို၎င်း၊ နှလုံးမသာတဲ့ စိတ်နှင့် ညှိုးနွမ်းတဲ့ ရုပ်
 တို့ကို၎င်း၊ ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ မှတ်မိ၍ ဤသို့သိ၏။ ဝမ်းသာစဉ်က
 ရုပ်သည် နှလုံးမသာခိုက်သို့ မရောက်၊ နှလုံးမသာစဉ်က ရုပ်သည်
 ဝမ်းသာခိုက်သို့ မရောက်၊ ထိုထို ဝမ်းသာစဉ်၊ နှလုံးမသာစဉ်
 မှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသည် ဟု သိ၏။ ထိုင်လို ထလို ကွေးလို
 ဆန့်လိုသော အခါစသည်၌ ကြံစည်တဲ့ စိတ်များနှင့် ထိုင်ရုပ်
 ထရုပ် ကွေးရုပ် ဆန့်ရုပ် စသည်တို့ကို ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ မှတ်မိ၍
 ထိုထို အခိုက်အတန့်မှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသည် ဟု သိ၏။ ထို့
 ကြောင့် စိတ် အမူအရာအား လျော်စွာ ဖြစ်သော ကိုယ်အမူအရာ
 ရုပ်တို့ကို “မမြဲတာချည်းဘဲ၊ ဆင်းရဲချည်းဘဲ = မကောင်းတာ
 ချည်းဘဲ၊ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်တဲ့ ငါကောင် မဟုတ်တာချည်း
 ဘဲ”ဟု မတွေး မဆ ရဘဲ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်
 သဘောကျ၏။ ဆဋ္ဌ ရှုနည်း ပြီး၏။

ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် စိတ္တဇ ရုပ်တို့၌ လက္ခဏာ သုံးပါးကို
 ရှုမြင်သော သူအား ဆိုလတံ့သော ဂါထာတို့ဖြင့် ပြအပ်သော
 အနက် အတိုင်း သင်္ခါရတို့၏ အသက်တိုပုံ ထင်ရှားသည် ဟု
 ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ မိန့်ဆို၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၂-၂၆၀၊ မဟာနိဒ္ဒေသ ၃၂)

ဇီဝိတံ အတ္တဘာဝေါ စ၊ သုခဒုက္ခာ စ ကေဝလာ။
 ဧကစိတ္တသမာယုတ္တာ၊ လဟုသော ဝတ္တတေ ခဏော။

ဇီဝိတဉ္စ၊ အသက်သည်၎င်း။ အတ္တဘာဝေါ စ၊ ကိုယ်ကောင်ဟု ထင်မှတ် ပြောဆိုရလောက်အောင် ပေါင်းစုလျက် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ် အပေါင်းသည်၎င်း။ သုခ ဒုက္ခာ စ၊ ချမ်းသာမှု၊ ဆင်းရဲမှုတို့သည်၎င်း။ ကေဝလာ၊ ငါကောင် အဖြစ်၊ မြဲသည့် အဖြစ်နှင့် မရောမယှက် သက်သက်သီးခြား သဘောတရားမျှတို့သာတည်း။ ကေစိတ္တသမာယုတ္တာ၊ စိတ်တချက် တချက်နှင့်သာ ယှဉ်ပြိုင်လျက် ဖြစ်ပေါ် ကုန်၏။ ခဏော၊ အသက် ရှည်ခိုက် ခဏသည်။ လဟုသော၊ လျင်မြန် တိုတောင်းစွာ။ ဝတ္တတေ၊ ဖြစ်၏။

အသက်,ချမ်းသာ,ဆင်းရဲ,ကိုယ်ကောင်ဟု ထင်ရတဲ့တရားများ ဤအလုံးစုံသည် ငါကောင်လဲ မဟုတ်၊ ငါကောင်နှင့်လဲ မစပ်ဆိုင်၊ မြဲလဲ မမြဲ၊ သူ့အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပျက်နေသော သက်သက်သီးခြား သဘောတရားမျှ ချည်းသာတည်း။ စိတ်တချက် တချက်မျှ အတွင်း၌ သာလျှင် တည်နိုင် အသက်ရှင်နိုင်သောကြောင့် အသက်ရှင်ရာ ခဏသည် အလွန်ပင် လျင်မြန် တိုတောင်း လှစွာ၏ဟု ဆိုလို၏။

စုလ္လာသီတိ သဟဿာနိ၊ ကပ္ပံ တိဋ္ဌန္တိ ယေ မရူ။
 န တွေဝ တေပိ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဒွိဟိ စိတ္တေဟိ သမောဟိတာ။

ယေ မရူ၊ အကြင် နေဝသညာ မြဟွာတို့သည်။ စုလ္လာသီတိ သဟဿာနိ ကပ္ပံ၊ ကမ္ဘာပေါင်း ရှစ်သောင်း လေးထောင်ပတ်လုံး။ တိဋ္ဌန္တိ၊ အသက်ရှင်လျက် တည်ကြကုန်၍။ တေပိ၊ ထိုမြဟွာတို့ သည်လည်း။ ဒွိဟိ စိတ္တေဟိ သမောဟိတာ၊ စိတ်နှစ်ခုတို့နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၍။ ဝါ၊ စိတ် နှစ်ချက်ခန့် တည်တံ့ကုန်၍။ န တွေဝ တိဋ္ဌန္တိ၊ အသက်ရှင်ကာ မတည်နိုင် ကုန်သည် သာတည်း။ ။
 (ထိုမြဟွာများလဲ လူများလိုပင် စိတ် တချက် တချက်ခန့်မျှသာ အသက် ရှင်လျက် ရှင်လျက် တည်နေကြသည်ဟု ဆိုလို၏။ နိဒ္ဒေသပါဠိတော် စာအုပ်တို့၌ကား န တွေဝ တေပိ ဇီဝိန္တိ ဟု ရှိ၏။)

ယေ နိရုဒ္ဓါ မရန္တဿ၊ တိဋ္ဌမာနဿ ဝါ ဣဓ။
 သဗ္ဗေပိ သဒိသာ ခန္ဓာ၊ ဂတာ အပ္ပဋိသန္ဓိကာ။

မရန္တဿ၊ သေဆဲဖြစ်သော သူ၏။ ယေ ခန္ဓာ၊ အကြင် နောက်ဆုံး ခန္ဓာတို့သည်။ နိရုဒ္ဓါ၊ ချုပ်ပျက်လေကုန်၏။ ဣဓ တိဋ္ဌမာနဿ ဝါ၊ ယခု ဘဝ၌ အသက်ရှင်လျက် တည်ဆဲဖြစ်သော သူ၏လဲ။ ယေ ခန္ဓာ၊ မြင်မှု ကြားမှု ကွေးမှု ဆန့်မှု စသော အကြင် ခန္ဓာတို့သည်။ နိရုဒ္ဓါ၊ မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်မှာပင် ချုပ်ပျက် လေ ကုန်၏။ သဗ္ဗေပိ၊ အလုံးစုံလဲ ဖြစ်ကုန်သော။ တေ ခန္ဓာ၊ သေသူ၊ ရှင်သူ နှစ်ဦးတို့၏ ချုပ်ပျက်သွားသော ထိုခန္ဓာ နှစ်မျိုး တို့သည်။ သဒိသာ၊ ချုပ်ပျက်ပုံအားဖြင့် တူကုန်၏။ အပ္ပုဋ္ဌိသန္ဓိကာ၊ တဖန် ပြန်လာ၍ မစပ်ကုန် = မဖြစ်ကုန်ဘဲ။ ဂတာ၊ အပြီးတိုင် ကင်း ပျောက် သွားကုန်သည်ချည်းသာတည်း။

မသေမီကာလ ရှုမှတ်ဆဲကာလ၌ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ‘ကုန် ဆုံးသွားသည်’ဟု သိရသည့် မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ ကွေးမှု၊ ဆန့်မှု စသော နာမ်ရုပ်တို့သည် “သေသောအခါ၌ နောက်ဆုံး ချုပ်ပျက်သွားတဲ့ နာမ်ရုပ်တို့နှင့်” ချုပ်ပျက်ပုံ = ကွယ်ပျောက်ပုံ အားဖြင့် တူကြ၏။ မထူးကြပြီ။ တဖန် ပြန်၍ စပ်ခြင်း၊ တဖန် ပေါ်လာခြင်း မရှိတော့ ဘဲ။ အပြီးတိုင် ကွယ်ပျောက် သွားကြသည်ချည်းသာဟု ဆိုလို၏။

အနန္တရာ စ ယေ ဘဂ္ဂါ၊ ယေ စ ဘဂ္ဂါ အနာဂတေ။
 တဒန္တရာ နိရုဒ္ဓါနံ၊ ဝေသမံ နတ္ထိ လက္ခဏေ။

ယေ စ၊ အကြင် ခန္ဓာတို့သည်လည်း။ အနန္တရာ၊ ရှေးအခြား မဲ့၌။ ဘဂ္ဂါ၊ ချုပ်ပျက်လေကုန်ပြီ။ ယေ စ၊ အကြင် ခန္ဓာတို့သည် လည်း။ အနာဂတေ၊ အခြားမဲ့မှ စ၍ နောင်ကာလ၌။ ဘဂ္ဂါ၊ ချုပ်ပျက်ကုန်လတံ့။ တေသံ စ၊ ထိုပျက်ပြီး၊ ပျက်လတံ့ ခန္ဓာတို့၏ ၎င်း။ တဒန္တရာ နိရုဒ္ဓါနံ စ၊ ထိုအတိတ် အနာဂတ် ခန္ဓာတို့၏ အလယ်ကြားတွင် မှတ်ဆဲခဏ၌ ချုပ်ပျက်သော ခန္ဓာတို့၏၎င်း။ လက္ခဏေ ဝေသမံ၊ ပျက်ခြင်း လက္ခဏာကြောင့် မတူခြင်း = ထူးခြားခြင်းသည်။ ဝါ၊ ပျက်ပုံအားဖြင့် ထူးခြားခြင်းသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။

ပျက်လေပြီးတဲ့ ရုပ်နာမ်၊ ပျက်လတံ့ ရုပ်နာမ်တို့၏ ပျက်ပုံနှင့်၊ မှတ်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့၏ ပျက်ပုံသည် ထူးခြားခြင်းမရှိ၊ အတူတူပင် ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ မှတ်ဆဲ ရုပ်နာမ်၏ ကုန်ပျက်သွားပုံကို မျက်မှောက် တွေ့ရသော ယေဘုယျအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်နှင့် နှိုင်းဆ၍ “ရှေးကလဲ သည်လိုချည်း ပျက်နေခဲ့မှာဘဲ၊ နောင်လဲ သည်လိုချည်း ပျက်သွားမှာဘဲ” ဟူ၍ အတိတ်၊ အနာဂတ် ဘဝ ရုပ် နာမ်တို့ကိုသော်လဲ ဆုံးဖြတ်နိုင်ကြပေသည်။

အ-နိဗ္ဗတ္တေန န ဇာတော၊ ပစ္စုပ္ပန္နေန ဇီဝတိ။
စိတ္တဘင်္ဂါ မတော လောကော၊ ပညတ္တိ ပရမတ္ထိယာ။

အ-နိဗ္ဗတ္တေန၊ မဖြစ်သေးသောစိတ်ဖြင့်။ ဝါ၊ ဖြစ်မည့်စိတ်ဖြင့်။ န ဇာတော၊ ဖြစ်နှင့်သည်၊ အသက် ရှင်နှင့်သည် မဟုတ်။ ပစ္စုပ္ပန္နေန၊ ဖြစ်ဆဲ စိတ်ဖြင့် သာလျှင်။ ဇီဝတိ၊ အသက်ရှင်၏။ စိတ္တဘင်္ဂါ၊ စိတ်၏ ပျက်ခြင်းကြောင့်။ လောကော၊ သတ္တဝါသည်။ မတော၊ သေလေ၏။ ဝေဓိ၊ ဤသို့ စိတ်၏ ချုပ်ပျက်တိုင်း ချုပ် ပျက်တိုင်း သတ္တဝါ သေငြားသော်လဲ။ ပညတ္တိ၊ ငဖြူ အသက် ရှင်နေသည် စသည်ဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော သန္တာနပညတ် သည်။ ပရမတ္ထိယာ၊ ပြောဆိုခိုက်၌ ပစ္စုပ္ပန်စိတ်ဖြင့် အသက်ရှင်ဆဲ ဟုတ် မှန်သောကြောင့် ပရမတ်ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပေ၏။

ဖြစ်မည့်စိတ် တခုခုသည် မဖြစ်သေးမီက ရှိနေသည် မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့်၊ သတ္တဝါသည် မဖြစ်သေးတဲ့ စိတ်ဖြင့် အသက်ရှင်သည် မဟုတ်။ ဖြစ်ဆဲ တည်ဆဲ စိတ်သာလျှင် ထင်ရှားရှိ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်ဆဲ စိတ်ဖြင့်သာလျှင် အသက်ရှင်ရပေသည်။ ဖြစ်ပြီး စိတ်သည်လည်း ကွယ်ပျောက် သွားတဲ့ အခါ၌ ဘယ်နေရာမှာမျှ ရှိတော့သည် မဟုတ်ချေ။ သေသော သူ၏ စုတိ စိတ်လိုပင် တဖန် ပြန်၍ မပေါ်လာတော့ဘဲ အပြီးအငြိမ်း ကွယ်ပျောက် လေတော့ သည် သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ စိတ် တခု တခု ပျက်သွားတိုင်း ပျက်သွားတိုင်း သတ္တဝါသည် သေသည်သာ မည်၏။ သို့သော်လဲ “ငဖြူ အသက် ရှင်နေသည်၊ ငမဲ အသက် ရှင်နေသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော သန္တာန ပညတ်သည်ကား ပရမတ်

သဘောမှန်ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပေ၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ... ထိုသို့ ပြောဆိုခိုက်မှာ အသစ်အသစ် ဖြစ်ဆဲစိတ်ဖြင့် ပြောဆိုတဲ့ အတိုင်းပင် အသက် ရှင်နေဆဲ ဟုတ်မှန်သောကြောင့်ပေတည်း။ အကယ်၍၊ စိတ် တခုခု ပျက်သွားတဲ့ နောက်၌ စိတ်အသစ် မဖြစ် ပေါ်လာပါမူကား သတ္တဝါသည် တကယ်ပင် သေလေတော့၏။ ဤသို့ စိတ် တခု တခု ပျက်စီးသွားတိုင်း သေနိုင်ပုံကိုလဲ ယောဂီ သည် သိမြင် သဘောကျ၏။ ထို့ကြောင့် “သေတယ်ဆိုတာလဲ ယခု မှတ်သိရတဲ့ စိတ် တချက် တချက်၏ ပျက်မှုနှင့် အတူတူဘဲ၊ သည်လို ပျက်မှုမျိုးဘဲ” ဟူ၍ ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေသည်။

အ-နိဓာနဂတာ ဘဂ္ဂါ၊ ပုဇ္ဇော နတ္ထိ အနာဂတေ။
 နိဗ္ဗတ္တာ ယေဝိ တိဋ္ဌန္တိ၊ အာရဂ္ဂေ သာသပူ ပမာ။

ဘဂ္ဂါ၊ ပျက်ပြီးသော တရားတို့သည်။ အ - နိဓာနဂတာ၊ ဘယ်နေရာမှာမျှ စုဝေး တည်နေကြသည် မဟုတ်ကုန်။ ဝါ၊ အလျှင်းပင် မရှိတော့ဘဲ ကွယ်ပျောက် သွားလေကုန်၏။ အနာဂတေ၊ မဖြစ်သေးမီ အနာဂတ် အခိုက်အတန့်၌။ ဌိတာနံ၊ တည်ကုန်သော တရားတို့၏။ ပုဇ္ဇော၊ အစု အပုံသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။ ယေဝိ၊ အကြင် တရားတို့သည်လည်း။ နိဗ္ဗတ္တာ၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲတို့ တည်း။ တေဝိ၊ ထိုဖြစ်ပေါ်ဆဲ တရားတို့သည်လည်း။ အာရဂ္ဂေ သာသပူပမာ၊ အလွန် သိမ်မွေ့သော စူးဖျား အပ်ဖျား၌ တင်ထားလိုက်သော မုန်ညှင်းစေ့သဖွယ် ပျက်ကွယ်လုနီး ဖြစ်ကုန်လျက်။ တိဋ္ဌန္တိ၊ တခဏမျှသာ တည်တံ့ကုန်၏။ (နိဒ္ဒေသ ပါဠိတော် စာအုပ်တို့၌ နိဗ္ဗတ္တာ ယေဝ-ဟု ရှိ၏။ ။နိဗ္ဗတ္တာ ယေဝ၊ ဖြစ်ဆဲ တရားတို့သည် သာလျှင်။ အာရဂ္ဂေ သာသပူပမာ၊ ကုန်လျက်။ တိဋ္ဌန္တိ၊ ကုန်၏။ ။ဤသို့ အနက် ပြန်လေ။)

ပျက်သွားသော တရားဟူသမျှသည် ဘယ်နေရာမှာမျှ အကြွင်း အကျန် မရှိတော့ဘဲ အရှင်းကွယ်ပျောက် သွားသည်ချည်းသာ တည်း။ ဖြစ်ပေါ်မည့် တရားများလဲ ဘယ်နေရာမှာမျှ စုဝေး ပုန်းအောင်းလျက် ရှိနေနှင့်သည် မဟုတ်၊ မဖြစ်မီကပင်၊ ဖြစ်ပေါ်ရန် အဆင်သင့် ရှိနှင့်သည် မဟုတ်၊ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်ဆဲ တရားများ သာလျှင် ထင်ရှား တည်ရှိကြပေသည်။ ထိုတရားများလဲ ကြာမြင့်

စွာကား မတည်ကြ၊ “အလွန်ထက်မြက် သိမ်မွေ့သော အပ်ဖျား ပေါ်၌ မုန်ညှင်းစေ့ကို တင်လိုက်လျှင် ထို မုန်ညှင်းစေ့သည် တခဏချင်းပင် လိမ့်ကျသွားသကဲ့သို့” ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် တခဏ ချင်းပင် ကွယ်ပျောက် ပျက်စီးသွားသည်ဟု ဆိုလို၏။

နိဗ္ဗတ္တာနဉ္စ ဓမ္မာနံ၊ ဘင်္ဂေါ နေသံ ပုရက္ခတော။
ပလောကဓမ္မာ တိဋ္ဌန္တိ၊ ပုရာဏေဟိ အ-မိဿိတာ။

၈။ ထိုပြင်လဲ။ နေသံ နိဗ္ဗတ္တာနံ ဓမ္မာနံ၊ ထိုဖြစ်ဆဲ တရားတို့ သည်။ ဘင်္ဂေါ၊ ပျက်ခြင်းကို။ ပုရက္ခတော၊ ရှေးရှုပြုအပ်၏။ တေ၊ ထိုဖြစ်ဆဲ တရားတို့သည်။ ပုရာဏေဟိ အ-မိဿိတာ၊ အဟောင်း အတိတ် တရားတို့နှင့်လဲ မရောနှောကုန်ဘဲ။ ပလောကဓမ္မာ၊ ပျက်ခြင်းသဘော ရှိကုန်လျက်။ ဝါ၊ ပျက်လုနီး ဖြစ်ကုန်လျက်။ တိဋ္ဌန္တိ၊ တခဏမျှသာ တည်ကုန်၏။

အ-ဒဿနတော အာယန္တိ၊ ဘဂ္ဂါ ဂစ္ဆန္တုဒဿနံ။
ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒေါ အာကာသေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ဝယန္တိ စ။

သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတရားတို့သည်။ အ-ဒဿနတော၊ မမြင်ရသော အရပ်မှ။ ဝါ၊ မမြင် မတွေ့ရသော အဖို့မှ။ အာယန္တိ၊ လာကုန်၏။ ဝါ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ။(မဖြစ်ပေါ်မီက ဘယ်နေရာမှာမျှ စုဝေး ပုန်းအောင်း လျက် ရှိနေခဲ့သည် မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်တဲ့ အခါမှာလဲ ဘယ်နေရာကမျှ ထွက်ပေါ် ပြောင်းရွှေ့လာရသည် မဟုတ်ပြီ၊ ထိုဖြစ်ရာ ဌာန၌သာလျှင် အကြောင်းအားလျော်စွာ ဘွားကနဲ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ မမြင်ရတဲ့အရပ်မှ လာကြသည်ဟု ဆိုပေသည်။ တနည်းကား... မဖြစ်မီက ဘာမှ သဘော အထည်ကိုယ် မရှိသေး၍ မဖြစ်သေးသော သင်္ခါရတို့ကို မမြင်မတွေ့နိုင်၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော အခါကျမှသာ သဘော အထည်ကိုယ် ရှိ၍ တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မမြင်မတွေ့ရသော အဖို့မှ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်ဟု ဆိုပေသည်)။ ။ဘဂ္ဂါ၊ ပျက်ပြီးသော သင်္ခါရတို့သည်။ အ-ဒဿနံ၊ မမြင်ရသော အရပ်သို့။ ဝါ၊ မမြင် မတွေ့ရခြင်းသို့။ ဂစ္ဆန္တိ၊ ရောက် လေကုန်၏။ ။(ပျက်ပြီးသောအခါမှာလဲ ဘယ်နေရာမှာမျှ စုဝေးတည်ရှိ နေကြ သည် မဟုတ်၊ ထို ပျက်တဲ့ နေရာမှာပင် ဘာမျှ သဘော အထည်ကိုယ် မရှိတော့ဘဲ လုံးလုံး ကွယ်ပျောက် သွားကြသည်ဟု ဆိုလို၏)။ ။အာကာသေ၊ ကောင်းကင်၌။ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒေါ ဣဝ၊ လျှပ်ပြက်သကဲ့သို့။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ၊ အစက ဘာမျှ

မရှိပါဘဲလျက် အသစ်လဲဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ဝယန္တိ စ၊ ဘာမျှ အကြွင်းအကျန် မရှိဘဲ ကွယ်လဲ ကွယ်ပျောက်လေကုန်၏။

ဤဂါထာတို့၌ ပြသည့်အတိုင်း သင်္ခါရတို့၏ အသက်တိုပုံ = လျင်စွာ ချုပ်ပျက်ပုံတို့ကို အများအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် သန် သန်ကြီး ဖြစ်သည်မှစ၍ သန့်ရှင်းစွာ သိမြင်တတ်ပေ၏။ ဉာဏ်နုံ့ သော သူသည်ကား အထက် အထက် ဉာဏ်များသို့ ရောက်မှ သာ၍ သန့်ရှင်းစွာ သိမြင်တတ်ပေ၏။ သို့သော်လဲ ဉာဏ် ထက် မြက်သော သူသည်ကား ဤသမ္မသနဉာဏ် ရင့်သန်သည်မှ စ၍ သော်လဲ သန့်ရှင်းစွာ သိမြင်တတ်သေး၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤအရာ ၌ အဋ္ဌကထာဆရာ ထုတ်ပြတော်မူပေသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ပုဂ္ဂိုလ် တိုင်းမှာ ဤဉာဏ်အရာမှ စ၍ သန့်ရှင်းစွာချည်း သိမြင်ခြင်း ဖြစ် လိမ့်မည်-ဟူ၍ကား မယူဆအပ်ပေ။

ဓမ္မတာရုပ်၌ ရှုနည်း။ ။ အဝတ် ဖျာ အိုး ခွက် မြေ ရေ လေ မီး တုံး တိုင် သစ်ပင် ကျောက်ခဲ ရွှေငွေ ဤသို့အစ ရှိသော ကိုယ်ပ ဝတ္ထုတို့၌သာ တည်ရှိ၍၊ ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့်မျှ မစပ် ယှက်သောကြောင့် အနိန္ဒြေဗဒ္ဓ ဟူ၍လဲ ခေါ်အပ်သော ဗဟိဒ္ဓရုပ် ဟူသမျှသည် ဓမ္မတာရုပ် မည်၏။ ၎င်းရုပ်တို့ကို မြင်ခိုက်၊ ကြားခိုက်၊ နံခိုက်၊ စားသိခိုက်၊ တွေ့ထိခိုက်၌ ရှုမှတ်၍၊ ရှေးနောက် မစပ်ဘဲ ဖြစ် ပျက်မှုဖြင့် ပြတ်လျက် ပြတ်လျက် ထင်သောကာလ၌ “မမြ၊ ဆင်းရဲ၊ သတ္တဝါကောင် မဟုတ်” ဟု ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့်လဲ ဓမ္မတာရုပ်၌ ရှုမှု ပြီး၏။ ထို့ပြင် မျက်မှောက် မှတ်သိရသော အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ရုပ် တို့နှင့် နှိုင်းဆ၍ မျက်မှောက် မမြင်ရသော ဗဟိဒ္ဓရုပ် ဟူသမျှကို “ဤရုပ်များလိုပင် ဖြစ် ပျက်နေတာချည်းဘဲ၊ မမြတာချည်းဘဲ၊ ဆင်းရဲချည်းဘဲ၊ မကောင်းတာချည်းဘဲ၊ သာယာဘွယ် မဟုတ် တာ ချည်းဘဲ၊ သတ္တဝါကောင် မဟုတ်တဲ့ သဘောဟုရားတွေ ချည်းဘဲ” ဟူ၍ ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့်လဲ ဓမ္မတာ ရုပ်တို့၌ ရှုမှု ကိစ္စ ပြီးစီး၏။ သတ္တမ ရှုနည်း ပြီး၏။

ရူပသတ္တက ပြီး၏။

နာမသတ္တက = နာမ်တို့၌ နှလုံးသွင်းပုံ (၇)ပါး

ကလာပ ရှုနည်း။ ။ ရူပသတ္တက၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရုပ် တမျိုးမျိုးကို ရှုမှတ်၍ ရှုမှတ်၍ ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ ထိုမှတ်သိမှုကိုပင် ‘ရူတယ်’ဟု ဖြစ်စေ၊ ‘မှတ်တယ်’ဟု ဖြစ်စေ၊ ‘သိတယ်’ဟု ဖြစ်စေ၊ တဖန် မှတ်လျက် မှတ်လျက် “မမြို့၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင်မဟုတ်”ဟု သိမြင် သဘော ကျခြင်း = ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ကလာပ = အပေါင်းလိုက်အားဖြင့် ရှုသည်မည်၏။

ယမက ရှုနည်း။ ။ ရုပ်တမျိုးမျိုးကို မှတ်၍ ပြီးတိုင်း ပြီးတိုင်း ထိုမှတ်တဲ့ စိတ်ကိုပင် တဖန် မှတ်လျက် မှတ်လျက် “မမြို့၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်”ဟု သိမြင် သဘောကျခြင်း = ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ရုပ်မှတ် တကြိမ်၊ နာမ်မှတ် တကြိမ် အားဖြင့် အစုံ အစုံတွဲ၍ ရှုမှု ဖြစ်သောကြောင့် ယမကအားဖြင့် ရှုသည် မည်၏။ ဤကလာပ၊ ယမကရှုနည်း ၂ - မျိုးတို့၏ အထူးကား … ရုပ်ကို မှတ်လျက်ဖြစ်သော စိတ် သတိ ဉာဏ် သမာဓိ ဝီရိယ ဖဿ စေတနာ ဝေဒနာ စသည်တို့တွင် တခုခုကိုမျှ ရှင်းလင်းစွာ မသိရဘဲ ထိုမှတ်သိမှုနာမ်တရားတို့ကို သာမန် အပေါင်းလိုက် အားဖြင့်သာ ရှုခြင်းသည် ကလာပသမ္မသန မည်၏။ မှတ်ချက်၌ ပါဝင်သော နာမ်တရား တခုခုကို ရှင်းလင်းစွာ သိရ၍ အထူးထင်ရှားသော ထိုနာမ်တရားကိုပင် ပဓာန ပြုလျက် ရှုခြင်းသည် ယမက သမ္မသန မည်၏။ ဤ နာမသတ္တက အရာ၌ “စိတ်ကိုရှုမှတ်သည်”ဟု ဆိုသော စကားမှာ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ်ကို ခေါင်းတပ်၍ ဆိုအပ်သော စကား ပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ စိတ်၏ ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော ဖဿ ဝေဒနာ စေတနာ သညာ သတိ ဉာဏ် သမာဓိ ဝီရိယ စသော စေတသိတ်တို့ကိုလဲ ရှုအပ်သေးသည် သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင် ဋီကာ၌ ဓိတ္တ သီသေန ဟိ နိဒ္ဒေသော-ဟု မိန့်ဆိုလေပြီ။

ခဏိကရှုနည်း။ ။ ရုပ်တမျိုးမျိုးကို မှတ်၍ ပြီးတိုင်း ပြီးတိုင်း၊ ထိုမှတ်တဲ့ စိတ်ကို ဒုတိယ စိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုဒုတိယ စိတ်ကို တတိယစိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုတတိယစိတ်ကို စတုတ္ထစိတ်ဖြင့်

မှတ်၏။ ထိုစတုတ္ထစိတ်ကို ပဉ္စမစိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ဤသို့ ရုပ်ကို တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ရာ၌ မှတ်တဲ့စိတ် အဆင့်ဆင့်ကို လေးကြိမ် လေးကြိမ် တိုင်တိုင် ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ မှတ်လျက် “မမြ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု သိမြင် သဘော ကျခြင်း = ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ခဏိကအားဖြင့် ရှုသည် မည်၏။ မှတ်သိလျက် ဖြစ်သော ရှေးရှေးစိတ်ကို နောက်နောက် အခြားမဲ့မှာပင် ပြန်၍ ပြန်၍ လေးကြိမ် တိုင်တိုင် မှတ်သိခြင်းဖြင့် စိတ်တို့၏ အခိုက် အတန့်မျှသာ တည်ပုံကို ထင်ရှားသိမြင်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဤသို့ သော ရှုမှတ်ခြင်းကို ခဏိကသမ္မသနဟု ဆိုပေသည်။

ပဋိပါဠိ ရှုနည်း။ ။ ရုပ် တမျိုးမျိုးကို မှတ်၍ ပြီးတိုင်း ပြီးတိုင်း၊ ထိုမှတ်တဲ့ စိတ်ကို ဒုတိယစိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုဒုတိယ စိတ်ကို တတိယစိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုတတိယ စိတ်ကို စတုတ္ထ စိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုစတုတ္ထစိတ်ကို ပဉ္စမစိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုပဉ္စမစိတ်ကို ဆဋ္ဌ စိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုဆဋ္ဌ စိတ်ကို သတ္တမ စိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုသတ္တမ စိတ်ကို အဋ္ဌမ စိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုအဋ္ဌမစိတ်ကို နဝမစိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုနဝမစိတ်ကို ဒသမစိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ထိုဒသမစိတ်ကို ဧကဒသမစိတ်ဖြင့် မှတ်၏။ ဤသို့ ရုပ်ကို တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ရာ၌ မှတ်တဲ့စိတ် အဆင့် ဆင့်ကို နောက်နောက် အခြားမဲ့မှာပင် ၁၀-ကြိမ် ၁၀-ကြိမ် တိုင်တိုင် ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ ရှုမှတ်လျက် “မမြ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု သိမြင်သဘောကျခြင်း = ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် မှတ်မှု များစွာတို့၏ အစဉ်ဖြစ်သောကြောင့် ပဋိပါဠိ = အစဉ်အတန်းလိုက် အားဖြင့် ရှုသည် မည်၏။

ဧဝံ ဝိပဿနာ ပဋိပါဠိယာ သကလမ္ပိ ဒိဝသဘာဂံ သမ္မသိတုံ ဝဇ္ဇေယျ၊ ယာဝ ဒသမစိတ္တ သမ္မသနာ ပန ရူပ- ကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ အရူပကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ ပဂုဏံ ဟောတိ။ တသ္မာ ဒသမေယေဝ ဌပေတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၆၂)

ဧဝံ၊ ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့်။ ဝိပဿနာ ပဋိပါဠိယာ၊ ဝိပဿနာ အစဉ်အားဖြင့်။ သကလမ္ပိ ဒိဝသဘာဝံ၊ တနေလုံးသော်လဲ။ သမ္ပသိတုံ၊ သုံးသပ်ရှုမှတ်ခြင်းငှါ။ ဝါ၊ သုံးသပ်ရှုမှတ်ခြင်းသည်။ ဝဒန္တယျ၊ ဖြစ်နိုင်ပေ၏။ (သမ္ဘဝေယျ ဋီကာ အစွဲ)။ ပန၊ ထိုသို့ပင် ဖြစ်နိုင် သော်လဲ။ ယာဝ ဒသမစိတ္တသမ္ပသနာ၊ ဆယ်ကြိမ်မြောက် ဝိပဿနာ စိတ်ကို သုံးသပ် ရှုမှတ်မှု တိုင်အောင်။ (အဘိဝိမိ အဝိမိ ပေတည်း)။ အာရတိယမာနံ၊ အားထုတ်အပ်လျှင်။ (လက္ခဏန္တ ဝိသေသန ထည့်သည်)။ ရူပကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ၊ ရုပ်ကို မှတ်မှုကမ္မဋ္ဌာန်းသည်၎င်း။ အရူပကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ၊ နာမ်ကို မှတ်မှု ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်၎င်း။ ပဂုဏံ၊ လေ့လာကျေပြန်သည်။ ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ ဒသမေ ယေဝ၊ ဆယ်ကြိမ်မြောက် စိတ်၌သာလျှင်။ သမ္ပသနံ၊ သုံးသပ် ရှုမှတ်မှုကို။ ဌပေတဗ္ဗန္တိ၊ ရပ်တန့်ထားရမည် ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ အရိယာဝံသ ကထာ၌ မိန့်ဆိုအပ်၏။ ။ (ဆယ်ကြိမ်မြောက် စိတ်ကို မှတ်ပြီးလျှင် ထင်ရှားသော ရုပ်ကိုသာ ပြန်၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ထို ရုပ်မှတ် စိတ်မှ စ၍ ဆယ်ကြိမ်မြောက် စိတ်သို့ ရောက်ပြန်လျှင် တဖန် ရုပ်ကို ပြန်၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ဤနည်းဖြင့် ရုပ်ကို တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ရာ၌ စိတ် အဆင့်ဆင့်ကို ၁၀-ကြိမ် ၁၀-ကြိမ်သာ မှတ်ရမည်။ ၁၁-ကြိမ်မြောက် စိတ်ကို ရှုမှတ်ခြင်း စသည်ဖြင့် ထိုထက် အလွန် စိတ်ကို စိတ်ချင်း လိုက်၍ မရှုမှတ်ရဟု ဆိုလို၏။)

ဩဝါဒစကား။ ။ ဤအရာ၌ မှာသင့် မှာထိုက်သော စကားကို အဋ္ဌကထာဆရာများကဲ့သို့ပင် မှာထားဦးအံ့။ ဤအခန်း၌ ပြအပ်သော ရူပုံ ရှုနည်း အလုံးစုံသည် အတုယူ၍ အားထုတ်ရန် ညွှန်ပြအပ်သည် မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား... အခန်း (၅) ၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရှုမှတ်သူမှာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အသိဉာဏ်များနှင့် တိုက်ဆိုင် နှိုးနှောကြည့် ရန် အလိုငှါသာလျှင် ရည်ရွယ်၍ ညွှန်ပြ အပ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ အားထုတ်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အခန်း (၅) ၌ ပြထားသည့်အတိုင်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားရာ ရုပ်နာမ်ကိုသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်စဉ်အတိုင်း ထင်ရှားသိအောင် ရှုမှတ်အပ်၏။ ရူပသတ္တက၊ နာမသတ္တက နည်းများထဲမှ မည်သည့် နည်းအရ ဖြစ်အောင် ရှုမှတ်မည်ဟူ၍ ကား ကြောင့်ကြ မစိုက်အပ်သည်သာတည်း။ အပြစ်ကား...

အားထုတ်စ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ထိုကဲ့သို့ ကြောင့်ကြ စိုက်နေလျှင် ကြောင့်ကြစိုက်တဲ့ စိတ်များ နှင့်၊ နည်းလမ်း ကျ၊ မကျကို စဉ်းစားတဲ့ စိတ်များသည် ခဏ ခဏ များစွာပင် ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ထိုစိတ်များကိုလဲ မမှတ်နိုင်၊ မသိနိုင်သည်ကသာ များလျက် ရှိတတ်၏။ ဤ မသိရတဲ့ စိတ်များက ခြားလျက် ခြားလျက် ရှိခြင်းကြောင့် မှတ်သိမှု = ဝိပဿနာသည် တစပ်တည်း ဆက်စပ်လျက် မဖြစ်ရတော့ချေ။ ထို့ကြောင့် သတိ သမာဓိ ဝိပဿနာဉာဏ်များသည် အချိန်ကြာမြင့်သော်လဲ မရင့်သန် မတိုးတက်ဘဲ ရှိတတ်၏။

အထူး အားဖြင့်ကား အားထုတ်စ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ရှေးရှေး ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်နောက်စိတ်ဖြင့် အကြိမ်များစွာ အဆင့်ဆင့် ရှုမှတ်နေလျှင် မှတ်ရတဲ့ ထို စိတ်အာရုံသည် တဖြေးဖြေး မှေးမှိန်ကာ မထင်မရှား ဖြစ်၍ ဖြစ်၍ သွားတတ်၏။ ထိုအခါ၌ မှတ်စရာ အာရုံ အသစ်ကို ရှာ၍ ရှာ၍ မှတ်ရပြန်၏။ ဤသို့ အသစ်ကို ရှာ၍ မှတ်ရတိုင်း ဘာဝနာကို အသစ် အသစ် တည်ထောင်ရသကဲ့သို့ ဖြစ်လေ၏။ ထို့ကြောင့်၊ မရင့်သန် မတိုးတက်ဘဲ ရှိတတ်သည်။ ဤသို့ ဘာဝနာ အသစ် အသစ် ဖြစ်၍ မတိုးတက်နိုင်သည်ကို တထာ သတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ နဝံ နဝမေဝ သိယာ ဟူသော မဟာဝဋီကာဖြင့် မြဲမြံစွာ ယုံကြည်အပ်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ အခဏ်း (၅) ၌ ပြုထားသည့် အတိုင်းသာ အားထုတ်ပါလေ။ အချိန်တန်သော အခါ၌ ရုပ်ကို တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ရာတွင် မှတ်တဲ့စိတ် အဆင့်ဆင့်ကို တကြိမ် နှစ်ကြိမ် ဖြစ်စေ၊ ထိုထက် အလွန်ဖြစ်စေ၊ ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ မှတ်သိခြင်းသည် အလိုလိုပင် သန့်ရှင်းစွာ ဖြစ်ပါလတံ့။ သို့သော်လဲ ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို ပြဆိုရာ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ ရုပ်မှတ် တကြိမ် တကြိမ်မှာ နာမ်မှတ် တကြိမ် တကြိမ် ဖြစ်ခြင်းကိုသာ ပြဆိုလျက် ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ကို တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ရာ၌ ထိုမှတ်တဲ့စိတ်ကို တကြိမ် တကြိမ်မျှ မှတ်သိနိုင်လျှင်ပင် မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်စေနိုင်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ် ပြည့်စုံပြီ ဟူ၍သာလျှင် ယုံမှားမရှိ မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။ မဂ် ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ ဖိုလ်ကို အလိုရှိတိုင်း ဝင်စားနိုင်အောင် ဝိပဿနာ၌ ကောင်းစွာ နိုင်နင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား စမ်းသပ်ကြည့်လို

ပါက စိတ် အဆင့်ဆင့်ကို အလိုရှိတိုင်း ရှုမှတ် ကြည့်နိုင်ပါ၏။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဝိပဿနာစိတ် အဆင့်ဆင့်ကို အကြိမ် ရာထောင်မကလိုက်၍ ရှုမှတ်နေသော်လဲ ကောင်းမြဲပင် ကောင်းလျက်၊ ထင်ရှားမြဲပင် ထင်ရှားလျက် ရှိတတ်ပေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ဤသို့ နိုင်နင်းပြီးသော သူများသာလျှင် စမ်းသပ်လိုပါက စမ်းသပ် ရှုမှတ်နိုင်ပေသည်။ မဂ် ဖိုလ်သို့ မရောက်သေးသော အားထုတ်စ ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား စိတ် အဆင့်ဆင့်ကို ရှုမှတ်ခြင်း၌ အလျင်းပင် ကြောင့်ကြမစိုက်အပ်သည်သာတည်း။

ဒိဋ္ဌိဥဒ္ဓါဋ္ဌန ရှုမြင်ပုံ။ ။ ငါက ရှုမှတ်နေသည် ဟူ၍ ၎င်း၊ ရှုမှတ်မှုဟာ ငါ့ အမှုဘဲ ဟူ၍ ၎င်း၊ ဤသို့ အားဖြင့် “မှတ်နေ တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကောင် ရှိနေသလို” ထင်မြင်စွဲလမ်းမှု မကင်းသေးလျှင် ထိုယောဂီ၏ ရှုမှတ်မှုသည် “ထိုသို့ ထင်မြင် စွဲလမ်းမှု ဒိဋ္ဌိကို မခွါနိုင်သောကြောင့်” ဒိဋ္ဌိဥဒ္ဓါဋ္ဌန မမည်သေး။ အောက် ဝိသုဒ္ဓိ ၂-ပါးဖြင့် ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွါခဲ့ပြီးသော်လဲ မဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့မပယ်ရ သေးသောကြောင့် ဤသို့သော ဒိဋ္ဌိ ဖြစ်နိုင်သေးသည်သာတည်း။

သိမ်မွေ့သော ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ မကင်းသေးကြောင်း

ကာမဇ္ဇာယံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ သမဓိဂ-
မေန ဝိသုဒ္ဓိဒိဋ္ဌိကော၊ မဂ္ဂေန ပန အသမုဋ္ဌါဋ္ဌိတတ္တာ
အနောဋ္ဌာရိကာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဝသေနော ဝုတ္တံ။
(မဟာဋီကာ ၂-၄၁၅)

အယံ၊ သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ဤယောဂီသည်။ ဒိဋ္ဌိ-
ဝိသုဒ္ဓိ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ-သမဓိဂမေန၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊ ကင်္ခါဝိ-
တရဏဝိသုဒ္ဓိတို့ကို ရခြင်းကြောင့်။ ကာမဇ္ဇာ ဝိသုဒ္ဓိဒိဋ္ဌိကော၊
စင်ကြယ်သော အမြင်အယူ ရှိသည်ကား မှန်ပါပေ၏။ ပန၊
သို့သော်လဲ။ မဂ္ဂေန အသမုဋ္ဌါဋ္ဌိတတ္တာ၊ မဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မနုတ်
မပယ်ရသေးသောကြောင့်။ အနောဋ္ဌာရိကာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဝသေန၊
သိမ်မွေ့သော ဒိဋ္ဌိ၏ အလိုအားဖြင့်။ ဧဝံ၊ “အဟံ ဝိပဿာမိ၊ မမ
ဝိပဿနာတိ ဂဏှတော = ငါက ရှုသည်၊ ငါ၏ ရှုမှု ဟု ထင်မြင်

စွဲလမ်းသည်” ဟူသော ဤစကားကို။ ဝုတ္တံ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုအပ်၏။ ။(ဤဋီကာကိုပင် ထောက်မှီ၍ “သမ္မသနဉာဏ်စသည်နှင့် ပြည်စုံသော သူအားသော်လဲ သိမ်မွေ့သော ယုံမှားမှုလဲ ဖြစ်နိုင်သေးသည်” ဟု ယုံကြည်အပ်၏။)

ငါကောင် မဟုတ်တဲ့ သင်္ခါရ တရားတို့က သာလျှင် ငါကောင် မဟုတ်တဲ့ သင်္ခါရတရားတွေကို ရှုမှတ် သိမြင်နေကြသည်ဟု မှတ် ခိုက် မှတ်ခိုက်၌ ထင်မြင် သဘောကျလျှင် ထိုယောဂီ၏ ရှုမှတ် မှုသည် “ဒိဋ္ဌိကို ပယ်နှုတ်နိုင်သောကြောင့်” ဒိဋ္ဌိဥဿုဒ္ဓါန မည်၏။ အထူးထက်သန်စွာ ဖြစ်သော အနတ္တာနုပဿနာပင်တည်း။

ဧဝံ သင်္ခါရေ အနတ္တတော ပဿန္တဿ ဒိဋ္ဌိသမုဿုဒ္ဓါနံ နာမ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၆၄)

ဧဝံ၊ ဤသို့။ သင်္ခါရေ၊ မှတ်တတ်၊ မှတ်အပ်၊ နှစ်ရပ်သော သင်္ခါရ တို့ကို။ အနတ္တတော ပဿန္တဿ၊ ငါကောင် မဟုတ်၊ သဘော တရားမျှသာဟု ရှုမြင်သော ယောဂီ၏။ ဝိပဿနာ၊ ရှုမြင်မှုသည်။ ဒိဋ္ဌိသမုဿုဒ္ဓါနံ နာမ၊ ဒိဋ္ဌိသမုဿုဒ္ဓါန မည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ယဒါ အနတ္တာနုပဿနာ တိက္ခာ သူရာ ဝိသဒါ ပဝတ္တတိ၊ ဣတရာ ဒွေပိ တဒနုဂတိကာ။ တဒါနေန ဒိဋ္ဌိဥဿုဒ္ဓါနံ ကတံ ဟောတိ။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၁၆)

ယဒါ၊ အကြင်အခါ၌။ အနတ္တာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာ သည်။ ဝါ၊ အတ္တကောင် မဟုတ်၊ ငါကောင် မဟုတ်ဟု ရှုမြင်မှု သည်။ တိက္ခာ သူရာ ဝိသဒါ၊ ထက်မြက် ရဲရင့် သန့်ရှင်းသည် ဖြစ်၍။ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတရာ ဒွေပိ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာ- နုပဿနာ ၂-ပါးတို့သည်လည်း။ တဒနုဂတိကာ၊ ထို အနတ္တာ- နုပဿနာသို့ လိုက်၍ ဖြစ်ကုန်၏။ (ရှေးဦးစွာ အနတ္တဟု သိမြင် သဘောကျ သည်၊ နောက်မှ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဟု ဆင်ခြင်သည်ဟု ဆိုလို၏။) တဒါ၊ အနတ္တာနု- ပဿနာ အထူး သန်စွာ ဖြစ်သော ထို အခါ၌။ အနေန၊ ဤယောဂီ သည်။ ဒိဋ္ဌိဥဿုဒ္ဓါနံ၊ ဒိဋ္ဌိကို ပယ်နှုတ်ခြင်းကို။ ကတံ၊ ပြုအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

မာနသမုဋ္ဌါဋီန ရှုမြင်ပုံ။ ။ ငါမှတ်နိုင်တယ်၊ ငါမှတ်တတ်တယ်
 ဟု ထင်မြင်စွဲလမ်းသေးလျှင် ထိုယော
 ဂီ၏ ရှုမှတ်မှုသည် “ထောင်လွှားတက်ကြွမှု မာနကို မနုတ် မခွါ
 နိုင်သောကြောင့်” မာနသမုဋ္ဌါဋီန မမည်သေး။ မမြဲတဲ့ သင်္ခါရ တရား
 တွေကသာလျှင် မမြဲတဲ့ သင်္ခါရ တရားတွေကို ရှုမှတ် သိမြင်နေ
 ကြသည် ဟု မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်၌ ထင်မြင်သဘောကျလျှင် ထို
 ယောဂီ၏ ရှုမှတ်မှုသည် “မာနကို ပယ်နုတ်နိုင်သောကြောင့်” မာန
 သမုဋ္ဌါဋီန မည်၏။ အထူးထက်သန်စွာ ဖြစ်သော အနိစ္စာနုပဿနာ
 ပင်တည်း။

အနိစ္စတော ပဿန္တဿ မာနသမုဋ္ဌါဋီနံ နာမ
 ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၆၄)

ယဒါ ပန အနိစ္စာနုပဿနာ တိက္ခာ သူရာ ဝိသဒါ
 ပဝတ္တတိ၊ ဣတရာ ဒွေပိ တဒနုဂတိကာ၊ တဒါနေန
 မာနသမုဋ္ဌါဋီနံ ကတံ ဟောတိ။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၁၆)

နိကန္တိ ပရိယာဒါန ရှုမြင်ပုံ။ ။ ကောင်းကောင်း သိမြင်တယ်၊
 ရှုမှတ်မှု ကောင်းတယ်၊ အမှတ်
 ကောင်းတယ်ဟု သာယာနှစ်သက်လျှင် ထိုယောဂီ၏ရှုမှတ်မှုသည်
 “ငြိကပ် တွယ်တာမှု နိကန္တိကို မပယ်နိုင်သောကြောင့်” နိကန္တိ
 ပရိယာဒါန မမည်သေး။ မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ သင်္ခါရ တရားတွေက
 သာလျှင် မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ သင်္ခါရတရားတွေကို ရှုမှတ်သိမြင်
 နေသည်ဟု မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်၌ ထင်မြင် သဘောကျလျှင် ထို
 ယောဂီ၏ ရှုမှတ်မှုသည် “ငြိကပ်တွယ်တာမှု တဏှာကို ပယ်ဖျောက်
 ကုန်ခန်းစေနိုင်သောကြောင့်” နိကန္တိ ပရိယာဒါန မည်၏။ အထူးထက်
 သန်စွာဖြစ်သော ဒုက္ခာနုပဿနာ ပင်တည်း။ အဋ္ဌကထာ ၌ကား
 “သုဠု ဝိပဿာမိ။ မနာပံ ဝိပဿာမိဟု ယူလျှင် မာန ဖြစ်သည်၊
 ဝိပဿိတံ သက္ကောမိဟု သာယာလျှင် နိကန္တိ ဖြစ်သည်” ဟူ၍
 မိန့်ဆိုလျက် ရှိ၏။ ဋီကာ၌လဲ ထိုနှင့်လျော်စွာပင် ဖွင့်ပြလျက်ရှိ၏။

ဒုက္ခတော ပဿန္တဿ နိကန္တိပရိယာဒါနံ နာမ
 ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၆၄)

ယဒါ ပန ဒုက္ခာနုပဿနာ တိက္ခာ သူရာ ဝိသဒါ
 ပဝတ္တတိ၊ ဣတရာ ဒွေပိ တဒနုဂတိကာ၊ တဒါနေန နိကန္တိ-
 ပရိယာဒါနံ ကတံ ဟောတိ။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၁၆)

နာမသတ္တက ပြီး၏။

သမ္မသနဉာဏ် ပြီး၏။

ဥပေမ္မယဉာဏ်

ယာ “ယဒတ္ထိ ယံ ဘူတံ၊ တံ ပဇဟတိ၊ ဥပေက္ခံ ပဋိလဘတိ” တိ ဧဝမာဂတာ ဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ ဝိပဿနပေက္ခာ နာမ။ ပေ။ ပညာ ဧဝဟိ သာ၊ ကိစ္စဝသေန ဒွိဓာဘိန္နာ။ ယထာဟိ ပုရိသဿ သာယံ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌံ သပုံ အဇပဒဒဏှံ ဂဟေတွာ ပရိယေသမာနဿ တံ ထုသကောဋ္ဌာသေ နိပန္နံ ဒိသွာ သပေျါ နု ခေါ၊ နောတိ အဝလောကေန္တဿ သောဝတ္တိကတ္တယံ ဒိသွာ နိဗ္ဗေမတိကဿ သပေျါ၊ န သပေျါတိ ဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တတာ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ယာ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ ဝိပဿနာဉာဏေန လက္ခဏတ္တယေ ဒိဋ္ဌေ သင်္ခါရာနံ အနိစ္စဘာဝါဒိဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တတာ ဥပုဇ္ဇတိ၊ အယံ ဝိပဿနပေက္ခာ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၁-၁၅၇-နှင့် အဋ္ဌသာလိနီ ၂၁၈)

ဝိပဿနပေက္ခာ၏ သရုပ်သတ္တိ

ယဒတ္ထိ။ပ။ပဋိလဘတိတိ၊ ဟူ၍။ ဧဝံ အာဂတာ၊ ဤသို့ ဥပရိပဏှာသ၊ အင်္ဂုတ္တရ ပါဠိတို့၌လာသော။ ဝိစိနနေ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လေလားဟု စူးစမ်းဆင်ခြင်မှု၌။ မဇ္ဈတ္တဘူတာ၊ အလယ် အလတ် ညီမျှသော သဘောဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဝါ၊ အလွန် ကြောင့်ကြမစိုက်သော သဘောဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ယာ ဥပေက္ခာ၊ ဝိပဿနာဉာဏ် တည်းဟူသော အကြင် ဥပေက္ခာသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ အယံ၊ ဤဥပေက္ခာသည်။ ဝိပဿနပေက္ခာ နာမ၊ ဝိပဿနပေက္ခာ မည်၏။

ယဒတ္ထိ စသော ပါဠိတော်၏ အနက်ကား……ယံ၊ အကြင် ခန္ဓာ ငါးပါးသည်။ အတ္ထိ၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ရှိဆဲတည်း။ ယံ၊ အကြင် ခန္ဓာ ငါးပါးသည်။ ဘူတံ၊ အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ် ဆဲတည်း။ (ယံ အတ္ထိ၊ ယံ ဘူတံ တေရဟိ ခန္ဓပဉ္စကံ-ဥပရိပုံ အဋ္ဌကထာ။ ယဒတ္ထိ ယံ ဘူတံ ပစ္စုပ္ပန်-ကန္ဓပဉ္စကံ-အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ။ ဥပရိပုံ ဋီကာ၌၊ ယံ အတ္ထိ၊ ကို။ ယံ ခန္ဓပဉ္စကံ ပရမတ္ထ-

တော အတ္ထိ-ဟု ဖွင့်၏။)။ ။တံ၊ ထို ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား ရှိဆဲ၊
 ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာငါးပါးကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ဥပေက္ခံ၊
 အထူးကြောင့်ကြမစိုက်ရဘဲ၊ “မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်”ဟု
 ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်သော ဝိပဿနပေက္ခာကို။ ပဋိလဘတိ၊ ရ၏။

(ပါဠိတော်စာအုပ်တို့၌ကား……တံ ပဇဟတိတိ ဥပေက္ခံ ပဋိ-
 လဘတိ-ဟု ရှိ၏။ ။တံ၊ ထိုရှိဆဲ၊ဖြစ်ဆဲ ခန္ဓာငါးပါးကို။ပဇဟတိ၊
 ပယ်စွန့်၏။ဣတိ၊ဤသို့ပယ်စွန့်သောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ဥပေက္ခံ၊
 ဝိပဿနပေက္ခာကို။ပဋိလဘတိ၊ ရ၏။ ဤသို့ အနက်ပြန်လေ။ ။တံ
 ပဇဟတိတိ ဥပေက္ခံ ပဋိလဘတိ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ပဇ-
 ဟတိတိ ဝိပဿနပေက္ခံ ပဋိလဘတိ- သတ္တဂုံတ္တရအဋ္ဌကထာ။ ။
 အားထုတ်စဉ်ကလေး၌ ဖြစ်ခိုက် ရုပ် နာမ် ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာ
 တို့ကို “မမြဲ၊ဆင်းရဲ၊ငါကောင် မဟုတ်”ဟုကောင်းစွာ မပိုင်းခြားနိုင်
 သေး၊ ထို့ကြောင့် ထိုခန္ဓာတို့၌ ‘နိစ္စ သုခ အတ္တ’ဟု ထင်မှတ်လျက်၊
 လိုချင်တပ်မက်မှု ဆန္ဒရာဂ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ သမ္မသနဉာဏ် ပြည့်စုံ
 အောင် ဉာဏ်ရင့်ပြီးသော ကာလ၌ကား အထူးကြောင့်ကြမစိုက်
 ရဘဲ၊ မှတ်ရုံမျှဖြင့် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ် ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာတို့ကို “မမြဲ
 ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်” ဟု ရှင်းလင်းစွာ သိမြင် သဘော
 ကျ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုခန္ဓာတို့၌ ‘နိစ္စ သုခ အတ္တ’ဟု ထင်မှတ်
 လျက်၊ လိုချင်တပ်မက်မှု ဆန္ဒရာဂသည် မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ။ ဤသို့
 ဆန္ဒရာဂ မဖြစ်နိုင်အောင် သိမြင်မှု ဖြစ်သောကြောင့် “ဖြစ်ခိုက်
 ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ၊ ‘မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊
 ငါကောင် မဟုတ်’ ဟု မှတ်သိခြင်းသည်” ထို ရုပ်နာမ်၌ ဖြစ်
 ထိုက်သော ဆန္ဒရာဂကိုလဲ ပယ်စွန့်သည် မည်၏။ ထို ရုပ်နာမ်
 ခန္ဓာကိုလဲ ပယ်စွန့်သည် မည်၏။ ဝိပဿနပေက္ခာလဲ မည်၏ဟု
 ဆိုလို၏။ သိခဲစွ။ (မဟာဒီကာ၌ “ယဒတ္ထိ ယံ ဘူတန္တိ ခန္ဓပဉ္စကံ၊
 တံ မုဇ္ဈိတုကမ္ပတာဉာဏေန ပဇဟတိ” ဟူသော အဖွင့်ကိုကား
 ဥက္ကဋ္ဌနည်းဟု ယူအပ်၏။ ဤသို့ ယူမှသာလျှင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်
 အရာ၌ ဝိပဿနပေက္ခာကိုပြသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့် ညီမည်။)

သာ၊ ဝိပဿနပေက္ခာ၊ သင်္ခါရပေက္ခာဟူသော ထို ဥပေက္ခာ ၂-မျိုးသည်။ ပညာ ဧဝံ၊ တရားကိုယ်အားဖြင့် ပညာသာတည်း။ ကိစ္စဝသေန၊ လက္ခဏာ ၃-ပါးကို စူးစမ်း ဆင်ခြင်မှု၌ အမျှရခြင်း ကိစ္စ၊ သင်္ခါရတို့၌ အမျှရခြင်း ကိစ္စတို့၏ အလိုအားဖြင့်။ ဒွိဓာ၊ နှစ်မျိုးဖြစ်၍။ ဘိန္နာ၊ ကွဲပြား၏။ ဟိ၊ ချဲ့၍ ထင်စွဲပြအံ့။ သာယံ၊ ညနေချမ်း မှောင်ရီချိန်၌။ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌံ သပ္ပံ၊ အိမ်ထဲသို့ ဝင်လာ သော မြွေကို။ အဇပဒ-ဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပရိယေသမာနဿ၊ ဆိတ်ခွါ သဏ္ဍာန်ရှိသောတုတ်ကို ကိုင်၍ ရှာလတ်သော်။ တံ၊ ထိုမြွေကို။ ထုသကောဋ္ဌာသေ နိပန္နံ ဒိသ္မာ၊ ဖွဲ့ပုံ၌အိပ်နေသည်ကို တွေ့မြင်၍။ သပ္ပေါ န ခေါ၊ နော တိ အဝလောကေန္တဿ၊ မြွေ ဟုတ်လေသလား၊ မဟုတ်လေသလားဟု ကြည့်ရှု စူးစမ်းလတ် သော်။ သောဝတ္တိကတ္တယံ ဒိသ္မာ၊ လည်ရေးသုံးတန်းကို တွေ့မြင်၍။ နိဗ္ဗေမတိကဿ၊ မြွေပင်တည်းဟု ယုံမှားမရှိ ဆုံးဖြတ်နိုင်သော။ ပုရိသဿ၊ ယောက်ျားအား။ သပ္ပေါ၊ န သပ္ပေါတိ ဝိစိနနေ၊ မြွေ လေလား၊ မြွေ မဟုတ်ဘူးလေလားဟု စူးစမ်း ဆင်ခြင်မှု၌။ မဇ္ဈတ္တတာ၊ အထူး ကြောင့်ကြ မစိုက်ဘဲ အညီအမျှ လျစ်လျူ ရှုခြင်းသည်။ ဟောတိ ယထာ၊ ဖြစ်သကဲ့သို့။ ဧဝံ ဧဝံ၊ ဤနည်း တူပင်လျှင်။ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ၊ သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် အားထုတ်စ ပြုခဲ့ပြီးသော ဝိပဿနာ ယောဂီအား။ ဝိပဿနာ ဉာဏေန၊ သမ္မသန ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်။ လက္ခဏတ္တယေ ဒိဋ္ဌေ၊ လက္ခဏာ ၃-ပါးကို တွေ့မြင်အပ်ပြီးလတ်သော်။ သင်္ခါရာနံ အနိစ္စဘာဝါဒိ- ဝိစိနနေ၊ သင်္ခါရတို့၏ မမြဲသည့် အဖြစ် စသည်ကို စူးစမ်းဆင်ခြင် မှု၌။ ယာ မဇ္ဈတ္တတာ၊ အကြင် အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်မှု၍ အညီ အမျှ လျစ်လျူ ရှုခြင်းသဘောသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်၏။ အယံ၊ ဤကြောင့်ကြ မစိုက်လွန်းသော သိမှု သဘောသည်။ ဝိပဿန- ပေက္ခာ၊ ဝိပဿနပေက္ခာ မည်၏။

မျက်မှောက် မှတ်သိရတဲ့ ဖြစ်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့၌၎င်း၊ ထိုရုပ်နာမ် များနှင့် နှိုင်းဆ၍၊ မျက်ကွယ် ရုပ်နာမ်တို့၌၎င်း၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှု အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို သုံးသပ် ဆင်ခြင်၍ ယုံမှား

မရှိ ဆုံးဖြတ်နိုင်သော သူအား ဆိုခဲ့သော အဋ္ဌကထာတို့နှင့် အညီ မမြ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို စူးစမ်း ဆင်ခြင်ရန် အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်တော့ဘဲ၊ ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မှတ်ရုံမျှသာ မှတ်လျက် အစနှင့် အဆုံး ဟူသော အဖြစ် အပျက်ကို ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်သော ဝိပဿနပေက္ခာသည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုအခါမှ စ၍ ဖြစ်ခိုက် ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို သိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု သိအပ်၏။ ထို ဉာဏ်၏ ဖြစ်ပုံကို ပဋိသန္တိဒါမဂ် ပါဠိတို့ဖြင့် ပြပေအံ့။

ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဓမ္မာနံ ဝိပရိဏာမာနုပဿနေ ပညာ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနေ ဉာဏံ။ (ပဋိသံ ၁)

ပစ္စုပ္ပန္နာနံ၊ အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ၊ ရုပ်နာမ် တရားတို့၏။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနေ ပညာ၊ ဖြစ်စ = ဖြစ်ခိုက်ကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ပျက်စီးသည်ကို ရှုမြင်သော ပညာသည်။ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနေ ဉာဏံ၊ အဖြစ် အပျက်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ် မည်၏။

မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း “ဘွားကနဲ ဘွားကနဲ ပေါ်လာသကဲ့သို့ ၎င်း၊ ခေါင်းပြူ၍ ခေါင်းပြူ၍ ဝင်လာသကဲ့သို့၎င်း” မှတ်အပ်တဲ့ ရုပ်နာမ်၏ အစ = ဖြစ်ပေါ်မှုသည် မှတ်သိတဲ့ စိတ်ထဲ ဉာဏ်ထဲမှာ ထင်ရှား၏။ “ရိပ်ကနဲ ရိပ်ကနဲ လွင့်ပျောက်သွားသကဲ့သို့၎င်း၊ ဖယောင်းတိုင် မီးတောက်ကလေးများ ဟုတ်ကနဲ ဟုတ်ကနဲ ငြိမ်းပျောက်သွားသကဲ့သို့၎င်း” မှတ်အပ်တဲ့ ရုပ်နာမ်၏ အဆုံး = ပျက်မှုသည်လည်း မှတ်သိတဲ့ စိတ်ထဲ ဉာဏ်ထဲမှာ ထင်ရှား၏။ ဤသို့ ထင်ရှားသော အခါ၌ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း မှတ်အပ်သော ရုပ် နာမ်၏ ထိုအစ = ဖြစ်မှုနှင့် အဆုံး = ပျက်မှုတို့ကို သိမြင်ခြင်းသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မည်၏။

ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊
 ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ။
 (ပဋိသံ ၅၂)

ဇာတံ ရူပံ၊ ဖြစ်ဆဲ (ဥပါဒ် ဌိ ဘင်သို့ ရောက်ဆဲ) ရုပ်သည်။ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်မည်၏။ တဿ၊ ထို ဖြစ်ဆဲရုပ်၏။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ၊ အစ = ဖြစ်ပေါ်ခြင်း လက္ခဏာသည်။ ဥဒယော၊ ဖြစ်ခြင်းမည်၏။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ၊ ဖြစ်စကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ပျောက်ကွယ် ခြင်းလက္ခဏာသည်။ ဝယော၊ ပျက်ခြင်းမည်၏။ အနုပဿနာ၊ ထို ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကို သိမြင်ခြင်းသည်။ ဉာဏံ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မည်၏။

သန္တတိပစ္စုပ္ပန္နေ ခဏပစ္စုပ္ပန္နေ ဝါ ဓမ္မေ ဥဒယဗ္ဗယ-
ဒဿနာဘိနိဝေသော ကာတဗ္ဗော၊ န အတိတာနာဂတေ-
တိ ဝုတ္တံ “ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဓမ္မာနန္တိ” ဟိ။

ဇာတန္တိ နိဗ္ဗတ္တံ ပဋိလဒ္ဓတ္တဘာဝံ ။ပ။ ပစ္စုပ္ပန္နရူပံ
နာမ ဇာတံ ခဏတ္တယပရိယာပန္နန္တိ အတ္ထော။ တံ ပန
အာဒိတော ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟန္တိ သန္တတိပစ္စုပ္ပန္နဝသေန ဝိပဿ-
နာဘိနိဝေသော ကာတဗ္ဗော။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၁၉)

သန္တတိပစ္စုပ္ပန္နေ ဝါ ဓမ္မေ၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန် တရား၌ ဖြစ်စေ။
ခဏပစ္စုပ္ပန္နေ ဝါ ဓမ္မေ၊ ခဏပစ္စုပ္ပန် တရား၌ ဖြစ်စေ။ ဥဒယဗ္ဗယ-
ဒဿနာဘိနိဝေသော၊ အဖြစ် အပျက်ကို ရှုမှတ် နှလုံးသွင်းခြင်း
ကို။ ကာတဗ္ဗော၊ ပြုအပ်၏။ န အတိတာနာဂတေ၊ အတိတ်
အနာဂတ်တရား၌ စ၍ နှလုံးမသွင်းအပ်။ ဣတိ၊ ထိုကြောင့်။
ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဓမ္မာနန္တိ၊ ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။

ဇာတန္တိ၊ ဇာတံ ဟူသည်ကား။ နိဗ္ဗတ္တံ၊ ဖြစ်ပေါ်သော။ ပဋိ-
လဒ္ဓတ္တဘာဝံ၊ ရအပ်သော အထည်ကိုယ် သဘောရှိသော တရား
တည်း။ ပ။ ပစ္စုပ္ပန္နရူပံ နာမ၊ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ် မည်သည်ကား။ ဇာတံ၊
ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ရုပ်တည်း။ ခဏတ္တယပရိယာပန္နန္တိ၊ ဥပါဒ် ဌိ ဘင်ဟူ
သော ခဏ သုံးပါး အပေါင်း၌ အတွင်းဝင်သော ရုပ်တည်း။
ဣတိ အတ္ထော၊ ဤကား ‘ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ’ ဟူသော အပိုဒ်၏
အနက်တည်း။ ပန၊ သို့သော်လဲ။ တံ၊ ထိုခဏပစ္စုပ္ပန် ရုပ်ကို။
အာဒိတော၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်စဉ်။ ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟံ၊ သိမ်းဆည်း

ရှုမှတ်နိုင်ခဲ့၏။ ဣတိ၊ ထိုကြောင့်။ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ဝသေန၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်၏ အလိုအားဖြင့်။ ဝိပဿနာဘိနိဝေသော၊ ဝိပဿနာကို စ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းကို။ ကာတဗ္ဗော၊ ပြုအပ်၏။

ဤဒီကာနှင့် အညီ ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန်ံ စသော ပါဠိတော်ဖြင့် ပြုအပ်သောပစ္စုပ္ပန်တရား ဟူသည်မှာ ဥပါဒ် ဦး ဘင်သို့ ရောက်ဆဲ ခဏပစ္စုပ္ပန် တရားသာတည်း။ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန် တရား မဟုတ် ဟူ၍ သိအပ်၏။ ထို့ပြင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခါစ၌ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရား၏ အဖြစ်အပျက်ကိုသာ သိနိုင်သည်။ ထိုကာလမှ စ၍ နုသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်သော အခါ၌ကား ခဏပစ္စုပ္ပန် တရား၏ အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်လျက် ဖြစ်သည်ဟူ၍လဲ သိအပ်၏။

သန္တတိနှင့် ခဏပစ္စုပ္ပန်

ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန်ံ စသည်၌ အဒိပ္ပါယ်ကား...ဖောင်းရုပ် ပိန်ရုပ် ထိုင်ရုပ် ထရုပ် လှမ်းရုပ် ကွေးရုပ် ဆန့်ရုပ် စသော ကိုယ် အမှုအရာ ရုပ်ဟူသမျှသည် ဖြစ်ဆဲ ပြုဆဲ ရှိဆဲ ခဏ၌ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်ချည်းသာ တည်း။ ထိုရုပ်တို့၏ အစ ဟူသော ဖြစ်ပေါ်မှုသည် ဥဒယ=ဖြစ်မှုပေတည်း။ အဆုံးဟူသော ကွယ်ပျောက်မှုသည် ဝယ=ပျက်မှုပေတည်း။ တကြိမ် တကြိမ်သော ဖောင်းမှု ပိန်မှု ထိုင်မှု ထမှု လှမ်းမှု ကွေးမှု ဆန့်မှု လှုပ်မှု ရှေ့မှု ပြုပြင်မှုတို့ကို အစ=ဖြစ်မှု တကြိမ်စီ၊ အဆုံး = ပျက်မှု တကြိမ်စီဖြင့်သာ ပိုင်းခြား၍ သိမြင်ခြင်းသည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၏ အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်သော ဖြစ်ခါစ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပေတည်း။ ဤမျှလောက် သိလျှင်ပင် ဖောင်းမှုက တခြား+ပိန်မှုက တခြား+ထိုင်မှုက တခြား၊ ကွေးမှုက တခြား+ဆန့်မှုက တခြား၊ မယ်လှမ်းက တခြား+ညှာလှမ်းက တခြား-ဤသို့ စသည်ဖြင့် အပိုင်းအပိုင်းပြတ်လျက်သာ ထင်ပေါ်သောကြောင့် “တခု တခုသော ကိုယ်အမှုအရာသည် တခြားတပါးသော ကိုယ်အမှုအရာနှင့် မရောနှောဘဲ ထိုထို အခိုက် အတန့်၌သာလျှင် ပေါ်၍ ပေါ်၍ ကုန်ဆုံး ကုန်ဆုံး သွားကြသည်” ဟု မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် မတွေးမဆရာဘဲ ရှင်းလင်းစွာ သိမြင် သဘောကျ၏။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ထက်သန်သော အခါ၌ကား တကြိမ်တကြိမ် အသက်ရှုရာ၌ ဖောင်းကြွ လှုပ်ရှားမှု ကလေးပေါင်း အဆင့်ဆင့် များစွာ ဖြစ်လျက် ထင်ရှား၏။ ထိုလှုပ်မှု ကလေးများသည် “ရေပြင်ပေါ်မှာ မိုးပေါက် ကလေးများ ကျတိုင်း ကျတိုင်း ဖြစ် ပေါ်ပြီးလျှင် တခဏချင်း ပျက် ပျက် သွားတဲ့ ရေပွက် ကလေး များလိုပင်” တလှုပ်မှ တလှုပ်သို့၊ တဆင့်မှ တဆင့်သို့ မရောက်ဘဲ ထိုထို ခဏမှာပင် ရိပ်ကနဲ ရိပ်ကနဲ ပေါ်လာ၍၊ ပျောက် ပျက် သွားကြသည်ဟု ထင်ရှား၏။ တကြိမ် တကြိမ်သော ပိန်မှု ထိုင်မှု ခြေလှမ်းမှု ကွေးမှု ဆန့်မှု လှုပ်မှု ပြုပြင်မှုတို့၌လဲ နည်းတူပင် အဆင့်ဆင့် အစိတ်အပိုင်းများစွာ အပိုင်း အပိုင်း ပြတ်လျက်သာ ထင်ရှားကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပေါ်ချည် ပျောက်ချည်နှင့် မပြတ် ဖြစ်ပျက်လျက် ရှိသော ကိုယ်အမှုအရာများ၏ အစ ဖြစ်မှု၊ အဆုံး ပျက်မှုတို့ကို မတွေး မဆရာဘဲ မှတ်ရုံမျှ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ရှင်းလင်းစွာ သိမြင် ခြင်းသည် ပါဠိတော်နှင့် အညီ ခဏပစ္စုပ္ပန် ရုပ်၏ ဥဒယ၊ ဝယတို့ကို သိမြင်သော မလဝ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပေတည်း။ မြင်ခိုက် ကြားခိုက် စသည်၌လဲ မြင်ရတဲ့ အဆင်းရုပ် ကြားရတဲ့ အသံရုပ် စသည်တို့ကို၎င်း၊ ကြည်လင်တဲ့ မျက်စိရုပ် နားရုပ် စသည်တို့ကို၎င်း ထိုထို ခဏမှာပင် ဖျတ်ကနဲ ဖျတ်ကနဲ ပေါ်လာ၍ ကုန်ပျောက် ကုန်ပျောက် သွားကြသည်ဟု သိရ၏။ ဤခဏပစ္စုပ္ပန်ကိုပိုင်းခြား နိုင်အောင် အသိ လျင်မြန်သော ကာလ၌ အမည်တပ်၍ မှတ်နေ လျှင် ဖြစ်တိုင်း ပျက်တိုင်းသော ရုပ်ကို မမှီနိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ သိရုံ သိရုံမျှသာ အစဉ်လိုက် နေမှ အလုံးစုံကို စေ့ငအောင် သက်သက် သာသာနှင့် မှတ်သိနိုင်ပေတော့သည်။

ဇာတာ ဝေဒနာ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ ဇာတာ သညာ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊
 ဇာတာ သင်္ခါရာ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ ဇာတံ ဝိညာဏံ ပစ္စုပ္ပန္နံ၊
 တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ
 ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ။ (၎င်း ၅၂)

ဇာတာ ဝေဒနာ၊ ဖြစ်ဆဲ ခံစားမှုသည်။ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ ပစ္စုပ္ပန် မည်၏။ ဇာတာ သညာ၊ ဖြစ်ဆဲ မှတ်သားမှုသည်။ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊

ပစ္စုပ္ပန် မည်၏။ ဇာတာ သင်္ခါရာ၊ ဖြစ်ဆဲ အားထုတ်မှုတို့သည်။
 ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ ပစ္စုပ္ပန် မည်ကုန်၏။ ဇာတံ ဝိညာဏံ၊ ဖြစ်ဆဲစိတ်သည်။
 ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။ တဿ၊ ထိုပစ္စုပ္ပန်စိတ်၏။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ၊
 အစ = ဖြစ်ပေါ်ခြင်း လက္ခဏာသည်။ ဥဒယော၊ ဖြစ်ခြင်းမည်၏။
 ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ၊ ဖြစ်စကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ကွယ်ပျောက်
 ခြင်း လက္ခဏာသည်။ ဝယော၊ ပျက်ခြင်း မည်၏။ အနုပဿနာ၊
 ထိုဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကို သိမြင်ခြင်းသည်။ ဉာဏံ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ
 မည်၏။

မြင်ဆဲ ကြားဆဲ နံဆဲ စားသိဆဲ ထိဆဲ ကြိဆဲ ရှုမှတ်ဆဲ၌
 ပါဝင်သော ခံစားမှုသည် ပစ္စုပ္ပန် ဝေဒနာပင်တည်း၊ မှတ်သားမှု
 သည် ပစ္စုပ္ပန် သညာပင်တည်း၊ အာရုံကို သိကာမျှ အာရုံပြုကာမျှ
 ဖြစ်သောစိတ်သည် ပစ္စုပ္ပန် ဝိညာဏ်ပင်တည်း၊ ကြွင်းသော နာမ်
 တရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတို့ပင်တည်း၊ မြင်ခြင်း ကြားခြင်း
 စသော အမှုအရာ ကြိယာကို ပြီးစီးအောင် ပြုလုပ်ဆဲ အားထုတ်ဆဲ
 တရားများ ဟု ဆိုလို၏။ ၎င်းသင်္ခါရတို့မှာ... “အာရုံဆီသို့ စိတ်က
 ရောက်သွားသကဲ့သို့ ၎င်း စိတ်ဆီသို့ အာရုံက ရောက်လာသကဲ့သို့
 ၎င်း” အာရုံနှင့် စိတ်၏ တွေ့ထိမှု ဟူသော ဖဿ၊ “အာရုံဆီသို့
 တဟုန်တည်း ပြေးသွားသကဲ့သို့ ၎င်း၊ မြင်စေ ကြားစေ ကွေးစေ
 စသည်ဖြင့် စီရင်တိုက်တွန်းသကဲ့သို့ ၎င်း” အာရုံနှင့် စိတ်ကို ဆက်စပ်
 စေ့ဆော်မှု ဟူသော စေတနာ၊ ကြံစည်မှု = ဝိတက်၊ စဉ်းစား
 ဆင်ခြင်မှု = ဝိစာရာ၊ နှစ်သိမ့် အားရမှု = ပီတိ၊ ငြိမ်းအေးမှု = ပဿဒ္ဓိ၊
 ယုံကြည်မှု ကြည်ညိုမှု ကြည်လင်မှု = သဒ္ဓါ၊ အမှတ်ရမှု = သတိ၊
 အားထုတ်မှု ကြောင့်ကြစိုက်မှု = ဝီရိယ၊ စူးစိုက်တည်ကြည်မှု =
 သမာဓိ၊ ရှင်းလင်းစွာ သိမှု = ပညာ၊ လိုချင် နှစ်သက်မှု = လောဘ၊
 စိတ်ဆိုးမှု စိတ်ပျက်မှု = ဒေါသ၊ ရုပ် နာမ် တို့ကိုပင် အကောင်း
 အမွန်တွေဟု ထင်မှားမှု = မောဟ၊ ထောင်လွှား နှိုင်းပြိုင်မှု =
 မာန၊ ပျံ့လွင့်မှု = ဥဒ္ဓစ္စ၊ ရုပ် နာမ် တို့ကို သတ္တဝါ ကောင်ဟု
 ထင်မှားမှု = ဒိဋ္ဌိ၊ ယုံမှားမှု = ဝိစိကိစ္ဆာ၊... ဤသို့စသော တရားတို့
 ပင်တည်း။ အသီးအသီး သော ဤ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အစ = ဖြစ်

ပေါ်မှုသည် ဥဒယ ပေတည်း။ အဆုံး = ပျက်မှုသည် ဝယ ပေတည်း။ မြင်ခိုက် စသည်၌ ရှုမှတ်၍ ဤ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို သန္တတိ အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ပိုင်းခြား၍ သိမြင်ခြင်းသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မည်၏။

သန္တတိ အားဖြင့် ပိုင်းခြားပုံကား။ ။ညောင်းမှု ဖြစ်ရာမှ အညောင်း ပြေ၍ နေထိုင်ကောင်း၏။ နေထိုင် ကောင်းရာမှ တဖန် ညောင်းမှု ဖြစ်စေ၊ ပူမှု ဖြစ်စေ၊ နာကျင်မှု ဖြစ်စေ၊ ယားမှု ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြန်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်ရာ၌ ညောင်းစမှ အညောင်း ပြေသည် အထိ ညောင်းမှုပေါင်း များစွာပင် ဖြစ်ငြားသော်လဲ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် နှစ်ဉ်၌ ထိုညောင်းမှု များကို အသီး အသီး ပိုင်းခြား၍ မသိနိုင်သေး၊ သဘောတူသော ကြောင့် ‘တညောင်းတည်း’ ဟူ၍သာ ထင်မှတ်လျက် ရှိ၏။ ဤသို့ တခုတည်း အနေအားဖြင့် ထင်မှတ်ရသော သဘောတူ ညောင်းမှု အစဉ်သည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန် ဝေဒနာ မည်၏။ ထိုအတူပင် အစမှ အဆုံးတိုင်အောင် တခုတည်းဟု ထင်မှတ်ရသော သဘောတူ နေထိုင်ကောင်းမှု ပူမှု နာကျင်မှု ယားမှုတို့၏ အစဉ်သည်လည်း သန္တတိပစ္စုပ္ပန် ဝေဒနာပင် မည်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် နှစ်ဉ်၌ “ညောင်းတာက တခြား+အညောင်းပြေ၍ နေထိုင်ကောင်းတာက တခြား+တဖန် ညောင်းတာ ပူတာ နာကျင်တာ ယားတာက တခြား” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဒုက္ခ သုခ ဝေဒနာတို့ကို အကန့်အကန့် အပိုင်းအပိုင်း ဖြတ်လျက် သိမြင် သဘောကျ၏။ ထိုပြင်၊ တမျိုးတည်းသော အဆင်း အသံ စသည်ကို မှတ်သားမှု အစဉ်သည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန် သညာ မည်၏။ တမျိုးတည်းသော အဆင်း အသံ စသော အာရုံကို သိမှု အစဉ်သည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန် ဝိညာဏ် မည်၏။ တမျိုးတည်းသော အမှုအရာကို ပြုလုပ်မှု အားထုတ်မှု အစဉ်သည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရ မည်၏။ ဤ သညာ ဝိညာဏ် သင်္ခါရတို့ကိုလဲ သဘော မတူသော သညာ ဝိညာဏ် သင်္ခါရတို့ ပြောင်းလဲတိုင်း “ရှေးရှေး သဘောက တခြား + နောက်နောက် သဘောက တခြား” ဟု ပိုင်းခြားလျက် သိမြင် သဘောကျ၏။

ခဏအားဖြင့် ပိုင်းခြားပုံကား။ ။တစဉ်တည်း ဆက်၍ ဖြစ်သော
 ညောင်းမှု တမျိုးတည်း မှာပင်
 ပဌမတကြိမ် ညောင်းတာက တခြား+ဒုတိယတကြိမ် ညောင်း
 တာက တခြား+တတိယတကြိမ် ညောင်းတာက တခြား-ဤသို့
 စသည်ဖြင့် နှင့်ကနဲ နှင့်ကနဲ ပေါ်၍ ကွယ်ပျောက်သွားသော
 ညောင်းမှုပေါင်း များစွာတို့ကို ပေါ်တိုင်း ပျောက်တိုင်း အသီး
 အသီး ပိုင်းခြား၍ သိမြင် သဘောကျ၏။ အညောင်း ပြေ၍
 နေထိုင်ကောင်းမှု စသည်တို့၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ ထို့ပြင်၊
 အဆင်း တမျိုးတည်းကို မှတ်သားရာ၌လဲ ပဌမမှတ်သားတာက
 တခြား+ဒုတိယ မှတ်သားတာက တခြား-ဤသို့ စသည်ဖြင့်
 အသီး အသီး ပိုင်းခြား၍ သိ၏။ အဆင်း တမျိုးတည်းကို မြင်ရာ
 ၌လဲ ပဌမ မြင်တာက တခြား+ဒုတိယ မြင်တာက တခြား ဤသို့
 စသည်ဖြင့် အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ သိ၏။ အမူအရာ တမျိုး
 တည်းကို ကြံစည် အားထုတ်ရာ၌လဲ ပဌမ ကြံစည် အားထုတ်
 တာက တခြား+ဒုတိယ ကြံစည် အားထုတ်တာက တခြား ဤသို့
 စသည်ဖြင့် အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ သိ၏။ ဤသို့ ပါဠိတော်နှင့်
 အညီ၊ နာမ်တရားတို့ကို ခဏအားဖြင့် ပိုင်းခြားနိုင်အောင် အသိ
 လျင်မြန်သော အခါ၌လဲ အမည်တပ်၍ မှတ်လျှင် ပေါ်တိုင်း
 ပျောက်တိုင်းသော နာမ်ကို မမှီနိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ တက်တက်
 တက်တက်နဲ့ စက်သွားနေသလိုပင် အလွန် လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်
 နေသော နာမ်တရားတို့ကို သိရုံ သိရုံမျှသာ အစဉ် လိုက်နေပါမှ
 စေ့ငအောင် လွယ်ကူစွာ မှတ်သိနိုင်တတ်ပေသည်။

ပဋိသန္တိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌ ဒွါရ ၆-ပါး၊ အာရုံ ၆-ပါး၊
 ဝိညာဏ် ၆-ပါး၊ ဖဿ ၆-ပါး၊ ဝေဒနာ ၆-ပါး စသည်တို့ကိုလဲ
 “ဇာတံ စက္ခု ပစ္စုပ္ပန်၊ ဇာတံ သောတံ ပစ္စုပ္ပန်” စသည်ဖြင့်
 အသီး အသီး ဝေဘန်၍ ကျယ်ဝန်းစွာ ဟောတော်မူသေး၏။ ဤ
 ၌ကား ကျယ်လွန်းမည်ကြောင့် ၎င်းတို့ကို မထုတ်ပြတော့ပြီ။

ပြခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့် ခဏပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို ပေါ်
 တိုင်း ပျောက်တိုင်း မှီအောင် လိုက်၍ သိသောသူသည် ဤသို့လဲ

ဆုံးဖြတ် သဘောကျနိုင်ပေ၏။ ပုံကား....ယခုမှတ်သိရတဲ့ ဖြစ်ပျက်ခိုက် ရုပ်နာမ်သည် မပေါ်လာမီက ဘယ်နေရာမှာမျှ စုဝေးတည်ရှိခဲ့သည် မဟုတ်၊ ပေါ်လာသော အခါ၌လဲ ဘယ်နေရာကမျှ ရှေ့ပြောင်း ထွက်ပေါ်လာသည် မဟုတ်၊ ကွယ်ပျောက်သွားသော အခါ၌လဲ ဘယ်နေရာသို့မျှ ရှေ့ပြောင်း သွားသည် မဟုတ်၊ ကွယ်ပျောက်ပြီးသော အခါ၌လဲ ဘယ်နေရာမှာမျှ မြုပ်ကွယ်လျက် စုဝေး တည်ရှိ နေတော့သည် မဟုတ်၊ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား သူ့အကြောင်းအားလျော်စွာ သည်နေရာမှာပင် ပေါ်လာ၍ သည်နေရာမှာပင် လုံးလုံး ကွယ်ပျောက် သွားသည် ဟု ဤသို့လဲ ဆုံးဖြတ် သဘောကျနိုင်ပေ၏။ ပြောင်းပြန် ဥပမာကား.....ထိုဉာဏ် အဆင့်သို့ မရောက်သေးမီက “ကွေးမည့် လက်သည် မကွေးမီကပင် ရှိနေသည်ဟူ၍၎င်း၊ ကွေးဆဲ၌လဲ ထိုရှိပြီးသားလက်ကပင် ရှေ့လာသည် ဟူ၍၎င်း၊ ကွေးမှု ပြီးဆုံးသွားတဲ့ အခါ၌လဲ ထို ကွေးတဲ့ လက်ကပင် ချထားရာသို့ ရောက်သွားသည်၊ ချ ထားရာမှာ ရှိမြဲပင် ရှိနေသည် ဟူ၍၎င်း” ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း မရှိဘဲ မြဲတဲ့အနေအားဖြင့် ထင်မှတ်လျက် ရှိခဲ့၏။ ယခုမူကား ထိုကဲ့သို့ ထင်မှတ်မှားခြင်း မရှိတော့ပြီဟု ဆိုလို၏။ ဖောင်းမှု ပိန်မှု ထိုင်မှု ခြေကြွမှု လှမ်းမှု ချမှု ကြားမှု မြင်မှု စသည်တို့၌လဲ နည်းတူပင်၊ ပြောင်းပြန် ဥပမာဖြင့် နှိုင်းယှဉ်၍ သိပါလေ။ ဤသို့ပုံသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အရာ၌ အရေးအကြီးဆုံးပေတည်း။

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ပါဠိ အနက် အဓိပ္ပာယ်တို့သည်သာလျှင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ဆုံးဖြတ်ရန် လိုရင်း အချုပ်တို့ ပေတည်း။ ပြုလတ်သော ပါဠိ အနက် အဓိပ္ပာယ်တို့သည်ကား ၎င်းဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ဆုံးဖြတ်ရန် ပြုသည် မဟုတ်။ ၎င်းဉာဏ်၏ အစွမ်းသတ္တိကိုသာ ပြလိုသော စကားတို့ပေတည်း။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ သတ္တိပြစကား

ပဉ္စန္ဒိ ခန္ဓာနံ ဥဒယံ ပဿန္တော ပဉ္စဝိသတိ လက္ခဏာနိ ပဿတိ၊ ဝယံ ပဿန္တော ပဉ္စဝိသတိ လက္ခဏာနိ

ပဿတိ၊ ဥဒယဝယံ ပဿန္တော ပဏ္ဍာသ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။ (ပဋိသန္တိဒါမင် ၅၃)

ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့၏။ ဥဒယံ ပဿန္တော၊ ဖြစ်မှုကို မြင်သော သူသည်။ ဝါ၊ ဖြစ်မှုကို မြင်လတ်သော်။ ပဉ္စဝိသတိ လက္ခဏာနိ ပဿတိ၊ ၂၅-ပါးသော လက္ခဏာတို့ကို မြင်၏။ ဝယံ ပဿန္တော၊ ပျက်မှုကို မြင်သော သူသည်။ ဝါ၊ ပျက်မှုကို မြင်လတ်သော်။ ပဉ္စဝိသတိ လက္ခဏာနိ ပဿတိ၊ ၂၅-ပါးသော လက္ခဏာတို့ကို မြင်၏။ ဥဒယဝယံ ပဿန္တော၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို မြင်သော သူသည်။ ဝါ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို မြင်လတ်သော်။ ပဏ္ဍာသ လက္ခဏာနိ ပဿတိ၊ ၅၀-သော လက္ခဏာတို့ကို မြင်၏။

အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ၊ တဏှာသမုဒယာ၊ ကမ္မသမုဒယာ၊ အာဟာရသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ၊ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ၊ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။ (ပဋိသန္တိဒါမင် ၅၃)

အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ၊ အဝိဇ္ဇာရှိခြင်းကြောင့်။ (အဝိဇ္ဇာယ ဥပ္ပါဒါ၊ အတ္ထိဘာဝါတိ အတ္ထော-မဟာဒီကာ ဘွင့်)။ ရူပသမုဒယောတိ၊ ရုပ်၏ ဖြစ်မှု ရှိသည် ဟူ၍။ ဝါ၊ ရုပ်ဖြစ်ပေါ် ရသည်ဟူ၍။ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန၊ အကြောင်း ရှိခြင်းကြောင့်။ (ပစ္စယဿ ဥပ္ပန္နဘာဝေန၊ အတ္ထိဘာဝတောတိ အတ္ထော-မဟာဒီကာ ဘွင့်)။ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ၊ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းကို။ ပဿတိ၊ သိမြင် သဘောကျ၏။ တဏှာသမုဒယာ၊ တဏှာ ရှိခြင်း ကြောင့်။ ကမ္မသမုဒယာ၊ ကံ ရှိခြင်းကြောင့်။ အာဟာရသမုဒယာ၊ ဇားအပ်သော အာဟာရ ရှိခြင်းကြောင့်။ ရူပသမုဒယောတိ၊ ရုပ်၏ ဖြစ်မှု ရှိသည် = ရုပ်ဖြစ်ပေါ်သည် ဟူ၍။ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန၊ အကြောင်း ရှိခြင်းကြောင့်။ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ၊ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်း ကို။ ပဿတိ၊ သိမြင် သဘောကျ၏။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း လက္ခဏာကို။ ပဿန္တောပိ၊ ဖြစ်ဆဲ၌ မြင်သည် ဖြစ်၍လဲ။

ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ၊ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းကို။ ပဿတိ၊ သိမြင်၏။
ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ၊ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်မှုကို။ ပဿန္တော၊ မြင်သော
သူသည်။ ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ၊ ဤ ငါးပါးသော လက္ခဏာ
တို့ကို။ ပဿတိ၊ မြင်၏။

လက္ခဏာ ငါးပါး ဟူသည်ကား။ ။ရှေးဘဝ၌ ကံကို ပြုစဉ်က ပြီးခဲ့
သော အဝိဇ္ဇာ ရှိခြင်း ၁-ပါး၊
တဏှာရှိခြင်း ၁-ပါး၊ ကံရှိခြင်း ၁-ပါး၊ ယခု ဘဝ၌ စားအပ်သော
အာဟာရရှိခြင်း ၁-ပါး၊ မှတ်သိအပ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း
၁-ပါး၊ ဤ ငါးပါးတို့ပေတည်း။

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန
ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။ ဟဏှာနိရောဓာ၊ ကမ္မနိရောဓာ၊
အာဟာရနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန
ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ပဿ-
န္တောပိ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ
ပဿန္တော ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။

(ပဋိသန္တိဒါမဂ် ၅၃)

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ၊ အဝိဇ္ဇာ၏ ချုပ်ခြင်း = မဖြစ်ခြင်း = ကင်း
ခြင်းကြောင့်။ ရူပနိရောဓောတိ၊ ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်း = မဖြစ်ခြင်း =
ကင်းငြိမ်းခြင်း ဖြစ်သည်ဟူ၍။ ဝါ၊ ရုပ်မဖြစ်လတံ့ဟူ၍။ ပစ္စယ-
နိရောဓဋ္ဌေန၊ အကြောင်း၏ ချုပ်ခြင်း = မရှိခြင်း = ကင်းခြင်း
ကြောင့်။ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ၊ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်း = မရှိခြင်း =
ကင်းခြင်းကို။ ပဿတိ၊ သိမြင် သဘောကျ၏။ ။ (အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏေန
အဝိဇ္ဇာယ အနုပ္ပါဒနိရောဓတော အနာဂတဿ ရူပဿ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဟောတိ—
ဤမဟာဋီကာနှင့် အညီ၊ နိရောဓ=ချုပ်ခြင်း၊ အနုပ္ပါဒ=မဖြစ်ခြင်း၊ ဝယံ=ပျက်ခြင်း၊
အဘာဝ=မရှိခြင်း ဟူသော ဤစကား အလုံးစုံသည် ဤအရာ၌ အနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်
အတူတူပင်။ မဖြစ်ပေါ်၍ မရှိခြင်းကိုသာ ပြ၏။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးမှ ပျက်ခြင်း ကွယ်ပျောက်
သွားခြင်းကိုကား ဆိုလိုသည် မဟုတ်ပေ)။ ။ တဏှာနိရောဓော၊ တဏှာ
ကင်းခြင်းကြောင့်။ ကမ္မနိရောဓော၊ ကံ ကင်းခြင်းကြောင့်။ အာ-
ဟာရနိရောဓော၊ အာဟာရ မရှိခြင်းကြောင့်။ ဝါ၊ အာဟာရ မရှိ
လတ်သော်။ (ပဝတ္တိ ပစ္စယဿ ကဗ္ဗဋီကာရာဟာရဿ အဘာဝေ-ဋီကာဘူင့်)။

ရူပနိရောဓောတိ၊ ရုပ် မဖြစ်လတံ ဟူ၍။ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန၊ အကြောင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့်။ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ၊ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်း = မရှိခြင်း = ကင်းခြင်းကို။ ပဿတိ၊ သိမြင် သဘော ကျ၏။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ၊ ဖြစ်စကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ကွယ်ပျောက်ခြင်း လက္ခဏာကို။ ပဿန္တောပိ၊ ပျက်ဆဲ၍ မြင်သည် ဖြစ်၍လဲ။ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ၊ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်း = ကွယ်ပျောက် ခြင်းကို။ ပဿတိ၊ သိမြင်၏။ (ဤနောက်ဆုံး ဝယလက္ခဏာသည်ကား ဖြစ်ပေါ် ပြီးသော တရား၏ ပျက်ခြင်း=ကွယ်ပျောက်သွားခြင်း ဟူသော ဘင်လက္ခဏာပေတည်း)။ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ၊ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်း = မရှိခြင်းကို။ ပဿန္တော၊ မြင်သောသူသည်။ ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ၊ ဤ ငါးပါးသော လက္ခဏာတို့ကို။ ပဿတိ၊ မြင်၏။

လက္ခဏာ ငါးပါး ဟူသည်ကား။ ။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ပယ်ပြီး ဖြစ် သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာကင်း ခြင်း ၁-ပါး၊ တဏှာ ကင်းခြင်း ၁-ပါး၊ ကံ ကင်းခြင်း ၁-ပါး၊ စားအပ်သော အစာမရှိခြင်း ၁-ပါး၊ မှတ်သိအပ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၏ ပျက်ခြင်း ၁-ပါး၊ ဤ ငါးပါးတို့ပေတည်း။

နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့၌လဲ ဤရုပ်ခန္ဓာ၌ ကဲ့သို့ပင် ဥဒယ- လက္ခဏာ ၅-ပါးစီ၊ ဝယလက္ခဏာ ၅-ပါးစီ ဟောတော်မူ၏၊ အထူးကား...ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့၌ စတုတ္ထလက္ခဏာ ကို ဖဿသမုဒယာ၊ ဖဿနိရောဓာ ဟူ၍၎င်း၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ စတုတ္ထလက္ခဏာကို နာမရူပသမုဒယာ၊ နာမရူပနိရောဓာဟူ၍၎င်း ဟောတော်မူခြင်းမျှသာ ထူးသည်။

ဤသို့ ခန္ဓာ တပါး တပါး၌ ဥဒယလက္ခဏာ ငါးပါးစီ၊ ဝယ- လက္ခဏာ ငါးပါးစီ ဖြစ်၍၊ နှစ်ရပ်ပေါင်းလျှင် လက္ခဏာ ၁၀-ပါးစီ ဖြစ်၏။ ခန္ဓာ ငါးပါးလုံး၌ ဥဒယလက္ခဏာ ၂၅-ပါး၊ ဝယလက္ခ- ဏာ ၂၅-ပါး ဖြစ်၍၊ နှစ်ရပ်ပေါင်းလျှင် လက္ခဏာ ၅၀-ဖြစ်၏။ ထို ၅၀-တို့တွင် နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ ငါးပါးသည် ဖြစ်ဆဲ ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏ ဖြစ်ပေါ်မှု ဥပါဒ်ပေတည်း။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏာ ငါးပါးသည် ပျက်ဆဲ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ပျက်မှုဘင်ပေတည်း။

သို့ဖြစ်၍ ထိုနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏာတို့ကို ရှုမှတ်လျက် သာလျှင် မျက်မှောက် သိ၏။ ကြွင်းသော အကြောင်းလက္ခဏာတို့ကိုကား ရှေးအဖို့က ဖြစ်စေ၊ မှတ်မှုတို့၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်စေ၊ သဘောကျသည်အားလျော်စွာ ဆင်ခြင်လျက် သာလျှင် သိ၏။ ထို သိပုံများကို ပဌမတွဲ အခန်း-၄ (နာ ၃၄၈-၃၅၁) ခန္ဓာကို သိပုံအရာ၌ ပြခဲ့ပြီ။ သို့သော်လဲ ဆင်ခြင်လျက် သိခိုက်မှာ ဖြစ်ပျက်ဆဲ ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့၏ တကယ်ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို သိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ အဝိဇ္ဇာစသည် မကင်းသေးသောကြောင့် ရုပ် ဝေဒနာ စသည်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းကို၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာ စသည် ကင်းလျှင် ရုပ် ဝေဒနာ စသည်တို့၏ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းကို၎င်း၊ ဆင်ခြင်လျက် သဘောကျရုံမျှ သာတည်း။ ထိုကြောင့် မဟာဋီကာ၌ ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

ဧတ္ထ စ ကေစိ တာဝ အာဟု “အရူပက္ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ အဒ္ဓါ-သန္တတိဝသေနေဝ၊ န ခဏဝသေနာ”တိ၊ တေသံ မတေန ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနမေဝ န သိယာ။ အပရေ ပနာဟု “ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေ အတိတာဒိဝိဘာဂံ အနာမသိတွာ သဗ္ဗသာဓာရဏတော အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယာ ဝေဒနာဒိနံ သမ္ဘဝံ လဗ္ဘမာနတံ ပဿတိ၊ န ဥပ္ပါဒံ။ အဝိဇ္ဇာဒိအဘာဝေ စ တေသံ အသမ္ဘဝံ အလဗ္ဘမာနတံ ပဿတိ၊ န ဘင်္ဂံ။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပါဒံ ဘင်္ဂံ ပဿတိ”တိ။ တံ ယုတ္တံ၊ သန္တတိဝသေန ဟိ ရူပါရူပဓမ္မေ ဥဒယတော ဝယတော စ မနသိ ကရောန္တဿ အနုက္ကမေန ဘာဝနာယ မလပ္ပတ္တကာလေ ဉာဏဿ တိက္ခဝိသဒဘာဝပ္ပတ္တိယာ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယာ ဥပဋ္ဌဟန္တိတိ။(၂-၄၂၂)

စ၊ ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့။ ဧတ္ထ၊ ဤအရာ၌။ တာဝ၊ ရှေးဦးစွာ။ ကေစိ၊ အချို့ဆရာတို့သည်။ အာဟု၊ ဆိုကုန်ပြီ။ (ဆိုပုံကား)။ အရူပက္ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ၊ နာမ်ခန္ဓာ တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းသည်။ အဒ္ဓါ-သန္တတိဝသေနော၊ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်၊

သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တို့၏ အလိုအားဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်နိုင်၏။ န ခဏ-
 ဝသေန၊ ခဏပစ္စုပ္ပန် အလိုအားဖြင့်ကား မဖြစ်နိုင်။ ဣတိ၊ ဤသို့
 ဆိုကုန်ပြီ။ (ဤကေစိဝါဒကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၌ သကဝါဒ အဖြစ်ဖြင့် ပြထား၏။)
 တေသံ၊ ထို အချို့ဆရာတို့၏။ မတေန၊ အလိုအားဖြင့်။ ခဏတော
 ဥဒယဗ္ဗယဒဿနမေဝ၊ ဖြစ်ခိုက် ပျက်ခိုက် ခဏအားဖြင့် အဖြစ်
 အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းသည်ပင်လျှင်။ န သိယာ၊ မဖြစ်နိုင်ရာ။

ခဏပစ္စုပ္ပန် နာမ်ခန္ဓာတို့ ဟူသည်မှာ ရှုဆဲ ဝိပဿနာ
 စိတ္တုပ္ပါဒ်ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ ရှုဆဲ စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ အဖြစ် အပျက်ကို
 ထို စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြင့်ပင် ရှုမြင်နိုင်ပါမှသာလျှင် “ခဏပစ္စုပ္ပန် နာမ်
 ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို မြင်နိုင်သည်”ဟု ဆိုသင့်ပေသည်။
 ထိုသို့ ရှုမြင်နိုင်ခြင်းသည်လည်း “လက်ညှိုး၏အဖျားကို ထိုလက်ညှိုး
 ၏ အဖျားဖြင့်ပင် ထိရန်မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့” မဖြစ်နိုင်ကောင်းသည်
 သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ကေစိဆရာတို့က “ခဏပစ္စုပ္ပန် အလို
 အားဖြင့် နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို မမြင်နိုင်”ဟု ဆိုကြပေ
 သည်။ ဤကေစိဝါဒကို လုံးဝမသင့်ဟု ဆို၍ ပယ်ရန်ကား မစွမ်း
 နိုင်ပေ။ သို့သော်လဲ “နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ၊ ဝိပရိဏာမ-
 လက္ခဏံ ပဿန္တောပိ” - ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်, “တျဿ ဓမ္မာ
 ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဝိဒိတာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ဝိဒိတာ အပ္ပတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ” -
 ဟူသော အနုပဒသုတ်, ဤသို့သော ပါဠိတော်တို့သည် ခဏပစ္စုပ္ပန်
 အလိုအားဖြင့် ထင်ပုံ သိပုံကို ပြဆိုလျက်ရှိကြ၏။ အဋ္ဌကထာတို့
 ၌လဲ “မှီရာနှင့် အာရုံကို သိမ်းဆည်းပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ရှေး
 အခြားမဲ့တွင် ဖြစ် ပျက်သွားသော နာမ်တရားတို့၏ ဥပါဒ်ဦးဘင်
 သည် လောလောဆယ် ဖြစ်ဆဲ တည်ဆဲ ပျက်ဆဲ ကဲ့သို့ ယောဂီ
 အား ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့်, ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ-စသည်ကို ဟော
 တော်မူသည်”ဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ယောဂီတို့၏ မှတ်သိမှု =
 ဉာဏ်၌လဲ ရှေးအခြားမဲ့တွင် ဖြစ်ပျက်သွားသော နာမ်တရားများ
 သည် လောလောဆယ် ဖြစ်နေဆဲ ပျက်နေဆဲ ကဲ့သို့သာလျှင်
 ပေါ်လွင် ထင်ရှား၏။ သို့ဖြစ်၍ “ကေစိဝါဒသည် ယောဂီတို့၏
 ဉာဏ်ဖြစ်ပုံနှင့်လဲ မကိုက်၊ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့်

လဲ မညီ”ဟု အပြစ်ကို ဖော်ပြ၍ ပယ်တော်မူလိုသောကြောင့် “တေသံ မတေန ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနမေဝ န သိယာ”ဟု ဋီကာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူပေသည်။ အဓိပ္ပါယ်ကား...ထိုကေစိ ဆရာတို့၏ အလိုအားဖြင့်ဆိုလျှင် ခဏပစ္စုပ္ပန် နာမ်တရားတို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို သိမြင်ခြင်းမျှပင် မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ၊ ထိုသို့သော ရှုမြင်ပုံကို ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ ပြဆိုဘွယ်ကား အဘယ်မှာ ရှိနိုင်တော့အံ့နည်း။ သို့သော်လဲ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ ထိုသို့ သော ပြဆိုချက်လဲ ရှိပေ၏၊ ပြဆိုသည့် အတိုင်းပင် ယေဘုယျ တို့၏ ထင်ခြင်း၊ သိခြင်းလဲ ရှိပေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုကေစိ ဝါဒ မသင့်ပါ ဟု ဆိုလို၏။

အပရေ ပန၊ ကေစိတို့မှ တပါးသော ဆရာတို့သည်ကား။ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေ၊ အကြောင်းအလိုအားဖြင့် အဖြစ် အပျက်ကို ရှုဆင်ခြင်ရာ၌။ အတိတာဒိဝိဘာဝံ အနာမသိတွာ၊ အတိတ်တရား စသည်ဖြင့် ခွဲခြင်းကို မသုံးသပ်မှု၍။ ဝါ၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် မခွဲမှု၍။ သဗ္ဗသာဓာရဏတော၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အလုံးစုံတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အားဖြင့်။ အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယာ၊ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းကြောင့်။ ဝေဒနာဒီနံ သမ္ဘဝံ လတ္တမာနတံ၊ ဝေဒနာစသည် တို့၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ခြင်း၊ ရသင့်ခြင်း ရနိုင်ခြင်းကို။ ပဿတိ၊ တွေ့မြင်၏၊ သဘောကျ၏။ ဥပ္ပါဒံ၊ ဖြစ်ဆဲ နာမ်တို့၏ တကယ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ကိုကား။ န ပဿတိ၊ တွေ့မြင်သည် မဟုတ်။ အဝိဇ္ဇာဒိအဘာဝေ စ၊ အဝိဇ္ဇာစသည်တို့ မရှိလျှင်လဲ။ တေသံ အသမ္ဘဝံ အလတ္တမာနတံ၊ ထို ဝေဒနာ စသော နာမ်ခန္ဓာတို့၏ မဖြစ်နိုင်ခြင်း မရ နိုင်ခြင်းကို။ ပဿတိ၊ တွေ့မြင်၏၊ သဘောကျ၏။ ဘင်္ဂံ၊ ပျက်ဆဲ နာမ်တို့၏ တကယ်ပျက်ခြင်းကိုကား။ န ပဿတိ၊ တွေ့မြင်သည် မဟုတ်။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေ၊ ဖြစ်ခိုက် ပျက်ခိုက် ခဏ အလိုအားဖြင့် အဖြစ်အပျက်ကို မြင်ရာ၌ကား။ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ၊ ဖြစ် ပျက်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန် နာမ်တရားတို့၏။ ဥပ္ပါဒဉ္စ၊ တကယ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ကို၎င်း။ ဘင်္ဂဉ္စ၊ တကယ်ပျက်ခြင်းကို၎င်း။ ပဿတိ၊ မျက်မှောက်

တွေ့မြင်၏။ ဣတိ အာဟု၊ ဤသို့ ဆိုကုန်ပြီ။ တံ၊ ထိုအပရေ ဆရာတို့၏စကားသည်။ ယုတ္တံ၊ သင့်မြတ်ပါပေ၏။ (အဘိဓမ္မာဝတရ ဋီကာသစ်၌ အယုတ္တံ-ဟု ရှိသည်မှာကား အဆက်ဆက် ရေးကူးပုံနှိပ်ရာ၌ ချွတ်ယွင်းခဲ့သော ပမာဒလေခသာတည်း။ ယုတ္တံ-ဟု ရှိမှသာလျှင် ထောက်ခံသည့် နောက်ဆက်စကားနှင့်လဲ ညီညွတ်သည်။ သင့်သည့် ဝါဒကို ဝန်ခံရာရောက်သောကြောင့် သင့်လဲ သင့်လျော်ပေသည်။ ဟိ၊ အပရေ ဝါဒ သင့်ပုံကား။ သန္တတိဝသေန၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန် အလိုအားဖြင့်။ ရူပါရူပဓမ္မေ၊ ရုပ် နာမ် တရားတို့ကို။ ဥဒယတော စ၊ ဖြစ်မှုအားဖြင့်၎င်း။ ဝယတော စ၊ ပျက်မှုအားဖြင့်၎င်း။ မနသိ- ကရောန္တဿ၊ နှလုံးသွင်းသော ယောဂီအား။ အနုက္ကမေန၊ အစဉ် အတိုင်း။ ဘာဝနာယ မလပ္ပတ္တကာလေ၊ ဘာဝနာ၏အားရှိခြင်း သို့ ရောက်သော ကာလ၌။ ဉာဏဿ၊ မှတ်သိမှုဉာဏ်၏။ တိက္ခ- ဝိသဒ ဘာဝပုတ္တိယာ၊ ထက်မြက် စင်ကြယ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း ကြောင့်။ ဥဒယဗ္ဗယာ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှု တို့သည်။ ခဏတော၊ ခဏ ပစ္စုပ္ပန် အလိုအားဖြင့်။ ဝါ၊ ဖြစ်ခိုက် ပျက်ခိုက် အလိုအားဖြင့်။ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤကား အပရေ ဝါဒ သင့်ပုံ ကို ထောက်ခံချက်ပေတည်း။

ပဋိသန္တိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၌ကား ဤအပရေဝါဒကို ကေစိဝါဒ အဖြစ်ဖြင့် ဖော်ပြထား၏။ ဤအပရေဝါဒ၌ အဓိပ္ပာယ်ကား— အဝိဇ္ဇာမကင်းသေး၍ ခံစားမှု ဖြစ်ပေါ်သည်၊ အဝိဇ္ဇာကင်းလျှင် ကား၊ ခံစားမှု မဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီ—ဤသို့ စသည်ဖြင့် နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို အကြောင်း အလိုအားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ရာ၌ ဖြစ်ဆဲ ပျက်ဆဲ နာမ်တို့၏ တကယ်ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ရှုမိဆင်ခြင်မိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်မခွဲခြားမှု၍ သာမညအား ဖြင့် “အဝိဇ္ဇာ စသည် ရှိခြင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ် နိုင်ခြင်းမျှကို၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာ စသည် မရှိလျှင် ဝေဒနာ စသည်တို့ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းမျှကို၎င်း” ရှုဆင်ခြင်မိရုံမျှသာ ဖြစ်ပေသည်။ ပစ္စုပ္ပန် နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဖြစ်ခိုက် ပျက်ခိုက် ခဏ အလိုအားဖြင့် မှတ်သိရာ၌ကား တကယ်ဖြစ်ပေါ်မှု ဥပါဒ်၊ တကယ် ပျက်မှု ဘင်၊ တို့ကို မျက်မှောက် သိမြင်ပေသည် ဟု ဆိုလို၏။ ဤအရာ၌ ကေစိ, အပရေ, ၂-မျိုးတို့တွင်၊ ကေစိမှ ကြွင်းသော

ဆရာတို့သည် အပရေ အရ၌ ပါဝင်ကုန်၏။ မဟာဒီကာ ဆရာ
 သည်လည်း ကေစိဝါဒ၌ အပြစ်ပြု၍ အပရေ ဝါဒကို သင့်ပေသည်
 ဟု ဝန်ခံသောကြောင့် အပရေ အရ၌ ပါဝင်လေ၏။ သို့ဖြစ်၍၊
 ဤအပရေ ဝါဒသည် ကေစိမှ ကြွင်းသော ဆရာအားလုံးတို့
 သဘောတူ လက်ခံအပ်သော သမာနဝါဒပေတည်း။ ။(ဥဒယဗ္ဗယ
 ဉာဏ်၏ သတ္တိပြု စကားပြီး၏။)

အနုမာနဉာဏ် ဖြစ်ပုံ

ဖြစ်ပျက်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်တို့၏အဖြစ်အပျက်ကို ကောင်းစွာ
 မျက်မှောက် တွေ့မြင်ပြီးသော သူသည် “ရှေးကာလ ရှေးဘဝတွေ
 ကလဲ သည်လိုပင် ဖြစ်ပျက်နေခဲ့မှာဘဲ၊ နောက်ကာလ နောက်ဘဝ
 တွေမှာလဲ သည်လိုပင် ဖြစ်ပျက်သွားမှာဘဲ” ဟူ၍ အတိတ် အနာ-
 ဂတ် ရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ မျက်မှောက် တွေ့မြင်ရတဲ့ ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်
 များနှင့် နှိုင်းဆ၍ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်၏။

ပစ္စုပ္ပန်ကို စ၍ ရူအပ်ကြောင်း

ပဌမဥ ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ ဒိသ္မာ အထ အတိ-
 တာနာဂတေ နယံ နေတိ။ (မဟာဒီကာ ၂-၄၂၃)

ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မာနံ၊ ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန် တရားတို့၏။ ဥဒယဗ္ဗယံ၊ အဖြစ်
 အပျက်ကို။ ပဌမံ ဒိသ္မာ၊ ရှေးဦးစွာ မြင်ပြီး၍။ အထ၊ ထိုမှ
 နောက်၌။ အတိတာနာဂတေ၊ အတိတ်တရား အနာဂတ်တရား၌။
 နယံ၊ နည်းမှီးနှိုင်းဆ၍ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို။ နေတိ၊ ဆောင်
 ၏။ ဝါ၊ ဖြစ်စေ၏။ (ဤပါဠိသည်လည်း ပစ္စုပ္ပန်၌ ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာရူပ
 ကြောင်းကို တိုက်ရိုက်ပြသော သာဓက တခုပင်တည်း။)

ခဏပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို ဖြစ်စဉ်အတိုင်း
 မှီအောင်လိုက်၍ လျင်မြန်စွာ မှတ်သိနိုင်သော အခါ၌ “မဖြစ်ဘူး
 သေးတဲ့ တရားများသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်၊ ဖြစ်ပြီးတဲ့
 တရား ဟူသမျှလဲ ဘာမျှ မကျန်ရစ်ဘဲ လုံးဝချုပ်ပျက် ကွယ်ပျောက်
 သွားကြသည်” ဟု သိမြင် သဘောကျသောကြောင့် ရုပ်နာမ်
 သင်္ခါရတို့သည် မှတ်သိမှု ဉာဏ်၌ အသစ် အသစ်ချည်းသာ ဖြစ်လျက်

ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ရေပြင်ပေါ်၌ မိုဃ်းပေါက်ကျ၍ ဖြစ်ပေါ်သော ရေပွက်ကလေးများ၊ ရေပြင်၌ တုတ်ဖြင့် ရေးဆွဲအပ်သော အရေးအကြောင်း၊ တိမ်တိုက်မှ ထွက်ပေါ်သော လျှပ်စစ်ရောင်၊ ဒုတ်ဒုတ် ဒုတ်ဒုတ်နဲ့ မြည်သော အင်ဂျင်စက်သံ၊ ဤသို့ စသော အရာဝတ္ထုတို့သည် ကာလ အနည်းငယ်မျှသာ တည်၍ လျင်စွာ ပျက်စီးကွယ်ပျောက် သွားကြသကဲ့သို့၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် အလွန်တိုတောင်းသော ခဏမျှသာ တည်၍ လျင်စွာ ကုန်ဆုံးပျောက်ပျက် သွားကြသည် ဟူ၍လဲ မှတ်သိမှု ဉာဏ်၌ ထင်ရှားကုန်၏။ ရွှေ ငွေ ကျောက် ပန်းပွင့် စသည် ထင်မှတ်ရအောင် မန္တန် ဆေးဝါးတို့ဖြင့် ဖန်ဆင်း လှည့်စား၍ ပြုအပ်သော မျက်လှည့်ဝတ္ထု၊ အဟုတ် တကယ်ပင် ထင်ရလောက်အောင် မြင်ရသော အိပ်မက်၊ ည၌ မှောင်ထဲ၌ ဝိုင်း၍ ပြုအပ်သော ဇီးစ စက်ဝိုင်း၊ ဟင်းလင်းပြင် အရပ်၌ ဂန္ဓဗ္ဗနတ် ကျတ်သူရဲတို့ ဖန်ဆင်း၍ ပြုအပ်သော မြို့ ရွာ၊ ရေမြုပ်ဆိုင်၊ ငှက်ပျောတုံး၊ ဤသို့ စသော အရာဝတ္ထုတို့သည် ယူငင်၍ အသုံးချလောက်တဲ့ အနှစ် အသားမှ ကင်းကြသကဲ့သို့၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် ခိုင်မာတဲ့ အနှစ် အသား၊ အသုံးကျလောက်တဲ့ အနှစ် အသားမှ ကင်းကြသည် ဟူ၍လဲ မှတ်သိမှု ဉာဏ်၌ ထင်ရှားကုန်၏။ မှတ်သိမှု ဉာဏ်၌ ဤမျှလောက် ထင်ရှား၍ သိမြင်သော သူသည် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာမည်သော အစပဌမဖြစ်သော တရုဏဝိပဿနာ ဉာဏ်ကို ရ၏။ ရှုမှတ်မှု = ဝိပဿနာကို အားထုတ်စ ပြုခဲ့ပြီး ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်သူ ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ အာရဒ္ဓ ဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်လဲ မည်ပေ၏။ (အာရဘိတံ အာရဒ္ဓေါ၊ ဝိပဿတိတံ ဝိပဿကော၊ အာရဒ္ဓေါ စ သော ဝိပဿကော စာတံ အာရဒ္ဓဝိပဿကော-ဟု ဝစနတ္ထ ပြု။)

တ္ထောဝတာနေန “ဝယဓမ္မမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နဇ္ဇဝယံ ဥပေတိ”တိ ဣမိနာ အာကာရေန သမပညာသလက္ခဏာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတံ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ နာမပဌမံ တရုဏဝိပဿနာဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ၊ ယဿာဓိဂမာ အာရဒ္ဓဝိပဿကောတိ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၆၉)

တ္ထောဝတော၊ “ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန်” စသော ပါဠိနည်းနှင့်
 လျော်ညီစွာ သိမြင်သော ဤမျှလောက်ဖြင့်။ ဝယဓမ္မမေဝ
 ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပျက်တတ်သောတရား = ပျက်မည့် တရားသာလျှင်
 ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဥပ္ပန္နဉ္စ ဝယံ ဥပေတိတိ၊ ဖြစ်ပြီး တရားလဲ
 ပျက်ခြင်း ကွယ်ပျောက်ခြင်းသို့ ရောက်သွားသည်ဟူ၍။ ဣမိနာ
 အာကာရေန၊ မျက်မှောက်သိသော ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်။
 သမပညာသလက္ခဏာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတံ၊ ငါးဆယ်တိတိသော
 လက္ခဏာတို့ကို သိလျက် တည်သော။ ။ (ဣမိနာ အာကာရေနာတိ
 ဣမိနာ ယထာဝုတ္တေန ပစ္စုပ္ပန်ကရဏာကာရေန- လိုရင်း ဌိကာ ဘွင်။ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို
 မျက်မှောက် သိခြင်းဖြင့်ပင် လက္ခဏာ ၅၀-ကို သိမှု ပြီးစီးသည် ဟု ဆိုလို၏)။ ။
 ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ နာမ၊ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ မည်သော။
 ပဌမံ၊ ဝိပဿနာဉာဏ် အစစ်တို့တွင် အစဆုံးဖြစ်သော။ တရုဏ-
 ဝိပဿနာဉာဏံ၊ နုသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို။ အနေန၊ ဤယောဂီ
 သည်။ အဓိဂတံ၊ ရအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။ ယဿ
 အဓိဂမာ၊ ယင်းဉာဏ်ကို (၎င်းဉာဏ်ကို) ရခြင်းကြောင့်။ အာရဒ္ဓ-
 ဝိပဿကောတိ သင်္ခံ၊ အာရဒ္ဓဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ် ဟု ခေါ်ဆိုအပ်
 ခြင်းသို့။ ဂစ္ဆတိ၊ ရောက်၏။

ကလာပသမ္မုသနာဒိဝသေန ပဝတ္တံ သမ္မုသနံ န
 နိပ္ပရိယာယေန ဝိပဿနာသမညံ လဘတိ၊ ဥဒယဗ္ဗယာ-
 နုပဿနာဒိဝသေန ပဝတ္တမေဝ လဘတိ။
 (မဟာဋီကာ ၂-၄၂၆၊ ၇)

ကလာပသမ္မုသန စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် ဖြစ်သော သုံးသပ်
 မှု = ဉာဏ်သည် မုချအားဖြင့် ဝိပဿနာ အမည်ကို မရသေး၊
 ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်ဖြစ်သော သုံး
 သပ်မှု = ဉာဏ်သည်သာလျှင် မုချအားဖြင့် ဝိပဿနာ အမည်ကို
 ရသည်။ (မြန်မာပြန်)

ဝိပဿ နုပတ္တိလေသ = ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်စ ကာလ၌ ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်အား ၁၀-
 ပါးသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်

ကုန်၏။ မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်တတ်သည်၊ မဖြစ်တတ်သည်ကို အောက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဖြင့် သိအပ်၏။

ဝိပဿနပတ္တိလေသာ ဟိ ပဋိဝေဓပုတ္တဿ အရိယ-
သာဝကဿ စေဝ ဝိပုဋ္ဌိပန္နကဿ စ နိက္ခိတ္တကမ္မဋ္ဌာနဿ
ကုသိတပုဂ္ဂလဿ နုပုဇ္ဇန္တိ။ သမ္မာပဋိပန္နကဿ ပန
ယုတ္တပ္ပယုတ္တဿ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ ကုလပုတ္တဿ
ဥပုဇ္ဇန္တိ ယေဝ။ (၂-၂၆၉)

ဝိပဿနပတ္တိလေသာ၊ ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း တရား
တို့သည်။ ပဋိဝေဓပုတ္တဿ၊ မဂ် ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော။
အရိယသာဝကဿ စေဝ၊ အရိယာ သာဝကအား၎င်း။ ဝိပုဋ္ဌိ-
ပန္နကဿ စ၊ မှားယွင်းစွာ ကျင့်သူအား၎င်း။ နိက္ခိတ္တကမ္မဋ္ဌာနဿ
စ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ချထားလျက် ရပ်နားနေသူအား၎င်း။ ကုသိတ-
ပုဂ္ဂလဿ စ၊ ပျင်းပျင်း ရိရိနှင့် ခပ်ပေါ့ပေါ့ အားထုတ်နေသော
ပုဂ္ဂိုလ်အား၎င်း။ န ဥပုဇ္ဇန္တိ၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်။ ပန၊ ဖြစ်ပေါ်တတ်
သည်ကို ပြအံ့။ သမ္မာပဋိပန္နကဿ၊ နည်းလမ်း မှန်စွာ အားထုတ်
လျက်။ ယုတ္တပ္ပယုတ္တဿ၊ မပြတ် မစဲ အားထုတ်လျက်။ အာရဒ္ဓ-
ဝိပဿကဿ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ ရောက်၍ အာရဒ္ဓဝိပဿက
မည်သော။ ကုလပုတ္တဿ၊ အမျိုးသား အမျိုးသမီး ယောဂီအား။
ဥပုဇ္ဇန္တိ ဧဝ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သည် သာတည်း။ (မဖြစ်ပေါ်ဘဲ မနေကြ ဟူလို။
ဗလဝိပဿကအားလဲ ဤဥပုတ္တိလေသတို့ မဖြစ်တတ်သောကြောင့် အရိယသာဝကဿ-
ဟူသော စကားကို ဥက္ကဋ္ဌ နိဒ္ဒေသအားဖြင့် ဆိုသည်ဟု မဟာဋီကာ၌ မိန့်၏။ ထို့ကြောင့်
နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် စသည်နှင့် ပြည့်စုံသူအားလဲ ဥပုတ္တိလေသ အစစ်တို့ မဖြစ်တတ်ဟု မှတ်အပ်၏။)

ဩဘာသေ စေဝ ဉာဏေ စ၊ ဝီတိယာ စ ဝိကမ္ပတိ။
ပဿဒ္ဓိယာ သုခေ စေဝ၊ ယေဟိ စိတ္တံ ပဝေဓတိ။
အဓိမောက္ခေ စ ပဂ္ဂဟေ၊ ဥပဋ္ဌာနေ စ ကမ္ပတိ။
ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနာယ စ၊ ဥပေက္ခာယ နိကန္တိယာ။ ။

(ပဋိသံ ၂၉၂)

ဩဘာသေ စေဝ၊ ဖြစ်ပေါ်သော အလင်းရောင်ကြောင့်၎င်း။ ဉာဏေ စ၊ အလွန် ထက်မြက် လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ကြောင့်၎င်း။ ပီတိယာ စ၊ နှစ်သိမ့် အားရမှု = ပီတိကြောင့်၎င်း။ စိတ္တံ၊ မှတ်သိမှု = ဘာဝနာစိတ်သည်။ ဝိကမ္ပတိ၊ လှုပ်ရှား ပျက်စီးတတ်၏။ ပဿဒ္ဓိယာ စ၊ ကိုယ် စိတ် ငြိမ်းအေးမှုကြောင့်၎င်း။ သုခေ စေဝ၊ စိတ်ချမ်းသာမှု ဝမ်းသာမှုကြောင့်၎င်း။ ယေဟိ၊ ယင်း အကြောင်း ၂-ပါးတို့ကြောင့်လဲ။ စိတ္တံ၊ မှတ်သိမှု = ဘာဝနာစိတ်သည်။ ပဝေဓတိ၊ လှုပ်ရှား ပျက်စီးတတ်၏။ အဓိမောက္ခေ စ၊ အလွန် ကြည်လင်သော သဒ္ဓါကြောင့်၎င်း။ ပဂ္ဂဟေ စ၊ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ ညီမျှစွာ အားထုတ်မှု = ဝီရိယကြောင့်၎င်း။ ဥပဋ္ဌာနေ စ၊ အာရုံ၌ ပြေးဝင်၍ ပြေးဝင်၍ သွားသကဲ့သို့ ထင်သော သတိကြောင့်၎င်း။ ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနာယ၊ အာရုံကို မရှာကြံရဘဲ အညီအမျှ ဆင်ခြင်နိုင်သော အာဝဇ္ဇန်း ဥပေက္ခာနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဥပေက္ခာယ စ၊ ဝိပဿနုပေက္ခာကြောင့်၎င်း။ (ဥပေက္ခာ ဟူသော ဥပက္ခိလေသ သရုပ် တမျိုးတည်း ရစေရန် ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနာယ-ပုဒ်ကို ဝိသေသနပြု၍ အဓိပ္ပါယ်ထွက် အနက်ပြန်သည်)။ နိကန္တိယာ စ၊ ဝိပဿနာ၌ သာယာ ငြိကပ်မှု = တဏှာကြောင့်၎င်း။ စိတ္တံ၊ မှတ်သိမှု = ဘာဝနာစိတ်သည်။ ကမ္ပတိ၊ လှုပ်ရှား ပျက်စီးတတ်၏။

(၁) ဩဘာသ။ ။အလင်းရောင်သည် သမာဓိသက်သက်ကြောင့်လဲ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ကြောင့်လဲ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ထိုတွင် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသော သမထဘာဝနာကို အားထုတ်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်အား၎င်း၊ ဖြစ်ပျက် ကိုင်းသော ရုပ် နာမ်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း မှီအောင် လျင်မြန်စွာ မမှတ်သိနိုင် မပိုင်းခြားနိုင်သေးသော ဝိပဿနာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား၎င်း၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရောင်အလင်း အမျိုးမျိုးသည် သမာဓိ သက်သက်ကြောင့် ဖြစ်သော အရောင်များ ပေတည်း။ ဤ စကားကို အနာထပိဏ် သူဌေးကြီး၏ ဝတ္ထုဖြင့် ယုံကြည်စွာ မှတ်သားအပ်၏။

အနာထပိဏ် သူဌေးကြီးသည် ရာဇဂြိုဟ် သူဌေး အိမ်၌ ရောက်နေခိုက်တွင် ဘုရားပွင့်တော်မူကြောင်းကို ကြားသိရ၍ ချက်ခြင်းပင် ဘုရားဖူးသွားရန် ကြံစည်လေ၏။ သို့သော် ည၌ အချိန်ဖြစ်နေ၍ သွားခွင့် မရသောကြောင့် “နံနက် လင်းမှဘဲ စောစော ထသွားရတော့မည်” ဟု ကြံပြီးလျှင် ဘုရား ဘုရား ဟု အာရုံပြုလျက် အိပ်စက်ရလေ၏။ အိပ်ပျော်ရာမှ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် နိုးလေရာ၊ နိုးတိုင်းပင် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဘာဝနာ အဟုန်ကြောင့် အလင်းရောင် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိလေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိန်ထိန်ကြီး လင်းသွားပြီဟု ထင်မှတ်၍ အိပ်ရာမှ ထပြီး စုံစမ်းလေရာ မလင်း သေးကြောင်းကို သိရ၍၊ ပဌမ ဒုတိယအကြိမ်များမှာ ပြန်အိပ်ရ၏။ တတိယ အကြိမ်၌ကား တကယ်ပင် နံနက်လင်းပြီဟု ထင်မှတ် သောကြောင့် ဘုရားထံသို့ တယောက်တည်းပင် ထသွားလေ၏။ မြို့ပြင် သုသာန်သို့ ရောက်လျှင် သူသေ ကောင်နှင့် တိုက်မိ၍၊ ကြောက်ရွံ့လျက် စိတ်ပျံ့လွင့်၏။ ထိုအခါ၌ ဗုဒ္ဓါနုဿတိက အား နည်းသွားသောကြောင့် အလင်းရောင် ကွယ်ပျောက်သွားလေ၏။ မှောင်အတိကျလျက် ရှိလေ၏။ ထို့ကြောင့် သူဌေးကြီးသည် အိမ်သို့ ပြန်ရန် ကြံစည်မိလေ၏။ ထိုအခါ၌ သုသာန်စောင့် နတ်က……

သတံ ဟတ္ထိ သတံ အဿာ၊ သတံ အဿတရီရထာ။
 သတံ ကညာ သဟဿာနိ၊ အာမုတ္တ မဏိ ကုဏ္ဍလာ။
 ဧကဿ ပဒဝိတိဟာရဿ၊ ကလံ နုဋ္ဌန္တိ သောဠသိံ။

သတံ ဟတ္ထိ သဟဿာနိ၊ ဆင် တသိန်းတို့သည်၎င်း။ သတံ အဿာ သဟဿာနိ၊ မြင်း တသိန်းတို့သည်၎င်း။ သတံ အဿ- တရီရထာ သဟဿာနိ၊ အဿတိုရ်မြင်း (လားမြင်း) ရထား တသိန်းတို့သည်၎င်း။ အာမုတ္တ မဏိကုဏ္ဍလာ၊ ပတ္တမြားနားကပ်၊ စိန်နားကပ် စသော ဝတ်စားတန်းဆာ စုံလင်စွာ ဆင်ယင် အပ် ကုန်သော။ သတံ ကညာ သဟဿာနိ၊ သွီးကညာ တသိန်းတို့သည် ၎င်း။ ဧကဿ ပဒ ဝိတိဟာရဿ၊ ဘုရားဖူးရန် သွားသော ခြေ တလှမ်း တလှမ်း၏။ သောဠသိံ ကလံ၊ တဆယ့်ခြောက်ပုံ တပုံကိုမျှ။ န နုဋ္ဌန္တိ၊ မထိုက်တန်ပါကုန်။

သွားသာသွားပါ သူဌေးကြီး မပြန်ပါလင့်၊ သွားတာက ကောင်းပါသည်။ ပြန်တာက မကောင်းပါဟု ဤသို့ အားပေး၏။ ထိုအခါ သူဌေးကြီးသည် “ငါတယောက်တည်းဘဲလို့ ထင်နေတယ်၊ မဟုတ်ဘူး၊ ငါနှင့်အတူ အဖော်တွေလဲ ပါလာကြသားဘဲ” ဟု အောက်မေ့ပြီးလျှင်၊ ရဲရင့်အားတက် လာပြန်၍ ဘုရားဂုဏ်ကို အောက်မေ့ မြဲပင် အောက်မေ့ပြန်လေ၏။ အားကောင်းသော ဗုဒ္ဓါနုဿတိအဟုန်ကြောင့် အလင်းရောင်လဲ ပေါ်မြဲပင် ပေါ်လာပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် အလင်းရောင် ကွယ်ပျောက်၏။ နတ်၏ အားပေးစကားကြောင့် ရဲရင့် အားတက်ကာ ဘုရားဂုဏ်ကို နှလုံးသွင်းနိုင်တဲ့အတွက် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် အလင်းရောင် ပြန်၍ ဖြစ်ပေါ်၏။ နောက်ဆုံး၌ ဘုရား ထံသို့ ချောမောစွာ ရောက်သွားလေ၏။ ဤသို့ သံယုတ်ပါဠိ အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌ လာ၏။ ဤဝတ္ထုဖြင့် သမာဓိ သက်သက်ကြောင့်လဲ အလင်းရောင် ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်ကို ယုံကြည်စွာ မှတ်သားအပ်၏။

သို့ဖြစ်၍ ဝိပဿနာ ယောဂီအား နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် အတော်အတန် အားပြည့်သော ကာလမှ စ၍ အချို့မှာ တွေ့ရတတ်သော ပြုံးပြုံး ပြက်ပြက် ဝင်းလက်လက် အရောင် ကလေးများကို၎င်း၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် အရာမှစ၍ အချို့မှာ တွေ့ရတတ်သော အစိမ်း အနီ အပြာ အဝါ စသော ရောင်စုံ အဆင်းများနှင့် မီးပန်းကဲ့သို့ ဝင်းလက်သော အရောင် ကလေးများကို၎င်း၊ ဤသို့သော အရောင်များကို သမာဓိအရောင် ဟု ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ အရောင်မျှသာ မဟုတ်သေး၊ ထိုထို သမာဓိ အားလျော်စွာ ဘုရား ရဟန္တာ သဏ္ဍာန်စသော အမျိုးမျိုးသော အဆင်းသဏ္ဍာန်တို့ကိုလဲ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် အတော်အတန် ရင့်သည်မှစ၍ တွေ့ရသည်မှာ သမာဓိ၏ အစွမ်းကြောင့်ပင် ဟု ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ သမ္မသနဉာဏ်အရာ၌ ၎င်းတို့ကို များစွာတွေ့ရတတ်၏။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် နှစ်ဉာဏ် အနည်းငယ် တွေ့ရတတ်၏။ အထူးကား... နာမရူပပရိစ္ဆေဒ အရာ၌ ထိုသဏ္ဍာန်တို့၏ ပေါ်စ၊ ပျောက်ဆုံး၊ တို့ကို ရှင်းလင်းစွာ မသိနိုင်သေး၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ

အရာ၌ ပေါ်စကို သိနိုင်သော်လဲ အဆုံး ပျောက်မှုကိုကား ရှင်းလင်းစွာ မသိနိုင်သေး၊ အသစ်အသစ် ပေါ်ရာသို့ လိုက်၍ လိုက်၍ မှတ်ရသဖြင့်သာလျှင် မူလအာရုံ ပျောက်ပျောက် သွားတတ်ပေသည်။ သမ္မသန အရာ၌ အစ, အလယ်, အဆုံး, သုံးပါးလုံး ထင်ရှား၏။ ပေါ်လာပြီးလျှင် ထင်ရှားဝိသစွာ တည်နေပြီးမှ နေရာရွှေ့၍, သေးငယ်၍, မှေးမှိန်၍, ပျောက်ပျောက် သွားတတ်ပေသည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အရာ၌ကား တချက်မှတ် တချက်မှတ်ဖြင့် တအာရုံ တအာရုံ ပျောက် ပျောက်သွား၏။ မမှတ်လိုက်ရဘဲ သိရုံမျှဖြင့် ချက်ခြင်း ပျောက် ပျောက် သွားသည်လဲ ရှိ၏။ နေရာရွှေ့ခြင်းလဲ မရှိ၊ တဖြေးဖြေး သေးငယ်မှေးမှိန် နေရသည်လဲ မရှိ၊ ဖျတ်ကနဲ ပေါ်လာပြီးလျှင်, ထိုနေရာမှာပင် ချက်ခြင်း ပျောက် ပျောက်သွားတတ်၏။ ဝိသစွာ ထင်ပေါ်လျက် တည်တံ့နေသော အလယ်ပိုင်း ဟူ၍ မတွေ့ရပြီ။ ဤသို့ ထူးခြားပေ၏။ ထို့ပြင် နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ, ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ, သမ္မသန ဉာဏ်တို့၏ အရာ၌ ဝီတိ ပဿဒ္ဓိ သုခ သဒ္ဓါတို့လဲ သမာဓိ သက်သက်ကြောင့် ထူးခြားစွာ ဖြစ်တတ်သေးသည်ဟု မှတ်သားပါကုန်။

အလွန် လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်လျက် ထင်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်ပျက်တိုင်း မှီအောင်လိုက်၍ လှစ်လှစ် လှစ်လှစ်နှင့် အလွန်လျင်မြန်စွာပင် မှတ်သိနိုင်သော ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်သော ဝင်းဝင်း ပြောင်ပြောင် အလင်းရောင်သည်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်သော ဩဘာသပေတည်း။ ထို အလင်းရောင်သည် အချို့ယောဂီမှာ အနည်းငယ်မျှသာ ဖြစ်တတ်၏၊ တခဏမျှသာ တည်တတ်၏။ လက်နှိပ်ဓာတ်မီးနှင့် ထိုးထားသလိုလဲ တွေ့ရတတ်၏။ သပိတ်လုံးကြီးလိုလဲ ဝင်းဝင်းလုံးကြီးကို တွေ့ရတတ်၏။ လင်ပန်းကြီးလို ချာချာလည်နေသော ဝိုင်းဝိုင်း အလင်းရောင်ကြီးကိုလဲ တွေ့ရတတ်၏။ အချို့ယောဂီမှာ ကျောင်းခန်း တခုလုံးဖြစ်စေ, ထိုထက် ကျယ်ပြန့်စွာဖြစ်စေ, အကြီးအကျယ် လင်းလျက် ရှိတတ်၏။ ကြာမြင့်စွာလဲ တည်နေတတ်၏။ မှတ်သော်လဲ မပျောက်နိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ စဉ်းစား ဆင်ခြင် နေဆဲမှာလဲ လင်းမြဲပင် လင်းလျက်

ရှိတတ်၏။ ကားမီးနှင့် ထိုးထားသလို၊ လက်ဆွဲ ဓာတ်မီးကြီး ထွန်းထားသလို၊ လဝန်း နေဝန်းကြီး လင်းနေသလို၊ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးပင် တွေ့ရတတ်၏။ ထိုအလင်းရောင်သည် ကိုယ်ထဲက ထွက်လာသည် ဟူ၍၎င်း၊ ရှေ့နား ဘေးနားတွင် ပေါ်လာသည် ဟူ၍၎င်း၊ အထက်က၊ အောက်က ပေါ်လာသည် ဟူ၍၎င်း၊ အမျိုးမျိုးပင် ထင်ရတတ်၏။ အလင်းရောင် ပျံ့နှံ့ရာ အရပ်အတွင်း၌ ရှိသော အရာဝတ္ထုများကိုလဲ ညဉ့်အခါပင် ဖြစ်သော်လဲ နေ့အခါ မှာလိုပင် ထင်ရှား တွေ့မြင်ရ၏။ နေ့အခါမှာပင် ဖြစ်သော်လဲ ဤအလင်းရောင်ကို ထူးခြားထင်ရှားစွာ သိရ၏။ ပကတိမျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်အောင် ကွယ်ခြား ဝေးကွာလျက်ရှိသော်လဲ ဟင်းလင်း အပြင် မျက်မှောက်မှာလိုပင် မြင်ရတတ်၏။

ဤအရာ၌ ပကတိ မျက်စိဖြင့် မြင်သလော? သို့မဟုတ်... မနောဝိညာဏ်ဟု ခေါ်သော စိတ်ကူးမျှဖြင့် မြင်သလော? ဟူမူ... ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဖြင့် မြင်ခြင်းကဲ့သို့ စိတ်ကူး မနောဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်သည်ဟု ယူသင့်သကဲ့သို့ ရှိကြောင်းကို မဟာဝဋီကာ၌ မိန့်ဆို၏။ ပကတိ မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းရာ အရပ်၌ကား ပကတိမျက်စိ ဖြင့်လဲ မြင်နိုင်ရာသည်ဟု ထင်မိပေ၏။ ကိုယ်တိုင် အားထုတ်၍ အလင်းရောင် ဖြစ်ပေါ်လာသော အခါ၌ စူးစမ်း ဆင်ခြင်၍ ကိုယ်တိုင်ပင် ဆုံးဖြတ်ကြပါလေ။

ဤအလင်းရောင် ဖြစ်ပေါ်သောအခါ၌ ယောဂီသည် “မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် တရားထူးကိုရသောကြောင့် အလင်းရောင်ဖြစ်ပေါ်သည်” ဟူ၍လဲ ထင်မှတ်တတ်၏။ ထို အလင်းရောင်ကိုပင် နိဗ္ဗာန် တရားထူး ဟူ၍လဲ ထင်မှတ်တတ်၏။ တရားထူးဟု မထင်သော်လဲ၊ ထို အလင်းရောင်ကို သာယာနှစ်သက် သဘောကျလျက်သာ နေမိတတ်၏။ ဤသို့ ထင်မှတ်သာယာနေသူမှာ ရှုမှတ်မှု ပျက်၏။ ရှုမှတ်ပါသော်လဲ မှတ်အပ်သောအာရုံ သင်္ခါရတို့သည် ရှေးကလို သန့်ရှင်းစွာ မထင်ရှားကုန်ပြီ။ ထိုကြောင့် အလင်းရောင်ကိုပင် ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း တရားတခုဟု ဆိုပေသည်။ မုချ အားဖြင့်မူကား အလင်းရောင်နှင့် စပ်၍ ဖြစ်သော သာယာမှု =

တဏှာ, နှိုင်းပြိုင် ထောင်လွှားမှု = မာန, ထင်မှားမှု = ဒိဋ္ဌိ, ဟူသော ဤကိလေသာ တရားဆိုးများသာလျှင် ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန် အစစ်ပေတည်း။

(၂) ဉာဏ။ ။ဒွါရ ၆-ပါး၌ အလွန် မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်လျက် ထင်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ခိုအောင် လိုက်၍ လှစ်လှစ် လှစ်လှစ်နှင့် မှတ်လျက် မှတ်လျက် ရှင်းလင်း ပြတ်သား ထင်ရှားစွာ သိမှုသည် ဉာဏ် မည်၏။ ထက်စွာသော ဓားဖြင့် မူးသီး ခရမ်းသီးများကို လှီးဖြတ်ရာ၌ တိကနဲ တိကနဲ သန့်ရှင်းစွာ ပြတ်ပြတ် သွားသကဲ့သို့၊ ပေါ်လာသမျှ ရုပ်နာမ်ကို မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ဤဉာဏ်ကြောင့် တိကနဲ တိကနဲ ရှင်းလင်း ပြတ်သားစွာ ပိုင်းခြားလျက် သိ သိ သွား၏။ ထို့ပြင်, မှတ်ယင်း မှတ်ယင်း ရုပ်နာမ် အဖြစ်အပျက် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ သဘောများကို ဆင်ခြင်လျက်လဲ ရှင်းလင်းစွာပင် သိ သိ သွား၏။ ဤသို့ သိရာမှာလဲ ဆင်ခြင်မိသည် ဟူ၍ပင် မထင်နိုင်ပေ။ မှတ်ယင်း မှတ်ယင်းပင် အလိုလို သိ သိ သွားသည်ဟူ၍သာ ထင်ရ၏။ ဤအသိဉာဏ်ကိုလဲ တရားထူး ဟူ၍၎င်း, တရားထူးကို ရတဲ့အတွက် ဤသို့ လျင်မြန် ထက်မြက် ရှင်းလင်းစွာ သိနိုင်သည် ဟူ၍၎င်း, ထင်မှတ် သာယာ တတ်၏။ ဤသို့ ထင်မှတ် သာယာလျှင် အမှတ်ပျက်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအသိဉာဏ်ကိုလဲ ဝိပဿနပတ္တိလေသဟု ဆိုပေသည်။ မုချအားဖြင့်မူကား ထိုအသိဉာဏ်နှင့် စပ်၍ဖြစ်သော တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ သာလျှင် ဥပတ္တိလေသ အစစ်ပေတည်း။ ဝီတိမှ စ၍ ဥပေက္ခာ တိုင်အောင် ကြွင်းသော ဥပတ္တိလေသ (၇)ပါးတို့၌လဲ ဥပတ္တိလေသ မည်ခြင်း၏ အကြောင်းကို နည်းတူပင် သိပါလေ။

(၃) ဝီတိ။ ။ ခုဒ္ဒိကာဝီတိ, ခဏိကာဝီတိ, ဩက္ကန္တိကာဝီတိ, ဥဗ္ဗေဂါဝီတိ, ဖရဏာဝီတိ, ဟူသော ဤဝီတိ ငါးမျိုး သည်လည်း မှတ်ချက်များ၌ ပါဝင်လျက် ဖြစ်ကုန်၏။ ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ဖြစ်သည်မှ စ၍ အစဉ်အတိုင်း တိုးတက်ပြီးလျှင်, ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ် ထက်သန်သော အခါ၌ ဖရဏာဝီတိသာ ဖြစ်တတ်ကြောင်းကို မဟာဋီကာ၌ မိန့်ဆို၏။ ဤဝီတိ ငါးမျိုးတို့တွင် ကိုယ်ထဲ၌

ဖျဉ်းကနဲ ကြက်သီးထခြင်း၊ အသား အရေ ဆိုးဆိုး ဆတ်ဆတ် လှုပ်ခြင်း၊ မျက်ရည်ယိုထွက်ခြင်း၊ ရင်ထဲ နှလုံးထဲ၌ ဖိုကနဲ လှိုက်ကနဲ တက်ကြွခြင်း၊ ကိုယ်ထဲ၌ စိမ့်ကနဲ ငြိမ့်ကနဲ ကောင်းသွားခြင်း၊ တို့ကို ဖြစ်စေလျက်၊ တကြိမ်မျှနှင့် ပျောက်ငြိမ်းသွားသော နှစ်သိမ့် အားရ မှုသည် ခုဒ္ဒိကာပီတိ မည်၏။ သေးငယ်သော နှစ်သိမ့်အားရမှုဟု ဆိုလို၏။ ဖျဉ်းဖျဉ်း ဖျဉ်းဖျဉ်းနှင့် ကြက်သီးထခြင်း စသည်တို့ကို ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်စေလျက်၊ လျှပ်ပြက်သလိုပင် ခဏ ခဏ အထပ်ထပ် ဖြစ်ပေါ်သော နှစ်သိမ့် အားရမှုသည် ခဏိကာ ပီတိ မည်၏။

ယာ ပနေသာ ဓမ္မံ ကထေန္တဿ ဝါ သုဏန္တဿ ဝါ ဝါစေန္တဿ ဝါ အန္တော ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ပီတိ ဥဒဂ္ဂဘာဝံ ဇနေတိ။ အဿုနိ ပဝတ္တေတိ၊ လောမဟံသံ ဇနေတိ၊ သာယံ သံသာရဝဋ္ဋဿ အန္တကတွာ အရဟတ္တပရိယောသာနာ ဟောတိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗရတီနံ ဧဝရူပါ မေဓရတိ ယေဝ သေဋ္ဌာ။ (ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ ၂-၃၅၃)

ဘန္တေ နာဂသေန ယော စ မာတရိ မတာယ ရောဒ-
တိ၊ ယော စ ဓမ္မပေမေန ရောဒတိ၊ ဥဘိန္နံ တေသံ
ရောဒန္တာနံ ကဿ အဿု ဘေသဇ္ဇံ၊ ကဿ အဿု န
ဘေသဇ္ဇန္တိ။ ဧကဿ ခေါ မဟာရာဇ အဿု ရာဂဒေါ-
သေဟိ သမလံ ဥဏှံ၊ ဧကဿ (ဓမ္မပေမဖြင့် ငိုသောသူ တယောက်
၏ မျက်ရည်သည်) ပီတိသောမနဿေန (ပီတိသောမနဿဖြင့်) ဝိမလံ
သီတလံ (အညစ်အကြေးကင်း၏၊ အေးချမ်း၏) ယံ ခေါ မဟာရာဇ
သီတလံ၊ တံ ဘေသဇ္ဇံ (ထိုအေးသော မျက်ရည်သည် ရောဂါ ကိလေသာ
ကင်းကြောင်း ဆေး ဖြစ်ပေ၏)။ ယံ ဥဏှံ၊ တံ န ဘေသဇ္ဇန္တိ။
(မိလိန္ဒပဉ္စာ ၈၁)

ဤပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့ကိုထောက်၍ ပီတိကြောင့် မျက်ရည်
ယိုခြင်း ငိုခြင်းများလဲ ဖြစ်တတ်သည်ကို မှတ်သားအပ်၏။

တကိုယ်လုံးကို လွှမ်းခြုံ သွားတော့မည့် အနေအားဖြင့် ကိုယ် ထဲ၌ ဖျဉ်းဖျဉ်း ဖျဉ်းဖျဉ်း၊ စိမ့်စိမ့် စိမ့်စိမ့်၊ ငြိမ့်ငြိမ့် ငြိမ့်ငြိမ့်နှင့် လှိုက် လှိုက် လှဲလှဲ ပြည့်တက် ပျံ့နှံ့ လာပြီးလျှင် ပျောက်ပြယ် သွားသော နှစ်သိမ့်အားရမှုသည် ဩကန္တိကာပီတိ မည်၏။ ကမ်းကို ဖုံးလွှမ်း တော့မည့်အနေဖြင့် အတင်း ပြေးလာသော ပင်လယ် လှိုင်းလုံး ကြီးများသည် ကမ်းစသို့ ရောက်လျှင် ပျောက်ပြယ်သွားသလိုပင်၊ ကိုယ်ထဲ၌ လှိုက်လှဲ ပြင်းထန်စွာ သက်ဝင် လာပြီးလျှင် ပျက်ပြယ် သွားသော အားရနှစ်သိမ့်မှု ဟု ဆိုလို၏။ မိမိ ကိုယ်ကိုပင် ဘယ်လို နေသည် ဟု မသိနိုင်လောက်အောင် ဖျဉ်းဖျဉ်း ဖျဉ်းဖျဉ်း၊ စိမ့်စိမ့် စိမ့်စိမ့်နှင့် အားကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင် တကိုယ် လုံးကို ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်အင်္ဂါ တစိတ် တပိုင်းကို ဖြစ်စေ၊ တက်ကြွလှုပ် ရှား လွင့်စင် သွားစေနိုင်သော နှစ်သိမ့် အားရမှုသည် ဥဗ္ဗေဂါပီတိ မည်၏။ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ စေတီတော်ကို အာရုံပြုလျက် ကြည်ညို နေသော မထေရ်တပါးသည်၎င်း၊ အမျိုးသွီး တဦးသည်၎င်း၊ အာရုံပြုမိသော ထို စေတီယင်ပြင်သို့ ကောင်းကင် ခရီးဖြင့် လွင့်စင်၍ ဤ ဥဗ္ဗေဂါပီတိကြောင့် တခဏချင်း ရောက်သွားဘူး ကြောင်းများကို အဋ္ဌကထာတို့၌ ထုတ်ပြန်၏။ ယခု ကာလ၌လဲ ဤ သတိပဋ္ဌာန် ရှုမှတ်နည်းအရ ရှုမှတ်သော သူတို့တွင် အချို့မှာ ကိုယ်အင်္ဂါ တစိတ်တပိုင်း မြောက်တက်သွားသည်ကို ဖွေကြရ၏။ အချို့မှာ ကိုယ်တစိတ်တပိုင်း ကြွတက်နေသည်ကို တွေ့ကြရ၏။ လက် ခြေ ခေါင်းများ ဆတ်ကနဲ ဖျပ်ကနဲ အလိုလို လှုပ်ရှားသွား သည်ကိုလဲ တွေ့ကြရ၏။ တဦးမှာမူကား ထိုင်ခြင်း ဣရိယာပုထ် မပျက်ပါဘဲ တတောင်ခန့် မြင့်အောင် အကြိမ်များစွာ ခုန်လျက် ခုန်လျက် ဖြစ်နေဘူး၏။ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ၏ အစွမ်းပင်ဟု ယုံကြည် အပ်၏။ တကိုယ်လုံး၌ စိမ့်လျက် အေးလျက် အလွန်ခံသာ၊ အလွန်ကောင်းသော အတွေ့အထိ ပီတိဇရုပ်တို့ကို ပျံ့နှံ့စေလျက် အလွန်းအားကြီးစွာ ဖြစ်ပေါ်သော နှစ်သိမ့်အားရမှုသည် ဖရဏာ- ပီတိ မည်၏။ ဤပီတိ ဖြစ်ခိုက်၌ လေအပြည့် သွင်းထားသော ဘောလုံးကဲ့သို့ ကိုယ်ထဲ၌ အတွေ့ကောင်းများဖြင့် အပြန့်အနှံ့ ပြည့်ကြပ်နေသည်ဟု ထင်ရ၏။ ထို အခိုက်၌ တစုံ တခုသော

ကိုယ်နှုတ် အမူအရာကိုမျှ မပြုနိုင်ဘဲ ငြိမ်သက်လျက်သာ ရှိတတ်၏။ မျက်တောင်မျှ မခတ်ချင်လောက်အောင်၊ မျက်စိမျှ မဖွင့်ချင်လောက်အောင် ငြိမ်သက်သိမ်မွေ့စွာ ပီတိ အရသာကိုသာ ခံစားနေမိတတ်၏။

ဤပီတိ ငါးမျိုးတို့ အလွန်ထက်သန် အားကောင်းစွာဖြစ်သော သူမှာ လစ်ကနဲ တခဏမျှ မေ့သလို ဖြစ်ဖြစ်သွားတတ်၏။ ဘုရားပွင့်တော်မူကြောင်းကို ကြားရသော သုမေဓာရှင်ရသေ့၊ အနာထပိဏ် သူဌေးကြီး၊ မဟာကပ္ပိန မင်းကြီးတို့၏ ပီတိမျိုးပင်ဟု ယုံကြည် ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ ဤအရာ၌သာ ဤသို့ ဖြစ်တတ်သည် မဟုတ်သေး၊ ဘင်္ဂဉာဏ် စသော အထက် ဉာဏ်တို့၏ အရာ၌လဲ မှတ်၍ ကောင်းနေဆဲမှာပင် လစ်ကနဲ မိုက်ကနဲ တမှတ် နှစ်မှတ်စာ ခန့်မျှ ဖြစ်ဖြစ် သွားတတ်သေး၏။ ထို့နောင်လဲ အမှတ်မှာ ကောင်းမြဲ ဖြစ်စေ၊ အထူး ဖြစ်စေ၊ ကောင်းသွားတတ်၏။ ထိုထို ဉာဏ်အားပြည့်၍ ထက်သန်စွာ ပီတိ ဖြစ်သည် ဟု ယူဆအပ်၏။ ထို့ပြင်၊ ပဿဒ္ဓိအားကြီးသော သူမှာ သက်သက် သာသာနှင့် မှတ်၍ ကောင်းနေရာမှ ဘာမျှ မမှတ်ရ၊ နှလုံးမသွင်း မကြံစည် ရဘဲ ငေးနေသလိုလို အတန်ကြာအောင် လစ်လစ်နေတတ်၏။ သတိရ၍ မှတ်ပြန်လျှင် ကောင်းမြဲပင် ကောင်းသွားပြန်၏။ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ကြောင့်ကြ မစိုက်ရတော့ဘဲ သက်သက်သာသာနှင့် မှတ်ကောင်းနေရာမှ ဖျပ်ကနဲ လစ်သလိုလို ဖြစ်ဖြစ်သွားတတ်၏။ ပြီးလျှင်၊ အမှတ်မှာ ကောင်းမြဲပင် ဆက်၍ ကောင်းသွား၏။ တကြ-မဇ္ဈတ္တတာ ဥပေက္ခာ၏ အစွမ်းကြောင့်ဟု ယူဆအပ်၏။ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ သက်သက်သာသာနှင့် မှတ်ကောင်းနေရာတွင် အင်ရုံနှင့် မှတ်သိမှုသည် တဖြေးဖြေး မှေးမှေး သွားပြီးလျှင် မိုက်ကနဲ လစ်၍ သွားတတ်၏။ တခါတရံမှာ အတော်ကြာအောင်လဲ အိပ်ပျော် သွားတတ်၏။ သတိရ၍ ကောက်ပြီး မှတ်ပြန်လျှင် ကောင်းမြဲပင် ကောင်းသွား၏။ ထိုင်းမှိုင်းခြင်း တွေဝေခြင်းကား မရှိ။ ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းမှာ အာရုံများစွာကို ကြောင့်ကြစိုက်၍ မှတ်ခြင်း၊ စူးစူးစိုက်စိုက် မှတ်ခြင်းတည်းဟူသော ဝီရိယက အား

နည်းလျက် သမာဓိ လွန်သွားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ထိနမိဒ္ဓ ဟူ၍ ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ ဤအရာ၌ မှတ်ချက် များများထား၍ ဖြစ်စေ၊ အထူးစူးစိုက်၍ ဖြစ်စေ၊ မှတ်လျှင်၊ ပဿဒ္ဓိ၊ ဥပေက္ခာ၊ ထိနမိဒ္ဓ တို့ကြောင့် ဖြစ်သော ဤလစ်ခြင်းများကို လွန်မြောက်နိုင်၏။

(၄) ပဿဒ္ဓိ။ ။ကြောင့်ကြစိုက်လျက် ပျံ့လွင့်ခြင်း၊ ပူပန်ခြင်းတို့မှ ကင်းသည်ဖြစ်၍ ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲ၌ ငြိမ်းအေးခြင်း သဘောသည် ပဿဒ္ဓိ မည်၏။ ဤပဿဒ္ဓိသည်လည်း ပူအိုက်ရာမှ အအေးထဲသို့ ရုတ်တရက် ရောက်သွားသကဲ့သို့၎င်း၊ မောပန်းနေ ရာမှ ရုတ်တရက် အမောအပန်း ပြေသွားသကဲ့သို့၎င်း၊ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤပဿဒ္ဓိကြောင့် အထူးဖြစ်တတ်ပုံကို ရှေးနားတွင် ပြခဲ့ပြီ။ ပဿဒ္ဓိ ဖြစ်လျှင် သူ၏တွဲဘက်များဖြစ်သော လဟုတာ၊ မုဒုတာ၊ ကမ္မညတာ၊ ပါဂုညတာ၊ ဥဇုကတာတို့လဲ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ကုန် သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ်စိတ် နှစ်ပါး လုံးပင် ထိုသို့သောကာလ၌ လေးလံခြင်း မရှိ၊ အလွန်ပင် ပေါ့ပါး ၏။ မှတ်သိမှုကလေးများသည် အလွန် ပေါ့ပါးလျင်မြန်စွာ ဖြစ်၏။ စိတ်ကူးမိလျှင်လဲ အလွန် သွက်လက် လျင်မြန်၏။ သွားရာမှာ ခြေများက မရှိသလိုပင် ပေါ့ပါးနေတတ်၏။ ထိုင်ရာ အိပ်ရာ ကွေးရာ စသည်တို့မှာလဲ ကိုယ် လက် ခြေများက မရှိသလိုပင် ပေါ့ပါးနေတတ်၏။ သွားလိုက်ရလျှင် ဝေးသော ခရီးကိုသော်လဲ ခဏကလေးနှင့် ရောက်သွားမည် ဟု ထင်တတ်၏။ လျင်မြန်စွာ ပြေးသွားလိုသော စိတ်လဲ ဖြစ်တတ်၏။ စိတ် အလိုအတိုင်း မပြုမိ စေရန် သတိပြုပါ။ ကိုယ်ရော စိတ်ပါ ကြမ်းတမ်း ခက်ထန်ခြင်း မရှိမှ၍ အလွန် နူးညံ့ ပြော့ပျောင်း၏။ ရှိသေ ကိုင်းညွတ်ရန် ဝန်မလေး၊ လိုရာ လိုရာ၌ စိတ်ကို ထားနိုင်၏။ ရှုမှတ်လိုရာကို တဲ့တဲ့မတ်မတ် နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်နိုင်၏။ ကြမ်းတမ်းသော အာရုံ များ၊ လူများနှင့် မတွေ့လိုဘဲ အေးအေးသာသာနှင့် ရှုမှတ်၍သာ နေလိုတတ်၏။ နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်ရန် ကိုယ်ရောစိတ်ပါ အထူးပင် ခန့်ကျန်းလျောက်ပတ်၏။ တနာရီ နှစ်နာရီ ကြာအောင် တထိုင် တည်းဖြင့် ရှုမှတ်နေသော်လဲ ကိုယ်ထဲ၌ ညောင်းခြင်း ပူခြင်း

နာကျင်ခြင်း မောပန်းခြင်း မရှိမူ၍ ပကတိအတိုင်းပင် နေသာ လျက် ရှိတတ်၏။ အမှတ်ပျက်ခြင်း၊ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း မရှိမူ၍ အမှတ် မှာလဲ ကောင်းမြဲပင် ကြာမြင့်စွာ ကောင်းနေတတ်၏။ ကိုယ်စိတ် နှစ်ပါးလုံး အလွန် သန်စွမ်း၏။ ကိုယ်မှာ အားအင်မပျက်မူ၍ မှတ် စိတ်မှာလဲ “ကျေပြန်နေသော ဩကာသ ဘုရားရှိခိုး၊ နမောတဿ စသော စာပိုဒ်များကို ရွတ်ဆိုရာ၌ အထစ်အရစ် အမှား အယွင်း မရှိဘဲ ချောမော သကဲ့သို့” မှတ်သင့်သော အာရုံများပေါ်၌ အစဉ်အတိုင်း ကျရောက်လျက် အချိုးကျ၏။ တွန့်ခြင်း ရပ်ခြင်း ပျက်ခြင်း မရှိမူ၍ မှတ်မှုသည် တချိုးတည်း အရှိန် ကောင်းနေ၏။ မကောင်းမှုတို့၌ စိတ်ဝင်စားခြင်း၊ မိမိအပြစ်ကို ဖုံးကွယ်လိုခြင်း၊ မရှိသော ဂုဏ်ကို ဖော်ပြ ဟန်ဆောင်လိုခြင်း၊ တည်းဟူသော ကောက်ကျစ်လိုခြင်းများမှ လုံးဝကင်း၏။ စိတ်နှလုံးမှာ အလွန် ဖြောင့်စင်းနေ၏။ ထိုအနေအတိုင်း တသက်ပတ်လုံး စင်ကြယ်စွာ နေထိုင်သွားလိုတတ်၏။ ဤပဿဒ္ဓိ စသော တရား ၆-မျိုးတို့၏ ထက်သန်စွာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထိုင်နေရာမှာ ဖြစ်စေ၊ ရပ်နေရာ သွားနေရာ အိပ်နေရာမှာ ဖြစ်စေ၊ ကွေးရာ ဆန့်ရာမှာ ဖြစ်စေ၊ ရှုမှတ်ရာမှာ ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသည်ကို မတွေ့ရဘဲ အမြဲတမ်း ကောင်းနေသည် ဟူ၍သာ ထင်ရတတ်၏။ ကိုယ်ရော စိတ်ပါ ငြိမ်းချမ်း သက်သာ၍ အလွန် နေထိုင် ကောင်းသည် အလွန် ချမ်းသာသည် ဟူ၍ ထင်ရတတ်၏။

[တတ္ထ ကာယဂ္ဂဟဏေန ရူပကာယဿာပိ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ န ဝေဒနာဒိက္ခန္ဓတ္ထ-ယဿေဝ၊ ကာယပဿဒ္ဓိအာဒယော ဟိ ရူပကာယဿာပိ ဒရထာဒိ-နိမ္မဒ္ဓိကာတိ-ဤမဟာ ဋီကာနှင့်အညီ ရုပ်ကိုယ်၏ ငြိမ်းအေးခြင်း စသည်ကိုလဲ ပဿဒ္ဓိ စသည်တို့၏ အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားအပ်ပေ၏။]

(၅) သုခ။ ။ ရှုမှတ်သော စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှင်လန်း ချမ်းသာမှု သည်လည်း အလွန် ထက်သန်စွာ ဖြစ် ပေ၏။ ဤ စိတ်ချမ်းသာမှုကြောင့် ကိုယ်ချမ်းသာမှုလဲ များစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် အတော်အတန် ရောဂါများသည် ထို အခိုက်၌ ပျောက်ကင်းလျက် ရှိတတ်၏။ ထို့ပြင် စဉ်းစားဆင်ခြင် လျက် ဝမ်းသာမှုလဲ အလွန်အကဲ ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့်

မိမိ၏ ဖြစ်ပုံကို သဘောတူ ပုဂ္ဂိုလ်များအား မပြောဘဲပင် မနေနိုင်တော့ပြီ။ ဤ သုခ၊ ဝီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ စသည်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီသည် ထိုအခိုက်ကာလ၌ သာမန် လူ နတ်တို့၏ ပျော်မွေ့ခြင်းထက် လွန်ကဲထူးမြတ်သော ပျော်မွေ့မှုကို ခံစားရလေ၏။ ဤသို့သော ပျော်မွေ့မှုကို ရည်၍ အောက်ပါ ဂါထာတို့ကို ဟောတော်မူသည် ဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ မိန့်ဆို၏။

သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ၊ သန္တစိတ္တဿ ဘိက္ခုနော။
 အမာနုဿိ ရတိ ဟောတိ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတော။
 ယတော ယတော သမ္မသတိ၊ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
 လဘတေ ဝီတိပါမုဇ္ဇံ၊ အမတံ တံ ဝိဇာနတံ။

(ဓမ္မပဒပါဠိတော် ၆၇)

သုညာဂါရံ၊ ဆိတ်ငြိမ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းသို့။ ပဝိဋ္ဌဿ၊ ဝင်လျက်။ သန္တစိတ္တဿ၊ ပဿဒ္ဓိအစွမ်းကြောင့် ငြိမ်းအေးသော စိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍။ ဓမ္မံ၊ ရုပ် နာမ် တရားကို။ သမ္မာ ဝိပဿတော၊ မှန်ကန်စွာ တွေ့မြင်သော။ ဘိက္ခုနော၊ ရဟန်းအား။ ဝါ၊ သံသရာဘေးကိုရှုသော ယောဂီအား။ အမာနုဿိ၊ သာမန် လူ နတ် တို့၏ ပျော်မွေ့ခြင်းကို လွန်သော။ ဝါ၊ သာမန် လူ နတ်တို့ မတွေ့နိုင်မရောက်နိုင်သော။ ရတိ၊ ပဿဒ္ဓိ စသည်တို့က ထောက်ပံ့အပ်သော ဝိပဿနာ၊ ဝီတိ၊ သုခ တည်းဟူသော ပျော်မွေ့ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ယတော ယတော၊ အကြင် အကြင် ရုပ်အဖို့ နာမ်အဖို့မှ။ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ၊ ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို။ သမ္မသတိ၊ သုံးသပ်၏။ တတော တတော၊ ထိုထို သုံးသပ်တိုင်းသော ရုပ်အဖို့ နာမ်အဖို့မှ။ ဝီတိ ပါမုဇ္ဇံ၊ များစွာ နှစ်သိမ့်အားရမှု ဟူသော ဝီတိနှင့်၊ အနည်းငယ်နှစ်သိမ့်အားရမှု ဟူသော ပါမုဇ္ဇံကို။ လဘတေ၊ ရလေ၏။ (အစွဲတပွသရံ ပုဗ္ဗံ-ဟူသော သဒ္ဓါနည်းအရ ပူဇော်အပ်သော အနက်ရှိခြင်း၊ သရနည်းခြင်းတို့ကြောင့်၊ ဝီတိ-ပုဒ်ကို ရှေးထား၍ ဒွန်တွဲသည်၊ ဖြစ်စဉ် မဟုတ်။ ဖြစ်စဉ် အားဖြင့်ကား ပါမုဇ္ဇက ရှေးဦး ဖြစ်တတ်၏။) တံ၊ ထို ဝီတိ၊ ပါမုဇ္ဇသည်။

ဝိဇာနတ်၊ အဖြစ် အပျက်ကို သိသော ဝိပဿနာ ယောဂီတို့၏။ အမတ်၊ သေခြင်းကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ ဧကန်ရောက်ကြောင်း ဖြစ်၍ အမြိုက် နိဗ္ဗာန်ကြီး ပါပေတည်း။ (ဤ ဂါထာတို့ကို ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၌ နိရာမိသသုခ အရာတွင် ဖော်ပြ၏။ ထိုနှင့်လဲ ညီစေရန် ဤ၌ သုခ၏ အခြားမဲ့ တွင် ထုတ်ပြအပ်ပေသည်။)

(၆) အဓိမောက္ခ။ ။ ရှုမှတ်သော စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် အလွန် ကြည်လင်သော သဒ္ဓါ = အဓိမောက္ခသည် လည်း ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထက်သန်စွာဖြစ်သော ဤ သဒ္ဓါ ကြောင့် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း စိတ်သည် ညစ်ညူးခြင်း မရှိဘဲ အလွန် ကြည်လင်၏။ မမှတ်ဘဲ ရပ်နားနေခိုက်၌လဲ ကြည်လင်လျက်သာ ရှိ၏။ ဩဘာသ၊ ဉာဏ် စသည်တို့ကြောင့်၎င်း၊ ဤ ဝိပဿနာ သဒ္ဓါ၏ အစွမ်းကြောင့်၎င်း၊ ကံ၊ ကံ၏အကျိုး၊ ရတနာ ၃-ပါး၏ ဂုဏ်တို့၌ ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါသည်လည်း ထိုအခါ၌ ထက်သန်စွာ ဖြစ်တတ်သေး၏။ ထို့ကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင် ဆက်လက် အားထုတ် ရန်လဲ အားတက်သရော ကြံစည်မိတတ်၏။ သူတပါးကိုလဲ အား ထုတ်စေရန်၊ တိုက်တွန်း ဟောပြောရန် ကြံစည်မိတတ်၏။ တရား အားထုတ်သူများနှင့် ဆရာတို့ကိုလဲ အထူး ကြည်ညိုတတ်၏။

(၇) ပဂ္ဂဟ။ ။ မှတ်သင့်သော ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မှတ်မိ စေရန် အထူးလဲ ကြောင့်ကြမစိုက်၊ လုံးဝလဲ ကြောင့်ကြမစိုက်မှု မကင်းမှု၍ အလယ်အလတ် ညီမျှစွာ မှန်မှန် အားထုတ်သော ဝီရိယသည် ပဂ္ဂဟ မည်၏။ မလျော့မတင်း ညီမျှ သော ဤအားထုတ်မှုသည်လည်း ထင်ရှားစွာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယောဂီသည် ထိုသို့သော ကာလ၌ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ မှတ်သင့်သမျှကို သူ့အလိုလိုပင် မှတ်သိလျက် မှတ်သိလျက် ရှိနေ သည်ဟု ထင်ရလေသည်။

(၈) ဥပဋ္ဌာန။ ။ ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်များက မှတ်တဲ့စိတ်ထဲ သို့ အလိုလိုပင် ဝင်ရောက် ဝင်ရောက်လာ သကဲ့သို့၎င်း၊ မှတ်တဲ့ စိတ်ကလဲ ထိုရုပ်နာမ်များထဲသို့ အလိုလိုပင် ဝင်ရောက် ဝင်ရောက် သွားသကဲ့သို့၎င်း၊ ထင်ပေါ်သော သတိ

သည် ဥပဋ္ဌာန မည်၏။ အာရုံကို ပေါ်လွင် ထင်လင်းစေတတ်သော ဤသတိ၏ ထက်သန် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကြောင့် အလွန် သိမ်မွေ့တဲ့ ရုပ်နာမ် အမူအရာကလေးများသော်လဲ မြှုပ်ကွယ်ခြင်း မရှိဘဲ အလွန် ထင်ရှားလျက် ရှိ၏။ ရှေးအမှတ် ဆုံးသည်နှင့် တပြိုင်နက် မှတ်သိသင့်သော နောက်အာရုံသည် အသင့်ပင် ထင်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ (ရှေးက တွေ့ကြုံဘူးသည်ကို စဉ်းစားမိလျှင်၊ ထိုအာရုံသည် မျက်မှောက် တွေ့ရသလိုပင် အလွန်ထင်ရှား ပီသစွာ ထင်ပေါ်လျက် ရှိတတ်၏။ ဤသို့သော စဉ်းစားမှုကိုကား မပြုအပ်ပေ။)

(၉) ဥပေက္ခာ။ ။ရှေး၌ ပြခဲ့ပြီးသော ဝိပဿနပေက္ခာနှင့် ထို၏ ရှေးသွားဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်းသည် ဥပေက္ခာ မည်၏။ ထင်ရှားစေဦးအံ့။ မြင်မှု ကြားမှု စသည်ဖြစ်စေ၊ ရူမှတ်မှု ဖြစ်စေ၊ စိတ်တစုံတခု ဖြစ်လိုလတ်သော်၊ အာရုံကို စ၍ ဆင်ခြင် မှု = အာဝဇ္ဇန်းစိတ်က ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို စိတ်က ကောင်းတဲ့ အခြင်းအရာဖြင့် ဆင်ခြင်လျှင် နောက်စိတ်များလဲ ကောင်းတဲ့ အခြင်းအရာဖြင့်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုစိတ်က မကောင်း တဲ့ အခြင်းအရာဖြင့် ဆင်ခြင်လျှင်ကား နောက် စိတ်များလဲ မကောင်းတဲ့ အခြင်းအရာဖြင့်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်မှာ မူကား “ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော ရုပ် နာမ်များကို ရူမှတ်မည်” ဟု ရှေးအဖို့ကပင် စိတ်ကို ကန့်သတ်ထားပြီးလဲ ဖြစ်၏။ အကြိမ် များစွာ ရူမှတ်လျက် လေ့ကျင့်သား ရပြီးလဲ ဖြစ်၏။ ဤ အကြောင်း ၂ - ပါးကြောင့် ဖြစ်ပျက်ခိုက် ရုပ် နာမ်များကို “ဖြစ်သည်, ပျက်သည်”ဟု အမှန်အတိုင်းသာ ဆင်ခြင်လျက် ဆင် ခြင်လျက် အာဝဇ္ဇန်းစိတ်က ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။ မှတ်သိမှု = ဝိပဿနာဇောသည်လည်း ထိုသို့ ဆင်ခြင်မိတဲ့ အတိုင်းပင် “ဖြစ် သည်, ပျက်သည်”ဟု သိလျက် သိလျက်၊ နောက်က လိုက်၍ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ပင် ဖြစ်တတ်ငြားသော်လဲ အားထုတ်စ ဘာဝနာ နုစဉ်၌ကား ရူမှတ်သင့်တဲ့ ဖြစ်ခိုက် အာရုံကို တဲ့တဲ့ မတ်မတ် ဆင်ခြင်မိ, ရူမှတ်မိစေရန် အမြဲ ကြောင့်ကြစိုက်ရ၏။ အမြဲ ရှာကြံ နေရသကဲ့သို့ ရှိ၏။ တခြား တပါးကို ဆင်ခြင်မိသည်လည်း များ စွာပင် ရှိ၏။ စိတ်သည် မှတ်ရမည့် အာရုံဆီသို့ သွားရန် တွန့်

ဆုတ်ဆုတ် ဖြစ်နေသကဲ့သို့၎င်း၊ ပြေးနှေး လေးကန် နေသကဲ့သို့
 ၎င်း၊ ရှိ၏။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကောင်းစွာဖြစ်သော ထိုကာလ၌ကား
 အထူး ကြောင့်ကြ စိုက်ရခြင်း၊ ရှာကြံရခြင်း မရှိဘဲ ရှေးရှေး
 မှတ်ချက်၏ အခြားမဲ့မှာပင် ဖြစ် ပျက်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို တဲ့တဲ့ မတ်
 မတ် ဆင်ခြင်လဲ ဆင်ခြင်မိ၏။ ထိုအာရုံဆီသို့ တဟုန်တည်း ပြေး
 သွားသကဲ့သို့ သိလဲ သိ၏။ ဤသို့ ဖြောင့်မတ်စွာ ဆင်ခြင်လျက်
 ဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်းသည် အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ မည်၏။ ထိုအာဝဇ္ဇန်း
 အားလျော်စွာ အထူး ကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ ဖြစ်ပျက် ခိုက်
 ထိုရုပ်နာမ်ကိုပင် မှတ်သိလျက် မှတ်သိလျက် ဖြစ်သော ဝိပဿနာ
 ဉာဏ်သည် ဝိပဿနုပေက္ခာ မည်၏။ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ
 သူ့အလိုလိုပင် ဆင်ခြင်လျက်၊ သူ့အလိုလိုပင် မှတ်သိလျက်၊ နေ
 သကဲ့သို့ ဖြစ်သော ဤ ဥပေက္ခာ နှစ်မျိုးလုံးပင် မှတ်ချက် တကြိမ်
 တကြိမ်၌ ပါဝင်လျက် ဖြစ်၏။ ဤ ဥပေက္ခာ နှစ်မျိုးကိုပင် ဤအရာ၌
 ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပေက္ခာ ဟု ဆိုသည်။ မဟာဋီကာ
 ၌ကား “ဝိပဿနုပေက္ခာ ဟူသည်မှာ တရားကိုယ်အားဖြင့် တကြိမ်
 မဇ္ဈတ္တတာပင်” ဟူ၍ ဖွင့်ပြ၏။ ဉာဏ ဥပတ္တိလေသနှင့် တရားကိုယ်
 ကွဲပြားစေရန် ဖွင့်ပြခြင်းပေတည်း။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ
 ၌ကား ထိုအဖွင့်မျိုးကို အာစရိယဝါဒ အဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြပြီးလျှင်
 မိမိ၏သဘောကျသကဝါဒအားဖြင့် ညီမျှစွာဖြစ်သော သမာဓိကို
 အရကောက်၍ ပြလေ၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ဝဏ္ဏိပုဒ်၌ကား “ဝိသုဒ္ဓိ
 မဂ်၌ ဖွင့်ပြသည့်အတိုင်း ဝိပဿနုပေက္ခာ၏ အရ ဉာဏ်ပင် ဖြစ်
 ငြားသော်လဲ သင်္ခါရတို့ကို စူးစမ်း ဆင်ခြင်ခြင်း၌ ညီမျှခြင်း ကိစ္စ
 အားဖြင့် ဉာဏဥပတ္တိလေသမှ ထူးခြားသောကြောင့် တစုံတရာမျှ
 မဆန့်ကျင်” ဟူ၍ မိန့်ဆိုလေ၏။ ငါတို့လဲ ဤဝဏ္ဏိပုဒ် စကားကို
 နှစ်သက်၏။ ထို့ကြောင့် ဉာဏ်ကိုပင် ဝိပဿနုပေက္ခာ၏ အရပြု၍
 ပြခဲ့ပေသည်။

(၁၀) နိကန္တိ။ ။ အလင်းရောင် စသည်တို့နှင့် တကွ ဖြစ်လျက်
 ထူးခြားစွာ မှတ်သိနိုင်သည့် ဝိပဿနာ၌ သာ
 ယာ နှစ်သက် သဘောကျသော တဏှာသည် နိကန္တိ မည်၏။ ဤ

သာယာမှုသည် အလွန်သိမ်မွေ့၏။ ၎င်းကို ကိလေသာ ဟု မထင်နိုင်ဘဲ၊ ဘာဝနာ၌ ပျော်မွေ့မှု = ဘာဝနာရတိဟူ၍ ထင်မှတ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ တိုသာယာမှုကိုပင် တရားထူး ဟူ၍ ၎င်း၊ တရားထူးကို ရတဲ့အတွက် ဘာဝနာ၌ ဤသို့သော ပျော်မွေ့မှုဖြစ်သည် ဟူ၍ ၎င်း၊ ထင်မှားတတ်ကြပေသည်။ ဤနိကန္တိသည်ကား ဥပတ္တိလေသ အစစ်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့်၊ နိကန္တိ ဖြစ်ရုံမျှဖြင့်လဲ ဝိပဿနာ ပျက်စီးတတ်၏။ ထိုနိကန္တိကို တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဖြင့် ထင်မှား စွဲလမ်းခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာပျက်စီးတတ်သည်ကိုကား ဆိုဘွယ်ပင် မရှိတော့ပြီ။

ဤဥပတ္တိလေသတို့သည် မှတ်သိမှု စိတ် တချက် တချက်၌ အမှတ်မရှိ တခုချင်းလဲ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ၂-ခု၊ ၃-ခု၊ ၄-ခု၊ ၅-ခု စသည်အားဖြင့် အများလဲ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ နိကန္တိမှ ကြွင်းသော ဥပတ္တိလေသ ၉-ပါးလုံးလဲ တပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ် နိုင်ကုန်၏။ ဆင်ခြင်မှု စွဲလမ်းမှုသည်ကား အသီး အသီး တခုချင်း၌သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ပြခဲ့သောအစဉ်ကို “ဖြစ်စဉ်မဟုတ်၊ ဒေသနာ အစဉ်မျှသာ” ဟု သိအပ်၏။

နဝါပိ ဟိ ဥပတ္တိလေသာ ဧကက္ခဏေပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာ ပန ဝိသုံ ဝိသုံ ဟောတိ။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၃၂)

နဝအပိ၊ ၉-ပါးလဲ ဖြစ်ကုန်သော။ ဥပတ္တိလေသာ၊ နိကန္တိမှ ကြွင်းသော ဥပတ္တိလေသတို့သည်။ ဧကက္ခဏေပိ၊ တခုတည်းသော ခဏ၌သော်လဲ။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ပစ္စဝေက္ခဏာ ပန၊ ဆင်ခြင်မှုသည်ကား။ ဝိသုံ ဝိသုံ ဟောတိ၊ အသီး အသီး ဖြစ်၏။ (ဤ၌ နဝါပိ-မှ အပိသဒ္ဓါဖြင့် ဥပတ္တိလေသ ရှစ်ပါး၊ ခုနစ်ပါး၊ ခြောက်ပါး၊ စသည်လဲ ဖြစ်တတ်သေးသည်ကို ပေါင်းဆည်း၍ ပြ၏။ ဧကက္ခဏေပိ-မှ အပိသဒ္ဓါဖြင့် တပြိုင်နက် မဖြစ်မှု၍၊ အထူးထူးသော ခဏ၌လဲ ဖြစ်တတ်သေးသည်ကို ပေါင်းဆည်း၍ ပြ၏။)

ရှေးက မဖြစ်ဘူး၍ ထူးဆန်းသော အလင်းရောင် ဉာဏ် ဝီတိ စသည်တို့ကိုပင် တရားထူးဟူ၍ ၎င်း၊ တရားထူးကို ရ၍သာ ဤသို့ ထူးခြားစွာ ဖြစ်သည် ဟူ၍ ၎င်း၊ ထင်မြင် ယူဆသော သူအား ရှုမှတ်မှု ဟူသော ဝိပဿနာလမ်းသည် ချော်လွဲ သွားလေ၏။

အထက် ဉာဏ်ထူး တရားထူးများကို ရအောင် ကြိုးကြိုး စားစား မရှုမှတ်တော့ဘဲ ဖြစ်စေ၊ လုံးလုံး မရှုမှတ်တော့ဘဲ ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ပေါ်သော အလင်းရောင် စသည်တို့ကို သာလျှင် သာယာစွဲလမ်းလျက် အဖန်ဖန်စဉ်းစားလျက် နေလေတော့၏။ ထိုအလင်းရောင် စသည်တို့တွင် တပါးပါး၌ သာယာနှစ်သက်လျှင် တဏှာစွဲ ဖြစ်၏။ “ငါ့မှာသာ ဤသို့ ထူးခြားစွာဖြစ်သည်၊ ငါဟာ သူများထက်ထူးသည်” ဟု အထင်ကြီးလျှင်၊ မာနစွဲ ဖြစ်၏။ “ငါက လင်းသည်၊ လင်းတာဟာ ငါဘဲ၊ ငါ၏ အရောင်ဘဲ၊ ငါ၏ အစိတ်အပိုင်းဘဲ” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယူဆစွဲလမ်းလျှင်၊ ဒိဋ္ဌိစွဲ ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု တပါးတပါး၌ ဂါဟ = အစွဲ သုံးပါးစီ သုံးပါးစီ ဖြစ်၏။ ပေါင်းလျှင် ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု (၁၀) ပါး၌ ဂါဟ (၃၀) ဖြစ်ကုန်၏။ ဝတ္ထု အသီး အသီး၌ ဖြစ်သော ဂါဟ ၃-ပါး ၃-ပါးကို တမျိုးတည်း တမျိုးတည်း ပြု၍ ယူလျှင် ဥပက္ကိလေသ (၁၀) ပါးမျှသာ ဖြစ်၏။

ဧတ္ထ စ ဩဘာသာဒယော ဥပက္ကိလေသဝတ္ထုတာယ ဥပက္ကိလေသာတိ ဝုတ္တာ၊ န အကုသလတ္တာ။ နိကန္တိ ပန ဥပက္ကိလေသော စေဝ ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု စ။ ဝတ္ထု ဝသေနေဝ စေတေ ဒသ၊ ဂါဟဝသေန ပန သမတ္ထိံသ ဟောန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၃)

ဧတ္ထ စ၊ ဤဥပက္ကိလေသ (၁၀) ပါးတို့တွင်လဲ။ ဩဘာသာဒယော၊ ဩဘာသ အစ၊ ဥပေက္ခာ အဆုံးရှိသော ဥပက္ကိလေသ (၉) ပါးတို့ကို။ ဥပက္ကိလေသ ဝတ္ထု တာယ၊ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဟူသော ညစ်ညူးကြောင်း တို့၏ တည်ရာ အကြောင်း ဖြစ်သော ကြောင့်သာလျှင်။ ဥပက္ကိလေသာတိ ဝုတ္တာ၊ ဥပက္ကိလေသဟု ဟောအပ်ကုန်၏။ န အကုသလတ္တာ၊ အကုသိုလ် ဖြစ်သောကြောင့် ဟောအပ်သည်ကား မဟုတ်ပေ။ နိကန္တိ ပန၊ နိကန္တိသည်ကား။ ဥပက္ကိလေသော စေဝ၊ ဥပက္ကိလေသ အစစ်လဲ ဟုတ်၏။ ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု စ၊ ဥပက္ကိလေသတို့၏ တည်ရာ အကြောင်းလဲ ဟုတ်၏။ စ၊ ဆက်ဦးအံ့။ ဧတေ၊ ဤဥပက္ကိလေသတို့သည်။ ဝတ္ထုဝသေနေဝ၊

ဩဘာသ စသော တည်ရာ ဝတ္ထုတို့ အလိုအားဖြင့် သာလျှင်။ ဒဿ၊ ဆယ်ပါး ဖြစ်ကုန်၏။ ဂါဟဝသေန ပန၊ စွဲလမ်းတတ်သော တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိတို့ အလိုအားဖြင့် သော်ကား။ သမတ္ထိံသ ဟောန္တိ၊ သုံးဆယ်တိတိ ဖြစ်ကုန်၏။

ဤ အဋ္ဌကထာကိုပင် မှီ၍ ဤသို့သော အနက်ကိုလဲ မှတ်သား အပ်၏။ ဩဘာသ အစ၊ ဥပေက္ခာ အဆုံးရှိသော ဤဥပတ္တိလေသ ဝတ္ထု (၉) ပါးသည် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်း အပ်သော် သာလျှင် ဥပတ္တိလေသ မည်၏။ မစွဲလမ်းအပ်လျှင်ကား ဥပတ္တိလေသ မမည်။ ထို့ကြောင့်၊ ဘင်္ဂဉ္ဇဏ် သင်္ခါရုပေက္ခာဉ္ဇဏ် အရာ တို့၌ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်သော သတိ စသော ဗောဇ္ဈင် တရားတို့ကို ၎င်း၊ ထိုဗောဇ္ဈင် တို့နှင့် လျော်စွာဖြစ်သော သုခ၊ သဒ္ဓါ တို့ကို ၎င်း၊ ဥပတ္တိလေသ ဟု မဆိုအပ်ကုန်၊ ထို့ပြင် အရိယာ တို့အား အားထုတ်စ ကာလ ဥဒယဗ္ဗယ ဉ္ဇဏ် အခိုက်၌ တွေ့ရသော အလင်းရောင်ကိုလဲ ဥပတ္တိလေသ ဟု မဆိုအပ် ဟူသော ဤအနက် ကိုလဲ မှတ်သားအပ်၏။

ဆရာ့ထံမှ နည်းကို ကောင်းစွာ ရသော ယောဂီသည်ကား ထိုအလင်းရောင် ဉ္ဇဏ် ဝီတိ စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် “ဆရာ ပြောထားတဲ့ ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တွေ ဖြစ်ပေါ် လာကြပြီ၊ ဒါတွေဟာ တရားထူးလဲ မဟုတ်ကုန်၊ တရားထူးကိုရတဲ့ အတွက် ဖြစ်ပေါ်လာကြတာလဲ မဟုတ်ကုန်၊ ဒါတွေကို စဉ်းစား ဆင်ခြင်တာကလဲ ဝိပဿနာလမ်းမှန် မဟုတ်၊ ဤအလင်းရောင် စသည်တို့ဟာ ရှေးကမရှိဘဲ ယခုမှ အသစ် ဖြစ်လာကြတဲ့ အတွက် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်တာတွေ ချည်းဘဲ၊ ရှုမှတ်ရမည့် တရားတွေချည်းဘဲ၊ ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်းကို ရှိခိုက် ရှိခိုက်၌ မှတ်သိခြင်းသည် သာလျှင် အထက် ဉ္ဇဏ်ထူး တရားထူးများ ကို ရကြောင်း ဖြစ်သော ဝိပဿနာ လမ်းမှန်ဘဲ” ဟူ၍ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ပြီးလျှင်၊ ပေါ်လာတိုင်းသော ရုပ် နာမ် အမှုအရာ ဟူသ မျှကို မှတ်သိရုံသာ မှတ်သိလျက် နေ၏။ အလင်းရောင် ဉ္ဇဏ် ဝီတိ စသည်တို့ကို အလေးအမြတ်ပြုလျက် မစဉ်းစား မဆင်

မြင်ပြီ။ ဤသို့ မှတ်သိမှုကိုသာ အလေးဂရု ပြု၍ မပြတ် မှတ်သိလျက် နေသောသူအား နာမ် ရုပ်တို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုသည် အထူး သန့်ရှင်း စင်ကြယ်စွာ ထင်ပေါ်၏။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ကွယ်ပျောက် သွားခြင်းဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ်နိုင် စက်ခြင်းဟူသော ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အလိုအတိုင်း မပြီးစေနိုင်ခြင်း ဟူသော အနတ္တလက္ခဏာ၊ ဤလက္ခဏာ သုံးပါးတို့သည်လည်း အထူးသန့်ရှင်း စင်ကြယ်စွာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ထိုအခါ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကို ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်ခြင်းသည် ညစ်ညူး ကြောင်း ဥပတ္တိလေသတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မည်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ဤသို့ ရှုရာ၌ “အလင်းရောင် စသည်တို့ကလဲ အရိယာမဂ် မဟုတ်၊ ထိုအလင်းရောင် စသည်ကို စဉ်းစား ဆင်ခြင်မှုကလဲ ဝိပဿနာလမ်းမှန် မဟုတ်။ ၎င်းတို့ကို အလေးအမြတ် မပြုဘဲ ပေါ်လာတိုင်းသော ရုပ် နာမ်ကို မပြတ် ရှုမှတ်ခြင်းသည်သာလျှင် ဝိပဿနာလမ်းမှန် ဖြစ်သည်” ဟူ၍ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ် သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှင့် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ပြီး၏။

ဘင်္ဂါဗျာဏ်စသည်နှင့် ပဋိပဒါဗျာဏ်ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ဖြစ် ပျက်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်ကို မှတ်ရုံမျှသာ မှတ်သိလျက် အစဉ်လိုက်နေသော အသိဗျာဏ်သည် အလင်းရောင် စသည်ကို အလေးမပြု မစွဲလမ်းခြင်းကြောင့် ဥပတ္တိလေသတို့မှလဲ လွတ်မြောက်၏။ သိသင့်သော ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကို သိလျက် ရှိသောကြောင့် လမ်းမှန်ကျသော ဥဒယဗ္ဗယဗျာဏ်လဲ မည်၏။ ဤဗျာဏ်မှ စ၍ အနုလောမဗျာဏ်တိုင်အောင် ဝိပဿနာဗျာဏ် ၉-ပါးသည် ပဋိပဒါဗျာဏ်ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။ “အရိယာမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်သော စင်ကြယ်သော အသိ အမြင်”ဟု ဆိုလို၏။ ဤဝိသုဒ္ဓိသည် မှတ်အပ်သော ရုပ် နာမ်တို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို ရှင်းလင်းစွာ သိရသဖြင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို ကောင်းစွာ သိမြင်သော ကာလမှ စ၍ ဖြစ်ပေါ်၏။ အဖြစ် အပျက်ကို သိရုံမျှဖြင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့၏ ထင်ရှားပုံကို အခဏ်း(၇)၌ ပြုလတ်သော သာဓကတို့ဖြင့်၎င်း၊ အောက်ပါ မဟာဝိကာဖြင့်၎င်း ယုံကြည်အပ်၏။

အဖြစ်အပျက်ထင်လျှင် လက္ခဏာ ၃-ပါး ထင်ကြောင်း

ဥဒယဝယေ ပန ပဋိဝိဒ္ဓေ အနိစ္စလက္ခဏံ ပါကဋံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တတော ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာတိ ဣတရလက္ခဏမ္ပိ။ အထဝါ ဥဒယဗ္ဗယဂ္ဂဟဏေန ဟုတွာ အဘာဝါကာရော၊ အဘိဏ္ဍသမ္ပုဋိပိဋ္ဌနာကာရော၊ အဝသဝတ္တနာကာရော စ၊ ဝိဘူတတရော ဟောတိ။ (၂-၄၃၆)

ဥဒယဝယေ ပဋိဝိဒ္ဓေ၊ အဖြစ် အပျက်ကို မျက်မှောက် သိအပ်ပြီးလတ်သော်။ အနိစ္စလက္ခဏံ၊ မမြဲဟု မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာသည်။ ပါကဋံ ဟုတွာ၊ ထင်ရှားသည် ဖြစ်၍။ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်ပေါ်

၏။ တတော၊ ထိုမှ နောက်၌။ ယံ အနိစ္စံ၊ အကြင် တရားသည် မမြဲ။ တံ ဒုက္ခံ၊ ထိုတရားသည် ဆင်းရဲပင်တည်း။ ယံ ဒုက္ခံ၊ အကြင် တရားသည် ဆင်းရဲတည်း။ တံ အနတ္တံ၊ ထိုတရားသည် အစိုးရတဲ့ ငါကောင်မဟုတ်။ ဣတံ၊ ဤသို့။ ဣတရလက္ခဏမ္ပိ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာသည်လည်း။ ပါကဋံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်လျက် ထင်ပေါ်၏။ အထဝါ၊ တနည်း ထင်ရှားပုံကား။ ဥဒယဗ္ဗယဂ္ဂဟဏေန၊ အဖြစ် အပျက်ကို မှတ်သိခြင်းကြောင့်။ ဟုတွာ အဘာဝါကာရော၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ကွယ်ပျောက် သွားခြင်း ဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာ အခြင်းအရာသည်၎င်း။ အဘိဏ္ဍသမ္ပုဋ္ဌိပိဋ္ဌနာကာရော၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ်နှိပ်စက်ခြင်း ဟူသော ဒုက္ခလက္ခဏာ အခြင်းအရာသည်၎င်း။ အဝသဝတ္တနာ- ကာရော စ၊ မဖြစ်စေလိုသော်လဲ မရ၊ မပျက်စေလိုသော်လဲ မနေ သဖြင့် အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်း ဟူသော အနတ္တလက္ခဏာ အခြင်း အရာသည်၎င်း။ ဝိဘူတတရော၊ အထူးသဖြင့် ထင်ရှားသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဖြစ် ပျက်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်ကို မှတ်သိ၍ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ ကောင်းစွာ ထင်ရှားပြီးသော သူအား ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ် အပြည့်အစုံ ရင့်သန်လတ်သော် မှတ်သိမှုသည် လျင်မြန် ထက်သန်စွာ ဖြစ်၏။ သို့အလိုလိုပင် သိလျက် သိလျက် ဆောင် သွားသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ အသိ လျင်မြန်သောကြောင့် မှတ်သိသင့်တဲ့ ဖြစ်ခိုက် အာရုံသင်္ခါရတို့သည် လျင်မြန်စွာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ထို အခါ၌ ဖြစ်စ = ဥပါဒ်နှင့်၊ အလယ်ပိုင်း တည်မှု = ဌီတို့ကိုလဲ နှလုံး မသွင်းမိပြီ၊ မပြတ် စီးနေသော ရေအယဉ်ကဲ့သို့ တစပ်တည်း ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ် အစဉ်အတန်းကိုလဲ နှလုံး မသွင်းမိပြီ၊ (ရှေးရှေးရုပ်နှင့် နောက်နောက်ရုပ်တို့သည်၎င်း၊ ရှေးရှေးစိတ်နှင့် နောက် နောက် စိတ်တို့သည်၎င်း၊ မပြတ် မခြားဘဲ တသားတည်း ကဲ့သို့ ဉာဏ်၌ မထင်ကြပြီဟု ဆိုလို၏)။ ။ အကောင် အထည် ပုံသဏ္ဍာန် ခြေမိ ရှိသလိုပင် ထင် ပေါ်သော သင်္ခါရ နိမိတ်ကိုလဲ နှလုံးမသွင်းမိပြီ၊ (ဥပမာ...ကွေးစဉ်ဆန့် စဉ်၌ ရှေးကာလက လက်ခြေပုံသဏ္ဍာန် ထင်ပေါ်သကဲ့သို့ ယခုမူကား မထင်ပေါ်တော့ပြီဟု ဆိုလို၏)။ ။ မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်မှာပင် ကုန်ပျက် ကုန်ပျက် သွား

သည်ဟု သိမှု = ဉာဏ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်၏။ ကိုအခါ၌
ဘင်္ဂဉာဏ် ပေါ်၏။

ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ ကူးပုံ အထူးမှတ်ဖွယ်

တယိဒံ သဗ္ဗမ္ဘိ အယံ ယောဂါဝစရော ဥပတ္တိလေသ-
ဝိနိမုတ္တေန ဝီထိပဋိပန္နုဝိပဿနာသင်္ခါတေန ဥဒယဗ္ဗယာ-
နုပဿနာဉာဏေန ယာထာဝသရသတော သလ္လက္ခေတိ။
တဿေဝံ သလ္လက္ခေတွာ ပုနပ္ပုနံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ
ရူပါရူပဓမ္မေ တုလယတော တီရယတော တံ ဉာဏံ တိက္ခံ
ဟုတွာ ဝဟတိ၊ သင်္ခါရာ လဟံ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ဉာဏေ တိက္ခေ
ဝဟန္တေ သင်္ခါရေသု လဟံ ဥပဋ္ဌဟန္တေသု ဥပ္ပါဒံ ဝါ ဌိတိံ
ဝါ ပဝတ္တံ ဝါ နိမိတ္တံ ဝါ န သမ္မာပုဏ္ဏာတိ၊ ခယ-ဝယ-
ဘေဒ - နိရောဓေယေဝ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ။ တဿေဝံ
ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဧဝံ နာမ သင်္ခါရဂတံ နိရုဇ္ဈတိတိ ပဿတော
ဧတသ္မိံ ဌာနေ ဘင်္ဂါနုပဿနာ နာမ ဝိပဿနာဉာဏံ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၇)

တံ ဣဒံ သဗ္ဗမ္ဘိ၊ ခန္ဓာ ငါးပါးနှင့်၊ လက္ခဏာ သုံးပါးဟူသော ထို
အလုံးစုံကိုလဲ။ အယံ ယောဂါဝစရော၊ ဤယောဂီသည်။ ဥပတ္တိ-
လေသဝိနိမုတ္တေန၊ ညစ်ညူးကြောင်းတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော။
ဝီထိပဋိပန္နု ဝိပဿနာသင်္ခါတေန၊ လမ်းမှန်ကျသော ဝိပဿနာဟု
ဆိုအပ်သော။ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏေန၊ အဖြစ် အပျက်ကို
ရူမြင်သောဉာဏ်ဖြင့်။ ယာထာဝ-သရသတော၊ မှန်သောသဘော
အားဖြင့်။ ဝါ၊ သဘောမှန်အတိုင်း။ သလ္လက္ခေတိ၊ ကောင်းစွာ
မှတ်၏။ ဧဝံ သလ္လက္ခေတွာ၊ ဤသို့ ကောင်းစွာမှတ်၍။ ရူပါ ရူပ-
ဓမ္မေ၊ ရုပ်နာမ် တရားတို့ကို။ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ၊ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊
ငါးကောင် မဟုတ် ဟူ၍။ ပုနပ္ပုနံ၊ အဖန်ဖန်။ တုလယတော တီရ-
ယတော၊ နှိုင်းချိန် ဆုံးဖြတ်သော။ တဿ၊ ထိုယောဂီ၏။ တံ ဉာဏံ၊
ထိုမှတ်သိမှု ဉာဏ်သည်။ တိက္ခံ ဟုတွာ၊ ထက်မြက်သည် ဖြစ်၍။
ဝဟတိ။ ဆောင်သွား၏။ ဝါ၊ ဆောင်သွားသလိုပင် ဖြစ်၏။

သင်္ခါရာ၊ ရှုထိုက်သော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့သည်။ လဟံ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊
 လျင်မြန်စွာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဣဏေ တိက္ခေ ဝဟန္တေ၊ ဣဏ်က
 ထက်မြက်၍ အလိုလို ဆောင်သွား သလိုပင် ဖြစ်လတ်သော်။ သင်္ခါ-
 ရေသု လဟံ ဥပဋ္ဌဟန္တေသု၊ သင်္ခါရတို့က လျင်မြန်စွာ ထင်ပေါ်
 ကုန်လတ်သော်။ ဥပ္ပါဒံ ဝါ၊ မှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်၏ အစ
 ဖြစ်မှု=ဥပါဒ်သို့၎င်း။ ဌိတိံ ဝါ၊ အလယ်ပိုင်း တည်မှု = ဌိသို့၎င်း။
 ပဝတ္တံ ဝါ၊ မပြတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ် အယဉ်သို့၎င်း။ နိမိတ္တံ ဝါ၊
 အကောင်အထည် ပုံသဏ္ဍာန် ခြေမိ ရှိသလိုပင် ထင်ပေါ်သော
 သင်္ခါရနိမိတ်သို့၎င်း။ န သမ္မာပုဏ္ဏာတိ၊ မရောက်။ (နှလုံး မသွင်းမိ
 မဆင်ခြင်မိပြီဟု ဆိုလို၏)။ သတိ၊ အမှတ်ရမှု သတိသည်။ ဝါ၊ မှတ်သိမှု
 ဣဏ်သည်။ ခယ·ဝယ-ဘေဒ-နိရောဓေယေဝ၊ ကုန်ခြင်း ပျောက်
 ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော ချုပ်ခြင်း၌သာလျှင်။ သန္တိဋ္ဌတိ၊ ကောင်း
 စွာ တည်၏။ ။ (အနုပ္ပါဒ်နိရောဓ မဟုတ်ဟု သိစေရန် ခယ,ဝယ,ဘေဒ ပုဒ်တို့ဖြင့်
 နိရောဓ-ပုဒ်ကို အထူးပြုသည်။ သတိသိသေန ဣဏမာဟ- မဟာဋီကာ)။ ။ တဿ၊
 ထိုယောဂီအား။ သင်္ခါရဂတံ၊ သင်္ခါရတရားသည်။ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ၊
 ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်၍။ ဧဝံ နာမ နိရုဇ္ဈတိတိ၊ ဤသို့ ချုပ်ပျက်သွား
 သည် ဟူ၍။ ပဿတော၊ ရှုမြင်စဉ်။ ဧတသ္မိံ ဌာနေ၊ ဤအရာ၌။
 ဘင်္ဂါနုပဿနာ နာမ၊ ဘင်္ဂါနုပဿနာ မည်သော။ ဝိပဿနာ-
 ဣဏံ၊ ဝိပဿနာဣဏ်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပေါ်၏။ (ဤပါဠိနှင့်အညီ
 ဥဒယဗ္ဗယဣဏ် အဆင့်မှ ဘင်္ဂါဣဏ်အဆင့်သို့ ပြောင်းကူးသွားပုံကို အထူးအလေးပြုအပ်၏။)

ဤဘင်္ဂါဣဏ် ဖြစ်ပုံကို ပဋိသန္တိဒါမဂ်၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ဟော
 တော်မူ၏။ ဤ၌ကား သိသာရုံ အချို့အနည်းငယ်မျှကိုသာ ထုတ်
 ဆောင်၍ ပြပါအံ့။

အာရမ္မဏပုဂ္ဂိုလ်သင်္ခါ ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာ ဝိပဿနေ
 ဣဏံ၊ (ပဋိသံ-ပါဠိ ၁)

အာရမ္မဏပုဂ္ဂိုလ်သင်္ခါတိ ယံ ကိဉ္စိ အာရမ္မဏံ ပဋိသင်္ခါယ
 ဇာနိတွာ၊ ခယတော ဝယတော ဒိသ္မာတိ အတ္ထော။
 ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာတိ တဿ “အာရမ္မဏံ ခယတော

ဝယတော ပဋိသင်္ခါယ ဥပ္ပန္နဿ” ဉာဏဿ ဘင်္ဂ
အနုပဿနေ ယာ ပညာ၊ ဣဒံ ဝိပဿနေ ဉာဏံ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၀)

ပါဠိတော်၏ အနက်။ ။အာရမ္မဏပုဂ္ဂိုလ်၊ တခုခုသော အာရုံကို
ကုန်သွားသည် ပျက်သွားသည်ဟု သိမြင်
ပြီး၍။ ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာ၊ သိမြင်သော ထိုဉာဏ်၏ ကုန်ခြင်း
ပျက်ခြင်းကို တဖန် သိမြင်ရာ၌ ပညာသည်။ ဝိပဿနေ ဉာဏံ၊
ဘင်္ဂဉာဏ် ဟု ခေါ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်မည်၏။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၏ အနက်။ ။အာရမ္မဏပုဂ္ဂိုလ်၊ ဟူသည်ကား။ ယံ
ကိစ္ဆိ အာရမ္မဏံ၊ အမှတ်မရှိ တခုခုသော
ရုပ်အာရုံ နာမ်အာရုံကို။ ပဋိသင်္ခါယ ဇာနိတွာ၊ သိပြီး၍။ ခယ-
တော၊ ကုန်သွားသည်ဟု။ ဝယတော၊ ပျက်သွားသည်ဟု။
ဒိသွာ၊ မြင်ပြီး၍။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤကား ပဋိသင်္ခါ ပုဒ်၏ အနက်
တည်း။ ။ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာတိ၊ ဟူသည်ကား။ အာရမ္မဏံ
ခယတော ဝယတော ပဋိသင်္ခါယ ဥပ္ပန္နဿ၊ အာရုံ တခုခုကို
ကုန်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည်ဟု သိမြင်လျက် ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော။
တဿ ဉာဏဿ၊ ထိုပဌမဉာဏ်၏။ ဘင်္ဂံ၊ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို။
အနုပဿနေ၊ တဖန် သိမြင်ရာ၌။ ယာ ပညာ၊ အကြင် သိမြင်မှု
ပညာသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣဒံ၊ ဤအသိ အမြင်သည်။ ဝိပဿနေ
ဉာဏံ၊ ဝိပဿနာဉာဏ် မည်၏။ (ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၌လဲ နည်းတူ
ပင် ဖွင့်၏)။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ပဋိသင်္ခါယ ဇာနိတွာ - ဟူသော
အဖွင့်ဖြင့် “ပဋိသင်္ခါ ပုဒ်၌ သိပြီး၍ ဟူသော
အနက်ကိုသာ ယူလေ၊ ဆင်ခြင်၍ ဟူသော အနက်ကိုကား မယူ
လေလင့်” ဟု ဖော်ပြ၏။ ခယတော ဝယတော ဒိသွာတိ အတ္ထော
ဟူသော ဒုတိယ အဖွင့်ဖြင့် “သိပြီး၍ ဟူရာမှာလဲ ဘင်္ဂဉာဏ်၏
အရာ ဖြစ်သောကြောင့် သာမန် သိမှုကို မယူရ၊ မှတ်သိမှုဖြင့်
‘ကုန်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည်’ဟု မြင်ခြင်းကိုသာ ယူလေ” ဟု
ထင်ရှားဖော်ပြ၏။

ဤပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ အဓိပ္ပါယ်ကား ...ဘင်္ဂ ဉာဏ်သို့ ရောက်သော ယောဂီသည် ဖောင်းမှု ပိန်မှု ထိုင်မှု ရပ်မှု သွားမှု ကွေးမှု ဆန့်မှု မြင်မှု ကြားမှု ကြံမှု စသော ဖြစ်ခိုက် ရုပ် နာမ် အာရုံ တခုခုကို “မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်မှာပင် ကုန်သွားသည်၊ ပျောက်ပျက်သွားသည်”ဟု သိမြင်၏။ ဤသိမြင်မှုကိုလဲ “ကုန်သွားသည်၊ ပျောက်ပျက်သွားသည်”ဟု တဖန် ဆင့်၍ သိမြင်ပြန်၏။ ဤသို့ အာရုံ တခုခု ထင်ပေါ်လာတိုင်း ထိုအာရုံနှင့် မှတ်သိမှု တို့ကို “ရှေးနောက်ဆင့်လျက် ကုန်ပျက် သွားကြသည်”ဟု သိမြင်သော ဤဉာဏ် ၂-ပါးသည် ဘင်္ဂါနုပဿနာဟု ခေါ်သော ဝိပဿနာ ဉာဏ် မည်၏ဟု ဆိုလိုသည်။

ရူပါရမ္မဏတာ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇတိ၊ တံ အာရမ္မဏံ ပဋိသင်္ခါ တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂံ အနုပဿတိ။ ဝေဒနာရမ္မဏတာ၊ သညာရမ္မဏတာ၊ သင်္ခါရာရမ္မဏတာ၊ ဝိညာဏာရမ္မဏတာ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇတိ၊ တံ အာရမ္မဏံ ပဋိသင်္ခါ တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂံ အနုပဿတိ၊ (ပဋိသံ ပါဠိ-၅၅)

ရူပါရမ္မဏတာ စိတ္တံ၊ ရုပ်ကို အာရုံပြုသော စိတ်သည်။ [ရူပါရမ္မဏံ စိတ္တံ အဖွင့်]။ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပြီး၍ ပျက်၏။ တံ အာရမ္မဏံ၊ ထိုရုပ်အာရုံကို။ ပဋိသင်္ခါ၊ ကုန်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည်ဟု သိမြင်ပြီး၍။ တဿ စိတ္တဿ၊ ကုန်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည်ဟု သိမြင်သော ထိုဝိပဿနာစိတ်၏။ ဘင်္ဂံ၊ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို။ အနုပဿတိ၊ တဖန် ရှုမြင်ပြန်၏။

(တံ ရူပါရမ္မဏံ ပဋိသင်္ခါယ ဇာနိတွာ၊ ခယတော ဝယတော ဒိသ္မာတိ အတ္ထော = ထိုရုပ် အာရုံကို သိပြီး၍၊ ကုန်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည်ဟု မြင်ပြီး၍၊ ဤသည်ကား တံ အာရမ္မဏံ ပဋိသင်္ခါဟူသော အပိုဒ်၏ လိုရင်းအနက်ပေတည်း။ ။ ယေန စိတ္တေန တံ ရူပါရမ္မဏံ ခယတော ဝယတော ဒိဋ္ဌိ၊ တဿ စိတ္တဿ အပရေန စိတ္တေန ဘင်္ဂံ အနုပဿတိတိ အတ္ထော = ထိုရုပ် အာရုံကို ကုန်သွားသည်၊ ပျက်သွားသည်ဟု အကြင် ဝိပဿနာ စိတ်ဖြင့် မြင်အပ်ပြီ၊ ထို ဝိပဿနာစိတ်၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို

တပါးသော နောက်စိတ်ဖြင့် တဆင့် ရှုမြင်ပြန်၏။ ဤသည်ကား တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂံ အနုပဿတိ-ဟူသော အပိုဒ်၏ လိုရင်း အနက် ပေတည်း။ ။ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဖွင့်များပင်တည်း။) (၂-၂၇၀)

ဝေဒနာရမ္မဏတာ စိတ္တံ၊ ဝေဒနာကို အာရုံပြုသော စိတ်သည်။ သညာရမ္မဏတာ စိတ္တံ၊ သညာကို အာရုံပြုသော စိတ်သည်။ သင်္ခါရာရမ္မဏတာ စိတ္တံ၊ သင်္ခါရတို့ကို အာရုံပြုသော စိတ်သည်။ ဝိညာဏာရမ္မဏတာ စိတ္တံ၊ ဝိညာဏ်ကို အာရုံပြုသော စိတ်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပြီး၍ ပျက်၏။ တံ အာရမ္မဏံ ပဋိသင်္ခါ၊ ထိုဝိညာဏ် အာရုံကို ကုန်သွားသည် ပျက်သွားသည်ဟု သိမြင် ပြီး၍။ တဿ စိတ္တဿ၊ သိမြင်သော ထိုဝိပဿနာစိတ်၏။ ဘင်္ဂံ၊ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို။ အနုပဿတိ၊ တဖန် ရှုမြင်ပြန်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဖောင်းရုပ် ဝိနရုပ် ထိုင်ရုပ် ကွေးရုပ် ဆန့်ရုပ် မျက်စိ အကြည်ရုပ် အဆင်းရုပ် စသည်တို့ကို ဖြစ်ခိုက်၌ ရှုမှတ်လျက် “ကုန်ဆုံးသွားသည်၊ ကွယ်ပျောက်ပျက်စီး သွားသည်”ဟု သိမြင်၏။ ဤသိမြင်မှုသည် ဉာဏ မည်သော အာရုံ၏ အပျက်ကို သိသော ပဌမဘင်္ဂညာဏ် မည်၏။ ဤသိမြင်မှုကိုလဲ “ကုန် ဆုံးသွားသည်၊ ကွယ်ပျောက် ပျက်စီးသွားသည်”ဟု အခြားမဲ့၌ပင် တဖန် သိမြင်ပြန်၏။ ဤ တဖန် သိမြင်မှုသည် ဉာဏ မည်သော ပဌမဘင်္ဂညာဏ်၏ အပျက်ကို တဖန် သိသော ဒုတိယဘင်္ဂညာဏ် မည်၏။ ဝိပဿနာကိုပင် ထပ်ဆင့်၍ ရှုမြင်မှု ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းဉာဏ် ကို ပဋိဝိပဿနာ ဟူ၍လဲ ခေါ်၏။ ရုပ်အာရုံ ထင်ရှားတိုင်း ဤနည်း ချည်းသာတည်း။ ရုပ်၏ အပျက်ကို သိမြင်သော ပဌမဘင်္ဂညာဏ်၊ ထိုသိမြင်မှု၏ အပျက်ကို တဖန် သိမြင်သော ဒုတိယဘင်္ဂညာဏ်၊ အားဖြင့် ဘင်္ဂညာဏ် ၂-ဆင့် ၂-ဆင့်ချည်း ဖြစ်၏။

နာကျင်မှု စသော ဝေဒနာ ထင်ရှားခိုက်၌ နာတယ် စသည် ဖြင့် မှတ်လျက် ထိုဝေဒနာကို “ကုန်ပျက်သွားသည်”ဟု သိမြင်၏။ ဉာဏ = အာရုံ၏ အပျက်ကို သိသော ပဌမဘင်္ဂညာဏ် ပေတည်း။ ထို သိမြင်မှုကိုလဲ “ကုန်ပျက်သွားသည်” ဟု အခြားမဲ့မှာပင် တဖန် သိမြင်ပြန်၏။ ဉာဏ = ပဌမဘင်္ဂညာဏ်၏ အပျက်ကို သိသော ဒုတိယ

ဘင်္ဂဉာဏ်၊ ပဋိဝိပဿနာပေတည်း။ ဤသို့ ဝေဒနာ ထင်ရှားခိုက်၌ ဘင်္ဂဉာဏ် ၂-ဆင့်၊ ၂-ဆင့် ဖြစ်၏။ တပါးသော နာမ်တရားတို့ ထင်ရှားခိုက်၌လဲ နည်းတူပင် ဘင်္ဂဉာဏ် ၂-ဆင့်၊ ၂-ဆင့်ချည်း ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ အာရုံ တခုခု ပေါ်လာတိုင်း ပေါ်လာတိုင်း မှတ်သိရတဲ့ ထိုအာရုံနှင့်၊ ထိုမှတ်သိမှု ဟူသော ဤနှစ်မျိုးလုံးပင် ရှေးနောက် ဆင့်လျက် အလွန် လျင်မြန်စွာ ကုန်ဆုံးကွယ်ပျောက် သွားသည်ကို မပြတ် သိမြင်လျက် ရှိလေ၏။ ဤသို့ အာရုံ တခုခု၏ အပျက်နှင့်၊ မှတ်သိမှု ဝိပဿနာစိတ်၏ အပျက်တို့ကို အစဉ်မပြတ် သိမြင်နိုင်လျှင် ဘင်္ဂဉာဏ် ဖြစ်ပြီဟု ယုံကြည် ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ ဤ အရာ၌ အပျက် ဟူသည်မှာ ဖွာကျဲလျက် ကစဉ့်ကရဲဖြစ်သွားခြင်းကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်၊ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား ကုန်ဆုံးသွားခြင်း၊ ကွယ်ပျောက်သွားခြင်းကိုသာ ဆိုလိုသည်ဟု မြဲမြံစွာ မှတ်သား ပါလေ။ ထို့ကြောင့်ပင် အဋ္ဌကထာ၌ ခယ-ဝယ-ဘေဒ-နိရောဓေ-ယေဝ ဟူ၍၎င်း၊ ခယတော ဝယတော ဒိသ္မာ ဟူ၍၎င်း၊ မိန့်ဆိုတော် မူပေသည်။ လေးနက်စွာ သတိပြုပါ။

ပါဠိတော်၌ ဒွါရ ၆-ပါး၊ အာရုံ ၆-ပါး၊ ဝိညာဏ် ၆-ပါး စသည်တို့ကိုလဲ စက္ခာရမ္မဏတာ စိတ္တံ စသည်ဖြင့် အသီးအသီး ထုတ်၍ ကျယ်ဝန်းစွာ ဝေဘန် ဖွင့်ပြ၏။ အနုပဿတိ ပုဒ်ကိုလဲ အနုပဿနာ (၇) ပါးတို့ဖြင့် ဖွင့်ပြသေး၏။ ထို အနုပဿနာ (၇) ပါးတို့ကိုကား အခန်း(၇)၌ ထင်ရှား ပြပါအံ့။

ဝတ္ထုသင်္ကမနာ စေဝ၊ ပညာယ စ ဝိဝဇ္ဇနာ။
 အာဝဇ္ဇနာ ဗလဇ္ဇေဝ၊ ပဋိသင်္ခါ ဝိပဿနာ။
 (ပဋိသံ ၅၆)

ဝတ္ထုသင်္ကမနာ စေဝ၊ မှတ်သိရသော အာရုံ၏ အပျက်မှ မှတ် သိသော ဝိပဿနာစိတ်၏ အပျက်သို့ ပြောင်းရွှေ့လျက် သိမြင် နိုင်ခြင်း၎င်း။ ပညာယ ဝိဝဇ္ဇနာ စ၊ မှတ်သိမှု ပညာ၏ အဖြစ်မှ ဆုတ်နစ်၍ အပျက်၌သာ တည်ခြင်း၎င်း။ အာဝဇ္ဇနာ ဗလဇ္ဇေဝ၊ အာရုံ တခုခု၏ အပျက်ကို မှတ်သိပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ပင်လျှင်

ထိုမှတ်သိမှုစိတ်၏အပျက်ကို သိမြင်နိုင်ရန် ဖြောင့်မှန်စွာဆင်ခြင်
နိုင်သော အာဝဇ္ဇန်းအားစွမ်းပေးရင်း။ သော၊ ဤအင်္ဂါ သုံးပါးနှင့်
ပြည့်စုံသော ဗြဟ္မဏ်သည်။ ပဋိသန္ဓိဝိပဿနာ၊ အင်္ဂါ၏ အပျက်ကို
သိမြင်ပြီးလျှင် ဝိပဿနာ၏ အပျက်ကို တဖန် သိမြင်သော ဘင်္ဂ
ဗြဟ္မ မည်၏။

အင်္ဂါ တခုခု၏ အပျက်ကို သိမြင်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့မှာပင်၊
သိမြင်တဲ့ ထိုစိတ်၏ အပျက်ကို ပြောင်းရွှေ့၍ သိမြင် ပြန်ခြင်း၊ အင်္ဂါ
တပါး။ ဥဒယဗ္ဗယဗြဟ္မ ဖြစ်စဉ်ကလို ဖြစ်မှုကိုပါ မရှုတော့ဘဲ၊
အပျက် သက်သက်ကိုသာ ရှုမြင်နိုင်ခြင်း၊ အင်္ဂါတပါး။ အင်္ဂါ
တခုခု၏ အပျက်ကို သိမြင်ပြီးလျှင်၊ သိမြင်တဲ့ ထိုစိတ်၏ အပျက်ကို
တဖန် သိမြင်နိုင်ရန် အခြားမဲ့မှာပင် တဲ့တဲ့မတ်မတ် ဆင်ခြင်နိုင်
သော (ယောနိသောမနသိကာရဟု ခေါ်သော) အာဝဇ္ဇန်း ဖြစ်ပေါ်လာ
ခြင်း၊ အင်္ဂါတပါး။ ဤအင်္ဂါ သုံးပါးညီလျှင် ဘင်္ဂဗြဟ္မ ဖြစ်ပြီ ဟု
ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ ဤအင်္ဂါ ၃-ပါးတို့တွင် တတိယ အင်္ဂါနှင့် ပဌမ
အင်္ဂါတို့မှာ မှတ်သိမှု တကြိမ်တည်း၌ ပါဝင်သော ရှေးသွားနှင့်
နောက်လိုက်တို့ပေတည်း။ အာဝဇ္ဇန်းက အခြားမဲ့၌ တဲ့တဲ့မတ်မတ်
ဆင်ခြင်မိလျှင်၊ သိမှု = ဗြဟ္မဏ်ကလဲ တဲ့တဲ့မတ်မတ် ပြောင်းရွှေ့၍
သိမြင်တော့သည် သာတည်း။

ဝတ္ထုသင်္ကေတနာတိ ရူပါဒိသု ဧကေကဿ ဘင်္ဂံ ဒိသွာ၊
ပုန ယေန စိတ္တေနဘင်္ဂါဒိဋ္ဌော၊ တဿာပိ ဘင်္ဂဒဿန-
ဝသေန ပုရိမဝတ္ထုတော အညဝတ္ထုသင်္ကေတနာ။ ပညာယ
စ ဝိဝဇ္ဇနာတိ ဥဒယံ ပဟာယ ဝယေ သန္တိဋ္ဌနာ။ အာဝဇ္ဇ-
နာမလဇ္ဇေဝါတိ ရူပါဒိသု ဧကေကဿ ဘင်္ဂံ ဒိသွာ၊ ပုန
ဘင်္ဂါရမ္မဏဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂဒဿနတ္ထံ အနန္တရမေဝ
အာဝဇ္ဇနသမတ္တတာ။

(ပဋိသန္တိဒါမင်္ဂ အဋ္ဌကထာ ၁-၂၄၀)

ဝတ္ထုသင်္ကေတနာတိ၊ ဟူသည်ကား။ ရူပါဒိသု ဧကေကဿ၊ ရုပ်
စသည်တို့တွင် တခုခုသော အင်္ဂါ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ကား ရူပဿ-ဟု ရှိ၏။

ဥပလက္ခဏ, နိဒဿန နည်းတို့ဖြင့် ဆိုသည်ဟု ယူလေ)။ ဘင်္ဂံ ဒိသ္မာ၊ အပျက်ကို မြင်ပြီး၍။ ယေန စိတ္တေန ဘင်္ဂေါ ဒိဋ္ဌော၊ အကြင် မှတ်မှု စိတ်ဖြင့် အပျက်ကို မြင်အပ်ပြီ။ တဿာပိ၊ ထို မှတ်မှု စိတ်၏လဲ။ ပုန ဘင်္ဂဒဿနဝသေန၊ အပျက်ကို တဖန်မြင်သည့် အလိုအားဖြင့်။ ပုရိမဝတ္ထုတော၊ အာရုံ၏ အပျက်ဟူသော ရှေး ဝတ္ထုမှ။ အည-ဝတ္ထုသင်္ကမနာ၊ မှတ်တဲ့စိတ်၏ အပျက်ဟူသော နောက် ဝတ္ထုသို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းတည်း။ ။ပညာယ စ ဝိဝဇ္ဇနာတိ၊ ဟူသည်ကား။ ဥဒယံ ပဟာယ၊ ဖြစ်မှုကို ပယ်စွန့်၍။ ဝယေ သန္တိဋ္ဌနာ၊ ပျက်မှု ဌိသာ တည်ခြင်းတည်း။ (ဖြစ်မှုကို နှလုံးမသွင်းဘဲ ပျက်မှုကိုသာ နှလုံးသွင်း သိမြင် သည်ဟု ဆိုလို၏)။ ။အာဝဇ္ဇနာဗလဉ္ဇေဝါတိ၊ ဟူသည်ကား။ ရူပါဒိသု ဧကေကဿ၊ ရုပ်သည်တို့တွင် တခုခုသော အာရုံ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ရူပဿဟု ရှိသည်မှာ ဥပလက္ခဏ, နိဒဿနပင်တည်း)။ ဘင်္ဂံ ဒိသ္မာ၊ အပျက် ကိုမြင်ပြီး၍။ ဘင်္ဂါရမ္မဏဿ စိတ္တဿ၊ အပျက်ကို အာရုံပြုသော မှတ်မှုစိတ်၏။ ပုန ဘင်္ဂဒဿနတ္ထံ၊ အပျက်ကို တဖန်မြင်ခြင်းငှါ။ အနန္တရမေဝ၊ အာရုံ၏ အပျက်ကို မှတ်သိပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ ပင်လျှင်။ အာဝဇ္ဇနသမတ္တတာ၊ ဆင်ခြင်စွမ်းနိုင်ခြင်းပင်တည်း။

အထူး မှတ်တမ်း။ ။အခြားမဲ့၌ပင် ဆင်ခြင်နိုင်သည် ဟူရာ၌ ဘဝင်မခြားဘဲ အာဝဇ္ဇန်း မဖြစ်နိုင်သော ကြောင့်၊ တခြားကို အာရုံပြုတဲ့ ဝိထိဖြင့် မခြားသည်ကိုသာ ယူ အပ်၏။ ထို့ပြင်၊ ဝတ္ထုသင်္ကမနာ ဟူသော ပါဠိနှင့်၊ အနန္တရမေဝ ဟူသော အဋ္ဌကထာတို့ကို မှီ၍ “တခုတည်းသောအာရုံကို အကြိမ် များစွာ ထပ်ဆင့်၍ ဝိပဿနာ ရှုရန် မလို၊ အာရုံတခုတခုကို တကြိမ် တကြိမ်သာ ရှုရန် လိုသည်” ဟူ၍လဲ မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။ ထို့ ပြင်၊ ဤဘင်္ဂဉာဏ်ဆိုင်ရာ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့ကို ထောက်၍ “တကြိမ် တကြိမ်သော ရုပ်နာမ် အမှုအရာ၌ ပါဝင်သော တရား ဟူသမျှကို အသီးအသီး စေ့ငအောင် ခွဲခြမ်း ရေတွက်၍ ရှုရန်ကား မလို၊ ထင် ရှားသော တရား တခုခုကိုသာလျှင် ပဓာနပြု၍ ရှုရန်လိုသည်” ဟု ၍၎င်း၊ “တဝိထိအတွင်း၌ ပါဝင်သော ရှေးစိတ် နောက်စိတ်များ ကိုလဲ အသီးအသီး ခွဲခြမ်း၍ ရှုရန်ကား မလို၊ တဝိထိလုံးကိုသာ

သိမ်းကျုံး၍ ရှုရန် လိုသည်” ဟူ၍၎င်း၊ “အတိတ် အနာဂတ်နှင့် မထင်ရှားသော တရားတို့ကို ရှုကြံ မှန်းဆ၍ ရှုအပ်သည်ကား မဟုတ်၊ အထင်အရှား လောလောဆယ် ဖြစ် ပျက် သွားသော ရုပ်နာမ်ကိုသာလျှင် မျက်မှောက် ရှုအပ်ပေသည်” ဟူ၍၎င်း ဤ အချက်များကို လေးနက်စွာ မှတ်သားအပ်၏။

အာရမ္မဏ အန္ဓယေန၊ ဥဘော ဧက ၀၀တ္တနာ။
 နိရောဓေ အဓိမုတ္တတာ၊ ဝယလက္ခဏာ ဝိပဿနာ။

(ပါဠိ)

အာရမ္မဏ အန္ဓယေန၊ ရှုမှတ်လျက် မျက်မှောက် မြင်အပ်ပြီး သော ပစ္စုပ္ပန် အာရုံသို့ အစဉ်လျှောက်၍ နှိုင်းဆသော အနုမာန ဗျာဓိဖြင့်။ ဥဘော၊ မျက်မှောက် မြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန် အာရုံနှင့်၊ မျက်မှောက် မမြင်အပ်သော အတိတ် အနာဂတ် အာရုံ ဟူသော ၂-မျိုးသော အာရုံတို့ကို။ (ဥဘောတိ ဒိဋ္ဌာဒိဋ္ဌဘာဝေန ဒေဝိ အာရမ္မဏာနိ-မဟာဒီကာ)။ ဧကဝတ္တနာ၊ ပျက်ခြင်းဟူသော တူသော သဘော ဖြင့် သာလျှင် ပိုင်းခြားနိုင်ခြင်း၎င်း။ ဝါ၊ တခဏချင်း ပျက်တတ် သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သဘော တူကြ၏ဟု ပိုင်းခြားနိုင်ခြင်း၎င်း။ (ခဏဘင်္ဂရတာယ သမာနာတိ ဝတ္ထာပနာ-မဟာဒီကာ)။ နိရောဓေ၊ ချုပ်ခြင်း ပျက်ခြင်း၌။ အဓိမုတ္တတာ၊ လေးလေး စားစား နှလုံးသွင်း ညွတ် ကိုင်းခြင်း၎င်း။ ဧသ၊ ဤ အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဗျာဓိ သည်။ ဝယလက္ခဏာ ဝိပဿနာ၊ အပျက်လက္ခဏာကို ရှုမြင်သော ဘင်္ဂဝိပဿနာဗျာဓိ မည်၏။

အာရမ္မဏ အန္ဓယေန ဥဘော ဧက ၀၀တ္တနာတိ ပစ္စုပ္ပန်တော ဒိဋ္ဌဿ အာရမ္မဏဿ အန္ဓယေန အနုဂမ-နေန “ယထာ ဣဒံ၊ တထာ အတိတေပိ သင်္ခါရဂတံ ဘိဇ္ဇိတ္ထ၊ အနာဂတေပိ ဘိဇ္ဇိဿတိတိ” ဧဝံ ဥဘိန္နံ ဧက-သဘာဝေန ၀ ၀တ္ထာပနန္တိ အတ္ထော။ ဝုတ္တမိ စေတံ ပေါရာဏေဟိ—

သံဝိဇ္ဇမာနမှိ ဝိသုဒ္ဓ ဒဿနော၊
 တဒန္ဓယံ နေတိ အဘိတနာဂတေ။
 သဗ္ဗေပိ သင်္ခါရဂတာ ပလောကိနော၊
 ဥဿာဝဗိန္ဒူ သုရိယေဝ ဥဂ္ဂတေတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၀၀)

အာရမ္မဏ-ပေ- ဝဝတ္ထနာတိ၊ ဟူသည်ကား။ ပစ္စက္ခတော၊ မျက်မှောက်အားဖြင့်။ ဒိဋ္ဌဿ၊ ရှုမှတ် သိမြင်အပ်ပြီးသော။ အာရမ္မဏဿ၊ ပစ္စုပ္ပန် အာရုံသို့။ အန္ဓယေန အနုဂမနေန၊ အစဉ်လိုက်၍ နှိုင်းဆသော အနုမာနဉာဏ်ဖြင့်။ ဣဒံ ယထာ၊ ဤပျက်ဆဲ သင်္ခါရကဲ့သို့။ တထာ၊ ထိုအတူ။ အတိတေပိ၊ အတိတ်ကာလ၌လဲ။ သင်္ခါရဂတံ၊ သင်္ခါရ တရားအပေါင်းသည်။ ဘိဇ္ဇိတ္ထ၊ ပျက်ခဲ့လေပြီ။ အနာဂတေပိ၊ အနာဂတ် ကာလ၌လဲ။ သင်္ခါရဂတံ၊ သင်္ခါရတရား အပေါင်းသည်။ ဘိဇ္ဇိဿတိတိ၊ ပျက်လတံ့ဟူ၍။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဥဘိန္ဒူ၊ မျက်မှောက် မြင်အပ်၊ မျက်မှောက် မမြင်အပ်သော သင်္ခါရ ၂-မျိုးတို့ကို။ ဧက သဘာဝေနော၊ ပျက်ခြင်းဟူသော တူသော သဘောဖြင့် သာလျှင်။ ဝဝတ္ထာပနံ၊ ပိုင်းခြားခြင်းတည်း။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤကား လိုရင်းအနက်တည်း။ စ-သစ္စံ၊ မှန်ပေ၏။ ပေါရာဏေဟိ ပိ၊ ရှေးဆရာတို့ သည်လည်း။ သံဝိဇ္ဇမာနမှိ၊ -ပေ-ဥဂ္ဂတေတိ၊ ဥဂ္ဂတေ ဟူသော။ ဧတံ၊ ဤဂါထာကို။ ဝုတ္တံ၊ မိန့်ဆိုအပ်ပေ၏။

ပေါရာဏဂါထာ၏ အနက်ကား —

သံဝိဇ္ဇမာနမှိ၊ ရှိဆဲ ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ၌။ ဝါ၊ မျက်မှောက် ရအပ် သိအပ်သော ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရ၌။ ဝိသုဒ္ဓ ဒဿနော၊ အထူး စင်ကြယ်သော ဘင်္ဂဉာဏ် အမြင်ရှိသော။ (ပစ္စက္ခတော ဥပလဗ္ဘမာနေ ပစ္စုပ္ပန္နံ။ သုဝိသုဒ္ဓဘင်္ဂဒဿနော-ဒီကာဖွင့်များ။)။ ယောဂါဝစရော၊ ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တဒန္ဓယံ၊ ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရ၏ အပျက်ကို မြင်သော ထို ပစ္စက္ခဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်သော အနုမာနဉာဏ်ကို။ အဘိတနာဂတေ၊ အတိတ်သင်္ခါရ၊ အနာဂတ် သင်္ခါရ တရားအပေါင်း၌။

နေတိ၊ ဆောင်၏၊ ဖြစ်စေ၏။ ။ (တဿ ပစ္စုပ္ပန္န သင်္ခါရ ဘင်္ဂဒဿိနော ဉာဏဿ အနွယ် အနုဂတဘူတံ ဉာဏံ ပဝတ္ထေတိ - ဇီကာ ဖွင့်)။ က ထံ၊ အ ဘ ယ် သို့ ဖြစ်စေသနည်းဟူမူ။ သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ၊ နေ ထွက် လတ် သော်။ ဥဿာဝဗိန္ဒူ။ နှင်းပေါက်တို့သည်။ ပလောကီနော ဣဝ၊ သွေ့ခြောက် ပျောက်ပျက် ကုန်သကဲ့သို့။ သဗ္ဗေပိ၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်အားဖြင့် အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ သင်္ခါရဂတာ၊ သင်္ခါရတရားတို့သည်။ ပလောကီနော၊ ပျောက်ကွယ် ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ အနုမာနဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။

အထူးမှတ်တမ်း။ ။ ဤ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဇီကာတို့ကို ထောက်၍ “ဝိပဿနာ ယောဂီသည် အတိတ် အနာဂတ် တရားတို့ကို အစပြု၍ မရူအပ်၊ လောလောဆယ် ဖြစ် ပျက်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန် တရားကိုသာလျှင် အစပြု၍ ရူအပ်၏။ ပစ္စုပ္ပန် တရားကို သန့်ရှင်းစင်ကြယ်စွာ မျက်မှောက် သိမြင်ပြီးသော အခါ၌ ဉာဏ် သက်ဝင် သဘောကျသည်အားလျော်စွာ အတိတ် အနာဂတ် တရားတို့ကို ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်သော အနုမာနဉာဏ်သည် တရား သဘော အတိုင်း အလိုလိုပင် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ အလိုလို ဖြစ်ပေါ် လာသော အနုမာနဉာဏ်သာလျှင် အတိတ် အနာဂတ် တရား အရာ၌ လိုသည်။ ထိုအတိတ် အနာဂတ် တရားတို့ကို တမင် ရှာကြံ၍ ဖြစ်စေ၊ တမင်ကြောင့်ကြစိုက်၍ ဖြစ်စေ၊ ရှုဆင်ခြင် နေ ရန်ကား မလိုပြီ” ဟူသော ဤအနက်ကိုလဲ မြဲမြံစွာ မှတ်သား အပ်၏။

ဘင်္ဂညဏ် ထက်သန်စွာ ဖြစ်လျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် “အိုး ကင်းထဲ၌ ထည့်၍ လှော်အပ်သော နှမ်းစေ့တို့၏ ဖျက်ဖျက် ဖျက် ဖျက် မြည်လျက် ပေါက်ကွဲခြင်းကဲ့သို့” မှတ်အပ်သော အာရုံ သင်္ခါရ နှင့် မှတ်သိမှု ဝိပဿနာ သင်္ခါရတို့၏ ရှေ့ဆင့် နောက်ဆင့်လိုက်၍ တကုန်ထဲ ကုန်နေခြင်း၊ တပျက်ထဲ ပျက်နေခြင်းကို သာလျှင် စောင့်ပြီး ကြည့်နေရသလိုပင် မပြတ်တွေ့မြင်လျက် ရှိလေ၏။ သည်းထန်စွာ ရှာသော မိုးရေပေါက်များကြောင့် ရေပြင်ပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်ကြသော ရေပွက်ကလေးများသည် လျင်မြန်စွာ ပျက်၍

ပျက်၍ သွားကြသလိုပင် အာရုံ သင်္ခါရနှင့်၊ မှတ်သိမှု သင်္ခါရတို့ကိုလဲ
 ရှေးနောက်ဆင့်လျက် လျင်မြန်စွာ ပျက်၍ ပျက်၍ သွားကြသည်
 ကိုသာ မပြတ် တွေ့မြင်လျက် ရှိလေ၏။ ရိပ်ရိပ် ရိပ်ရိပ်နဲ့ လျင်မြန်
 စွာ လှုပ်ရှား ပျက်စီးသော တံလျှပ်ကဲ့သို့ ရိပ်ကနဲ ရိပ်ကနဲ လျင်
 မြန်စွာ ပျောက်ကွယ် သွားကြသည်ကိုသာ မပြတ် တွေ့မြင်လျက်
 ရှိလေ၏။ ဤသို့ မြင်သော ယောဂီကို ရည်၍ အောက်ပါ ဓမ္မပဒ
 ဂါထာကို ဟောတော်မူသည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ မိန့်ဆို၏။

ယထာ ပုပ္ဖုဠကံ ပဿေ၊ ယထာ ပဿေ မရိစိကံ။
 ဧဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တံ၊ မစ္စုရာဇာ န ပဿတိ။

ပုပ္ဖုဠကံ၊ ရေပွက်ကို။ ပဿေ ယထာ၊ လျင်စွာ ပျက်၍ ပျက်၍
 သွားသည်ဟု တွေ့မြင်ရသကဲ့သို့ ၎င်း။ မရိစိကံ၊ တံလျှပ်ကို။ ပဿေ
 ယထာ၊ လျင်စွာ ပျက်၍ ပျက်၍ သွားသည် ဟု တွေ့မြင်ရသကဲ့သို့
 ၎င်း။ ဧဝံ၊ ဤအတူ။ လောကံ၊ ခန္ဓာငါးပါး ဟူသော လောကကို။
 အဝေက္ခန္တံ၊ လျင်စွာ ပျက်၍ ပျက်၍ သွားသည် ဟု သိမြင်သော
 သူကို။ မစ္စုရာဇာ၊ သေမင်းသည်။ န ပဿတိ၊ မတွေ့ မမြင်နိုင်။

ပျက် သွားသည် ဟု ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်အပ်ပြီးသော အာရုံ
 တိုင်း အာရုံတိုင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍၊ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊
 ကံ၊ ဘဝသစ် ခန္ဓာတို့ မဖြစ်ထိုက်ကုန်ပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ မဖြစ်
 ထိုက်သော ထိုဘဝသစ် ခန္ဓာတို့ အတွက် အသေ ငြိမ်းသည်ကို ၎င်း၊
 အပျက်ကို မြင်သော ဘင်္ဂဉာဏ် စသည်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှုမြင်၍
 အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သောအခါ၌ ဘဝသစ်နှင့် ဆိုင်သော
 သေမှု လုံးဝကင်းငြိမ်းသည်ကို ၎င်း၊ ရည်ရွယ်၍ “သေမင်းက မမြင်
 နိုင်”ဟု ဟောတော်မူပေသည်။

ဘင်္ဂဉာဏ် ပြီး၏။

ဘယ, အာဒိနဝ, နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်

ဘဂ်ဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်၍ “ရှေးက ရုပ်နာမ်များလဲ ချုပ်ပျက် သွားကြလေပြီ၊ ယခုလဲ ချုပ်ကြဆဲပင်၊ နောင်လဲ သည်လို ပင် ချုပ်ပျက်နေကြမှာဘဲ” ဟု ကောင်းကောင်း သဘောကျသော အခါ၌ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို ‘ကြောက်စရာကောင်းသည်’ ဟု သိမြင်လျက် ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်၏။

တဿ အတိတာ သင်္ခါရာ နိရုဒ္ဓါ၊ ပစ္စုပ္ပန္နာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊
အနာဂတေ နိဗ္ဗတ္တနကသင်္ခါရာပိ ဧဝမေဝ နိရုဇ္ဈိဿန္တိတိ
ပဿတော ဧတသ္မိံ ဌာနေ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ နာမ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၀၂)

တဿ၊ ဘဂ်ဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သော ထိုယောဂီအား။
အတိတာ သင်္ခါရာ၊ အတိတ်သင်္ခါရတို့သည်။ နိရုဒ္ဓါ၊ ချုပ်ပျက် လေ
ကုန်ပြီ။ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရတို့သည်။ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ချုပ်ပျက်
ကုန်ဆဲ။ အနာဂတေ နိဗ္ဗတ္တနကသင်္ခါရာပိ၊ နောင်အခါ၌ ဖြစ်မည့်
သင်္ခါရတို့ သည်လည်း။ ဧဝမေဝ၊ ဤ နည်းတူပင်။ နိရုဇ္ဈိဿန္တိ၊
ချုပ်ပျက်ကုန်လတံ့။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ပဿတော၊ မြင်လတ်သော်။
ဧတသ္မိံ ဌာနေ၊ ဤအရာ၌။ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ နာမ၊ ကြောက်
စရာဟု ထင်မြင်သော ဘယဉာဏ်မည်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပေါ်၏။

ထိုအခါ၌ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်းလဲ ပျက်၍ ပျက်၍ သွားသော
သင်္ခါရတို့၌ ကြောက်သော အခြင်းအရာနှင့် တကွ အသိဉာဏ်
ဖြစ်၏။ ဆင်ခြင်မိသော အာရုံတို့၌လဲ ကြောက်စရာကောင်းသည်
ဟု ထင်မြင်လျက် အသိဉာဏ် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မှတ်တုံစိတ်သည်
ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်, ဘဂ်ဉာဏ် ဖြစ်စဉ်ကကဲ့သို့ ကြည်သာ ရှင်ပျ
တက်ကြွခြင်းမရှိမူ၍ အားငယ်သလိုပင် ဖြစ်တတ်၏။ သို့သော်လဲ
ရန်သူများ တစ္ဆေ သူရဲများကို ကြောက်သလို စိတ်နှလုံးမသာ
ဖြစ်လျက် ကြောက်ခြင်းမျိုးကား မဟုတ်ပေ၊ ကြောက်စရာကောင်း
သည်ကို အမှန်အတိုင်း သိရ၍ မရွှင်မပျ ဖြစ်ရုံမျှသာတည်း။

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ ပန ဘာယတိ န ဘာယတီတိ၊ န ဘာယတိ၊ တဗ္ဗိ အတိတာ သင်္ခါရာ နိရုဒ္ဓါ၊ ပစ္စုပ္ပန္နာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ အနာဂတာ နိရုဇ္ဈိဿန္တီတိ တိရဏမတ္တမေဝ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၀၃)

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ၊ ဘယဉာဏံသည်။ ဘာယတိ န ဘာယ-
တီတိ၊ ကြောက်တတ်သလား၊ မကြောက်တတ်ဘူးလား ဟူမူ။ န
ဘာယတိ၊ တကယ်ကြောက်တတ်သည်ကား မဟုတ်ဟု ဖြေအပ်၏။
ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ တံ၊ ထိုဘယဉာဏံသည်။ အတိတာ- ပေ- နိရုဇ္ဈိ-
ဿန္တီတိ၊ အတိတ် သင်္ခါရတို့ ချုပ်ကုန်ပြီ၊ ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရတို့ ချုပ်
ကုန်ဆဲ၊ အနာဂတ် သင်္ခါရတို့ ချုပ်ကုန်လတံ့ ဟူ၍။ တိရဏမတ္တ-
မေဝ၊ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ရုံမျှသာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

ဤဘယဉာဏံ ရင့်သန်လျှင် အာဒိနဝဉာဏံ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထို
အခါမှာ မှတ်မိတဲ့ သင်္ခါရတို့၌၎င်း၊ ဆင်ခြင်မိတဲ့ သင်္ခါရ ဘုံဘဝတို့
၌၎င်း၊ သာယာဘွယ် အကောင်း အမွန် အနှစ် အရသာ ရှိသည်
ဟု မထင်မြင်ပြီ၊ မှတ်မိတိုင်း ဆင်ခြင်မိတိုင်း ရှုံ့မှန်းဘွယ်တို့ကိုသာ
တွေ့နေရသည်ဟု ထင်မြင်၏။ မကောင်းတာတွေ ရုန့်ရင်း ကြမ်း
တမ်းတာတွေကိုသာ တွေ့နေရသည်ဟု ထင်မြင်၏။ အောက်
ပါမှာ ဘယ၊ အာဒိနဝဉာဏံ ဖြစ်ပုံကို ပြသော ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်
ပေတည်း။ (၅၆)

ဥပ္ပါဒေါ ဘယန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒိနဝေ
ဉာဏံ။ ပဝတ္တံ ဘယန္တိ၊ နိမိတ္တံ ဘယန္တိ၊ အာယုဟနာ
ဘယန္တိ၊ ပဋိသန္ဓိ ဘယန္တိ၊ ဂတိ၊ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဥပပတ္တိ၊ ဇာတိ၊
ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏံ၊ သောကော၊ ပရိဒေဝေါ၊ ဥပါယာ-
သော ဘယန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒိနဝေ ဉာဏံ။
(ပဌမ ဝါရ)။

ဥပ္ပါဒေါ ဒုက္ခန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒိနဝေ
ဉာဏံ။ ပဝတ္တံ-ပေ- ဥပါယာသော ဒုက္ခန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ
ပညာ အာဒိနဝေ ဉာဏံ။ (ဒုတိယ ဝါရ)။

ဥပ္ပါဒေါ သာမိသန္တိ-ပေ- ဥပါယာသော သာမိသန္တိ
ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒီနဝေ ဗျာဏံ။ (တတိယဝါရ)။

ဥပ္ပါဒေါ သင်္ခါရာတိ-ပေ- ဥပါယာသော သင်္ခါရာတိ
ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒီနဝေ ဗျာဏံ။ (စတုတ္ထဝါရ)။

ဥပ္ပါဒေါ၊ ယခုဘဝ၌ စ၍ ဖြစ်ခဲ့ခြင်းသည်။ ဘယန္တိ၊ ကြောက်
စရာကောင်းသည်ဟု။ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ၊ ကြောက်ဖွယ်ဘေး
ဟု ထင်သော သိမှု = ပညာသည်။ အာဒီနဝေ ဗျာဏံ၊ အာဒီနဝ
ဗျာဏ်မည်၏။ (ပဝတ္ထံ စသော နောက်ပုဒ်တို့၌လဲ ပါဠိအနက် အပြည့်အစုံကို နည်းတူပင်
ချဲ့၍ သိပါလေ)။ ။ ပဝတ္ထံ၊ မကုန်ဆုံးနိုင်အောင် မပြတ်ဖြစ်နေခြင်းသည်။
ဘယန္တိ၊ ကြောက်စရာ ကောင်းသည်ဟု။ (အဟောင်း အဟောင်း ချုပ်
ပျောက်သွားသော်လဲ အသစ် အသစ် ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိသောကြောင့် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း
မပြတ် ထင်ပေါ်လျက် ရှိသော ရုပ်နာမ်အစဉ်ကို ကြောက်စရာဟု ထင်မြင်သည်)။ ။
နိမိတ္တံ၊ အကောင်အထည် ခြိမ် မရှိပါဘဲလျက် အကောင် အထည်
ခြိမ် ရှိသလိုပင် ထင်ပေါ်လျက်ရှိသော ဖောင်းမှု ပိန်မှု ထိုင်မှု
ကွေးမှု ဆန့်မှု မြင်မှု ကြားမှု စသော သင်္ခါရ နိမိတ်သည်။ (နိမိတ္တန္တိ
သဗ္ဗမိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ- အဋ္ဌကထာ ။ ။ သင်္ခါရနိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနံ သမူဟာဒိသနဝသေန
သ-ကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ သ-ဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာနံ- ဒီကာ)။ ။ အာယူဟနာ၊
ချမ်းသာ ကောင်းစားရန် ရည်သန်၍ အားထုတ်မှု ဟူသော
ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံသည်။ ပဋိသန္တိ၊ နောင်တဖန် ဖြစ်ရခြင်း
သည်။ ဂတိ၊ ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ လူ၊ နတ် အဖြစ် ဟူသော
လားရာ ဂတိသည်။ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်။ ဥပပတ္တိ၊
ကပ်ရောက်အပ်သော ဘဝသည်။ ဇာတိ၊ ဖြစ်ခြင်းသည်။ ဇရာ၊
အိုခြင်းသည်။ ဗျာဓိ၊ မကျန်းမမာ နာဖျားခြင်းသည်။ မရဏံ၊
သေခြင်းသည်။ သောကော၊ စိုးရိမ် ပူဆွေးခြင်းသည်။ ပရိဒေဝေါ၊
ငိုကြွေးခြင်းသည်။ ဥပါယာသော၊ ပြင်းစွာ ပူပန်ခြင်းသည်။
ဘယန္တိ၊ ကြောက်စရာကောင်းသည်ဟု။ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ၊
ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ထင်သော သိမှု = ပညာသည်။ အာဒီနဝေ
ဗျာဏံ၊ အာဒီနဝဗျာဏ် မည်၏။ (ပဌမ ဝါရ၌ အနက် ပြီး၏)။

ဥပ္ပါဒေါ၊ ယခု ဘဝ၌ စ၍ ဖြစ်ခဲ့ခြင်းသည်။ ဒုက္ခန္တိ၊ ဆင်းရဲ
ပင်တည်း ဟူ၍။ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ၊ ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု

ထင်သော သိမှု = ပညာသည်။ အာဒိနဝေ ဉာဏံ၊ အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။ (ကြွင်းသော ပါဠိ အနက်ကို ပဌမ ဝါရ၌ကဲ့သို့ ချဲ့လေ။ ဒုတိယ ဝါရ ပြီး၏။)

ဥပ္ပါဒေါ၊ ယခု ဘဝ၌ စ၍ ဖြစ်ခဲ့ခြင်းသည်။ သာမိသန္တိ၊ ဝဋ် ဆင်းရဲ၊ ကာမဂုဏ်၊ ကိလေသာ ဟူသော အစာနှင့် ရောနှော နေသည်ဟူ၍။ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ၊ ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ထင်သော သိမှု = ပညာသည်။ အာဒိနဝေ ဉာဏံ၊ အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။

(နေ့ဥတု၌ မီးလောင်စာများနှင့် ရောယှက်နေသော အိမ်ကို မီးလောင်မည်မှ စိုးရိမ်ရ သကဲ့သို့၊ ကိလေသာမီး၏ အစာဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ ကာမဂုဏ်တို့နှင့် တကွ ဖြစ်သော ကြောင့် စိုးရိမ် ကြောက်ရွံ့ဘွယ်ကောင်းသည် ဟူ၍၎င်း၊ ထမင်း ဟင်း အစာ လူးလဲသော လက်ကဲ့သို့၊ လူးလဲ ညစ်ပေစေတတ်သော ကိလေသာ အစာနှင့် တကွ ဖြစ်သောကြောင့် စက်ဆုပ်ဖွယ် ရွံ့ဘွယ်ကောင်းသည် ဟူ၍၎င်း၊ ထင်မြင်သည် ဟူလို။ ကြွင်းသော ပါဠိအနက်ကို ပဌမ ဝါရ နည်းတူပင် သိလေ။ တတိယ ဝါရ ပြီး၏။)

ဥပ္ပါဒေါ၊ ယခု ဘဝ၌ စ၍ ဖြစ်ခဲ့ခြင်းသည်။ သင်္ခါရာတိ၊ မငြိမ်း အေးတဲ့ သင်္ခါရတို့ဟူ၍။ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ၊ ကြောက်ဖွယ် ဘေးဟု ထင်သော သိမှု = ပညာသည်။ အာဒိနဝေ ဉာဏံ၊ အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။ (ကြွင်းသော ပါဠိ အနက်ကို ပဌမ ဝါရ နည်းတူပင် သိလေ။ စတုတ္ထ ဝါရ ပြီး၏။)

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်နာမ်နှင့်၊ မှတ်သိမှု ဝိပဿနာတို့ ၏ တပျက်ထဲ ပျက်နေခြင်းကိုသာ မျက်မှောက် တွေ့မြင်ရ၍ ‘ကြောက်စရာတွေချည်းဘဲ’ ဟု သဘောကျပြီးသော သူသည် “ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ အစ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရင်း ဖြစ်သော ယခု ဘဝ ပဋိသန္ဓေကို ဆင်ခြင်မိလျှင်” ထိုအစ ဖြစ်ပေါ်မှုကိုလဲ ‘ကြောက်စရာကောင်းသည်’ ဟူ၍သာ ထင်မြင်၏။ ဤသို့ ထင်မြင် သော အသိဉာဏ်သည် ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။ ဤသို့သော နည်းဖြင့် ဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို သိအပ်၏။ အထူးကား ပဝတ္တ နိမိတ္တတို့၌ သီးခြား မဆင်ခြင်ရဘဲ၊ မှတ်ရုံမျှဖြင့်သော်လဲ ကြောက် စရာကောင်းသည်ဟု ထင်မြင်နိုင်သေး၏။

ဥပ္ပါဒ အစ၊ ဥပါယာသ အဆုံး၊ ရှိသော ၁၅-ပုဒ်တို့တွင် ဥပ္ပါဒ၊ ပဝတ္တ၊ နိမိတ္တ၊ အာယူဟနာ၊ ပဋိသန္ဓိ ဟူသော ဤငါးပုဒ်

သည်သာလျှင် ဘယ၊ အာဒိနဝဉာဏ်တို့၏ ဖြစ်ရာ လိုရင်းအာရုံပြ စကားတည်း။ ဂတိ စသော ၁၀-ပုဒ်တို့ကိုကား ပါဠိ ဝေါဟာရ မျှဖြင့် ထူးသောကြောင့်၎င်း၊ ဉာဏ်ကျယ်သော သူအား ထို ဝေါဟာရ အထူးတို့ဖြင့်လဲ ဆင်ခြင်လျက် ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ၎င်း၊ အပို ထပ်မံ၍ ပြတော်မူပေသည်။ ထို ၁၀-ပုဒ်တို့တွင် နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဇာတိ၊ ဤ ၂-ပုဒ်တို့သည် ဥပ္ပါဒ၊ ပဋိသန္ဓိ၊ ဤ ၂-ပုဒ်လုံး နှင့် အရ တူကုန်၏။ ဂတိ၊ ဥပပတ္တိ၊ ဤ ၂-ပုဒ်တို့သည် ပဝတ္တ ပုဒ်နှင့် အရ တူကုန်၏။ ဇရာ စသော ၆-ပုဒ်တို့သည် နိမိတ္တ၌ အတွင်း ဝင်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဥပ္ပါဒ စသော ငါးပုဒ် အရ ထင်မြင်လျှင်ပင် ပြည့်စုံပြီဟု မှတ်အပ်၏။

တတ္ထ ဘယာကာရေန ပဝတ္တံ ဉာဏံ ဘယတုပဋ္ဌာန- ဉာဏံ၊ ဣတရာကာရဝသေန ပဝတ္တံ အာဒိနဝဉာဏန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၅၁)

တတ္ထ၊ ထိုဘယာကာရ စသည်တို့တွင်။ ဘယာကာရေန၊ ကြောက်ဖွယ်ဟု ထင်မြင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ပဝတ္တံ ဉာဏံ၊ ဖြစ်သောဉာဏ်သည်။ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ၊ ဘယဉာဏ် မည်၏။ ဣတရာကာရဝသေန၊ ဤမှ တပါးသော ဒုက္ခ၊ သာမိသ၊ သင်္ခါရ၊ ဟု ထင်မြင်သော အခြင်းအရာတို့၏ အလိုအားဖြင့်။ ပဝတ္တံ ဉာဏံ၊ ဖြစ်သောဉာဏ်သည်။ အာဒိနဝဉာဏံ၊ အာဒိနဝ ဉာဏ် မည်၏။ ဣတိ-ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ဤဋီကာနှင့် အညီ ပါဠိ လေးဝါရတို့တွင် ဘယန္တိ ဟူသော ပုဒ်နှင့် တကွသော ပဋ္ဌမ ဝါရဖြင့် ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ပြသည်။ ကျန်သုံးဝါရဖြင့် အာဒိနဝဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ပြသည် ဟု ခွဲခြား၍ ယူအပ်၏။

ဥပ္ပါဒ စသည်တို့ကို ဘယ၊ ဒုက္ခ၊ သာမိသ၊ သင်္ခါရ၊ ဟု ထင်မြင် သော ယောဂီအား “ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်မှုကင်းခြင်း၊ မပြတ် ဖြစ်မှု ကင်းခြင်း၊ သင်္ခါရနိမိတ် ကင်းခြင်း၊ အားထုတ်မှု = ကံမရှိခြင်း၊ တဖန်မဖြစ်ရခြင်း၊ တို့က ဘေးကင်းပေသည်၊ ချမ်းသာ ကောင်းမွန်

ပေသည်၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ ကာမဂုဏ်၊ ကိလေသာ၊ ဟူသော အစာမှ ကင်းလွတ်ပေသည်။ ငြိမ်းအေးပေသည်” ဟု နိဗ္ဗာန်ကို မှန်းဆ လျက် ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ဆင်ခြင်သော အသိဉာဏ်လဲ ဖြစ်ပေါ် ၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္တိဒါမဂ်၌—

အနုပ္ပါဒေါ ခေမန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏံ-စသည်ဖြင့်၎င်း၊
အနုပ္ပါဒေါ သုခန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏံ-စသည်ဖြင့်၎င်း၊
အနုပ္ပါဒေါ နိရာမိသန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏံ-စသည်ဖြင့်၎င်း၊
အနုပ္ပါဒေါ နိဗ္ဗာနန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏံ-စသည်ဖြင့်၎င်း၊

သန္တိပဒဉာဏ် လေးဝါရတို့ကိုလဲ ဆက်၍ ဟောတော်မူပေ သည်။ ဤလေးဝါရတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော သန္တိပဒဉာဏ်သည်ကား ဘယ၊ အာဒိနဝဉာဏ် မဟုတ်ပေ၊ ၎င်းဉာဏ်တို့မှ ဆက်လက်၍ တရား သဘောအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်သော အာနိသံသ ဉာဏ်မျှ သာတည်း။

အာဒိနဝဉာဏ် ရင့်သန်လျှင် နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုအခါ၌ အာဒိနဝဉာဏ်ဖြင့် အပြစ် မြင်ပြီးသည်အား လျော်စွာ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်းလဲ ပျင်းရိ ငြီးငွေ့ဘွယ် ဟူ၍သာ ထင်မြင်၏။ စဉ်းစား ဆင်ခြင်ကြည့်လျှင်လဲ ပျင်းရိ ငြီးငွေ့ဘွယ် ဟူ၍သာ ထင်မြင်၏။ အယုတ်ဆုံး အားဖြင့် ကြံစည် စိတ်ကူးနေရသည်ကိုပင် ပျင်းရိ ငြီးငွေ့ဘွယ် ဟု ထင်မြင်တတ်၏။ ဤဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ဓမ္မပဒ၌ ဤသို့ ဟောတော်မူ၏။

သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဒေ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။
သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဒေ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။
သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဒေ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။

သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ၊ အလုံးစုံသော ရုပ် နာမ် သင်္ခါရတို့သည်။ အနိစ္စာ-
 တိ၊ မမြဲကုန်ဟူ၍။ ယဒါ၊ ဘင်္ဂဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သော
 အကြင် အခါ၌။ ပညာယ၊ ပစ္စက္ခဉာဏ်မှ အစဉ်လျှောက်၍ ဖြစ်
 သော အန္တယဝိပဿနာ ဉာဏ် ပညာဖြင့်။ ပဿတိ၊ မြင်၏။ အထ၊
 ထိုသို့မြင်သော အခါ၌။ ။(မဟာဒီကာ အလိုအားဖြင့်ကား .. ယဒါ၊ အကြင် အခါ
 ၌။ ပညာယ၊ သမ္မသန ဉာဏ်ပညာဖြင့်။ ပဿတိ-သမ္မသတိ၊ ရှုမြင် သုံးသပ်၏။ အထ-ပစ္စာ၊
 သုံးသပ်ပြီး၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည်တို့ ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌။ ဤသို့ အနက်ပြန်လေ)။
 ဒုက္ခေ၊ ဘယဉာဏ် အာဒိနဝဉာဏ် တို့ဖြင့် ဘေးဟု ထင်မြင်အပ်ပြီး၊
 အပြစ်မြင်အပ်ပြီးသော ရုပ် နာမ် ဆင်းရဲ၌။ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ မပျော် မမွေ
 ငြီးငွေ့လေ၏။ ဧသ၊ ဤငြီးငွေ့သော ဉာဏ်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊
 ကိလေသာ အညစ် အကြေးမှ စင်ကြယ်ခြင်းငှါ။ (ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ ဝေါဒါ-
 နတ္ထာယ-အဋ္ဌကထာ ဖွင့်)။ မဂ္ဂေါ၊ အကြောင်း ပေတည်း။

သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ၊ အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့သည်။ ဒုက္ခာ-
 တိ၊ ဆင်းရဲတို့တည်း၊ မကောင်းကုန် ဟူ၍။ (အကြွင်း ပဌမဂါထာ
 နှင့် တူပြီ။)

သဗ္ဗေ ဓမ္မာ၊ အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ် သဘောတရားတို့သည်။
 အနတ္တာတိ၊ အစိုးပိုင်သော ငါကောင် မဟုတ်ကုန်၊ ငါကောင်
 မရှိကုန် ဟူ၍။ (အကြွင်း ပဌမဂါထာနှင့် တူပြီ။)

ဘယ၊ အာဒိနဝ၊ နိဗ္ဗိဒါ ဟူသော ဤဉာဏ် သုံးမျိုးသည်
 အနု၊ အလတ်၊ အရင့်စားအားဖြင့် သာလျှင် ၃-ပါး ကွဲပြားသည်။
 သင်္ခါရတို့၏ အပြစ်ကို ထင်ရှား သိမြင်သော သဘော လက္ခဏာ
 အားဖြင့်ကား တမျိုးတည်းသော ဉာဏ်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်
 အချို့သော သူအား ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လျှင် မကြာမီ တခဏ
 အတွင်းမှာသော်လဲ အာဒိနဝ၊ နိဗ္ဗိဒါ ဉာဏ်များ ဆက်လက်၍
 ဖြစ်ပေါ်တတ်ပေသည်။ ထို့ပြင်၊ အထက် ဉာဏ်သို့ လျင်မြန်စွာ
 တက်သွားသော အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား ဘယ အာဒိနဝ နိဗ္ဗိန္ဒ အခြင်း
 အရာတို့တွင် တပါး နှစ်ပါးမျှသာ ထင်ရှားသည်လဲရှိပေသည်။

တေနာဟု ပေါရာဏာ ဘယတုပဋ္ဌာနံ ဧကမေဝ
 တိဏိ နာမာနိ လာဘိ၊ သဗ္ဗသင်္ခါရေ ဘယတော အဒ္ဓသာတိ

ဘယတုပဋ္ဌာနံ နာမ ဇာတံ။ တေသု ယေဝ သင်္ခါရေသု
အာဒိနဝံ ဥပ္ပါဒေသီတိ အာဒိနဝါနုပဿနာ နာမ ဇာတံ။
တေသု ယေဝ သင်္ခါရေသု နိဗ္ဗိန္ဒမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ နိဗ္ဗိဒါ-
နုပဿနာ နာမဇာတန္တိ။ ပါဠိယမ္ပိ ဝုတ္တံ၊ ယာ စ ဘယတု-
ပဋ္ဌာနေ ပညာ၊ ယဉ္စ အာဒိနဝေ ဉာဏံ၊ ယာ စ နိဗ္ဗိဒါ၊
ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္စနမေဝ နာနန္တိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၀)

တေန၊ ထို့ကြောင့်။ ပေါရာဏာ၊ ရှေးဆရာတို့သည်။ အာဟု၊
ဆိုကုန်ပြီ။ ဘယတုပဋ္ဌာနံ ဧကမေဝ၊ ဘယဉာဏ် တခုတည်းက
ပင်လျှင်။ တီဏိ နာမာနိ၊ အမည်သုံးမျိုးတို့ကို။ လဘိ၊ ရလေပြီ။
သဗ္ဗသင်္ခါရေ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့ကို။ ဘယတော အဒ္ဓသ၊
ကြောက်ဖွယ်ဟု မြင်ပြီ။ ဣတိ၊ ဤအကြောင်းကြောင့်။ ဘယတု-
ပဋ္ဌာနံ နာမ ဇာတံ၊ ဘယဉာဏ် မည်သည် ဖြစ်လေ၏။ တေသု
ယေဝ သင်္ခါရေသု၊ ကြောက်ဖွယ်ဟု မြင်အပ်ပြီးသော ထိုသင်္ခါရ
တို့၌ ပင်လျှင်။ အာဒိနဝံ၊ အပြစ်ကို။ ဥပ္ပါဒေသိ၊ ထင်ရှားစေပြီ။
[ပါတုကာသိ ဝိဘာဝေသိ-ဋီကာအဖွင့်]။ ဣတိ၊ ဤ အကြောင်းကြောင့်။
အာဒိနဝါနုပဿနာ နာမ ဇာတံ၊ အာဒိနဝဉာဏ် မည်သည်
ဖြစ်လေ၏။ တေသု ယေဝ သင်္ခါရေသု၊ အပြစ်မြင်အပ်ပြီးသော
ထိုသင်္ခါရတို့၌ ပင်လျှင်။ နိဗ္ဗိန္ဒမာနံ ဥပ္ပန္နံ၊ ငြီးငွေ့လျက် ဖြစ်လေပြီ။
ဣတိ၊ ဤ အကြောင်းကြောင့်။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ နာမ ဇာတံ၊
နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် မည်သည် ဖြစ်လေ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ရှေးဆရာတို့က
ဆိုကုန်ပြီ။ ပါဠိယမ္ပိ၊ ပဋိသန္တိဒါမဂ် ပါဠိ တော်၌လဲ။ ယာ စ
ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ၊ အကြင် ဘယဉာဏ်သည်၎င်း။ ယဉ္စ
အာဒိနဝေ ဉာဏံ၊ အကြင် အာဒိနဝဉာဏ်သည်၎င်း။ ယာ စ
နိဗ္ဗိဒါ၊ အကြင် နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်သည်၎င်း။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣမေ ဓမ္မာ၊
ဤဉာဏ်တို့သည်။ ဧကတ္တာ၊ တူသော သဘော တရားကိုယ်
ရှိကုန်၏။ ဗျဉ္စနမေဝ၊ အမည် သဒ္ဓါမျှသည်သာလျှင်။ နာနံ၊
ထူးခြား၏။ ဣတိ ဝုတ္တံ၊ ဤသို့ ဟောတော်မူအပ်၏။

ဘယ, အာဒိနဝ, နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် ပြီး၏။

မုဉ္ဇိတုကမုတာ၊ ပဋိသန္ဓိ၊ သန္ဓိရူပေက္ခာဉာဏ်

ဣမိနာ ပန နိဗ္ဗိဒါဉာဏေန ဣမဿ ကုလပုတ္တဿ နိဗ္ဗိန္ဒန္တဿ ဥက္ကဏ္ဍန္တဿ အနဘိရမန္တဿ သဗ္ဗဘဝ-ယောနိ ဂတိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ သတ္တာဝါသ ဂတေသု သဘောဒကေသု သင်္ခါရေသု ဧကသင်္ခါရေပိ စိတ္တံ န သဇ္ဇတိ န လဂ္ဂတိ န ဗဇ္ဈတိ၊ သဗ္ဗသ္မာ သင်္ခါရဂတာ မုဉ္ဇိတုကာမံ နိဿရိတုကာမံ ဟောတိ။ အထဿ ဧဝံ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဝိဂတာလယဿ သဗ္ဗသင်္ခါရဂတာ မုဉ္ဇိတု-ကာမဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မုဉ္ဇိတုကမုတာဉာဏ်။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၀၀)

ဣမိနာ ပန နိဗ္ဗိဒါဉာဏေန၊ ဤနိဗ္ဗိဒါ ဉာဏ်ဖြင့်။ နိဗ္ဗိန္ဒန္တဿ ဥက္ကဏ္ဍန္တဿ အနဘိရမန္တဿ၊ ငြီးငွေ့ ပျင်းရိ မပျော်မွေ့သော။ ဣမဿ ကုလပုတ္တဿ၊ ဤအမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးအား။ သဗ္ဗ ဘဝ-ပေ-သင်္ခါရေသု၊ အလုံးစုံသော ဘဝ ၃-ပါး၊ ယောနိ ၄-ပါး၊ ဂတိ ၅-ပါး၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇-ပါး၊ သတ္တာဝါသ ၉-ပါး၌ တည်ကုန်သော ပျက်စီးခြင်းရှိသည့် သင်္ခါရများစွာတို့တွင်။ ဧကသင်္ခါရေပိ၊ တခုသောသင်္ခါရ၌ သော်လည်း။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ န သဇ္ဇတိ န လဂ္ဂတိ န ဗဇ္ဈတိ၊ မကပ် မငြိ မတွယ်။ သဗ္ဗသ္မာ သင်္ခါရဂတာ မုဉ္ဇိတုကာမံ၊ သင်္ခါရ အလုံးစုံမှ လွတ်လို၏။ နိဿရိတုကာမံ ဟောတိ၊ ရှောင်ခွါ ထွက်သွားလို၏။ အထ၊ ထိုအခါ၌။ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဧဝံ ဝိဂတာ-လယဿ၊ သင်္ခါရအလုံးစုံတို့၌ ဤဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့် တွယ်တာမှု ကင်းလျက်။ သဗ္ဗသ္မာ သင်္ခါရဂတာ ဧဝံ မုဉ္ဇိတုကာမဿ၊ သင်္ခါရ အလုံးစုံမှ ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် လွတ်လိုသော။ အဿ၊ ဤ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးအား။ မုဉ္ဇိတုကမုတာဉာဏ် ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ မုဉ္ဇိ-တုကမုတာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်၏။

ဘဝ သုံးပါး ဟူသည်ကား ကာမဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝ၊ တို့ပေတည်း။ ယောနိလေးပါး ဟူသည်ကား အဏ္ဏဇ-ဥမှ ပေါက်

ဖွားသော သတ္တဝါမျိုး၊ ဇလဗုဇ-သူငယ်အိမ်မှ ပေါက်ဖွားသော သတ္တဝါမျိုး၊ သံသေဒဇ-အညှိ၌ ဖြစ်ပွားသော သတ္တဝါမျိုး၊ ဩပပါတိက-အနီး၌ ရုတ်တရက် ကျလာသကဲ့သို့ ကိုယ်ထင်ရှား အပြည့်အစုံ ဘွားကနဲ ဖြစ်ပေါ်သော သတ္တဝါမျိုး၊ ဤလေးမျိုးတို့ ပေတည်း။ ဂတိငါးပါး ဟူသည်ကား ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ လူ၊ နတ်၊ ဤငါးပါးတို့ပေတည်း။ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ (၇) ပါး ဟူသည်ကား လူတို့သည်၎င်း၊ ကာမဝစရ နတ်တို့သည်၎င်း အချင်းချင်း ကိုယ် ကာယအားဖြင့်လဲ ထူးခြားကုန်၏။ ပဋိသန္ဓေ သညာအားဖြင့်လဲ ထူးခြားကုန်၏။ လူ အချင်းချင်း နတ် အချင်းချင်း မတူကြကုန်။ ထို့ကြောင့် နာနတ္တကာယ-နာနတ္တသညီ မည်ကုန်၏။ (၁)။ ။ ပဌမဇာန် မြဟ္မာတို့သည်၎င်း၊ အပါယ်သတ္တဝါတို့သည်၎င်း၊ အချင်းချင်း ကိုယ်ထူးခြား၍ သညာတူသောကြောင့် နာနတ္တကာယ-ကေတ္တသညီ မည်ကုန်၏ (၂)။ ။ ဒုတိယဇာန် မြဟ္မာတို့သည် အချင်းချင်း ကိုယ်တူ၍ သညာထူးခြားသောကြောင့် ကေတ္တကာယ-နာနတ္တသညီ မည်ကုန်၏ (၃)။ ။ တတိယဇာန်မြဟ္မာတို့သည်၎င်း၊ ဝေဟပွိုလ်မြဟ္မာ တို့သည်၎င်း၊ အချင်းချင်း ကိုယ်၊ သညာ၊ နှစ်မျိုးလုံးတူသောကြောင့် ကေတ္တကာယ-ကေတ္တသညီ မည်ကုန်၏ (၄) ။ ။ သုဒ္ဓါဝါသ မြဟ္မာတို့လဲ ဤစတုတ္ထဝိညာဏဋ္ဌိတိ၌ ဝင်သင့်ကုန်၏။ ။ အာကာသာနဉ္စာယတနမြဟ္မာတို့သည် အာကာသာနဉ္စာယတနသညီ မည်ကုန်၏။ (၅)။ ။ ဝိညာဏဉ္စာယတနမြဟ္မာတို့သည် ဝိညာဏဉ္စာယတနသညီ မည်ကုန်၏ (၆)။ ။ အာကိဉ္စညာယတန မြဟ္မာတို့သည် အာကိဉ္စညာယတနသညီ မည်ကုန်၏ (၇)။ ။ ဤ (၇) ပါးတို့ပေတည်း။ ၎င်း (၇) ပါးတို့၌ အသညသတ်နှင့် နေဝသညာတို့ကို ထည့်လျှင် သတ္တဝါတို့၏ နေရာ သတ္တာဝါသ ၉-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်သည်ကား လေ့လာ မှတ်သား နာကြားဘူးသမျှ၌သာ ဆင်ခြင်လျက် ကျက်စား နိုင်ပေသည်။ မမှတ်သားဘူးသော အမည်ဖြင့်ကား ကိလေသာလဲ မဖြစ်နိုင်၊ ဉာဏ်လဲ မဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း။ သို့သော်လဲ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် ဘဝသုံးမျိုး၌ ငြီးငွေ့မှု ဉာဏ်ဖြစ်လျှင်ပင် ဝိပဿနာ ပြည့်စုံတော့သည်သာ

တည်း။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ...ယောနိ ဂတိ စသော အမည်တို့မှာ ထိုဘဝသုံးမျိုး၏ ပရိယာယ် ဝေါဟာရ အမည်ထူး မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့်ပေတည်း။

တနေရာရာ၌ အပြစ်မြင်၍ မပျော်မရွှေ ငြီးငွေ့ ပျင်းရိသော သူအား ထိုနေရာမှ ထွက်ခွာ သွားလိုခြင်း၊ ထိုနေရာကို စွန့်လွှတ် လိုခြင်းသည် ဖြစ်မြဲ ဓမ္မတာပေတည်း။ ထို့ကြောင့် မှတ်ရတဲ့အာရုံ သင်္ခါရနှင့် မှတ်မှု ဝိပဿနာ သင်္ခါရတို့၌ ကြောက်ဖွယ်ထင်လျက် အပြစ်မြင်ပြီး၍ ငြီးငွေ့မှု = နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် ထက်သန်စွာ ဖြစ်လျက် ရှိသော ယောဂီအား မှတ်ရတဲ့ အာရုံသင်္ခါရ၊ မှတ်မှု ဝိပဿနာ သင်္ခါရတို့မှ၎င်း၊ ဆင်ခြင်မိသော ဘဝ ယောနိ ဂတိစသော သင်္ခါရ တို့မှ၎င်း၊ လွတ်မြောက်လိုခြင်း = ထိုသင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်လိုခြင်း သဘောသည် မကြာမီပင် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤ လွတ်မြောက်လို၊ စွန့်လွှတ်လိုသော သဘောသည် မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်ပေတည်း။ ထို အခါ၌ ယောဂီသည် သွားမှု ထိုင်မှု အိပ်မှု ကွေးမှု ဆန့်မှု စသော ကိုယ်အမူအရာ ဟူသမျှကို၎င်း၊ မြင်မှု ကြားမှု ထိမှု ကြိစည်မှု ရှုမှတ်မှု စသော စိတ်အမူအရာ ဟူသမျှကို၎င်း၊ လှူ အဖြစ်၊ နတ် အဖြစ်၊ ယောက်ျား မိန်းမ အဖြစ်၊ မြဟွာ အဖြစ် စသော ဘဝ ဟူသမျှကို၎င်း၊ လွတ်ရာ တခြားသို့ စွန့်သာ စွန့်ပစ်လိုတော့၏။ ၎င်းတို့မှ လွတ်ကင်းရာသို့သာ ရောက်လိုတော့၏။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်သည် “နလုံး မသွင်းဘဲ မမှတ်ဘဲ နေရတာက ကောင်းမှာလေလား” ဟု ဆင်ခြင်မိတတ်ပေသည်။ ထိုသို့ ဆင်ခြင် မိတဲ့ အတိုင်းလဲ မမှတ်တော့ဘဲ ရပ်နား နေမိတတ်ပေသည်။

ပဋိသင်္ခါဉာဏ်။ ။သော ဧဝံ သဗ္ဗ ဘဝ ယောနိ ဂတိ ဌိတိ နိဝါသ ဂတေဟိ သ-ဘေဒကေဟိ သင်္ခါရေဟိ မုစ္စိတုကာမော သဗ္ဗသ္မာ သင်္ခါရဂတာ မုစ္စိတုံ ပုန တေ ဧဝ သင်္ခါရေ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏေန တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ပရိဂ္ဂဏာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၀၉)

သဗ္ဗ ဘဝ-ပေ-သင်္ခါရေဟိ၊ အလုံးစုံသော ဘဝ ယောနိ ဂတိ ဌိတိ သတ္တဝါသတို့၌ တည်ကုန်သော ပျက်စီးခြင်း ရှိသည့်

သင်္ခါရတို့မှ။ ဧဝံ မုစ္ဆိတုကာမော၊ ဤသို့ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်းပင် လွတ်မြောက်လိုသော။ သော၊ ထိုအမျိုးသား အမျိုးသမီး ယောဂီသည်။ သဗ္ဗသွာ သင်္ခါရဂတာ မုစ္ဆိတုံ၊ သင်္ခါရအလုံးစုံမှ လွတ်မြောက်ရန်။ တေ ဧဝ သင်္ခါရေ၊ မှတ်သိအပ်ပြီးသော ထိုသင်္ခါရမျိုးတို့ကို ပင်လျှင်။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏေန၊ တဖန်ရှုမှု = ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့်။ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ၊ လက္ခဏာ ၃-ပါးကို တင်၍။ ပုန ပရိဂ္ဂဏှာတိ၊ တဖန် သိမ်းဆည်းရှုမှတ်၏။

သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စ သုခ အတ္တ ဟု စွဲလမ်းမှု လုံးဝကင်းလျှင် သင်္ခါရငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် ဆိုက်ရောက်၏။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပရိနိဗ္ဗာန် မပြုရသေးမီ၌လဲ ထိုသင်္ခါရတို့နှင့်စပ်၍ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း မရှိပြီဖြစ်၍၊ ထိုသင်္ခါရတို့မှ လွတ်လဲ လွတ်မြောက်၏။ ပရိနိဗ္ဗာန် စံပြီးသောအခါ၌ ထိုသင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်သည်မှာကား ဆိုဘွယ်ပင် မရှိပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်လိုလျှင် တခြားတပါးကို ပြုရန်မလို၊ ထိုသင်္ခါရတို့ကိုပင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု နိုင်နင်းစွာ သိမြင်၍ လျစ်လျူရှုနိုင်အောင် မှတ်မြဲပင် မပြတ် မှတ်ဘို့သာ လိုပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မုစ္ဆိတုကမ္ပတာဉာဏ်၏ အစွမ်းကြောင့် သင်္ခါရတို့မှ လွတ်လိုသော ယောဂီသည် ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော ထိုသင်္ခါရတို့ကိုပင် တဖန်ဆက်၍ မှတ်မြဲ မှတ်ရပေသည်။ ဤသို့ တဖန်မှတ်သော အခါ၌ အနိစ္စ အခြင်းအရာ(၁၀)ပါး၊ ဒုက္ခ အခြင်းအရာ(၂၅)ပါး၊ အနတ္တအခြင်းအရာ(၅)ပါး၊ ဤ အခြင်းအရာ(၄၀)တို့တွင် တပါးပါးကို မှတ်ချက်တိုင်း၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ထင်ရှားသိလျက် ရှိ၏။ အကျဉ်းအားဖြင့်ကား အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာ ဟူသော ဤလက္ခဏာ ၃-ပါးတို့တွင် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ တပါးပါးကို မှတ်ချက်တိုင်း၌ ထင်ရှားသိလျက် ရှိ၏။ ဤ အသိ အမြင်သည် တဖန်ရှုမှု = တဖန်သိမြင်မှု ဖြစ်သောကြောင့် ပဋိသင်္ခါဉာဏ် မည်၏။

အနိစ္စအခြင်းအရာများ။ «ယောဂီသည် တရံတခါ မှတ်ချက်၌ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စန္တိက =

အဆုံးကို မလွန်နိုင်ဘူး = ဆုံးသွားတာချည်းဘဲ = ကုန်သွားတာ
 ချည်းဘဲဟူ၍ သိမြင်သဘောကျ၏(က)။ တရံတခါ၌ တာဝကာ-
 လိက = အခိုက်အတန့်မျှ တည်တာဘဲ = တခဏကလေး တည်
 တာဘဲ ဟူ၍ သိမြင်သဘောကျ၏(ခ)။ တရံတခါ၌ ဥဒယဝယ-
 ပရိစ္ဆိန္ဒ = ဖြစ်မှုပျက်မှုဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သည် = အစနှင့် အဆုံး
 ဤ ၂-ခုတို့၏အကြားမှာဘဲ ရှိသည် = ပေါ်ပြီးတော့ ပျောက်
 သွားသည် = မဖြစ်မီကလဲ မရှိသေး၊ ပျက်သွားတဲ့ နောက်မှာလဲ
 မရှိတော့ဘူး၊ သူတို့နှစ်ခု၏ အလယ်မှာသာ ရှိသည် ဟူ၍ သိမြင်
 သဘောကျ၏(ဂ)။ ရံခါ၌ အနိစ္စ = မမြဲဟု သိ၏(၁)။ ။ ရံခါ၌
 ပလောက = အိုရ နာရ သေရနှင့် အကြီးအကျယ် ပျက်စီးတတ်
 သည်ဟု သိ၏။ သဲကမ်းပါးများ ပြို၍ ပြို၍ သွားသကဲ့သို့၎င်း၊
 စက္ကူကို ဆုတ်ပစ်သောအခါ၌ ထင်ရှားစွာ စုတ်ပြတ်၍ စုတ်ပြတ်၍
 သွားသကဲ့သို့၎င်း၊ မီးကို ရေဖြင့် ငြိမ်းသတ်သောအခါ၌ ဟုန်းကနဲ
 ဟုန်းကနဲ ငြိမ်းငြိမ်း သွားသကဲ့သို့၎င်း၊ မီးခိုးကို လေတိုက်သော
 အခါ၌ လွင့်၍ လွင့်၍ ပျောက်ပျက် သွားသကဲ့သို့၎င်း၊ မှတ်ခိုက်
 မှတ်ခိုက်မှာပင် မှတ်ရတဲ့အာရုံ၏ အကြီးအကျယ် ပျက်စီးခြင်းကို
 သိမြင်ခြင်းသည်လည်း ဤ ပလောကာနုပဿနာ၌ ဝင်သင့်
 ၏(၂)။ ။ ရံခါ၌ စလ = အိုလိုက် နာလိုက် သေလိုက်နဲ့ မတည်
 တံ့ဘဲ တလှုပ်ထဲ လှုပ်ရှားနေသည် ဟု သိ၏။ ပေါ်လိုက် ပျောက်
 လိုက်နဲ့ တပျက်ထဲ ပျက်နေသည်ကိုသာ မှတ်ချက်တိုင်း၌ တွေ့ရ၍
 “ဘာမျှ မခိုင်ခံ့ မတည်တံ့ပါတကား၊ တလှုပ်ထဲ လှုပ်ရှားနေတာ
 ချည်းပါတကား”ဟု သိမြင်ခြင်းကိုလဲ စလာနုပဿနာပင် ဟူ၍
 ဆိုသင့်၏(၃)။ ။ ရံခါ၌ ပဘဂုံ = အလွန်ပျက်လွယ်သည် =
 မမှတ်မီကပင် ပျောက်ပျောက်သွားနှင့်သည် ဟု သိ၏(၄)။ ။
 ရံခါ၌ အဒ္ဓုဝ = ဘယ်အချိန်မဆို ပျက်တတ်၍ မခိုင်မြဲဘူး ဟု
 သိ၏(၅)။ ။ ရံခါ၌ ဝိပရိဏာမဓမ္မ = ပကတိ ပင်ကိုရင်းအတိုင်း
 မတည်ဘဲ အိုလျက် သေလျက် ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်တတ်သည် =
 ဖြစ်စကနှင့် မတူဘဲ ရင့်ရော်ပျက်စီးလျက် ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်
 သွားသည်ဟု သိ၏ (၆)။ ။ ရံခါ၌ အသာရက = ခိုင်မာတဲ့
 အနှစ်မရှိဟု သိ၏(၇)။ ။ ရံခါ၌ ဝိဘဝ = စည်ပင် ကြီးပွားခြင်း

မရှိဟု သိ၏။ (အဓိပ္ပာယ်ကား... သန္တတိဃန မက္ခဏိက “သစ်
 စေ့မှ အပင်၊ ယင်းအပင်မှ အညွန့် အရွက် အခက်များဖြစ်လျက်
 တခုတည်းအနေဖြင့် စည်ပင် ကြီးပွားသလိုပင် ဤကိုယ်နှင့် ဤ
 စိတ်သည် ငယ်ငယ်ကလေးဘဝကထဲက ရှိခဲ့သည်၊ တဖြေးဖြေး
 စည်ပင်ကြီးပွားလျက် ယခုထက်တိုင် တည်မြဲ တည်ရှိနေသည်”ဟု
 ထင်ခဲ့၏။ သန္တတိဃန ကွဲပြားသော ယခုမူကား ထိုကဲ့သို့ မထင်
 တော့ပြီ။ ရှေးရှေး ကိုယ်စိတ် အမူအရာကတခြား+နောက်နောက်
 အမူအရာက တခြား၊ ရှေးရှေး အမူအရာသည် နောက်နောက်
 အမူအရာအဖြစ်သို့ မရောက်ဘဲ ကုန်ပျက် ကုန်ပျက် သွားသည်၊
 နောက်နောက်အမူအရာလဲ ရှေးရှေး အမူအရာထဲမှ ထွက်ပေါ်
 လာသည် မဟုတ်၊ တခုခုသော ရုပ် နာမ်ကပင် တခြားတပါး
 သော ရုပ်နာမ်ဖြစ်လျက် စည်ပင်ကြီးပွားခြင်း မရှိဟု သိမြင်၏။
 ဤသို့ သိပုံကိုသာ ဆိုလိုပေသည်။ အကြောင်း ရုပ်နာမ်ကြောင့်
 အကျိုး ရုပ်နာမ် မဖြစ်ပွားဟူ၍ကား မဆိုလိုပေ)(၁)။ ။ ရံခါ၌
 သင်္ခတ = ကံ စိတ် ဥတု အဝဟာရစသော ဆိုင်ရာ အကြောင်းများ
 က ညီညွတ်၍ ပြုအပ်သည် = အကြောင်းညီညွတ်၍ ဖြစ်ပေါ်သည်
 ဟု သိ၏ (၉)။ ။ တရံတခါ မှတ်ချက်၌ မရဏဓမ္မ = သေတတ်
 ပျက်တတ်သည်ဟု သိမြင် သဘောကျ၏(၁၀)။ ဤသည်တို့ကား
 ထိုက်သည်အားလျော်စွာ သိမြင်အပ်သော အနိစ္စအခြင်းအရာ(၁၀)
 ပါးတို့ပေတည်း။

ထိုတွင် အနိစ္စစသော ၁၀-ပုဒ်တို့သည်သာလျှင် ပဋိသန္တိဒါ
 မဂ်၌ အနိစ္စ အခြင်းအရာအဖြစ်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ဟောအပ်သော
 ပုဒ်တို့ပေတည်း။ (က-ခ-ဂ) အမှတ်တို့ဖြင့် ပြုထားသော အစ
 သုံးပုဒ်သည်ကား အဋ္ဌကထာ၌ ပြုအပ်သော ပုဒ်များပေတည်း။
 ထိုသုံးပုဒ်ကို အနိစ္စပုဒ်၌ ထည့်သွင်း၍ အနိစ္စအခြင်းအရာ(၁၀)ပါးကို
 ရေတွက် မှတ်သားအပ်၏။ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာတို့၌လဲ
 အစအစ သုံးပုဒ်ကို နည်းတူပင် သိပါလေ။

ဒုက္ခအခြင်းအရာများ။ ။ ယောဂီသည် တရံတခါ မှတ်ချက်၌ ရုပ်
 နာမ် သင်္ခါရတို့ကို အဘိဏ္ဍာ သမုဒ္ဓိပိဋန =

ဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ်နှိပ်စက်နေသည် = ဖြစ်လိုက် ပျက်လိုက်နဲ့ မပြတ် နှိပ်စက်နေသည်ဟု သိမြင်သဘောကျ၏ (က)။ ရံခါ၌ ဒုက္ခမ = မခံသာဘူးဟု သိ၏ (ခ)။ ရံခါ၌ ဒုက္ခဝတ္ထု = ဆင်းရဲ အမျိုးမျိုး၏ တည်ရာ ဖြစ်ပေါ်ရာဘဲဟု သိ၏(ဂ)။ ရံခါ၌ ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟု သိ၏။ မကောင်းဘူးဟု သိ၏ (၁)။ ။ရံခါ၌ ရောဂ = အမြစ်ပြတ် မပျောက်နိုင်ဘဲ တရှောင်ရှောင် ဖြစ်နေတဲ့ ရောဂါနှင့် တူသည်။ မူလရင်း ရောဂါနှင့် တူသည်ဟု သိ၏ (၂)။ ။ရံခါ၌ ဂဏ္ဍ = အဖူးအလုံး ပေါက်လာသော အနာစိမ်းနှင့် တူသည်ဟု သိ၏။ (မခံသာခြင်း မမြဲခြင်း ဖောက်ပြန်ခြင်းဟူသော နာကျင် ကိုက်ခဲမှုနှင့် ယှဉ်တွဲနေသောကြောင့်လဲ အနာစိမ်းနှင့် တူသည်။ မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်နာမ်သည် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ခဏမျှသာ တည်၍ ပျက်သွားသောကြောင့်လဲ အဖူးအလုံး ပေါ်ပြီးလျှင် မှဲရင့်၍ ပြည် ပေါက်သွားတဲ့ အနာနှင့် တူသည်။ သနံရည် ပြည်ပုပ်နှင့်တူသော ကိလေသာတို့ကို ယိုထွက်ဖြစ်ပွားစေတတ်သောကြောင့်လဲ အနာ နှင့် တူသည်-ဟူလို။) (၃)။ ။ရံခါ၌ သဗ္ဗ = စူးဝင်နေတဲ့ မြှားငြောင့်နှင့် တူသည်ဟု သိ၏။ (မခံသာအောင် နှိပ်စက်တတ် သောကြောင့်၎င်း၊ ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲမှာ အတွင်းဝင်လျက် ထိုးဆွ နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ပယ်နှုတ်ပစ်ရန် ခဲယဉ်းသော ကြောင့်၎င်း၊ စူးဝင်နေတဲ့ မြှားငြောင့်နှင့် တူသည်ဟူလို) (၄)။ ။ ရံခါ၌ အဃ = မကောင်းမှုလိုပင် မကောင်းတဲ့တရားဟု သိ၏။ (အရိယာတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်သောကြောင့်လဲ မကောင်းမှုနှင့် တူသည်။ အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်လဲ မကောင်းမှုနှင့် တူသည်။ မကောင်းမှုအမျိုးမျိုး၏ ဖြစ်ရာတည်ရာဖြစ်သောကြောင့် လဲ မကောင်းမှုနှင့် တူသည် ဟူလို။) (၅)။ ။ရံခါ၌ အဃမူလ = မကောင်းမှုအမျိုးမျိုး၏ အကြောင်းရင်းဘဲဟု သိ၏ (၆)။ ။ ရံခါ၌ အာဗာဓ = အနာရောဂါနှင့် တူသည်။ အနာရောဂါ အစု အဝေးကြီးဘဲဟု သိ၏ (ကိုယ့်အလိုအတိုင်း လွတ်လပ်ခွင့် မရ အောင် နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ နာဖျား မကျန်းမာမှု အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေတတ်တဲ့ အနီးဆုံး အကြောင်းဖြစ်သော ကြောင့်၎င်း၊ အနာရောဂါနှင့် တူသည် ဟူလို။) (၇)။ ။ရံခါ၌

ဤတံ = ဉ္ဇတိဗျသန စသော ပျက်စီးခြင်း များစွာတို့ကို ဖြစ်စေ တတ်သောကြောင့် ဆိုက်ရောက်လာတဲ့ ဘေးရန် နှင့် တူသည်ဟု သိ၏ (၈)။ ။ ရံခါ၌ ဥပဒ္ဒဝ = ကြီးမားစွာသော အကျိုးမဲ့တို့ကို အသိမပေးဘဲ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ရုတ်တရက် ကပ်ရောက် ၍ နှိပ်စက်မှု ဥပဒ္ဒဝေါနှင့် တူသည်။ မင်းဒဏ် စသည်တို့၏ တည်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် မင်းစသော လူနိုင်တို့၏ ညှဉ်းဆဲမှု ဥပဒ္ဒဝေါနှင့် တူသည်ဟု သိ၏ (၉)။ ။ ရံခါ၌ ဘယ = ကြောက်စရာကောင်းသည်ဟု သိ၏(ကြောက်ဖွယ် ဘေးအမျိုးမျိုး တို့၏ ဖြစ်ပွားရာ ဘေးတွင်းနှင့် တူသောကြောင့်၎င်း၊ ဆင်းရဲငြိမ်း ရာ ဖြစ်၍ သက်သာရာ အစစ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်မှ ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ကြောက်စရာ ကောင်းသည် ဟူလို။) (၁၀)။ ။ ရံခါ၌ ဥပသဂ္ဂ = ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း စသော ပြင်ပက အကျိုးမဲ့ ရောဂါဆိုး စသော အတွင်းက အကျိုးမဲ့တို့နှင့် ပူးတွဲနေသည်၊ စပ်ဆိုင်နေသည်၊ ရာဂ စသော အပြစ်တို့နှင့် ပူးတွဲနေသည်၊ ရက္ခိသ်ဘီလူးမ ဥစ္စာစေ့၎င်းမ စသော နတ်ဆိုးများ၏ ဖြားယောင်းမှုကြောင့် ဖြစ်သော အကျိုးမဲ့လိုပင် လက်ခံချင်ဘွယ် မကောင်းတဲ့ အတွက် အမှောင့်ပယောဂပူးကပ် နှိပ်စက်မှုနှင့် တူသည်ဟု သိ၏ (၁၁)။ ။ ရံခါ၌ အတာဏ = ဆင်းရဲဘေးရန် မရောက်အောင် မစောင့်ရှောက် မကာကွယ် တတ်ဟု သိ၏ (၁၂)။ ။ ရံခါ၌ အလေဏ = ဆင်းရဲ ဘေးရန်မှ ပုန်းအောင်းရာ မဟုတ်ဟု သိ၏ (၁၃)။ ။ ရံခါ၌ အသရဏ = ဆင်းရဲ ဘေးရန်ကို မပယ် မသတ်တတ်သောကြောင့် အားထား ကိုးကွယ်ရာ မဟုတ်ဟု သိ၏ (၁၄)။ ။ (ဘယ်လောက် မွန် မြတ်တဲ့ ရုပ်နာမ် ဖြစ်စေကာမူ ဆင်းရဲဘေးရန်တို့ကို မငြိမ်းစေနိုင်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ ဟူသမျှသည် တာဏ, လေဏ, သရဏ မဟုတ်၊ ဆင်းရဲဘေးရန် ကင်းလိုသောသူကို စောင့်လဲ မစောင့် ရှောက်တတ်၊ ဆင်းရဲဘေးရန် ကင်းလိုသောသူအား လုံခြုံစေသော ပုန်းအောင်းရာလဲ မဟုတ်၊ အားကိုးရာလဲ မဟုတ်ဟု ဆိုလို၏။) ရံခါ၌ အာဒိနဝ = မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ ဆင်းရဲမျှသာ ဖြစ်သော ကြောင့် အပြစ် အစုမျှသာ၊ မမြဲ ဆင်းရဲ ဖောက်ပြန်တတ်သော

ကြောင့် အပြစ်ရှိသည်၊ အလွန်နံ့ချာ နုတ်စုတ်သည်ဟု သိ၏ (၁၅)။ ။ ရံခါ၌ ဝဏ = သူတို့ပျက်တိုင်း သေနိုင်သောကြောင့် သူသတ်သွား တွေဘဲဟု သိ၏ (၁၆)။ ။ ရံခါ၌ သာသဝ = အာသဝေါတို့၏ အာရုံအထောက်အပံ့ဘဲဟု သိ၏ (၁၇)။ ။ ရံခါ၌ မာရာမိသ = သေခြင်းတရား၏ သတ်စရာဘဲ၊ ကိလေသာ၏ အစာဘဲဟု သိ၏ (၁၈)။ ။ ရံခါ၌ ဇာတိဓမ္မ = ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသည်၊ ဖြစ်တတ်သည်ဟု သိ၏ (၁၉)။ ။ ရံခါ၌ ဇရာဓမ္မ = အိုရင့်ဆွေးမြည့် တတ်သည်ဟု သိ၏ (၂၀)။ ။ ရံခါ၌ ဗျာဓိဓမ္မ = နာဖျားတတ်သည်ဟု သိ၏ (၂၁)။ ။ ရံခါ၌ သောကဓမ္မ = စိုးရိမ် ပူဆွေးခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်၊ စိုးရိမ် ပူဆွေးစရာဘဲဟု သိ၏ (၂၂)။ ။ ရံခါ၌ ပရိဒေဝဓမ္မ = ငိုကြွေးခြင်းကို ဖြစ်စေ တတ်သည်၊ ငိုကြွေးစရာဘဲဟု သိ၏ (၂၃)။ ။ ရံခါ၌ ဥပါယာသ-ဓမ္မ = ပြင်းစွာ ပူပန်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်၊ ပြင်းစွာ ပူပန်စရာ ဘဲဟု သိ၏ (၂၄)။ ။ ရံခါ၌ သံကိလေသိကဓမ္မ = ပူပန်စေ တတ်တဲ့ ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီရာ အခံရုံဘဲ၊ စိတ် အညစ်အကြေး တို့၏ လူးလဲရာဘဲဟု သိမြင် သဘောကျ၏ (၂၅)။ ။ ဤသည် တို့ကား ထိုက်သည်အားလျော်စွာ သိမြင်အပ်သော ဒုက္ခ အခြင်း အရာ ၂၅-ပါးတို့ပေတည်း။

အထူးမှတ်တမ်းကား—အောက် သမ္မသနဉာဏ် ဖြစ်ခိုက်၌ ၎င်း၊ ဤပဋိသင်္ခါဉာဏ် နှစ်ဦး၌၎င်း၊ ကြီးမား ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ် လာသော မခံသာမှု အမျိုးမျိုးကို မျက်မှောက် တွေ့ရ၍ “ဒုက္ခ-မတော ဒုက္ခဝတ္ထုတော ဒုက္ခတော ရောဂတော ဂဏ္ဍတော သလ္လတော အသတော အာဗာဓတော” စသည်တို့နှင့် အညီ ယောဂီသည် ဒုက္ခအခြင်းအရာ များစွာတို့ကို သိမြင် သဘောကျ တတ်ပေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ သမ္မသနဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါ-ဉာဏ် ဟူသော ဤနှစ်ဌာနမှာ ဤအခြင်းအရာတို့ကို အကျယ် ပြဆိုသည်ဟု ယူသင့်၏။ အထူးကား သမ္မသနအရာ၌ တမျိုး တည်းသော ဒုက္ခဝေဒနာများကို အပိုင်း အပိုင်း ဖြတ်၍ မသိနိုင်၊

ဤဉာဏ်အရာ၌မူ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း အပိုင်း အပိုင်းဖြတ်၍ သိ၏။ ဤကား အထူးတည်း။

အနတ္တ အခြင်းအရာများ။ ။ ယောဂီသည် တရံတခါ မှတ်ချက်၌ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို အသာမိက =

ပိုင်ရှင်မရှိတဲ့ သဘောတရားများဟု သိမြင်သဘောကျ၏(က)။ ။

ရံခါ၌ အနိဿရ = အစိုးရသူ မဟုတ်တဲ့ သဘောတရားများ၊ အစိုး မရဘူး ဟု သိ၏ (ခ)။ ။ ရံခါ၌ အ-ဝသဝတ္တိ = အလိုအတိုင်းမဖြစ်

တဲ့ သဘောတရားများ၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေနိုင်တဲ့ သဘော တရားများဟု သိ၏ (ဂ)။ ။ ရံခါ၌ အနတ္တ = အစိုးပိုင်တဲ့ ငါ

ကောင်မဟုတ်၊ အမြဲ တည်နေနိုင်တဲ့ ငါကောင် မဟုတ်၊ သွားခြင်း မြင်ခြင်း စသည်ကို ပြုလုပ်နိုင်တဲ့ ငါကောင် မဟုတ်၊ ခံစားတတ်တဲ့

ငါကောင်မဟုတ်၊ မည်သို့ ဖြစ်စေ ဟု စီမံခန့်ခွဲနိုင်တဲ့ ငါကောင် မဟုတ်၊ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်တဲ့ ငါကောင် မဟုတ်၊ သဘော

တရားမျှသာ ဟု သိ၏(၁)။ ။ ရံခါ၌ ပရ = ကိုယ့်အလို အတိုင်း လဲ မဖြစ်၊ မအို၊ မသေပါစေလင့် ဟု စီမံ ခန့်ခွဲ၍လဲ မရသောကြောင့်

သူစိမ်းပြင်ပ တရားဘဲဟု သိ၏(၂)။ ။ ရံခါ၌ ရိတ္တ = ခိုင်မြဲခြင်းလဲ မရှိ၊ ချမ်းသာခြင်းလဲ မရှိ၊ တင့်တယ်ခြင်းလဲ မရှိ၊ ငါကောင်၏

အဖြစ်လဲ မရှိသောကြောင့် အချည်းနှီး သဘောတရားများဟု သိ၏(၃)။ ။ ရံခါ၌ တုစ္ဆ = ဘာအကောင်အထည် ခြိမ်မျှ မဟုတ်

သေးနုတ်သော သဘောမျှသာ ဖြစ်၍၊ အသုံးမကျတဲ့ အလကား တရားဘဲဟု သိ၏ (၄)။ ။ ရံခါ၌ သုည = ငါကောင်မှ ကင်း

ဆိတ်သည် ဟု သိ၏ (၅)။ (“အတ္တ-ဟူသည်မှာ ခန္ဓာအိမ်၏ ပိုင် ရှင်ဘဲ၊ ခန္ဓာအိမ်ထဲမှာ အမြဲ တည်ရှိနေသူဘဲ၊ သွားမှု မြင်မှု စသည်

ကို ပြုတတ် ပြီးစေတတ်သူဘဲ၊ အကောင်းအဆိုးကို ခံစားတတ် သူဘဲ၊ မည်သို့ ဖြစ်စေ ဟု စီမံခန့်ခွဲတတ်သူဘဲ၊ ကိုယ့်အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်သူဘဲ”ဟူ၍ ကြံဆအပ် ထင်မှတ်အပ် စွဲလမ်း အပ်သော

အသက်ကောင်၊ သတ္တဝါကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဏ် ကောင်၊ ငါကောင်မှ ကင်းဆိတ်နေတဲ့ သဘောတရားများဟု

သိမြင်သဘောကျသည်-ဟူလို။) ဤသည်တို့ကား ထိုက်သည်အား လျော်စွာ သိမြင်အပ်သော အနတ္တ အခြင်းအရာ ငါးပါးတို့ပေတည်း။

ဤ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာ(၄၀)တို့ကို အနိစ္စတော ဒုက္ခတော စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသောကြောင့် တောလေးဆယ် ဟု ခေါ်ကြ၏။ ထို အခြင်းအရာတို့ဖြင့် သိသောဉာဏ်(၄၀)ကိုလဲ ဝိပဿနာလေးဆယ်ဟု ခေါ်ကြ၏။ ဤအခြင်းအရာတို့သည် ပင်ကိုယ် ဉာဏ်၊ သုတမယဉာဏ် နဲ့သော သူတို့အား နဲ့နဲ့သာ ထင်ပေါ်တတ် ကုန်၏။ ပင်ကိုဉာဏ် ထက်သော သူ၊ သုတမယဉာဏ် များသော သူတို့အား များစွာ ထင်ပေါ်တတ်ကုန်၏။ အထက်မဂ်တို့၏ ဝိပဿနာအရာ၌ သာ၍ များစွာ၊ သန့်ရှင်းစွာ ထင်ပေါ်တတ် ကုန်၏။ သို့သော်လဲ၊ “ပဉ္စကုဋ္ဌေ အနိစ္စတော ပဿန္တော အနုလောမိကံ ခန္တိံ” ပဋိလဘတိ၊ ပဉ္စန္ဒံ ခန္တာနံ နိရောဓော နိစ္စံ နိဗ္ဗာနန္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ” ဤသို့ စသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်နှင့် အညီ ဝုဠာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဖြင့် အခြင်းအရာ တခုခုကို သလျှင် ကောင်းစွာမြင်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်မြဲဖြစ်သော ကြောင့် “အခြင်းအရာ တခုခုကို ကောင်းစွာ သိမြင် သဘောကျ လျှင်ပင် မဂ်ဉာဏ်သို့ ရောက်နိုင်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ် ပြည့်စုံပြီ” ဟု ယုံကြည် စိတ်ချအပ်တော့သည်သာတည်း။

ဤပဋိသင်္ခါဉာဏ်သည် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ တခဏ အတွင်း၌ပင် ရင့်သန်တတ်၏။ အချို့မှာကား တနေ့ခန့် ဖြစ်စေ၊ တညဉ့်ခန့် ဖြစ်စေ၊ တရက်ခန့် ဖြစ်စေ၊ ၂-ရက် ၃-ရက်ခန့် ဖြစ်စေ၊ ကြာမြင့်မှ ရင့်သန် တတ်လေသည်။ ဤဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်စ မရင့်သေးမီ၌ အဘိဏ္ဍာ သမ္ပုဋိပိဋနတော ဒုက္ခမတော စသည်တို့နှင့် အညီ သင်္ခါရတို့၏ သာယာဘွယ်မရှိသည့်၊ မခံသာသည့် သဘောတို့ကို အထူးထင် ရှားစွာ တွေ့ရခြင်းကြောင့်၎င်း၊ သင်္ခါရပေက္ခာကဲ့သို့ ညီမျှစွာ မရှု နိုင် သေးသောကြောင့်၎င်း၊ မှတ်သိမှုက ကောင်းနေပါလျက် ‘မကောင်းဘူး’ ဟူ၍သာ ထင်တတ်၏။ အားမရနိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ ဤဉာဏ် ရင့်သောအခါ၌ကား မှတ်သိမှု အထူးကောင်းလာသည် ဟု ထင်ရ၏။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ ဥပတ္တိလေသနှင့် ရောသောဉာဏ်၊

ဥပက္ခိလေသမှ လွတ်သော ဉာဏ်အားဖြင့် ၂-ပိုင်း ကွဲသကဲ့သို့၊ ဤပဋိသင်္ခါဉာဏ်၌လဲ မခံသာမှုတို့နှင့် ရောပြွမ်း၍ အားရလောက်အောင် မှတ်သိမှု မကောင်းသေးသော ဉာဏ်၊ မခံသာမှု ကင်း၍ အားရလောက်အောင် သွက်လက်စွာ မှတ်သိမှု ကောင်းသော ဉာဏ်၊ အားဖြင့် ၂-ပိုင်း ကွဲပြား၏။ ထိုအတူပင် ဘင်္ဂဉာဏ်၌လဲ ဖွဲ့ကျဲကျဲ ဖြစ်၍ အားရလောက်အောင် မကောင်းသေးသော ဉာဏ်၊ စီးစီးပိုင်ပိုင် မှတ်၍ ကောင်းသော ဉာဏ်၊ အားဖြင့် ၂-ပိုင်း ပင် ကွဲပြား၏။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်။ ။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ် အပြည့်အစုံ ရင့်သန်သော အခါ၌ကား ဖြစ်ပျက်ဆဲ သင်္ခါရအာရုံကို မှတ်မိစေရန်လဲ အထူး ကြောင့်ကြမစိုက်ရပြီ။ မှတ်မိတိုင်းသော သင်္ခါရအာရုံ၏ အပျက်လက္ခဏာနှင့်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာ တပါးပါးကို ထင်ရှားသိရန်လဲ အထူး ကြောင့်ကြမစိုက်ရ တော့ပြီ။ သင်္ခါရာဝ သင်္ခါရေ ဝိပဿန္တိ-ဟူသည်နှင့်အညီ၊ သူ့အလိုလို ပင် မှတ်သိလျက် မှတ်သိလျက် နေသကဲ့သို့၊ မှတ်သိမှုသည် အရှိန် ကောင်းလျက် ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်၏။ မှတ်ချက်တိုင်း၌ အပျက် လက္ခဏာ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာတပါးပါးကို ရှင်းလင်း ထင်ရှားစွာ သိလျက် သိလျက် ရှိ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်အရာတွင် ပြအပ်သော ဒွိကောဋိကရူပုံ စသည်တို့နှင့် ညီစွာလဲ အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ရှေးဉာဏ်များ ဖြစ်ခိုက်ကကဲ့သို့၊ သင်္ခါရ တို့၌ အပြစ်မြင်ခြင်း၊ ငြီးငွေ့ခြင်း၊ လွတ်လို၍ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ အမှတ် မကောင်းဘူးထင်၍ အားမရခြင်းများ လုံးဝမရှိတော့ပြီ။ သင်္ခါရ ဝတ္ထု ပစ္စည်း တစုံတခု ပျက်စီးမည်ကြောင့် စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှုလဲ မရှိပြီ။ ဘယဉာဏ် အလိုအားဖြင့် ကြောက်ရွံ့မှုလဲ မရှိပြီ။ စိတ်သည် အလွန်ပင် သန့်ရှင်းကြည်လင်၏။ ဘယ်တော့ကမှ မတွေ့ကြုံဘူး သော ချမ်းသာကို တွေ့ရသည်ဟု ထင်ရ၏။ သို့သော် ထိုမျှ လောက် ထူးကဲသော စိတ်၊ ကြည်လင်ချမ်းသာသော စိတ်ကိုလဲ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ခါစကလို အလွန်အကဲ သာယာခြင်းကား မရှိပေ။ ထိုအခါကလို အလွန်အကဲ ဝမ်းသာခြင်းလဲ မဖြစ်ပေ။

ငြိမ်သက် သိမ်မွေ့သော မှတ်သိမှုသည်သာလျှင် အစဉ်မပြတ် တသမတ်တည်း ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်လျက် ရှိပေ၏။ ထိုအခါ၌ အထူး ကြောင့်ကြမစိုက်ရတော့ဘဲ သူ့အလိုလိုပင် အစဉ်မပြတ် သိလျက် သိလျက် သိမ်မွေ့စွာ ဖြစ်နေသော အသိဉာဏ်သည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ပေတည်း။

ဧဝမေဝါယံ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိ မုစ္စိတုကာမော ဟုတွာ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ သင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဏှန္တော “အဟံ မမာ”-တိ ဂဟေတဗ္ဗံ အဒိသ္မာ ဘယဉ္စ နန္ဒိဉ္စ ဝိပုဟာယ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဥဒါသိနော ဟောတိ မဇ္ဈတ္တော၊ တဿ ဧဝံ ဇာနတော ဧဝံ ပဿတော တီသု ဘဝေသု စတုသု ယောနီသု ပဉ္စသု ဂတီသု သတ္တသု ဝိညာဏဋ္ဌိတီသု နဝသု သတ္တာဝါသေသု စိတ္တံ ပတိလီယတိ ပတိကုဋတိ ပတိဝတ္တတိ နသမ္ပသာရိယတိ၊ ဥပေက္ခာ ဝါပါပိဋိကုလျတာ ဝါ သဏ္ဍာတိ။ ဣစ္စဿ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ နာမ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၉၄)

ဧဝမေဝ၊ ကြီးမားသော အပြစ်ကိုတွေ့ရခြင်းကြောင့်၊ အလွန် ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သော မယားကို အာလယပြတ် စွန့်ကွာပြီး သည်မှ နောက်ကာလ၌ တစုံတယောက်သော ယောက်ျားနှင့် တစုံတရာ ပြုလုပ်နေသည်ကို တွေ့မြင်ရသော်လဲ စိတ်ဆိုးခြင်း၊ မခံနိုင်ခြင်း၊ နှလုံးမသာခြင်း မရှိမူ၍၊ အမှတ်မပြု လျစ်လျူရှုသော ယောက်ျား၏ဖြစ်ပုံနှင့် အတူပင်လျှင်။ (ဥဒါသိနော မဇ္ဈတော-၌စပ်လေ)။ အယံ၊ ဤယောဂီသည်။ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိ မုစ္စိတုကာမော ဟုတွာ၊ သင်္ခါရအလုံးစုံတို့မှ လွတ်လိုသည်ဖြစ်၍။ သင်္ခါရေ၊ သင်္ခါရတို့ကို။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ ပရိဂ္ဂဏှန္တော၊ တဖန်ရှုမှု ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုမှတ်လတ်သော်။ အဟံ မမာတိ ဂဟေတဗ္ဗံ အဒိသ္မာ၊ ငါဘဲ၊ ငါ့ဥစ္စာဘဲဟု ယူဆထင်မှတ်ဖွယ်ကို မတွေ့ရသောကြောင့်။ ဘယဉ္စ၊ လျစ်လျူမရှုနိုင်ပါက၊ သင်္ခါရဝတ္ထုတို့၏ ပျက်စီးမှုနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ပေါ်တတ်သော ကြောက်ရွံ့ စိုးရိမ်ခြင်း၊ ဘယဉာဏ်အလိုအား ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သော ကြောက်ခြင်းကို၎င်း။ နန္ဒိဉ္စ၊ လျစ်လျူမရှုနိုင်

ပါက၊ ပြည့်စုံကောင်းစားမှုနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ပေါ်တတ်သော အားရနှစ်သက်ခြင်း၊ ရှုမှတ်၍ကောင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်တတ်သော အားရနှစ်သက်ခြင်းကို၎င်း။ ဝိပုဟာယ၊ ပယ်၍။ (အထူးကြောင့်ကြစိုက်၍ ပယ်ရသည်ကား မဟုတ်ပေ၊ မဖြစ်ပေါ်လာဘဲ အလိုလိုကင်းနေသည်ကိုသာ ဆိုလိုပေသည်။) သဗ္ဗသင်္ခါရေသု၊ ရှုမှတ်မိ၊ ဆင်ခြင်မိသော သင်္ခါရအလုံးစုံတို့၌။ ဥဒါသိနော၊ ချစ် ကြောက် ကင်းပ အမျှ သိမှု လျစ်လျူ ရှုသည်။ မဇ္ဈတ္တော၊ ကြောက် ချစ် ကင်းကွယ် အလယ်အလတ် သဘော ရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဧဝံ ဇာနတော ဧဝံ ပဿတော တဿ၊ ဤသို့ သိမြင်သော ထိုယောဂီအား။ တီသု ဘဝေသု-ပေ-နဝသု သတ္တာဝါသေသု၊ ဘဝ ၃-ပါး၊ ယောနိ ၄-ပါး၊ ဂတိ ၅-ပါး၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇-ပါး၊ သတ္တာဝါသ ၉-ပါးတို့၌။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ပတိလိယတိ၊ ရှောင်ကွယ်သကဲ့သို့ တွန့်၏။ ပတိကုဋ္ဌတိ၊ ကြို့၏။ ပတိဝတ္တတိ၊ ပြန်ဆုတ်၏။ န သမ္ပသာရိယတိ၊ မပြန့် မသွား။ ဥပေက္ခာ ဝါ၊ အမျှသိမှု လျစ်လျူရှုခြင်းသည်သော် ၎င်း။ ပါဠိကုလျတာ ဝါ၊ စက်ဆုတ်ဖွယ် မနှစ်သက်ဖွယ်၏ အဖြစ် သည်သော်၎င်း။ သဏ္ဍာတိ၊ မှတ်သောစိတ်၊ ဆင်ခြင်သော စိတ်၌ ကောင်းစွာတည်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဖြစ်လတ်သော်။ အဿ၊ ဤ ယောဂီအား။ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏံ နာမ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာမည်သော ဉာဏ်သည်။ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေါ်၏။

(ဤအရာ၌ ဒွိကောဋိက ရှုမြင်ပုံစသည်ကိုလဲ ဗဟုသုတအလိုငှါ ထုတ်ပြဦးအံ့။)

ဒွိကောဋိက ရှုမြင်ပုံ။ ။ ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော
 ဣတိ ပဋိသဋ္ဌိက္ခတိ၊ သုညမိဒံ အတ္တေန ဝါ
 အတ္တနိယေန ဝါ တိ—

၁။ န သမ္ပသာရိယတိ-ကား ကမ္မကတ္တာပုဒ်တည်း။ ထိုသို့သောကာလ၌ အာရုံများ စွာကို ဖြန့်၍ မှတ်လိုသော်လဲ ဖြန့်၍ မရတော့ပြီ၊ သူ့အလိုလိုသာလျှင် အရှိန်ကောင်း၍ မှတ်သိမြဲသာ မှတ်သိလျက် မှတ်သိလျက် ရှိ၏။ ရပ်ဆိုင်း၍ ဘဝစသည်ကို ဆင်ခြင်ကြည့် လျှင်လဲ ဘယ်လိုချမ်းသာ ကောင်းစားတဲ့ အာရုံပင် ဖြစ်စေကာမူ စိတ်သည် တွန့်ဆုတ် လေးဖင့်လျက် ရှိ၏။ မြိန်မြိန်ရှက်ရှက် စိတ်ဝင်စားခြင်း မရှိပြီ။ ကြာမြင့်စွာလဲ မဆင်ခြင် မစဉ်းစားနိုင်၊ မှတ်သိမှုသို့သာလျှင် ပြန်၍ပြန်၍ ရောက်၏။ ဤသို့သော စိတ်ဖြစ်ပုံကို ဆိုလို၏။

ဤဥပရိပံ အာနေဉ္ဇသပ္ပာယ်သုတ်စသည်နှင့်အညီနှစ်ဖို့ နှစ်စွန်း အားဖြင့် ဆိတ်သည်ဟု ရှုမြင်ပုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ထုတ်ပြန်။

ထိုပါဠိ၏ အနက်ကား ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ပုန စ အပရံ၊ တဖန် ရှုမြင်ပုံ တမျိုးကား။ အရိယသာဝကော၊ အရိယာဖြစ်သော တပည့်သည်။ ဝါ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်ဖြစ်သော ယောဂီသည်။ ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ၊ ဤသို့ ရှုမြင်၏။ ဣဒံ၊ ဤနာမ် ရုပ်သည်။ အတ္တေန ဝါ သုညံ၊ အတ္တကောင်၏ အဖြစ် = ငါကောင်၏ အဖြစ်မှလဲ ကင်းဆိတ်၏။ အတ္တနိယေန ဝါ သုညံ၊ ငါကောင်၏ ဥစ္စာ အဖြစ်မှလဲ ကင်းဆိတ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ရှုမြင်၏။ (စက္ခု ခေါ် အာနန္ဒ သုညံ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါတိ ဝေမာဒိသု အတ္တဘာဝေန ဝါ အတ္တနိယဘာဝေန ဝါတိ အတ္ထော။ ။ဣတရထာ ဟံ စက္ခု အတ္တာ ဝါ အတ္တနိယံ ဝါတိ အပ္ပဋိသိဒ္ဓမေဝ သိယာ—ဟူသော ရတနသုတ်အဖွင့် ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာကို မှီ၍ ဘာဝတ္ထနှင့်တကွ အနက်သမ္မန်လိုက်သည်။)

ယောဂီသည် မှတ်ခိုက် ဆင်ခြင်ခိုက်၌ မှတ်မိ ဆင်ခြင်မိတဲ့ ရုပ်နာမ်ကို “အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်ခြင်း၊ အလိုအတိုင်းဖြစ်ခြင်း၊ ဟူသော ငါကောင်၏ အဖြစ်မှလဲ ကင်းဆိတ်သည် = ငါကောင်လဲ မဟုတ်ဟူ၍၎င်း၊ ငါကောင်၏ ဥစ္စာအဖြစ်မှလဲ ကင်းဆိတ်သည် = ငါကောင်နှင့်လဲ မဆိုင်သော သဘောတရားမျှသာဟူ၍၎င်း” ထင်မြင်သဘောကုန်၏။ ဤသို့ ထင်မြင်လျှင် ဒွိကောင့်က ရှုမြင်ပုံနှင့် ညီညွတ်ပြီဟု သိအပ်၏။ ဤနှစ်ဖို့တို့တွင် ငါကောင်ရှိသည်ဟု ထင်မှသာလျှင်၊ ငါကောင်နှင့် ဆိုင်သော ဥစ္စာရှိသည်ဟူ၍လဲ ထင်နိုင်သည်။ ငါကောင်မျှပင် မရှိဟု ထင်မြင်နေလျှင် ကား ငါ၏ဥစ္စာဟု မထင်နိုင်တော့ပြီ။ သို့ဖြစ်၍၊ ငါကောင် မဟုတ်၊ ငါကောင် မရှိဟု ကောင်းစွာ သိမြင်လျှင် ငါ၏ ဥစ္စာ မဟုတ်၊ ငါ၏ ဥစ္စာမရှိဟု ဒုတိယအဖို့အားဖြင့် ရှုမြင်ခြင်းလဲ ပြီးစီးတော့သည်သာတည်း။

စတုက္ကောဋိက ရှုမြင်ပုံ။ ။ ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ နာဟံ ကွစနိ၊ ကဿမိ ကိဉ္ဇနတသ္မိ၊ န စ မမ ကွစနိ၊ ကိသ္မိန္ဒိ ကိဉ္ဇနတတ္တိတိ—

ဤအာနေဉ္ဇသပ္ပာယ်သုတ်စသည်နှင့်အညီ စတုက္ကောဋိက ရှုမြင်ပုံကိုလဲ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ထုတ်ပြန်။

ထိုပါဠိ၏ အနက်ကား...ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ပုန စ အပရံ၊ တဖန်ရှုမြင်ပုံတမျိုးကား။ အရိယသာဝကော၊ အရိယာသာဝကသည်။ ဝါ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်ဖြစ်သော ယောဂီသည်။ ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ၊ ဤသို့ ရှုမြင်၏။ အဟံ၊ ငါကောင်သည်။ ကွစနိ န အသ္မိ၊ ဘယ်အရပ်မှာမျှ မရှိ၊ ဘယ်ကာလမှာမျှ မရှိ၊ ဘယ်တရားထဲမှာမျှ မရှိ။ အဟံ၊ ငါသည်။ ကဿစိ၊ တစုံတယောက်၏။ ကိဉ္ဇနတာ-ကိဉ္ဇနတာယ၊ ကြောင့်ကြာတွယ်၏အဖြစ်၌။ န အသ္မိ၊ ဖြစ်နေသည် မဟုတ်။

(အဓိပ္ပါယ်ထွ ဖွင့်ပြသော ဆိုင်ရာအဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ကို၎င်း၊ ကိဉ္ဇနံ ဝုစ္စတိ ပလိဗောဓော၊ သော န ဟောမိ-ဟူသော တိကင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာကို၎င်း မှီ၍ သဒ္ဓတ္ထ ကျနစွာ ပြန်အပ်သော အနက်ပေတည်း။ ။ ကိဉ္ဇနာတိ ကောစိ အပ္ပမတ္တကော-ဟူသော ပဉ္စင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ကိဉ္ဇန-ပုဒ်ကို အ-သာကလျတ္ထနိပါတ်ပုဒ်-ဟူ၍၎င်း၊ တသ္မိ-၌ တ-ကို အာဂုံ-ဟူ၍၎င်း၊ ယူ၍ ...“အဟံ၊ ငါသည်။ ကဿစိ၊ တစုံတယောက်၏။ ကိဉ္ဇန န အသ္မိ၊ တစုံတခုမျှ မဖြစ်။ ဘာမျှမဟုတ်၊ ဘာမျှ မဆိုင်”...ဟူသော ဤအနက်ကိုလဲ ယူသင့်သေး၏။)

ပရော စ၊ သူတပါးသည်လည်း။ ကွစနိ န အတ္ထိ၊ ဘယ်အရပ်မှာမျှ မရှိ၊ ဘယ်ကာလမှာမျှ မရှိ၊ ဘယ်တရားထဲမှာမျှ မရှိ။ သော၊ ထိုသူတပါးသည်။ ကိသ္မိဉ္ဇိ၊ တစုံတခုသော အရာ၌။ မမ ကိဉ္ဇနတာ-ကိဉ္ဇနတာယ၊ ငါ၏ ကြောင့်ကြာတွယ် အဖြစ်၌။ န အတ္ထိ၊ ရှိသည် မဟုတ် ဖြစ်နေသည် မဟုတ်။

(ပရဿ အတ္တာကို ထည့်၍၎င်း၊ မမ-ပုဒ်ကို နောက်အပိုဒ်၌သာ ယှဉ်၍၎င်း အဓိပ္ပါယ်ထွ အားဖြင့် ဖွင့်ပြသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ သဒ္ဓတ္ထ ကျနစွာ ယောဇနာ အပ်သော အနက်ပေတည်း။ ။ ဤအရာ၌လဲ ကိဉ္ဇန-ပုဒ်, တ-အာဂုံ, ယူ၍... “သော၊ ထိုသူတပါးသည်။ ကိသ္မိဉ္ဇိ၊ တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့်မျှ။ မမ ကိဉ္ဇန၊ ငါ၏ ဥစ္စာတစုံတရာမျှ=ငါနှင့် တစုံတရာမျှ စပ်ဆိုင်သူသည်။ န အတ္ထိ၊ မဖြစ်။ ငါနှင့် ဘာမျှ စပ်ဆိုင်သူ မဟုတ်”...ဟူသော ဤအနက်ကိုလဲ ယူသင့်သေး၏။)

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ထိုအခါ၌ ယောဂီသည် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ပျက်သွားတဲ့ သဘောမျှကိုသာ တွေ့ရ၏။

အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်သော အတ္တကောင် = ငါကောင်ကိုကား မတွေ့ရချေ။ ထို့ကြောင့် “အတ္တကောင် = ငါကောင်သည် ကိုယ်တွင်းမှာလဲ မရှိ၊ ကိုယ်ပမှာလဲ မရှိ၊ ဘယ်အရပ်မှာမျှ မရှိ။ ရှေးကလဲ မရှိ၊ ယခုလဲ မရှိ၊ နောင်လဲ မရှိ၊ ဘယ်ကာလမှာမျှ မရှိ၊ ရုပ်ထဲမှာလဲ မရှိ၊ နာမ်ထဲမှာလဲ မရှိ၊ သွားမှု ရပ်မှု ထိုင်မှု အိပ်မှု ကွေးမှု ဆန့်မှု စသော ကိုယ်အမှုအရာထဲမှာလဲ မရှိ၊ မြင်မှု ကြားမှု ထိသိမှု ကြံမှု စသော စိတ်အမှုအရာထဲမှာလဲ မရှိ၊ အကောင်း အဆိုး ခံစားမှု အမျိုးမျိုးထဲမှာလဲ မရှိ၊ မှတ်သားမှု အမျိုးမျိုးထဲမှာလဲ မရှိ၊ အားထုတ်ပြုပြင်မှု အမျိုးမျိုးထဲမှာလဲ မရှိ၊ ဘယ်တရားထဲမှာမျှ ငါကောင် မရှိ” ဟု ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် သိမြင် သဘောကျ၏။ ဤသို့ သိမြင်ခြင်းသည်လည်း တခုသော အဖို့အားဖြင့် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်ကို ရှုမြင်ခြင်းပေတည်း။ ပဌမ အဖို့အားဖြင့် ရှုမြင်ပုံ ပြီး၏။

ထို့ပြင် မှတ်ခိုက်မှာ ဖြစ်စေ၊ မှတ်သိမှုသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဆင်ခြင်ခိုက်မှာ ဖြစ်စေ၊ “သည်လို ပျက်နေတဲ့ သဘောမျှသာ ရှိသည်၊ ငါကောင် သတ္တဝါကောင်ကား မရှိဟူ၍ မသိကြတဲ့အတွက် ‘ငါ့အဘဘဲ၊ ငါ့ သားဘဲ၊ ငါ့ အစ်ကိုဘဲ၊ ငါ့ ညီဘဲ၊ ငါ့ တူဘဲ’ စသည်ဖြင့် သူများက ငါ့အပေါ်မှာ စွဲလမ်းလျက် ကြောင့်ကြစိုက် နေကြပေသည်၊ အမှန်အားဖြင့်မူကား ထိုကဲ့သို့ သူတပါးက ကြောင့်ကြစိုက်ဖွယ် ဖြစ်သော ငါကောင်ကား မရှိပေ” ဟူ၍လဲ သိမြင်သဘောကျ၏။ ဤသို့ သိမြင်ခြင်းသည်လည်း တခုသော အဖို့အားဖြင့် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်ကို ရှုမြင်ခြင်းပေတည်း။

(ကိဉ္ဇန-ပုဒ် ယူ၍ အနက်ပြန်ရာ၌ “တစုံတယောက်သော သူတပါး၏ အဘ၊ သား၊ အစ်ကို၊ ညီ၊ တူ စသည်ဖြစ်သော ငါကောင် ဟူသည်မှာ တစုံတခုမျှ မရှိပါတကား၊ ဘာမျှ မရှိပါတကား၊ သူတပါးနှင့် ငါဟာ ဘာမျှ မစပ် မဆိုင်ပါတကား” ဟု သိမြင်သည်-ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ် ယူလေ။) ဒုတိယ အဖို့အားဖြင့် ရှုမြင်ပုံ ပြီး၏။

ထို့ပြင် သူတပါး၏ အဆင်းကို မြင်ခိုက်၊ အသံကို ကြားခိုက် စသည်၌ မှတ်၍ ဖြစ်စေ၊ မှတ်သိမှုသို့ အစဉ်လိုက်ကာ ဆင်ခြင်၍ ဖြစ်စေ ဤသို့ သိမြင်၏။ ပုံကား... “သူတပါးဟု ခေါ်အပ်သော အတ္တကောင် = သတ္တဝါကောင်သည် ကိုယ်တွင်းမှာလဲ မရှိ၊ ကိုယ်ပမှာလဲ မရှိ၊ ဘယ်အရပ်မှာမျှ မရှိ၊ ရှေးကလဲ မရှိ၊ ယခုလဲ

မရှိ၊ နောင်လဲ မရှိ၊ ဘယ်ကာလမှာမျှ မရှိ၊ ရုပ်ထဲမှာလဲ မရှိ၊ နာမ်ထဲမှာလဲ မရှိ၊ မြင်ရတဲ့ အဆင်းထဲမှာလဲ မရှိ၊ ကြားရတဲ့အသံ စသည်ထဲမှာလဲ မရှိ၊ ဘယ်တရားထဲမှာမျှ သူတပါး အကောင် မည်သည် မရှိ”ဟု ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် သိမြင် သဘောကျ၏။ ဤသို့ သိမြင်ခြင်းသည်လည်း တခုသော အဖို့အားဖြင့် အတ္တမှ ကင်းဆိတ် သည်ကို ရှုမြင်ခြင်းပေတည်း။ တတိယ အဖို့အားဖြင့် ရှုမြင်ပုံ ပြီး၏။

ထို့ပြင် “သည်လို ပျက်နေတဲ့ သဘောမျှသာ ရှိသည်၊ အတ္တ ကောင် သတ္တဝါကောင်ကား မရှိ”ဟူ၍ ရှေးက မသိခဲ့တဲ့အတွက် “ငါ၏ ကြောင့်ကြ စိုက်ဖွယ်ဖြစ်သော အမိ, အဘ, အစ်ကို, ညီ, သား, သမီး စသော သူတပါး အကောင်အထည်သည် တကယ်ပင် ရှိနေသည်”ဟု ထင်မှတ် ခဲ့မိပေသည်။ “အမှန်အားဖြင့်မူကား ယခုလို ပျက်နေတဲ့ သဘောမျှသာ ရှိပါတကား၊ ငါ၏ ကြောင့်ကြ စိုက်ဖွယ်ဖြစ်သော သူတပါး အကောင်အထည် မည်သည် ဘာမျှ မရှိပါတကား”ဟူ၍လဲ သိမြင် သဘောကျ၏။ ဤသို့ သိမြင်ခြင်း သည်လည်း တခုသော အဖို့အားဖြင့် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်ကို ရှုမြင်ခြင်းပေတည်း။

(ကိဉ္ဇန-ပုဒ် ဟု ယူ၍ အနက်ပြန်ရာ၌ “ငါနှင့်စပ်ဆိုင်သော သူတပါး အကောင် အထည် မည်သည်မှာ ဘယ်အကြောင်းကြောင့်မျှ မရှိ၊ တစုံတရာ အနည်းငယ်မျှ မရှိ”ဟု သိမြင် သည်ကို ယူလေ။) စတုတ္ထ အဖို့အားဖြင့် ရှုမြင်ပုံ ပြီး၏။

အကျဉ်းအားဖြင့်ကား။ ။ “အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်တဲ့ ငါကောင်လဲ မရှိ၊ သူတပါးကောင်လဲ မရှိ၊ ငါနှင့် ဆိုင်တဲ့ သူတပါးလဲ မရှိ၊ သူတပါးနှင့် ဆိုင်တဲ့ ငါလဲ မရှိ”ဟူ၍ သိမြင်သဘောကျခြင်းသည် လေးပါးသော အဖို့ အစွန်းအားဖြင့် အတ္တကောင်မှ ကင်းဆိတ်သည်ကို ရှုမြင်ခြင်းပေတည်း။ ဤ အဖို့ လေးပါးတို့တွင်လဲ ‘ငါကောင် မရှိ’ဟု ပိုင်နိုင်စွာ သိမြင် သဘော ကျခြင်းသည် သလျှင် လိုရင်းပခာနပေတည်း။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူ မျက်မှောက်သိအားဖြင့် ‘ငါကောင် မရှိ’ဟု ပိုင်နိုင် စွာ သိမြင်လျှင် “ငါကောင် မရှိသလိုပင်, သူတပါးကောင်လဲ မရှိ၊ ငါနဲ့ ဆိုင်တဲ့ သူတပါးလဲ မရှိ၊ သူတပါးနဲ့ ဆိုင်တဲ့ ငါလဲ

မရှိ”ဟူ၍ လွယ်ကူစွာပင် ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်နိုင်သောကြောင့် ပေတည်း။

ဆအာကာရ ရှုမြင်ပုံ။ ။ဆအာကာရ ရှုမြင်ပုံ စသည်တို့ကို နိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်မှ ထုတ်ဆောင်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ပြ၏။ ၎င်းတို့ကို ဤကျမ်း၌ ပါဠိ အနက် တွဲလျက် ပြအံ့။

စက္ခု၊ မျက်စိသည်။ အတ္တေန ဝါ သုညံ၊ ငါကောင်၏ အဖြစ်မှလဲ ဆိတ်၏။ အတ္တနိယေန ဝါ သုညံ၊ ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါပိုင် အဖြစ်မှလဲ ဆိတ်၏။ နိစ္စေန ဝါ သုညံ၊ မြဲသည့် အဖြစ်မှလဲ ဆိတ်၏။ ဓုဝေန ဝါ၊ ခိုင်သည့်အဖြစ်မှလဲ ဆိတ်၏။ သဿတေန ဝါ၊ ထာဝရ ရှိနေသည့် အဖြစ်မှလဲ ဆိတ်၏။ အဝိပရိဏာမဓမ္မေန ဝါ သုညံ၊ မပြောင်းမလဲပင်ကိုအတိုင်း တည်မြဲ တည်သည့် အဖြစ်မှလဲ ဆိတ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ရှုမြင်၏။

(ဤကား စက္ခုဒွါရ၌ ရှုမြင်ပုံပေတည်း၊ ကြွင်းသော ဒွါရ အာရုံဝိညာဏ် ဖဿ ဝေဒနာ စသည်တို့၌လဲ ရှုမြင်ပုံမှာ နည်းတူပင်တည်း။)

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။မြင်ခိုက် မြင်ခိုက်၌ မှတ်လျက်၊ “မြင်မှု၏ မှီရာ ဖြစ်သော ကြည်လင်တဲ့ မျက်စိရုပ်သည် အလိုအတိုင်းဖြစ်ခြင်း ဟူသော ငါကောင်၏ အဖြစ်မှလဲ ဆိတ်၏၊ ငါကောင်လဲ မဟုတ်။ ငါကောင်၏ အစိတ်အပိုင်း အဖြစ်မှလဲ ဆိတ်၏၊ ငါ့ဥစ္စာလဲ မဟုတ်။ မြဲခြင်းမှလဲ ဆိတ်၏၊ မြဲလဲ မမြဲ။ ခိုင်လဲ မခိုင်။ ထာဝရလဲ ရှိနေသည် မဟုတ်။ ပင်ကိုအတိုင်းလဲ မတည်”ဟု သိမြင် သဘောကျ၏။ ကြားခိုက် စသည်မှာ မှတ်လျက် နားရုပ် စသည်၌ သိမြင်ပုံကိုလဲ နည်းမှီး၍ ချဲ့ပါလေ။ ဤရှုမြင်ပုံ၌ နိစ္စ ဓုဝ သဿတ အဝိပရိဏာမဓမ္မ ဟူသော ဤလေးပုဒ်တို့သည် ဝေါဟာရ သဒ္ဓါမျှသာ ထူးကုန်၏။ လိုရင်း အနက် အားဖြင့်ကား တူကုန်သည် သာတည်း။ အခြင်းအရာ ၆-မျိုးဖြင့် အတ္တမှ ဆိတ်သည်ကို ရှုမြင်ပုံ ပြီး၏။

အဋ္ဌအာကာရ ရှုမြင်ပုံ။ ။ရူပံ၊ ရုပ်သည်။ နိစ္စသဿတ သာရေန ဝါ၊ မြဲတဲ့အနှစ် ဟူသော အနှစ်အားဖြင့်လဲ။

အသာရံ နိဿာရံ သာရာပဂတံ၊ အနှစ်မဟုတ်၊ အနှစ် မရှိ၊ အနှစ်မှ ကင်း၏။ စုဝသာရ သာရေန ဝါ၊ ခိုင်တဲ့အနှစ် ဟူသော အနှစ်အားဖြင့်လဲ အနှစ် မဟုတ်၊ အနှစ် မရှိ၊ အနှစ်မှ ကင်း၏။ သုခသာရ သာရေန ဝါ၊ ချမ်းသာတဲ့အနှစ်ဟူသော အနှစ်အား ဖြင့်လဲ အနှစ်မဟုတ်၊ အနှစ်မရှိ၊ အနှစ်မှ ကင်း၏။ အတ္တသာရ- သာရေန ဝါ၊ ငါကောင် အနှစ် ဟူသော အနှစ်အားဖြင့်လဲ အနှစ် မဟုတ်၊ အနှစ် မရှိ၊ အနှစ်မှ ကင်း၏။ နိစ္စေန ဝါ၊ မြဲခြင်း အနှစ်အားဖြင့်လဲ အနှစ် မဟုတ်၊ အနှစ် မရှိ၊ အနှစ်မှ ကင်း၏။ စုဝေန ဝါ၊ ခိုင်ခြင်း အနှစ်အားဖြင့်လဲ အနှစ် မဟုတ်၊ အနှစ် မရှိ၊ အနှစ်မှ ကင်း၏။ သဿတေန ဝါ၊ ထာဝရရှိခြင်း အနှစ်အား ဖြင့်လဲ အနှစ် မဟုတ်၊ အနှစ် မရှိ၊ အနှစ်မှ ကင်း၏။ အဝိပရိ- ကာမဓမ္မေန ဝါ၊ ပင်ကိုအတိုင်း တည်တံ့ခြင်း အနှစ်အားဖြင့်လဲ အနှစ် မဟုတ်၊ အနှစ် မရှိ၊ အနှစ်မှ ကင်း၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ရှုမြင်၏။

(ဤသည်ကား ရုပ်ခန္ဓာ၌ အခြင်းအရာ ရှစ်ပါးတို့ဖြင့် ဆိတ်သုဉ်းသည်ကို ရှုမြင်ပုံပေ တည်း။ နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးနှင့် ဒွါရ အာရုံ ဝိညာဏ် ဖဿ ဝေဒနာ စသည်တို့၌လဲ ရှုမြင်ပုံမှာ နည်းတူပင်တည်း။ ဤရှုပုံ၌ နိစ္စသာရ စုဝသာရ နိစ္စ စုဝ သဿတ အဝိပရိကာမ ဓမ္မ ဟူသော ဤ ၆-ပုဒ်သည် ဝေါဟာရမျှသာ ထူး၏။)

ဒသအာကာရ ရှုမြင်ပုံ။ ။ ရူပံ၊ ရုပ်ကို။ ရိတ္တတော ပဿတိ၊ မြဲခြင်း၊ ကောင်းစားချမ်းသာခြင်း၊ တင့်တယ်ခြင်း၊ အစိုးပိုင်ခြင်း၊ တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်ဟု မြင်၏။ တုစ္ဆတော၊ မြဲခြင်း၊ ကောင်းစားချမ်းသာခြင်း၊ တင့်တယ်ခြင်း၊ အစိုးပိုင်ခြင်း၊ ဟူသော အနှစ်အသား မရှိသောကြောင့် အချည်းနှီး အသုံးမကျဟု မြင်၏။ ဝါ၊ ဘာအကောင်အထည် ခြိမ်မျှမဟုတ် သေးနုတ်ယုတ်ညံ့သော ကြောင့် အလကား သဘောတရားဟု မြင်၏။ သုညတော၊ အလို အတိုင်း ပြီးစေနိုင်တဲ့ ငါကောင်အနှစ်မှ ဆိတ်သုဉ်းသည်ဟု မြင်၏။ အနုတ္တတော၊ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်တဲ့ ငါကောင်မဟုတ် ဟု မြင်၏။ အနိဿရိယတော၊ အစိုးမရဟု မြင်၏။ အကာမ ကာရိယ- တော၊ အလိုအတိုင်း မပြီးစေနိုင်၊ အလိုမျှဖြင့် ပြီးစေနိုင်သော အမှုအရာ မရှိ၊ ဟု မြင်၏။ ။ (ရေမြှုပ်စိုင့်ဖြင့် ခွက်စသည် လုပ်လိုသောသူအား ထိုခွက်စသည် မပြီးစီးနိုင်သကဲ့သို့ ရုပ်တရားကို မြဲအောင် ကောင်းစားချမ်းသာအောင်

တင့်တယ်အောင် ငါကောင်ဖြစ်အောင် ပြုလိုသောသူအား ထိုမြို့မှ ကောင်းစား ချမ်းသာမှု တင့်တယ်မှု ငါကောင်ဖြစ်မည် မပြီးစီးနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ရုပ်သည် အကာမ ကာရိယ = အလိုရှိတိုင်း မပြုနိုင် မပြီးစေနိုင်ကောင်းသော တရားမည်၏။ တနည်းကား.... ဆိုင်ရာ အကြောင်းများ ညီညွတ်မှသာ သွားခြင်း ရပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း ကျွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း ပူခြင်း အေးခြင်း မျက်စိကြည်ခြင်းစသော ရုပ်အမှုအရာ တစ်စုံတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေသည်။ မိမိ အလိုမျှဖြင့်ကား ထိုသို့သော ရုပ်အမှုအရာ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့်လဲ ရုပ်သည် အကာမ ကာရိယ = အလိုမျှဖြင့် ပြီးစေနိုင်တဲ့ အမှုအရာ မရှိသော တရားမည်၏။ ဇီကာအဖွင့် အဓိပ္ပါယ်ချည်းပင်။) ။ အလဗ္ဗနိယတော၊ သည်လို သာ ဖြစ်ပါစေ၊ ဟိုလိုတော့ မဖြစ်ပါစေနဲ့ဟု တောင့်တ၍ မရ အပ် မရနိုင်ဟု မြင်၏။ အဝသဝတ္တနတော၊ အလိုအတိုင်းလဲ မဖြစ်၊ အလိုအတိုင်းလဲ မဖြစ်စေနိုင်ဟု မြင်၏။ ပရတော၊ စီမံခန့်ခွဲ၍ မရ သောကြောင့် သူစိမ်းပြင်ပ တရားဘဲဟု မြင်၏။ ဝိဝိတ္တတော ပဿတိ၊ အကြောင်းထဲမှာလဲ အကျိုးမရှိ၊ အကျိုးထဲမှာလဲ အကြောင်း မရှိသောကြောင့် အကြောင်းနှင့် အကျိုး အချင်းချင်းမှ ကင်း ဆိတ်နေသည်ဟု မြင်၏။ ။ (ကမ္မာဒိဝိယ၊ ကာရဏေဟိ ဖလေန စ ဝိဝိတ္တတော၊ န ဟိ ကာရဏေန ဖလံ၊ ဖလေန ဝါ ကာရဏံ သ ဂဗ္ဘံ တိဋ္ဌတိ = ကံနှင့် ဝိပါက်သည် “ကမ္မံ နတ္ထိ ဝိပါကမ္ပံ၊ ပါကော ကမ္မေ န ဝိဇ္ဇတိ။ အညမညံ ဥဘော သုညာ၊ န စ ကမ္မံ ဝိနာ ဖလံ” ဟု ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်းပင် အချင်းချင်းမှ ကင်းဆိတ်နေသကဲ့သို့ အကြောင်းတို့မှ၎င်း၊ အကျိုးမှ၎င်း အချင်းချင်း ကင်းဆိတ်နေသည်ဟု မြင်၏။ ဤကား အနက်။ မှန်ပေ၏။ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရားနှင့်တကွ ကိုယ်ဝန်ဆောင်လျက် မြှဲအောင်းလျက် တည်သည်လဲ မဟုတ်၊ အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားနှင့်တကွ ကိုယ်ဝန်ဆောင်လျက် မြှဲအောင်းလျက် တည်သည်လဲ မဟုတ်ပေ။ ဇီကာအဖွင့်ပေတည်း။ အဓိပ္ပါယ် ရှင်းလင်းစေ ရန် (နာ ၈၄) ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်အရာ၌ ဂါထာ၏ အနက်ကို ပြန်ကြည့်ပါလေ။ ဝေဒနာ သညာ စသည်တို့၌လဲ ရှုမြင်ပုံမှာ နည်းတူပင်တည်း။)

နိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌ကား—

အပိစ ဒသဟာကာရေဟိ သုညတော လောကံ
 အဝေက္ခတိ၊ ရူပံ ရိတ္တတော တုစ္ဆတော သုညတော
 အနတ္တတော အသာရကတော ဝဓကတော ဝိဘဝတော အသ-
 မူလတော သာသဝတော သင်္ခတတော—

ဤသို့ ဒသအာကာရ ရှုမြင်ပုံကို ပြုလျက်ရှိ၏။ အဋ္ဌကထာ၌ ပြုအပ်သော အာကာရ ၁၀-ပါးတို့တွင် အစ ၄-ပါးသာလျှင်

ဤပါဠိတော်နှင့် ထပ်တူကျသည်၊ နောက် ၆-ပါးသည်ကား သဒ္ဓါအနက် ၂-မျိုးလုံးပင် ကွဲပြားထူးခြားလျက် ရှိ၏။

အထူးမှတ်ဖွယ်။ ။ဤပါဠိတော်ကိုပင် မှီ၍ ဒသအာကာရ ရှုပုံကို ထုတ်ပြသော အဋ္ဌကထာ၌ ပါဠိတော်နှင့် ထပ်တူ မဟုတ်ဘဲ၊ ထူးကွဲသော အာကာရတို့ကို ပြရာတွင် ဤသို့သော အနက်ထူးကို မှတ်သားအပ်၏။ “ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ ပြအပ်သော ရှုမြင်ပုံ အခြင်းအရာ ဟူသမျှကို ပြသည့်အတိုင်း ကျက်မှတ်၍ အတိအကျ ရှုနိုင်မှ ကိစ္စပြီးသည်လဲ မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့ ကျက်မှတ်၍ အတိအကျရှုရန် ပြသည်လဲ မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့၌ အတွင်းဝင်သော ထိုပြအပ်သည့် အခြင်းအရာတို့တွင် အခြင်းအရာ တပါးပါးဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အခြင်းအရာ များစွာတို့ဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ကောင်းစွာ ထင်မြင် သဘောကျလျှင် ကိစ္စပြီးသည်ချည်းသာတည်း။ ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုး တို့၏ ပါရမီဉာဏ်နှင့် အဇ္ဈာသယစသည်အားလျော်စွာ ထင်မြင်ပုံ သိပုံများကို ပြဆိုခြင်းသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်”ဟူသော ဤအနက် အထူးကို မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။

အတိအကျ ကျက်မှတ်၍ ရှုရန် ပြသည်ဟု ယူငြားအံ့၊ သို့ဖြစ်လျှင် ဤအရာ၌ အဋ္ဌကထာနည်းအရ ရှုသောသူအား ပါဠိတော်နည်းအရ အာကာရ ၁၀-ပါးလုံး မစုံလင်သောကြောင့် ကိစ္စ မပြီးဘဲ ရှိလေရာ၏။ ထိုသို့ ကိစ္စ မပြီးနိုင်ပါက ပါဠိတော်နည်းမှ ထူးခြားသော အာကာရတို့ကို အဋ္ဌကထာ၌ မပြတန်လေရာ။ ယခုမှာ ပြလဲ ပြလျက်ရှိပေ၏။ ထို့ကြောင့် အတိအကျ ကျက်မှတ်၍ ရှုဆင်ခြင်ရန် ပြသော စကားများ မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား ရှုမှတ်သော ယောဂီ၏ ဉာဏ်မှာ ထိုက်သည်အား လျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်သော ထင်ပုံ သိမြင်ပုံတို့ကိုသာ ပြသော စကားများ ဖြစ်ပေသည်ဟူ၍ ခိုင်မြဲစွာ မှတ်သားအပ်၏။

ဒွါဒေ အာကာရ ရှုမြင်ပုံ။ ။ရူပံ၊ ရုပ်သည်။ န သတ္တော၊ အတ္တ၊ အသက်၊ လိပ်ပြာ၊ ဝိညာဏ်ကောင် စသည်ဖြင့် ထင်မှတ် စွဲလမ်းအပ်သော သတ္တဝါမဟုတ်။ န ဇီဝေါ၊

အသက်, လိပ်ပြာကောင် မဟုတ်။ န နရော၊ လူကောင် မဟုတ်။ န မာဏဝေါ၊ လုလင်ကောင် မဟုတ်။ န ဣတ္ထိ၊ မိန်းမကောင် မဟုတ်။ န ပုရိသော၊ ယောက်ျားကောင် မဟုတ်။ န အတ္တာ၊ အစိုးပိုင်သော ငါကောင် မဟုတ်။ န အဟံ၊ ငါမဟုတ်။ န အတ္တနိယံ၊ ငါကောင်၏ အစိတ်အပိုင်း ဥစ္စာ မဟုတ်၊ ငါကောင် နှင့် ဘာမျှမဆိုင်။ န မမ၊ ငါ၏ အစိတ်အပိုင်း ဥစ္စာ မဟုတ်၊ ငါနှင့် ဘာမျှ မဆိုင်။ န အညဿ၊ သူတပါး၏ အစိတ်အပိုင်း ဥစ္စာ မဟုတ်၊ သူတပါးနှင့် ဘာမျှမဆိုင်။ (နိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်၌ကား ဤအရာ တွင် “န ကောစိ-တစုံတယောက်မျှ မဟုတ်” ဟု ရှိ၏။) န ကဿစိ၊ တစုံ တယောက်၏ အစိတ်အပိုင်း ဥစ္စာ မဟုတ်၊ တစုံတယောက်နှင့် ဘာမျှ မဆိုင်။ ဣတိ၊ ဤသို့ ရှုမြင်၏။ ။(ဤသည်ကား ရုပ်၌ ရှုမြင်ပုံတည်း။ ဝေဒနာ သညာ စသည်တို့၌လဲ ရှုမြင်ပုံမှာ နည်းတူ ပင်တည်း။)

ဤရှုမြင်ပုံ၌၊ န အဟံ—တိုင်အောင် ရှေး (ဂ) ပုဒ်တို့သည် “ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း မရှိဘဲ ခန္ဓာအိမ်ထဲ၌ အမြဲ တည်ရှိနေသည် ဟူ၍၎င်း၊ သွားခြင်း ထိုင်ခြင်း ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း မြင်ခြင်း စသည်ကို အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်သည် ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့ စသည် ဖြင့် ထင်မှတ် စွဲလမ်းအပ်သော” အတ္တ, အသက်, လိပ်ပြာ, ဝိညာဏ် ကောင်, သတ္တဝါကောင်ကိုသာ ပယ်မြစ်လို၍ ပြုအပ်သော ပုဒ်တို့ ပေတည်း။ လောက၌ ပြောဆိုရိုးမျှ ဖြစ်သော သတ္တဝါ စသည်ကို ကား ပယ်မြစ်လို၍ ပြုအပ်သည် မဟုတ်ပေ။ န အတ္တနိယံ စသော နောက်လေးပုဒ်တို့ဖြင့်လဲ ထိုအတ္တကောင်၏ အစိတ်အပိုင်း မဟုတ်၊ ထိုအတ္တကောင်နှင့် ဘာမျှ မဆိုင်သည်ကိုသာ ပြလိုပေသည်။ လောက၌ ပြောဆိုရိုးမျှ ဖြစ်သော သူ့ဥစ္စာ, ငါ့ဥစ္စာ, သူ့လက်ခြေ, ငါ့လက်ခြေ, သူ့သားသမီး, ငါ့သားသမီး, ဤသို့ စသော ဝေါဟာရ ကိုကား ပယ်မြစ်လိုသည် မဟုတ်ပေ။

အချို့က ဤသို့သော အဋ္ဌကထာ စကားများကို တွေ့ရ၍ ဤသို့ ပြောဆိုကြ၏။ ဘုရားဟော ပါဠိတို့၌ သဒ္ဓမ္မိ နိဝါသီ စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းအပ်သော အတ္တကိုသာ ပယ်သည်၊ အရှင် ဗုဒ္ဓဃောသ၏

အဋ္ဌကထာ၌ကား လူတို့၏ ပြောဆိုရိုးမျှ ဖြစ်သော မိန်းမ ယောက်ျား သတ္တဝါ စသည်တို့ကိုလဲ ပယ်မြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာသည် ပါဠိတော်နှင့် မညီဟူ၍ အပြစ်တင်လျက် ပြောဆို ကြကုန်၏။ အဋ္ဌကထာ၏ မှီရာ ဖြစ်သော နိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို မသိခြင်း၊ အဋ္ဌကထာ ဆရာ၏ အလိုကို မသိခြင်း၊ များကြောင့် အပြစ်တင်မှားခြင်း၊ ပြောဆို မှားခြင်းမျှသာတည်း။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား အဋ္ဌကထာတို့၌ အနတ္တ အရာတွင် ပြဆိုသော စကား ဟူသမျှသည် သာမီ နိဝါသီ စသည်ဖြင့် စွဲလမ်း အပ်သော ထိုအတ္တကိုသာ ပယ်မြစ်သည့် စကားချည်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် သမ္မသနဉာဏ် အရာ၌..... အသာရကဋ္ဌေ- နာတိ သာမီ နိဝါသီ ကာရကော ဝေဒကော သယံဝသီတိ ဧဝံ ပရိကပ္ပိတဿ အတ္တသာရဿ အဘာဝေန။ ။ သာမီ နိဝါသီ ကာရက ဝေဒကာ ဓိဋ္ဌာယက ဝိရဟိတတာယ သုည- တော၊ သယဉ္ဇ အဿာမိဘာဝါဒိတာယ အနတ္တတော...ဟု သေချာစွာပင် ဖွင့်ပြ တော်မူလေပြီ။ ဤအရာ၌လဲ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၏ ရည်ရွယ်ချက် အလိုကို သိသော မဟာဋီကာဆရာသည် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြတော်မူလေပြီ။

‘ရူပံ န သတ္တော’တိအာဒိသု ယော လောကဝေါ- ဟာရေန သတ္တော၊ ရူပံ သော န ဟောတီတိ အယမတ္တော ဣဓ နာမိပ္ပေတော၊ တဿာဝုတ္တသိဒ္ဓတ္တာ။ န ဟိ လောကော ရူပမတ္တံ ‘သတ္တော’တိ ဝေါဟရတိ။ ဗာဟိ- ရကပရိကပ္ပိတော ပန အတ္တာ ‘သတ္တော’တိ အဓိပ္ပေတော။ သော ဟိ တေဟိ ရူပါဒိသု သတ္တ ဝိသတ္တတာယ၊ ပရေ စ သဉ္ဇာပနဋ္ဌေန ‘သတ္တော’တိ ဝုစ္စတိ။ ရူပံ သော န ဟောတီတိ အတ္တော။ သုညတာ ပရိဂ္ဂဏှနဉ္ဇေတန္တိ။ ဒေ နယော ‘န ဇိဝေါ’တိ အာဒိသုပိ။ (၂-၄၅၇)

ရူပံ န သတ္တောတိအာဒိသု၊ ရုပ်သည် သတ္တဝါ မဟုတ်၊ ဤသို့ စသော ရှုမြင်ပုံတို့၌။ လောကဝေါဟာရေန ယော သတ္တော၊ လူတို့၏ ပြောဆိုရိုး အားဖြင့် အကြင် သတ္တဝါသည် ရှိ၏။ ရူပံ သော န ဟောတီတိ၊ ရုပ်သည် ထို ပြောဆိုရိုး သတ္တဝါ မဟုတ် ဟူသော။ အယံ အတ္တော၊ ဤအနက်ကို။ ဣဓ န အဓိပ္ပေတော၊

အတ္တမှ ဆိတ်သည်ကို ရှုမြင်သော ဤအရာ၌ မဆိုလိုအပ်ပေ။ ကသ္မာ၊ အဘယ်ကြောင့် မဆိုလိုသနည်း ဟူမူ။ တဿ အဝုတ္တသိဒ္ဓတ္တာ၊ ရုပ်သည် ပြောဆိုရိုး သတ္တဝါမဟုတ် ဟူသော ထိုအနက်က၊ မဆိုဘဲပင် အလိုလို ပြီးစီး ထင်ရှား ခြင်းကြောင့်ပေတည်း။ ဟိ၊ ထင်ရှားသည် မှန်ပေ၏။ ရူပမတ္တံ၊ ရုပ်မျှကို။ သတ္တောတိ၊ သတ္တဝါဟူ၍။ လောကော န ဝေါဟရတိ၊ လူအပေါင်းက ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုသည် မဟုတ်ပေ။ ပန၊ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား။ ဗာဟိရကပရိကပ္ပိတော၊ ဘုရားသာသနာတော်မှ အပြင်ပ၌ ဖြစ်သော လူတို့က ကြံဆ စွဲလမ်းအပ်သော။ အတ္တာ၊ အသက်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင် ဟူသော အတ္တကောင်ကို။ သတ္တောတိ အဓိပ္ပေတော၊ သတ္တဝါဟု ဆိုလိုပေသည်။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ ရူပါဒိသု၊ ရုပ် စသည်တို့၌။ သတ္တ ဝိသတ္တတာယ စ၊ ကိုယ်တိုင် ကပ်ငြိ တွယ်တာတတ်သောကြောင့်၎င်း။ ပရေ သဗ္ဗာပနဋ္ဌေန စ၊ သူတပါးတို့ကို မိမိ၌ ကပ်ငြိ တွယ်တာစေတတ်သောကြောင့်၎င်း။ သော၊ အသက်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင် ဟု ဆိုအပ်သော ထိုအတ္တကောင်ကို။ သတ္တောတိ၊ သတ္တဝါကောင် ဟူ၍။ တေဟိ ဝုစ္စတိ၊ ထို သာသနာပ လူတို့က ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ရူပံ၊ မှတ်ခိုက်မှာပင် ပျက်သွားသည်ဟု သိမြင်အပ်သော ရုပ်သည်။ သော န ဟောတိ၊ ထို အတ္တကောင်၊ သတ္တဝါကောင် မဟုတ်။ ဣတိ အတ္တော၊ ဤကား ဆိုလိုရင်း အနက်ပေတည်း။ ဟိ၊ ထိုစကား မှန်ပေ၏။ ဧတံ၊ “ရူပံ န သတ္တော = ရုပ်သည် သတ္တဝါ မဟုတ် ဟူ၍” ဤရှုမြင်ခြင်းသည်။ သုညတာပရိဂ္ဂဏှနံ၊ အတ္တကောင်၊ ငါကောင်မှ ဆိတ် သုဉ်းသည်ကို သိမ်းဆည်း သိမြင်သောဉာဏ်ပေတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ သိအပ်၏။ န ဇီဝေါတိ အာဒိသုပိ၊ အသက် မဟုတ်-ဤသို့ စသော ရှုမြင်ပုံတို့၌လဲ။ သေ နယော၊ န သတ္တော-၌ ပြုပြီးသော ဤနည်းပင်တည်း။ ။ဒွါဒသ အာကာရ ရှုမြင်ပုံ ပြီး၏။

ကထံ မုဇ္ဈိတုကမျတာ ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ ပညာ သင်္ခါ-
 ရူပေက္ခာသု ဉာဏံ။ ဥပ္ပါဒံ မုဇ္ဈိတုကမျတာ ပဋိသင်္ခါ သန္တိ-
 ဝိပဿနာ ၂-၁၆

ဋ္ဌနာ ပညာ သင်္ခါရပေက္ခာသု ဉာဏံ၊ ပဝတ္တံ၊ နိမိတ္တံ၊ အာယုဟနံ၊ ပဋိသန္ဓိံ။ ပေ။ ဥပါယာသံ မုဗ္ဗိတုကမျတာ ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ ပညာ သင်္ခါရပေက္ခာသု ဉာဏံ။

ဥပ္ပါဒေါ ဒုက္ခန္တိ။ ပ။ ဘယန္တိ။ ပ။ သာမိသန္တိ။ ပ။ ဥပ္ပါဒေါ သင်္ခါရာတိ။ ပ။ ဥပါယာသော သင်္ခါရာတိ မုဗ္ဗိတုကမျတာ ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ ပညာ သင်္ခါရပေက္ခာသု ဉာဏံ။ (ဉာဏံ ၃-မျိုးဖြစ်ပုံကို ပြသော ပဋိသန္တိဒါမဂ် ၅၀)

မုဗ္ဗိတုကမျတာ ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ ပညာ၊ အစဉ် စွန့်လွှတ်လိုလျက်၊ အလယ်၌ စွန့်လွှတ်နိုင်ရန် တဖန် ရှုမှတ်၍၊ အဆုံး၌ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ အညီအမျှ လျစ်လျူရှုလျက်၊ အစဉ် အတန်းအားဖြင့် ကောင်းစွာ တည်တံ့သော သိမှု ပညာသည်။ သင်္ခါရပေက္ခာသု ဉာဏံ၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ မည်၏။ တံ၊ ထိုဉာဏံသည်။ ကထံ၊ အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်း ဟူမူ။ ဥပ္ပါဒံ၊ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို။ ဝါ၊ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းရှိသော သင်္ခါရ အပေါင်းကို။ မုဗ္ဗိတုကမျတာ ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ ပညာ၊ အစဉ် စွန့်လွှတ်လိုလျက်၊ အလယ်၌ စွန့်လွှတ်နိုင်ရန် တဖန် ရှု၍၊ အဆုံး၌ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ အညီအမျှ လျစ်လျူ ရှုလျက်၊ အစဉ်အတန်းအားဖြင့် ကောင်းစွာ တည်တံ့သော သိမှုသည်။ သင်္ခါရပေက္ခာသု ဉာဏံ၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ မည်၏။ ပဝတ္တံ၊ မကုန် မဆုံးနိုင်အောင် မပြတ်ဖြစ်နေသော သင်္ခါရအပေါင်းကို။ နိမိတ္တံ၊ အကောင် အထည် ခြိမ် ရှိသလိုပင် ထင်ပေါ်လျက် ရှိသော သင်္ခါရ အပေါင်းကို။ အာယုဟနံ၊ ချမ်းသာကောင်းစားရန် ရည်သန်၍ အားထုတ်မှု သင်္ခါရ အပေါင်းကို။ ပဋိသန္ဓိံ၊ ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ရှိသော ဘဝသစ် သင်္ခါရ အပေါင်းကို။ ပေ။ ဥပါယာသံ၊ ပြင်းစွာ ပူပန်မှု သင်္ခါရကို။ မုဗ္ဗိတုကမျတာ ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ ပညာ၊ အစဉ် စွန့်လွှတ်လိုလျက်၊ အလယ်၌ စွန့်လွှတ်နိုင်ရန် တဖန်ရှု၍၊ အဆုံး၌ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ အညီအမျှ လျစ်လျူ ရှုလျက်၊ အစဉ်အတန်းအားဖြင့် ကောင်းစွာ တည်တံ့သော သိမှုသည်။ သင်္ခါရပေက္ခာသု ဉာဏံ၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ မည်၏။

ဥပ္ပါဒေါ၊ ဘဝ၌စ၍ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်။ ဝါ၊ စ၍ ဖြစ်ခြင်း ရှိသော ယခုဘဝ သင်္ခါရအပေါင်းသည်။ ဒုက္ခံ၊ ဆင်းရဲတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ သိမြင်၍။ပ။ ဘယန္တိ၊ ကြောက်ဖွယ်ဟု သိမြင်၍။ပ။ သာမိသန္တိ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ ကာမဂုဏ်၊ ကိလေသာဟူသော အစာနှင့် ရောနှောနေသည်ဟု သိမြင်၍။ပ။ သင်္ခါရတိ၊ မငြိမ်းအေးသော သင်္ခါရတို့ဟု သိမြင်၍၊ မုဉ္ဇိတုကမျတော ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ ပညာ၊ အစ၌ စွန့်လွှတ်လိုလျက်၊ အလယ်၌ စွန့်လွှတ်နိုင်ရန် တဖန်ရှုမှတ်၍၊ အဆုံး၌ အထူးကြောင့်ကြမစိုက်ရဘဲ အညီအမျှ လျစ်လျူရှုလျက်၊ အစဉ် အတန်းအားဖြင့် ကောင်းစွာ တည်တံ့သော သိမှုပညာ သည်။ သင်္ခါရပေက္ခာသု ဉာဏံ၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် မည်၏။

တတ္ထ မုဉ္ဇိတုကမျတော စ သာ ပဋိသင်္ခါ စ သန္တိဋ္ဌနာ စာတိ မုဉ္ဇိတုကမျတော-ပဋိသင်္ခါ-သန္တိဋ္ဌနာ။ ဣတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ နိဗ္ဗိဒါဉာဏေန နိဗ္ဗိန္ဒန္တဿ ဥပ္ပါဒါဒိနိ ပရိစ္စဇိတုကာမတာ မုဉ္ဇိတုကမျတော၊ မုဉ္ဇနဿ ဥပါယကရဏတ္ထံ မဇ္ဈေ ပဋိသင်္ခါနိ ပဋိသင်္ခါ၊ မုဉ္ဇိတွာ အဝသာနေ အဇ္ဈုပေက္ခဏာ သန္တိဋ္ဌနာ။
(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၉၉)

တတ္ထ၊ ထိုပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိ၌။ မုဉ္ဇိတုကမျတော စ၊ လွှတ်လို သော ပညာလဲ ဟုတ်၏။ သာ၊ ထိုပညာသည်။ ပဋိသင်္ခါ စ၊ တဖန်ရှုမှတ်သော ပညာလဲ ဟုတ်၏။ သန္တိဋ္ဌနာ စ၊ ကောင်းစွာ တည်တံ့သော ပညာလဲ ဟုတ်၏။ ဣတိ၊ ဤသုံးပါးသော သတ္တိ ကြောင့်။ မုဉ္ဇိတုကမျတော ပဋိသင်္ခါ-သန္တိဋ္ဌနာ၊ မည်၏။ ဣတိ၊ သို့ဖြစ်၍။ ပုဗ္ဗဘာဂေ၊ ရှေးအဖို့၌။ နိဗ္ဗိဒါဉာဏေန နိဗ္ဗိန္ဒန္တဿ၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ဖြင့် ငြီးငွေ့သော သူ၏။ ဥပ္ပါဒါဒိနိ၊ ဥပ္ပါဒစသည်ဖြင့် ပြအပ်သော သင်္ခါရတို့ကို။ ဝါ၊ ဥပ္ပါဒ စသည်နှင့် စပ်ဆိုင်သော သင်္ခါရတို့ကို။ ပရိစ္စဇိတုကာမတာ၊ စွန့်လွှတ်လိုသည်၏ အဖြစ်သည်။ မုဉ္ဇိတုကမျတော၊ မည်၏။ ။(ဥပ္ပါဒပဝတ္ထာဒိအပဒေသေန ဝုတ္တေ သင်္ခါရေ၊ တပုဂ္ဂိုဗန္ဓဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ဝိဿဇိတုကာမတာ = ဥပ္ပါဒ စသည်ကို စွန့်လို-ဟူရာ၌ ဥပ္ပါဒမျှ ပဝတ္တမျှ စသည်ကိုသာ စွန့်လိုသည်ဟု မယူအပ်၊ ဥပ္ပါဒ ပဝတ္တ စသည်တို့နှင့် စပ်ဆိုင်

သော သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လိုသည်ဟူ၍သာ ယူအပ်၏။ စွန့်လို-
 ဟူသည်မှာလဲ ထိုသင်္ခါရတို့နှင့် စပ်သော နှစ်သက်လိုလားမှု
 ကြောင့်ကြစိုက်လိုမှုကို စွန့်လိုခြင်းပင်တည်း။ ဋီကာဖွင့်အဓိပ္ပာယ်။ ။
 ဤအဋ္ဌကထာ ဋီကာဖွင့်များကို၎င်း၊ ဥပ္ပါဒ်စသော ကံပုဒ်နှင့်တကွ
 ဟောသော ပါဠိတော်ကို၎င်း၊ ထောက်၍၊ သကမ္မကဓာတ်ဖြင့်
 ပြီးသော မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာပုဒ်ကိုသာ ပုဒ်ရင်းဟု သိအပ်၏။ ။
 မုဉ္ဇနဿ ဥပါယကရဏတ္ထံ၊ စွန့်လွှတ်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကို
 ပြုခြင်း ပြီးစေခြင်းငှါ။ မဇ္ဈေ ပဋိသင်္ခါနံ၊ အလယ်၌ တဖန် ရှုမှတ်
 ခြင်းသည်။ ပဋိသင်္ခါ၊ ဉာဏ်မည်၏။ မုဉ္ဇိတွာ၊ စွန့်လွှတ်ပြီး၍။ ။
 အဝသာနေ၊ အဆုံး၌။ အဇ္ဈုပေက္ခဏာ၊ ကြောင့်ကြမစိုက်မှု၍၊
 အစဉ် အတန်းအားဖြင့် သိရုံမျှ သိရုံမျှ ဖြစ်လျက် လျစ်လျူရှုခြင်း
 သည်။ သန္နိဋ္ဌနာ၊ ကောင်းစွာ တည်တံ့သော ပညာမည်၏။ ။
 (ယာဝ နိဗ္ဗာနသမ္ပက္ခန္ဓနာ န ဣဇ္ဈတိ၊ တာဝ ဝိစိနနေပိ ဥဒါသိ-
 နတာယ ဉာဏဿ သန္တာနဝသေန ပဝတ္တိံ သန္ဓာယာဟ =
 ပဋိသင်္ခါဉာဏ် လုံးဝရင့်သန်သည်မှ စ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်သည့်
 ဂေါတြဘူ မဖြစ်သေးမီအတွင်း၌ သင်္ခါရတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်မှု၌
 သော်လဲ အထူးကြောင့်ကြမစိုက်တော့ဘဲ သိရုံ သိရုံမျှ လျစ်လျူ
 ရှုလျက် အစဉ် အတန်းလိုက်အားဖြင့် တသမတ်တည်း ကြာမြင့်စွာ
 အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို ရည်၍ “အဇ္ဈုပေက္ခဏာ သန္နိ-
 ဋ္ဌနာ”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ မိန့်ဆိုသည်-ဟူလို။)

ဤဉာဏ် ၃-ပါးသည် အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး၊ အနု၊ အလတ်၊
 အရင့်အားဖြင့် သာလျှင် ကွဲပြား၏။ အာရုံနှင့် မှတ်သိမှုတို့ကို
 သင်္ခါရသဘောမျှဟု သိမြင်သဘောကျခြင်း လက္ခဏာအားဖြင့်
 ကား တမျိုးတည်းသော ဉာဏ်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ
 မဂ်မှာပင် အောက်ပါကိုလဲ ဟောတော်မူပေသည်။

၁။ နိရာယဘာဝပ္ပတ္တိယာ အပေက္ခာဝိသဇ္ဇနဝသေန ဝိသဇ္ဇိတွာ-ဋီကာဖွင့်။ ပဋိသင်္ခါ
 ဉာဏ် ရင့်သန်လျှင် သင်္ခါရတို့၌ ရှေးကလို ငဲ့ကွက်တယ်တာမှု၊ ကြောင့်ကြစိုက်လိုမှုသည်
 မရှိတော့ပြီ၊ ကင်းပျောက်လေ၏။ ဤသို့ ငဲ့ကွက်မှုကင်းခြင်းသည်ပင် ငဲ့ကွက်မှုကို၎င်း၊
 ငဲ့ကွက်မှု၏မှီရာ သင်္ခါရတို့ကို၎င်း၊ ပယ်စွန့်ခြင်းမည်၏။

ယာ စ မုဋ္ဌိတုကမျတာ၊ ယာ စ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊
ယာ စ သင်္ခါရပေက္ခာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ
နာနံ။ (၂၅၉)

ယာ စ မုဋ္ဌိတုကမျတာ၊ အကြင် မုဋ္ဌိတုကမျတာဉာဏ်သည်
၎င်း။ ယာ စ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ အကြင်ပဋိသင်္ခါဉာဏ်သည်၎င်း။
ယာ စ သင်္ခါရပေက္ခာ၊ အကြင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်၎င်း။
အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣမေ ဓမ္မာ၊ ဤဉာဏ်တို့သည်။ ဧကတ္တာ၊ တူသော
သဘောတရားကိုယ် ရှိကုန်၏။ ဗျဉ္ဇနမေဝ၊ အမည်သဒ္ဒါမျှသည်
သာလျှင်။ နာနံ၊ ထူးခြား၏။

သဘောအားဖြင့် ဉာဏ်တမျိုးတည်း ဖြစ်သောကြောင့်ပင်လျှင်
အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ မုဋ္ဌိတုကမျတာ၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင်
မကြာမီ တခဏအတွင်းမှာသော်လဲ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်
တတ်ပေသည်။ ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်သော အခါ၌
ကား အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင် အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်
ဉာဏ်များ လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်ပေသည်။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ
ကား သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်သာလျှင် အထူး ကောင်းချည်
တလွဲ၊ မှန်မှန် ကောင်းချည်တလွဲ အားဖြင့် ကြာမြင့်စွာလဲ ဖြစ်နေ
တတ်သေး၏။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆို
တော်မူ၏။

ဧဝမေဝ သစေ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ သန္တိပဒံ နိဗ္ဗာနံ
သန္တတော ပဿတိ၊ သဗ္ဗံ သင်္ခါရပ္ပဝတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ
နိဗ္ဗာနမေဝ ပက္ခန္ဓတိ၊ နော စေ ပဿတိ၊ ပုနပ္ပုနံ သင်္ခါ-
ရာရမ္မဏမေဝ ဟုတွာ ပဝတ္တတိ။ တဒိဒံ သုပ္ပဂ္ဂေ ပိဋ္ဌံ
ဝဋ္ဋိယမာနံ ဝိယ၊ နိပ္ပဋိတကပ္ပိသံ ဝိဟဋ္ဌိယမာနံ ဝိယ၊
နာနာပ္ပကာရတော သင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဘယဉ္ဇ နန္ဒိဇ္ဇ
ပဟာယ သင်္ခါရဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တံ ဟုတွာ တိဝိဓာနုပဿနာ
ဝသေန တိဋ္ဌတိ။ (၂-၂၉၅)

ဧဝမေဝ၊ (ရှေးခေတ်ကာလက ပင်လယ်ခရီးသွား သင်္ဘော
သားတို့သည် နိုးသောပင်လယ်ကမ်းကို မမှန်းဆနိုင်သော အခါ

၌ နီးသော ကျန်း ကမ်းကို စုံစမ်းရန် ကျီးငှက်ကို သင်္ဘောမှ လွှတ်လိုက်လျှင် ထိုကျီးသည် ကမ်းကို တွေ့မြင်ပါက ထိုကမ်းဆီသို့ သာလျှင် ပျံသွားလေသည်။ ကမ်းကို မမြင်ပါက ထိုသင်္ဘောသို့ သာလျှင် ပြန်ပြန်ကပ်သည်-ဟူသော) ဤဥပမာ အတူပင်လျှင်။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်။ သန္တိပဒံ၊ ရုပ် နာမ်သင်္ခါရတို့ ငြိမ်းသည့်ပြင် မဂ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် ရောက်လဲ ရောက် အပ်သော။ ဝါ၊ သင်္ခါရလဲ ငြိမ်း၊ ရောက်လဲ ရောက်ထိုက်သော။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန်ကို။ သန္တတော၊ သင်္ခါရ ငြိမ်းပြတ်သော အခြင်း အရာဖြင့်။ သစေ ပဿတိ၊ အကယ်၍ မြင်နိုင်ငြားအံ့။ ဧဝံ သတိ၊ ဤသို့ မြင်နိုင်လျှင်။ သဗ္ဗံ၊ အလုံးစုံသော။ သင်္ခါရပဝတ္တံ၊ မပြတ်မစဲ တဖြစ်ထဲ ဖြစ်နေသော သင်္ခါရအယဉ်ဟူသော အာရုံကို။ ဝိဿဇ္ဇေ- တွာ၊ စွန့်လွှတ်၍။ နိဗ္ဗာနမေဝ၊ သင်္ခါရငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ သာလျှင်။ ပက္ခန္ဓတိ၊ ပြေးဝင်သွားလေ၏။ (နိဗ္ဗာန်အာရုံထဲသို့၊ ဝါ၊ သင်္ခါရ ငြိမ်းခြင်း- သင်္ခါရကင်းပြတ်သွားခြင်းသဘောထဲသို့ ပြေးဝင်သွားသလိုပင် စိတ်ဖြစ်သွား သည်-ဟူလို)။ ။ နော စေ ပဿတိ၊ သင်္ခါရငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို သင်္ခါရငြိမ်းသည့် အနေအားဖြင့် မမြင်နိုင်သေးငြားအံ့။ ဧဝံ သတိ၊ ဤသို့ မမြင်နိုင်သေးလျှင်။ သင်္ခါရာရမ္မဏမေဝ ဟုတွာ၊ ဖြစ်ပျက် သော သင်္ခါရကိုသာ အာရုံပြုလျက်=မှတ်သိလျက် ဖြစ်၍။ ပုနပ္ပုနံ ပဝတ္တတိ၊ အဖန်ဖန် ဖြစ်ပေါ်၏။ တဒိဒံ၊ ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် သည်။ ဝဋ္ဋိယမာနံ ဝိဋ္ဋံ ဝိယ၊ ဝိုင်းအပ်, ဆင့်အပ်သော မှုမှုန့်သည် ဝိုင်းလေ,ဆင့်လေ သာ၍ သာ၍ သိမ်မွေ့နူးညံ့လေသကဲ့သို့၎င်း။ ဝိဟဋ္ဌိယမာနံ နိပ္ပဋ္ဌိတကပ္ပာသံ ဝိယ၊ ဖတ်အပ်သော (အစေ့ထုတ် ပြီးဝါ)ဝှမ်းသည် ဖတ်လေ ဖတ်လေ သာ၍ သာ၍ သိမ်မွေ့နူးညံ့ လေသကဲ့သို့၎င်း။ ဟုတွာ၊ ဖြစ်၍။ ။ ဤဥပမာနှစ်ခုဖြင့် ရှုမှတ်ဖန် များလေ လေ ဉာဏ်သည် သာ၍ သာ၍ ထက်မြက်သိမ်မွေ့သွားလေလေ ဖြစ်သည်ကို ပြ၏)။ ။ သင်္ခါရေ၊ မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်မှာပင် ပျက်ပျက်သွားသော သင်္ခါရ တို့ကို။ နာနာပုကာရတော ပရိဂ္ဂဟေတွာ၊ အမျိုးမျိုးသော အပြား အားဖြင့် သိမ်းဆည်းမှတ်သိ၍။ ဘယဉ္ဇ၊ ကာမအာရုံဝတ္ထု၏ ပျက်စီးမှုနှင့်စပ်၍ ကြောက်ရွံ့စိုးရိမ်ခြင်း, ဘယဉာဏ်အလိုအားဖြင့် ကြောက်ခြင်းကို၎င်း။ နန္ဒိဉ္ဇ၊ ကာမအာရုံဝတ္ထု၏ ပြည့်စုံမှုနှင့်စပ်၍

အားရနှစ်သက်ခြင်း၊ မှတ်သိမှု ကောင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်တတ်
 သော အားရနှစ်သက်ခြင်းကို ၎င်း။ ပဟာယ၊ ပယ်စွန့်လွန်မြောက်
 ၍။ သင်္ခါရဝိစိနနေ-သင်္ခါရဝိစိနနေပိ၊ သင်္ခါရတို့ကို စူးစမ်းမှတ်သိ
 မှု၌လဲ။ မဇ္ဈတ္တံ ဟုတွာ၊ အထူးလဲ ကြောင့်ကြ မစိုက်၊ လုံးဝလဲ
 ကြောင့်ကြစိုက်မှု မကင်းသဖြင့် အလယ်အလတ် ညီမျှသော
 သဘောရှိသည်ဖြစ်၍ ။ တိဝိဓာနုပဿနာဝသေန၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ
 အနတ္တာ နုပဿနာ ဟူသော အနုပဿနာ ၃-ပါးတို့၏ အလို
 အားဖြင့်။ တိဋ္ဌတံ၊ တည်လေ၏။

ဤ အဋ္ဌကထာ၌ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်က နိဗ္ဗာန်ကို မြင်နိုင်သည်
 ဟု ဆိုသည်မှာ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်လောက်အောင်
 ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ အဖြစ်ဖြင့် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သည်ကို ရည်၍ ဆိုပေ
 သည်။ ၎င်းဉာဏ်ကပင် နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်သွားသည်ဟု ဆိုပြန်
 သည်မှာလဲ အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်များနှင့် တကွ တပေါင်း
 တည်း တဉာဏ်တည်းပြု၍ ကေတ္တနည်းဖြင့် ဆိုပေသည်။ အဖြောင့်
 အားဖြင့်ကား သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်သည် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပြီး၍
 အထူးထက်မြက် သန့်ရှင်း ရဲရင့်စွာ ဖြစ်လျက် ခေါင်ထိပ်သို့
 ရောက်လျှင် အနုလောမဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုအနုလောမဉာဏ်
 ၏ အဟုန်ကြောင့် ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လျက် နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်
 သည်။ ထိုနိဗ္ဗာန် အာရုံထဲသို့လဲ ပြေးဝင်သွားသည်ဟု ဆိုလိုပေ၏။
 အောက်ပါမှာ မဟာဋီကာပေတည်း။

တိက္ခ-ဝိသဒ-သုရဘာဝေန သင်္ခါရေသု အဇ္ဈပေက္ခ-
 ဏေ သိဇ္ဈမာနေ တံ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ အနေကဝါရံ

၁။ ပဝိစယဿ သိခါပတ္တတာယ သင်္ခါရေသု ဝိယ တေသံ ဝိစိနနေပိ ဥဒါသိနံ ဟုတွာ-
 သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန် အားပြည့်နေသော အခါ၌ စူးစမ်း ရှုမှတ်မှုက ခေါင်ထိပ်သို့
 ရောက်နေပြီ ဖြစ်သောကြောင့် အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရတော့ဘဲ မှတ်သိစရာ သင်္ခါရ
 အာရုံများကလဲ အလိုလိုပင် ထင်ပေါ်လျက် ထင်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ ၎င်းတို့ကို စူးစမ်း မှတ်သိ
 မှုကလဲ အလိုလိုပင် ဖြစ်လျက် ဖြစ်လျက် ရှိ၏။ သိစရာ အာရုံများကလဲ အလိုလို ထင်ပေါ်၍
 သိမှုကလဲ သူ့ အရှိန်နဲ့သူ အလိုလိုပင် ဖြစ်နေသည်ဟု ထင်ရ၏။ ထို့ကြောင့် “သင်္ခါရတို့၌
 အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ ကြောက်ချစ်ကင်းပလျက် ညီမျှစွာ ရှုနိုင်သကဲ့သို့” ထိုသင်္ခါရ
 တို့၏ ပျက်မှု မမြဲမှု စသည်ကို သိရန်လဲ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရတော့ဘဲ ညီမျှစွာရှုနိုင်
 သည်ဟု ဆိုလို၏-ဋီကာ။

ပဝတ္တမာနံ ပရိပါက ဂမနေန အနုလောမဉာဏဿ ပစ္စယဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ “နိဗ္ဗာနံ သန္တတော ပဿတိ နာမ”။ တထာဘူတဉ္စ “သင်္ခါရပုဝတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိဗ္ဗာနမေဝ ပက္ခန္ဓတိ နာမ”။ တယိဒံ ဣမ ဉာဏံ အနုလောမ ဂေါတြဘုဉာဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတ္တံ နေတွာ ဝုတ္တံ ဧကတ္တနယဝသေန။ (၂-၄၅၉)

တိက္ခ-ဝိသဒ-သူရဘာဝေန၊ ထက်မြက် သန့်ရှင်း ရဲရင့်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ သင်္ခါရေသု အဇ္ဈုပေက္ခဏေ သိဇ္ဈမာနေ၊ အာရုံသင်္ခါရ၊ ဝိပဿနာသင်္ခါရတို့၌ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ ကြောက်ချစ် ကင်းပ ညီမျှစွာ ရှုမှု ပြီးစီး ပြည့်စုံလတ်သော်။ တံ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ၊ ထို သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်သည်။ အနေကဝါရံ ပဝတ္တမာနံ၊ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပေါ်လျက်။ ပရိပါကဂမနေန၊ လုံးဝ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့်။ အနုလောမဉာဏဿ ပစ္စယဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ၊ အနုလောမဉာဏ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော အကြောင်းအဖြစ်သို့ ရောက်လတ်သော်။ နိဗ္ဗာနံ သန္တတော ပဿတိ နာမ၊ နိဗ္ဗာန်ကို သင်္ခါရငြိမ်းသော အခြင်းအရာဖြင့် မြင်သည် မည်၏။ စ၊ သည်မျှသာ မကသေး။ တထာဘူတံ၊ ထိုသို့သော ဉာဏ်သည်။ သင်္ခါရပုဝတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိဗ္ဗာနမေဝ ပက္ခန္ဓတိ နာမ၊ မပြတ်ဖြစ်နေသော သင်္ခါရ အယဉ်ကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာလျှင် ပြေးဝင် သွားသည်လဲ မည်၏။ တယိဒံ ဉာဏံ၊ ထို သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်ကို။ ဣမ ဤ အရာ၌။ အနုလောမဂေါတြဘုဉာဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတ္တံ နေတွာ၊ အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘုဉာဏ်တို့နှင့် တကွ တဉာဏ်တည်း အဖြစ်သို့ ဆောင်၍။ ဧကတ္တနယဝသေန ဝုတ္တံ၊ ဧကတ္တနည်း အလိုအားဖြင့် ဆိုအပ်ပေ၏။

မုဉ္ဇိတုကမျတာ၊ ပဋိသင်္ခါ၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ပြီး၏။

အနုလောမ, ဂေါတြဘူ, မဂ်, ဖိုလ်ဉာဏ်

ပြဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း အနုလောမဉာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်လောက်အောင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အပြည့်အစုံ ရင့်ကျက်သော အခါ၌ အဓိမောက္ခသဒ္ဓါသည် အထူး အားကောင်း၏။ ဤသဒ္ဓါ၏ အစွမ်းကြောင့် မှတ်သိသော စိတ်သည် အလွန်ကြည်လင်၏။ ထို့ပြင် မယုတ်မလွန် ညီမျှသော အားထုတ်မှု ဝီရိယသည်လည်း မြဲမြံစွာ ဖြစ်၏။ အမှတ်ရမှု သတိသည်လည်း ကောင်းစွာ ထင်၏။ စိတ်သည်လည်း မှတ်အပ်သော အာရုံ၌ ကောင်းစွာ စူးစိုက်တည်ကြည်၏။ သိမှု သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်လည်း အထူး ထက်မြက် သန့်ရှင်းစွာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “မှတ်သိမှုသည် အထူး ပင် သွက်လက် ထင်ရှားလျက် ကောင်းလာသည်၊ တိုးတက်လာသည်” ဟု ထင်ရှား သိရ၏။

ထိုအခါ၌ ဖြစ်ပျက်ဆဲ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ တခုခုကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာ ၃-မျိုးတို့တွင် တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်သာလျှင် ရှုမြင်လျက် အနည်းဆုံးအားဖြင့် သဒ္ဓါသနုပဿနာ ဝိထိ ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဖြစ်ပုံကား... ထိုနှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်တို့တွင် ပဌမ အကြိမ်၌ အနိစ္စ ဟု ရှုမြင်လျက် ဖြစ်လျှင်၊ ဒုတိယ တတိယ အကြိမ်တို့၌လဲ အနိစ္စ ဟူ၍သာ ရှုမြင်လျက် ဖြစ်၏။ သို့မဟုတ် ပဌမ အကြိမ်၌ ဒုက္ခ ဟု ရှုမြင်လျက် ဖြစ်လျှင်၊ ဒုတိယ တတိယ အကြိမ်တို့၌လဲ ဒုက္ခ ဟူ၍သာ ရှုမြင်လျက် ဖြစ်၏။ သို့မဟုတ် ပဌမ အကြိမ်၌ အနတ္တ ဟု ရှုမြင်လျက် ဖြစ်လျှင်၊ ဒုတိယ တတိယ အကြိမ်တို့၌လဲ အနတ္တ ဟူ၍သာ ရှုမြင်လျက် ဖြစ်၏။ ဤသို့ တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်သာ သိမြင်လျက် ရှုမှတ်မှု ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ် ဖြစ်သည် ဟု ဆိုလို၏။ အနိစ္စ အခြင်းအရာ ဟူရာ၌ ပြခဲ့ပြီးသော အနိစ္စ အခြင်းအရာ (၁၀)ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ယူအပ်၏။ ဒုက္ခ အခြင်းအရာ ဟူရာတို့၌လဲ ပြခဲ့ပြီးသော ဒုက္ခ အခြင်းအရာ (၂၅)ပါး၊ အနတ္တ အခြင်းအရာ (၅)ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ယူအပ်၏။

ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ

နောက်ဆုံး ဖြစ်သော ဤ သဒ္ဓါသနပဿနာ ဝီထိ ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ်တို့၌ ပါဝင်သော သင်္ခါရပေက္ခာသည် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သောကြောင့် သိခါပတ္တသင်္ခါရပေက္ခာလဲ မည်၏။ မဂ်နှင့်ဆက်စပ်လျက် မဂ်သို့ ရောက်တတ်သောကြောင့် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာလဲ မည်၏။ မဂ်သည် ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံမပြု၊ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တမှလဲ ထမြောက်၏။ ဖြစ်ထိုက်သော ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ကိလေသာ ကံဝိပါက် ဟူသော ပဝတ္တကိုလဲ တဖန် မဖြစ်စေဘဲ ငြိမ်းစေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဝတ္တမှလဲ ထမြောက်၏။ ဤ နိမိတ္တ ပဝတ္တနှစ်မျိုးလုံးမှ ထမြောက်သောကြောင့် မဂ်သည် ဝုဠာန မည်၏။ ခေါင်ထိပ် သင်္ခါရပေက္ခာ၊ အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူ၊ ဟူသော ဤဉာဏ် ၃-ပါးသည် ဝုဠာန မည်သော မဂ်နှင့်တဆက်တည်း တစပ်တည်းဖြစ်သောကြောင့် ဝုဠာနဂါမိနီ = မဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ဝိပဿနာမည်၏။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း၌ ဤသို့ မိန့်ဆို၏။

ယာ သိခါပတ္တာ၊ သာ သာနုလောမာ သင်္ခါရပေက္ခာ ဝုဠာနဂါမိနီ ဝိပဿနာတိ စ ပဝုစ္စတိ။

ယဒိ ဝုဠာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ အနတ္တတော ဝိပဿတိ၊ သုညတော ဝိမောက္ခော နာမ ဟောတိ မဂ္ဂေါ။ ယဒိ အနိစ္စတော ဝိပဿတိ၊ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော နာမ။ ယဒိ ဒုက္ခတော ဝိပဿတိ၊ အပ္ပဏိဟိတော ဝိမောက္ခော နာမ။

အနက်ကား သိလွယ်၏။ လိုရင်းကို နုတ်၍ ပြအံ့။ အနုလောမဉာဏ်နှင့် ခေါင်ထိပ် သင်္ခါရပေက္ခာကို ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ ခေါ်သည်ဟု ပဌမ စကားဖြင့် ပြ၏။ ထိုဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာက အနတ္တဟု ရှုငြားအံ့-ဟူသော စကားဖြင့် သဒ္ဓါသနပဿနာ ဖြစ်သည်ကို ပြ၏။ သင်္ခါရပေက္ခာကလဲ အနတ္တဟု ရှုသည်၊ အနုလောမဉာဏ်ကလဲ အနတ္တဟု ရှုသည် ဟူ၍ ဆိုလိုပေသည်။ အနိစ္စ

ဟု ရှုငြားအံ့, ဒုက္ခဟု ရှုငြားအံ့, ဟူသော စကားတို့ဖြင့်လဲ နည်းတူ ပင် ပြ၏။ လေးလေး နက်နက် စဉ်းစားကြည့်ပါလေ။

သိခါပတ္တဝိပဿနာတိ ဝါ ဝုဠာနဂါမိနီတိ ဝါ သင်္ခါ-
ရူပေက္ခာဒိဉာဏတ္တယဿေဝ ဧတံ နာမံ။ သာ ဟိ သိခံ
ဥတ္တမဘာဝံ ပတ္တတ္တာ သိခါပတ္တာ၊ ဝုဠာနံ ဂစ္ဆတီတိ
ဝုဠာနဂါမိနီ၊ ဝုဠာနံ ဝုစ္ဆတိ ဗဟိဒ္ဓါနိမိတ္တဘူတတော
အဘိနိဝိဋ္ဌဝတ္ထုတော စေဝ, အဇ္ဈတ္တပဝတ္တတော စ ဝုဠ-
ဟနတော မဂ္ဂေါ, တံ ဂစ္ဆတီတိ ဝုဠာနဂါမိနီ၊ မဂ္ဂေန
သဒ္ဓိံ ဘဒ္ဓိယတီတိ အတ္ထော။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၉၉)

သိခါပတ္တဝိပဿနာတိ ဝါ၊ သိခါပတ္တဝိပဿနာ ဟူ၍၎င်း။
ဝုဠာနဂါမိနီတိ ဝါ၊ ဝုဠာနဂါမိနီ ဟူ၍၎င်း။ ဧတံ နာမံ၊ ဤအမည်
၂-ခုသည်။ သင်္ခါရူပေက္ခာဒိဉာဏတ္တယဿေဝ၊ သင်္ခါရူပေက္ခာ၊
အနုလောမ, ဂေါတြဘူ, ဟူသော ဉာဏ် ၃-ပါး၏ သာလျှင်
အမည်ပေတည်း။ ။ (သင်္ခါရူပေက္ခာ အနုလောမ ဂေါတြဘူသည်တဿ ဉာဏတ္တ-
ယဿ-ဒီကာ ဖွင့်)။ ။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ သာ၊ ထိုသုံးပါးသော ဝိပဿနာ
သည်။ ဥတ္တမဘာဝံ၊ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော။ သိခံ၊
အထွဋ် အထိပ်သို့။ ပတ္တတ္တာ၊ ရောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။
သိခါပတ္တာ၊ သိခါပတ္တမည်၏။ ဝုဠာနံ ဂစ္ဆတီတိ၊ ဝုဠာနသို့
သွားတတ် = ဆိုက်ရောက်တတ်သောကြောင့်။ ဝုဠာနဂါမိနီ၊
မည်၏။ ဗဟိဒ္ဓါနိမိတ္တဘူတတော၊ ရှုအပ်သည်ဖြစ်၍ ဗဟိဒ္ဓအရာ၌
တည်သော၊ ဝိပဿနာ၏ အာရုံနိမိတ်လဲ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။
အဘိနိဝိဋ္ဌဝတ္ထုတော စေဝ၊ နှလုံးသွင်းအပ် ရှုမှတ်အပ်သော
ကိုယ်တွင်း, ကိုယ်ပ သင်္ခါရဝတ္ထုမှ၎င်း။ အဇ္ဈတ္တပဝတ္တတော စ၊
မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ထိုက်သော ကိလေသာ အယဉ်, ဝိပါက်ခန္ဓာ
အယဉ်,မှ၎င်း။ ဝုဠဟနတော၊ အာရုံမပြုခြင်း, တဖန်မဖြစ်စေခြင်း

၁။ ဤ၌ ဗဟိဒ္ဓကား သူတပါးသန္တာန်, အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ, တို့ကိုသာ ဆိုလိုသည် မဟုတ်ပေ။
ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ ပရ=သူစိမ်း ပြင်ပ တရားဟူ၍သာ ရှုမြင်အပ်သောကြောင့် မိမိ၏ကိုယ်
တွင်းက တရားများလဲ ဝိပဿနာ၏အာရုံဖြစ်လျှင် ဗဟိဒ္ဓချည်းသာတည်း။ ဒီကာဖွင့်ကို
ကြည့်ပါလေဦး။

တို့ အလိုအားဖြင့် ထမြောက်တတ်သောကြောင့် ။ မဂ္ဂေါ၊ မဂ်ကို။
 ဝုဠာနံ၊ ဝုဠာနဟူ၍။ ဝုစ္ဆတိ၊ ဆိုအပ်၏။ တံ ဝစ္ဆတိတိ၊ ထို ဝုဠာန
 မည်သော မဂ်သို့ သွားတတ် = ဆိုက်ရောက်တတ်သောကြောင့်။
 ဝုဠာနဂါမိနိ၊ မည်၏။ မဂ္ဂေန သဒ္ဓိံ ဘဒ္ဒိယတိ၊ မဂ်နှင့်တကွ
 ဆက်စပ်၏။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤကား ဝုဠာနံ ဝစ္ဆတိ-၏ အနက်
 တည်း။

ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ၌ အပါအဝင်ဖြစ်သော ဤ သီခါပတ္တ-
 သင်္ခါရပေက္ခာ = သဒ္ဓိသာနုပဿနာကို ဝိထိစိတ် အစဉ်အားဖြင့်
 ဤသို့ ပိုင်းခြားမှတ်သားရာ၏။ စလနဘဝင် ၂-ကြိမ်၊ မနောဒွါရာ
 ဝဇ္ဇန်း ၁-ကြိမ်၊ မဟာကုသိုလ် ဣဏသမ္ပယုတ်ဇော(၇)ကြိမ်၊
 ထိုနောင် ဘဝင်စိတ်များ။ ဤအစဉ်ဖြင့် ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ် ဆက်၍
 ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားအပ်၏။ ဤအရာ၌ “တိလက္ခဏာရမ္မဏိက
 (ဗလဝ)ဝိပဿနာယ တဒါရမ္မဏံ န လဗ္ဘတိ၊ ဝုဠာနဂါမိနိယာ
 ဗလဝဝိပဿနာယ တဒါရမ္မဏံ န လဗ္ဘတိ” ဟူသော ဝိဘင်း
 အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ဗလဝဝိပဿနာ ဇောနောင် တဒါရုံ မဖြစ်ဟု
 မှတ်အပ်၏။

ဤ သဒ္ဓိသာနုပဿနာဝိထိ ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်တို့တွင် နောက်ဆုံး
 အကြိမ်၌ သတ္တမဇောနောင် ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်သင့်သမျှ ဖြစ်
 ပေါ်ပြီးလျှင် ထိုအချိန်၌ ဖြစ်ပျက်ဆဲ နာမ်တရား တခုခုကိုဖြစ်စေ၊
 ရုပ်တရားတခုခုကိုဖြစ်စေ၊ ရှေး အခြားမဲ့ ၂-ဝိထိ၊ ၃-ဝိထိအတွင်း
 က အာရုံပြုခဲ့သည့် နည်းတူပင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့
 တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့် ဆင်ခြင်လျက် မနောဒွါရာ
 ဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ ယင်းနာမ်ရုပ် တခုခု

၁။ ဝုဠာဟနဉ္စ နေသံ အာရမ္မဏာကရဏံ အာယတိံ အနုပုတ္တိဓမ္မတာပါဒနဉ္စ =
 ထမြောက် ဟူသည်မှာ သင်္ခါရတို့ကို အာရုံမပြုခြင်း၊ ကိလေသာ ဝိပါက်ခန္ဓာတို့ကို နောင်
 ကာလ၌ မဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသည့် အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း၊ ပင်တည်း- ဋီကာဖွင့်။ အနာ
 ပျောက်ကင်းသောသူကို အနာမှ ထမြောက်သည်ဟု ခေါ်ဆိုသကဲ့သို့ သင်္ခါရအာရုံ၊ ကိလေ
 သာ၊ ဝိပါက်တို့မှ ကင်းငြိမ်းသွားသည်ကိုပင် ၎င်းတို့မှ ထမြောက်သည်ဟု ဆိုပေသည်။ ပါဠိ
 ဝေါဟာရ အထူးပေတည်း။

၂။ ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဂေါတြဘူကိုလဲ ဝုဠာနဂါမိနိဟု ဆို၏။ သဒ္ဓိသာနုပဿနာ အရာ
 ၌ကား ၎င်းကို ဝုဠာနဂါမိနိ၌ သွင်း၍ မယူအပ်။

ကိုပင်လျှင် “ရှေး အခြားမဲ့ ၂-ဝိထိ, ၃-ဝိထိ အတွင်းက ရှုမြင်ပုံနှင့် တူစွာပင်” ရှုမြင်လျက် ဝိပဿနာဇောစိတ် ၃-ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထို ၃-ကြိမ်သော ဇောတို့တွင် ပဌမဇောသည် ပရိကံ မည်၏။ ဒုတိယဇောသည် ဥပစာမည်၏။ တတိယဇောသည် အနုလုံမည်၏။ ပရိကံ = ပရိကမ္မ = အဆင်သင့်ဖြစ်စေရန် ကြိုတင်၍ ပြုလင့်သော ဇော၊ ဥပစာ = ဥပစာရ = မဂ်အပ္ပနာ၏အနီး(ရောက်လုနီး)၌ ကပ်၍ ဖြစ်သော ဇော၊ အနုလုံ = အနုလောမ = ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော ရှေးအဖို့ ဉာဏ်များနှင့်၎င်း၊ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ပါဝင်သော နောက်အဖို့ မောဓိပက္ခိယတရားများနှင့်၎င်း၊ လျော်စွာဖြစ်သော ဇောဟု ဆိုလို၏။ ဤသည်တို့ကား ထိုဇော ၃-ခုတို့၏ သီးခြားအမည်တို့ပေတည်း။ သီးခြား မခွဲဘဲ ခေါ်လိုလျှင်ကား ထိုဇော ၃-ခုလုံးကို အာသေဝနဇော ဟူ၍လဲ ခေါ်အပ်၏။ ပရိကံဇောဟူ၍လဲ ခေါ်အပ်၏။ ဥပစာဇောဟူ၍လဲ ခေါ်အပ်၏။ အနုလုံဇော ဟူ၍လဲ ခေါ်အပ်၏။ ဤအနုလုံ ဇော ၃-ခု၌ ပါဝင်သော အသိအမြင်သည် အနုလောမဉာဏ်မည်၏။ အာဝဇ္ဇန်းနှင့်တကွ ဤအနုလုံဇော ၃-ခုသည် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား မှတ်သိမှု တကြိမ်တည်းကဲ့သို့သာ ဖြစ်လျက် ထင်ရှားပေသည်။ အသီးအသီး ၃-ကြိမ် ကွဲပြားလျက်ကား မထင်ရှားပေ။ ဥပမာ....ရှေးအဖို့က ‘မြင်တယ်, ကြားတယ်’ စသည်ဖြင့် မှတ်သိရာ၌ တကြိမ် တကြိမ်တွင် အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဇော(၇)ကြိမ်တို့သည် အသီး အသီး မကွဲပြားမှု၍ မှတ်သိမှု တချက်တည်းသာ ဖြစ်လျက် ထင်ရှားကုန်သကဲ့သို့ပင်တည်း။

ဝိပဿနာဇော (၇)ကြိမ်, သဒိသာနုပဿနာဝိထိ ၂-ကြိမ်, ၃-ကြိမ်ဟု ဆိုရာ၌ မှီရာသာဓကတို့မှာ အောက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ပေတည်း။

တဿ ဒါနိ မဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ သင်္ခါရပေက္ခာ သင်္ခါရေ အနိစ္စာတိ ဝါ ဒုက္ခာတိ ဝါ အနတ္တာတိ ဝါ သမ္မသိတွာ ဘဝဂံ ဩတရတိ၊ ဘဝဂံနန္တရံ သင်္ခါရပေက္ခာယ ကတနယေနေဝ သင်္ခါရေ အနိစ္စာတိ ဝါ ဒုက္ခာတိ ဝါ အနတ္တာတိ ဝါ အာရမ္မဏံ ကုရမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မနောဒွါ-

ရာဝဇ္ဇနံ၊ တတော ဘဝင်္ဂံ အာဝဇ္ဇေတွာ ဥပ္ပန္နဿ တဿ
 ကြိယစိတ္တဿာနန္တရံ အဝိစိကံ သန္တတိ မနုပ္ပဗန္ဓမာနံ
 တထေဝ သင်္ခါရေ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပဌမဇေဝန-
 စိတ္တံ၊ ယံ ပရိကမ္မန္တိ ဝုစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၀၈)

တဿ၊ ထိုယောဂီအား။ ဣဒါနိ မဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ၊ ယခု
 ပင် မဂ်ဖြစ်တော့မည် ရှိသောအခါ၌။ သင်္ခါရုပေက္ခာ၊ သည်။
 သင်္ခါရေ၊ သင်္ခါရတို့ကို။ အနိစ္စာတိ ဝါ၊ မမြဲကုန်ဟူ၍ဖြစ်စေ။ ဒုက္ခာ-
 တိ ဝါ၊ ဆင်းရဲတို့ဟူ၍ဖြစ်စေ။ အနတ္တာတိ ဝါ၊ အတ္တ မဟုတ်
 ကုန်ဟူ၍ဖြစ်စေ။ သမ္မသိတွာ၊ သုံးသပ်၍။ ဘဝင်္ဂံ ဩတရတိ၊
 ဘဝင်သို့ သက်၏။ ဘဝင်္ဂါနန္တရံ၊ ဘဝင်၏ အခြားမဲ့၌။ သင်္ခါရု-
 ပေက္ခာယ ကတနယေနေဝ သင်္ခါရေ အနိစ္စာတိ ဝါ ဒုက္ခာတိ ဝါ
 အနတ္တာတိ ဝါ အာရမ္မဏံ ကုရမာနံ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာက ပြုအပ်
 ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင် သင်္ခါရတို့ကို မမြဲကုန်ဟု ဖြစ်စေ၊ ဆင်းရဲ
 တို့ဟု ဖြစ်စေ၊ အတ္တ မဟုတ်ကုန်ဟု ဖြစ်စေ၊ အာရုံပြုလျက်။ မနော-
 ဋ္ဌါရာဝဇ္ဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ မနောဋ္ဌါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။ တတော၊
 ထို အာဝဇ္ဇန်းမှ နောက်၌။ ဘဝင်္ဂံ အာဝဇ္ဇေတွာ ဥပ္ပန္နဿ၊
 ဘဝင်ကို နစ်စေလျက် ဖြစ်ပေါ်သော။ တဿ ကြိယစိတ္တဿ၊
 ထို အာဝဇ္ဇန်းကြိယာစိတ်၏။ အနန္တရံ၊ အခြားမဲ့၌။ သန္တတိ၊
 စိတ်အစဉ်ကို။ အဝိစိကံ အနုပ္ပဗန္ဓမာနံ၊ အခြား အပြတ်မရှိအောင်
 ဆက်စပ်လျက်။ တထေဝ၊ ရှေး ၂-ဝိထိ၊ ၃-ဝိထိ အတွင်းက သင်္ခါရု-
 ပေက္ခာ၏ ထိုရှုမြင်ပုံအတူသာလျှင်။ သင်္ခါရေ အာရမ္မဏံ ကတွာ၊
 သင်္ခါရတို့ကို အာရုံပြု ရှုမြင်လျက်။ ပဌမဇေဝနစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပဌမ
 ဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ယံ၊ ယင်း ပဌမဇောစိတ်ကို။ ပရိကမ္မန္တိ၊
 ပရိကံဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်အပ်၏။

အနိစ္စာတိ ဝါ ဒုက္ခာတိ ဝါ အနတ္တာတိ ဝါ သမ္မ-
 သိတွာ ဘဝင်္ဂံ ဩတရတီတိ အနိစ္စာဒီသု ဧကေနာကာ-
 ရေန သမ္မသန္တိ သတ္တကုတ္တံ ပဝတ္တိတွာ ဘိဇ္ဇန္တိ ဘဝင်္ဂံ
 ဩတိဏ္ဏာ နာမ ဟောတိ၊ တတော ပရံ ဘဝင်္ဂံဿ
 ဝါရောတိ ကတွာ။

တထေဝါ တိ ယထာ အတိတာသု ဒုတ္တိ ဇေနဝိထိသု
သင်္ခါရပေက္ခာ အနိစ္စာတိ ဝါ ဒုက္ခာတိ ဝါ အနတ္တာတိ
ဝါ သင်္ခါရေ အာရမ္မဏမကာသိ၊ တထေဝ။

(မဟာဋီကာ ၂-၄၇၉)

အနိစ္စာတိ ဝါ ဒုက္ခာတိ ဝါ အနတ္တာတိ ဝါ သမ္ပသိတွာ
ဘဝဂံ ဩတရတိတိ၊ ဟူသည်ကား။ အနိစ္စာဒီသု၊ အနိစ္စအခြင်း
အရာစသည်တို့တွင်။ ဧကေန အာကာရေန၊ တမျိုးတည်းသော
အခြင်းအရာအားဖြင့်။ သမ္ပသန္တိ၊ သုံးသပ်လျက်။ ။ (ဤအဖွင့်ဖြင့်
အနိစ္စာတိ ဝါ စသည်၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို သမုစ္စယတ္ထဇောတကမဟုတ်၊ ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတကဟု
သိစေ၏)။ ။ သတ္တက္ခတ္တံ၊ ခုနစ်ကြိမ်။ ပဝတ္တိတွာ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီး၍။
ဘိဇ္ဇန္တိ၊ ပျက်လတ်သော်။ ဝါ၊ ပျက်သော သင်္ခါရပေက္ခာသည်။
ဘဝဂံ ဩတိဏ္ဍာ နာမ ဟောတိ၊ ဘဝင်သို့ သက်သည် မည်၏။
(သင်္ခါရပေက္ခာ ပျက်ပြီးသည်မှ နောက်၌ ဘဝင် ဖြစ်သည်ကိုပင် သင်္ခါရပေက္ခာက ဘဝင်
ဖြစ်သွားသကဲ့သို့ ကေတ္တနည်းအရဖြင့် အဘေဒပြု၍ ဆိုသည်၊ မုချစကား မဟုတ်ဟူလို။
အဘယ့်ကြောင့် ဇောနောင် တဒါရုံကို မဆိုဘဲ၊ ဘဝင်ကိုသာ ဆိုပါသနည်းဟူသော ဤ
အမေးကို တတောပရံ စသည်ဖြင့် ဖြေ၏)။ ။ တတော၊ ဝုဠာနဂါမိနိဗလဝ
ဝိပဿနာ ဖြစ်သော ထိုသင်္ခါရပေက္ခာ ဇောမှ။ ပရံ၊ နောက်၌။
ဘဝဂံဿ ဝါရော၊ ဘဝင်၏ အလှည့်ပေတည်း။ ဣတိ ကတွာ၊
ဤသို့ နှလုံးသွင်းမှုကို ပြု၍ ဆိုတော်မူပေသည်။ ။ တထေဝါတိ၊
တထေဝ-ဟူသည်ကား။ အတိတာသု၊ လွန်ကုန်ပြီးသော။ ဒုတ္တိ-
ဇေနဝိထိသု၊ ၂-ခု ၃-ခုသော ဇောဝိထိ = ဇောအစဉ်တို့၌။ (ပရိယာ-
ပန္နာ၊ အတွင်းဝင်သော။) သင်္ခါရပေက္ခာ၊ သင်္ခါရပေက္ခာသည်။
သင်္ခါရေ၊ သင်္ခါရတို့ကို။ အနိစ္စာတိ ဝါ၊ မမြဲကုန်ဟူ၍ ဖြစ်စေ။
ဒုက္ခာတိ ဝါ၊ ဆင်းရဲတို့ဟူ၍ ဖြစ်စေ။ အနတ္တာတိ ဝါ၊ အတ္တ
မဟုတ်ကုန်ဟူ၍ ဖြစ်စေ။ အာရမ္မဏံ အကာသိ ယထာ၊ အာရုံပြု
မှတ်ရှုဘိသကဲ့သို့။ တထေဝ၊ ထိုအတူသာလျှင်။

ဒုတ္တိံ သကို ပြင်ဆင်ချက်။ ။ ယခုကာလ မြန်မာမူဋီကာပါ၌ စာအုပ်
တို့၌ ဒုတ္တိ၏ အရာတွင် ဒုတ္တိံ သ-ဟု
နိဂ္ဂဟိတ်, သ-အက္ခရာ, အပိုတို့နှင့် တကွ ချွတ်ယွင်း ပျက်စီးလျက်
ရှိ၏။ ထိုပါ၌ပျက်ကိုပင် အမှန်ဟု ယူဆပြီးလျှင်၊ “သမာပတ်

ရှစ်ပါးကို ပဋိပဒါ၊ အဘိညာတို့ဖြင့် မြောက်ပွားခြင်း စသည်ဖြင့် ရအပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာ ၃၂-မျိုးသည်ပင် ထိုဒွတ္တိံသ၏ အရ ဖြစ်သည်” ဟူ၍လဲ ကြံဆလျက် ဆိုဆုံးဖြတ်ကုန်၏။ သို့သော်လဲ ဇေနဝိထိသု-ဟူသော ဝိသေသျှသင်္ခေယျ ပုဒ်နှင့်သာ ဆိုင်သော ထိုသင်္ချာ ဝိသေသနပုဒ်သည် ဇောဝိထိတို့၏ အရေအတွက် သင်္ချာ ကိုသာ ပြနိုင်ပေသည်။ သင်္ခါရပေက္ခာတို့၏ အမျိုးအစား အရေ အတွက်ကိုကား မပြနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုသို့ ကြံဆအပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာ ၃၂-မျိုးသည် ဇေနဝိထိသု-ဟူသော ဋီကာ၏အရ အဓိပ္ပေတတ္ထ = လိုအပ်သော သင်္ခေယျ အနက် မဟုတ်သည် သာတည်း။ ထို့ပြင်၊ သဒိသာနုပဿနာ ဝိထိ ၃၂-ခု ဟူ၍လဲ ဆိုကြ ၏။ ထိုစကားသည်လည်း အလုံးစုံသော အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ သဒိသာနုပဿနာဝိထိ ၃၂-ကြိမ်တိတိ ဖြစ်ကြောင်းကို ပြသော ထောက်ထားဘွယ် သာဓက လုံးဝမရှိသည့်ပြင် စတုတ္ထဈာန် အဖွင့်၌ ပြထားသော အောက်ပါ မဟာဋီကာနှင့်ပင် မညီသော ကြောင့် မသင့်သေးသည်သာတည်း။

တာဒိသာယ အာသေဝနာယ ဣန္ဒြိတဗ္ဗတ္တာ၊ “ယထာ မဂ္ဂဝိထိတော ပုဗ္ဗေ ဒွေ တယော ဇေနဝါရာ သဒိသာ- နုပဿနာဝ ပဝတ္တန္တိ” ဧဝမိဓာပိ အပ္ပနာဝါရတော ပုဗ္ဗေ ဒွေ တယော ဇေနဝါရာ ဥပေက္ခာသဟဂတာဝ ပဝတ္တန္တိတိ ဝဒန္တိ။ (မဟာဋီ ၁-၁၉၁၊ သာရတ္ထဋီ ၁-၃၇၁)

တာဒိသာယ၊ ထိုသို့ သဘောရှိသော။ အာသေဝနာယ၊ အဖန်ဖန် မှီဝဲစေခြင်း ထုံစေခြင်း၏။ ဝါ၊ ထုံစေခြင်းကို။ ဣန္ဒြိ- တဗ္ဗတ္တာ၊ အလိုရှိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ မဂ္ဂဝိထိတော၊ မဂ္ဂဝိထိမှ။ ပုဗ္ဗေ၊ ရှေး၌။ သဒိသာနုပဿနာ ဧဝ၊ တူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုသောကြောင့် သဒိသာနုပဿနာချည်းသာ ဖြစ်ကုန်သော။ ဒွေ တယော ဇေနဝါရာ၊ နှစ်ခု သုံးခု ကုန်သော ဇောအသုဉ်း ဝိထိဝါရတို့သည်။ ပဝတ္တန္တိ ယထာ၊ တစပ်တည်း ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့။ ဧဝံ၊ ဤအတူ။ ဣဓာပိ၊ ဤမဟဂ္ဂုတ် ဥပေက္ခာဈာန် အရာ၌လဲ။ အပ္ပနာဝါရတော၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် အပ္ပနာဈာန်

အလှည့် ဝီထိဝါရမှ။ ပုဗ္ဗေ၊ ရှေး၌။ ဥပေက္ခာသဟဂတာ ဧဝ၊
 ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်သော။ ဒွေ တယော ဇဝန-
 ဝါရာ၊ နှစ်ခု သုံးခုကုန်သော ဥပစာရဈာန် ဇော အလှည့် ဝီထိ
 ဝါရတို့သည်။ ပဝတ္တန္တိ၊ တစပ်တည်း ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။
 ဝဒန္တိ၊ ဆရာတို့ ဆိုကြကုန်၏။

ရှင်းလင်း ဆုံးဖြတ်ချက်။ ။အထက်ပါ ဋီကာတွင် ဧဝမိဓာပိ-ပေ-
 ပဝတ္တန္တိ ဟူသော ဥပမေယျ သာဓု
 စကားသည်သာလျှင် အာစရိယ ဝါဒပေတည်း။ ၎င်းဝါဒကို
 တာဒိသာယ အာသေဝနာယ ဣစ္ဆိတဗ္ဗတ္တာ ဟူသော စကားဖြင့်
 အကြောင်းပြ၍၊ “ယထာ မဂ္ဂဝီထိတော ပုဗ္ဗေ ဒွေ တယော ဇဝန-
 ဝါရာ သဒိသာနုပဿနာဝ ပဝတ္တန္တိ” ဟူသော ဥပမာန သာဓက
 စကားဖြင့် နှိုင်းဆ၍ ယုံကြည်စေ၏။ ခိုင်မြဲစေ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤ
 ဥပမာန သာဓကစကားသည်ကား အာစရိယဝါဒ မဟုတ်၊ ဋီကာ
 ဆရာနှင့်တကွ အလုံးစုံသော ဆရာတို့ သဘောတူ ဝန်ခံအပ်သော
 သမာန ဝါဒသာတည်း။ ဤသမာနဝါဒ ပက္ခ၌ ဒွေ တယော =
 နှစ်ဝါရ သုံးဝါရ ဟူ၍သာ ရှိပေသည်။ ဒုတ္တိံ သ = ၃၂-ဝါရ ဟူ၍ကား
 မရှိပေ။ ထို့ပြင်၊ ဒွေ တယော ဟူသောပါဠိကို စာ ရေးကူးရာ၌
 မှားယွင်းခဲ့သည် ဟူ၍လဲ ဆိုဘွယ် မရှိပေ။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း
 ဟူမူ... ဒုတ္တိံ သ ပုဒ်နှင့် ဒွေ တယော ပါဠိတို့မှာ ဆင်တူ ရိုးမှား
 မဟုတ်သည့်ပြင်၊ ၂-ဝီထိ၊ ၃-ဝီထိ ဆိုလျှင် အာသေဝန ဖြစ်ရန်
 လုံလောက်နေခြင်းကြောင့် ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤ သမာနဝါဒ
 ဥပမာနပက္ခနှင့် နှီးနှော တိုက်ဆိုင် ကြည့်လျှင် ဤအရာ၌ ဒုတ္တိံ သ
 ဟူသော ပါဠိမှာ အဆက်ဆက် ရေးကူးရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ်နှင့် သ-
 အက္ခရာပိုလွန်လျက် ရေးမှားထားသော ပမာဒလေခသာ ဖြစ်ထိုက်
 ကြောင်းလဲ ထင်ရှား၏။ ဒုတ္တိံ-ဟူသော ပါဠိသာလျှင် ဋီကာဆရာ
 ရေးခဲ့ရင်း မူလပါဠိမှန် ဖြစ်ကြောင်းလဲ ထင်ရှားလှပေ၏။ သီဟိုဠ်မူ
 ဋီကာပါဠိ၌လဲ ဒုတ္တိံ-ဟူ၍ပင် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဒုတ္တိံ ဇဝနဝီထိသု၊
 ၂-ခု ၃-ခုသော ဇောဝီထိ ဇောအစဉ်တို့၌ ဟူ၍ ပြခဲ့သော ပါဠိ
 အနက်ကိုသာ၊ ပါဠိမှန် အနက်မှန်ဟု ယုံမှားမရှိ မှတ်ပါလေကုန်။

ဂေါတြဘူဉာဏ်

အနုလောမဉ္ဇာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ မှတ်သိအပ်ဆဲ သင်္ခါရ အာရုံကို စွန့်လွှတ်၍ သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဂေါတြဘူဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤဇောစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သိမှုသည် ဂေါတြဘူဉာဏ်မည်၏။ ဤအရာ၌ အာရုံပြုသည်ဟု ဆိုသော်လဲ ရှေးအဖို့က စိတ်များလို အာရုံ၏ အပြင်မှနေ၍ သိခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ သင်္ခါရအာရုံမှ လွတ်ကျ၍ သင်္ခါရ ကင်းဆိတ် ချုပ်ငြိမ်းသော သဘောထဲသို့ ပြေးဝင် သွားသလိုပင် သိခြင်းပေတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ ပဋိသန္တိဒါမဂ်၌...ဥပ္ပါဒ် အဘိဘုယျိတွာ အနုပ္ပါဒ် ပက္ခန္ဓတီတိ ဂေါတြဘူ၊ ဗဟိဒ္ဓါသင်္ခါရနိမိတ္တံ အဘိဘုယျိတွာ နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ ပက္ခန္ဓတီတိ ဂေါတြဘူ-စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

ဥပ္ပါဒ် အဘိဘုယျိတွာ၊ ဖြစ်ခြင်းရှိသော သင်္ခါရအာရုံကို လွှမ်းမိုးလွန်မြောက်၍။ အနုပ္ပါဒ် ပက္ခန္ဓတီတိ၊ ဖြစ်ခြင်းကင်းသော သဘောထဲသို့ ပြေးဝင် သွားတတ်သောကြောင့်။ ဂေါတြဘူ၊ ဂေါတြဘူမည်၏။ ဗဟိဒ္ဓါသင်္ခါရနိမိတ္တံ အဘိဘုယျိတွာ၊ သူစိမ်း ပြင်ပ တရားအနေဖြင့် ရှုမြင်အပ်သောကြောင့် ဗဟိဒ္ဓါ အရာ၌ တည်သော သင်္ခါရအာရုံကို လွှမ်းမိုး လွန်မြောက်၍။ နိရောဓံ၊ သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်း သဘောဖြစ်သော။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန် အာရုံထဲသို့။ ပက္ခန္ဓတီတိ၊ ပြေးဝင် သွားတတ်သောကြောင့်။ ဂေါတြဘူ၊ ဂေါတြဘူ မည်၏။

မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်

ဂေါတြဘူစိတ်၏ အခြားမဲ့၌လဲ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် မျက်မှောက်သိမြင်အာရုံ ပြုလျက် မဂ်ဇောစိတ် တကြိမ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤ မဂ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သိမှုသည် မဂ်ဉာဏ်ပေတည်း။ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိလဲမည်၏။ မဂ်၏ အခြားမဲ့၌လဲ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံ ပြုလျက် ဖိုလ်စိတ် ၂-ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်၏။ တိက္ခပညာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လျှင်ကား ရှေးအဖို့က အနုလုံဇော ၂-ကြိမ်သာဖြစ်ခဲ့၍ မဂ်၏အခြားမဲ့၌ ဤ ဖိုလ်စိတ်သည် ၃-ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဖလသမာပတ် ဝင်စားသောအခါ၌ကား ဤ

ဖိုလ်ဇောစိတ်သည် အပိုင်းအခြား မရှိ အကြိမ် များစွာလဲ ဖြစ်နိုင်
 ၏။ ဤဖိုလ်စိတ်များနှင့် ယှဉ်သော သိမှုသည် ဖိုလ်ညဏ် မည်၏။ ဤ
 မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံပြုပုံသည်လည်း အပြင်မှ နေ၍ အာရုံ ပြုသကဲ့
 သို့ မဟုတ်ပေ။ သင်္ခါရ ကင်းဆိတ် ချုပ်ငြိမ်းသော သဘောထဲ၌
 ဝင်ရောက် နေရသလိုပင် သိခြင်း ပေတည်း။ ထို့ကြောင့်,မဂ်ဖိုလ်
 တရားတို့ကို “အပ္ပနာ = နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော တရား, နိဗ္ဗာန်
 အာရုံထဲ၌ ဝင်ရောက် နေသလိုပင် ဖြစ်သော တရား” ဟု ခေါ်ဆို
 ပေသည်။ ဖိုလ်စိတ် ၂-ကြိမ်, ၃-ကြိမ်မှ နောက်၌ ဘဝင်စိတ်များ
 ဖြစ်သင့်သမျှ ဖြစ်ပေါ်လေ၏။ ထို့နောင်, ဆင်ခြင် စဉ်းစားမှု =
 ပစ္စဝေက္ခဏာစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

မဂ်ဝိထိ၌ နိဗ္ဗာန်ကိုချည်း အာရုံပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်ကြသော ဤ
 ဂေါတြဘူ မဂ် ဖိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာ ကာလသည် တခဏ ကလေးမျှသာ
 တည်း။ ထို့ကြောင့်,ထိုစိတ် ၃-မျိုးသည် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အပိုင်း
 အပိုင်း အကန့်အကန့် ပြတ်ခြားလျက်ကား မထင်ရှားတတ်ပေ။
 ဖြစ်ပေါ်ပုံအားဖြင့် သာလျှင် ထင်ရှားတတ်ပေသည်။ ထင်ရှားပုံ
 ကား..... မှတ်သိအပ်ဆဲ သင်္ခါရအာရုံနှင့်, မှတ်သိမှု သင်္ခါရတို့မှ
 လွတ်၍, သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းသော သဘောသို့ ရှေးဦးစွာ ကျရောက်
 သွားပုံလဲ ထင်ရှားပေ၏။ ထို သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းသော သဘောထဲ၌
 ဝင်ရောက်နေရသကဲ့သို့, တခဏမျှ တည်နေပုံလဲ ထင်ရှားပေ၏။
 ထို သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းသော သဘော၌ ရောက်နေရာမှ ဆင်ခြင်မှု
 ပစ္စဝေက္ခဏာ ဖြစ်လာပုံလဲ “အိပ်ပျော်ရာမှ နိုးလာသကဲ့သို့၎င်း၊
 ရေထဲမှ ဘွားကနဲ ပေါ်လာသကဲ့သို့၎င်း” ထင်ရှားပေ၏။ ထို့
 ကြောင့်, သုတရှိသူဖြစ်လျှင် “သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းရာသို့ ရှေးဦးစွာ
 ကျရောက်သွားသော သဘောကို ဂေါတြဘူဟူ၍၎င်း၊ သင်္ခါရ
 အာရုံ ချုပ်ငြိမ်းကင်းဆိတ်လျက် တခဏမျှ တည်တံ့သော အလယ်
 ပိုင်း သဘောကို မဂ်ဟူ၍၎င်း၊ ဆင်ခြင်မှု မဖြစ်မီက သင်္ခါရအာရုံ
 ချုပ်ငြိမ်းနေသော နောက်ဆုံးပိုင်း သဘောကို ဖိုလ် ဟူ၍၎င်း”
 ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်နိုင်ရာ၏။ ဤသို့သော ဖြစ်ပုံကို နားလည်စေရန်
 ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဥပမာနှင့်တကွ အောက်ပါအတိုင်း ပြတော်မူ၏။

ယထာ ဟိ မဟာမာတိကံ လင်္ခိတွာ ပရတီရေ ပတိ-
 ဌာတုကာမော ပုရိသော ဝေဂေန ဓာဝိတွာ, မာတိကာယ
 ဩရိမတီရေ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓိတွာ ဩလမ္ပိတံ ရဇ္ဇုံ ဝါ
 ယဋ္ဌိံ ဝါ ဂဟေတွာ ဥလ္လင်္ခိတွာ, ပရတီရ-နိန္ဒ-ပေါဏ-
 ပဗ္ဗာရကာယော ဟုတွာ ပရတီရဿ ဥပရိဘာဂံ ပတ္တော
 တံ မုဋ္ဌိတွာ, ဝေဓမာနော ပရတီရေ ပတိတွာ သဏိကံ
 ပတိဌာတိ၊ ဧဝမေဝါယံ ယောဂါဝစရောပိ ဘဝ-ယောနိ-
 ဂတိ-ဋ္ဌိတိနိဝါသာနံ ပရတီရဘူတေ နိဗ္ဗာနေ ပတိဌာတု-
 ကာမော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဒိနာ ဝေဂေန ဓာဝိတွာ,
 အတ္တဘာဝ-ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓိတွာ ဩလမ္ပိတံ ရူပရဇ္ဇုံ ဝါ
 ဝေဒနာဒိသု အညတရဒဏ္ဍံ ဝါ အနိစ္စန္တိ ဝါ ဒုက္ခန္တိ ဝါ
 အနတ္တာတိ ဝါ အနုလောမာဝဇ္ဇနေန ဂဟေတွာ, တံ
 အမုဉ္ဇမာနောဝ ပဌမေန အနုလောမစိတ္တေန ဥလ္လင်္ခိတွာ,
 ဒုတိယေန “ပရတီရ-နိန္ဒ-ပေါဏ-ပဗ္ဗာရကာယော ဝိယ”
 နိဗ္ဗာန-နိန္ဒ-ပေါဏ-ပဗ္ဗာရမာနသော ဟုတွာ, တတိယေန
 “ပရတီရဿ ဥပရိဘာဂံ ပတ္တော ဝိယ” ဣဒါနိ ပတ္တဗ္ဗဿ
 နိဗ္ဗာနဿ အာသန္ဓော ဟုတွာ, တဿ စိတ္တဿ နိရောဓေန
 တံ သင်္ခါရာရမ္မဏံ မုဋ္ဌိတွာ, ဂေါတြဘူစိတ္တေန ဝိသင်္ခါရေ
 ပရတီရဘူတေ နိဗ္ဗာနေ ပတတိ။ ဧကာရမ္မဏေ ပန
 အလဒ္ဓါသေဝနတာယ “ဝေဓမာနော သော ပုရိသော
 ဝိယ” န တာဝ သုပ္ပတိဋ္ဌိတော ဟောတိ။ တတော
 မဂ္ဂဉ္ဇဏေန ပတိဌာတိ။ (၂-၃၁၃)

မြန်မာပြန်။ ။ အတော်အတန်ကြီးသော ရေမြောင်းငယ်ကို ခုန်
 ကျော်၍ ဟိုဘက်ကမ်း၌ တည်လိုသော ယောက်ျား
 သည် လျင်သော အဟုန်ဖြင့် (ရှစ်လှမ်းခန့်) ပြေးသွားပြီးလျှင် ရေ
 မြောင်း၏ သည်ဘက်ကမ်းမှာရှိသော သစ်ပင်၏ကိုင်း၌ ဖွဲ့ချည်၍
 တွဲလဲချထားသော ကြိုးကိုဖြစ်စေ, ဒုတ်ကိုဖြစ်စေ, ဆွဲကိုင်ပြီးလျှင်
 ခုန်လွှား၍ ဟိုဘက်ကမ်းဆီသို့ ညွတ် ကိုင်း ရှိုင်းသောကိုယ်ရှိလျက်
 ဟိုဘက်ကမ်းပေါ်သို့ ရောက်လျှင် ဆွဲကိုင်ထားသည့် ထိုကြိုး ဒုတ်

ကို လက်လွတ်လိုက်၍ ဟိုဘက်ကမ်း၌ တုန်တုန်ရီရီ ဖြစ်လျက် ကျသွားပြီးလျှင် တဖြေးဖြေး(အားယူကာ)တည်တံ့သွားသကဲ့သို့ ဤအတူပင်၊ ဘဝ ယောနိ ဂတိ ဌတိ နိဝါသတို့၏ ဟိုဘက်ကမ်း သဖွယ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၌ တည်လိုသော ဤယောဂီသည်လည်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော ဉာဏ်ရှစ်ပါးအဟုန်ဖြင့် ပြေးသွားပြီးလျှင် မိမိကိုယ်တည်းဟူသော သစ်ပင်၏ကိုင်း၌ ဖွဲ့ချည်၍ တွဲလဲချထား သည်နှင့်တူသော ရုပ်တည်းဟူသော ကြိုးကိုဖြစ်စေ၊ ဝေဒနာ စသည်တို့တွင် တပါးပါးသော နာမ်တည်းဟူသော ဒုတ်ချောင်း ကိုဖြစ်စေ၊ အနုလောမဉာဏ်၏ ရှေ့သွား အဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြင့် “အနိစ္စ ဟူ၍သော်၎င်း၊ ဒုက္ခ ဟူ၍သော်၎င်း၊ အနတ္တ ဟူ၍သော် ၎င်း” ဆင်ခြင် ဆွဲကိုင်ပြီးလျှင်၊ ယင်းအာရုံကို မလွတ်ဘဲသာလျှင် ပဌမ အနုလုံစိတ်ဖြင့် ခုန်လွှား၍၊ (ပရိကံဇော ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလို၏) “ဟို ဘက်ကမ်းဆီသို့ ညွတ် ကိုင်း ရှိုင်းသော ကိုယ် ရှိသည်နှင့် တူစွာ ပင်” ဒုတိယ အနုလုံစိတ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ဆီသို့ ညွတ် ကိုင်း ရှိုင်းသော စိတ်ရှိလျက် “ဟိုဘက်ကမ်းပေါ်သို့ ရောက်သည်နှင့် တူစွာပင်” တတိယ အနုလုံစိတ်ဖြင့် ယခုပင် ရောက်ရတော့မည် ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်နှင့် နီးကပ်သည်ဖြစ်၍၊ ထိုစိတ်ချုပ်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ထို (စိတ်ချုပ်သည့် အလိုအားဖြင့်) သိအပ်ဆဲပင်ဖြစ်သော ထိုသင်္ခါရ အာရုံကို စွန့်လွတ်လိုက်ပြီးလျှင် သင်္ခါရကင်း၍၊ ဟိုဘက်ကမ်း သဖွယ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၌ ဂေါတြဘူ စိတ်ဖြင့် ကျသွားလေ၏။ သို့သော်လဲ တမျိုးတည်းသော နိဗ္ဗာန် အာရုံ၌ မှီဝဲစေခြင်း ထုံစေခြင်းကို မရသေးသောကြောင့် “တုန်တုန် ရီရီ ဖြစ်နေသော ထိုယောကျ်ားလိုပင်” ကောင်းစွာကား မတည်တံ့သေးပေ။ ထို နောင် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မတုန်မလှုပ် ကောင်းစွာ တည်တံ့လေ၏။ (မြန်မာပြန်)

ဤ အဋ္ဌကထာ၌ ပြုအပ်သော ဥပမာ ဥပမေယျသည် ယောဂီ တို့အား ဖြစ်ပေါ်ပုံနှင့် အလွန်ပင် ဆီဆိုင်ပါပေ၏။ ဥပမာနှင့်

၁။ ဥပစာ ဇောဖြင့် သင်္ခါရတို့၌ ကပ်ငြိမှု သာ၍ကင်းသွားသောကြောင့်၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရန် သာ၍နီးကပ်သွားသောကြောင့်၎င်း၊ ဤသို့ ဆိုပေသည်၊ ထိုအခိုက်၌ကား နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံမပြုသေး။

ဥပမေယျကို စပ်ဟပ်၍ အထပ်ထပ် စဉ်းစား ကြည့်ရှုပါလေ။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ပါဠိတော် မဟာမာလုကျပုတ္တသုတ် (၉၉) နဝဂုံတ္တရပါဠိတော် မဟာဝဂ်၊ ပဉ္စမသုတ် (၂၂၀) စသည်တို့၌ မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို အောက်ပါအတိုင်း ဟောတော်မူ၏။

ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု၊ ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိဇ္ဇ အကု-
 သလေဟိ ဓမ္မေဟိ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ ဝိဝေကဇံ ဝိတိ-
 သုခံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိရဟတိ၊ သော “ယဒေဝ
 တတ္ထ ဟောတိ ရူပဂတံ ဝေဒနာဂတံ သညာဂတံ သင်္ခါရ-
 ဂတံ ဝိညာဏဂတံ” တေ ဓမ္မေ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော
 ရောဂတော ဂဏ္ဍတော သလ္လတော အဃတော အာဗာ-
 ဓတော ပရတော ပလောကတော သုညတော အနတ္တ-
 တော သမနုပဿတိ။ သော တေဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တံ
 ပဋိဝါပေတိ၊ သော တေဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တံ ပဋိဝါပေတွာ
 အမတာယ ဓာတုယာ စိတ္တံ ဥပသံဟရတိ “တေ သန္တံ
 တေ ပဏီတံ၊ ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော သဗ္ဗုပဓိပဋိ-
 နိဿဂ္ဂေါ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော နိဗ္ဗာနန္တိ။

အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ ဣဓ၊ ဤသာသနာ၌။ ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။
 ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိ၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ ဝိဝိဇ္ဇ
 အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ အကုသိုလ် တရားတို့မှ ကင်းဆိတ်၍
 သာလျှင်။ သဝိတက္ကံ၊ ကြံမှုလဲ ရှိသော။ သဝိစာရံ၊ ဆင်ခြင်မှုလဲ
 ရှိသော။ ဝိဝေကဇံ ဝိတိသုခံ၊ နိဝရဏ ကင်းဆိတ်မှုကြောင့်
 ဖြစ်ပေါ်သည့် အားရနှစ်သိမ့်မှု၊ စိတ်ချမ်းသာမှုလဲ ရှိသော။ ပဌမံ
 ဈာနံ၊ ပဌမဈာန်သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိရဟတိ၊ ရောက်လျက် ဝင်စား
 လျက် နေ၏။ တတ္ထ၊ ထိုပဌမဈာန် ဖြစ်ဆဲခဏ၌။ ယဒေဝ ရူပဂတံ
 ဝေဒနာဂတံ သညာဂတံ သင်္ခါရဂတံ ဝိညာဏဂတံ၊ အကြင် ရုပ်
 ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်
 ပေါ်၏။ ဝါ၊ ရှိ၏။ တေ ဓမ္မေ၊ ထိုရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ
 ဝိညာဏ် တရားတို့ကို။ သော၊ ထိုရဟန်းသည်။ အနိစ္စတော
 သမနုပဿတိ၊ မမြဲဟု ရှုမြင်၏။ ဒုက္ခတော၊ ဆင်းရဲဟု ရှုမြင်၏။

ရောဂတော၊ အမြစ်ပြတ် မပျောက်နိုင်သည့် ယာယုရောဂါနှင့် တူသည်ဟု ရှုမြင်၏။ ဝါ၊ မူလရင်း ရောဂါနှင့်တူသည်ဟု ရှုမြင်၏။ ဂဏ္ဍတော၊ အိုင်းအမာ အနာစိမ်းနှင့်တူသည်ဟု ရှုမြင်၏။ သလ္လ-တော၊ စူးဝင်နေသော မြား ငြောင့်နှင့် တူသည်ဟု ရှုမြင်၏။ အသတော၊ အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်သော မကောင်းမှု လိုပင် မကောင်းသော တရားဟု ရှုမြင်၏။ အာဗာဓတော၊ နာဖျားမှုလို ပင် နှိပ်စက်တတ်သည်ဟု ရှုမြင်၏။ ပရတော၊ သူစိမ်းပြင်ပ တရား ဟု ရှုမြင်၏။ ပလောကတော၊ ဖရိုဖရဲ ပြိုကွဲ ယွင်းဖောက် လွင့် ပျောက် ပျက်စီးသွားသည်ဟု ရှုမြင်၏။ သုညတော၊ ပိုင်ရှင် ငါကောင်မှ ကင်းဆိတ် နေသည်ဟု ရှုမြင်၏။ အနတ္တတော သမနုပဿတိ၊ အစိုးပိုင်သူ ငါကောင်မဟုတ်ဟု ရှုမြင်၏။ သော၊ ထိုသို့ ရှုမြင်သော ရဟန်းသည်။ စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ တေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ရှုမြင်အပ်သော ထို ခန္ဓာ ရုပ် နာမ် တရားတို့မှ။ ပဋိဝါပေတိ၊ ဆုတ် နှစ်စေ၏။ သော၊ ထိုရဟန်းသည်။ စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ တေဟိ ဓမ္မေဟိ ပဋိဝါပေဘူ၊ ရှုမြင်အပ်သော ထိုခန္ဓာ ရုပ်နာမ်တရားတို့မှ ဆုတ် နှစ်စေ၍။ အမတာယ ဓာတုယာ၊ သေခြင်း ပျက်ခြင်းကင်းသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်၌။ ဝါ၊ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သို့။ စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ ဥပသံဟရတိ၊ ဆောင်ပို့သွင်းထား၏။ ကထံ၊ အဘယ်သို့ ဆောင်ပို့သွင်းထား သနည်းဟူမူကား။ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော၊ သင်္ခါရအလုံးစုံ၏ ငြိမ်း ရာလဲ ဖြစ်သော။ သဗ္ဗပမိပဋိနိဿဂ္ဂေါ၊ ဥပမိအလုံးစုံကို စွန့်လွှတ် ရာလဲ ဖြစ်သော။ တဏှာက္ခယော၊ တဏှာကုန်ရာလဲဖြစ်သော။

၁။ နိပ္ပန္နဝသေန နိဝတ္တတိ=ကိစ္စ ပြီးစီးသည့်အလိုအားဖြင့် ဆုတ်နှစ်စေ၏- အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာအဖွင့်။ အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် ဝိပဿနာ ရှုမှု ကိစ္စပြီးသည်ဖြစ်၍ ဂေါတြဘူ စိတ် ဖြစ်ပေါ်လျက် ထိုသင်္ခါရ အာရုံမှ ဆုတ်နှစ် ဖဲ့ခွါသွားသည်ကိုပင် “ယောဂီရဟန်းက ဆုတ်နှစ်စေသည်”ဟု ဆိုလိုပေသည်။ ပဋိသံဟရတိ မောစေတိ အပနေတိ-ပြန်၍ ရုပ်သိမ်း၏။ လွှတ်စေ၏။ ဖဲ့ခွါစေ၏။ (ပဏ္ဍာသ အဋ္ဌကထာဖွင့်)။ ။ ပဋိသံဟရတိတိ တပုဋိဗန္ဓုဆန္ဒရာဂါဒိ- ဥပက္ကံလေသ ဝိက္ခမ္ဘနေန ဝိပဿနာစိတ္တံ ပဋိသံဟရတိ(၎င်း၏ဋီကာ) မရှုမိသောသင်္ခါရတို့၌ ဆန္ဒရာဂ စသည်တို့ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ရှုမိသော သင်္ခါရတို့၌ကား မဖြစ်နိုင်ကုန်။ သို့ဖြစ်၍ ရှုတိုင်း ရှုတိုင်း အနုလုံတိုင်အောင်သော ဝိပဿနာစိတ်ကို ဆန္ဒရာဂ စသည်မှ၎င်း၊ သူတို့၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့မှ၎င်း၊ ယောဂီရဟန်းက ရုပ်သိမ်းနေသည် မည်၏၊ လွှတ်စေသည် မည်၏၊ ဖဲ့ခွါစေသည် မည်၏-ဟူလို။ အဋ္ဌကထာဖွင့်အတိုင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်က သာ၍ ရှင်း လင်းဖြောင့်မတ်သည်ဟု ထင်မိပေ၏။

ဝိရာဂေါ၊ တပ်မက်မှု ပြယ်ရာလဲ ဖြစ်သော။ နိရောဓော၊ သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ကွယ်ရာလဲ ဖြစ်သော။ ယဒိဒံ နိဗ္ဗာနံ၊ သင်္ခါရငြိမ်းမှုဟူသော အကြင်နိဗ္ဗာန်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဧတံ၊ ဤသင်္ခါရငြိမ်းမှု နိဗ္ဗာန် သည်။ သန္တံ၊ ငြိမ်သက်၏။ ဧတံ၊ ဤသင်္ခါရငြိမ်းမှု နိဗ္ဗာန်သည်။ ပဏီတံ၊ မရောင့်ရဲနိုင်အောင် ကောင်း၍ မွန်မြတ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဆောင်ပို့သွင်းထား၏။

မဂ်စိတ်ဖြစ်ခိုက်၌ “ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတံ” ဟု အထူးဆင် ခြင် ရွတ်ဆိုနေသည်ကား မဟုတ်ပေ။ သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်း ကင်းပြတ် သော သဘောကို “ဝင်ရောက်လျက် တွေ့သိရသလိုပင်” ငြိမ်သက် ကောင်းမြတ်သည့် အနေအားဖြင့် မျက်မှောက်တွေ့သိလျက် ဖြစ်ရုံ မျှသာတည်း။ “သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းကင်းပြတ်သော သဘောက ငြိမ် သက်ပေသည်၊ မွန်မြတ်ပေသည်၊ ကောင်းပါပေသည်” ဟု ဤသို့ သော အသိမျိုးသည်ကား ပြန်၍ ဆင်ခြင်မှု ပစ္စဝေက္ခဏာကာလ ၌သာလျှင် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ပေသည်။ အောက်ပါမှာ ပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာပေတည်း။

မဂ္ဂစိတ္တံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏကရဏဝသေနေဝ။ ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတန္တိ န ဧဝံ ဝဒတိ၊ ဣမိနာ ပန အာကာ- ရေန တံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တော တတ္ထ စိတ္တံ ဥပသံဟရတိ။
(မ-ဋ္ဌ ၃-၁၀၃)

နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏကရဏဝသေနေဝ၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည့် အလိုအားဖြင့်သာလျှင်။ မဂ္ဂစိတ္တံ ဥပသံဟရတိ၊ မဂ်စိတ်ကို ဆောင်ပို့သွင်းထားသည် မည်၏။ ။(နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် မဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သည်ကိုပင် “နိဗ္ဗာန်သို့ စိတ်ကို ဆောင်ပို့သည်” ဟု ဆိုသည်-ဟူလို)။ ။ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတန္တိ၊ ဤနိဗ္ဗာန်က ငြိမ်သက်ပေသည်၊ ဤနိဗ္ဗာန် က ကောင်းမွန်ပေသည် ဟူ၍။ ဧဝံ၊ ဤသို့ကား။ န ဝဒတိ၊ မဂ် စိတ်ဖြစ်ခိုက်၌ ရွတ်ဆိုနေသည် မဟုတ်ပေ။ ပန၊ ထိုသို့ပင် မဆို ငြားသော်လဲ။ ဣမိနာ အာကာရေန၊ ငြိမ်သက်ကောင်းမွန်သော ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်။ တံ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို။ ပဋိဝိဇ္ဈန္တော၊ တဲ့တဲ့

မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်သောသူသည်။ တတ္ထ စိတ္တံ ဥပ-
သံဟရတိ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ စိတ်ကို ဆောင်ပို့သည် မည်၏။

ပဋိသန္တိဒါမဂ်၌ အနိစ္စအာကာရ ၁၀-ပါး၊ ဒုက္ခအာကာရ
၂၅-ပါး၊ အနတ္တအာကာရ ၅-ပါးဟူသော ဤအခြင်းအရာ(၄၀)
တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့် ရှုမြင်လျက် အနုလောမဉာဏ်
ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ထိုအခြင်းအရာ၏ ပြောင်းပြန်ဆန့်ကျင်ဘက်အား
ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်လျက် မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို အပိုဒ် (၄၀) တို့ဖြင့်
ဝေဘန်၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုအပိုဒ် ၄၀-တို့မှ ၆-ပိုဒ်မျှကိုသာ
လျှင် ထုတ်ဆောင်၍ ဤ၌ ပြပါအံ့။

ပဉ္စက္ခန္ဓေ အနိစ္စတော ပဿန္တော အနုလောမိကံ
ခန္တိံ ပဋိလဘတိ၊ ပဉ္စန္ဓံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော နိစ္စံ နိဗ္ဗာနန္တိ
ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ (၄၁၁)

ပဉ္စက္ခန္ဓေ၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့ကို။ အနိစ္စတော၊ မမြဲဟု။
ပဿန္တော၊ မြင်ဆဲသောသူသည်။ ဝါ၊ မြင်လျက်၊ မြင်စဉ်။ အနု-
လောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘတိ၊ အနုလောမဉာဏ်ကို ရ၏။ ပဉ္စန္ဓံ
ခန္ဓာနံ နိရောဓော၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ကွယ်ခြင်းသည်။
နိစ္စံ နိဗ္ဗာနန္တိ၊ မြဲသော နိဗ္ဗာန်တည်းဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်ဆဲသော
သူသည်။ ဝါ၊ မြင်လျက်၊ မြင်စဉ်။ သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ၊
အရိယာမဂ်သို့ သက်ရောက်၏။

ဤပါဠိ၌ ‘ပဉ္စက္ခန္ဓေ’ဟု သာမညအားဖြင့် တပေါင်းတည်း
ဟောအပ်သော စကားသည် သဗ္ဗသင်္ဂါဟိက = ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုးတို့
ရှုမြင်အပ်သော ခန္ဓာအလုံးစုံတို့ကို ပေါင်းရုံး၍ ပြသော စကား
မျှသာတည်း။ ခန္ဓာ ငါးပါးလုံးကို တပေါင်းတည်း တပြိုင်နက်
ရှုမြင်သည် ဟူ၍ကား မဆိုလိုပေ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား
ခန္ဓာ ငါးပါးထဲက တပါးပါးသော ခန္ဓာ၊ တပါးပါးသော ရုပ်
တရား၊ တပါးပါးသော နာမ်တရား ကိုသာလျှင် မျက်မှောက်
ရှုမြင်လျက် အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်သည်ဟူ၍သာ ပြဆိုလိုပေသည်။
ထို့ကြောင့်ပင်၊ ထုတ်ပြခဲ့သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ရူပရဇှုံ ဝါ ဝေဒနာဒီသု

အညတရဒဏ္ဍံ ဝါ-ဟူသောပါဠိဖြင့်၊ “ရုပ်ကိုသာ ဖြစ်စေ၊ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်တို့တွင် တပါးပါးသော နာမ်ကိုသာ ဖြစ်စေ၊ ရှုမြင်လျက်၊ အနုလောမဉ္ဇာန်ဖြစ်ကြောင်းကို” ပြဆိုလေပြီ။ ထို့ပြင်၊ များစွာသော အဋ္ဌကထာတို့၌လဲ၊ ရူပါ ဝုဋ္ဌာတိ၊ အရူပါ ဝုဋ္ဌာတိ-ဟူသော ပါဠိတို့ဖြင့် ရုပ်ကိုရှုသော အနုလောမဉ္ဇာန်၊ နာမ်ကို ရှုသော အနုလောမဉ္ဇာန်တို့၏ နောက်အခြားမဲ့၌ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်ဉ္ဇာန်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းကိုသာ ပြဆိုလေသည်။ ရုပ်နာမ် အလုံးစုံကို တပေါင်းတည်း ရှုသောဉ္ဇာန်၏ အခြားမဲ့၌ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်ဉ္ဇာန် ဖြစ်ကြောင်းကိုကား မုချအားဖြင့် မပြဆိုချေ။ ဧကပ္ပ-ဟာရေန ပဉ္စဟိ ခန္ဓေဟိ ဝုဋ္ဌာတိ ဟူသော စကားသည်လည်း နိပ္ပရိယာယ = မုချစကား မဟုတ်ပေ။ ဉ္ဇာန်ထူးကဲသော ပုဂ္ဂိုလ် အား တထိုင်အတွင်း၊ တခဏအတွင်း၌ လျင်မြန်စွာ ဝိပဿနာ ဉ္ဇာန်၊ မဂ်ဉ္ဇာန် ဖြစ်သည်ကိုသာ ရည်၍ ဆိုအပ်သော သန္ဓာယ ဘာသိတ = ပရိယာယ် စကားမျှသာတည်း။ ဤအနက်ကို မဟာ ဋီကာ၌ “အညထာ ဧကေနော လောကီယစိတ္တေန ပဉ္စန္ဓံ ခန္ဓာနံ ပရိဂ္ဂဟ ပရိဇာနနာဒီနံ အသမ္ဘဝတော၊ န ဟိ သ-နိဒဿန-သပ္ပဋိသာဒိ ဧကန္တံ အာရမ္မဏံ ကာတုံ သက္ကာ”ဟု ဗျတိရေက အကြောင်းနှင့် တကွ ဖွင့်ပြတော်မူလေပြီ။

သို့ဖြစ်၍ ဤပဋိသန္ဓိဒါမဂ် ပါဠိ၌ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို ဤသို့ သိအပ်၏။ ဖြစ်ပျက်ဆဲ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ တပါးပါးကို မမြဲဟု ရှုမြင် လျက် အနုလောမဉ္ဇာန် ဖြစ်ပေါ်သည်။ ထိုဉ္ဇာန်၏ အခြားမဲ့၌ ထိုမမြဲသော ရုပ်နာမ် ဟူသမျှ၏ ချုပ်ငြိမ်း ကင်းဆိတ်သော သဘောကို မြဲသည့် အနေအားဖြင့် မျက်မှောက် သိမြင်လျက် ဂေါတြဘူနှင့် တကွ မဂ်ဉ္ဇာန် ဖြစ်ပေါ်သည်ဟူသော ဤအဓိပ္ပာယ် ကို သိအပ်၏။ ဝိပဿနာဉ္ဇာန် ဖြစ်ခိုက်၌ မှတ်သိရတဲ့ ရုပ်နာမ်၏ အစ၊ အဆုံး = အဖြစ်၊ အပျက်ကို မျက်မှောက် တွေ့ရ၍ မမြဲဟု သိသာ ထင်ရှား၏။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ် အခိုက်၌ကား အဖြစ် အပျက်ကို မတွေ့ရပြီ။ သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း ကင်းဆိတ်သော သဘောမျှသာ ထင်ရှားတော့၏။ ထို့ကြောင့်၊

နိဗ္ဗာန်သဘောကို ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း မရှိဘဲ မြဲသည့် အနေအား ဖြင့် သိမြင်နိုင်ပေသည်။ နောက် အပိုဒ်တို့၌လဲ အနုလောမဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံကို နည်းတူပင် သိပါလေ။

ပဉ္စက္ခန္ဓေ ပလောကတော ပဿန္တော အနုလောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘတိ။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော အပလောကဓမ္မော နိဗ္ဗာနန္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ (၄၁၂)

ပဉ္စက္ခန္ဓေ၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့ကို။ ပလောကတော၊ အထင်အရှား ပျက်သည် = အကြီးအကျယ် ပျက်သည်ဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်လျက်။ အနုလောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘတိ၊ အနုလောမဉာဏ်ကို ရ၏။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ကွယ်ခြင်းသည်။ အပလောကဓမ္မော နိဗ္ဗာနန္တိ၊ ပျက်ခြင်း သဘော မရှိသော နိဗ္ဗာန် = ပျက်ခြင်း ကင်းသော နိဗ္ဗာန်တည်းဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်လျက်။ သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ၊ အရိယာမဂ်သို့ သက်ရောက်၏။

ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဒုက္ခတော ပဿန္တော အနုလောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘတိ။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော သုခံ နိဗ္ဗာနန္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ (၄၁၁)

ပဉ္စက္ခန္ဓေ၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့ကို။ ဒုက္ခတော ပဿန္တော၊ ဆင်းရဲဟု မြင်လျက်။ အနုလောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘတိ၊ အနုလောမဉာဏ်ကို ရ၏။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ကွယ်ခြင်းသည်။ သုခံ နိဗ္ဗာနန္တိ၊ ချမ်းသာသော နိဗ္ဗာန်တည်းဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်လျက်။ သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ၊ အရိယာမဂ်သို့ သက်ရောက်၏။

ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဘယတော ပဿန္တော အနုလောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘတိ။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော အဘယံ နိဗ္ဗာနန္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ (၄၁၂)

ပဉ္စကွန္ဓေ၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့ကို။ ဘယတော ပဿန္တော၊
 ကြောက်ဖွယ် ဘေးဟု မြင်လျက်။ အနုလောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘာ-
 တိ၊ အနုလောမဉာဏ်ကို ရ၏။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော၊ ငါးပါး
 သော ခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ကွယ်ခြင်းသည်။ အဘယံ နိဗ္ဗာနန္တိ၊ ဘေး
 ကင်းသော နိဗ္ဗာန် ဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်လျက်။ သမ္မတ္တနိယာမံ
 ဩက္ကမတိ၊ အရိယာမဂ်သို့ သက်ရောက်၏။

ပဉ္စကွန္ဓေ အနတ္တတော ပဿန္တော အနုလောမိကံ
 ခန္တိံ ပဋိလဘာတိ။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော ပရမတ္ထံ
 နိဗ္ဗာနန္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ (၄၁၃)

ပဉ္စကွန္ဓေ၊ ငါးပါးသောခန္ဓာတို့ကို။ အနတ္တတော၊ အစိုးပိုင်သူ
 ငါကောင် မဟုတ်တဲ့ သဘောတရားမျှ ဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်လျက်။
 အနုလောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘာတိ၊ အနုလောမဉာဏ်ကို ရ၏။ ပဉ္စန္ဒံ
 ခန္ဓာနံ နိရောဓော။ ငါးပါးသောခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ကွယ်ခြင်းသည်။
 ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနန္တိ၊ အလွန်မြင့်မြတ်သော သဘော နိဗ္ဗာန်တည်း
 ဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်လျက်။ သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ၊ အရိယာ
 မဂ်သို့ သက်ရောက်၏။

(ပြောင်းပြန် သိမြင်လျက် မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်သည်ဟု ရှေး၌ ဆိုခဲ့သည်မှာ ယေဘုယျ သာ
 တည်း။ ဤ အနတ္တတော အပိုဒ်၌ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာန်ဟု ပြောင်းပြန် မဟုတ်ဘဲ ဟောသကဲ့သို့၊
 ပရတော အပိုဒ်၌ အပရပစ္စယံ နိဗ္ဗာနံ=တပါးသော အကြောင်း မရှိသော နိဗ္ဗာန်ဟူ၍ ၎င်း။
 သူညတော အပိုဒ်၌ ပရမသုညံ နိဗ္ဗာနံ=သင်္ခါရတို့မှ အလွန် ဆိတ်သည်းသော နိဗ္ဗာန်ဟူ၍
 ၎င်း ပြောင်းပြန် မဟုတ်ဘဲလဲ ဟောသေး၏။)

ပဉ္စကွန္ဓေ တုစ္ဆတော ပဿန္တော အနုလောမိကံ ခန္တိံ
 ပဋိလဘာတိ။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော အတုစ္ဆံ နိဗ္ဗာနန္တိ
 ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ (၄၁၃)

ပဉ္စကွန္ဓေ၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့ကို။ တုစ္ဆတော၊ အချည်းနှီး
 အသုံးမကျ အဘိုးမတန်သော သဘောမျှဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်ဆဲ
 သော သူသည်။ ဝါ၊ မြင်လျက်၊ မြင်စဉ်။ အနုလောမိကံ ခန္တိံ
 ပဋိလဘာတိ၊ အနုလောမဉာဏ်ကို ရ၏။ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော၊
 ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ကွယ်ခြင်းသည်။ အတုစ္ဆံ နိဗ္ဗာနန္တိ၊

အချည်းနှီးနှင့် ဆန့်ကျင်, အသုံးဝင် အဘိုးတန်, မြင့်မြတ်သော နိဗ္ဗာန်ဟု။ ပဿန္တော၊ မြင်ဆဲသော သူသည်။ ဝါ၊ မြင်လျက်, မြင်စဉ်။ သမ္ပတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ၊ အရိယာမဂ်သို့ သက်ရောက်၏။

ဤ ပါဠိ ၆-ပိုဒ်တို့တွင် ပဌမ ၂-ပိုဒ်သည် အနုလောမဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာကို မြင်၍ အနိမိတ္တမဂ် ဖြစ်ပုံကို ပြ၏။ ဒုတိယ ၂-ပိုဒ် သည် ဒုက္ခလက္ခဏာကို မြင်၍ အပ္ပဏိဟိတမဂ် ဖြစ်ပုံကို ပြ၏။ တတိယ ၂-ပိုဒ်သည် အနတ္တလက္ခဏာကို မြင်၍ သုညတမဂ် ဖြစ်ပုံ ကို ပြ၏။ ကြွင်းသော ပါဠိ ၃၄-ပိုဒ်တို့ကို ပဋိသန္ဓိဒါမဂ် ဝိပဿ နာကထာ၌ ကြည့်ရှု၍ မှတ်သားပါလေ။ အကျဉ်းအားဖြင့် သိလို လျှင်ကား ပဋိသန္ဓိဉာဏ်အရာ၌ ပြခဲ့သော အခြင်းအရာ လေးဆယ် ကို ကြည့်ရှုပါလေ။ ထိုလေးဆယ်သည် အနုလောမဉာဏ်ဖြင့် သိမြင် အပ်သော အခြင်းအရာများ ဖြစ်ပေသည်။

မိလိန္ဒပဉ္စာ၌ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် မဂ် ဖိုလ် ဖြစ်ပုံကို အောက်ပါအတိုင်း ဟောကြားတော်မူ၏။

တဿ တံ စိတ္တံ အပရာပရံ မနသိကရောတော ပဝတ္တံ
သမတိက္ကမိတွာ အပ္ပဝတ္တံ ဩက္ကမတိ၊ အပ္ပဝတ္တ မနုပ္ပတ္တော
မဟာရာဇ သမ္မာပဋိပန္နော နိဗ္ဗာနံ သန္တိကရောတီတိ
ဝုစ္စတိ။ (၃၁၁)

အပရာပရံ၊ အဆင့်ဆင့် ။ မနသိကရောတော၊ နှလုံးသွင်း ရှုမှတ် စဉ်။ ဝါ၊ နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်သော။ တဿ၊ ထိုယောဂီ၏။ တံ စိတ္တံ၊ ထိုနှလုံးသွင်း ရှုမှတ်သော စိတ်သည်။ ပဝတ္တံ၊ မကုန် မဆုံးနိုင် အောင် မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ် အယဉ်ကို။ သမတိက္ကမိတွာ၊ လွန်မြောက်၍။ အပ္ပဝတ္တံ၊ မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ် အယဉ်မှ ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်သော သဘောသို့။ ဝါ၊ ဖြစ်ပေါ်မှု ကင်းသော သဘောသို့။ ဩက္ကမတိ၊ သက်ရောက်၏။ မဟာရာဇ၊ မြတ်သော မိလိန္ဒမင်းကြီး။ သမ္မာပဋိပန္နော၊ နည်းလမ်း မှန်စွာ ကျင့်သည် ဖြစ်၍။ အပ္ပဝတ္တံ အနုပ္ပတ္တော၊ ဖြစ်မှု ကင်းသည့် သဘောသို့ ဆိုက် ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ နိဗ္ဗာနံ သန္တိကရောတီတိ၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုသည် ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်ပေ၏။

တသွင်သွင် မပြတ် စီးနေသော မြစ်ရေ အယဉ်ကို ကြည့်ရှုနေရ သကဲ့သို့ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်ဆဲ၌ တခုပြီးတခု မကုန်ဆုံးနိုင်အောင် ဖြစ် ပျက်လျက် ထင်ရှားနေသော ရုပ် နာမ်အယဉ်ကို အဆင့်ဆင့် နှလုံးသွင်း ရှုကြည့် မှတ်သိလျက် ရှိ၏။ ထိုသို့ မှတ်သိနေဆဲမှာပင်၊ အထူး သွက်လက် ထင်ရှားစွာသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ အသိများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ယောဂီ၏ စိတ်သည် မှတ်သိနေကျဖြစ်သော ရုပ်နာမ် အယဉ်ကို နှလုံးမသွင်းမိတော့ဘဲ ထို မပြတ်ဖြစ်နေတဲ့ ရုပ်နာမ် အယဉ်မှ ပြောင်းပြန်ဆန့်ကျင်သော သဘောထဲသို့ ဝင်သွားသလိုပင် ကျရောက်သွား၏။ မပြတ်ဖြစ်နေတဲ့ ရုပ်နာမ် အယဉ်မှ ပြောင်းပြန်ဆန့်ကျင်သော သဘောဟူသည်မှာ မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အာရုံနှင့်၊ မှတ်သိမှုတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ကင်းဆိတ်ခြင်းပင်တည်း။ ကျရောက်သွားသော စိတ်ဟူသည်မှာ လဲ ဂေါတြဘူစိတ်၊ မဂ်စိတ်၊ ဖိုလ်စိတ်၊ ပင်တည်း။ ဤသို့ ကျရောက် သွားလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရသည်မည်၏- ဟူလို။

များစွာသော သုတ်ပါဠိတော်တို့၌ မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို “ဓမ္မစက္ခု ဥဒပါဒိ ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗန္တံ နိရောဓဓမ္မန္တံ” ဟု ဟော တော်မူ၏။ (ဒီ ၁-၁၀၂-စသည်)

သမုဒယဓမ္မံ၊ ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဝါ၊ ဖြစ်ပေါ်တတ် သော။ ယံ ကိဉ္စိ၊ အကြင် အမှတ်မရှိ တစုံတခုသော တရားသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တံ သဗ္ဗံ၊ ထို ဖြစ်ပေါ်သမျှ တရားအလုံးစုံသည်။ နိရောဓဓမ္မံ၊ ချုပ်ကွယ်ခြင်း သဘောရှိ၏။ ဝါ၊ ချုပ်ကွယ်သည် ချည်းပင်တည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ သိမြင်သော အခြင်းအရာဖြင့်။ ဓမ္မစက္ခု၊ မဂ် အသိအမြင် တည်းဟူသော ဉာဏ်မျက်စိသည်။ ဥဒပါဒိ၊ ဖြစ်ပေါ်လေ၏။

မဂ်ဖြစ်ဆဲခဏ၌ “ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော တရားအလုံးစုံသည် ချုပ်ကွယ်ခြင်း သဘောရှိသည်” ဟူ၍ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မိသည် ကား မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသော သင်္ခါရအလုံးစုံတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းကင်းဆိတ်သော နိဗ္ဗာန်ကို

မျက်မှောက်သိရုံမျှသာ ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော်, မဂ်ခဏ၌ ထိုသို့ သိလျက် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဆင်ခြင်ခိုက် ပစ္စဝေက္ခဏာခဏ၌ “အာရုံနှင့်, မှတ်သိမှု ဝိပဿနာ, တည်းဟူသော ဖြစ်ပေါ်တတ်တဲ့ သင်္ခါရအလုံးစုံတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းကင်းဆိတ်ရာသို့ ရောက်သွားသည်” ဟူ၍လဲ သိနိုင်၏။ “အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ရောက်သော အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်တတ်တဲ့ သင်္ခါရအလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းကင်းဆိတ်သည်” ဟူ၍လဲ သိမြင်သဘောကျနိုင်၏။ ထို့ပြင်, “ဖြစ်ပေါ်သမျှ သင်္ခါရ အလုံးစုံသည် ချုပ်ပျက် ကွယ်ပျောက်သည်ချည်းပင်” ဟူ၍လဲ သိမြင်နိုင်ပေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင်, မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆင်ခြင်ပြီးသည့်နောက်၌ မှတ်မြဲ ဆက်၍ မှတ်လျှင် အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ တည်ပေသည်။ အောက်ပါမှာ ထိုပါဠိ၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာပေတည်း။

ဓမ္မစက္ခုန္တိ ဧတ္ထ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ အဓိပ္ပေတော။
 တဿ ဥပ္ပတ္တိ အာကာရဒဿနတ္ထံ “ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊
 သဗ္ဗန္တံ နိရောဓဓမ္မံ” န္တိ အာဟ၊ တဉ္စိ နိရောဓံ အာရမ္မဏံ
 ကတွာ ကိစ္စဝသေန ဧဝံ သဗ္ဗသင်္ခတံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

(ဒိ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၀-စသည်)

ဓမ္မစက္ခုန္တိ၊ ဓမ္မစက္ခု-ဟူသော ပုဒ်ဖြင့်။ ဧတ္ထ၊ ဤအဗ္ဗဋ္ဌသုတ်၌။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ၊ သောတာပတ္တိမဂ်ကို။ အဓိပ္ပေတော၊ ဆိုလိုအပ်၏။ ။ (ဗြဟ္မာယုသုတ်၌ အောက်မဂ်သုံးပါးကို, ရာဟုလောဝါဒသုတ်၌ မဂ်လေးပါးလုံးကို ဓမ္မစက္ခုဟု ဟောသေး၏)။ ။ တဿ၊ ထိုမဂ်၏။ ဥပ္ပတ္တိအာကာရဒဿနတ္ထံ၊ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကို ပြခြင်းငှါ။ ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗန္တံ နိရောဓဓမ္မံ၊ ဟူ၍။ အာဟ၊ ဟောတော်မူ၏။ ။ (မဂ်သည် အသင်္ခတတရားကိုသာ အာရုံပြု၏၊ သင်္ခတကိုကား အာရုံမပြု၊ သို့ဖြစ်ပါလျက် “ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗန္တံ နိရောဓဓမ္မံ” ဟု သိမြင်လျက်၊ မဂ်ဖြစ်ကြောင်းကို အဘယ့်ကြောင့် ဆိုပါသနည်းဟူသော ဤအမေးကို တဉ္စိ-စသော ဝါကျဖြင့် ဖြေ၏)။ ။ ဟိ၊ ဥပ္ပတ္တိအာကာရဒဿနတ္ထံ-ဟု ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းကား။ တံ၊ ထိုမဂ်ဉာဏ်သည်။ နိရောဓံ၊ သင်္ခါရအလုံးစုံ၏ ချုပ်ငြိမ်းကင်းဆိတ်ရာ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို။ အာရမ္မဏံ ကတွာ၊ အာရုံပြု၍။ ကိစ္စဝသေန၊

မတွေ့မဝေ သိခြင်းကိစ္စ ပြီးသည့်အလိုအားဖြင့်။ သဗ္ဗသင်္ခတံ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားကို။ ဧဝံ၊ ယံကိစ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗန္တံ နိရောဓဓမ္မံ-ဟု သိသော ဤအခြင်းအရာဖြင့်။ ပဋိဝိဇ္ဈန္တံ၊ တဲ့တဲ့ ထွင်းပေါက် သိမှုပြီးမြောက်လျက်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

အထူးသတိပြုဘွယ်။ ။မဂ္ဂဝိထိ ကျပုံကို ပြဆိုခြင်းမှာ အဋ္ဌကထာ တို့၌၎င်း၊ ဤကျမ်း၌၎င်း၊ ဗဟုသုတ အလို့ငှါ သာတည်း၊ တဝိထိအတွင်း၌ အာရုံ တူသော စိတ်အကြိမ်များကို မည်ရွှေ့ မည်မျှ ဖြစ်သည်ဟု အသီးအသီး ပိုင်းခြား ရေတွက်၍ ပစ္စက္ခအားဖြင့် သိရန်ကား မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂဝိထိ ဖြစ်စဉ်၌ မည်သည့် ဇောစိတ်က မည်မျှ ဖြစ်သနည်း စသည်ဖြင့် မစိစစ်အပ်ပြီ။ ရှေးအဖို့က အနုလောမဉ္ဇဏ် တိုင်အောင် ဝိပဿနာ ဉ္ဇဏ်များ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ် လာခဲ့ပုံကို၎င်း၊ ထူးခြားသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ ဖြစ်ပုံကို၎င်း၊ အနုလုံဟု ခေါ်သော နောက်ဆုံး မှတ်သိမှု၏ အခြားမဲ့၌ နိဗ္ဗာန် အာရုံသို့ အလိုလို ကူးပြောင်းကျရောက်သွားပုံကို၎င်း၊ ထို့နောင် ဆင်ခြင်မှု ပစ္စဝေက္ခဏာ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို၎င်း၊ ထို့နောင် မှတ်မြဲ မှတ်လျက် ဥဒယဗ္ဗယဉ္ဇဏ် အဆင့်၌ တည်ပုံကို၎င်း၊ ဤအချက်များကိုသာလျှင် အထူး အလေးပြု၍ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့နှင့် ညီသည်၊ မညီသည်ကို စဉ်းစား နှိုင်းချိန် အပ်ပေသည်။

အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်ဉ္ဇဏ် ပြီး၏။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်

မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ် ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် တွေ့မြင်ပြီး သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ ရောက်ပြီးသော မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကို ရှေးဦးစွာ ပြန်၍ ဆင်ခြင်မိ၏။ သုတရှိသူ ဖြစ်လျှင်ကား ပယ်ပြီး ကင်းပြီးသော ကိလေသာ၊ မပယ်ရသေး မကင်း သေးသော ကိလေသာ တို့ကိုလဲ ဆက်လက်၍ စဉ်းစား ဆင်ခြင်မိတတ်သေး ၏။ ဤဆင်ခြင်မှုတို့၌ ပါဝင်သော အသိဉာဏ်သည် ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ် မည်၏။ အောက်ပါမှာ အကျဉ်းချုပ် မှတ်သားရန် အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟကျမ်းလာ ဂါထာပေတည်း။

မဂ္ဂံ ဖလဉ္စ နိဗ္ဗာနံ၊ ပစ္စဝေက္ခတိ ပဏ္ဍိတော။
ဟီနေ ကိလေသေ သေသေ စ၊ ပစ္စဝေက္ခတိ ဝါန ဝါ။

ပဏ္ဍိတော၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် သိပြီးသော ပညာရှိသည်။ မဂ္ဂဉ္စ၊ ရှေးအဖို့က မှတ်သိခဲ့သော ဝိပဿနာ မဂ်နှင့် တကွ သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း ကင်းဆိတ်ရာသို့ ဆိုက်ရောက် သွားသော အရိယာမဂ် တရားကို၎င်း။ ဖလဉ္စ၊ မဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အလားတူ ဆက်၍ ဖြစ် ပေါ်သော ဖိုလ်တရားကို၎င်း။ နိဗ္ဗာနဉ္စ၊ သင်္ခါရအားလုံး ဆိတ် သုဉ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ ငြိမ်သက်စွာသော နိဗ္ဗာန် တရားကို၎င်း။ ပစ္စ- ဝေက္ခတိ၊ ပြန်၍ ဆင်ခြင်၏။ ဟီနေ- ပဟီနေ၊ ပယ်အပ်ကုန်ပြီး ကင်းကုန်ပြီးသော။ ကိလေသေ စ၊ ကိလေသာတို့ကို၎င်း။ သေသေ စ၊ ကြွင်းကျန်သေးသော ကိလေသာတို့ကို၎င်း။ ပစ္စဝေက္ခတိ ဝါ၊ ဆင်ခြင်မိသည်လဲ ရှိ၏။ န ပစ္စဝေက္ခတိ ဝါ၊ မဆင်ခြင်မိသည်လဲ ရှိ၏။

မဂ်ကို ဆင်ခြင်မှု၊ ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်မှု၊ နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်မှုဟူသော ဤ ပစ္စဝေက္ခဏာ ၃-မျိုးသည် ဧကန်ပင် ဖြစ်ပေါ်မြဲတည်း။ ပယ်ပြီး ကိလေသာကို ဆင်ခြင်မှု၊ မပယ်ရသေးသော ကိလေသာကို ဆင် ခြင်မှု၊ ဟူသော ဤပစ္စဝေက္ခဏာ ၂-မျိုးသည်ကား ဖြစ်ပေါ်သည်လဲ ရှိ၏။ မဖြစ်ပေါ်သည်လဲ ရှိ၏။ ဧကန် ဖြစ်မြဲကား မဟုတ်၊ အနေကန်

သာတည်း။မည်သည့် မဂ်က မည်သည့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်
 သည်ဟု မှတ်သားဘူးသော သူမှာသာ ဖြစ်တတ်သည်။ မမှတ်
 သားဘူးသော သူမှာကား မဖြစ်တတ်ဘဲလဲ ရှိတတ်သည်ဟူ၍
 ဆိုလို၏။ များစွာသော အဋ္ဌကထာကြီးတို့၌လဲ ဤအတိုင်းသာ
 ပြဆိုကုန်၏။ အချို့သော ပစ္စဝေက္ခဏာများ မဖြစ်ဘဲရှိတတ်သည်
 ကို အောက်ပါ မူလပဏ္ဏာသ စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ် ပါဠိ အဋ္ဌကထာ
 တို့ဖြင့် သိအပ်၏။

တဿ မယံ ဘန္တေ ဧဝံ ဟောတိ၊ ကောသု နာမ
 မေ ဓမ္မော အဇ္ဈတ္တံ အပ္ပဟိနော၊ ယေန မေ ဧကဒါ
 လောဘဓမ္မာပိ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဒေါသဓမ္မာပိ
 စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌန္တိ၊ မောဟဓမ္မာပိ စိတ္တံ ပရိယာ-
 ဒါယ တိဋ္ဌန္တိတိ။ သော ဧဝံ ခေါ တေ မဟာနာမ
 ဓမ္မော အဇ္ဈတ္တံ အပ္ပဟိနော။ (ပါဠိ ၁၂၆)

ဘန္တေ၊ မြတ်စွာဘုရား။ တဿ မယံ၊ လောဘ၊ဒေါသ၊မောဟ
 တို့က စိတ်ကို လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသော ထိုအကျွန်ုပ်အား။ ဧဝံ၊
 ဤသို့ ယုံမှားတွေးတောခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပါသည် အရှင်
 ဘုရား။ ကိန္တိ၊ အဘယ်သို့ ဖြစ်ပါသနည်းဟူမူ။ ယေန၊ မပယ်ရ
 သေးသော အကြင်ကိလေသာတရားကြောင့်။ ဧကဒါ၊ တရံတခါ
 ၌။ လောဘဓမ္မာပိ၊ လောဘတရားတို့သည်လည်း။ မေ၊ ငါ၏။
 စိတ္တံ၊ ကြည်လင်သောစိတ်ကို။ ပရိယာဒါယ၊ ကုန်ပျောက်စေ
 လျက်။ တိဋ္ဌန္တိ၊ တည်ကုန်၏။ ဒေါသဓမ္မာပိ-ပေ-တိဋ္ဌန္တိ၊ ဒေါသ
 တရားတို့ကလဲ ကြည်လင်သော စိတ်ကို ကုန်ပျောက်စေလျက်
 တည်ကုန်၏။ မောဟဓမ္မာပိ-ပေ-တိဋ္ဌန္တိ၊ မောဟတရားတို့ကလဲ
 ကြည်လင်သော စိတ်ကို ကုန်ပျောက်စေလျက် တည်ကုန်၏။
 မေ အဇ္ဈတ္တံ၊ ငါ၏ ကိုယ်တွင်းသန္တာန်၌။ အပ္ပဟိနော၊ မပယ်ရ
 သေးသော။ သော ဓမ္မော၊ ထိုကိလေသာတရားသည်။ ကော
 နာမ၊ အဘယ်တရားပေနည်း။ ဧဝံ ဟောတိ၊ ဤသို့ ယုံမှားတွေး
 တောခြင်း ဖြစ်ပါသည် အရှင်ဘုရား။ ဣတိ၊ ဤသို့ မေးမြန်း
 လျှောက်ထား၏။ မဟာနာမ၊ မဟာနာမ်မင်း။ တေ အဇ္ဈတ္တံ၊

သံင်၏ ကိုယ်တွင်းသန္တာန်၌။ အပ္ပဟီနော၊ မပယ်ရသေးသော တရားသည်။ သော ဝေ ခေါ် ခမ္မော၊ ကြည်လင်သော စိတ်ကို ကုန်ပျောက်စေသော ထိုလောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ တရားပင် တည်း။ ဤသို့စသည်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားက ဖြေကြား ဟောပြ တော်မူ၏။

ပစ္စဝေက္ခဏာ ၁-ပါးတည်းလဲ ဖြစ်ကြောင်း

“အယံ ကိရ ရာဇာ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန လောဘ- ဒေါသမောဟာ နိရဝသေသာ ပဟိယန္တိ”တိ သညီ အဟောသိ၊ အယံ “အပ္ပဟီနံ မေ အတ္ထိ”တိပိ ဇာနာတိ၊ အပ္ပဟီနကံ ဥပါဒါယ ပဟိနကံ ပုန ပစ္ဆတောဝါဝတ္တ- တိတိ သညီ ဟောတိ။ အရိယသာဝကဿ ဧဝံ သန္ဓေ- ဟော ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ၊ အာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကသ္မာ... ပဏ္ဍတ္တိ- ယာ အကောဝိဒတ္တာ။ “အယံ ကိလေသော အသုကမဂ္ဂ- ဝဇ္ဈော”တိ ဣမိဿာ ပဏ္ဍတ္တိယာ အကောဝိဒဿ ဟိ အရိယသာဝကဿာပိ ဧဝံ ဟောတိ။ ကိံ တဿ ပစ္စ- ဝေက္ခဏာ နတ္ထိတိ။ အတ္ထိ၊ သာ ပန န သဗ္ဗေသံ ပရိ- ပုဏ္ဏာ ဟောတိ၊ ဧကော ဟိ ပဟိနကိလေသမေဝ ပစ္စ- ဝေက္ခတိ၊ ဧကော အဝသိဋ္ဌကိလေသမေဝ၊ ဧကော မဂ္ဂ- မေဝ၊ ဧကော ဖလမေဝ၊ ဧကော နိဗ္ဗာနမေဝ။ ဣမာသု ပဉ္စသု ပစ္စဝေက္ခဏာသု ဧကော ဝါ ဒွေ ဝါ နော လဒ္ဒါ န ဝနန္တိ။ (အဋ္ဌကထာ ၁-၃၆၆)

အယံ ရာဇာ၊ သကဒါဂါမိဖြစ်သော ဤမဟာနာမ်မင်းသည်။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန လောဘ ဒေါသ မောဟာ နိရဝသေသာ ပဟိယန္တိတိ သညီ၊ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ကို သကဒါဂါမိ မဂ်က အကြွင်းမဲ့ ပယ်အပ်ကုန်၏ဟု အမှတ်ရှိသည်။ အဟောသိ ကိရ၊ ဖြစ်သတတ်။ အယံ၊ ဤမင်းသည်။ အပ္ပဟီနံ မေ အတ္ထိတိ- ပိ၊ ငါ့မှာ မပယ်ရသေးသော ကိလေသာရှိသေးသည် ဟူ၍လဲ။ ဇာနာတိ၊ သိ၏။ အပ္ပဟီနကံ ဥပါဒါယ၊ မပယ်ရသေးသည်ကို စွဲမှီ၍။ ပဟိနကံ၊ ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာသည်။ ပုန ပစ္ဆ-

တောဝါဝတ္တတီတိ သညိ၊ တဖန် နောက်ကာလ၌ လည်၍ဖြစ်သည် = ပြန်ဖြစ်သည်ဟု အမှတ်ရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ အရိယသာဝကဿ၊ အရိယာသာဝကအား။ ဧဝံ သန္ဓေဟော၊ ဤသို့သော ယုံမှားခြင်းသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ၊ ဖြစ်တတ်ပါသေးသလောဟူမူ။ အာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်တတ်သည် မှန်ပေ၏။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်ပါသနည်းဟူမူ။ ပဏ္ဍတ္တိယာ အကောဝိဒတ္တာ၊ ဒေသနာပညတ်၌ မကျွမ်းကျင် နားမလည်ခြင်းကြောင့်ပေတည်း။ ဟိ၊ ချဲ့၍ ပြဦးအံ့။ အယံ ကိလေသော အသုကမဂ္ဂဝဇ္ဈောတိ ဣမိဿာ ပဏ္ဍတ္တိယာ အကောဝိဒဿ၊ ဤကိလေသာကို ဤမည်သော မဂ်က သတ်အပ်သည်ဟူသော ဤဒေသနာပညတ်၌ နားမလည်သော။ အရိယသာဝကဿာပိ၊ အရိယာသာဝကအား သော်လဲ။ ဧဝံ၊ ဤသို့သော ယုံမှားသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်တတ်၏။ တဿ၊ ထိုအရိယာသာဝကအား။ ပစ္စဝေက္ခဏာ၊ ဆင်ခြင်မှု ပစ္စဝေက္ခဏာသည်။ နတ္ထိ ကိန္နိ၊ မရှိသလောဟူမူ။ အတ္ထိ၊ ရှိပေ၏။ ပန၊ သို့သော်လဲ။ သာ၊ ထိုပစ္စဝေက္ခဏာသည်။ သဗ္ဗေသံ၊ အလုံးစုံသော အရိယာတို့အား။ ပရိပုဏ္ဏာ န ဟောတိ၊ ပြည့်စုံသည်ချည်း မဟုတ်ပေ။ ဟိ၊ မပြည့်စုံပုံကို ပြအံ့။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ ပဟိနကိလေသမေဝ၊ ပယ်အပ်ပြီး ကိလေသာကို သာလျှင်။ ပစ္စဝေက္ခတိ၊ ဆင်ခြင်၏။ ။(ဤ၌ ဝေ-သဒ္ဓါ ဖြင့် ကြွင်းသောလေးဌာနကို မဆင်ခြင်ဟု ပြ၏။ နောက်အပိုဒ်တို့၌လဲ နည်းတူပင်တည်း)။ ။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ အဝသိဋ္ဌကိလေသမေဝ၊ ကြွင်းသော ကိလေသာကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ မဂ္ဂမေဝ၊ မဂ်ကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ ဖလမေဝ၊ ဖိုလ်ကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ နိဗ္ဗာနမေဝ၊ နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဣမာသု ပဉ္စသု ပစ္စဝေက္ခဏာသု၊ ဤငါးပါးသော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့တွင်။ ဧကော ဝါ၊ တပါး ဖြစ်စေ။ ဒွေ ဝါ၊ နှစ်ပါးတို့ ဖြစ်စေ။ (ဝနုန္တိ-၏ ကတ္တားတို့ပေတည်း)။ နော လဒ္ဓု န ဝနုန္တိ၊ မရခြင်းငှါ မဖြစ်ကုန်၊ ရခြင်းငှါသာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ။ (ပစ္စဝေက္ခဏာ တပါး ဖြစ်စေ၊ နှစ်ပါး ဖြစ်စေ၊ ကေန မုချ ဖြစ်ရမည်ဟု ဆိုလို၏။)

တပါးသော အဋ္ဌကထာတို့၌ “မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကို ဧကန် ဆင်ခြင်သည်။ ပယ်ပြီး မပယ်သေးသော ကိလေသာတို့ကိုကား အနေကန်သာ ဆင်ခြင်သည်” ဟူ၍ တညီတည်းသာလျှင် မိန့်ဆို ကုန်၏။ ဤပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၌ကား ပစ္စဝေက္ခဏာ တပါး တည်းသာ ဖြစ်ခြင်းကိုလဲ ပြဆို၏။ ထို့ကြောင့်၊ တပါးသော အဋ္ဌ ကထာတို့မှ ထူးခြား၏။ သို့သော်လဲ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာ တပါးတည်း သာ ဖြစ်သော အရိယာရှိသည်၊ မရှိသည်ကို မှန်ကန်စွာ ဆုံးဖြတ် ခြင်းသည် သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်၏ အရာ မဟုတ်ပေ။ တသာသနာလုံးရှိ အရိယာ ဟူသမျှ၏ စိတ် ဖြစ်ပုံကို အကုန်အစင် သိမြင်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏ အရာသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤ ပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ စကားကိုလဲ ရှိသေစွာ မှတ်သားအပ်သည် သာတည်း။

ပယ်အပ်သော ကိလေသာ

ဤအရာ၌ ပဏ္ဏတ္တိကောဝိဒ ဖြစ်ခြင်း အကျိုးငှါ မဂ် လေးပါး တို့က ထိုက်သည်အား လျော်စွာ ပယ်အပ် ငြိမ်းစေအပ်သော ကိလေသာတို့ကို သိသာရုံမျှ အကျဉ်းအားဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြဦးအံ့။

သံယောဇနေသု တာဝ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ သီလဗ္ဗတပရာမာသော အပါယဂမနိယာ စ ကာမရာဂ- ပဋိဃာတိ ဧတေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ပဌမဉ္ဇုဏဝဇ္ဈာ၊ သေသာ ကာမရာဂပဋိဃာ သြဋ္ဌာရိကာ ဒုတိယဉ္ဇုဏဝဇ္ဈာ၊ သုခုမာ တတိယဉ္ဇုဏဝဇ္ဈာ၊ ရူပရာဂါဒယော ပဉ္စပိ စတုတ္ထ- ဉ္ဇုဏဝဇ္ဈာ ဧဝ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၅)

သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးထဲက သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတ ပရာမာသ၊ အပါယ်သို့ လားစေနိုင်သော ကာမရာဂနှင့် ပဋိဃာ ဟူသော ဤသံယောဇဉ် ၄-ပါးကို ပဌမမဂ်က ပယ်၏။ အပါယ် သို့ မလားစေနိုင်သော ကာမရာဂနှင့် ပဋိဃာတို့တွင်ကား ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ကာမရာဂနှင့် ပဋိဃာတို့ကို ဒုတိယမဂ်က ပယ်၏။ သိမ်မွေ့သော ကာမရာဂနှင့် ပဋိဃာတို့ကို တတိယမဂ်က ပယ်၏။

ရူပရာဂ, အရူပရာဂ, မာန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဝိဇ္ဇာ ဟူသော ဤသံယောဇဉ် ငါးပါးတို့ကို အရဟတ္တမဂ်က သာလျှင် ပယ်၏။

မှာထားချက်။ ။ပါဠိ၌ ဝေ-သဒ္ဓါ, မြန်မာ၌ သာလျှင်-သဒ္ဓါတို့ဖြင့် မကန့်သတ်မှု၍ အထက်မဂ်က ပယ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ “ထိုကိလေသာ၏ အပါယဂမနိယ အဖို့ကို ပဌမမဂ်က ပယ်သည်၊ အပါယဂမနိယ မဟုတ်သည့် ကြမ်းတမ်းသော အဖို့ ကို ဒုတိယမဂ်က ပယ်သည်၊ သိမ်မွေ့သော အဖို့ကို တတိယမဂ်က ပယ်သည်။ ဤသို့ပယ်သင့်သော အဖို့ကို အောက်အောက် မဂ်များ ကလဲ ပယ်ပြီးသာ ဖြစ်သည်”ဟု သိပါလေ။

ကိလေသေသု ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာ ပဌမဉ္ဇကာဝဇ္ဈာ၊ ဒေါ-
သော တတိယဉ္ဇကာဝဇ္ဈာ၊ လောဘ မောဟ မာန ထိန-
ဥဒ္ဓစ္စ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပါနိ စတုတ္ထဉ္ဇကာဝဇ္ဈာနိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၅)

ကိလေသာ ၁၀-ပါးထဲက ဒိဋ္ဌိနှင့်, ဝိစိကိစ္ဆာကို ပဌမမဂ်က ပယ်၏။ ဒေါသကို တတိယမဂ်က ပယ်၏။ လောဘ၊ မောဟ၊ မာန၊ ထိန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပတို့ကို အရဟတ္တမဂ်က ပယ်၏။

(ဤ၌ ဝေ-သဒ္ဓါ, သာလျှင်-သဒ္ဓါတို့ဖြင့် မကန့်သတ်သောကြောင့်, ဒေါသ၏ အပါယဂမနိယအဖို့၊ ရုန့်ရင်းသော အဖို့တို့ကို, ပဌမ, ဒုတိယ မဂ်တို့က ပယ်သည်၊ လောဘ, မောဟ စသော ကိလေသာ ခုနစ်ပါးတို့၏ အပါယဂမနိယအဖို့၊ ရုန့်ရင်းသောအဖို့၊ ကာမနှင့်ဆိုင်သော သိမ်မွေ့သော အဖို့တို့ကို အောက်မဂ် ၃-ပါးတို့က ပယ်သည်ဟု သိအပ်၏။ နောက်အပိုဒ်တို့ ၌လဲ နည်းတူပင် သိပါလေ။)

မိစ္ဆတ္တေသု မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မုသာဝါဒေါ မိစ္ဆာကမ္မန္တော
မိစ္ဆာအာဇီဝေါတိ ဣမေ ပဌမဉ္ဇကာဝဇ္ဈာ။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ
ဝိသုဏဝါစာ ဖရုသဝါစာတိ ဣမေ တတိယဉ္ဇကာဝဇ္ဈာ။
စေတနာယေဝ စေတ္တဝါစာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သမ္မုပလာပ-
မိစ္ဆာဝါယာမ သတိ သမာဓိ ဝိမုတ္တိ ဉ္ဇကာနိ စတုတ္ထ-
ဉ္ဇကာဝဇ္ဈာနိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၅)

မိစ္ဆတ္တေသု၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ မိစ္ဆာဝါစာ၊ မိစ္ဆာ
 ကမ္မန္တ၊ မိစ္ဆာအာဇီဝ၊ မိစ္ဆာဝါယာမ၊ မိစ္ဆာသတိ၊ မိစ္ဆာသမာဓိ၊
 မိစ္ဆာဉာဏ်၊ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိဟူသော မိစ္ဆတ္တတရား ၁၀-ပါးတို့တွင်။
 မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မုသာဝါဒေါ မိစ္ဆာကမ္မန္တော မိစ္ဆာအာဇီဝေါ-တိ ဣမေ၊
 မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာဝါစာထဲက မုသာဝါဒ၊ မိစ္ဆာကမ္မန္တ၊ မိစ္ဆာ
 အာဇီဝ၊ ဟူသော ဤတရားတို့ကို။ ပဌမဉာဏဝဇ္ဇာ၊ ပဌမမဂ်ဉာဏ်
 က သတ်အပ်ကုန်၏။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ ပိသုဏဝါစာ ဖရုသဝါစာ-
 တိ ဣမေ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ မိစ္ဆာဝါစာထဲက ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရုသ
 ဝါစာ၊ ဟူသော ဤတရားတို့ကို။ တတိယဉာဏဝဇ္ဇာ၊ တတိယ
 မဂ်ဉာဏ်က သတ်အပ်ကုန်၏။ စ၊ ရှေးစကား၌ ထင်မှားဘွယ်ကို
 ပယ်လိုက်ဦးအံ့။ ဧတ္ထ၊ ဤ မိစ္ဆာဝါစာ၊ ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရုသဝါစာ၊
 ဟူရာ၌။ စေတနာယေဝ၊ အကျိုးမဲ့ဖြစ်အောင် ပြောလိုသော
 စေတနာကိုသာလျှင်။ ဝါစာတိ၊ စကားဟူ၍။ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊
 သိအပ်၏။

(ပြောဆိုသော စကားသံသည်ပင်လျှင် မုချအားဖြင့် ဝါစာ
 မည်၏။ သို့သော်လဲ၊ ထိုစကားသံ ရုပ် ဝါစာသည်ကား မဂ်က
 ပယ်အပ်သော ပဟာတဗ္ဗတရား မဟုတ်ပေ။ ထိုစကားသံကို
 ဖြစ်စေသော အကုသိုလ်စေတနာသည်သာလျှင် ပဟာတဗ္ဗတရား
 ဟုတ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအရာ၌ ဤအကုသိုလ်စေတနာကို
 သာလျှင် မိစ္ဆာဝါစာ၊ ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရုသဝါစာ၊ ဟု ဆိုသည်။
 ဤစေတနာကိုသာလျှင် မဂ်က ပယ်သည်။ သက်သက်သော
 စကားသံကိုကား မိစ္ဆာဝါစာ၊ ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရုသဝါစာဟု
 မဆိုလို၊ ၎င်းစကားသံ သက်သက်ကို မဂ်ကလဲ ပယ်သည် မဟုတ်
 ဟု ဆိုလို၏။ သို့သော်လဲ၊ စေတနာမရှိလျှင် ထိုစေတနာနှင့်
 ဆိုင်သော ပြောဆိုမှုလဲ အများအားဖြင့် ကင်းငြိမ်းတတ်ပေ၏။
 အရှင် ပိလိန္ဒဝစ္ဆမထေရ်ကဲ့သို့သော အချို့ပုဂ္ဂိုလ် အနည်းငယ်မှာ
 သာလျှင် အကုသိုလ်စိတ် စေတနာ မပါဘဲ ဝါသနာအလျောက်
 ပြောဆိုမှု ဖြစ်တတ်ပေသည်။)

သမ္မုပလာပ မိစ္ဆာဝါယာမ သတိ သမာဓိ ဝိမုတ္တိ ဉာဏာနိ၊
မိစ္ဆာဝါစာထဲက သမ္မုပလာပ၊ မိစ္ဆာဝါယာမ၊ မိစ္ဆာသတိ၊
မိစ္ဆာသမာဓိ၊ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိ၊ မိစ္ဆာဉာဏ်တို့ကို။ စတုတ္ထဉာဏ-
ဝဇ္ဇာနိ၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်က သတ်အပ်ကုန်၏။

ဤမိစ္ဆတ္တ(၁၀)ပါးတို့တွင် ဝစီဒုစ္စရိုက် ၄-ပါး အကုသိုလ်
စေတနာသည် မိစ္ဆာဝါစာမည်၏။ ကာယဒုစ္စရိုက် ၃-ပါး
အကုသိုလ် စေတနာသည် မိစ္ဆာကမ္မန္တ မည်၏။ အသက်မွေးမှုနှင့်
ဆိုင်သော ကာယ၊ ဝစီ၊ ဒုစ္စရိုက်(၇)ပါး အကုသိုလ်စေတနာ
သည် မိစ္ဆာအာဇီဝ မည်၏။ သား မယားကို သတိရခြင်း၊
ပျော်ပါး ခံစားခဲ့ဘူးသည်ကို သတိရခြင်း၊ ရန်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်ကို
သတိရခြင်း၊ စသည်ဖြင့် လောကီအာရုံ ဝတ္ထု အမှု ကိစ္စများကို
တဖန် သတိရ အောက်မေ့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော
အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မိစ္ဆာသတိ မည်၏။ မကောင်းမှု
အရာတို့၌ ပြီးစီးကြောင်း နည်းလမ်းကို ကြိုသည်၏အစွမ်းဖြင့်
မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ပြီးလျှင် ထိုပြုပုံကိုပင် ကောင်းပေစွဟု
ပြန်လည် ဆင်ခြင်လျက်ဖြစ်သော မောဟသည် မိစ္ဆာဉာဏ်မည်၏။
ကိလေသာမှ မလွတ်သေးပါဘဲလျက်၊ လွတ်ပြီဟု ထင်ခြင်းသည်
၎င်း၊ ကိလေသာမှ မလွတ်သော တရားကိုပင်၊ လွတ်သော
တရားထူးဟု ထင်ခြင်းသည်၎င်း၊ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိမည်၏။ တရားကိုယ်
အားဖြင့် လောဘမှု စိတ္တုပ္ပါဒ်ပင်တည်း။ အပါယဂမနိယ
ဖြစ်သော ဤ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိကို ပဌမ မဂ်က ပယ်၏။ အပါယဂမ-
နိယ မဟုတ်သော ဩဠာရိက၊ သုခုမ၊ ကာမရာဂဆိုင်ရာ မိစ္ဆာ
ဝိမုတ္တိ တို့ကို ဒုတိယ၊ တတိယ မဂ်တို့က ပယ်ကုန်၏။ ဘဝရာဂ
ဆိုင်ရာ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိကို အရဟတ္တမဂ်က ပယ်၏။ ကြွင်းသော
မိစ္ဆတ္တတို့၏ တရားကိုယ်များမှာ ထင်ရှားကုန်၏။

လောကဓမ္မေသု ပဋိသော တတိယဉာဏဝဇ္ဇော။ အနု-
နယော စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဇော၊ ယသေ စ ပသံသာယ စ
အနုနယော တတိယဉာဏဝဇ္ဇောတိ ဧကေ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၅)

လောကဓံ ရှစ်ပါးထဲက လာဘ်မရခြင်း၊ အခြွေအရံ နဲ့ပါး ပျက်စီးခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်တတ်သော ဒေါသကို အနာဂါမိမိမဂ်က ပယ်၏။ လာဘ်ရခြင်း၊ အခြွေအရံများ ခြင်း၊ ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာခြင်း၊ ချီးမွမ်းခံရခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်တတ် သော သာယာမှု လောဘကို အရဟတ္တ မဂ်က ပယ်၏။ ဧကေ ဝါဒ အရ အားဖြင့် အခြွေအရံ များခြင်း၊ ချီးမွမ်းခံရခြင်းတို့၌ သာယာမှု လောဘကို တတိယ မဂ်က ပယ်သည်ဟု မှတ်ရာ၏။ (စာအုပ်တို့၌ကား ဤ ဧကေဝါဒ အရာမှာလဲ စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဇော ဟူ၍ပင် ရှိ၏။ ထိုပါဠိ အရ အားဖြင့် သမာနဝါဒမှ ထူးခြားသော အနက်ကို မရနိုင်။ ထို့ကြောင့် ဤအရာ၌ တတိယဉာဏဝဇ္ဇော ကိုသာလျှင် မူလရင်းပါဠိမှန်ဟု မှတ်ရာ၏။)

ကျောင်းတိုက် ပရိဝုဏ် ကျောင်းဆောင် ကျောင်းခန်းစသော မိမိ နေထိုင်ရာ အရပ်၌ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ် လာရောက် နေထိုင် မည်ကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း၊ မလိုလားခြင်း၊ လာရောက် နေထိုင်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလဲ တခြားသို့ သွားစေလိုခြင်း၊ များသည် အာဝါသမစ္ဆရိယ မည်၏။ သို့သော်၊ ရန်ဖြစ်တတ်သူ အစရှိသော ဆိုးသွမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ လာရောက် နေထိုင်ခြင်းကို မလိုလား ခြင်းသည်ကား မစ္ဆရိယ မဟုတ်ပေ။

(ဘဏ္ဍနကာရကာဒိနံ ပန တတ္ထ ဝါသံ အနိစ္စတော အာဝါသမစ္ဆရိယံ နာမ န ဟောတိ။ အဋ္ဌသာလိနီ။)

အလုပ် အကျွေး ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမ၊ ဆွေမျိုး စသော ခင်မင် ရင်းနှီးသော ပုဂ္ဂိုလ်များထံသို့ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ် ချဉ်းကပ် ဝင်ရောက်သည်ကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း၊ မလိုလားခြင်းသည် ကုလ- မစ္ဆရိယမည်၏။ သို့သော်၊ ယုတ်မာ ဆိုးသွမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ချဉ်းကပ် ဝင်ရောက်ခြင်းကို မလိုလားခြင်းသည်ကား မစ္ဆရိယ မဟုတ်ပေ။ (ပါပပုဂ္ဂလဿ ပန ဥပသင်္ကမနံ အနိစ္စန္ဓောပိ မစ္ဆရိနာမ န ဟောတိ-၎င်းပင်။)

ပစ္စည်းများကို မိမိသာ ရလို၍ သူတပါးအား မရစေလိုခြင်း သည် လာဘ မစ္ဆရိယ မည်၏။ သို့သော်၊ သဒ္ဓါဒေယျ ဝိနိပါတန စသည်ဖြင့် ပစ္စည်းတို့ကို အကျိုးမဲ့ ပျက်စီးစေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ၎င်း၊ ပစ္စည်း ပေါများ ပြည့်စုံလျှင် သူတပါးကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက် ခြင်း စသည်ဖြင့် မတော်မသင့်ပြုမည့် ပုဂ္ဂိုလ်အား၎င်း၊ မရစေလို

ခြင်းသည်ကား မစ္ဆရိယ မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် မိမိမှာ အသင့် ရရှိ ပြီးသော ပစ္စည်းကို ပေးလှူသင့်သော သီလဝန္တ သီတင်းသုံးဘော် တို့အား မပေး မလှူနိုင်ခြင်း သည်လည်း ဤလာဘ မစ္ဆရိယပင် တည်း။ သို့သော် အလွန်ခင်မင် မြတ်နိုးအပ်သောဝတ္ထုကို မပေး မလှူနိုင်ခြင်းမှာ မစ္ဆရိယကြောင့် မဟုတ်ဘဲ လောဘ ကြောင့်လဲ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ “မိမိပစ္စည်းကို သူတပါးပိုင်ဆိုင်သုံးစွဲမည်၌ သည်း မခံနိုင်ခြင်းသည် မစ္ဆရိယ၏ လက္ခဏာပေတည်း။ မိမိပစ္စည်းကို မစွန့်လွှတ်နိုင်အောင် ခင်မင်တွယ်တားခြင်းသည်ကား လောဘ၏ လက္ခဏာပေတည်း”။ ဤအထူးကိုလဲ သိအပ်၏။ ထို့ပြင် မလွှဲ မရှောင်သာအောင် တကယ် အသုံးကျနေသော ဝတ္ထု ဖြစ်၍ မစွန့်နိုင်ခြင်းမှာ ပဋိသင်္ခါ ဉာဏ်ကြောင့်လဲ ဖြစ်နိုင် သေး၏။ အခန်း(၄) သံယောဇဉ်ကို သိပုံအရာ၌ ပြန်၍ ကြည့်ပါလေဦး။

သူတပါး၏ အဆင်း လှပခြင်း၊ အကျင့် ကောင်းခြင်း၊ စသော ဂုဏ်ကို မပြောစေလိုခြင်း၊ မကြားမနာလိုခြင်းသည်၎င်း၊ မိမိမှာ ရှိသော ဂုဏ်များနှင့် သူတပါးအား မပြည့်စုံစေလိုခြင်းသည်၎င်း၊ ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယ မည်၏။ သို့သော် မဟုတ်မမှန်သော ဂုဏ်ဖြင့် ချီးမွမ်း စကားကို မပြော စေလိုခြင်း၊ မကြား မနာ လိုခြင်း သည်ကား မစ္ဆရိယ မဟုတ်ပေ။

မိမိ တတ်သိသော တရားကျမ်းဂန်ကို သူ တပါးအား မတတ် မသိစေလိုခြင်းသည် ဓမ္မမစ္ဆရိယမည်၏။ သို့သော် စိတ်သဘောထား မဖြောင့်မတ်သောသူအား မတတ် မသိ စေလို ခြင်းသည်ကား မစ္ဆရိယမဟုတ်ပေ။ ဤ ငါးပါးသော မစ္ဆရိယတို့ကို သောတာ ပတ္တိမဂ်ကပယ်၏။ မစ္ဆရိယာနိ ပဌမဉာဏဝဇ္ဇာနိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၅)

ဝိပလ္လာသေသု အနိစ္စေ နိစ္စန္တိ အနတ္တနိ အတ္တာတိ စ သညာစိတ္တဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသာ၊ ဒုက္ခေ သုခန္တိ အသုဘေ သုဘန္တိ ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသောစာ၊ တိ ဣမေ ပဌမဉာဏဝဇ္ဇာ။ အသုဘေ သုဘန္တိ သညာစိတ္တဝိပလ္လာသာ တတိယဉာဏဝဇ္ဇာ။ ဒုက္ခေ သုခန္တိ သညာ စိတ္တဝိပလ္လာသာ စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဇာ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၆)

ဝိပလ္လာသ ၁၂-ပါးထဲက မမြဲတဲ့ ရုပ်နာမ်၌ မြဲသည်ဟု အမှတ်
 မှား, အသိမှား, အယူမှား, ၃-ပါး၊ ငါကောင်မဟုတ်တဲ့ ရုပ်နာမ်၌
 ငါကောင်ဟု အမှတ်မှား, အသိမှား, အယူမှား, ၃-ပါး၊ ဆင်းရဲတဲ့
 ရုပ်နာမ်၌ ချမ်းသာဟု အယူမှားမှု ၁-ပါး၊ မတင့်တယ်တဲ့ ရုပ်
 တရား၌ တင့်တယ်သည်ဟု အယူမှားမှု ၁-ပါး၊ ဤဝိပလ္လာသ
 ရှစ်ပါးကို ပဌမမဂ်က ပယ်၏။ မတင့်တယ်တဲ့ ရုပ်တရား၌ တင့်
 တယ်သည်ဟု အမှတ်မှား, အသိမှား, ဟူသော ဤဝိပလ္လာသ
 နှစ်ပါးကို တတိယမဂ်က ပယ်၏။ ဆင်းရဲတဲ့ ရုပ်နာမ်၌ ချမ်းသာ
 ဟု အမှတ်မှား, အသိမှား, ဟူသော ဤဝိပလ္လာသနှစ်ပါးကို အရ-
 ဟတ္တမဂ်က ပယ်၏။

သောတာပန် သကဒါဂါမ်တို့မှာ မိမိ၏ ကိုယ်ခန္ဓာ, သူတပါး၏
 ကိုယ်ခန္ဓာတို့၌ “တင့်တယ်သည်၊ ချမ်းသာ ကောင်းစားသည်” ဟု
 ထင်မှတ်မှားမှု သညာဝိပလ္လာသနှင့်, သိမှားမှု စိတ္တဝိပလ္လာသတို့
 မကင်းကြသေး၊ ထို့ကြောင့် ကာမဂုဏ် အာရုံဝတ္ထုများနှင့် ခံစား
 မွေ့လျော် ရှင်ပျော်နိုင်ကြလေသည်။ သို့သော်လဲ “တကယ်ပင်
 တင့်တယ်သည်၊ တကယ်ပင် ချမ်းသာသည်” ဟူ၍ မြဲမြံစွာ စွဲလမ်း
 ယူဆမှားသော ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသ တရားသည်ကား မရှိတော့ပြီ၊
 ထို့ကြောင့် စဉ်းစား ဆင်ခြင်ကြည့်သောအခါ၌ “တင့်တယ်
 ချမ်းသာသည်” ဟု ခေါ်လောက်သော အရာကို မတွေ့မြင်ရဘဲ
 ရှိပေသည်။ အနာဂါမ်မှာလဲ “ချမ်းသာ ကောင်းစား သည်” ဟု
 ထင်မှတ်မှားမှု သညာဝိပလ္လာသ, သိမှားမှု စိတ္တဝိပလ္လာသတို့
 မကင်းကြသေး၊ ထို့ကြောင့် မိမိ၏ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ခင်မင် တွယ်တာ
 လျက် ရူပဘဝ, အရူပဘဝတို့၌ ပျော်မွေ့နိုင်ကြ လေသည်။

တရားစီရင် ဆုံးဖြတ်ခြင်း, ပစ္စည်းဝေဘန်ခြင်း, ချီးမွမ်းကဲ့ရဲ့ခြင်း,
 ဆုံးမခြင်း, ချီးမြှောက်ခြင်း စသည်တို့ကို ပြုသောအခါ၌ ချစ်သူ
 ဘက်သို့ လိုက်၍ မတရားပြုခြင်းသည် ဆန္ဒာဂတိမည်၏။ မုန်းသူ
 ဘက်ကို နှိပ်၍ မတရားပြုခြင်းသည် ဒေါသဂတိမည်၏။ မသိ
 နားမလည်သဖြင့် မှားယွင်း၍ မတရားပြုခြင်းသည် မောဟဂတိ
 မည်၏။ ကြောက်သူ, ဘက်သို့ လိုက်၍ မတရားပြုခြင်းသည် ဘယာ

ဂတိမည်၏။ ဤအဂတိ ၄-ပါးကို သောတာပတ္တိမဂ်က ပယ်၏။
အဂတိ ပဌမဉာဏဝဇ္ဇာဝ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်)

ကာမာသဝနှင့် ဘဝါသဝတို့ကို သုတ္တန်နည်းအရအားဖြင့် ဤသို့ ပိုင်းခြားမှတ်သားရာ၏။ ငါးပါးသော ကာမဂုဏ် အာရုံ ဝတ္ထုတို့၌ လိုချင် တပ်မက် နှစ်သက်သာယာမှု လောဘသည် ကာမာသဝမည်၏။ ရူပဘဝ, အရူပဘဝ, ရူပဈာန်, အရူပဈာန်တို့၌ နှစ်သက်သာယာမှု လောဘသည်၎င်း, သဿတဒိဋ္ဌိနှင့် တက္ကဖြစ် သော လောဘသည်၎င်း, လူ နတ် နဂါး ဂဠုန်အဖြစ်၊ မိန်းမ ယောက်ျားအဖြစ်စသော ကာမဘဝ၌ တောင့်တသာယာမှု လောဘသည်၎င်း, ဘဝါသဝမည်၏။ ဤကား သုတ္တန်နည်းအရ အားဖြင့် ပိုင်းခြားပုံတည်း။ အဘိဓမ္မာနည်းအရအားဖြင့်မူကား “ဘဝါသဝေါ စတူသု ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ္တ လောဘသဟဂတ- စိတ္တုပ္ပါဒေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟူသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ, “ရူပါရူပသင်္ခါ- တေ ကမ္မတော ဥပပတ္တိတော စ ဒုဝိဓေ ဘဝေ အာသဝေါ ဘဝါသဝေါ” ဟူသော အဋ္ဌသာလိနီတို့နှင့်အညီ ရူပဘဝ, အရူပ ဘဝ, ရူပဈာန်, အရူပဈာန်တို့၌ နှစ်သက်သာယာလျက်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ်လောဘသည်သာလျှင် ဘဝါသဝမည်၏။ အနာဂါမ် ၏ သန္တာန်၌သော်လဲ ရှိ၍ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဘဝရာဂပင်တည်း။

“ကာမာသဝေါ အဋ္ဌသု လောဘသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒေသု ဥပ္ပဇ္ဇ- တိ” ဟူသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ, “ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂေါတိ ဥက္ကဋ္ဌ- ဝသေန ဝုတ္တံ ဘဝါသဝံ ဌပေတွာ သဗ္ဗော လောဘော ကာမာ- သဝေါတိ ယုတ္တံ သိယာ” ဟူသော မူလဋီကာ, “တတ္ထ ကာမဘဝ- ပတ္တနာယ တာဝ ကာမာသဝဘာဝေါ ဟောတု၊ ရူပါရူပဘဝေသု သဿတာဘိနိဝေသသဟဂတရာဂဿ ကထန္တိ? သောပိ ယထာ ဝုတ္တဝိသယေ ကာမနဝသေန ပဝတ္တိတော ကာမာသဝေါယေဝ နာမ၊ သဗ္ဗေပိ ဟိ တေဘူမကာ ဓမ္မာ ကမနိယဋ္ဌေန ကာမာတိ။ န စေတ္ထ အနိဋ္ဌပ္ပသင်္ဂေါ၊ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ္တလောဘဿ ဘဝါသဝ- ဘာဝေန ဝိသုံ ဥဒ္ဓုတ္တာ။ အဝဿဇ္ဇေတမေဝံ ဝိညာတဗ္ဗံ၊

ဣတရထာ ရူပါရူပဘဝေသု ဥစ္ဆေဒ ဒိဋ္ဌိသဟဂတဿာပိ လော-
ဘဿ ဘဝါသဝဘာဝေါအာပဇ္ဇေယျာတိ” ဟူသော အနုဂ္ဂိကာ
တို့နှင့်အညီ၊

ထိုဘဝါသဝမှ ကြွင်းသော လောဘဟူသမျှသည် ကာမာ
သဝ ချည်းသာတည်း။ ဒိဋ္ဌိသည် ဒိဋ္ဌာသဝ မည်၏။ မောဟသည်
အဝိဇ္ဇာသဝ မည်၏။ ဤ အာသဝေါတရားလေးပါးတို့တွင် ဒိဋ္ဌာ-
သဝကို ပဌမမဂ်က ပယ်၏။ ကာမာသဝကို တတိယမဂ်က ပယ်၏။
ဘဝါသဝ, အဝိဇ္ဇာသဝတို့ကို အရဟတ္တမဂ်က ပယ်၏။

အာသဝေသု ဒိဋ္ဌာသဝေါ ပဌမဗျူဟာဝဇ္ဈော၊ ကာ-
မာသဝေါ တတိယဗျူဟာဝဇ္ဈော၊ ဣတရေ ဒွေ စတုတ္ထ-
ဗျူဟာဝဇ္ဈော။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၆)

နိဝရဏ ငါးပါးထဲက ဝိစိကိစ္ဆာကို ပဌမမဂ်က ပယ်၏။
သုတ္တန်နည်းအရဖြစ်သော ဥက္ကဋ္ဌ ကာမတ္တန္တနှင့်၊ ဗျာပါဒ, ကုက္ကုစ္စ
တို့ကို တတိယမဂ်က ပယ်၏။ ထိန, မိဒ္ဒ, ဥဒ္ဒစ္စတို့ကို အရဟတ္တ-
မဂ်က ပယ်၏။ အဘိဓမ္မာဉ္ဇကား ရူပရာဂ, အရူပရာဂတို့ကိုလဲ
ကာမတ္တန္တဟု ဟောတော်မူ၏။ အဘိဓမ္မာနည်းအရ ထိုကာမတ္တန္တ
ကိုကား အရဟတ္တမဂ်က အကြွင်းမဲ့ ပယ်၏။

နိဝရဏေသု ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏံ ပဌမဗျူဟာဝဇ္ဈံ၊ ကာ-
မတ္တန္တော ဗျာပါဒေါ ကုက္ကုစ္စန္တိ တိဏိ တတိယဗျူဟာ-
ဝဇ္ဈာနိ၊ ထိန-မိဒ္ဒ-ဥဒ္ဒစ္စာနိ စတုတ္ထဗျူဟာဝဇ္ဈာနိ။
(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်)

ကာမတ္တန္တဿ အနာဂါမိမဂ္ဂေန ပဟာနံ ဥက္ကဋ္ဌနိဝရ-
ဏဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ပေ။ တသ္မာ သဗ္ဗော
လောဘော ကာမတ္တန္တနိဝရဏန္တိ အရဟတ္တမဂ္ဂေနဿ
ပဟာနဝစနံ ယုတ္တံ။ (မူလဂ္ဂိကာ) —

ဥပါဒါနေသု သဗ္ဗေသမ္ပိ လောကီယဓမ္မာနံ ဝတ္ထု-
ကာမဝသေန ကာမာတိ အာဂတတ္တာ ရူပါရူပရာဂေါပိ

ကာမုပါဒါနေ ပတတိ၊ တသ္မာ တံ စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဇိ။
သေသာနိ ပဌမဉာဏဝဇ္ဇာနိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၆)

ဝတ္ထုကာမ မည်သော လောကီတရား ဟူသမျှ၌ တပ်မက် သာယာသော လောဘသည် ကာမုပါဒါန် မည်၏။ ၎င်းကို အရဟတ္တမဂ်က ပယ်၏။ နွား၊ ခွေး စသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းဖြင့် သံသရာမှ လွတ်မြောက် စင်ကြယ်၍ အစဉ်ထာဝရ ကောင်းစားချမ်းသာသည်ဟု ယူဆသော ဒိဋ္ဌိသည် သီလဗ္ဗတု-ပါဒါန် မည်၏။ အရိယာမဂ္ဂင် ရှစ်ပါးနှင့် ကင်း၍ လောကီသီလ၊ အကျင့်မျှဖြင့် သံသရာမှ လွတ်မြောက် စင်ကြယ်သည်ဟု ယူခြင်း သည်လည်း ဤ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၌ ဝင်၏။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၂၀) ဟူသော အတ္တဒိဋ္ဌိသည် အတ္တဝါဒုပါဒါန် မည်၏။ ကြွင်းသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဟူသမျှသည် ဒိဋ္ဌုပါဒါန် မည်၏။ ဤဒိဋ္ဌိဥပါဒါန် ၃-မျိုး ကို ပဌမမဂ်က ပယ်၏။

အနုသယေသု ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာနုသယာ ပဌမဉာဏ-
ဝဇ္ဇာဝ၊ ကာမရာဂပဋိဃာနုသယာ တတိယဉာဏဝဇ္ဇာ၊
မာနဘဝရာဂါဝိဇ္ဇာနုသယာ စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဇာ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၆)

အနုသယ ခုနစ်ပါးထဲက ဒိဋ္ဌိအနုသယ၊ ဝိစိကိစ္ဆာအနုသယ၊ တို့ကို ပဌမမဂ်က ပယ်၏။ ကာမရာဂအနုသယ၊ ပဋိဃာအနုသယ၊ တို့ကို တတိယမဂ်က ပယ်၏။ မာနအနုသယ၊ ဘဝရာဂအနုသယ၊ အဝိဇ္ဇာအနုသယတို့ကို အရဟတ္တမဂ်က ပယ်၏။ ဤ အနုသယတို့ ငြိမ်းသည်၊ မငြိမ်းသည်ကိုကား ပရိယုဋ္ဌာန် မဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ဖြစ် ပေါ်ခြင်းတို့ဖြင့် သိအပ်၏။

အကုသလကမ္မပထေသု ပါဏာတိပါတော အဒိန္နာ-
ဒါနံ မိစ္ဆာစာရော မုသာဝါဒေါ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိ ဣမေ ပဌမ-
ဉာဏဝဇ္ဇာ။ ဝိသုဏဝါစာ ဖရသဝါစာ ဗျာပါဒေါတိ
တယောတတိယဉာဏဝဇ္ဇာ။ သမ္ပပ္ပလာပါဘိဇ္ဈာ စတုတ္ထ-
ဉာဏဝဇ္ဇာ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၆)

အကုသလကမ္မပထေသု၊ အကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါးတို့တွင်။ ပါဏာတိပါတော၊ သတ္တဝါကို သတ်ခြင်း။ အဒိန္နာဒါနံ၊ အရှင်က မပေးအပ်သော ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်း။ မိစ္ဆာစာရော၊ မပိုင်မဆိုင် သော မေထုန်ကာမတို့၌ မှားယွင်း ကျူးလွန်ခြင်း။ မုသာဝါဒေါ၊ လိမ်လည်၍ ပြောဆိုခြင်း (သုတပါး၏ အကျိုးပျက်မှ ကမ္မပထမြောက်သည် ဟူ၏။) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုး မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း။ ဣတိ၊ ဟူကုန်သော။ ဣမေ၊ ဤ ကမ္မပထ ၄-ပါးတို့သည်။ ပဌမဉာဏဝဇ္ဈာ၊ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်က သတ်အပ်သော တရားတို့ ပေတည်း။ ပိသုဏဝါစာ၊ ချစ်ကြည်နေသူ ၂-ဦးကို ကွဲပြားအောင် ဂုံးတိုက် ပြောဆိုခြင်း (ထိုသူ ၂-ဦးတို့ ကွဲပြားမှ ကမ္မပထမြောက်သည် ဟူ၏။) ဖရသဝါစာ၊ နားမခံသာသော ဆဲရေး ကျိမ်ဆို စကားတို့ကို ဆိုခြင်း။ ဗျာပါဒေါ၊ သူတပါးကို သေပျက်စေလိုခြင်း။ ဣတိ၊ ဟူကုန်သော။ တယော၊ သုံးပါးသော ကမ္မပထတို့သည်။ တတိယဉာဏဝဇ္ဈာ၊ အနာဂါမိမဂ်က သတ်အပ်သော တရားတို့ပေတည်း။ သမ္ဗုပ္ပလာပါဘိဇ္ဈာ၊ ထိုးဇာတ်ဝတ္ထု စသော အနှစ်မဲ့စကားကို ပြောခြင်းဟူသော သမ္ဗုပ္ပလာပနှင့်၊ သူ့ဥစ္စာကို ရလိုသမှု ကိုယ်ပိုင် ပြု၍ ရှေးရှုကြံစည်ခြင်း ဟူသော အဘိဇ္ဈာတို့သည်။ စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဈာ၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်က သတ်အပ်သော တရားတို့ပေတည်း။ (သမ္ဗုပ္ပလာပမှာ သူတပါးက ယုံမှသာလျှင် ကမ္မပထမြောက်သည် ဟူ၏။)

ဤအရာ၌ တတိယ၊ စတုတ္ထ၊ ဉာဏဝဇ္ဈာ၊ ကမ္မပထတို့ကို၊ ဧဝသဒ္ဓါဖြင့် မကန့်သတ်သောကြောင့် အပါယဂမနိယ ဖြစ်သော ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရသဝါစာ၊ ဗျာပါဒ၊ သမ္ဗုပ္ပလာပ၊ အဘိဇ္ဈာတို့ကို ပဌမမဂ်က ပယ်သည်။ အပါယဂမနိယ မဟုတ်သော ၎င်း ၅-ပါးတို့ကို သြဋ္ဌာရိက ကာမရာဂ၊ ဗျာပါဒတို့၏ ဆိုင်ရာ၌ ဒုတိယမဂ်က ပယ်သည်။ သုခုမကာမရာဂ၊ ဗျာပါဒတို့၏ ဆိုင်ရာ၌ တတိယမဂ်က ပယ်သည်။ ဘဝရာဂဆိုင်ရာ သမ္ဗုပ္ပလာပ၊ အဘိဇ္ဈာတို့ကို အရဟတ္တမဂ်က ပယ်သည်ဟူ၍ ပိုင်းခြား မှတ်သားရ၏။

အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒေသု စတ္တာရော ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ္တာ၊
ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တောစာတိ ပဉ္စ ပဌမဉာဏဝဇ္ဈာဝါ ဒွေ

ပဋိသသမ္ပယုတ္တာ တတိယဉာဏဝဇ္ဇာ၊ သေသာ စတုတ္ထ-
ဉာဏဝဇ္ဇာ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၂၆)

အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒေသု၊ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၁၂-ခုတို့တွင်။ စက္ကာရော ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ္တာ၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးခုတို့၎င်း။ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တော စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် တခု၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့အားဖြင့်။ ပဉ္စ၊ ငါးခုသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် တို့သည်။ ပဌမဉာဏဝဇ္ဇာ ဧဝ၊ ပဌမမဂ်ဉာဏ်က သတ်အပ်သော တရားတို့သာတည်း။ ဒွေ ပဋိသသမ္ပယုတ္တာ၊ ပဋိသသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ခုတို့သည်။ တတိယဉာဏဝဇ္ဇာ၊ တတိယမဂ်ဉာဏ်က သတ်အပ်သော တရားတို့ပေတည်း။ သေသာ၊ ကြွင်းကုန်သော ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးခုနှင့်၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ သည်။ စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဇာ၊ စတုတ္ထမဂ်ဉာဏ်က သတ်အပ်သော တရားတို့ပေတည်း။

ဤ၌လဲ တတိယ၊ စတုတ္ထ၊ ဉာဏဝဇ္ဇာ စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကို ဧဝ-
သဒ္ဓါဖြင့် မကန့်သတ်သောကြောင့် “အပါယဂမနိယ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ် ၄-ခု၊ ဒေါသမူ ၂-ခု အားဖြင့် ဤ ၆-ပါးသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကို ပဌမမဂ်က ပယ်သည်။ အပါယဂမ-
နိယ မဟုတ်ရာ၌ ဩဠာရိက ကာမရာဂ၊ ပဋိသတို့နှင့် ယှဉ်သော ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ် ၆-ပါးကို၎င်း၊ ထိုဩဠာရိက ကာမရာဂ၊ ပဋိသတို့နှင့် ပဟာနေကဋ္ဌဖြစ်သော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၎င်း၊ ဒုတိယ မဂ်က ပယ်သည်။ သုခုမ ကာမရာဂ ပဋိသတို့နှင့် ယှဉ်သော ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ် ၆-ပါးကို၎င်း၊ ထိုကာမရာဂ၊ ပဋိသတို့နှင့် ပဟာ-
နေကဋ္ဌ ဖြစ်သော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၎င်း၊ တတိယမဂ်က ပယ်သည်။ ဘဝရာဂနှင့် ယှဉ်သော ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးခု ကို၎င်း၊ ကြွင်းသော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၎င်း၊ အရဟတ္တ မဂ်က ပယ်သည်”ဟူ၍ ပိုင်းခြား မှတ်သားရာ၏။ ပဟာနေကဋ္ဌ ဟူသည်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတည်း၏ သန္တာန်၌ မဂ်၏ အစွမ်းကြောင့် တခုသော ကိလေသာ ငြိမ်းလျှင်၊ ထိုကိလေသာနှင့် အဆင့် အတန်းတူသော ကိလေသာတို့သည် တပါတည်း ငြိမ်းလေကုန်

၏။ ယှဉ်တော်ယှဉ်ဘက် မဟုတ်ပါဘဲ ဤသို့ ပြိုင်တူငြိမ်းသော အဆင့် အတန်းတူ ကိလေသာတို့ကို ပဟာနေကဋ္ဌဟု ဆိုသည်။ “တဦးတည်း၏ သန္တာန်၌ ပြိုင်တူငြိမ်းသော တရား”ဟု ဆိုလို၏။

စတ္တာရော ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ္တ လောဘသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ ဒွေ ဒေါမနဿ သဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ ဣမေ ဓမ္မာ သိယာ ဒဿနေန- ပဟာတဗ္ဗာ-ဟူသော ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိနှင့် အညီ အပါယဂမနိယ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဝိပုယုတ်နှင့်၊ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကိုလဲ သောတာ- ပတ္တိမဂ်က ပယ်သည်ဟု ပြအပ်၏။ ကတမေ ဓမ္မာ န ဒဿနေန- ပဟတဗ္ဗာ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတော စိတ္တုပ္ပါဒေါ။ ။ကတမေ ဓမ္မာ ဘာဝနာယ ပဟတဗ္ဗာ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတော စိတ္တုပ္ပါဒေါ- ဟူသော ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိနှင့်အညီ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ကား ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ် ၃-ပါးက သလျှင် ပယ် သည်။ ဤ ပါဠိဖြင့် “အရဟတ္တမဂ်ကသာ ပယ်သည်” ဟူ၍ကား မယူသင့်ပေ။ ယုတ္တိအားဖြင့်လဲ သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်တို့၏ သန္တာန်၌ ရှိသော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ်သည် ပုထုဇဉ် သော တာပန်တို့မှာကဲ့သို့ မကြမ်းတမ်း မထက်သန်လေရာ။ သို့ဖြစ်၍၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်သုံးပါး တို့က အသီးအသီး ပယ်သည်ဟု ဤ၌ ပြခဲ့ပေသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၎င်း၊ ဤကျမ်း၌၎င်း၊ တိုက်ရိုက် မပြအပ်သော ပဟာ တဗ္ဗ အကုသိုလ်တရားတို့သည် များစွာပင် ရှိကုန်သေး၏။ ထို အကုသိုလ်တို့တွင် တရားကိုယ်သီးခြား ရှိသော အကုသိုလ်တရား တို့ကို ပြခဲ့ပြီးသော သံယောဇဉ် စသည်တို့နှင့် အတူပင် ပယ်ပုံအား ဖြင့် သိအပ်၏။ တရားကိုယ်သီးခြား မရှိသော အကုသိုလ် တရား တို့ကိုကား ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ထည့်သွင်း၍ မဂ်လေးပါးက ပယ်ပုံကို ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ယူအပ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ မဟာဋီကာ၌ အောက်ပါ အတိုင်း မိန့်မှာတော် မူပေ၏။

စိတ္တုပ္ပါဒဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ မက္ခ ပဠာသ မာယာ-
သာဠေယျ ပမာဒ ထမ္ဘ သာရမ္ဘာဒီနံ သင်္ဂဟော ကတော-
တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (၂-၄၉၀)

စ၊ တရားကိုယ် သီးခြား မရှိသော အကုသိုလ်တရားတို့၌ ပယ်ပုံ
ကို အဘယ်သို့ သိအပ်ပါသနည်း ဟူသော ဤမေးဘွယ် အတွက်
ဆက်၍ ရှင်းလိုက်ဦးအံ့။ ဧတ္ထ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ပြုအပ်သော ဤသံယော
ဇဉ် စသည်တို့တွင်။ ဝါ၊ ပဟာတဗ္ဗကို ပြသော ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ်
စကားရပ်၌။ စိတ္တုပ္ပါဒဂ္ဂဟဏေန၊ စိတ္တုပ္ပါဒသဒ္ဓါဖြင့်။ ဝါ၊
အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒကို ယူခြင်း ဆိုခြင်းဖြင့်။ မက္ခ ပဠာသ မာယာ-
သာဠေယျ ပမာဒ ထမ္ဘ သာရမ္ဘာဒီနံ၊ ကေ၊ ပဠာသ၊ မာယာ၊
သာဠေယျ၊ ပမာဒ၊ ထမ္ဘ၊ သာရမ္ဘ၊ အစရှိသော ပဟာတဗ္ဗ
အကုသိုလ် တရားတို့ကို။ သင်္ဂဟော၊ ပေါင်းယူထည့်သွင်းခြင်းကို။
ကတောတိ၊ အဋ္ဌကထာ ဆရာ ပြုအပ်ပေသည် ဟူ၍။ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊
မှတ်အပ်၏။

မူလပဏ္ဏာသ ဝတ္ထသုတ် စသည်တို့၌ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘ၊
ဗျာပါဒ၊ ကောဓ၊ ဥပနာဟ၊ မက္ခ၊ ပဠာသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊
မာယာ၊ သာဠေယျ၊ ထမ္ဘ၊ သာရမ္ဘ၊ မာန၊ အတိမာန၊ မဒ၊ ပမာဒ၊
ဟူသော ၁၆-ပါးသော ပဟာတဗ္ဗ ဥပက္ကိလေသတို့ကို ဟောတော်
မူ၏။ ထို့ပြင်၊ တပါးသော သုတ်တို့၌၎င်း၊ အဘိဓမ္မာ ခုဒ္ဒကဝတ္ထု၊
ဝိဘင်း၌၎င်း၊ တထောင်မက များလှစွာသော ပဟာတဗ္ဗ အကု-
သိုလ်တရားတို့ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုအကုသိုလ်တို့တွင် တရား
ကိုယ် သီးခြားမရှိသော မက္ခ၊ ပဠာသ စသည်တို့၌ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ
အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒကိုပင် အရ ကောက်ယူ၍၊ ထိုစိတ္တုပ္ပါဒကို
ပယ်သတ်နိုင်သော မဂ်တရားတို့က ပယ်သည်ဟု သိရမည်-ဟူလို။

ထိုတွင် မက္ခ-ဟူသည်မှာ ကျေးဇူးပြုဘူးသော သူအား ကျေးဇူး
ကန်းလျက် ပြောဆိုသော အခါ၌ သူပြုဘူးသော ကျေးဇူးကို
ဖျောက်ဖျက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒေါမနဿ
သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ပေတည်း။ (အတ္ထတော ပန ပရေသံ ဂုဏေ မက္ခနာကာ-
ရေန ပဝတ္ထော ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒေါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-ဣတိဂုတ် အဋ္ဌကထာ။)

ပဋ္ဌာသ-ဟူသည်မှာ သဒ္ဓါ သီလ စသော ဂုဏ်ဖြင့် မိမိထက် ထူးမြတ်သော သူကို ထူးမြတ်မှန်း သိပါလျက်၊ ထိုသူ၏ ဂုဏ်ကို သိမ်ဖျင်း သေးနုတ်သွားအောင် မိမိနှင့် တန်းတူထား၍ ဖက်ပြိုင် ပြောဆိုလိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်ပေတည်း။

မာယာ-ဟူသည်မှာ မိမိ၏ အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းလိုသော အခြင်း အရာအားဖြင့် ဖြစ်သော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ပေတည်း။

သာဠေယျ-ဟူသည်မှာ မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ဖော်ပြဝါကြား ပလွှားလိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ပေတည်း။

ထန္တ-ဟူသည်မှာ ရိုသေထိုက်သော သူတို့ကို မရိုသေ မညွတ် ကိုင်းနိုင်အောင် ရိုင်းစိုင်းခက်ထန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော မာနသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ပေတည်း။ (စိတ္တဿ ထဒ္ဒတာ တထာ-ပဝတ္တစိတ္တမေဝါတိ ဝဒန္တိ၊ မာနဝိသေသော ဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-ဤမူလဋီကာနှင့်အညီ၊ မာနအထူး ဟူ၍လဲ ဆိုသင့်၏။)

သာရန္တ-ဟူသည်မှာ သူများထက်ကျောအောင် သာအောင် ပြုလျက်၊ အနိုင်အသာ ရလို လွှမ်းမိုးချုပ်ချယ်လိုသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ဖြစ်သော မာန ပြဇာန်းသော ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပေတည်း။

ပမာဒ-ဟူသည်မှာ ကာမဂုဏ်ငါးပါး ဒုစွရိုက်တရားတို့၌ စိတ်ဝင်စားလျက်၊ ကုသိုလ်ဘုရားတို့၌ မေ့လျော့သော အခြင်း အရာအားဖြင့်ဖြစ်သော လောဘမူ ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်ပေတည်း။

သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန မက္ခော ပဋ္ဌာသော ဣဿာ မစ္ဆရိယံ မာယာ သာဠေယျန္တိ ဣမေ ဆပဟီယန္တိ၊ အနာ- ဂါမိမဂ္ဂေန ဗျာပါဒေါကောဓော ဥပနာဟော ပမာဒေါတိ ဣမေ စတ္တာရော။ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အဘိဇ္ဈာ ဝိသမလော- ဘော ထမ္ဘော သာရမ္ဘော မာနော အတိမာနော မဒေါတိ ဣမေ ဆပဟီယန္တိ။ (မ-ဋ္ဌ ၁-၁၇၅)

ဤမူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ မက္ခ, ပဋ္ဌာသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, မာယာ, သာဠေယျ, ဟူသော ဤ ဥပတ္တိလေသ ၆-ပါးကို သောတာပတ္တိမဂ်က ပယ်သည်။ ဗျာပါဒ, ကောဓ, ဥပနာဟ, ပမာဒ, ဟူသော ဤ ဥပတ္တိလေသ ၄-ပါးကို အနာဂါမိမဂ်က ပယ်သည်။ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘ, ထမ္ဘ, သာရမ္ဘ, မာန, အတိမာန, မဒ, ဟူသော ဤ ၆-ပါးကို အရဟတ္တမဂ်က ပယ်သည် ဟု မှတ်ရာ၏။ ဤအရာ၌ အနာဂါမိမဂ်, အရဟတ္တမဂ်တို့က ပယ်သည်ဟု ဆိုခြင်းမှာ အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခြင်းကိုသာ ရည်၍ ဆိုပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ အနာဂါမိမဂ်, အရဟတ္တမဂ်တို့က ပယ် အပ်သော ထိုဥပတ္တိလေသ ၁၀-ပါးတို့၏ အပါယဂမနိယ အဖို့ စသည်တို့ကို အောက်မဂ်များက ပယ်သည်ဟူ၍လဲ မှတ်ရာ၏။

သောတာပန်စစ်တမ်း
(ဓမ္မာဒါသသုတ်)

တသ္မာ တိဟာ.နန္ဒ ဓမ္မာဒါသံ နာမ ဓမ္မပရိယာယံ ဒေသေဿာမိ၊ ယေန သမန္နာဂတော အရိယသာဝကော အာကင်္ခမာနော အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဗျာကရေယျ “ဒီဏ- နိရယောမှိ ဒီဏတိရစ္ဆာနယောနိ ဒီဏပေတ္တိဝိသယော ဒီဏာပါယဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတော၊ သောတာပန္နော ဟ.မသ္မိ အ.ဝိနိပါတဓမ္မော နိယတော သမ္မောဓိပရာယနောတိ”။ ကတမော စ သော အာနန္ဒ ဓမ္မာဒါသော ဓမ္မပရိယာ- ယော၊ ဣဓာ.နန္ဒ အရိယသာဝကော ဗုဒ္ဓေ အဝေစ္စ- ပသာဒေန သမန္နာဂတော ဟောတိ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝိဇ္ဇာစရဏ သမ္ပန္နော သုဂတော လောကဝိဒူ အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထိ သတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ” တိ။ ဓမ္မေ အဝေစ္စ- ပသာဒေန သမန္နာဂတော ဟောတိ “သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော သဒ္ဓိဋ္ဌိကော အ.ကာလိကော ဧဟိ- ပဿိကော ဩပနေယျိကော ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူ- ဟိ” တိ။ သံဃေ အဝေစ္စပသာဒေန သမန္နာဂတော ဟောတိ

“သု.ပုဂ္ဂိုလ်ပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ ဥဇု.ပုဂ္ဂို-
 ပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ ဉ္ဇယပုဂ္ဂိုလ်ပန္နော
 ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ သာမိဓိ.ပုဂ္ဂိုလ်ပန္နော ဘဂဝ-
 တော သာဝကသံဃော၊ ယဒိဒံ စတ္တာရိ ပုရိသယုဂါနိ
 အဋ္ဌ ပုရိသပုဂ္ဂလာ၊ ဒေ ဘဂဝတော သာဝကသံဃော
 အာဟုနေယျော၊ ပါဟုနေယျော၊ ဒက္ခိဏေယျော၊ အဗ္ဗလိ-
 ကရဏီယော၊ အနုတ္တရံ ပုညက္ခေတ္တံ လောကဿာ”တိ။
 အရိယကန္တေဟိ သီလေဟိ သမန္ဓာဂတော ဟောတိ
 အခဏ္ဍေဟိ အစ္စိဒ္ဒေဟိ အသဗလေဟိ အ.ကမ္မာသေဟိ
 ဘုဇိဿေဟိ ဝိညု.ပသတ္ထေဟိ အ.ပရာမဋ္ဌေဟိ သမာဓိ-
 သံဝတ္တနိကေဟိ။ အယံ ခေါသော အာနန္ဒ ဓမ္မာဒါသော
 ဓမ္မပရိယာယော၊ ယေန သမန္ဓာဂတော အရိယသာဝ-
 ကော အာကင်္ခမာနော အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဗျာကရေယျ
 “ဒိဏနိရယောမ္ပိ။ ပေ။ သမ္မောဓိပရာယနော”တိ။

(ဒိ ၂-၇၉၊ သံ ၃-၃၁၁)

အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ တသ္မာ၊ သေဆုံးသွားသောလူ၏ ဂတိဉာဏ်
 ကို မေးလျှောက်နေလျှင်၊ ငါဘုရားကို ပင်ပန်းစေရာရောက်ခြင်း
 ဟူသော ထိုအကြောင်းကြောင့်။ ဓမ္မာဒါသံ နာမ၊ တရားမှန်ပြင်
 မည်သော။ ဓမ္မပရိယာယံ၊ တရားဒေသနာကို။ ဒေသေဿာမိ၊
 ဟောပေအံ။ ယေန၊ ကြေးမုံ-မှန်ပြင်နှင့်တူသော အကြင်တရားနှင့်။
 သမန္ဓာဂတော၊ ပြည့်စုံသော။ အရိယသာဝကော၊ အရိယာသာဝ
 ကသည်။ အာကင်္ခမာနော၊ အလိုရှိပါမူ။ အတ္တနာဝေ၊ မိမိ ကိုယ်
 တိုင်ပင်လျှင်။ အတ္တာနံ၊ မိမိကိုယ်ကို။ ဗျာကရေယျ၊ ပြောကြား
 ဆုံးဖြတ်ရာ၏။ ဝါ၊ ပြောကြား ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေ၏။ (ကိန္တိ၊
 အဘယ်သို့ ပြောကြား ဆုံးဖြတ်နိုင်သနည်း ဟူမူကား)။ အဟံ၊
 ငါသည်။ ဒိဏ-နိရယော အပ္ပိ၊ ကုန်ပြီးသော ငရဲရှိ၏။ ဝါ၊ ငရဲသို့
 ကျရောက်မှု ကုန်ပြီ။ ဒိဏ-တိရစ္ဆာန-ယောနိ၊ တိရစ္ဆာန် ဖြစ်မှု
 ကုန်ပြီ။ ဒိဏ ပေတ္တိ ဝိသယော၊ ပြိတ္တာဖြစ်မှု ကုန်ပြီ။ ဒိဏာပဝါယ-
 ဒုဂ္ဂတိ ဝိနိပါတော၊ အပေါယ် ဒုဂ္ဂတိသို့ ပျက်စီး၍ ကျစေတတ်သည့်

သဘောကုန်ပြီ။ အဟံ၊ ငါသည်။ သောတာပန္နော၊ သောတာပန်သည်။ အသ္မိ၊ ဖြစ်၏။ အ-ဝိနိပါတ-ဓမ္မော၊ အပါယ်သို့ ကျစေနိုင်သည့် သဘောမရှိပြီ။ နိယတော၊ အရိယာမဂ်ဖြင့် ဂတိဉာဏ်မြဲ၏။ သမ္မောဓိ-ပရာယနေ၊ အထက် မဂ်ဉာဏ်များလျှင် အဆုံးသတ် ကိန်းသေ လားရာရှိ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ပြောကြားနိုင်ပေ၏။ ။ အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ ဓမ္မာဒါသော၊ တရားမှန်ပြင် မည်သော။ သော ဓမ္မပရိယာယော၊ ထို တရား ဒေသနာသည်။ ကတမော စ၊ အဘယ်ပါနည်း ဟူမူ။ အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ ဣဓ၊ ဤသာသနာတော်၌။ အရိယ သာဝကော၊ အရိယာ သာဝကသည်။ ဗုဒ္ဓေါ မြတ်စွာဘုရား၌။ အဝေစ္စ-ပသာဒေန၊ မှန်စွာ သိ၍ ဖြစ်သော ယုံကြည်မှုနှင့်။ ဝါ၊ မတုန် မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားနှင့်။ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ၊ အဘယ်သို့ သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သနည်း ဟူမူကား။) သော ဘဂဝါ၊ ငါတို့၏ ဆရာဖြစ်တော်မူသော ထို ဘုရားသခင်သည်။ ဣတိပိ၊ ဤသို့သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန ဂုဏ်အထူး အမြတ်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော အကြောင်းကြောင့်လဲ။ အရဟံ၊ လူမင်း နတ်မင်း မြဟွာမင်း စသော တလောကလုံး၏ ပူဇော် အထူးကို ခံတော်မူထိုက်ပါပေ၏။ အရဟံ၊ ဝါသနာနှင့်တကွ လောဘ ဒေါသ မောဟ အစရှိသော ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေး စင်ကြယ်တော်မူပါပေ၏။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ခပ်သိမ်းသောတရားတို့ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် မှန်ကန်စွာ သိတော်မူပါပေ၏။ ဝိဇ္ဇာ-စရဏ-သမ္ပန္နော၊ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရန် အခြေခံ စရဏ သီလ စသော အကျင့်အမျိုးမျိုး၊ ဝိပဿနာ စသော ဉာဏ်မျက်စိ အမျိုးမျိုးတို့နှင့် လုံးဝကုံလုံ ပြည့်စုံတော်မူပါပေ၏။ သုဂတော၊ မှန်ကန်၍ အကျိုးများသည့် စကားကောင်း ကိုသာ ပြောဆိုတော်မူတတ်ပါပေ၏။ သုဂတော၊ ကောင်းမွန် တင့်တယ် ကြည်ညိုဘွယ် ဖြစ်သော ကိုယ်နှုတ်စိတ် အမှုအရာနှင့် ပြည့်စုံတော်မူပါပေ၏။ လောကဝိဗ္ဗု၊ လောက၏ အကြောင်းအရာ အလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူပါပေ၏။ အနုတ္တရော၊ အမြင့် အမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ပါပေတည်း။

ပုရိသဒမ္မသာရထိ၊ ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များအား အကျိုးစီးပွားသို့ ရောက်ရန် အမြန် မောင်းနှင် ပဲ့ပြင် ဆုံးမတော်မူတတ်ပါပေ၏။ အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထိ၊ ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များအား အကျိုးစီးပွားသို့ ရောက်အောင် ပို့ဆောင် မောင်းနှင်မှု၌ အတုမရှိ အမြင့်အမြတ်ဆုံး ဆရာပါပေတည်း။ ဒေဝမနုဿာနံ သတ္တာ၊ နတ် လူ အများတို့၏ တပားတည်းသော ဆရာ အစစ်ပါပေတည်း။ ဗုဒ္ဓေါ၊ ရှိရှိသမျှ တရားအလုံးစုံကို အကုန်သိတော်မူပါပေ၏။ ဗုဒ္ဓေါ၊ သစ္စာလေးတန် တရားမှန်ကို ကိုယ်တော်တိုင် သိပြီး၍ ဝေနေယျ သတ္တဝါ တို့အားလဲ ဟောကြားထုတ်ဖော် သိစေတော်မူတတ်ပါပေ၏။ ဘဂဝါ၊ မနှိုင်းယှဉ် မရေတွက်နိုင်သော ဘုန်းတော် ကံတော် ပါရမီတော်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူပါပေ၏။ ဘဂဝါ၊ လူ နတ်မြဟ္တာ သတ္တဝါအများ၏ ညွတ်တွား ဆည်းကပ် ရိုသေအပ်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီးပါပေတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ အဝေစ္စပသာဒေန၊ မှန်စွာ သိ၍ ဖြစ်သော ယုံကြည်မှုနှင့်။ ဝါ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားနှင့်။ သမန္ဓာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ (ဤဘုရားဂုဏ်၌ ယုံကြည်မှု ကြည်ညိုမှုလဲ တရားမှန်ပြင်၏ အင်္ဂါတခုပေတည်း။)

ဓမ္မေ၊ တရားတော်မြတ်၌။ အဝေစ္စပသာဒေန၊ မှန်စွာ သိ၍ ဖြစ်သော ယုံကြည်မှုနှင့်။ ဝါ၊ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားနှင့်။ သမန္ဓာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ၊ အဘယ်သို့ သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သနည်း ဟူမူကား။) ဘဂဝတာ၊ မြတ်စွာဘုရား သခင်သည်။ အက္ခာတော၊ ဟောကြားအပ်သော။ ဓမ္မော၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်နှင့် ဒေသနာ တရားတော် မြတ်သည်။ သွာက္ခာတော၊ ကောင်းမွန်မွန်ကန်စွာ ဟောကြားအပ်သော တရားတော်မြတ်ပါပေတည်း။ သန္ဓိဋ္ဌိကော၊ ကျင့်မှတ်အားထုတ်လျှင် အဟုတ် ကိုယ်တိုင် တွေ့မြင်နိုင်သော တရားတော် မြတ်ပါပေတည်း။ အကာလိကော၊ အချိန် အခွင့်၊ မဆိုင်းလင့်ဘဲ၊ အသင့် လက်ငင်း၊ ချက်ခြင်းအကျိုးပေးတတ်သော တရားတော် မြတ်ပါပေတည်း။ ဧဟိပဿိကော၊ လာပါ၊ ကျင့် ကြည့်စမ်းပါဟု

တိုက်တွန်းထိုက်သည့် တရားတော်မြတ်ပါပေတည်း။ ဩပနေယျိ-
 ကော၊ ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲ၌ စွဲမြဲဝင်ရောက်အောင် ကျင့်ဆောင်
 ထိုက်သည့် တရားတော်မြတ် ပါပေတည်း။ ဝိညူဟိ၊ တရားမြင်သိ၊
 အရိယာပညာရှိတို့သည်။ ပစ္စတ္တံ၊ အသီး အသီးသော မိမိသန္တာန်
 ၌။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိမြင် ခံစားအပ်သော တရားမြတ်ပါပေတည်း။
 ဣတိ၊ ဤသို့။ အဝေစ္စပသာဒေန၊ မှန်စွာ သိ၍ ဖြစ်သော ယုံကြည်
 မှုနှင့်။ ဝါ၊ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရား
 နှင့်။ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ။
 (ဤတရားဂုဏ်၌ ယုံကြည်မှု ကြည်ညိုမှုလဲ တရားမှန်ပြင်၏ အင်္ဂါ တခုပေတည်း။)

သံဃော၊ သံဃာတော်၌။ အဝေစ္စပသာဒေန၊ မှန်စွာ သိ၍
 ဖြစ်သော ယုံကြည်မှုနှင့်။ ဝါ၊ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်
 သော သဒ္ဓါတရားနှင့်။ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊
 ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ၊ အဘယ်သို့ သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သနည်းဟူမူကား။)
 ဘဂဝတော၊ မြတ်စွာဘုရား၏။ သာဝကသံဃော၊ တပည့်သား
 အစစ်ဖြစ်သော သံဃာတော်သည်။ သုပ္ပုဋ္ဌိပန္နော၊ လောဘ
 ဒေါသ မောဟ ကင်းကြောင်း ကောင်းမွန်စွာ ကျင့်တော်မူပါ
 ပေ၏။ (တိက အင်္ဂုတ္တရ ပါဠိတော် အာနန္ဒဝဂ်၊ အာဇီဝကသုတ် ၂၁၀- နှင့်အညီ
 ပြန်ဆိုသော အနက်ပေတည်း။) ဥဇုပ္ပုဋ္ဌိပန္နော၊ ကိုယ် နှုတ် စိတ်ထား၊
 အကောက်သုံးပါး ကင်းအောင် ဖြောင့်စင်းစွာ ကျင့်တော်မူပါ
 ပေ၏။ ဣယပ္ပုဋ္ဌိပန္နော၊ သိထိုက်လှစွာ နိဗ္ဗာန်အလို့ငှါသာလျှင်
 ကျင့်တော်မူပါပေ၏။ ဣယပ္ပုဋ္ဌိပန္နော၊ ဆင်းရဲငြိမ်းရန်၊ လျော်ကန်
 သင့်တင့်၊ မဂ္ဂင်အကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်တော်မူပါပေ၏။ သာမိစိပ္ပုဋ္ဌိ-
 ပန္နော၊ သူများကပြု၊ ရိုသေမှုနှင့်၊ ထိုက်သင့်လျော်စွာ၊ ကျင့်တော်
 မူပါပေ၏။ သာမိစိပ္ပုဋ္ဌိပန္နော၊ လောကုတ်ကိုးရပ်၊ တရားမြတ်နှင့်၊
 လျောက်ပတ်သင့်တင့်၊ မဂ္ဂင်အကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်တော်မူပါပေ၏။
 ယဒိဒံ-ယာနိ ဣမာနိ စတ္တာရိ ပုရိသယုဂါနိ၊ မဂ္ဂဋ္ဌာန်နှင့် ဖလဋ္ဌာန်
 အစုံအစုံ တွဲသောအားဖြင့် အကြင်လေးပါးသော ပုဂ္ဂိုလ် အစုံတို့
 သည်။ အဋ္ဌ ပုရိသပုဂ္ဂလာ၊ အသီး အသီးအားဖြင့် ရှစ်ပါးသော
 အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဘဂဝတော၊

မြတ်စွာဘုရား၏။ သာဝကသံဃော၊ တပည့်သားအစစ် အရိယာ သံဃာတော်ဖြစ်သော။ ဧသ၊ အစုံအားဖြင့် လေးစုံ၊ အသီး အသီး အားဖြင့် ရှစ်ပါး၊ အရေအတွက်ရှိသော ဤ သံဃာတော်သည်။ အာဟုနေယျော၊ အရပ်ဝေးမှ ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူသည်ကိုသော် လဲ ခံယူတော်မူထိုက်ပါပေ၏။ အာဟုနေယျော၊ ပင့်ဖိတ်၍သော် လဲ ပူဇော်လှူဒါန်း ထိုက်ပါပေ၏။ (အာမန္တေတွာ ဟဝနံ ဒါဟနံ အာဟုနံ-မဟာဋီကာ)။ ။ပါဟုနေယျော၊ ချစ်ခင်လေးစား၊ ဧည့်သည်များဘို့ သီးခြားရည်ရွယ်၊ စားသုံးဘွယ်ကိုသော်လဲ ပူဇော်လှူထိုက် ခံယူ တော် မူထိုက်ပါပေ၏။ ပါဟုနေယျော၊ လက်ဦးဆောင်ကာ၊ ရိုသေစွာဖြင့်၊ သဒ္ဓါကြည်ဖြူ၊ ပေးလှူပူဇော်ထိုက်ပါပေ၏။ ဒက္ခိ-ဏေယျော၊ ချမ်းသာတိုးပွား၊ အကျိုးများရန်၊ ရည်သန်ဆက်ကပ် သည့် မြင့်မြတ်သော အလှူကို ခံယူတော်မူထိုက်ပါပေ၏။ အဇ္ဇလိ-ကရဏီယော၊ ကောင်းကျိုးမျှော်ကာ၊ လက်နှစ်ဖြာကို၊ ထိပ်မှာ ချိမိုး၍၊ ရှိခိုးကန်တော့ထိုက်ပါပေ၏။ လောကဿ၊ ကောင်းကျိုး လိုလားသော သတ္တဝါအများ၏။ အနုတ္တရံ ပုညက္ခေတ္တံ၊ ကောင်းမှု မျိုးတို့၏ စိုက်ပျိုးကြီးပွား၊ အသီးများရာ၊ လယ်ယာမြေအကောင်း ဆုံး ပါပေတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ အဝေစ္စပသာဒေန၊ မှန်စွာသိ၍ ဖြစ်သော ယုံကြည်မှုနှင့်။ ဝါ၊ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားနှင့်။ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ (ဤ သံဃာ့ဂုဏ်၌ ယုံကြည်မှု ကြည်ညိုမှုလဲ တရားမှန်ပြင်၏ အင်္ဂါ တခုပေတည်း။)

အရိယကန္တေဟိ၊ အရိယာတို့သည် ဘဝတပါး၌သော်လဲ မလွန်ကျူးရက်အောင် နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်ကုန်သော။ သီလေဟိ၊ ငါးပါးသော သီလ တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ (ကိဒိသေဟိ၊ အဘယ်သို့သော သီလတို့နှင့် ပြည့်စုံသနည်း ဟူမူကား။) အခဏ္ဍေဟိ၊ အစ၊ အဆုံး၊ သိက္ခာ ပုဒ်တို့ မပျက်သဖြင့် မကျိုးကုန်သော။ အစ္ဆိဒ္ဓေဟိ၊ အလယ်က သိက္ခာပုဒ် တခုခုမျှ မပျက်သဖြင့် မပေါက်ကုန်သော။ အသ-မလေဟိ၊ သိက္ခာပုဒ် နှစ်ခု သုံးခု တစပ်တည်း မပျက်သဖြင့် မကြောင် မကျားကုန်သော။ အကမ္မာသေဟိ၊ သိက္ခာပုဒ် တခုခြား

မပျက်သဖြင့် အပြောက်အကွက် အစွန်းအစက် မရှိကုန်သော။ ဘုဇိဿေဟိ၊ တဏှာ၏ ကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်သဖြင့် တော်လှန် လွတ်လပ်ကုန်သော။ (လောကီချမ်းသာ အတွက် တောင့်တ၍ စောင့်ရှောက်သော သီလ မဟုတ်ဟု ဆိုလို၏။) ဝိညုပသတ္ထေဟိ၊ ဘုရားအစရှိသော ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းထိုက်ကုန်သော။ အပရာမဋ္ဌေဟိ၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော ပရာမာသ တရားက ငါကောင်၊ ငါ့သီလဟု မှားယွင်းစွာ မသုံးသပ် မစွဲ လမ်းအပ်ကုန်သော။ သမာဓိသံဝတ္တနိကေဟိ၊ ဥပစာသမာဓိ၊ အပ္ပ နာ သမာဓိ၊ ခဏိက ဝိပဿနာ သမာဓိ၊ မဂ် သမာဓိ၊ ဖိုလ် သမာဓိကို ဖြစ်စေနိုင်ကုန်သော။ သီလေဟိ၊ ထက်ဝန်းကျင် စင် ကြယ်သော ငါးပါးသီလတို့နှင့်။ သမန္ဓာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ။ (ဤသီလလဲ တရားမှန်ပြင်၏ အင်္ဂါတခုပေတည်း။)

အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ ဓမ္မာဒါသော၊ တရား မှန်ပြင် မည်သော။ သော ဓမ္မပရိယာယော၊ ဟောကြားရန် ဝန်ခံခဲ့သော ထို တရား ဒေသနာသည်။ အယံ ခေါ၊ ဤ သဒ္ဓါ သုံးပါးနှင့် သီလ တရား ပင်တည်း။ ။

ယေန၊ ယင်း ခိုင်မြဲသော သဒ္ဓါ၊ စင်ကြယ်သောသီလ၊ နှင့်။ သမန္ဓာဂတော၊ ပြည့်စုံသော။ အရိယသာဝကော၊ အရိယာ သာဝကသည်။ အာကင်္ခမာနော၊ အလိုရှိပါမူ။ အတ္တနာ ဧဝ၊ မိမိကိုယ်တိုင်ပင်လျှင်။ အတ္တာနံ၊ မိမိကိုယ်ကို။ ဗျာကရေယျ၊ ပြော ကြားဆုံးဖြတ်နိုင်ပေ၏။ (ကိန္တိ၊ အဘယ်သို့ ဆုံးဖြတ်ပြောကြားနိုင် သနည်း ဟူမူကား။) အဟံ၊ ငါသည်။ ဒီဏနိရယော အမှီ၊ ကုန် ပြီးသော ငရဲရှိ၏။ ဝါ၊ ငရဲသို့ ကျရောက်မှု ကုန်ပြီ။ ပေ။ သမ္မောဓိ- ပရာယနော၊ အထက် မဂ်ဉာဏ်များလျှင် အဆုံးသတ် ကိန်းသေ

၁။ ဋီကာ၌ အရိယာမဂ်ဉာဏ်၊ မဂ်တရား၊ တို့ကို ဓမ္မာဒါသဟု အရကောက်ပြ၏။ အ ကြောင်းရင်းကို ဖွင့်ပြခြင်းမျှသာဟု ယူရာ၏။ အရိယာသည်ကား ထိုအကြောင်းရင်း ဓမ္မာ- ဒါသ အဓိဂမသဒ္ဓါ၊ သီလ၊ တို့၏အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုး သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ တို့၏ ခိုင်မြဲပုံ စင်ကြယ်ပုံကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၍ ထင်ရှား သိနိုင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အကျိုးသဒ္ဓါ၊ သီလ၊ တို့ကိုသာ ယူ၍ ဤ၌ အနက်ပြန်ပေသည်။

လားရာ ရှိ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဗျာကရေယျ၊ ပြောကြားဆုံးဖြတ်နိုင်ပေ၏။

ဤ ဓမ္မာဒါသသုတ်နှင့် အညီ၊ အကြောင်း ဓမ္မာဒါသ အဓိဂမ၏ အစွမ်းကြောင့် နိုင်မြဲ စင်ကြယ်စွာ ဖြစ်သော အကျိုး ဓမ္မာဒါသ တရားလေးပါးလုံး မိမိ၌ ပြည့်စုံသည်ကို အဖန်ဖန် စူးစမ်း ကြည့်ရှုပြီးလျှင်၊ လူဝတ်ကြောင် ဖြစ်သော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သဘာဝ ပုဂ္ဂိုလ်များအား ပြောကြားလိုပါက၊ မိမိကိုယ်တိုင်ပင် သောတာပန် အဖြစ်ကို ဆုံးဖြတ် ပြောကြားရာ၏။ သူတပါး အထံ၌ အဆုံးအဖြတ် ခံနေရန်လဲ မလိုပြီ။ ဘုရားမှ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ် တစ်စုံတယောက်ကလဲ ဆုံးဖြတ်ပြောကြားရန် အခွင့် မရှိပြီ။ သို့ရာတွင် ဆရာ ဖြစ်သူတို့မှာ မူကား ဝိပဿနာဉာဏ်များနှင့် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာ၊ ဉာဏ်တို့၏ ဖြစ်ပုံများကို၎င်း၊ ဤ ဓမ္မာဒါသသုတ် စသော ဆိုင်ရာသုတ် ဒေသနာများကို၎င်း၊ တပည့် ယောဂီအား ဟောပြုရန် တာဝန် ရှိပေသေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ဟောပြုရသနည်း ဟူမူ ... သာမန် သာဝကမျှ ဖြစ်သော အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၌ ဖြစ်ပေါ်သော ဉာဏ်တို့၏ အမည်ပညတ်များကို၎င်း၊ ပြည့်စုံသည့် ဂုဏ်ထူး အရေအတွက်များကို၎င်း၊ ကင်းငြိမ်းပြီး၊ မကင်းငြိမ်းသေးသော ကိလေသာတို့၏ အပိုင်းအခြားကို၎င်း၊ မနာ မကြားရဘဲ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ် သက်သက်ဖြင့် ပြည့်စုံစွာ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ဟောပြုရပေသည်။ ထိုတွင် ဉာဏ်တို့၏အမည်ပညတ်ကို မသိနိုင်ရာ၌ “မသွားဘူးသေးသော ခရီးကို သွားသော သူသည် တွေ့ရသော မြို့ရွာများ၏ အခြေအနေကို သေချာစွာ သိရသော်လဲ၊ ထိုမြို့ရွာများ၏ အမည်ကိုကား မကြားရဘဲ အလိုလို မသိနိုင်သကဲ့သို့ပင်” မှတ်အပ်၏။ ပြည့်စုံသော ဂုဏ်ထူးများကို စုံလင်စွာ မသိရာ၌ အနာထပိဏ် သူဌေးကြီးစသော အရိယာတို့အား ဂုဏ်ထူးများကို စုံလင်စွာ သိစေရန် သောတာပတ္တိယဂ် စသော တရားများကို ဟောကြားတော်မူပေသည်။ နာကြားပြီးသော အခါ၌ ထိုဂုဏ်ထူးများနှင့် မိမိမှာ ပြည့်စုံနေကြောင်းကိုလဲ ထိုအရိယာတို့က ဝန်ခံပြောဆိုကြ၏။ ထိုအခါမှာ အရှင်သာရိ

ပုတြာ စသော မထေရ်များက “ဒါယကာ သင်သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို ပြောကြားအပ်ပေ၏” စသည်ဖြင့် ချီးမွမ်းတော်မူကြ၏။ သောတာပန်, သကဒါဂါမ်, အနာဂါမ်, တို့ အပါယ် ၄-ပါးမှ လွတ်ကြောင်းကို ဘုရားရှင်က ဟောတော်မူမှ သိကြရ၏။ နောက်၌ သာဓကကို ပြအံ့။ ဤသို့ ဟောပြရသည်ကို ထောက်၍ သာမန် သာဝကသည် အရိယာ၏ ဂုဏ်ထူးများကို မိမိအလိုလို စုံလင်စွာ မသိနိုင်ဟု မှတ်သားအပ်၏။ ကင်းငြိမ်းပြီး, မကင်းငြိမ်းသေးသော ကိလေသာတို့၏ အပိုင်းအခြားကို မသိနိုင်သည်မှာကား ပြခဲ့ပြီးသော ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် ထင်ရှားလေပြီ။ သို့ဖြစ်၍ ဉာဏ်စဉ် အမည်စသည်တို့ကို ဆရာတို့က အားထုတ်ပြီးသော တပည့် ယောဂီအား ဟောပြကုန်ရာ၏။ ရဟန်းတော် ဖြစ်သော အရိယာသည်ကား ဘူတာရောစန သိက္ခာပုဒ်နှင့် မဆန့်ကျင်ရာ၌ သာလျှင် မိမိ၏ အရိယာ အဖြစ်ကို ပြောကြားနိုင်ပေသည်။

အရိယာ၏ သဒ္ဓါခိုင်မြဲပုံ။ ။ အရိယာတို့၏ ယုံကြည်မှု ကြည်ညိုမှု သဒ္ဓါသည် (၁) ဖြားယောင်း၍ ဖျက်သော်လဲ မပျက်၊ (၂) ခြိမ်းချောက်၍ ဖျက်သော်လဲ မပျက်၊ (၃) လိမ်လှည့်၍ ဖျက်သော်လဲ မပျက်။ ထိုတွင် ဖြားယောင်း၍ မဖျက်နိုင်သည်ကို သုပ္ပဗုဒ္ဓ၏ ဝတ္ထုဖြင့် သိအပ်၏။

၁-သုပ္ပဗုဒ္ဓ ဝတ္ထု

သုပ္ပဗုဒ္ဓသည် တကိုယ်လုံး၌ နူနာ နိပ်စက်သောကြောင့် မပြတ်အော်ဟစ် ညည်းတွား နေရ၏။ ခိုကိုးရာ မရှိပေ။ သူငယ်ဘဝမှ စ၍ ခွက်လက်စွဲကာ တကိုယ်တည်း တောင်းရမ်းစားသောက် နေရ၏။ အလွန်ဆင်းရဲသော သူပေတည်း။ သူသည် တနေ့သ၌ မြတ်စွာဘုရား တရားဟောနေစဉ်မှာ ပရိသတ်အစွန်၌ နေ၍ တရားနာ၏။ တရားနာစဉ် သောတာပန်ဖြစ်၍ မိမိရသော တရားထူးကို ဘုရားအား လျှောက်ထားရန် ကြံ၏။ ပရိသတ်များ ရှိစဉ်မှာ မလျှောက်ဝံ့၍ ပရိသတ်များနှင့်အတူ ရောနှောကာ အတန်ငယ် ပြန်လိုက်သွားပြီးမှ ဘုရားထံသို့ ပြန်လာခဲ့၏။ ထို

အခိုက်၌ သိကြားမင်းသည် စုံစမ်းလို၍ ကောင်းကင်မှာ ရပ်တည် လျက် ဤသို့ ပြော၏။

အို သုပ္ပဗုဒ္ဓ! သင်ဟာ အလွန်ဆင်းရဲနွမ်းပါးတဲ့လူ ဖြစ်တယ်၊ ခိုကိုးရာမဲ့တဲ့လူ ဖြစ်တယ်၊ အလွန်ယုတ်ညံ့တဲ့လူ ဖြစ်တယ်၊ သင့်အား မနှိုင်းယှဉ်နိုင်အောင် များစွာသော စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ငါပေးကမ်းမစမည်၊ “ဘုရားသည် ဘုရားစစ် မဟုတ်၊ တရား သည် တရားစစ် မဟုတ်၊ သံဃာသည် သံဃာစစ် မဟုတ်၊ ငါသည် ဘုရား တရား သံဃာကို အလိုမရှိ” ဟု ဤစကားကို ဆိုပါလော့ဟု သိကြားမင်းက ပြော၏။

သင် ဘယ်သူလဲ ဟု သုပ္ပဗုဒ္ဓက မေး၏။

ငါ သိကြားမင်းပါဟု ဖြေဆို၏။

အို မိုက်ကန်း၍ အရှက်မဲ့တဲ့ သိကြားမင်း မပြောသင့်တဲ့စကား ကို သင်ပြောရက်ပေတယ်၊ သင်ဟာ ငါနှင့် စကားပြောရန်ပင် မထိုက်တန်ပါ၊ ပြီးတော့လဲ ငါ့ကို လူဆင်းရဲ လူမဲ့ ခိုကိုးရာမဲ့သူ ဟု သင် အဘယ်ကြောင့် ဆိုပါသနည်း၊ ငါသည် မြတ်စွာဘုရား၏ သားတော်စစ် ဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော့! သူဆင်းရဲ လူမဲ့ ခိုကိုးရာမဲ့သူ မဟုတ်ပါ။ အမှန်အားဖြင့်ဆိုလျှင် ငါသည် အကောင်း အမြတ်ဆုံး ချမ်းသာဖြင့် ကောင်းစား ချမ်းသာသူ၊ ကြွယ်ဝပေါများသူ ဖြစ်ပါသည်ဟု ဆို၍ အောက်ပါဂါထာတို့ကို ရွတ်ဆိုသတံ့။

သဒ္ဓါဓနံ သီလဓနံ၊ ဟိရိ ဩတ္တပ္ပိယံ ဓနံ။
သုတဓနဉ္စ စာဂေါ စ၊ ပညာ ဝေ သတ္တမံ ဓနံ။
ယဿ ဧတေ ဓနာ အတ္ထိ၊ ဣတ္ထိယာ ပုရိသဿ ဝါ။
အဒလိဒ္ဓေါတိ တံ အာဟု၊ အမောဃံ တဿ ဇီဝိတံ။

သဒ္ဓါဓနံ၊ သဒ္ဓါတည်းဟူသော ဥစ္စာ၎င်း၊ သီလဓနံ၊ သီလ တည်းဟူသော ဥစ္စာ၎င်း။ ဟိရိဓနံ၊ ဟိရိတည်းဟူသော ဥစ္စာ၎င်း။ ဩတ္တပ္ပိယံ ဓနံ၊ ဩတ္တပ္ပတည်းဟူသော ဥစ္စာ၎င်း။ သုတဓနဉ္စ၊ သုတတည်းဟူသော ဥစ္စာ၎င်း။ စာဂေါ စ၊ စွန့်ကြဲခြင်းဟူသော

ဥစ္စာ၎င်း။ ဝေ၊ စင်စစ်။ ပညာ၊ ပညာတည်းဟူသော။ သတ္တမံ ခနံ၊ ခုနစ်ခုမြောက် ဥစ္စာ၎င်း။ ဧတေ ခနာ၊ ဤခုနစ်ပါးသော ဥစ္စာတို့သည်။ ယဿ ဣတ္ထိယာ ဝါ၊ အကြင်မိန်းမ၏ သန္တာန်၌ ၎င်း။ ယဿ ပုရိသဿ ဝါ၊ အကြင်ယောက်ျား၏ သန္တာန်၌၎င်း။ အတ္ထိ၊ ရှိကုန်၏။ တံ၊ ထိုမိန်းမ ထိုယောက်ျားကို။ အဒလိဒ္ဒေါတိ၊ လူဆင်းရဲမဟုတ်၊ လူချမ်းသာဟူ၍။ အာဟု၊ ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့က မိန့်ဆိုကုန်၏။ တဿ၊ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ် ၏။ ဇိဝိတံ၊ အသက်ရှင်ခြင်းကို။ အမောသံ၊ အချည်းနှီးမဟုတ်၊ အကျိုးများသော အသက်ရှင်ခြင်းဟူ၍။ အာဟု၊ မိန့်ဆိုကုန်၏။

ထိုအခါ သိကြားမင်းသည် ဘုရားထံသို့ ရှေးဦးစွာ သွား၍ ထိုအကြောင်းကို လျှောက်၏။ “ဘုရား တရား သံဃာ မဟုတ်ဟု ပြောဆိုစေရန် သုပ္ပဗုဒ္ဓကို သင်သို့သောသူ တရာ၊ တထောင် သော်လဲ မဖြားယောင်းနိုင်” ဟု မြတ်စွာဘုရားက မိန့်တော် မူ၏။

သုပ္ပဗုဒ္ဓသည်လည်း ဘုရားထံသို့ သွား၍ ထိုအကြောင်း အလုံးစုံကို လျှောက်ထားပြီး၍ ပြန်လာသောအခါမှာ ရန်ငြိုးရှိ သော ဘီလူးမက နွားမယောင် ဖန်ဆင်း၍ ဝှေသတ်သောကြောင့် သေရှာလေလျှင်၊ တရားနာစဉ်မှစ၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သော သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာတို့၏ အစွမ်းကြောင့် တာဝတိံသာ၌ တန်ခိုးကြီးမားသော နတ်သားကြီး ဖြစ်လေ၏။ လူ့ပြည်တုန်းက အလွန်အောက်တန်းကျသူ ဖြစ်ခဲ့သော်လဲ အရိယာမဂ်၏ အစွမ်း ကြောင့် အချို့နတ်များထက် တန်ခိုးကြီးလျက် ရှိလေ၏။ ထိုကြောင့် အချို့နတ်များက မနာလို၍ စောင်းမြောင်းငြူစူကြ၏။ ထိုစကားကို ကြားရ၍ သိကြားမင်းက..... “အချင်းနတ်များတို့! ဤသုပ္ပဗုဒ္ဓ နတ် သားကို မနာလိုဝန်တိုခြင်း မရှိကြကုန်လင့်၊ သူသည် လူ့ဘဝက

၁။ ပဌမမဂ်ဖြင့် သူ၏ဆိုင်ရာ ကိလေသာ အဘိသင်္ခါရတို့ကို ပယ်စွန့်ခြင်းသည် စာဂ မည်၏။ ဤစာဂကြောင့် အရိယာတို့မှာ လှူဘွယ်တို့ကို ပေးလှူသောအခါ၌ မုတ္တစာဂ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ မဂ်ဖြင့်ပြီးသော ဤ အဓိဂမစာဂသည် အရိယာတိုင်း၌ ပြည့်စုံ၏။ သုပ္ပဗုဒ္ဓ မှာလဲ ပြည့်စုံပေ၏။ အဋ္ဌကထာ အဖွင့်ပင်တည်း။

မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်မှာ သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာတို့ကို ဆောက်တည် ဆည်းပူးခဲ့သည့်အတွက် ယခုလို တန်ခိုးကြီးမားပေသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆုံးမ ပြောဟော လေ၏။ အရိယာမဂ်၏ တန်ခိုးသည် အလွန်ပင် အားကောင်း ပါပေစွ။ (ဤဝတ္ထုသည် ဥဒါန်းပါဠိအဋ္ဌကထာ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာနှင့် သက္ကသံယုတ် ပါဠိတို့၌ လာ၏။)

ဤဝတ္ထု၌ ပြဆိုထားသည်နှင့် အညီ ဘုရား တရား သံဃာ အစစ်တို့ကို “မဟုတ် ဟူ၍၎င်း၊ မရှိ ဟူ၍၎င်း” ပြောဆိုစေရန် စွန့်လွှတ်စေရန် လောကီ ဂုဏ်သိရ် စည်းစိမ် ဥစ္စာတို့ဖြင့် ဘယ် လိုပင် ဖြားယောင်းသော်လဲ အရိယာအစစ် ဖြစ်သော သူသည် ထိုသို့သော စကားကို မပြောဆိုနိုင်သည်သာ ဖြစ်ရာ၏။ ဘုရား တရား သံဃာ အစစ်တို့ကို မစွန့်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ရာ၏။ မိမိ အလိုလို စဉ်းစား ဆင်ခြင်ကြည့်လျှင်လဲ ဘယ်လို စည်းစိမ် ဂုဏ် သိရ်နှင့်မျှ မလဲနိုင်ဘဲ ရတနာ သုံးပါး အပေါ်၌ ယုံကြည်မှု ကြည် ညိုမှု ခိုင်မြဲနေသည်ကိုသာ တွေ့လေရာ၏။

၂-ဓနဇ္ဇာနီ ဝတ္ထု

ခြိမ်းချောက်၍ မဖျက်နိုင်သည်ကို ဓနဇ္ဇာနီ မည်သော ပုံဏေးမ၏ဝတ္ထုဖြင့် သိအပ်၏။ တနေ့သ၌ ခင်ပွန်းသည် ဖြစ်သော ဘာရဒ္ဒါဇ ပုံဏားက ဓနဇ္ဇာနီအား ဤသို့ ပြော၏။

ရှင်မရေ! နက်ဖြန်ကာ ငါတို့အိမ်မှာ ပုံဏား ငါးရာကို ထမင်း ကျွေး၍ ဖိတ်ထားတယ်၊ မင်းကလဲ ရပ်ရင်းဖြစ်စေ၊ ထိုင်ရင်း ဖြစ်စေ၊ ချေ၍ ဖြစ်စေ၊ ချောင်းဆိုး၍ ဖြစ်စေ၊ နေရာတကာမှာ ‘နမော ဗုဒ္ဓဿ’ ဟု ဆိုဆိုပြီး ဦးပြည်းရဟန်းကို ရှိခိုး ရှိခိုး နေ တာဘဲ၊ နက်ဖြန် တရက်တော့ တောင်းပန်ပါရစေကွယ်၊ ဧည့် သည်တော် ပုံဏား ဆရာများ စားပွဲထိုင် နေတုန်းမှာ အဲဒီလို ဆိုပြီး ရှိမခိုးမိအောင် စောင့်စည်း စေချင်ပါတယ်။ ရှိခိုးတာကို သူတို့က မြင်ကြားသွားလျှင်၊ ငါ့အပေါ်မှာ အထင်လွဲပြီး သဘော ကွဲကုန်ပါလိမ့်မယ်ဟု ပြော၏။

အို! ရှင်ဟာ ပုံဏားတွေနဲ့ ကွဲပြားလဲ ကျမ မတတ်နိုင်ဘူး၊ နတ်တွေနဲ့ ကွဲပြားလဲ မတတ်နိုင်ဘူး၊ ဘုရားကို သတိရလျှင်တော့ ကျမက ရှိမခိုးဘဲတော့ မနေနိုင်ဘူးဟု ဓနဉ္စာနီက ငြင်းပယ်ပြော၏။

ရှင်မရေ! စဉ်းစားပါဦးကွယ်၊ ရွာတံခါးကိုတောင်မှ ပိတ်ထား လို့ ဖြစ်သေးတာဘဲ၊ ပုံဏားတွေ စားပွဲထိုင်နေတုန်း တခဏ ကလေး အဘွင်းမှာ လက်နှစ်သစ်လောက် ရှိတဲ့ ပါးစပ်ပေါက် ကလေးကို ပိတ်ထားဘို့ မခက်ပါဘူးကွယ်၊ ဖြစ်နိုင်ပါတယ် ဟု ဤသို့သော နည်းဖြင့် အဖန်ဖန် ပြောဆို တားမြစ် သော်လဲ မတားမြစ်နိုင်ဘဲ ရှိလေ၏။ ထိုအခါ ဘာရဒွါဇသည် သံလျက် ထားလွယ်ကြီးကို ကိုင်၍—

ဟေ့ ရှင်မ! သည်မှာကြည့်စမ်း၊ နက်ဖြန်ခါ ပုံဏားတွေ စားပွဲ ထိုင်နေစဉ်မှာ ဦးပြည်း ရဟန်းကို ရှိခိုးလျှင်၊ နင့် ကိုယ်ကို ဤ ထားဖြင့် ခြေဖျားမှစ၍ ဆံဖျား တိုင်အောင် မျှစ်လိုပင် အပိုင်း အပိုင်း ဖြစ်အောင် ခုတ်ဖြတ်ပစ်မည်”ဟု ခြိမ်းချောက် ပြောဆို၏။ ထိုအခါ၊ ဓနဉ္စာနီက—

သစေ မေ အင်္ဂမင်္ဂါနိ၊ ကာမံ ဆေဇ္ဇသိ မြာဟ္မဏ။
နေဝါဟံ ဝိရမိဿာမိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သာသနာ။

မြာဟ္မဏ၊ အိုပုံဏား။ တွံ၊ သင်သည်။ မေ၊ ငါ၏။ အင်္ဂမင်္ဂါနိ၊ အင်္ဂါကြီးငယ်တို့ကို။ ကာမံ၊ အလိုရှိတိုင်း။ သစေ ဆေဇ္ဇသိ၊ အကယ်၍ ခုတ်ဖြတ်စေကာမူ။ အဟံ၊ ငါသည်။ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ၊ ဘုရားမြတ်၏။ သာသနာ၊ အဆုံးအမ သာသနာတော်မှ။ နေဝ ဝိရမိဿာမိ၊ ရှောင်ကြဉ်မည် မဟုတ်သည်သာတည်း။

ဤသို့စသော ဂါထာ ငါးရာတို့ကို ဆိုလျက် ကန့်ကွက် ငြင်းပယ် နေသတဲ့။ ထိုအခါမှာ ဘာရဒွါဇက “ကဲ ဒါဖြင့် မင့်သဘော အတိုင်းဘဲ” ဆို၍ အလျှော့ပေးလိုက်ရသတဲ့။ နောက်နေ့၌ ဧည့် သည် ပုံဏားတို့အား စားပွဲခင်းကျင်း၍ ကျွေးမွေးနေစဉ်မှာ ဓနဉ္စာနီသည် ခလုတ်တိုက်မိ၍ ချော်လဲသွားရှာလေ၏၊ တိုက်ခိုက်

မိသော ဒဏ်ရာကြောင့် နာကျင်မှု ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာ သောအခါ၌ ဓနဉ္စာနီသည် မြတ်စွာဘုရားကို သတိရ၍ ဦးခေါင်း ထက်၌ လက်အုပ်ချီကာ ဘုရားရှိတော်မူရာ ဝေဠုဝန်ကျောင်း တော်ဆီသို့ ညွတ်တွားလျက်၊ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဟု သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ဥဒါန်းကျူးဆိုလျက် ကန်တော့မိလေ၏။

ထိုအခါမှာ ဧည့်သည် ပုံဏားတို့သည် “အယူဇာတ် ကွဲပြား သောသူ၏ ထမင်းကို ငါတို့ မစားလို”ဟု ပြောဆိုစိတ်ဆိုးလျက် ထ၍ သွားလေကုန်၏။

ဘာရဒွါဇပုံဏားလဲ အမျက်ဒေါသ ချောင်းချောင်းထလျက် ပုံဏားမကို အမျိုးမျိုး ဆဲဆိုပြီးလျှင် မကျေနပ်သေးသောကြောင့် “သူ့ဆရာဘုရားကို မေးခွန်းမေးမြန်း၍ ဝါဒတင်မည်”ဟု ကြံစည် ကာ ဘုရားထံသို့ သွား၍ မေးလေ၏။ မြတ်စွာဘုရားက ဖြေဆို ဟောကြားသောအခါ၌ ထိုပုံဏားသည် အကျွတ်တရားရ၍ သာသနာတော်တွင် ရဟန်းပြုလေလျှင် မကြာမီပင် ရဟန္တာ ဖြစ်လေသည်ဟု မြာဟဗ္ဗဏသံယုတ်ပါဠိတော်၌ လင်၏။ သို့ဖြစ်၍ “ဘုရား တရား သံဃာ ဗုဒ္ဓဘာသာကို စွန့်ရမည်၊ မစွန့်လျှင် သတ် ပစ်မည်”ဟု သတ်နိုင်သူက ခြိမ်းချောက် ပြောဆိုသော်လဲ အရိယာ အစစ် ဖြစ်သောသူသည် ဤဓနဉ္စာနီ ပုံဏားမကဲ့သို့ပင် မစွန့် လွှတ်နိုင်ဘဲ ခိုင်မြဲသောသဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံနေသည်သာ ဖြစ်ရာ၏။

၃- သူရမ္မဋ္ဌ ဝတ္ထု

လိမ်လှည့်၍ ဖျက်သော်လဲ သဒ္ဓါမပျက်သည်ကို သူရမ္မဋ္ဌ၏ ဝတ္ထု ဖြင့် သိအပ်၏။ (သူရ-အမ္မဋ္ဌ ဟူ၍၎င်း၊ သူရဗန္ဓ ဟူ၍၎င်း အချို့စာ၌ ရှိ၏) ကမ္ဘာတသိန်းထက် ပဒုမုတ္တရမြတ်စွာဘုရားလက်ထက်က အဝေစ္စ ပသန္ဓတေဒဂ်ဆုကို ပန်ခဲ့သော သူရမ္မဋ္ဌသည် ဤဘုရားလက်ထက်၌ သာဝတ္ထိပြည်မှာ သူဌေးသား ဖြစ်လာ၏။ သူသည် မြတ်စွာဘုရား ကို ပင့်၍ ဆွမ်းကပ်လှူ၏။ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးသော် အခါ၌ မြတ်စွာ ဘုရားက တရားဟော၏။ ဒေသနာ၏ အဆုံး၌ သူရမ္မဋ္ဌသည်

သောတာပန် ဖြစ်လေ၏။ မြတ်စွာဘုရား ပြန်ကြွသွားပြီးသော အခါ၌ မာရ်နတ်မင်းသည် သူရမ္မဋ္ဌကို စုံစမ်းလိုသောကြောင့် ဘုရားယောင် ဟန်ဆောင်ဖန်ဆင်း၍ သူရမ္မဋ္ဌ၏ အိမ်တံခါးဝ၌ ရပ်တည်လာ၏။ ထိုအခါ သူရမ္မဋ္ဌသည် “မကြာမီပင် မြတ်စွာ ဘုရား ပြန်ကြွလာသည်မှာ အကြောင်းထူးရှိ၍ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်” ဟု ဆင်ခြင်ပြီးလျှင် လျင်မြန်စွာ သွား၍ ဘုရားဟူသော အမှတ်ဖြင့် ရှိခိုးလျက် အကြောင်းကို မေးလျှောက်၏။ ထိုအခါ ဘုရားယောင် ဆောင်နေသော မာရ်နတ်က—

“အို သူရမ္မဋ္ဌ! ငါသည် သင့်အား တရားဟောစဉ်က တခုကို မဆင်ခြင်မိဘဲ ဟောခဲ့မိ၏။ ဘာလဲဆိုလျှင် ခန္ဓာငါးပါးလုံးပင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ငါဟောခဲ့မိ၏။ သို့သော်လဲ ဤခန္ဓာငါးပါး တို့သည် အကုန်လုံးပင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တချည်း မဟုတ်ကြပေ။ အမှန်မှာတော့ အချို့ခန္ဓာများက နိစ္စ ၄၀ သဿတ ဖြစ်ကြပေ သည်”ဟု ဆို၏။

ထိုအခါ၌ သူရမ္မဋ္ဌ၏ ဆင်ခြင်ပုံမှာ…… ဤစကားဟာ အလွန် ဝန်လေးတဲ့ စကားဘဲ၊ ဘုရားတို့၏ စကားမည်သည်မှာ နှစ်သွယ် နှစ်ခွ ဖြစ်ရိုး မရှိပေ။ “မာရ်နတ်သည် ဘုရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်”ဟု ငါကြားဘူး၏။ ဤသူဟာ ဧကန်ပင် မာရ်နတ်ဖြစ်ပေလိမ့်မည်ဟု စဉ်းစားပြီးလျှင် “အသင် မာရ်နတ် မဟုတ်လော”ဟု မေး၏။

ဟုတ်ပါတယ်ဟု မာရ်နတ်က ဝန်ခံရ၏။

“သင်လို မာရ်နတ်တွေ တရာ,တထောင်သော်လဲ ငါ၏ သဒ္ဓါ ကို မလှုပ်ရှား မဖျက်ဆီးနိုင်ဘူးလို့ မှတ်ထားပါ။ မဟာဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားသည် ငါ့အား တရားဟောစဉ်က သင်္ခါရအလုံးစုံ ပင် အနိစ္စချည်းဟု သိစေလျက် ဟောသွားလေပြီ။ အသင် ငါ၏ အိမ်တံခါး၌ ရပ်တည်မနေပါလင့်”ဟု လက်ဖျောက်တီး၍ သူရမ္မဋ္ဌ က မာရ်နတ်ကို နှင်ထုတ်လိုက်လေ၏။

ဤအကြောင်းကိုပင် အတ္ထုပ္ပတ္တိ ပြုတော်မူ၍ ဤသာသနာ တော်၌ ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်ကို အမှန်အတိုင်းသိ၍ မတုန်မလှုပ်

သက်ဝင်ယုံကြည်သော ဥပါသကာတို့တွင် သူရမ္မဋ္ဌကို အထူး အမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဟု တေဒဂ်အရာ၌ မြတ်စွာဘုရားက တင်ထား တော်မူပေ၏။ (ဤဝတ္ထုသည် အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ၌ လာ၏။)

သို့ဖြစ်၍ အရိယာအစစ် ဖြစ်သောသူသည် သူရမ္မဋ္ဌကဲ့သို့ တေ- ဒဂ်ရလောက်အောင် ယုံကြည်မှု မလွန်ကဲသော်လဲ ဘုရား တရား သံဃာ ဗုဒ္ဓသာသနာကို မစွန့်လွှတ်နိုင်အောင် ခိုင်မြဲသော သဒ္ဓါနှင့် မူကား ပြည့်စုံသည်သာ ဖြစ်ရာ၏။ မည်မျှလောက် အလိမ်ကောင်း သောသူကလိမ်လှည့်ပြောဟောစေကာမူ ရတနာသုံးပါးအပေါ်၌ ယုံကြည်မှုကား မပျက်သည်သာ ဖြစ်ရာ၏။ အချို့သင်္ခါရများကို နိစ္စ သုခ အတ္တဟု ဘုရားဟောကြောင်းကို တစုံ တယောက်က ပြောခဲ့လျှင် ထိုစကားကို ဘုရား၏စကား မဟုတ်ဟု ဆုံးဖြတ်နိုင် ရာ၏။ ထိုပြင်, “လောက၌ တရားအလုံးစုံကို သိနိုင်သော ဘုရား မည်သည် မရှိ ဟူ၍၎င်း၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အချို့ တရားများကို မသိနိုင်ဟူ၍၎င်း၊ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် မည်သည် မရှိဟူ၍၎င်း၊ ကျင့်ကြံ အားထုတ်သော်လဲ ကိလေသာ ကင်းငြိမ်းခြင်း၊ လျော့ခြင်း မည်သည် မရှိဟူ၍၎င်း၊ အထူး စိတ် တည်ကြည်ခြင်း၊ ရုပ်နာမ် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တတို့ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် အထူးသိခြင်း မည်သည် မရှိဟူ၍၎င်း၊ ကိလေသာ ကင်းငြိမ်းအောင် ကျင့်ဆဲ၊ ကျင့်ပြီးဖြစ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်မည်သည် မရှိဟူ၍၎င်း၊” ဤသို့ သော စကားကို တစုံတယောက်က ပြောဆိုခဲ့လျှင်၊ ထိုစကား ကိုလဲ ပြောင်းပြန် မှားယွင်းသော စကားဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်ရာ၏။

အရိယာ၏ သီလ ခိုင်မြဲ စင်ကြယ်ပုံ။ ။ အရိယ ကန္တေဟီတိ အရိယာနံ
ကန္တေဟီ ပိယေဟိ မနာပေဟိ၊
ပဉ္စ သီလာနိ ဟိ အရိယသာဝကာနံ ကန္တာနိ ဟောန္တိ
ဘဝန္တရေပိ အဝိဇဟိတဗ္ဗတော၊ တာနိ သန္ဓာယေတံ
ဝုတ္တံ။ (ဓမ္မာဒါသသုတ် အဖွင့် အဋ္ဌကထာ ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၁၃၄)

အရိယကန္တေဟီတိ၊ ဟူသည်ကား။ အရိယာနံ၊ အရိယာတို့ သည်။ ကန္တေဟိ ပိယေဟိ မနာပေဟိ၊ နှစ်သက် ခင်မင်မြတ်နိုး

အပ်ကုန်သော (သီလတို့နှင့် ပြည့်စုံ၏)။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ ပဉ္စသီလာနိ၊ ငါးပါးသီလတို့သည်။ ဘဝန္တရေပိ အဝိဇ္ဇာဟိတဗ္ဗတော၊ ဘဝတပါး၌သော်လဲ အရိယာတို့ မစွန့်အပ်သောကြောင့်။ အရိယာနံ ကန္တာနိ၊ အရိယာတို့ နှစ်သက်အပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ တာနိ သန္ဓာယ၊ ထိုငါးပါးသီလတို့ကို ရည်၍။ ဧတံ၊ အရိယကန္တ သီလတို့နှင့် ပြည့်စုံသည်ဟူသော ဤစကားကို။ ဝုတ္တံ၊ ဤဓမ္မာဒါသသုတ်၌ ဟောအပ်ပေ၏။

သစေပိ ဘဝန္တရဂတံ အရိယသာဝကံ အတ္တနော အရိယဘာဝံ အဇာနန္တမ္ပိ ကောစိ ဧဝံ ဝဒေယျ “ဣမံ ကုန္တကိပိလ္လိကံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတွာ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဗေ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ပဋိပဇ္ဇာဟိ”တိ၊ နေဝ သော တံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျ။ အထာပိ နံ ဧဝံ ဝဒေယျ၊ “သစေ ဣမံ န ဃာတေဿတိ သီသံ တေ ဆိန္ဒုဿာမာ”တိ။ သီသမေဝဿ ဆိန္ဒေယျ၊ နေဝ သော တံ ဃာတေယျ။ (သဓမ္မာဟဝိနောဒနီ ၄၀၆၊ ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ ၇၅)

ဘဝတပါး၌ တည်သည်ဖြစ်၍ မိမိ၏ အရိယာအဖြစ်ကို မသိသည်သော်လဲ ဖြစ်သော အရိယာသာဝကကို တစုံတယောက်က “ဤပိုးရွာပရွက်ဆိတ်ကို အသက်မှချ၍ (သတ်ဖြတ်၍) စကြဝဠာတတိုက်လုံး၌ စကြဝတေးမင်း အဖြစ်ကို ပြုပါ” ဟု ဤသို့ အကယ်၍ ပြောဆိုစေကာမူ ထိုအရိယာသာဝကသည် ယင်းပိုးရွာပရွက်ဆိတ်ကို အသက်မှ မချနိုင်ရာ (မသတ်နိုင်ရာ)။ သို့မဟုတ် တနည်းအားဖြင့်လဲ “ဤပိုးရွာပရွက်ဆိတ်ကို အကယ်၍ သင်မသတ်ငြားအံ့၊ သို့ဖြစ်လျှင် သင်၏ ဦးခေါင်းကို ငါတို့ ဖြတ်ကုန်အံ့”ဟု ဤသို့ ထိုအရိယာ သာဝကကို အကယ်၍ ဆိုကြစေကာမူ ထိုသို့ ဆိုသောသူတို့သည် ထိုအရိယာ သာဝက၏ ဦးခေါင်းကိုသာလျှင် ဖြတ်ရလေကုန်ရာ၏။ ထိုအရိယာ သာဝကသည်ကား ယင်းပိုးရွာပရွက်ဆိတ်ကို မသတ်နိုင်လေရာသည်သာလျှင်တည်း။

(အဋ္ဌကထာ၏ မြန်မာပြန်)

သူတပါး ဥစ္စာကို ခိုးယူမှု၊ မဆိုင်သော မေထုန်ကာမတို့၌ ကျူးလွန်မှု၊ သူတပါး၏ အကျိုးမဲ့ဖြစ်အောင် လိမ်လည်မှု၊ သေအရက်ကို သောက်စားမှုတို့ကိုလဲ ပါဏာတိပါတ နည်းတူပင် အရိယာသည် မပြုလုပ်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ရာ၏။ သူဌေးစည်းစိမ်၊ မင်းစည်းစိမ်၊ ကိုယ်ခန္ဓာ၊ အသက် တို့ထက်သော်လဲ ငါးပါးသီလကို ခင်မင်မြတ်နိုးသည်သာလျှင် ဖြစ်ရာ၏။

သို့ဖြစ်၍ သောတာပန် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိအလိုလို ဆင်ခြင်ကြည့်သော အခါ၌၎င်း၊ ကိလေသာ ဖြစ်ကြောင်းများနှင့် တွေ့ကြုံရသော အခါ၌၎င်း ပြခဲ့ပြီးသော ဓမ္မာဒါသသုတ်နှင့်အညီ သဒ္ဓါနှင့်သီလ ခိုင်မြဲ စင်ကြယ်နေသည်ကိုသာ တွေ့ရပေလတံ့။ ထို့ပြင်၊ ပဌမမဂ်ဖြင့် ပယ်ထုတ်သော ကိလေသာများသည် အာရုံအကြောင်းများ ရှိသော်လဲ မဖြစ်ပေါ်လာဘဲ အလိုလိုပင် ကင်းငြိမ်းနေသည်ကိုလဲ မျက်မှောက် ထင်ထင် တွေ့မြင်ရပေလတံ့။

အရိယာ၏ ယုံမှား

အရိယာ ဟူသမျှသည် သဗ္ဗပါဒိသေသ ပုဂ္ဂိုလ်ပင် ဖြစ်သော်လဲ အပါယ်လေးပါးမှ လုံးဝ လွတ်မြောက်သည် ချည်းသာတည်း။ သဗ္ဗပါဒိသေသ အရိယာတို့တွင် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်တို့သည် ကာမသုဂတိနှင့် ရူပ အရူပ ဘုံတို့၌သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ကာမသုဂတိ၌လဲ ယုတ်ညံ့ သေးသိမ်သော အမျိုးတို့၌ကား မဖြစ်ကုန်၊ မြင့်မြတ် ကြီးကျယ်သော အမျိုးတို့၌သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ အနာဂါမ်တို့သည်ကား ရူပ အရူပဘုံတို့၌သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤအရာ၌ ထိုအရိယာတို့သည် မိမိတို့ အပါယ်ပရိမုတ္တ = အပါယ်မှ လုံးဝလွတ်သူ ဖြစ်ကြောင်းကို ကိုယ်ပိုင်ဗျာဓိဖြင့် အလိုလိုပင် သိနိုင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ကြပါသလော ဟူမူ၊ အင်္ဂုတ္တရပါဠိတော်၊ နဝကနိပါတ်၊ သီဟနာဒဝဂ်၊ ဒုတိယသုတ်သည် ဤမေးခွန်းကို ဖြေရှင်း ထားလေပြီ။ လိုရင်း စကား အချို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဆောင်ပြပါအံ့။

တေန ခေါ ပန သမယေန တေသံ အညတိတ္ထိယာနံ
 ပရိဗ္ဗာဇကာနံ သန္ဓိသိန္ဓာနံ သန္ဓိပတိတာနံ အယမန္တရ-

ကထာ ဥဒပါဒိ “ယော ဟိ ကောစိ အာရုသော သဥပါဒိ-
 သေသော ကာလံ ကရောတိ၊ သဗ္ဗော သော အပရိမုတ္တာ
 နိရယာ၊ အပရိမုတ္တာ တိရစ္ဆာနယောနိယာ၊ အပရိ-
 မုတ္တာ ပေတ္တိဝိသယာ၊ အပရိမုတ္တာ အပါယဒုဂ္ဂတိ ဝိနိ-
 ပါတာ”တိ။ အထ ခေါ အဟံ ဘန္တေ တေသံ အညတိတ္ထိ-
 ယာနံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ ဘာသိတံ နေဝ အဘိနန္ဒိ နပ္ပဋိက္ခော-
 သိ၊ အဘိနန္ဒိတွာ အပ္ပဋိက္ခောသိတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ
 ပက္ကမိ “ဘဂဝတော သန္တိကေ တေသ ဘာသိတဿ
 အတ္ထံ အာဇာနိဿာမီ”တိ။ (အံ ၃-၁၀၅)

မြန်မာပြန်အံ။ ။ မြတ်စွာဘုရား! (ပရိမိုဇ်တို့၏ အာရမ်း၌ အကျွန်ုပ်
 ထိုင်နေစဉ်) ထိုအခါမှာ စုဝေး ထိုင်နေလျက်
 စည်းဝေးနေကုန်သော ထိုအညတိတ္ထိယ ပရိမိုဇ်တို့၏ ဤသို့သော
 ကြားဖြတ်စကား ဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ “ငါ့ရှင်တို့! တစုံတယောက်
 သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပါဒါန် အကြွင်းရှိလျက် သေဌားအံ့၊ ထိုသို့
 သော ပုဂ္ဂိုလ် အလုံးစုံသည် ငရဲမှ လုံးဝ မလွတ်သေး၊ တိရစ္ဆာန်
 အဖြစ်မှ လုံးဝ မလွတ်သေး၊ ပြိတ္တာ အဖြစ်မှ လုံးဝ မလွတ်သေး၊
 အပါယ် ဒုဂ္ဂတိသို့ ကျရောက်ခြင်းမှ လုံးဝ မလွတ်သေး”ဟု ဤ
 ကြားဖြတ်စကား ဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ ထိုအခါမှာ မြတ်စွာဘုရား! ထို
 အညတိတ္ထိယ ပရိမိုဇ်တို့၏ စကားကို အကျွန်ုပ်သည် မနှစ်သက်
 လက်မခံခဲ့ပါ။ တားလဲ မတားဖြစ်ခဲ့ပါ။ “မြတ်စွာဘုရား၏ အထံမှာ
 ဤ ကြားဖြတ်စကား၏ အနက်ကို အမှန် သိရမှာဘဲ”ဟု နှလုံးသွင်း
 ၍ ထိုစကားကို မနှစ်သက် လက်မခံခဲ့ဘဲ မတားဖြစ်ခဲ့ဘဲ နေရာမှ
 ထ၍ ဖဲခွါခဲ့ပါသည်ဟု အရှင် သာရိပုတြာက လျှောက်၏။

ကေ စ သာရိပုတ္တ အညတိတ္ထိယာ ပရိဗ္ဗာဇကာ မာလာ
 အဗျတ္တာ၊ ကေ စ သဥပါဒိသေသံ ဝါ သဥပါဒိသေသော-
 တိ ဇာနိဿန္တိ၊ အနုပါဒိသေသံ ဝါ အနုပါဒိသေသောတိ
 ဇာနိဿန္တိ၊ နဝ ယိမေ သာရိပုတ္တ ပုဂ္ဂလာ သဥပါဒိသေ-
 သာ ကာလံ ကုရုမာနာ ပရိမုတ္တာ နိရယာ၊ ပရိမုတ္တာ

တိရစ္ဆာန်ယောနိယာ၊ ပရိမုတ္တာ ပေတ္တိဝိသယာ၊ ပရိမုတ္တာ
အပါယဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတာ။ (အံ ၃-၁၀၅)

သာရိပုတ္တာ၊ သာရိပုတြာ။ အညတိတ္ထိယာ၊ သာသနာတော်မှ
တခြားတပါး အယူရှိကုန်သော။ ဗာလာ၊ မသိတတ် မလိမ္မာကုန်
သော။ အဗျတ္တာ၊ မကျွမ်းကျင်ကုန်သော။ ပရိဗ္ဗာဇကော၊ ပရိဗိုဇ်
တို့သည်။ ကေ စ၊ သဥပါဒိသေသပုဂ္ဂိုလ်၊ အနုပါဒိသေသပုဂ္ဂိုလ်
နှင့်၊ အပါယဂတိ ပရိမုတ္တာ အဖြစ်ကို သိသော ဉာဏ်အရာ၌
အဘယ်သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပေနည်း။ ကေ စ၊ အဘယ်သို့သော
ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြ၍။ သဥပါဒိသေသံ ဝါ၊ ဥပါဒါန် အကြွင်း
ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မူလည်း။ သဥပါဒိသေသောတိ၊ သဥပါဒိသေသ
ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍။ ဇာနိဿန္တိ၊ သိနိုင်ကုန်လတံနည်း။ အနုပါဒိသေသံ
ဝါ၊ ဥပါဒါန် အကြွင်းမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မူလည်း။ အနုပါဒိ-
သေသောတိ၊ အနုပါဒိသေသ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍။ ဇာနိဿန္တိ၊ သိနိုင်
ကုန်လတံနည်း။ သာရိပုတ္တာ၊ သာရိပုတြာ။ သဥပါဒိသေသာ၊
ဥပါဒါန် အကြွင်း အကျန် ရှိကုန်လျက်။ ကာလံ ကုရုမာနာ၊
သေခြင်းကိုပြုကုန်သော။ ဣမေ နဝ ပုဂ္ဂလာ၊ ဤ ဆိုလတံသော
အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၉-ယောက်တို့သည်။ နိရယာ၊ ငရဲမှ။ ဝါ၊ ငရဲ၌
ဖြစ်ခြင်းမှ။ ပရိမုတ္တာ၊ လုံးဝ လွတ်မြောက်ကုန်၏။ တိရစ္ဆာန်-
ယောနိယာ၊ တိရစ္ဆာန်မျိုး၌ ဖြစ်ခြင်းမှ။ ပရိမုတ္တာ၊ လုံးဝ လွတ်
မြောက်ကုန်၏။ ပေတ္တိဝိသယာ၊ ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းမှ။ ပရိမုတ္တာ၊
လုံးဝ လွတ်မြောက်ကုန်၏။ အပါယဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတာ၊ အပါယ်
ဒုဂ္ဂတိသို့ ကျရောက်ခြင်းမှ။ ပရိမုတ္တာ၊ လုံးဝ လွတ်မြောက်ကုန်၏။

၁။ ထိုအသိဉာဏ်နှင့် ပရိဗိုဇ်တို့ ဘာမျှ မဆိုင်၊ သူတို့၏ အရာပင် မဟုတ်ဟု ဆိုလို၏။
ကေစ၌ ကိသဒ္ဓါသည် ဂရဟာ အနက်၌ ဖြစ်၏။

၂။ ပရိဗိုဇ်တို့သည် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ဆဋ္ဌာဘိည ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာ
တို့ ဖြစ်ကြ၍ သိနိုင်ကြမည်လော၊ သူတို့ ဘာမျှ မသိနိုင်ကြဟု ဆိုလို၏။ ဤဝါကျ ၂-ခုသည်
မူလပဏ္ဏာသ စူလဟတ္ထိပဒေါပမသုတ်၌ လာသော “ကော စာဟံ ဘော၊ ကော စ
သမဏဿ ဂေါတမဿ ပညာဝေယျတ္ထိယံ ဇာနိဿာမိ” ဟူသော ဝါကျတို့ကဲ့သို့ နှိမ်ချ၍
ဆိုသော စကားပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ပဌမဝါကျ၌ တေ စ-ဟူ၍၎င်း၊ ဒုတိယဝါကျ၌
ကေစိ-ဟူ၍၎င်း၊ ရှိသော ပါဌ်မှာ ချို့ယွင်းနေသော ပါဌ်သာတည်း။

ဤသို့ မိန့်တော်မူပြီးလျှင် ထိုအရိယာ ၉-ယောက်ကို အကျယ်
 ဝေဖန် ဟောကြားတော်မူ၏။ ထို ၉-ယောက်မှာ...၁-အန္တရာ
 ပရိနိဗ္ဗာယ်၊ ၂-ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယ်၊ ၃-အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယ်၊
 ၄-သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယ်၊ ၅-ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမီ၊ (ဤကား
 အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ချည်းတည်း။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယ် စသည်ဖြစ်မည့်
 အနာဂါမ်တို့ကို ယူလေ။) ၆-သကဒါဂါမ်၊ ၇-ကေဗီဇီသော-
 တာပန်၊ ၈-ကေလံကောလ သောတာပန်၊ ၉-သတ္တက္ခတ္တပရမ
 သောတာပန်။ ဤ ၉-ယောက်ပေတည်း။ ထိုနောင် ဆက်လက်၍
 အောက်ပါစကားကိုလဲ မိန့်တော်မူပြန်၏။ ၎င်းသည်သာလျှင်
 ဤအရာ၌ မှတ်သားရန် လိုရင်းစကား ဖြစ်ပေသည်။

န တာဝါယံ သာရိပုတ္တ ဓမ္မပရိယာယော ပဋိဘာသိ
 ဘိက္ခုနံ ဘိက္ခုနီနံ ဥပါသကာနံ ဥပါသိကာနံ။ တံ ကိဿ
 ဟေတု? မာယိမံ ဓမ္မပရိယာယံ သုတွာ ပမာဒံ အာဟရိ-
 သူတိ။ အပိစာယံ မယာ သာရိပုတ္တ ဓမ္မပရိယာယော
 ပဉ္စာဓိပ္ပာယေန ဘာသိတောတိ။ (အံ ၃-၁၈၇)

သာရိပုတ္တ၊ သာရိပုတြာ။ ဘိက္ခုနံ၊ ရဟန်းတို့အား၎င်း။
 ဘိက္ခုနီနံ၊ ရဟန်းမိန်းမတို့အား၎င်း။ ဥပါသကာနံ၊ ဥပါသကာတို့
 အား၎င်း။ ဥပါသိကာနံ၊ ဥပါသိကာမတို့အား၎င်း။ တာဝ၊ ဤ
 မေးခွန်းမပေါ်လာမီ ရှေးဦးစွာ။ အယံ ဓမ္မပရိယာယော၊ သဥပါဒိ-
 သေသ အရိယာတို့၏ အပါယ်မှ လုံးဝလွတ်မြောက်ကြောင်းကို
 ဖော်ပြသော ဤ တရားဒေသနာသည်။ န ပဋိဘာသိ၊ မထင်ပေါ်ခဲ့
 သေး။ ဝါ၊ မဟောခဲ့သေး။ တံ၊ ထိုသို့ မထင်ခဲ့ခြင်း မဟောခဲ့
 ခြင်းသည်။ ကိဿ ဟေတု၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။

၁။ န တာဝါယံ သာရိပုတ္တ ဓမ္မပရိယာယော ပဋိဘာသိတိ အပ္ပဋိဘာနံ နာမ ဘဂဝတော
 နတ္ထိ၊ န တာဝါဟံ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ ကထေသိန္နိ ဒေယံ ပနေတ္ထ အတ္ထော။ ။န တာဝါယံ
 သာရိပုတ္တ ဓမ္မပရိယာယော ပဋိဘာသိတိ၊ ဟူရာ၌။ ဘဂဝတော၊ မြတ်စွာဘုရားအား။
 အပ္ပဋိဘာနံ နာမ၊ မထင်ပေါ်ခြင်းမည်သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။ ပန၊ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား။
 အဟံ၊ ငါဘုရားသည်။ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ၊ ဤတရားဒေသနာကို။ တာဝ၊ မေးခွန်းမပေါ်မီ
 ရှေးဦးစွာ။ န ကထေသိ၊ မဟောကြားခဲ့သေး။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်လျှင်။ ဧတ္ထ၊
 ဤစကားရပ်၌။ အတ္ထော၊ ဆိုလိုရင်းအနက်ပေတည်း။ အဋ္ဌကထာ။

ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ သုတ္တာ၊ ဤတရားဒေသနာကို နာကြားကုန်၍။
 ဝါ၊ နာကြားရသောကြောင့်။ တေ၊ ထို သဗ္ဗပါဒိသေသ အရိယာ
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ပမာဒံ မာ အာဟရိံသု၊ မေ့လျော့ခြင်းကို
 မဆောင်ယူ ပါစေကုန်လင့်။ ဝါ၊ မေ့လျော့ခြင်းသို့ မရောက်ပါ
 စေကုန်လင့်။ ဣတိ၊ ဤသို့သော ရည်ရွယ်ချက်ကြောင့် ပေတည်း။
 သာရိပုတ္တ၊ သာရိပုတြာ။ အပိစ၊ မေ့လျော့ခြင်းသို့ မရောက်ကြ
 စေရန် မဟောဘဲ ထားသင့်သော်လဲ။ အယံ ဓမ္မပရိယာယော၊
 ဤ တရားဒေသနာတော်ကို။ ပဉ္စာဓိပ္ပါယေန၊ “အမေးရှိက အဖြေ
 ရှိမြဲ” ဟူသော မေးခွန်း၏သဘောကြောင့်။ မယာ၊ ငါဘုရားသည်။
 ဘာသိတော၊ ဟောအပ်ပေသတည်း။

ဤသုတ်၌ သဗ္ဗပါဒိသေသ အရိယာဖြစ်သော သောတာပန်၊
 သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်တို့သည် မိမိတို့ အပါယ်မှ လုံးဝ
 လွတ်မြောက်ပြီ ဖြစ်ကြောင်းကို နာကြား၍ သိရလျှင် အရဟတ္တ
 ဖိုလ်သို့ ရောက်ရန် အားမထုတ်ဘဲ မေ့လျော့ နေကြမည်ကို မြင်
 တော်မူ၍ မေးခွန်းပေါ်လာသည့် ကာလတိုင်အောင် ထိုတရား
 ဒေသနာကို မဟောခဲ့သေးဘဲ ဆိုင်းလင့် နေတော်မူခဲ့ကြောင်းကို
 မိန့်တော် မူသောကြောင့် သာမန် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊
 အနာဂါမ် တို့သည် မိမိတို့၏ ဂတိမြဲကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရား၏
 ဒေသနာတော်ဖြင့် သာလျှင် သိနိုင် ဆုံးဖြတ်နိုင် ကြ ပေ သည်။

၁။ မာ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ သုတ္တာ ပမာဒံ အာဟရိံသုတိ မယံ ကိရ စတူဟိ
 အပါယေဟိ မုတ္တာတိ ဥပရိ အရဟတ္တတ္ထာယ ဝိရိယံ အကရောန္တာ မာပမာဒံ အာပဇ္ဇိံ သု။ ။
 မာ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ သုတ္တာ ပမာဒံ အာဟရိံသုတိ၊ ဟူသည်ကား။ မယံ၊ ငါတို့သည်။
 စတူဟိ အပါယေဟိ၊ အပါယ်လေးပါးတို့မှ။ မုတ္တာကိရ၊ လွတ်မြောက်ကုန်ပြီတဲ့။ ဣတိ၊
 ဤသို့ နှလုံးသွင်းကုန်၍။ ဥပရိအရဟတ္တတ္ထာယ၊ အထက် အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးငှါ။ ဝိရိယံ
 အကရောန္တာ၊ လုံ့လကို မပြုကုန်သည်ဖြစ်၍။ ပမာဒံ၊ မေ့လျော့ခြင်းသို့။ မာ အာပဇ္ဇိံ သု၊
 မရောက်ပါစေကုန်လင့်။ အဋ္ဌကထာ။

၂။ ပဉ္စာဓိပ္ပါယေန ဘာသိတောတိ တယာ ပုစ္ဆိတပဉ္စဿ သဘာဝေန ကထိတောတိ
 ဒဿေတိ။ ။ ပဉ္စာဓိပ္ပါယေန ဘာသိတောတိ၊ ဟူသောစကားဖြင့်။ တယာ ပုစ္ဆိတပဉ္စဿ၊
 သင်မေးအပ်သော ပြဿနာ၏။ သဘာဝေန၊ ဖြေသင့်သော သဘောကြောင့်။ ဝါ၊ အဖြေ
 သဘောအားဖြင့်။ ကထိတော၊ ဟောအပ်ပေ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဒဿေတိ၊ ပြတော်မူ၏။
 အဋ္ဌကထာ။

ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ် သက်သက်ဖြင့်ကား မသိနိုင် မဆုံးဖြတ်နိုင်ကြ
 ဟူသော အနက်သည် ထင်ရှား၏။ ဤသို့ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ် သက်
 သက်ဖြင့် မသိနိုင် မဆုံးဖြတ်နိုင် ကြသောကြောင့်ပင်လျှင် သက-
 ဒါဂါမ် ဖြစ်သော မဟာနာမ် မင်းမှာ လားရမည့် ဂတိနှင့် ခပ်၍
 ယုံမှား တွေးတောမှု ဖြစ်ဘူးကြောင်းကို မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိ
 တော် သရဏာနိဝဂ် ပဌမ ဒုတိယ သုတ်တို့၌ တွေ့ရပေ၏။
 အောက်ပါအတိုင်းပင်တည်း။

တဿ မယံ ဘန္တေ တသ္မိံ သမယေ မုဿတေဝ
 ဘဂဝန္တံ အာရပ္ပ သတိ။ မုဿတိ ဓမ္မံ အာရပ္ပ သတိ။
 မုဿတိ သံဃံ အာရပ္ပ သတိ။ တဿ မယံ ဘန္တေ ဧဝံ
 ဟောတိ “ဣမမ္ပိ စာဟံ သမယေ ကာလံ ကရေယံ။ ကာ
 မယံ ဂတိ၊ ကော အဘိသမ္ပရာယော”တိ။ မာ ဘာယိ
 မဟာနာမ မာ ဘာယိ မဟာနာမ။ အပါပကံ တေ မရဏံ
 ဘဝိဿတိ၊ အပါပိကာ ကာလံ ကိရိယာ။ ယဿ
 ကဿစိ မဟာနာမ ဒီဃရတ္တံ သဒ္ဓါပရိဘာဝိတံ စိတ္တံ၊
 သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာပရိဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ တဿယော
 ဟိ ခွါယံ ကာယော ရူပီ။ ပေ။ တံ ဣဓေဝ ကာကာ ဝါ
 ခါဒန္တိ၊ ဂိဇ္ဈာ ဝါ ကုလလာ ဝါ သုနခါ ဝါ သိင်္ဂါလာ ဝါ
 ဝိဝိဓာ ဝါ ပါဏကဇာတာ ခါဒန္တိ။ ယဉ္စ ခုဿ စိတ္တံ
 ဒီဃရတ္တံ သဒ္ဓါပရိဘာဝိတံ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ-
 ပရိဘာဝိတံ၊ တံ ဥဒ္ဓံဂါမိ ဟောတိ ဝိသေသဂါမိ။

(ပဌမသုတ်၊ သံ ၃-၃၂၂)

စတူဟိ ခေါ မဟာနာမ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော
 အရိယသာဝကော နိဗ္ဗာနနိန္ဒော ဟောတိ နိဗ္ဗာနပေါ-
 ဏော နိဗ္ဗာနပဗ္ဗာရော။

(ဒုတိယသုတ်၌ ဟောပုံအထူး။ သံ ၃-၃၂၃)

မြန်မာပြန်။ ။(မြတ်စွာဘုရားကို ဖြစ်စေ၊ ရဟန်းတော်များကို
 ဖြစ်စေ၊ ဆည်းကပ် ဖူးမြော် ပြီးလျှင် ညနေချမ်း

အချိန်၌ ကပ္ပိလဝတ် မြို့တော်သို့ ပြန်ဝင်သွားစဉ်မှာ ချာချာလည်
 သော ဆင်ကြမ်း မြင်းကြမ်း ရဲထားကြမ်း လှည်းကြမ်း ဆိုးသွမ်း
 သော လူကြမ်းတို့နှင့် ရင်ဆိုင်တွေ့ဆုံရသော) ထိုအခါမှာ မြတ်စွာ
 ဘုရား! ထိုအကျွန်ုပ်မှာ ဘုရားကို အခံရုံပြု၍ ဖြစ်သော သတိလဲ
 မေ့ပျောက်သွားတော့သည်သာ၊ တရားကို အခံရုံပြု၍ ဖြစ်သော
 သတိလဲ မေ့ပျောက် သွားတော့သည်သာ၊ သံဃာတော်ကို အခံရုံ
 ပြု၍ ဖြစ်သော သတိလဲ မေ့ပျောက် သွားတော့သည်သာ၊ ထို
 အကျွန်ုပ်မှာ မြတ်စွာဘုရား! ဤလို ယုံမှား ဘွေးတောမှု ဖြစ်ပါ
 သည်။ ဖြစ်ပုံမှာ....“သည်လို အခါထဲမှာ ငါသေသွားခဲ့လျှင် ငါ၏
 လားရာ ဂတိဟာ ဘယ်လိုများ နေမည်လဲ၊ နောင် တမလွန်
 ဘဝဟာ ဘယ်လိုများ နေမည်လဲ” ဟု ယုံမှား တွေးတေးမှု ဖြစ်ပါ
 သည် အရှင်ဘုရား ဟူ၍ မဟာနာမ် မင်းက လျှောက်ထား၏။
 မကြောက်ပါလင့် မဟာနာမ်မင်း! မကြောက်ပါလင့် မဟာနာမ်
 မင်း! သင့်မှာ မယုတ်မညံ့ မြင့်မြတ်သော သေခြင်းသာဖြစ်ပါလိမ့်
 မည်၊ မြင့်မြတ်သော အဆုံးသတ်ရာ ကာလကို ပြုရခြင်းသာဖြစ်ပါ
 လိမ့်မည်၊ အို မဟာနာမ်မင်း! အကြင်သူ တစုံတယောက်မှာ ရှည်
 မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး သဒ္ဓါဖြင့် ထုံစေအပ်ပြီးသော စိတ်
 ရှိ၏။ သီလ သုတ စာဂ ပညာဖြင့် ထုံစေအပ်ပြီးသော စိတ်ရှိ၏။
 ထိုသူ၏ အကြင် ရုပ် ကိုယ်ကောင်းသည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်ကိုယ်ကောင်းကို
 ဤမျက်မှောက်လောကမှာပင် ကျီး လင်းတ စွန် ခွေး မြေခွေး ပိုး
 အမျိုးမျိုးတို့ ခဲစားလေကုန်၏။ သို့သော်လဲ ထိုသူ၏ သဒ္ဓါ သီလ
 သုတ စာဂ ပညာဖြင့် ရှည်မြင့်စွာ ထုံစေ အပ်ပြီးသော အကြင်
 စိတ်သည် ရှိ၏။ ထိုစိတ်သည်ကား အထက်သို့သာလျှင် တက်သွား
 ၏။ မဂ် ဖိုလ် တရားထူးသို့သာလျှင် သွားရောက်၏။ (ပဌမသုတ်)

အို မဟာနာမ်မင်း! ဘုရား၌ မတုန် မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်
 ခြင်း၊ တရား၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်ခြင်း၊ သံဃာ၌
 မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်ခြင်း၊ ငါးပါးသီလဖြူစင်ပြည့်စုံခြင်း
 ဟူသော တရားလေးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော အရိယာသဘာဝက
 သည် နိဗ္ဗာန်ဆီသို့ သာလျှင် ညွတ်၏၊ နိဗ္ဗာန်ဆီသို့ သာလျှင်

ကိုင်း၏။ နိဗ္ဗာန်ဆီသို့သာလျှင် ရှိုင်း၏။ (ဒုတိယုတ်၌ အထူး)။ ။
ဤသို့ စသည်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားက ဟောကြားတော်မူ၏။

ထိုပြင် “ထောပတ်အိုး ဆီအိုးများကို ရေထဲမှာ နှစ်မြုပ်၍ ခွဲလိုက်လျှင် အိုးကွဲများသာ နှစ်မြုပ်၍ ထောပတ်များ ဆီများက ရေပေါ်မှာ တက်လာသကဲ့သို့ ရုပ်ကိုယ်ကောင် ပျက်စီးသွားသော် လဲ သဒ္ဓါစသည်ဖြင့် ထုံအပ်ပြီးသော စိတ်ဓာတ်က တဆင့်ထက် တဆင့် မြင့်တက်သွားကြောင်းကို၎င်း၊ အရှေ့ဘက်သို့ ကိုင်းနေ သော သစ်ပင်ကို အရင်းမှ ဖြတ်လှဲလိုက်လျှင် မူလက ကိုင်းရင်း ရှိသော ထိုအရှေ့အရပ်သို့သာ လဲကျသွားသကဲ့သို့ မူလက ညွတ် ကိုင်းရင်းရှိသော နိဗ္ဗာန်ဆီသို့သာ စိတ်ဓာတ်က ညွတ်ကိုင်း ကြောင်းကို၎င်း” ထိုသုတ်တို့၌ ဟောတော်မူသေး၏။

ဤသုတ်တို့၌ ကာ မယုံ ဂတိ၊ ကော အဘိသမ္မရာယော-ဟူ၍၎င်း၊ ရှေး၌ ထုတ်ပြခဲ့သော စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ်၌ ကောသု နာမ မေ ဓမ္မော အဇ္ဈတ္တံ အပ္ပဟိနော-ဟူ၍၎င်း၊ မဟာနာမ်မင်း၏ လျှောက်ထားပုံကို တွေ့ရသောကြောင့် လင်းရမည့်ဂတိ၌ ယုံမှားခြင်း၊ ပယ်ပြီး မပယ် ရသေးသော ကိလေသာ၌ ယုံမှားခြင်းတို့သည် အချို့ သောတာ ပန် သကဒါဂါမ်တို့အား ဖြစ်တတ်ကြသေးသည်ဟု သိအပ်၏။ သို့သော်လဲ ထိုသို့သော ယုံမှားများ ရှိသည့်အတွက်ကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာ မကင်းသေးဟူ၍ကား မဆိုအပ်ပေ။ အကြောင်းမူကား ဤသို့သော ယုံမှားတွေ့တော်မူသည် မဂ်ဖြင့် ပယ်အပ် ပယ်ထိုက် သော ဝိစိကိစ္ဆာ ကိလေသာ မဟုတ်ပေ။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ အရာ၌ ဖော်ပြခဲ့သော အတ္တဒိဋ္ဌိ ဥပနိဿယရှိသော ယုံမှားရှစ်မျိုး တဆယ့်ခြောက်မျိုးသည်သာလျှင် ပဟာတဗ္ဗ ဝိစိကိစ္ဆာ ကိလေ သာ ဖြစ်ပေသည်။

မဟာပစ္စဝေက္ခဏာ (၇)ပါး

ယခုအခါ၌ မူလပဏ္ဏာသ ကောသမ္ဗိယသုတ်၌ လာသော သောတပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ မဟာပစ္စဝေက္ခဏာ (၇) ပါးကို ထုတ်ပြ ဦးအံ့။

ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ယာယံ ဒိဋ္ဌိ အရိယာ နိယျာနိကာ နိယျာတံ တက္က-
 ရဿ သမ္မာဒုက္ခက္ခယာယ = ရဟန်းတို့ အပြစ်ကင်းသော ထွက်သွား
 တတ်သော(သို့ ကိစ္စကို ကျေနပ်အောင် ဆောင်ရွက်တတ်သော)
 အကြင် သောတာပတ္တိမဂ် အသိအမြင်သည် ရှိ၏။ ထိုအသိအမြင်
 သည် ထိုမဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သောသူ၏ အမှန်အတိုင်း ဆင်းရဲ
 ကုန်ဘိုရန် အဘယ်သို့ ထွက်သွားပါသနည်း = ကိလေသာကို
 ကင်းငြိမ်းစေလျက် သို့ ကိစ္စကို ကျေနပ်အောင် အဘယ်သို့
 ဆောင်ရွက်ပါသနည်းဟူမူ။ (ပါဠိနှင့် မြန်မာပြန်)

(၁) ဣမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရညဂတော ဝါ ရုက္ခ-
 မူလဂတော ဝါ သုညာဂါရဂတော ဝါ ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခ-
 တိ၊ အတ္ထိ န ခေါ မေတံ ပရိယုဋ္ဌာနံ အဇ္ဈတ္တံ အပ္ပဟိနံ၊
 ယေနာဟံ ပရိယုဋ္ဌာနေန ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တော ယထာဘူတံ
 နပ္ပဇာနေယျံ န ပဿေယျန္တိ။ “သစေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု
 ကာမရာဂပရိယုဋ္ဌိတော ဟောတိ၊ ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တောဝ
 ဟောတိ။ သစေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌိတော၊
 ထိန မိဒ္ဓပရိယုဋ္ဌိတော၊ ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စပရိယုဋ္ဌိတော၊ ဝိစိ-
 ကိစ္ဆာပရိယုဋ္ဌိတော ဣမ လောကစိန္တာယ ပသုတော၊
 ပရလောကစိန္တာယ ပသုတော ဟောတိ၊ ပရိယုဋ္ဌိတ-
 စိတ္တောဝ ဟောတိ။ သစေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဘဏ္ဍန-
 ဇာတော ကလဟဇာတော ဝိဝါဒါပန္နော အညမညံ
 မုခသတ္တိဟိ ဝိတုဒန္တော ဝိဟရတိ၊ ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တောဝ
 ဟောတိ”။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ၊ နတ္ထိ ခေါ မေ တံ
 ပရိယုဋ္ဌာနံ အဇ္ဈတ္တံ အပ္ပဟိနံ၊ ယေနာဟံ ပရိယုဋ္ဌာနေန
 ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တော ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနေယျံ၊ န ပဿေ-
 ယျံ၊ သုပ္ပဏိဟိတံ မေ မာနသံ သစ္စာနံ ဗောဓာယာတိ။
 ဣဒမဿ ပဌမံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ အရိယံ လော-
 ကုတ္တရံ အသာဓာရဏံ ပုထုဇ္ဇနေဟိ။ (ပါဠိ)

ရဟန်းတို့ ဤသာသနာ၌ ရဟန်းသည် (အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်)
 တောအရပ်သို့ဖြစ်စေ၊ သစ်ပင်အောက်သို့ဖြစ်စေ၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့

ဖြစ်စေ ကပ်လျက် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။ အကြင်ပရိယုဋ္ဌာန် ကိလေသာက စိတ်ကို ထကြွပိတ်ပင်သောကြောင့် ငါသည် ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ မသိနိုင် မမြင်နိုင်ရာ၊ ထိုသို့ မသိမမြင်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သော ပရိယုဋ္ဌာန်ကိလေသာသည် ငါ၏ ကိုယ်တွင်းသန္တာန်၌ မပယ်ရသေးဘဲ မကင်းသေးဘဲများ ရှိသေးသလောဟု ဆင်ခြင်၏။ (ဤမှ နောက်၌ကား ပုထုဇဉ် သေက္ခတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်တတ်သော ပရိယုဋ္ဌာန်များကို သရုပ်အားဖြင့် ဖော်ပြ၏။ အရိယာ၏ သန္တာန်၌ ထို ပရိယုဋ္ဌာန် အလုံးစုံ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်ကား မဟုတ်)။ ။ ရဟန်းတို့! ရဟန်းသည် ကာမရာဂ ထကြွလွှမ်းမိုးအပ်လျှင်၊ ထကြွ လွှမ်းမိုးအပ်သော စိတ် ရှိသေးသည် သာတည်း။ ရဟန်းတို့! ရဟန်းသည် ဗျာပါဒ ထကြွ လွှမ်းမိုးခံရလျှင်၊ ထိနမိဒ္ဓ ထကြွ လွှမ်းမိုးခံရလျှင်၊ ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စ ထကြွ လွှမ်းမိုးခံရလျှင်၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ထကြွ လွှမ်းမိုးခံရလျှင်၊ မျက်မှောက်လောကကို ကြံဆမှု၌ ဝင်စားမိလျှင်၊ တပါးသော လောကကို ကြံဆမှု၌ ဝင်စားမိလျှင်၊ ရန်စလျက် ရန်ဖြစ်လျက် ငြင်းခုံလျက် အချင်းချင်း နှုတ်လှံထိုးလျက် နေမိလျှင်၊ ထကြွ လွှမ်းမိုးအပ်သော စိတ်ရှိသေးသည်သာတည်း။ (ဤ တိုင်အောင် ပရိယုဋ္ဌာန်၏ သရုပ်ကို ပြသည်)။ ။ ထိုရဟန်းသည် ဤသို့ သိလေ၏။ အကြင် ပရိယုဋ္ဌာန် ကိလေသာက စိတ်ကို လွှမ်းမိုး ပိတ်ပင်သောကြောင့် ငါသည် ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ မသိ မမြင်နိုင်ရာ၊ ထိုသို့ မသိ မမြင်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သော ပရိယုဋ္ဌာန် ကိလေသာသည် ငါ၏ ကိုယ်တွင်း၌ မပယ်ရသေးဘဲ ကြွင်းကျန်လျက် မရှိတော့ပြီ၊ သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားတို့ကို သိမြင်ရန် ငါသည် စိတ်ကို ကောင်းစွာထား အပ်ပေပြီဟု သိလေ၏။ သောတာပန် အရိယာဖြစ်သော ဤ ရဟန်းသည် ပုထုဇဉ်တို့နှင့် လုံးဝမဆိုင်၊ အရိယာတို့နှင့်သာ ဆိုင်သော လောကုတ္တရာကို မှီ၍ဖြစ်သော ဤပဌမ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို ရအပ်ပေ၏။ (မြန်မာပြန်။ စကား ထပ်သော ပါဠိအချို့ကို ချန်ထားသည်။ အပြည့်အစုံ အလိုရှိလျှင် ကျမ်းရင်းကို ကြည့်ပါလေ။)

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ဆဲ၌ ဖြစ်ထိုက်သော အချို့ ပရိယုဋ္ဌာန်များသည် တရံတခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာငြားသော်လဲ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို မှန်ကန်စွာ မသိနိုင်အောင်ကား

မပိတ်ပင်နိုင်ကုန်ပြီ၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော ထို ပရိယုဋ္ဌာန်များကိုလဲ ချက်ခြင်းပင် မှတ်လျက် မှတ်လျက် ပယ်ဖျောက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် မှတ်လျက် မှတ်လျက် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ပင် သိမြင်နိုင်ပေ၏။ အမှတ် အသိ ကောင်းမြဲပင် ကောင်းလျက်ရှိပေ၏။ မမှတ်နိုင်ဘဲ ကြာမြင့် စွာ စိတ်လွင့်ပါးမှု မရှိ၊ ဝိပဿနာအရှိန် အထူး ကောင်းနေဆဲ၌ ကား ပရိယုဋ္ဌာန်ပင် လုံးဝမဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ သို့ဖြစ်၍၊ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်လျက် စူးစမ်း ဆင်ခြင်သော အရိယာသည် ရုပ်နာမ်အဖြစ် အပျက်တို့ကို မှန်ကန်စွာ မသိနိုင်အောင် ပိတ်ပင်သော ပရိယုဋ္ဌာန် ကိလေသာကို မတွေ့ရသောကြောင့် ဤသို့ သိမြင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေ သည်။)

(၂) ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသဘာဝကော ဣတိ ပဋိသဋ္ဌိက္ခတိ၊ ဣမံ နု ခေါ အဟံ ဒိဋ္ဌိံ အာသေဝန္တော ဘာဝေန္တော ဗဟုလီကရောန္တော လဘာမိ ပစ္စတ္တံ သမထံ၊ လဘာမိ ပစ္စတ္တံ နိဗ္ဗုတိန္တိ။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ၊ ဣမံ ခေါ အဟံ ဒိဋ္ဌိံ အာသေဝန္တော ဘာဝေန္တော ဗဟုလီ- ကရောန္တော လဘာမိ ပစ္စတ္တံ သမထံ၊ လဘာမိ ပစ္စတ္တံ နိဗ္ဗုတိန္တိ။ ဣဒမဿ ဒုတိယံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ အရိယံ လောကုတ္တရံ အသာဓာရဏံ ပုထုဇ္ဇနေဟိ။ (ပါဠိ)

ရဟန်းတို့! တဖန် ဆင်ခြင်ပုံ တမျိုးကား အရိယာ သဘာဝက သည် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။ ဤအသိ အမြင်ကို မှီဝဲလျက်၊ ဖြစ်ပွား စေလျက်၊ အကြိမ်များစွာ လေ့လာနေသော ငါသည် မိမိစိတ်၌ ငြိမ်သက် တည်ကြည်ခြင်းကို ရပါ၏လော? (ပျံ့လွင့် ပြေးသွားမှု နီဝရဏ ပရိယုဋ္ဌာန်တို့၏ ငြိမ်းခြင်းကို ရပါ၏လော ဟု ဆိုလို၏) မိမိစိတ်၌ ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်းကို ရပါ၏လော? (ရှုမှတ်မိတဲ့ အာရုံ၌ ကိလေသာ မဖြစ်နိုင်ခြင်းကို ရပါ၏လောဟု ဆိုလို၏) ဟု ဆင်ခြင်၏။ ထိုအရိယာ သဘာဝကသည် ဤသို့ သိလေ၏။ ဤအသိ အမြင်ကို မှီဝဲလျက်၊ ဖြစ်ပွားစေလျက်၊ အကြိမ်များစွာ လေ့လာနေသော ငါသည် မိမိစိတ်၌ ငြိမ်သက် တည်ကြည်ခြင်း = နီဝရဏငြိမ်းခြင်းကို အမှန်ပင် ရပါပေ၏။ မိမိ စိတ်၌ အနုသယကိလေသာ ငြိမ်းခြင်းကို အမှန်ပင် ရပါပေ၏ဟု

သိလေ၏။ ဤသောတာပန် အရိယာ သာဝကသည် ပုထုဇဉ်တို့ နှင့် လုံးဝမဆိုင်၊ အရိယာတို့နှင့်သာ ဆိုင်သော လောကုတ္တရာကို မှီ၍ ဖြစ်သော ဤ ဒုတိယ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကိုလဲ ရအပ်ပေ၏။
(မြန်မာပြန်)

(မဂ် အသိ အမြင်ကို ရပြီးသော အရိယာသည် ဝိပဿနာ အသိ အမြင်ကို အဖန်ဖန် ဖြစ်စေလျက်၊ ထိုမဂ် အသိ အမြင်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားစေ၏။ အကြိမ်များစွာ ပြု၏။ ဤသို့ ပြုခြင်းကြောင့် ပရိယုဋ္ဌာန်နိဝရဏ ကိလေသာ ငြိမ်းသည်ကိုလဲ ကိုယ်တိုင် တွေ့ရ၏။ မှတ်သိပြီးသော အာရုံတိုင်းအာရုံတိုင်းနှင့်စပ်၍ ကိလေသာ မဖြစ်နိုင်သည်ကိုလဲ ကိုယ်တိုင် တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဆင်ခြင်သော ကာလ၌ ဤ ဒုတိယ အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပေသည်။)

(၃) ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော ဣတိ ပဋိသဋ္ဌိက္ခဘိ၊ ယထာရူပါယာဟံ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတော၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ အညော သမဏော ဝါ မြာဟ္မဏော ဝါ တထာရူပါယ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတောတိ။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ၊ ယထာရူပါယာဟံ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတော၊ နတ္ထိ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ အညော သမဏော ဝါ မြာဟ္မဏော ဝါ တထာရူပါယ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတောတိ။ ဣဒမဿ တတိယံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ အရိယံ လောကုတ္တရံ အသာဓာရဏံ ပုထုဇ္ဇနေဟိ။ (ပါဠိ)

ရဟန်းတို့! တဖန် ဆင်ခြင်ပုံ တမျိုးကား.....အရိယာ သာဝက သည် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။ ငါသည် အကြင်သို့သော မဂ်ဉာဏ် အမြင် နှင့် ပြည့်စုံ၏။ (ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စဉ်အတိုင်း မှန်ကန်စွာ သိအောင် အားထုတ်ရသည့်) ဤသာသနာမှ အပြင်ပ၌ တခြားတပါးသော ရဟန်းဖြစ်စေ၊ သူမြတ် ဖြစ်စေ၊ ထိုသို့သော မဂ်ဉာဏ် အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသူ ရှိလေ သလော ဟု ဆင်ခြင်၏။ ထိုအရိယာ သာဝကသည် ဤသို့ သိလေ ၏။ (ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ် စဉ်အတိုင်း မှန်ကန်စွာ သိအောင် အားထုတ်ရသည့်) ဤသာသနာ

မှ အပြင်ပ၌ တခြားတပါးသော ရဟန်း ဖြစ်စေ၊ သူမြတ်ဖြစ်စေ၊
 ငါ့မှာ ဖြစ်ပေါ်သော မဂ်ဉာဏ် အမြင်မျိုးနှင့် ပြည့်စုံသူ မရှိတော့ပြီ
 ဟု သိလေ၏။ ဤသောတာပန် အရိယာ သာဝကသည် ပုထုဇဉ်
 တို့နှင့် လုံးဝ မဆိုင်၊ အရိယာ တို့နှင့်သာ ဆိုင်သော လောကုတ္တရာ
 ကို မှီ၍ ဖြစ်သော ဤ တတိယ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်ကိုလဲ ရအပ်ပေ၏။
 (အနည်းငယ် ချုံး၍ ပြန်ဆိုသည်။)

အရိယာမှာ သင့်နိုင်သော အာပတ်

(၄) ပုန် စ ပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော ဣတိ
 ပဋိသန္ဓိက္ခတိ၊ ယထာရူပါယ ဓမ္မတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော
 ပုဂ္ဂလော သမန္တာဂတော၊ အဟမ္ဘိ တထာရူပါယ ဓမ္မတာယ
 သမန္တာဂတောတိ။ ကထံရူပါယ စ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မတာယ
 ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော သမန္တာဂတော၊ ဓမ္မတာ ဒေသာ
 ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ ကိဉ္ဇာပိ တထာရူပိ
 အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ၊ ယထာရူပါယ အာပတ္တိယာ ပုဋ္ဌာနံ
 ပညာယတိ၊ အထ ခေါ နံ ဒိပ္ပမေဝ သတ္တရိ ဝါ ဝိညာသု ဝါ
 သဗြဟ္မစာရိသု ဒေသေတိ ဝိဝရတိ ဥတ္တာနိကရောတိ၊
 ဒေသေတွာ ဝိဝရိတွာ ဥတ္တာနိကတွာ အာယတိံ သံဝရံ
 အာပဇ္ဇတိ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒဟရော ကုမာရော
 မန္တော ဥတ္တာနသေယျကော ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ
 အင်္ဂါရံ အက္ကမိတွာ ဒိပ္ပမေဝ ပဋိသံဟရတိ၊ ဧဝမေဝ ခေါ
 ဘိက္ခဝေ ဓမ္မတာ ဒေသာ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ ကိဉ္ဇာပိ
 -ပေ-သံဝရံ အာပဇ္ဇတိ။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ၊ ယထာ-
 ရူပါယ ဓမ္မတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော သမန္တာဂတော၊
 အဟမ္ဘိ တထာရူပါယ ဓမ္မတာယ သမန္တာဂတောတိ၊
 ဣဒမဿ စတုတ္ထံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ အရိယံ
 လောကုတ္တရံ အသာဓာရဏံ ပုထုဇ္ဇနေဟိ။ (ပါဠိ)

ရဟန်းတို့! တဖန် ဆင်ခြင်ပုံ တမျိုးကား, ... ရဟန်းဖြစ်သော
 အရိယာ သာဝကသည် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။ မဂ် အသိ အမြင်နှင့်

ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြင်သို့သော ပင်ကိုသဘောနှင့် ပြည့်စုံ၏။ ထိုသို့သော ပင်ကိုသဘောနှင့် ငါလဲ ပြည့်စုံပါ၏လောဟု ဆင်ခြင်၏။ ရဟန်းတို့! မဂ် အသိ အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်သည် အဘယ်သို့သော ပင်ကိုသဘောနှင့် ပြည့်စုံပါသနည်း ဟူမူ။ ရဟန်းတို့! မဂ် အသိအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ကုစားနိုင်ကောင်းသော အာပတ် အပြစ်သို့ တရံတခါ ရောက်ငြားသော်လဲ၊ ထိုအာပတ် အပြစ်ကို ဘုရား ထံမှာ ဖြစ်စေ၊ ပညာရှိ သီတင်းသုံးဘော်များထံမှာ ဖြစ်စေ၊ လျင်စွာ သာလျှင် ပြောကြား ဖော်ပြ၏။ ပြောကြား ဖော်ပြပြီးလျှင် နောင်ကာလ၌ စောင့်ရှောက်၏။ လျင်စွာ ပြောကြား၍ စောင့်ရှောက်ရာ၌ ဥပမာ ကား...ပက်လက် အိပ်တတ်ကာမျှ နုနယ်လှသော ကလေးသူငယ်သည် မီးကျိုးခဲကို လက်ခြေဖြင့် ဖိမိလျှင်၊ ထို လက်ခြေကို လျင်စွာ သာလျှင် ပြန်၍ ရုပ်သိမ်းလိုက်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူပင်၊ သင့်မိသော အာပတ် အပြစ်ကို လျင်စွာ ပြောကြား၍ နောင်ကာလ၌ စောင့်ရှောက်၏။”

ဤသို့ မိမိ၏အာပတ်အပြစ်ကို လျင်စွာ ပြောကြားဖော်ပြ၍၊ နောင်ကာလ၌ စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် မဂ်အသိအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပင်ကိုရင်း သဘောပေတည်း။ ။(အကြောင်း

၁။ အရိယ သာဝကော ဟိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇန္တော ဂရုကာပတ္တိသု ကုဋိကာရသဒိသံ၊ လဟုကာပတ္တိသု သဟသေယျာဒိသဒိသံ၊ အစိတ္တကာပတ္တိံ ယေဝ အာပဇ္ဇတိ၊ တမ္ပိ အသဉ္စိစ္စ၊ နော သဉ္စိစ္စ၊ အာပန္နံ န ပဋိစ္ဆာဒေတိ- အရိယာသာဝကဖြစ်သော ရဟန်းသည် အာပတ်သို့ ရောက်ခဲ့ပါလျှင်၊ ဂရုကအာပတ်ထဲက ကုဋိကာရအာပတ်မျိုး၊ လဟုကအာပတ်ထဲက သဟသေယျစသော အာပတ်မျိုး၊ တည်းဟူသော အစိတ္တကပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇ အာပတ်သို့သာလျှင် ရောက်၏။ ထိုအာပတ်သို့လဲ လွန်ကျူးလိုသော စေတနာဖြင့် မစေ့ဆော်မှု၍သာလျှင် ရောက်၏။ စေ့ဆော်အားထုတ်၍ကား မရောက်၊ ရောက်မိသော အာပတ်ကို မဖုံးလွှမ်းတတ်။ ။ အာပတ္တိ ပဋိဂ္ဂါဟကေ သဘာဂပုဂ္ဂလေ သတိကေ ဒိဝသံ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ အနဓိဝါသေတွာ ရတ္တိစတုရဂေပိ တမေ သဘာဂဘိက္ခုနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္ဓာ ဒေသေတိ ယေဝ=အာပတ်ကိုခံမည့် သဘာဂရဟန်းရှိလျှင် တနေ့တညဉ့်မျှ မအောင့်မဆိုင်းမှု၍၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ညဉ့်အမှောင်ထဲ၌သော်လဲ သဘာဂရဟန်း၏ နေရာသို့သွား၍၊ အာပတ်ကို ပြောကြားသည် သာတည်း။ (အဋ္ဌကထာဖွင့်များပေတည်း။) လူဝတ်ကြောင့် အရိယာသည်လည်း မိမိအပြစ်ကို မဖုံးကွယ်လိုဘဲ ရှိရာ၏။ သဘာဂပုဂ္ဂိုလ်ကမေးလျှင် မှန်ကန်သော မိမိ၏အပြစ်ကို ဝန်ခံနိုင် ရ၏။

တစုံတခုကို ငဲ့၍ မဟုတ်ဘဲ အလိုလိုပင် ပြီးစီးမြဲသဘောဟု ဆိုလို၏။ ။ ဆင်ခြင်သော ထို အရိယာသာဝကရဟန်းသည် ဤသို့ သိလေ၏။ မဂ် အသိ အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော သူအား ပြည့်စုံမြဲဖြစ်သော “အပြစ်ကို မဖုံးကွယ်လိုခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော” ထိုပင်ကိုသဘော နှင့် ငါလဲ ပြည့်စုံပါပေသည်ဟု သိလေ၏။ ဤသောတာပန် အရိယာသာဝကသည် ပုထုဇဉ်တို့နှင့် လုံးဝမဆိုင်၊ အရိယာတို့နှင့် သာ ဆိုင်သော၊ လောကုတ္တရာကို မှီ၍ဖြစ်သော ဤ စတုတ္ထ ပစ္စ-ဝေက္ခဏာဉာဏ်ကိုလဲ ရအပ်ပေ၏။ (အချို့ကို ချုံး၍ ပြန်ဆိုသည်)

(၅) ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော ဣတိ ပဋိသဗ္ဗိက္ခတိ၊ ယထာရူပါယ ဓမ္မတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂ-လော သမန္နာဂတော၊ အဟမ္ဘိ တထာရူပါယ ဓမ္မတာယ သမန္နာဂတောတိ။ ကထံရူပါယ စ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော သမန္နာဂတော၊ ဓမ္မတာ ဒေသာ ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ ကိဉ္ဇာပိ ယာနိ တာနိ သဗြဟ္မစာရီနံ ဥစ္စာဝစာနိ ကိံကရဏီယာနိ၊ တတ္ထ ဥဿုက္ကမာပန္နော ဟောတိ၊ အထ ခုဿ တိဗ္ဗာပေက္ခော ဟောတိ အဓိသီလသိက္ခာယ အဓိစိတ္တသိက္ခာယ အဓိ-ပညာသိက္ခာယ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဂါရီ တရုဏ-ဝစ္ဆာ ထမ္ပံ စ အလုမ္ပတိ၊ ဝစ္ဆကံ စ အပစိနတိ၊ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မတာ ဒေသာ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ ကိဉ္ဇာပိ-ပေ-အဓိပညာသိက္ခာယ။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ၊ ယထာရူပါယ ဓမ္မတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော သမန္နာ-ဂတော၊ အဟမ္ဘိ တထာရူပါယ ဓမ္မတာယ သမန္နာ-ဂတောတိ။ ဣဒမဿ ပဉ္စမံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ အရိယံ လောကုတ္တရံ အသာဓာရဏံ ပုထုဇနေဟိ။(ပါဠိ)

ရဟန်းတို့! တဖန်ဆင်ခြင်ပုံ တမျိုးကား... အရိယာသာဝက သည် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။ မဂ်အသိအမြင်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ပြည့် စုံမြဲဖြစ်သော ပင်ကိုသဘောနှင့် ငါလဲ ပြည့်စုံပါ၏လောဟု ဆင်ခြင်၏။ ထို ပင်ကိုသဘောက အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ရဟန်းတို့!

သီတင်းသုံးဘော်တို့နှင့် ဆိုင်ကုန်သော “သင်္ကန်းချုပ်ခြင်း၊ ဆိုးခြင်း၊ စေတီ၌ အင်္ဂုတေသုတ်ခြင်းစသော မြတ်သောအမှု၊ မယေရ်ကြီးများ၏ ခြေကို ရေဆေးပေးခြင်း၊ ဆီလိမ်းပေးခြင်း စသော ယုတ်သော အမှုတည်းဟူသော” ဘာလုပ်ရမလဲဟု မေး၍ ပြုထိုက်သော ကိစ္စတို့၌ အရိယာရဟန်းသည် မလွဲသာ၍ ကြောင့်ကြစိုက်ထုတ် ပြုလုပ်ရသော်လဲ၊ အဓိသီလ၊ အဓိစိတ္တ၊ အဓိပညာဟူသော သိက္ခာ ၃-ပါးကို ကျင့်မှု၌ အားကြီးသော ငဲ့ကွက်ခြင်း လိုလားခြင်း ရှိ၏။ ဥပမာ……မွေးခါစ သားငယ်ရှိ သော နွားမသည် မလွဲသာ၍ မြက်အစာကို စားရသော်လဲ နွားငယ် သားကလေးကို ဆင်ခြင် ကြည့်ရှု သကဲ့သို့ပင်တည်း။ မလွဲသာ၍ ကိစ္စကြီးငယ်ကို ပြုရသော်လဲ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ အကျင့်ကိုကျင့်ရန် ထက်သန်စွာသော ဤ ငဲ့ကွက်ခြင်း လိုလား ခြင်းသည် မဂ်အသိ အမြင်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြည့်စုံမြဲ ပင်ကို သဘောပေတည်း။ ဆင်ခြင်သော ထိုအရိယာသာဝက ရဟန်း သည် ဤသို့ သိလေ၏။ မဂ်အသိအမြင်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ပြည့်စုံမြဲ ဖြစ်သော “သိက္ခာ ၃-ပါးကိုကျင့်ရန် ထက်သန်စွာ လိုလားခြင်း ဟူသော” ထို ပင်ကိုသဘောနှင့် ငါလဲ ပြည့်စုံပါပေသည်ဟု သိလေ၏။ ဤ သောတာပန် အရိယာသာဝကသည် ပုထုဇဉ်တို့နှင့် လုံးဝမဆိုင်၊ အရိယာတို့နှင့်သာ ဆိုင်သော လောကုတ္တရာကို မှီ၍ ဖြစ်သော ဤ ပဉ္စမ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကိုလဲ ရအပ်ပေ၏။ (သိလွယ်အောင် ချုံး၍ ပြန်ထားသည်)

(၆) ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော ဣတိ ပဋိသဗ္ဗိက္ခတိ၊ ယထာရူပါယ မလတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂ- လော သမန္နာဂတော၊ အဟမ္မိ တထာရူပါယ မလတာယ သမန္နာဂတောတိ။ ကထံရူပါယ စ ဘိက္ခဝေ မလတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော သမန္နာဂတော၊ မလတာ ဧသော ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ ယံ တထာဂတပ္ပ- ဝေဒိတေ ဓမ္မဝိနယေ ဒေသိယမာနေ အတ္ထိကတွာ မနသိ- ကတွာ သဗ္ဗစေတသာ သမန္နာဟရိတွာ ဩဟိတသော-

တော ဓမ္မံ သုဏာတိ။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ၊ ယထာ
ရူပါယ ဗလတာယ - ပေ - သမန္ဓာဂတောတိ။ ဣဒမဿ
ဆဋ္ဌံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ အရိယံ လောကုတ္တရံ
အသာဓာရဏံ ပုထုဇ္ဇနေဟိ။ (ပါဠိ)

ရဟန်းတို့! တဖန် ဆင်ခြင်ပုံ တမျိုးကား.....အရိယာ သာဝက
သည် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။ အရိယာမှာ ပြည့်စုံမြဲ ဖြစ်သော ခွန်အား
နှင့် ငါလဲ ပြည့်စုံပါ၏လောဟု ဆင်ခြင်၏။ ထိုခွန်အားက အဘယ်
နည်းဟူမူ၊ ရဟန်းတို့! ဘုရားဟော အစစ် ဖြစ်သော တရား
ဝိနည်းကို ဟောပြောနေလျှင် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် စီးပွား ဥစ္စာ
သဖွယ် လိုလားလျက် နှလုံးသွင်းလျက် ထိုအချက်၌ ဖြစ်သော စိတ်
အားလုံးဖြင့် အဖန်ဖန် ဆင်ခြင်လျက် နားစွင့်သည် ဖြစ်၍ တရားကို
နာကြား၏။ ဤသို့ တရားကို ရှိရှိသေသေ လိုလိုချင်ချင် စူးစူး
စိုက်စိုက် နာခြင်းသည် အရိယာ၏ ပြည့်စုံမြဲ ဖြစ်သော ခွန်အား
ပေတည်း။ ဆင်ခြင်သော ထိုအရိယာ သာဝကသည် ဤသို့
သိလေ၏။ အရိယာမှာ ပြည့်စုံမြဲ ဖြစ်သော “တရားကို ရှိသေစွာ
နာခြင်းတည်းဟူသော” ထို ခွန်အားနှင့် ငါလဲ ပြည့်စုံပါပေသည်
ဟု သိလေ၏။ ဤသောတာပန် အရိယာ သာဝကသည် ပုထုဇဉ်
တို့နှင့် လုံးဝမဆိုင်၊ အရိယာတို့နှင့်သာ ဆိုင်သော လောကုတ္တရာ
ကို မှီ၍ ဖြစ်သော ဤ ဆဋ္ဌမ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကိုလဲ ရအပ်ပေ၏။
(သိရုံမျှ ချုံး၍ ပြန်ဆိုသည်)

(၇) ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော ဣတိ
ပဋိသဋ္ဌိက္ခတိ၊ ယထာရူပါယ ဗလတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော
ပုဂ္ဂလော သမန္ဓာဂတော၊ အဟမ္ဘိ တထာရူပါယ ဗလ-
တာယ သမန္ဓာဂတောတိ။ ကထံရူပါယ စ ဘိက္ခဝေ
ဗလတာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော သမန္ဓာဂတော။
ဗလတာ သော ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ ယံ
တထာဂတပုဝေဒိတေ ဓမ္မဝိနယေ ဒေသိယမာနေ လဘတိ
အတ္ထဝေဒံ။ လဘတိ ဓမ္မဝေဒံ၊ လဘတိ ဓမ္မပသံဟိတံ
ပါမုဇ္ဇံ။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ၊ ယထာရူပါယ ဗလတာ-

ယ-ပေ- သမန္နာဂတောတိ။ ဣဒမဿ သတ္တမံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ အရိယံ လောကုတ္တရံ အသာဓာရဏံ ပုထုဇ္ဇနေဟိ။ (ပါဠိ)

ရဟန်းတို့! တဖန် ဆင်ခြင်ပုံ တမျိုးကား...အရိယာ သာဝက သည် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။ အရိယာမှာ ပြည့်စုံမြဲဖြစ်သော ခွန်အား နှင့် ငါလဲ ပြည့်စုံပါ၏ လော ဟု ဆင်ခြင်၏။ ထို ခွန်အားက အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ရဟန်းတို့! ဘုရားဟော အစစ်ဖြစ်သော တရား ဝိနည်းကို ဟောပြောနေလျှင် နာကြားသော အရိယာသည် အနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုလဲ နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက် သဘောကျ၏။ ဒေသနာ အစဉ် ကိုလဲ နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက် သဘောကျ၏။ တရားနှင့်စပ်ဆိုင်သော နှစ်သိမ့် အားရခြင်းကိုလဲ ရ၏။ ။ (တရံတခါ၌ ကြက်သီး ထစေလျက် နှစ်သိမ့် အားရခြင်း ဖြစ်တတ်၏။ ရင်ထဲနှလုံးထဲ၌ ဖိုဖိုလှိုက်လှိုက် ဖြစ်စေလျက်လဲ နှစ်သိမ့်အားရ ခြင်း ဖြစ်တတ်၏)။ ။ တရားနာစဉ်၌ ဤသို့ နားလည် သဘောကျခြင်း ရှင်လန်းခြင်း နှစ်သိမ့် အားရခြင်းသည် အရိယာ၏ ပြည့်စုံမြဲ ခွန် အားပေတည်း။ (နားလည်လောက်သော တရားကို နားလည်လောက်အောင် ဟော ပြောသည်ကိုသာ ယူရာ၏)။ ။ ဆင်ခြင်သော ထိုအရိယာ သာဝကသည် ဤသို့ သိလေ၏။ တရားနာစဉ်၌ အနက် အဓိပ္ပါယ် ဒေသနာ အစဉ်ကို သဘောကျ၍ ရှင်လန်းခြင်း နှစ်သိမ့် အားရခြင်းဟူသော အရိယာ၏ ခွန်အားနှင့် ငါလဲ ပြည့်စုံပါပေသည်ဟု သိလေ၏။ ဤသောတာပန် အရိယာ သာဝကသည် ပုထုဇဉ်တို့နှင့် လုံးဝ မဆိုင်၊ အရိယာတို့နှင့်သာ ဆိုင်သော လောကုတ္တရာကို မှီ၍ ဖြစ်သော ဤသတ္တမ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကိုလဲ ရအပ်ပေ၏။ (ချိုး၍ ပြန် ဆိုသည်)

ဧဝံ သတ္တင်္ဂသမန္နာဂတဿ ခေါ ဘိက္ခဝေ အရိယ- သာဝကဿ ဓမ္မတာ သုသမနိဋ္ဌာ ဟောတိ သောတာ- ပတ္တိဖလသတ္တိကိရိယာယ၊ ဧဝံ သတ္တင်္ဂသမန္နာဂတော ခေါ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော သောတာပတ္တိဖလ- သမန္နာဂတော ဟောတိ။ (ပါဠိ၊ နိဂုံးစကား)

ရဟန်းတို့! ဤဟောခဲ့သည့်အတိုင်း မဟာပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၇)ပါးတည်းဟူသော အင်္ဂါ (၇)ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အရိယာ သာဝကသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုသော ဉာဏ် ဖြင့် အရိယာ၏ ဖြစ်မြဲရိုးရာ ဓမ္မတာသဘောကို ကောင်းစွာ အပြည့်အစုံ အစဉ်လိုက်၍ ရှာမှီးအပ်ပြီး ဖြစ်လေ၏။ ရဟန်းတို့! ဤဟောခဲ့သည့်အတိုင်း မဟာပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၇) ပါး တည်းဟူသော အင်္ဂါ (၇)ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အရိယာသာဝက သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်နှင့် ပြည့်စုံသော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ် ပေတည်း။ ။(ဤသည်ကား ဒေသနာ၏ မြန်မာပြန် နိဂုံးစကားတည်း။ ဤမဟာ ပစ္စဝေက္ခဏာဆိုင်ရာ ပါဠိအနက်တို့ကို အတိအကျ အလိုရှိလျှင် တတ်သိနားလည်သော ပုဂ္ဂိုလ်ထံမှ ယူကြပါလေ။)

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ပြီး၏။

ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံ

ကာ ဖလသမာပတ္တိတိ? ယာ အရိယဖလဿ နိရောဓေ အပ္ပ-
နာ-ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်အညီ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရအလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်း
ကင်းဆိတ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံထဲ၌ ဝင်ရောက်နေဘိသကဲ့သို့
အရိယာဖိုလ်စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ဖလသမာပတ် မည်၏။

ဤဖလသမာပတ်ကို ပုထုဇဉ်တို့သည် မရဘူးသေးသောကြောင့်
မဝင်စားနိုင်ကုန်၊ အလုံးစုံသော အရိယာတို့သည် ရပြီးဖြစ်သော
ကြောင့် ဝင်စားနိုင်ကုန်၏။ သို့သော်လဲ မိမိတို့ ရဆဲဖြစ်သော
ဖိုလ်တပါးကိုသာလျှင် ဝင်စားနိုင်ကုန်၏။ ရဘူးသော အောက်
ဖိုလ်နှင့် မရသေးသော အထက်ဖိုလ်တို့ကိုကား မဝင်စားနိုင်ကုန်။
ဤအရာတွင် “သမာဓိသိက္ခာ၌ အပြည့်အစုံ ပြုကျင့်ပြီးသော အနာ-
ဂါမ် ရဟန္တာတို့သာလျှင် ဖိုလ်ကို ဝင်စားနိုင်ကုန်၏၊ သောတာ-
ပန် သကဒါဂါမ်တို့သည်ကား သမာဓိသိက္ခာ၌ အပြည့်အစုံ မပြု
ကျင့်ရသေးသောကြောင့် မဝင်စားနိုင်ကုန်” ဟူ၍ ဆိုသော ကေစိ
ဝါဒကို ထုတ်ပြုပြီးလျှင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဤသို့ ရှင်းလင်း ဆုံးဖြတ်လေ
၏။ ပုထုဇဉ်ပင် ဖြစ်သော်လဲ မိမိရပြီးသော လောကီသမာပတ်ကို
ဝင်စားနိုင်သေး၏၊ အရိယာမှာ မိမိရပြီးဖိုလ်ကို မဝင်စားနိုင်ရန်
အကြောင်းမရှိချေ၊ ထို့ပြင် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ္တိတ္ထာယ၊ သက-
ဒါဂါမ်ဖလသမာပတ္တိတ္ထာယ ဥပ္ပါဒံ အဘိက္ခယုတီတိ ဂေါတြဘု- ဤသို့
စသော ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်ဖြင့် သောတာပတ္တိဖလသမာ
ပတ်၊ သကဒါဂါမ်ဖလသမာပတ်တို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို တိုက်
ရိုက် ဖော်ပြ၏။ သို့ဖြစ်၍ အရိယာမှန်လျှင် မိမိ၏ ဖိုလ်ကို ဝင်စား
နိုင်သည်ချည်းသာဟု ယုံမှားမရှိ ဆုံးဖြတ်အပ်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိ
မဂ်၌ မိန့်ဆို၏။ ထို့ကြောင့် အရိယာဖြစ်ပါလျက် ဖိုလ်ကို မဝင်
စားနိုင်သေးလျှင် သမာဓိနှင့်တကွ ကြွင်းသော ဣန္ဒြေတို့ အပြည့်
အစုံ မထက်သန်သေးသောကြောင့်ဟူ၍သာ ယူဆရန် ရှိတော့
၏။ ထိုသမာဓိန္ဒြေစသည်တို့ အပြည့်အစုံ ထက်သန်အောင်
ဝိပဿနာကိုသာလျှင် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် လေ့လာပွားများ

စေအပ်၏။ ထက်သန် ပြည့်စုံသောအခါ၌ ဖလသမာပတ်သို့ ရောက်ပါလတံ့။ ဖလသမာပတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ဝင်စားနိုင်ပါမှလဲ စိတ်ချသင့်ပေသည်။

ဝိပဿနာ ပနေသာ တိဝိဓာ ဟောတိ သင်္ခါရပရိဂ္ဂ-
ဏှနကဝိပဿနာ ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ နိရောဓသမာ-
ပတ္တိ ဝိပဿနာတိ၊ တတ္ထ သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှနကဝိပဿနာ
မန္တာ ဝါ ဟောတု တိက္ခာ ဝါ၊ မဂ္ဂဿ ပဒဋ္ဌာနံ ဟောတိ
ယေဝ။ ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ တိက္ခာဝ ဝဋ္ဋတိ မဂ္ဂဘာဝနာ-
သဒိသာ။ နိရောဓသမာပတ္တိဝိပဿနာ ပန နာတိမန္တ-
နာတိတိက္ခာ ဝဋ္ဋတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၄၇၊ ပဋိသံ-ဋ္ဌ ၁-၂၀၇)

ဤဝိပဿနာသည် မဂ် အလို့ငှါ သင်္ခါရတို့ကို သိမ်းဆည်းသော
ဝိပဿနာ၊ ဖိုလ် ဝင်စားခြင်းငှါ ရှုသော ဝိပဿနာ၊ နိရောဓ-
သမာပတ် အလို့ငှါ ရှုသော ဝိပဿနာဟူ၍ ၃-ပါး အပြားရှိ၏။
ထိုတွင် သင်္ခါရတို့ကို သိမ်းဆည်းသော ဝိပဿနာသည် နံ့သည်
ဖြစ်စေ၊ ထက်သည် ဖြစ်စေ၊ မဂ်၏ နီးသောအကြောင်း ဖြစ်သည်
ချည်းသာတည်း။ (ဝိပဿနာနံ့လျှင် ဒန္တာဘိညာမဂ်ကို ပြီးစေ၏၊ ထက်လျှင်
ခိပ္ပာဘိညာမဂ်ကို ပြီးစေ၏၊ ဤသည်ကား နံ့ခြင်း ထက်ခြင်း၌ အထူးတည်း၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ
၏ လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံလျှင် ဝိပဿနာသည် မဂ်၏အကြောင်း ဖြစ်သည်ချည်း သာတည်း-
ဋီကာဖွင့်)။ ။ ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ၊ ဖလသမာပတ် အတွက်
ဝိပဿနာသည်။ “သင်္ခါရရမ္မဏေပိ သတိ၊ သင်္ခါရတို့ကို အာရုံပြု
ငြားသော်လဲ။ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိ ဝိနိဝတ္တနာကာရေနေဝ ပဝတ္တ-
နတော စ၊ သင်္ခါရ အလုံးစုံတို့မှ ဆုတ်နစ်သော အခြင်းအရာ
အားဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း။ မဂ္ဂေါ ဝိယ၊ မဂ္ဂဝိထိ၌
ဖိုလ်အား ကျေးဇူးပြုသော မဂ်ကဲ့သို့။ ဝိသင်္ခါရဂတဿ ဖလဿ
ပစ္စယဘာဝတော စ၊ သင်္ခါရ ကင်းသော နိဗ္ဗာန်၌ အာရုံပြုလျက်
တည်သောဖိုလ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း”။
(ဋီကာ အကြောင်းပြ ပုဒ်များတည်း)။ မဂ္ဂဘာဝနာသဒိသာ၊
မဂ် ဘာဝနာနှင့် တူသည်ဖြစ်၍။ တိက္ခာဝေ၊ ထက်သန်သော်

သာလျှင်။ ဝဋ္ဋတိ၊ သင့်လျော်၏။ ။နိရောဓသမာပတ်အတွက်
ဝိပဿနာသည်ကား မနံ့လွန်း မထက်လွန်း အလတ်စားဖြစ်လျှင်
သင့်လျော်၏။ (မြန်မာပြန်တဝက်၊ နိဿယပြန်တဝက်)

ဤအဋ္ဌကထာတို့၌ “ဖလသမာပတ် အတွက် ဝိပဿနာသည်
ထက်သန်မှ သင့်သည်” ဟု ဆိုသောစကားမှာ ဖိုလ်ဝင်စားရန်
အားထုတ်စ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာကို ရည်၍ ဆိုအပ်သော စကား
ဖြစ်ရာ၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ...ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ
တွင် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အဖွင့်၌ အောက်ပါ စကားကိုလဲ တွေ့ရ
သောကြောင့်ပေတည်း။

သင်္ခါရုပေက္ခာယ တိက္ခဘာဝေ သတိ ကိလေသပ္ပ-
ဟာနေ သမတ္တဿ မဂ္ဂဿ သမ္ဘဝတော တဿာ တိက္ခ-
ဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝေဝစနပဒေဟိ သဟ ဒဠိ ကတွာ မူလ-
ပဒါနိ ဝုတ္တာနိ။ ဖလဿ ပန နိရုဿာဟဘာဝေန သန္တ-
သဘာဝတ္တာ မဂ္ဂါယတ္တတ္တာ စ မန္တဘူတာပိ သင်္ခါရုပေက္ခာ
ဖလဿ ပစ္စယော ဟောတီတိ ဒဿနတ္ထံ မူလပဒါနေဝ
ဝုတ္တာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ (ပဋိသံ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၂)

သင်္ခါရုပေက္ခာယ တိက္ခဘာဝေ သတိ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာ၏ ထက်
သည့် အဖြစ် ရှိလတ်သော်။ ဝါ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာ ထက်သန်လျှင်။
ကိလေသပ္ပဟာနေ သမတ္တဿ မဂ္ဂဿ သမ္ဘဝတော၊ ကိလေသာ
ကို ပယ်စွမ်းနိုင်သော မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းကြောင့်။ တဿာ
တိက္ခဘာဝ ဒဿနတ္ထံ၊ မဂ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိုသင်္ခါရု-
ပေက္ခာ၏ ထက်သည့် အဖြစ်ကို ပြုခြင်းငှါ။ ဝေဝစနပဒေဟိ သဟ၊
ဂတိ စသော ပရိယာယ်ဝေဝုတ်(၁၀)ပုဒ်တို့နှင့်တကွ။ ဒဠိ ကတွာ၊
မြဲမြံစွာ ပြု၍။ မူလပဒါနိ၊ ဥပ္ပါဒ် စသော အရင်းခံ ငါးပုဒ်တို့ကို။
ဝုတ္တာနိ၊ မဂ်ဝါရ၌ ဟောအပ်ကုန်၏။ ဖလဿ ပန၊ ဖိုလ်သည်
ကား။ နိရုဿာဟဘာဝေန သန္တသဘာဝတ္တာ စ၊ အားထုတ်
ခြင်း ကင်းသည့် အဖြစ်အားဖြင့် ငြိမ်သက်သော သဘော ရှိခြင်း
ကြောင့်၎င်း။ မဂ္ဂါယတ္တတ္တာ စ၊ ရပြီးသော မဂ်နှင့် စပ်၍ဖြစ်ပေါ်

ရခြင်းကြောင့်၎င်း ။ မန္တဘူတာပိ၊ နံ့စွာပင် ဖြစ်ငြားသော်လဲ ။
 သင်္ခါရပေက္ခာ၊ သည်။ ဖလဿ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ဖိုလ်အား
 ကျေးဇူးပြုတတ်ပေ၏။ ဣတိ ဒဿနတ္ထံ၊ ဤသို့ ပြခြင်းငှါ။ မူလပဒါနိ
 ဧဝ၊ ဥပ္ပါဒံ စသော အရင်းခံ ငါးပုဒ်တို့ကို သာလျှင်။ ဝုတ္တာနိ၊
 ဖလဿမာပတ် ဝါရ၌ ဟောအပ်ကုန်၏။ ဣတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊
 ဤသို့သိအပ်ကုန်၏။

ဖလဿမာပတ်ကို ထပ်ကာ ထပ်ကာ အကြိမ်များစွာ ဝင်စား
 နိုင်သော အခါ၌၊ ဤ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ စကားနှင့် ညီစွာ
 ပင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အလွန် မထက်သန်သော်လဲ၊ ဖိုလ်သို့
 ရောက်သွားသည်ကို မျက်မှောက်တွေ့ရ၍ ဆုံးဖြတ်နိုင်ရာ၏။

ဖိုလ်ဝင်စားခြင်း၏ အကျိုးကား။ ။လောက၌ မင်းများ နတ်များ
 သည် မိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သော
 မင်း စည်းစိမ် ချမ်းသာ၊ နတ် စည်းစိမ် ချမ်းသာတို့ကို ခံစားကုန်
 သကဲ့သို့ အရိယာတို့သည်လည်း မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သော ဖိုလ်
 ချမ်းသာ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ ဟူသော လောကုတ္တရာ ချမ်းသာကို မျက်
 မှောက်၌ပင် ခံစားခြင်း အကျိုးငှါ၊ “ဤမျှသော ကာလအတွင်း၌
 ဖိုလ်စိတ်ကိုသာ ဖြစ်စေလျက် နေမည်” ဟု ရှေးအဖို့ကပင် ပိုင်းခြား
 မိဋ္ဌာန်၍ အလိုရှိတိုင်းသော ခဏ၌ ဖလဿမာပတ်ကို ဝင်စားကုန်
 ၏။ ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ ဖြစ်ချည် ပျက်ချည်နှင့် မတည်တံ့သော
 သင်္ခါရဒုက္ခဟူသမျှမှ ကင်းဆိတ်ရာသို့ရောက်လျက် ငြိမ်းချမ်းစွာ
 နေရခြင်းအကျိုးရှိ၏။ ထို့ပြင်၊ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးခါစ ပုဂ္ဂိုလ်
 မှာ ဖိုလ်သို့ အကြိမ်ကြိမ်ရောက်ခြင်း၊ ဖိုလ်၌ ကြာမြင့်စွာ တည်ခြင်း၊
 တို့ဖြင့် ဆရာသမားနှင့်၊ သီတင်းသုံးဘော်တို့အား စိတ်ချစေရခြင်း
 အကျိုးလဲ ရှိပေ၏။

၁။ အသစ် ဖြစ်ပေါ်စေရတဲ့ တရားအထူးအဆန်း မဟုတ်၊ ရပြီး မဂ်ကိုပင် မှီ၍ ထိုနှင့်
 အလားတူစွာသာလျှင် နောက်ထပ် ဖြစ်ပေါ်လာရသော တရားဟောင်း ဖြစ်သောကြောင့်
 ဟု ဆိုလို၏။

၂။ အပိသဒ္ဓါ ဂရဟာဇောတကတည်း၊ နံ့ သော်လဲ ဖိုလ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ပါ၏။ ထက်လျှင်
 ကား ဆိုဘွယ် မရှိပြီဟု ဆိုလို၏။

ဖလသမာပတ်သို့ ရောက်ပုံ။ ။ဒွေ ခေါ် အာဂုသော ပစ္စယာ အနိ-
မိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ သမာ-
ပတ္တိယာ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ အမနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ
စ ဓာတုယာ မနသိကာရော—

ဟူသော မဟာဝေဒလ္လသုတ် ပါဠိနှင့် အညီ ရုပ် ဝေဒနာ
သညာ သင်္ခါရဝိညာဏ် ဟူသော သင်္ခါရနိမိတ် အာရုံတို့ကို ရှုမှတ်
နေစဉ်မှာပင် ထိုသင်္ခါရနိမိတ် အာရုံ အားလုံးကို စွန့်လွှတ်ပြီးလျှင်
သင်္ခါရနိမိတ် ကင်းဆိတ်လျက် ငြိမ်သက် ငြိမ်းအေးသော နိဗ္ဗာန်
ဓာတ်သို့ စိတ်ရောက် သွားသောအခါ၌ ဖလသမာပတ်သို့ ရောက်၏။
ဝင်စားပုံ အစဉ်ကို အောက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဖြင့် သိအပ်၏။

ဖလသမာပတ္တတ္ထိကေန ဟိ အရိယသာဝကေန ရဟော-
ဂတေန ပဋိသလ္လိနေန ဥဒယဗ္ဗယာဒိဝသေန သင်္ခါရာ
ပဿိတဗ္ဗာ။ တဿ ပဝတ္တာနုပုဗ္ဗဝိပဿနဿ သင်္ခါရာ-
ရမ္မဏ ဂေါတြဘု ဉာဏာနန္တရာ ဖလသမာပတ္တိဝသေန
နိရောဓေ စိတ္တံ အပေတိ။ ဖလသမာပတ္တိနိန္ဒတာယ စေတ္ထ
သေက္ခဿာပိ ဖလမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န မဂ္ဂေါ။ (၂-၃၄၂)

အရိယာ၏ဝိပဿနာသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စသည်

ဖလသမာပတ္တတ္ထိကေန အရိယသာဝကေန၊ ဖိုလ် ဝင်စားလို
သော အရိယာသာဝကသည်။ ပဋိသလ္လိနေန ရဟောဂတေန၊
အပေါင်းအဖော်မှ ဖခွါ၍ တကိုယ်တည်း ကိန်းအောင်းလျက်
ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ တည်သည် ဖြစ်၍။ သင်္ခါရာ၊ ဖြစ် ပျက်ဆဲ ရုပ်နာမ်
သင်္ခါရတို့ကို။ ဥဒယဗ္ဗယာဒိဝသေန ပဿိတဗ္ဗာ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်
စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် ရှုမှတ်အပ်ကုန်၏။

ပဝတ္တာနု ပုဗ္ဗဝိပဿနဿ၊ သင်္ခါရပေက္ခာတိုင်အောင် ဖြစ်ပေါ်
ပြီးသော ဝိပဿနာဉာဏ် အစဉ်ရှိသော။ ဝါ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်

၁။ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် ဝိပဿနာရှုလျှင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်က စ၍ ဖြစ်ပေါ်မြဲတည်း။
ထို့ကြောင့် ဤသို့ဆိုပေသည်။

အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော။ တဿ၊ ထိုအရိယာအား။ သင်္ခါရာရမ္မဏဂေါတြဘုဉ္ဇဏာနန္တရာ၊ သင်္ခါရကို အာရုံပြုသော ဂေါတြဘုဉ္ဇဏ်၏ အခြားမဲ့၌^၁။ ဖလသမာပတ္တိဝသေန၊ ဖိုလ်သို့ ရောက်သည့် အလိုအားဖြင့်။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ နိရောဓေ အပေတိ၊ သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ဝင်ရောက်၏။ စ၊ ဆက်ဦးအံ့။ ဧတ္ထ၊ ဤအရာ၌။ ဖလသမာပတ္တိနိန္ဒတာယ၊ ဖလသမာပတ်သို့ ညွတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သေက္ခဿာပိ၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား သော်လဲ။ (အပိသဒ္ဒါ ဂရဟာဇောတက၊ အသေက္ခရဟန္တာမှာ ဆိုဘွယ်မရှိ ဟူလို။) ဖလမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖိုလ်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်၏။ န မဂ္ဂေါ၊ အထက် မက်ကား မဖြစ်ပေါ်ပေ။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဝိပဿနာရှုလျှင် အဖြစ်အပျက်မှ စ၍ ထင် ပေါ်၏။ အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉ္ဇဏ်မှစ၍ အစဉ် အတိုင်း ဝိပဿနာဉ္ဇာန်များ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မကြာမီပင် သင်္ခါရပေက္ခာဉ္ဇာန် ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဖိုလ်ဝင်စားရန် ဝိပဿနာရှုသော အရိယာအား ဥဒယဗ္ဗယဉ္ဇာန်မှ စ၍ သင်္ခါရ- ပေက္ခာတိုင်အောင် ဝိပဿနာဉ္ဇာန်များ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ် ကုန်၏။ သင်္ခါရပေက္ခာ အားပြည့်သောအခါ၌ အနုလောမဉ္ဇာန် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မှတ်သိအပ်ဆဲ သင်္ခါရအာရုံကို စွန့်လွှတ်၍ သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းကင်းဆိတ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံထဲသို့ စိတ်သည် ပြေးဝင် သွားသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ထိုစိတ်၏ဖြစ်ပုံသည် ရှေးမဂ်ဖြစ်စဉ်အခါက စိတ်၏ဖြစ်ပုံနှင့် အလားတူ၏။ ရှေးကဖြစ်ဘူးသော မဂ်၏အကျိုးဖြစ် သောကြောင့်၊ ၎င်းစိတ်ကို ဖိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ရှေးကဖြစ်ဘူးသော ဖိုလ်စိတ်မျိုးကို မျှော်လင့်၍ ဝိပဿနာရှုသောကြောင့် ဖြစ်ဘူးသော ဖိုလ်စိတ်မျိုးသာ ဖြစ်ပေါ်ပေသည်။ မမျှော်အပ်သော အထက်မဂ်စိတ်

၁။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ကို မှီ၍ ဤ၌ ဂေါတြဘူ ဟု ဆိုပေသည်။ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ ကား သင်္ခါရကို အာရုံပြုသော ဤဉ္ဇာန်ကို အနုလောမဉ္ဇာန်ဟူ၍သာ ဟောတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် နောက်ပိုင်း၌ “ဂေါတြဘူတိ စေတ္ထ အနုလောမံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ ပဋ္ဌာနေ အရဟတော အနုလောမံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော၊ သေက္ခာနံ အနုလောမံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယောတိ” ဟု ဆက်၍ မိန့်ဆို ပြန်ပေသည်။

သည်ကား ထိုအခါ၌ မဖြစ်ပေါ်လာပေ။ အကယ်၍ အထက်မင်္ဂလာ ရာရန်သာ ရည်သန်မျှော်လင့်လျက် ဝိပဿနာ ရှုငြားအံ့၊ ထိုအခါ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သမ္မပ္ပဓာန်ကိစ္စ လေးချက်ကို ပြီးစေလျက် ဖြစ်သောကြောင့် ဖိုလ်အတွက်ရှုသော ဝိပဿနာမှ ထူးခြားစွာလဲ ဖြစ်၏။ အထက် အထက် ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ရှေးကလို လွယ်ကူစွာ မရောက်ဘဲလဲ ရှိတတ်၏။ ထို့ကြောင့် မဟာဋီကာ၌ “အညောယေဝ ဝိပဿနာစာရော အရိယမဂ္ဂါဝဟော၊ အညော ဖလသမာပတ္တိအာဝဟော=အရိယာမဂ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဝိပဿနာ၏ ဖြစ်ပုံက တပါးတခြားသာတည်း၊ ဖလသမာပတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဝိပဿနာ၏ဖြစ်ပုံက တပါးတခြားသာတည်း” ဟု မိန့်ဆိုပေသည်။ ထိုမဂ်အတွက် ဝိပဿနာဉာဏ် အဆင့်ဆင့်တက်၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ရင့်သန် ပြည့်စုံလျှင်ကား ရည်မျှော်အပ်သော အထက်မင်္ဂလာလျှင် ဖြစ်ပေါ်၏။ မရည်အပ်သော ဖိုလ်စိတ်မျိုးကား မဖြစ်ပေါ်တတ်ပေ။ သို့သော်လဲ အထက်မဂ်ကို ဖြစ်စေနိုင်လောက်အောင် ဉာဏ် မရင့်သေးပါမူကား သင်္ခါရပေက္ခာသာလျှင် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ ထိုသို့သောကာလ၌ ရပြီးဖိုလ်၌ ကောင်းစွာ အာလယမပြတ်သော အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရဘူးသော ဖိုလ်တရား၌ စိတ်ညွတ်မိတတ်၏။ စိတ်ညွတ်မိခြင်းကြောင့် ရဘူးဖြစ်ဘူးသော ဖိုလ်စိတ်မျိုးသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သေး၏။ ထို့ကြောင့် အထက် မဂ်ဖိုလ်အတွက် အားထုတ်လိုသော သူသည် အားထုတ်မည့် ရက်အပိုင်းအခြားအတွင်း၌ “ရပြီးသော ဖိုလ်တရားကို မဝင်စားတော့ဘူး” ဟု ကောင်းကောင်း အာလယဖြတ်ထားရာ၏။ အားထုတ်စဉ်၌ ရပြီး ဖိုလ်သို့ စိတ်မညွတ်မိစေရန်လဲ အထူး သတိပြုရာ၏။

သမာပတ်၏တည်တံ့ပုံ။ ။ တယော ခေါ် အာဂုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတော ဝိမုတ္တိယာ ဌိတိယာ၊ သဗ္ဗနိမိတ္တာနန္တ အမနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ မနသိကာရော၊ ပုဗ္ဗေ စ အဘိသင်္ခါရော—

ဟူသော မဟာဝေဒလ္လသုတ်နှင့်အညီ ငါးမိနစ်ခန့် ဆယ်မိနစ်ခန့် ဖြစ်စေ၊ ဆယ့်ငါးမိနစ်ခန့် နာရီဝက်ခန့် ဖြစ်စေ၊ တနာရီခန့် နှစ် နာရီခန့် ဖြစ်စေ၊ ထိုထက် အလွန်အယုတ် ဖြစ်စေ၊ ဖလသမာပတ်၌ တည်လိုသော အရိယာသည် ရှေးအဖို့က “ဤမျှ ကာလပတ်လုံး ဖလသမာပတ် တည်တံ့ပါစေ” ဟု ပိုင်းခြားမိဋ္ဌာန်၍၊ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်အပ်၏။ ရှုမှတ်ဆဲ၌ကား ထိုဖလသမာပတ် တည်တံ့ရန် ကြောင့်ကြမစိုက်အပ်၊ မမျှော်လင့် မတောင့်တအပ်၊ ရှုမှတ်ရုံသာ ရှုမှတ်အပ်၏။ ထိုသို့ ရှုမှတ်နေလျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အားပြည့် သောအခါ၌ ရှေးက ပိုင်းခြားမိဋ္ဌာန်ထားသည့် ကာလပတ်လုံး သင်္ခါရနိမိတ် အလုံးစုံကို အာရုံမပြုဘဲ သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း ကင်းဆိတ် သော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်၌သာလျှင် စိတ်သည် သက်ဝင်လျက် တည်နေ ၏။ ထိုသို့ ပိုင်းခြားထားသမျှ ကာလပတ်လုံး ဤဖလသမာပတ်သည် တည်တံ့လျက်ရှိ၏။ သို့သော်လဲ ဤသို့ ပိုင်းခြားထားသမျှ ကာလ ပတ်လုံး တည်တံ့ခြင်းသည် ဝိပဿနာဉာဏ် ထက်သန်၍ နိုင်နင်း သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာသာ ပြည့်စုံတတ်ပေသည်။ မထက်သန် မနိုင် နင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ပိုင်းခြားတိုင်း မပြည့်စုံသည်လည်း ရှိတတ် ပေ၏။ ရှေးအဖို့က ပိုင်းခြားမိဋ္ဌာန်မှုကို မပြုဘဲ ဝင်စားလျှင်ကား ကြာမြင့်စွာ မတည်သည်ကသာ များတတ်၏။ ဝင်စားခိုက်၌ ဖိုလ်စိတ်၏တည်ကြည်ပုံ သမာဓိဖြစ်ပုံကို ဒသ၊ ဧကဒသ အင်္ဂုတ္တရ ပါဠိတို့၌ အောက်ပါအတိုင်း ဟောတော်မူ၏။

ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါး အာကိုမျှ မသိ

ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု ဧဝံသညီ ဟောတိ “ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတံ၊ ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော သဗ္ဗပုပ္ဖိ ပဋိနိဿ- ဂ္ဂေါတဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော နိဗ္ဗာန” ဟိ။ ဧဝံ ခေါ အာနန္ဒ သိယာ ဘိက္ခုနော တထာရူပေါ သမာဓိ- ပဋိလာဘော၊ ယထာနေဝ ပထဝိယံ ပထဝိသညီ အဿ၊ န အာပသ္မိံ အာပေါသညီ အဿ၊ န တေဇသ္မိံ တေဇော- သညီ အဿ၊ န ဝါယသ္မိံ ဝါယောသညီ အဿ၊ န အာကာသာနဉ္စာယတနေ အာကာသာနဉ္စာယတနသညီ

အဿ၊ န ဝိညာဏဉ္စာယတနေ ဝိညာဏဉ္စာယတနသညီ
 အဿ၊ န အာကိဉ္စညာယတနေ အာကိဉ္စညာယတနသညီ
 အဿ၊ န နေဝသညာနာသညာယတနေ နေဝသညာ-
 နာသညာယတနသညီ အဿ၊ န ဣဓလောကေ ဣဓ-
 လောကသညီ အဿ၊ န ပရလောကေ ပရလောကသညီ
 အဿ၊ ယံပိ ဒိဋ္ဌံ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ ပတ္တံ ပရိယေသိတံ
 အနုဝိစရိတံ မနသာ၊ တတြာပိ န သညီ အဿ၊ သညီ
 စ ပန အဿာတိ။ (အံ ၃-၂၆၃-၅၂၃)

အာနန္ဒာ ဤသာသနာတော်မှာ ရဟန်းသည် ဤသို့သော
 အမှတ်သညာ ရှိ၏။ သညာဖြစ်ပုံကား... “အကြင် နိဗ္ဗာန်သည်
 သင်္ခါရအားလုံး ငြိမ်းရာလဲ ဟုတ်၏၊ ဥပဓိ ခန္ဓာ အလုံးစုံကို စွန့်
 လွှတ်ရာလဲ ဟုတ်၏၊ တဏှာကုန်ရာလဲ ဟုတ်၏၊ တပ်မက်မှု ပြယ်
 ရာလဲ ဟုတ်၏၊ သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း ကွယ်ပျောက်ရာလဲ ဟုတ်၏၊
 ဤ ချုပ်ငြိမ်းမှု နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်ပေ၏၊ ကောင်းမွန်ပေ၏” ဟု
 ဤသို့သော အမှတ်သညာရှိ၏။ (ဤမျှဖြင့် ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ အာရုံပြုပုံကို
 ပြ၏။) ။ အာနန္ဒာ သမာပတ် ဝင်စားသော ရဟန်း၏ ထိုသို့သော
 တည်ကြည်မှုကို ရခြင်းသည် ဤဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း နှလုံးသွင်းလျက်
 ဖြစ်နိုင်ပေ၏။ ယင်းသို့သော တည်ကြည်မှု ဖြစ်စဉ်မှာ ပထဝီ
 ကသိုဏ်း၌ ပထဝီဟု မှတ်မှုလဲ မရှိ၊ အာပေါကသိုဏ်း၌
 အာပေါဟု မှတ်မှုလဲ မရှိ။ တေဇောကသိုဏ်း၌ တေဇောဟု
 မှတ်မှုလဲ မရှိ၊ ဝါယောကသိုဏ်း၌ ဝါယောဟု မှတ်မှုလဲ မရှိ၊
 (ဤလေးပိုဒ်ဖြင့် ရူပဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသူ ဖြစ်သော်လဲ ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ ရူပဈာန်တို့၏
 အာရုံများသို့ စိတ်မရောက်သည်ကို ပြ၏။) ။ အပိုင်း အခြား မရှိသော
 ကောင်းကင်ပညတ်၌ အပိုင်းအခြား မရှိသော ကောင်းကင်ဟု
 မှတ်မှုလဲ မရှိ၊ အပိုင်းအခြား မရှိသော ဝိညာဏ်၌ အပိုင်းအခြား
 မရှိသော ဝိညာဏ်ဟု မှတ်မှုလဲ မရှိ၊ စိုးစဉ်းမျှ မရှိသည်၌ စိုးစဉ်းမျှ
 မရှိဟု မှတ်မှုလဲ မရှိ၊ ကုန်ပြတ်လုမတတ် သိမ်မွေ့သော သညာ၏
 အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်၌ ‘သန္တံ ပဏီတံ’ ဟု မှတ်မှုလဲ မရှိ၊
 (ဤလေးပိုဒ်ဖြင့် အရူပဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်သော်လဲ ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ အရူပဈာန်တို့၏
 အာရုံများသို့ စိတ်မရောက်သည်ကို ပြ၏။) ။ မျက်မှောက် လောက၌ မျက်

မှောက်လောကဟု မှတ်မှုလဲ မရှိ၊ မျက်ကွယ် လောက၌ မျက်ကွယ်
 လောကဟု မှတ်မှုလဲ မရှိ၊ (ဤ နှစ်ပိုဒ်ဖြင့် အဘိညာဓိတ် သာမန်စိတ်တို့ဖြင့်
 မျက်မှောက်၊ မျက်ကွယ်၊ လောကနှင့်စပ်၍ အမှတ်ရမှု ကြံသိမှု မဖြစ်သည်ကို ပြ၏။ ထို့
 ကြောင့် ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ မိမိ၏ ကိုယ်စိတ်မှစ၍ မျက်မှောက်လောက၏ အကြောင်းကိုလဲ
 အမှတ်မရပြီ၊ မသိပြီ၊ နတ်ပြည်စသော မျက်ကွယ်လောက၏ အကြောင်းကိုလဲ မစဉ်းစားမိပြီ။)
 အကြင်အာရုံကို မြင်ဘူး၏၊ ကြားဘူး၏၊ နံ စား တွေ့ထိလျက်
 ရောက်ဘူး၏၊ ကြံသိဘူး၏၊ စိတ်နှလုံးဖြင့် ရောက်ဘူး၏၊ ရှာမှီး
 ဘူး၏၊ ကျက်စားဘူး၏၊ ထိုအာရုံမျိုး၌လဲ မှတ်သားမှု မရှိ၊ (ဤအပိုဒ်ဖြင့်
 မဂ်ဖိုလ်ဖြစ်ခိုက်မှ တပါးသော ကာလမှာကဲ့သို့ တွေ့ဘူးသိဘူးသော ပရမတ် ပညတ် အာရုံ
 မျိုး၌ မကြံစည်မိ နှလုံးမသွင်းမိသည်ကို ပြ၏။) ။ သို့သော်လဲ သညာ ကင်း
 သည်ကား မဟုတ်၊ မှတ်မှု သညာလဲ ရှိ၏။ (ဤအပိုဒ်ဖြင့် သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း
 သော နိဗ္ဗာန်ကို မှတ်သိလျက် ရှိသည်ဟု ပြ၏။) ။ တခြား တ ပါးသော
 အာရုံ ဟူသမျှ၌ မှတ်သားမှု ကြံသိမှု ကင်းလျက်၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌
 သာလျှင် မှတ်မှု ကြံသိမှု ရှိသော ထိုတည်ကြည်မှု သမာဓိကို
 ရခြင်းသည် ဤ ဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း နှလုံးသွင်းလျက် ဖြစ်နိုင်ပေ
 သည်-ဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။ (ဤကား ပါဠိ၏ မြန်မာပြန်တည်း)

ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတန္တိ သန္တံ သန္တန္တိ အပ္ပေတွာ
 နိသိန္ဓဿ ဒိဝသံပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ သန္တံ သန္တံတေဝ
 ပဝတ္တတိ။ ပဏီတံ ပဏီတန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ
 ဒိဝသံပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ ပဏီတံ ပဏီတံတေဝ ပဝတ္တတိ။
 (သဗ္ဗသင်္ခါရသမထေတိ အာဒိနိပိ တဿေဝ ဝေဝ-
 စနာနိ။ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထေတိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ
 ဟိ ဒိဝသံပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထေတေဝ
 ပဝတ္တတိ။ ပေ။) နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ
 ဒိဝသံပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနံတေဝ ပဝတ္တတိတိ
 သဗ္ဗပေတံ ဖလသမာပတ္တိသမာဓိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ (၎င်း၏
 အဖွင့်အဋ္ဌကထာ ၃-၂၀၈။ ကွင်းအတွင်းက စကားများမှာ အ-ဋ္ဌ ၂-၁၀၁-
 တိကင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာမှ ယူ၍ ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ချက်များပေတည်း။)

ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတန္တိ၊ ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတံ ဟူရာ၌
 အဓိပ္ပာယ်ကား။ သန္တံ သန္တန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ၊ ငြိမ်သက်သည်

ငြိမ်သက်သည်ဟု ဝင်ရောက်လျက်နေသော အရိယာ၏။ စိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ သန္တံ သန္တံတေဝ၊ ငြိမ်သက်သည် ငြိမ်သက်သည်ဟူ၍သာလျှင်။ ဒိဝသံပိ ပဝတ္တတိ၊ တနေ့လုံးသော်လဲ ဖြစ်ပေ၏။ (ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ ငြိမ်သက်သည်ဟု ကြံခြင်း ရွတ်ဆိုခြင်းကား ရှိသည် မဟုတ်ပေသို့သော်လဲ ငြိမ်သက်သည့် အနေအားဖြင့် အာရုံပြုလျက် ဖိုလ်စိတ်၏ ဖြစ်ပုံကို သိစေလိုသောကြောင့် ဤသို့ ပြဆိုပေသည်။ ။ ဤအဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြသော အဋ္ဌကထာကို ရှေးမဂ်ဖြစ်ပုံအရာ(နာ ၂၄၅)၌ ထုတ်ပြခဲ့ပြီ၊ နောက် အပိုဒ်များ၌လဲ နည်းတူပင် သိပါလေ)။ ။

ပဏီတံ ပဏီတန္တိ၊ မရောင့်ရဲနိုင်အောင် ကောင်းမွန်သည် ကောင်းမွန်သည်ဟု။ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ၊ ဝင်ရောက်လျက်နေသော အရိယာ၏။ စိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ ပဏီတံ ပဏီတံ တေဝ၊ ကောင်းမွန်သည် ကောင်းမွန်သည်ဟူ၍သာလျှင်။ ဒိဝသံပိ ပဝတ္တတိ၊ တနေ့လုံးသော်လဲ ဖြစ်ပေ၏။ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထောတိ အာဒိနိ ပိ၊ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော အစရှိသော ပုဒ်တို့သည်လည်း။ တဿေဝ၊ သန္တပဏီတမည်သော ထိုနိဗ္ဗာန်၏ သာလျှင်။ ဝေဝစနာနိ၊ အနက်တူ အသံကွဲဖြစ်သော စကားလှယ်တို့ပေတည်း။ ဟိ၊ ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်ပုံကို ဆက်၍ ပြဦးအံ့။ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထောတိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ၊ သင်္ခါရအားလုံး ငြိမ်းသည်ဟု ဝင်ရောက်လျက်နေသော အရိယာ၏။ စိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထောတေဝ၊ သင်္ခါရအားလုံး ငြိမ်းသည်ဟူ၍သာလျှင်။ ဒိဝသံပိ ပဝတ္တတိ၊ တနေ့လုံးသော်လဲ ဖြစ်ပေ၏။ (ပေယျာလကို အနက်ဖော်ဦးအံ့။) သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါတိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ စိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ ဥပဓိခန္ဓာအလုံးစုံကို စွန့်လွှတ်သည်ဟု ဝင်ရောက်လျက်နေသော အရိယာ၏ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါတေဝ၊ ဥပဓိခန္ဓာ အလုံးစုံကို စွန့်လွှတ်သည်ဟူ၍သာလျှင်။ ဒိဝသံပိ ပဝတ္တတိ၊ တနေ့လုံးသော်လဲ ဖြစ်ပေ၏။ တဏှာက္ခယောတိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ စိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ ဆာလောင်မှုတဏှာ ကုန်ရာဟု ဝင်ရောက်လျက်နေသော အရိယာ၏ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ တဏှာက္ခယောတေဝ၊ တဏှာကုန်ရာဟူ၍သာလျှင်။ ဒိဝသံပိ ပဝတ္တတိ၊ တနေ့လုံးသော်လဲ ဖြစ်ပေ၏။ ဝိရာဂေါတိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ

စိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ တပ်မက်မှု ပြယ်ရာဟု ဝင်ရောက်လျက်နေသော အရိယာ၏ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ ဝိရာဂေါတေဝ၊ တပ်မက်မှု ပြယ် ရာဟူ၍သာလျှင်။ ဒိဝသံဝိ ပဝတ္တတိ၊ တနေလုံးသော်လဲ ဖြစ်ပေါ် ၏။ နိရောဓော နိရောဓောတိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ စိတ္တုပ္ပါ- ဒေါ၊ သင်္ခါရချုပ်ကွယ်သည် ချုပ်ကွယ်သည်ဟု ဝင်ရောက်လျက် နေသော အရိယာ၏ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ နိရောဓော နိရော- ဓောတေဝ၊ သင်္ခါရ ချုပ်ကွယ်သည် ချုပ်ကွယ်သည်ဟူ၍သာလျှင်။ ဒိဝသံဝိ ပဝတ္တတိ၊ တနေလုံးသော်လဲ ဖြစ်ပေါ်၏။ (ဤတွင် ပေယျာလဆုံးသည်) နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ စိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ သင်္ခါရဆင်းရဲ ငြိမ်းသည် ငြိမ်းသည်ဟု ဝင်ရောက် လျက်နေသော အရိယာ၏ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနံ- တေဝ၊ သင်္ခါရဆင်းရဲ ငြိမ်းသည် ငြိမ်းသည်ဟူ၍သည်လျှင်။ ဒိဝသံ- ဝိ ပဝတ္တတိ၊ တနေလုံးသော်လဲ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဧတံ သဗ္ဗံ၊ ဤအလုံးစုံကိုလဲ။ ဖလသမာပတ္တိ သမာဓိံ သန္ဓာယ၊ ဖလ သမာပတ်သမာဓိကို ရည်၍။ ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။

သမာပတ်မှ ထပုံ။ ။ဒွေ ခေါ် အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ဝုဠာနာယ၊ သဗ္ဗ- နိမိတ္တာနဉ္စ မနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ အမနသိကာရော—

ဟူသော မဟာဝေဒလ္လသုတ်နှင့်အညီ သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်း ကင်းဆိတ် သော နိဗ္ဗာန်အာရုံကို စွန့်လွှတ်၍ ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်ဟူသော သင်္ခါရနိမိတ် ငါးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုမိသော အခါ၌ ဖလသမာပတ်မှ ထ၏။ အောက်ပါမှာ ဤပါဠိ၏ အဖွင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ပေတည်း။ (၂-၃၄၃)

သဗ္ဗသင်္ခါဟိကစကား

သဗ္ဗနိမိတ္တာနန္တိ ရူပနိမိတ္တ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ- ဝိညာဏ်နိမိတ္တာနံ ကာမဉ္စ န သဗ္ဗာနေဝေတာနိ ဧကတော မနသိကာရောတိ၊ သဗ္ဗသင်္ခါဟိကဝေသေန ပနေတံ ဝုတ္တံ။

တသွာ ယံ ဘဝင်္ဂဿ အာရမ္မဏံ ဟောတိ၊ တံ မနသိ-
ကရောတော ဖလသမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။

သဗ္ဗနိမိတ္တာနန္တိ၊ အလုံးစုံသော နိမိတ်တို့ကို ဟူရာ၌။ ရူပနိမိတ္တ-
ဝေဒနာသညာသင်္ခါရဝိညာဏနိမိတ္တာနံ၊ ရုပ်အာရုံနိမိတ်၊ ဝေဒနာ-
အာရုံနိမိတ်၊ သညာအာရုံနိမိတ်၊ သင်္ခါရအာရုံနိမိတ်၊ ဝိညာဏ-
အာရုံနိမိတ်တို့ကို။ ဤကားအနက်။ စ၊ ဆက်၍ ရှင်းလင်းအံ့။
သဗ္ဗာနိ ဝေ တောနိ၊ ဤ သင်္ခါရနိမိတ် အလုံးစုံတို့ကိုသလျှင်။
ဧကတော၊ တပြိုင်နက် တပေါင်းတည်း။ ကမံ န မနသိ-
ကရောတိ၊ အကယ်၍ နှလုံးမသွင်းနိုင်သည်ကား မှန်ပေ၏။ ပန၊
သို့သော်လဲ။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန၊ သမာပတ်မှ ထသောစိတ်၏
အာရုံဖြစ်ထိုက်သော နိမိတ်အားလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ ဆိုသော
စကား၏ အလိုအားဖြင့်။ ဧတံ၊ သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ ဟူသော ဤပုဒ်ကို။
ဝုတ္တံ၊ ဟောအပ်ပေ၏။ တသွာ၊ သင်္ခါရနိမိတ် တပါးပါးကို
သာ အာရုံပြုနိုင်ခြင်း ဟူသော ထိုအကြောင်းကြောင့်။ ယံ၊ အကြင်
နိမိတ်သည်။ ဘဝင်္ဂဿ အာရမ္မဏံ ဟောတိ၊ ဘဝင်္ဂ၏ အာရုံဖြစ်၏။
တံ၊ ထိုနိမိတ်ကို။ မနသိကရောတော၊ ဘဝင်္ဂစိတ် ဖြစ်လျက် နှလုံး
သွင်းမိသော သူအား။ ဖလသမာပတ္တိ ဝုဋ္ဌာနံ၊ ဖလသမာပတ်မှ
ထခြင်း = နိုးခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

ဘဝင်္ဂစိတ် ဖြစ်ပေါ်လျှင် ဖလသမာပတ်မှ ထသည် မည်၏။
သို့သော်လဲ သာမန် အရိယာသည် ထိုဘဝင်္ဂစိတ်ကို ထင်ရှား
သိရန် ခဲယဉ်း၏။ ဘဝင်္ဂ၏ အခြားမဲ့၌ ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တို့ကို ဆင်ခြင်
မှု ဖြစ်စေ၊ တခြားတပါးကို နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်စေ၊ ရှုမှတ်မှု ဖြစ်စေ၊

၁။ နောက်ဆုံး ဖိုလ်ဇော၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဘဝင်္ဂစိတ် တခုခုသည် သင်္ခါရနိမိတ်
တပါးပါးကိုသာ အာရုံပြုပေသည်။ သင်္ခါရနိမိတ် ငါးပါးလုံးကိုကား တပေါင်းတည်း အာရုံ
မပြုပေ။ သို့သော်လဲ ဖိုလ်ဝင်စားသော အရိယာခပ်သိမ်းတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဘဝင်
အမျိုးမျိုး၏ နိမိတ်အာရုံ အလုံးစုံကို အကြွင်းမဲ့ စုံလင်စေရန် ရည်ရွယ်၍၊ သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ ဟု
ဟောတော်မူပေသည်။ ပစ္စက္ခဝိပဿနာ၏ အရာမှာလဲ ရုပ် နာမ် ခန္ဓာတပါးပါးကို
သာလျှင် အာရုံပြုနိုင်သည်၊ ရှုနိုင်သည် မှန်ပါလျက် တေဘူမက သင်္ခါရ အလုံးစုံကို ရှုသည်
ဟူ၍၎င်း၊ ခန္ဓာငါးပါးကို ရှုသည်ဟူ၍၎င်း ဤသို့စသည်ဖြင့် မိန့်ဆိုအပ်သော ပါဠိ အဋ္ဌကထာ
စကားတို့ကိုလဲ နည်းတူပင် သဗ္ဗသင်္ဂါဟိက စကားဟူ၍သာ မှတ်ရာ၏။

ဆက်၍ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဆင်ခြင်၊ နှလုံးသွင်း၊ ရှုမှတ်သော ထိုစိတ်များကိုသာလျှင် ထင်ရှား သိလွယ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုသို့သော စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်သော အခါ၌ ဖလသမာပတ်မှ ထပြီဟု မှတ်ရာ၏။

အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖိုလ် ဝင်စားရန် ရှုမှတ်လျှင် ဖိုလ်သို့လဲလျှင်မြန်စွာ ရောက်တတ်၏။ ဖိုလ်မှလဲ လျှင်မြန်စွာ ထတတ်၏။ ဖိုလ်ဖြစ်ချည်တလွဲ၊ ရှုမှတ်၊ ဆင်ခြင်ချည် တလွဲအားဖြင့် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ထိုအခါမှာ ဝင်စားမှု၌လဲ မနိုင်နင်း၊ သုတလဲမရှိသူ၊ ဖြစ်လျှင်၊ ဖိုလ်ဝင်စားဆဲမှာပင် ထိုထို အာရုံကိုလဲ ကြံသိ၊ ရှုမှတ်နိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်တတ်၏။ အရှင် မဟာမောဂ္ဂလာန် မထေရ်မြတ်၏ ထင်မှတ်ပုံမျိုးပင်ဟု ယူသင့်၏။

အရှင် မဟာမောဂ္ဂလာန် မထေရ်မြတ်က ရဟန်းတို့အား ဤသို့ပြောကြား၏။ ငါ့ရှင်တို့ ! ငါသည် သိပ္ပိနိကာ မြစ်ကမ်း၌ အာနေဇူသမာဓိကို ဝင်စားနေစဉ်မှာ မြစ်ထဲသို့ ဆင်းသက်ပြီးလျှင်၊ ပြန်တက်ကုန်သော ဆင်တို့၏ သာယာစွာ မြည်သော ဆင်သံကို ကြားရသည်ဟူ၍ ပြောကြား၏။ အာနေဇူသမာဓိဟူသည်မှာ ရူပ အရူပ စတုတ္ထဈာန် ငါးပါးသည်၎င်း၊ ထိုငါးပါးတွင် တပါးပါးကို အခြေပါဒကပြု၍ ဝင်စားအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိသည်၎င်း၊ အာနေဇူသမာဓိ မည်သည်ဟု ဥဒါန်း အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြ၏။ ဤအာနေဇူသမာဓိကို ဝင်စားခိုက်၌ကား မိုးကြိုးထစ်သံကို သော်လဲမကြားနိုင်ကောင်းချေ၊ တစ်စုံတစ်ခုကြောင့် လှုပ်ရှား ပျက်ပြယ်ခြင်း မရှိသော သမာဓိပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ထို ရဟန်းတို့က မယုံသောကြောင့် မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထားလေကုန်၏။ ထိုအခါ၌ မြတ်စွာဘုရားက အောက်ပါအတိုင်း ဆုံးဖြတ်ချက် ချတော်မူပေ၏။

မစင်ကြယ်သော ဖိုလ်သမာဓိလဲ ရှိကြောင်း

အတ္ထေသော ဘိက္ခဝေ သမာဓိ၊ သော စ ဒေါ အပရိသုဒ္ဓေါ = ရဟန်းတို့ ! မောဂ္ဂလာန် ဝင်စားအပ်သော ထို အာနေဇူသမာဓိ

သည်ကား ဟုတ်ပေ၏။ သို့သော်လဲ ထိုသမာဓိသည်ကား အပြည့်အစုံ ကောင်းစွာ မစင်ကြယ်ပေ။ (အာနေဉ္ဇသမာဓိက တလွဲ၊ သာမန်စိတ်က တလွဲအားဖြင့် ရောနှောလျက် ရှိသောကြောင့် ဆင်သံကိုကြားရပေသည်ဟု ဆိုလိုပေ၏။)

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန် မထေရ်မြတ်သည် ရဟန်းပြု၍ ခုနစ်ရက်မြောက်၌ ရဟန္တာ ဖြစ်တော်မူ၏။ ရဟန္တာ ဖြစ်ပြီးစ ထိုကာလ၌ သမာပတ်တို့ကို ဝသီ ငါးပါးဖြင့် မနိုင်နင်းသေးမီ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စား၍ ထိုဈာန်မှ ထခိုက်၌ ဆင်သံကို ကြားရ၏။ ဤသို့ ဈာန်မှ ထခိုက်၌ ကြားသည်ကိုပင် သမာပတ် ဝင်စားဆဲ၌ ကြားသည်ဟု ထင်မှတ်တော်မူကြောင်းကို ဝိနည်း အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဤ၌ စတုတ္ထဈာန် ဟု သာမန် ဆိုသော်လဲ ရဟန္တာ ဖြစ်ပြီးစ၌ ဝင်စားအပ်သော ဈာန် ဖြစ်သောကြောင့် အရဟတ္တဖိုလ် စတုတ္ထဈာန်ကိုသာ ယူသင့်၏။

အထူး ကောက်နုတ်ချက်။ ။ ပြခဲ့သော ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဆိုင်ရာ စကားထဲမှ “ဈာန်မှ ထခိုက်၌ ဆင်သံကို ကြားသည်၊ ဤသို့ကြားသည်ကိုပင် သမာပတ် ဝင်စားဆဲ၌ ကြားသည်ဟု ထင်မှတ်သည်” ဟူသော စကားတို့ဖြင့် သမာပတ်မှ ထသော အခါ၌ ရှေးဦးစွာ ပစ္စဝေက္ခဏာ မဖြစ်မူ၍ တပါးသော သိမှု နှလုံးသွင်းမှုများလဲ ဖြစ်တတ်သေးသည်ဟု သိအပ်၏။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ချင်း အဆင့်အတန်းချင်း တူသော်လဲ အလိုရှိတိုင်းသော ခဏ၌ဖိုလ်ဝင်စားနိုင်ခြင်း၊ မဝင်စားနိုင်ခြင်း အားဖြင့် ထူးခြားသေးသည်ကို အောက်ပါ ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာဖြင့် သိအပ်၏။

သတတဝိဟာရီ နှင့် နောသတတဝိဟာရီ

ဒွေ ဟိ ဒီဏာသဝါ သတတဝိဟာရီ၊ နောသတတဝိဟာရီ၊ စ။ တတ္ထ သတတဝိဟာရီ ယံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ ကတွာပိ ဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကောတိ။ နောသတတဝိဟာရီ ပန အပ္ပမတ္တကောပိ ကိစ္စေ ကိစ္စပ္ပသုတော ဟုတွာ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတုံ န သက္ကောတိ။ (မ-ဋ္ဌ ၄-၄၆)

ဒီဏာသဝါ၊ ရဟန္တာတို့သည်။ သတတဝိဟာရီ၊ မပြတ်မစဲ သမထ ဝိပဿနာဖြင့် နေလေ့ရှိသော သတတဝိဟာရီ ပုဂ္ဂိုလ်၎င်း။ နော သတတဝိဟာရီ စ၊ မပြတ်မစဲ သမထ ဝိပဿနာဖြင့် နေလေ့မရှိသော နောသတတဝိဟာရီ ပုဂ္ဂိုလ်၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဒွေ၊ နှစ်မျိုးတို့တည်း။ တတ္ထ၊ ထို နှစ်မျိုးတို့တွင်။ သတတဝိဟာရီ၊ ဘာဝနာဖြင့် မပြတ် နေလေ့ရှိသော ရဟန္တာသည်။ ယံကိဉ္စိ ကမ္မံ ကတွာပိ၊ တစုံတခုသော အမှုကို ပြုပြီး၍သော်လဲ။ ဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတံ သက္ကောတိ၊ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်ပေ၏။ (ကတွာပိဉ္စိ အပိသဒ္ဓါသည် သမ္ဘာဝနာဇောတကတည်း၊ အမှုကြီးငယ် တစုံတခုကို ကြောင့်ကြစိုက်ထုတ် ပြုလုပ်ပြီးမှသော်လဲ ဖိုလ်ကို ဝင်စားနိုင်သေး၏၊ ဘာကိုမျှ မလုပ်ရဘဲ အေးအေးသာသာ နေစဉ်၌ ဝင်စားနိုင်သည်မှာ ဆိုဘွယ်မရှိပြီဟု ဆိုလို၏)။ ။ နောသတတဝိဟာရီ ပန၊ ဘာဝနာဖြင့် မပြတ်နေလေ့ မရှိသော ရဟန္တာသည်ကား။ အပ္ပမတ္တကေပိ ကိစ္စေ၊ ကိစ္စအသေးအငယ်မျှ ၌သော်လဲ။ ကိစ္စပ္ပသုတော ဟုတွာ၊ ပြုလုပ် အားထုတ်ပြီးသည် ဖြစ်၍၊ ပြုလုပ် အားထုတ်ပြီးလတ်သော်။ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတံ၊ ဖလသမာပတ်သို့ ဝင်ရောက်ခြင်းငှါ။ န သက္ကောတိ၊ မစွမ်းနိုင် တော့ချေ။ ။ (ဤ၌ အပိသဒ္ဓါသည် ဂရဟာဇောတကတည်း။ မပြောပလောက်တဲ့ ကိစ္စကလေးကို သော်လဲ ပြုလုပ်ရလျှင်၊ ဖိုလ်သို့ ရောက်အောင် မဝင်စားနိုင်တော့ပြီ၊ ကိစ္စ အကြီးအကျယ်ကို ပြုလုပ်ရ၍ မဝင်စားနိုင်သည်မှာ ဆိုဘွယ် မရှိပြီ ဟုဆိုလို၏။)

ထို အဋ္ဌကထာ၌ပင် သာမဏေဝတ္ထုကိုလဲ ဤသို့ထုတ်ပြန်။ တပည့် သာမဏေတပါးနှင့် ဆရာမထေရ်ကြီးတပါး တောကျောင်း၌ နေကြရာတွင် မထေရ်ကြီးမှာသာ နေရာရ၍ သာမဏေမှာ နေရာ မရဘဲ ဖြစ်နေသတဲ့။ မထေရ်ကြီးမှာ တပည့်သာမဏေ၏ နေရာမရ ခြင်းကို ကြံစည်လျက် ရှိသောကြောင့်၊ ထိုဝါတွင်းမှာ တနေ့မျှ ဖိုလ် မဝင်စားနိုင်ဘူးတဲ့။ တပည့် သာမဏေမှာ မူကား ဝါတွင်းသုံးလ ပတ်လုံး ဖိုလ်ဝင်စားခြင်း ဟူသော ပျော်မွေ့ခြင်းဖြင့် အချိန် ကုန်စေ သတဲ့။ ဝါကျွတ်သော အခါမှာ သာမဏေက “အရှင်ဘုရား! တော ကျောင်းမှာနေရတာ သင့်လျော်ပါရဲ့လား”ဟု မေးလျှင်၊ မထေရ် ကြီးက “ငါ့မှာတော့ မသင့်လျော်ပါဘူးကွယ်”ဟု ဖြေဆိုသတဲ့။ ဤဝတ္ထု၌ သာမဏေသည် သတတဝိဟာရီ ရဟန္တာပေတည်း။

ထို့ကြောင့်၊ နေရာမရငြားသော်လဲ ဖိုလ်ကို အလိုရှိတိုင်း ဝင်စားနိုင်ပေသည်။ ဆရာ မထေရ်ကြီးသည်ကား နောသတတဝိဟာရီ ရဟန္တာပေတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ တပည့်၏နေရာအတွက် ကြံစည်ကြောင့်ကြ ဗျာပါရ ဖြစ်ရုံမျှဖြင့် သမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ဘဲ ရှိလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ‘ဖလသမာပတ်ကို အလိုရှိတိုင်းသော ခဏ၌ ဝင်စားလိုသော အရိယာသည် သတတဝိဟာရီ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်စေရန် ဝိပဿနာအလုပ်ကို မပြတ်အားထုတ်လျက် နေထိုင်ရာ၏။

ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံ ပြီး၏။

* နိဗ္ဗာန် ကထာ

ယခုအခါ၌ မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အကျဉ်း အားဖြင့် ဖော်ပြပါအံ့။ နိဗ္ဗာန်ဟူသည်မှာ ဘုံနန်း ပြာသာဒ်ကြီးလဲ မဟုတ်၊ မြို့ကြီး ပြည်ကြီးလဲ မဟုတ်၊ အလင်းရောင် အဝင်းရောင် လဲ မဟုတ်၊ အကြည်ဓာတ် အအေးဓာတ်လဲ မဟုတ်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ...ထို ဘုံနန်း ပြာသာဒ် မြို့ ပြည် အလင်းရောင် အဝင်းရောင် အကြည်ဓာတ် အအေးဓာတ်များသည် အသိတ ပရမတ်တရား မဟုတ်၊ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပညတ်တရား၊ သိတ ပရမတ်တရားများသာ ဖြစ်သောကြောင့် ပေတည်း။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား...အသိတ ပရမတ်တရား ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် သန္တိလက္ခဏာ-ဟုခေါ်သော, “ကိလေသာ, ဝဋ်ဆင်းရဲ တို့၏ ငြိမ်းခြင်း=ကင်းဆိတ်ခြင်း” သဘောမျှသာတည်း။ ဝိသင်္ခါရ-ဟူသည်နှင့်အညီ, မပြတ်ဖြစ်ပျက်လေ့ရှိသော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့၏ လုံးဝကင်းခြင်း မရှိခြင်း သဘောမျှသာတည်း။ သင်္ခါရကင်း၍ သင်္ခါရတို့မှ ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန် ကို သင်္ခါရ၏အမည်တို့မှ ပြောင်းပြန်ပြု၍လဲ ဟောပြုအပ်ပေသည်။ အောက်ပါမှာ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်ပေတည်း။

ဥပ္ပါဒေါ သင်္ခါရာ၊ အနုပ္ပါဒေါ နိဗ္ဗာနံ။
ပဝတ္ထံ သင်္ခါရာ၊ အပ္ပဝတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ။
နိမိတ္တံ သင်္ခါရာ၊ အနိမိတ္တံ နိဗ္ဗာနံ။
အာယူဟနာ သင်္ခါရာ၊ အနာယူဟနာ နိဗ္ဗာနံ။
ပဋိသန္ဓိ သင်္ခါရာ၊ အပ္ပဋိသန္ဓိ နိဗ္ဗာနံ။ ။(ပဋိသံ-၅၇)

ဥပ္ပါဒေါ၊ ဖြစ်ခြင်းရှိသော တရားသည်။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတရား တို့ပေတည်း။ အနုပ္ပါဒေါ၊ ဖြစ်ခြင်းကင်းသော တရားသည်။

* မှတ်ချက်။ ။ နိရ်+ဝါန-ပုဒ်ရင်းဖြင့် ပြီးသော နိဗ္ဗာနပုဒ်၌ ရ်-ကြောင့် ကကြီး ပြန်လျက် နိဗ္ဗာဏဟူ၍လည်း ရှိသင့်၏။ သို့သော် ပိဋကပါဠိမှ အများနှင့်ညီစေရန် ဤ၌ ကကြီးမပြန်ဘဲ ပကတိအတိုင်း ထားသည်။

နိဗ္ဗာန်၊ နိဗ္ဗာန်ပေတည်း။ ပဝတ္တံ၊ မပြတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်အစဉ်
 သည်။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတို့ပေတည်း။ အပ္ပဝတ္တံ၊ မပြတ်ဖြစ်သော
 ရုပ်နာမ်အစဉ်ကင်းသော တရားသည်။ နိဗ္ဗာန်၊ နိဗ္ဗာန်ပေတည်း။
 နိမိတ္တံ၊ ပုံသဏ္ဍာန် အထည်ကိုယ် ရှိသလိုပင် ထင်ပေါ်သော
 တရားသည်။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတို့ပေတည်း။ အနိမိတ္တံ၊ ပုံသဏ္ဍာန်
 အထည်ကိုယ် ရှိသလို မထင်ပေါ်သော တရားသည်။ နိဗ္ဗာန်၊
 နိဗ္ဗာန် ပေတည်း။ အာယူဟနာ၊ ချမ်းသာ ကောင်းစားရန်
 ရည်သန်၍ အားထုတ်ခြင်းသည်။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရ တို့ပေတည်း။
 အနာယူဟနာ၊ အားထုတ်ခြင်းကင်းသော တရားသည်။ နိဗ္ဗာန်၊
 နိဗ္ဗာန်ပေတည်း။ ပဋိသန္ဓိ၊ ရှေးဘဝ ရှေးစိတ်နှင့် စပ်၍ ဖြစ်ခြင်း
 သည်။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတို့ပေတည်း။ အပ္ပဋိသန္ဓိ၊ စပ်၍ ဖြစ်ခြင်း
 ကင်းသော တရားသည်။ နိဗ္ဗာန်၊ နိဗ္ဗာန်ပေတည်း။

ဤပါဠိတို့ဖြင့် “ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ခြင်း၊ မပြတ်ဖြစ်ခြင်း၊ ပုံသဏ္ဍာန်
 အထည်ကိုယ် ရှိသလိုပင် ထင်ပေါ်ခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်း၊ ရှေးစိတ်
 နှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသော” ရုပ် နာမ် သင်္ခါရ တို့၏ လုံးဝ
 ကင်းငြိမ်းသော သဘောကို နိဗ္ဗာန် ဟု ပြ၏။ သို့ဖြစ်၍ “နိဗ္ဗန္တိ
 ဓိရာ၊ နိဗ္ဗာပေန္တိ ရာဂဂ္ဂိံ၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ ပရိနိဗ္ဗာတု သုဂတော၊
 ပရိနိဗ္ဗာယေယျ၊ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ အန္တရာ ပရိ-
 နိဗ္ဗာယိ၊ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနံ” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပါဠိ
 အဋ္ဌကထာတို့၌ ထင်ရှားသော ဓာတုသိဒ္ဓ ပုဒ်တို့ကိုလဲ ထောက်၍
 နိဗ္ဗာနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို အောက်ပါအတိုင်းလဲ ပြုသင့်ပေ၏။

နိဗ္ဗာတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ဧတ္တာတိ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ဧတသ္မိံ
 အဓိဂတေ တိ ဝါ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာယတေ ဝါ နိဗ္ဗာနံ။

ဧတ္ထ၊ ဤအသင်္ခတ ဓာတ် သဘော၌။ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ၊ ဝဋ္ဋသုံးပါး
 တည်းဟူသော ဆင်းရဲသည်။ နိဗ္ဗာတိ၊ ငြိမ်း၏။ ဣတိ၊ ဤသို့
 ဝဋ္ဋဆင်းရဲ ငြိမ်းရာ ဖြစ်သော သတ္တိကြောင့်။ တံ၊ ထို အသင်္ခတ
 ဓာတ်သဘောသည်။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန် မည်၏။ ဝဋ္ဋဆင်းရဲငြိမ်းရာ
 ဟု ဆိုလို၏။ ။ဝါ၊ တနည်းကား။ ဧတသ္မိံ၊ ဤအသင်္ခတ ဓာတ်
 သဘောကို။ အဓိဂတေ၊ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သည် ရှိသော်။ ဝဋ္ဋ-

ဒုက္ခံ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲသည်။ နိဗ္ဗာတိ၊ ငြိမ်း၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဝဋ် ဆင်းရဲ ငြိမ်းကြောင်းဖြစ်သောသတ္တိကြောင့်။ တံ၊ ထို အသင်္ခတဓာတ် သဘောသည်။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန် မည်၏။ ဝဋ်ဆင်းရဲ ငြိမ်းကြောင်း တရား ဟု ဆိုလို၏။ ဝါ၊ တနည်းကား။ နိဗ္ဗာယတေ၊ ငြိမ်းခြင်း။ နိဗ္ဗာနံ၊ ငြိမ်းခြင်းသဘော။ ရုပ် နာမ် သင်္ခါရ ဟူသော ဝဋ်ဆင်းရဲ တို့၏ ဧကန် စင်စစ် မဖြစ်ပေါ် လာတော့ဘဲ ငြိမ်းခြင်းသဘော၊ မရှိခြင်း သဘော၊ ဟု ဆိုလို၏။

ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ ဝဋ်ဆင်းရဲ ဟူသမျှ၏ ငြိမ်းရာ၊ ငြိမ်းကြောင်း ငြိမ်းခြင်း သဘော ဟု ဆိုအပ်သော ထို နိဗ္ဗာန်သည် အတဏှာ-ဝစရော-ဟူသည်နှင့် အညီ ကြံစည် စဉ်းစားရုံမျှဖြင့် သိနိုင်သော အဘာဝ ပညတ်ကား မဟုတ်ပေ။ ဂမ္ဘီရော ဒုဒ္ဒသော ဟူသည်နှင့် အညီ နက်လဲ အလွန်နက်နဲ၏။ ပကတိဉာဏ်ဖြင့် သိလဲ မသိနိုင်ပေ။ ပဏ္ဍိတဝေဒနီယောတိ သမ္မာပဋိပဒံ ပဋိပန္နေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ ဝေဒိတဗ္ဗော = ဝိပဿနာ အကျင့်မှန်ကို ကျင့်ကုန်၍၊ မဂ်၊ ဖိုလ် ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံ သော ပညာရှိတို့သည် သာလျှင် မျက်မှောက် သိမြင်အပ်သော အသင်္ခတ ပရမတ် တရားပေတည်း။ တဏှာ၏ အာရုံကား မဟုတ်၊ ထိုကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သည် ဝါနမည်သော တဏှာမှလဲ ထွက်မြောက် ၏။ တဏှာမရှိရာ တဏှာကင်းရာလဲ ဖြစ်၏။ ထို နိဗ္ဗာန်ကို မဂ် ဉာဏ်ဖြင့် သိလျှင် သိသူ၏ သန္တာန်၌ တဏှာသည် ကင်းငြိမ်း၏။ ထိုကြောင့် “ဝါနံ ဝုစ္စတိ တဏှာ၊ ယော ရာဂေါ-ပေ-လောဘော အကုသလမူလံ၊ ဝါနပ္ပဟာနံ ဝါနရူပသမံ ဝါနပဋိနိဿဂ္ဂံ ဝါန-ပ္ပဋိပဿဒ္ဓိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ” ဟူသော စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ၊ “တဏှာယ ဝိပုဟာနေန၊ နိဗ္ဗာနံ ဣတိ ဝုစ္စတိ” ဟူသော သုတ္တနိပါတ်ပါဠိ၊ စသည်တို့ကိုလဲ မှီ၍ နိဗ္ဗာနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို အဋ္ဌကထာတို့၌ အောက်ပါအတိုင်းလဲ ပြဆိုတော်မူကုန်၏။

ဝါနတော နိက္ခန္တံ နိဗ္ဗာနံ၊ နတ္ထိ ဝါနံ ဧတ္ထာတိ ဝါ နိဗ္ဗာနံ၊
 နတ္ထိ ဝါနံ ဧတသ္မိံ အဓိဂတေတိ ဝါ နိဗ္ဗာနံ။

ဝါနတော၊ ထိုထိုဘဝနှင့်ဘဝတပါး၊ အကျိုးနှင့် ကံ ကို တွဲစပ် တတ်သော တဏှာမှ။ နိက္ခန္တံ၊ ထွက်မြောက်သည်တည်း။ နိဗ္ဗာနံ၊

တဏှာမှထွက်မြောက်သော တရား။ ။ဝါ၊ တနည်းကား၊ ဧတ္ထ၊ ဤအသင်္ခတ ဓာတ်သဘော၌။ ဝါနံ၊ တဏှာသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဣတိ၊ ထိုကြောင့်။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန် မည်၏။ တဏှာ မရှိရာ၊ တဏှာ ကုန် ကင်းရာတရားဟု ဆိုလို၏။ ဝါ၊ တနည်းကား။ ဧတသ္မိံ၊ ဤအသင်္ခတ ဓာတ် သဘောကို။ အဓိဂတေ၊ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သည်ရှိသော်။ ဝါနံ၊ တဏှာသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဝါ၊ မဖြစ်။ ဣတိ၊ ထိုကြောင့်။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန်မည်၏။ တဏှာမရှိကြောင်း၊ တဏှာကင်းငြိမ်း ကြောင်းတရားဟု ဆိုလို၏။ တရားကိုယ်အားဖြင့်ကား ရုပ် နာမ် သင်္ခါရ ဝဋ်ဆင်းရဲဟူသမျှတို့၏ ငြိမ်းခြင်း ကင်းဆိတ်ခြင်းသဘော ကိုသာ ရ၏။

ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ ဝဋ်ဆင်းရဲဟူသမျှတို့၏ ကင်းငြိမ်းခြင်းသဘော မျှသာဖြစ်သော ထိုနိဗ္ဗာန်သည် အနိမိတ္တပစ္စုပ္ပန်-ဟူသည်နှင့်အညီ နိမိတ်ပုံသဏ္ဍာန် အထည်ခြိမ် ကင်းသည့် အနေအားဖြင့်သာလျှင် အရိယာ၏ ဉာဏ်၌ ရှေးရှုထင်ပေ၏။ ထိုကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို သိပြီးသောသူပင် ဖြစ်သော်လဲ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို “မည်သို့သော အဆင်း အရောင် ပုံသဏ္ဍာန် ရှိသည်” ဟူ၍၎င်း၊ “မည်သည့် အရာဝတ္ထု နှင့် တူသည်” ဟူ၍၎င်း မပြောပြနိုင်ပေ။ မပြတ် ဖြစ်ပျက်လေ့ရှိ သော ရုပ် နာမ် သင်္ခါရတို့၏ လုံးဝ မပေလိာဘဲ ချုပ်ငြိမ်းကင်း ဆိတ်သည့် အနေအားဖြင့်သာလျှင် သိလဲ သိရ၏။ ပြောလဲ ပြော ပြနိုင်ပေ၏။ ထိုကြောင့် မိလိန္ဒပဉ္စာ၌ ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

အပ္ပဋိဘာဂံ မဟာရာဇ နိဗ္ဗာနံ၊ န သက္ကာ နိဗ္ဗာနဿ ရူပံ ဝါ သဏ္ဍာနံ ဝါ ဝယံ ဝါ ပမာဏံ ဝါ၊ ဩပဓမ္မန ဝါ ကာရဏေန ဝါ ဟေတုနာ ဝါ နယေန ဝါ ဥပ- ဒဿယိတုံ။ (မိလိန္ဒ ၃၀၃)

မဟာရာဇ၊ မြတ်သော မိလိန္ဒမင်းကြီး။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန်သည်။ အပ္ပဋိဘာဂံ၊ တူသောအဖို့ ဥပမာ မရှိပေ။ နိဗ္ဗာနဿ၊ နိဗ္ဗာန်၏။ ရူပံ ဝါ၊ အဆင်းအရောင်ကို၎င်း။ သဏ္ဍာနံ ဝါ၊ ပုံပန်းသဏ္ဍာန် ကို၎င်း။ ဝယံ ဝါ၊ အယွယ်အစားကို၎င်း။ ပမာဏံ ဝါ၊ အတိုင်း

အရှည်ကို၎င်း။ ဩပဓမ္မန ဝါ၊ ဥပမာဖြင့်သော်၎င်း။ ကာရဏေ-
 န ဝါ၊ ဥပတ္တန္တက အကြောင်းဖြင့်သော်၎င်း။ ဟေတုနာ ဝါ၊
 ဇနကအကြောင်းဖြင့်သော်၎င်း။ နယေန ဝါ၊ သိကြောင်းနည်း
 ဖြင့်သော်၎င်း။ ဥပဒဿယိတုံ၊ ဆောင်ကပ်၍ ဖော်ပြခြင်းငှါ။
 န သက္ကာ၊ မစွမ်းနိုင်ပေ။

နိဗ္ဗာန်နှင့် အဘာဝပညတ် မတူကြောင်း

သင်္ခါရတို့၏ ငြိမ်းခြင်း ကင်းဆိတ်ခြင်း မဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိခြင်း
 သဘောကို နိဗ္ဗာန်ဟူ၍၎င်း၊ ထိုနိဗ္ဗာန်မှာ အဆင်းအရောင် ပုံ
 သဏ္ဍာန် အယွယ်ပမာဏ မရှိဟူ၍၎င်း၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အကြောင်း
 ဥပမာတို့ဖြင့် ပေါ်လွင်အောင် မပြနိုင်ဟူ၍၎င်း ဆိုသောကြောင့်
 “နိဗ္ဗာန် ဟူသည်မှာ ‘ဘာမျှ မရှိ’ဟု ဆိုအပ်သော အဘာဝပညတ်
 နှင့် အတူတူပင်”ဟု ထင်မှတ်ဖွယ်ရှိ၏။ သို့သော်လဲ နိဗ္ဗာန်သည်
 ကား ‘ဘာမျှ မရှိ’ဟု ဆိုအပ်သော အဘာဝပညတ်ကဲ့သို့ လုံးဝ
 မရှိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ သင်္ခါရတို့၏ ငြိမ်းခြင်း ကင်းဆိတ်ခြင်း
 မဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိခြင်းသဘောအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်သာ
 တည်း။ ထင်ရှားရှိသောကြောင့်ပင်လျှင် ထိုသင်္ခါရငြိမ်းခြင်းသ
 ဘောကို မျက်မှောက်တွေ့သိလျက် မဂ်တရား၊ ဖိုလ်တရား ဖြစ်ပေါ်
 နိုင်ပေသည်။ ရဟန္တာ၏ ရုပ် နာမ်အစဉ်သည်လည်း ပရိနိဗ္ဗာန်
 စုတိမှ နောက်ကာလ၌ လုံးဝ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိဘဲ ပြတ်စဲချုပ်ငြိမ်း
 နိုင်ပေသည်။ အောက်ပါမှာ ပရမတ္ထ = မျက်မှောက်သိအားဖြင့်
 နိဗ္ဗာန် ထင်ရှားရှိပုံကို စိစစ်ဖော်ပြသော ဥဒါန်း၊ ဣတိဂုတ်ပါဠိ
 တော်ပေတည်း။

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အဇာတံ အဘူတံ အကတံ အသင်္ခ-
 တံ၊ နော စေတံ ဘိက္ခဝေ အဘဝိဿ အဇာတံ အဘူတံ
 အကတံ အသင်္ခတံ၊ နယိမ ဇာတဿ ဘူတဿ ကတဿ
 သင်္ခတဿ နိဿရဏံ ပညာယေထ။ ယသ္မာ စ ခေါ
 ဘိက္ခဝေ အတ္ထိ အဇာတံ အဘူတံ အကတံ အသင်္ခတံ၊
 တသ္မာ ဇာတဿ ဘူတဿ ကတဿ သင်္ခတဿ နိဿ-
 ရဏံ ပညာယတိ။ (၁၇၀၊ ၂၂၀)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ အဇာတံ၊ မဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်သည်။ ဝါ၊
 ဖြစ်ခြင်းကင်းသော နိဗ္ဗာန်သည်။ အဘူတံ၊ ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်
 သော နိဗ္ဗာန်သည်။ အကတံ၊ အကြောင်းတစုံတခုက မပြုအပ်
 သော နိဗ္ဗာန်သည်။ အသင်္ခတံ၊ အကြောင်းများစွာ ညီညွတ်၍
 မပြုအပ်သော နိဗ္ဗာန်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိပေ၏။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။
 အဇာတံ၊ မဖြစ်သော။ အဘူတံ၊ ထင်ရှား မဖြစ်သော။ အကတံ၊
 အကြောင်းတစုံတခုက မပြုအပ်သော။ အသင်္ခတံ၊ အကြောင်း
 များစွာ ညီညွတ်၍ ပြုအပ်သည် မဟုတ်သော။ ဧတံ၊ ဤနိဗ္ဗာန်
 တရားသည်။ နော စေ အဘဝိဿ၊ အကယ်၍ မရှိငြားအံ့။ ဧဝံ
 သတိ၊ ဤသို့ မရှိပါလျှင်။ ဣမ၊ ဤလောက၌။ ဇာတဿ၊ ဖြစ်
 သော။ ဘူတဿ၊ ထင်ရှားဖြစ်သော။ ကတဿ၊ အကြောင်း
 တရားက ပြုအပ် ဖြစ်စေအပ်သော။ သင်္ခတဿ၊ အကြောင်းများစွာ
 ညီညွတ်၍ပြုအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ် တရား၏။ နိဿရဏံ၊
 မဖြစ်ခြင်း ကင်းပြတ်ခြင်း တည်းဟူသော ထွက်သွားခြင်းသည်။ န
 ပညာယေထ၊ မထင်ရှားနိုင်လေရာ။ ဝါ၊ မသိအပ်နိုင်လေရာ။
 (အပ္ပဝတ္တိ အပဂမော နိဿရဏံ-အဋ္ဌကထာ)။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ အဇာတံ၊
 မဖြစ်သော။ အဘူတံ၊ ထင်ရှား မဖြစ်ပေါ်သော။ အကတံ၊
 အကြောင်းတရားက ပြုအပ်သည်လည်း မဟုတ်သော။ အသင်္ခတံ၊
 အကြောင်းများစွာ ညီညွတ်၍ ပြုအပ် သည်လည်း မဟုတ်သော
 နိဗ္ဗာန် = အငြိမ်းဓာတ် တရား သည်။ ခေါ၊ စင်စစ်။ ယသ္မာ၊
 အကြံကြောင့်။ အတ္ထိ၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိပေ၏။ တသ္မာ၊
 ထိုသို့နိဗ္ဗာန် = အငြိမ်းဓာတ်တရား ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား ရှိခြင်း
 ကြောင့်။ ဇာတဿ၊ ဖြစ်သော။ ဘူတဿ၊ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သော။
 ကတဿ၊ အကြောင်း တရားက ပြုအပ်သော။ သင်္ခတဿ၊
 အကြောင်းများစွာ ညီညွတ်၍ ပြုအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်
 တရား၏။ နိဿရဏံ၊ မဖြစ်ပေါ်ခြင်း ကင်းပြတ်ခြင်းတည်းဟူသော
 ထွက်သွားခြင်း ကုန်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဝါ၊ ကို။ ပညာယတိ၊ ထင်ရှား
 ပေ၏။ ဝါ၊ သိအပ်ပေ၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့၏ မဖြစ်ပေါ်လာဘဲ ငြိမ်းခြင်း တည်းဟူသော နိဗ္ဗာန်ဇာတ်သည် ရုပ် နာမ် တရားတို့ကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိသောကြောင့် အဇာတ, အဘူတ, မည်၏။ အကြောင်းတရားက မပြုအပ်သောကြောင့် အကတ မည် ၏။ အကြောင်းများစွာ ညီညွတ်၍ ပြုအပ်သည့် တရား မဟုတ်သော ကြောင့် အသင်္ခတ မည်၏။ ထို နိဗ္ဗာန် = အငြိမ်းဇာတ် တရား မရှိ ပါမူ မပြတ် ဖြစ် ပျက်နေသော ရုပ်နာမ် ခန္ဓာ အစဉ်၏ ပြတ်စဲခြင်း မည်သည် မရှိနိုင်တော့ပြီ။ သို့သော်, ထို အငြိမ်းဇာတ် တရားသည် အဘာဝ ပညတ်ကဲ့သို့ မရှိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ မဂ်ဖိုလ်၏ မျက်မှောက် အာရုံ ဖြစ်လျက် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိပေ၏။ ထင်ရှားရှိသောကြောင့်ပင်လျှင် မှန်ကန်စွာ ကျင့်သူ၏သန္တာန်၌ မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ် ခန္ဓာ အစဉ်သည် ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိမှ နောက်ကာလ၌ တဖန်မဖြစ်ပေါ်လာတော့ဘဲ အမြဲတမ်း ငြိမ်းသွားနိုင်ပေသည်။ ထိုသို့သော ငြိမ်းခြင်း ထင်ရှားရှိနိုင်ပေသည် ဟု ဆိုလို၏။ ဉာဏ် သက်ဝင်နိုင်ပါစေ။

အတ္တိ ဘိက္ခဝေ တဒါယတနံ၊ ယတ္ထ နေဝ ပထဝီ န အာပေါ န တေဇော န ဝါယော န အာကာသာနဉ္စာယတနံ န ဝိညာဏဉ္စာယတနံ န အာကိဉ္စညာယတနံ န နေဝသညာ နာသညာယတနံ နာယံ လောကော န ပရလောကော န ဥဘော စန္ဒိမသူရိယာ၊ တတြာပါဟံ ဘိက္ခဝေ နေဝ အာဂတိံ ဝဒါမိ န ဂတိံ န ဌိတိံ န စုတိံ န ဥပပတ္တိံ အပ္ပတိဋ္ဌံ အပ္ပဝတ္တံ အနာရမ္မဏမေဝေတံ။ ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿ။ (ဥဒါန်းပါဠိပင် ၁၇၇)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ တံ အာယတနံ၊ ထို နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အာရုံ အကြောင်းသည်။ အတ္တိ၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား ရှိပေ၏။ ယတ္ထ၊ အကြင် နိဗ္ဗာန် တည်းဟူသော အာရုံ အကြောင်း၌။ နေဝ ပထဝီ၊ ပထဝီဇာတ်လဲ မရှိ။ န အာပေါ၊ အာပေါဇာတ်လဲ မရှိ။ န တေဇော၊ တေဇောဇာတ်လဲ မရှိ။ န ဝါယော၊ ဝါယောဇာတ်လဲ မရှိ။ (ဇာတ်လေးပါး မရှိသည်ကို ပြခြင်းဖြင့်၊ ဇာတ်လေးပါးကို မှီသော ဥပါဒါရုပ်

မရှိသည်ကို၎င်း၊ ရုပ်ကိုမှီ၍ ဖြစ်သော ကာမ, ရူပဘဝဆိုင်ရာနာမ်တရား မရှိသည်ကို၎င်း ပြ၏။) န အာကာသာနဉ္စာယတနံ၊ အာကာသာနဉ္စာယတန တရားလဲ မရှိ။ န ဝိညာဏဉ္စာယတနံ၊ ဝိညာဏဉ္စာယတန တရားလဲ မရှိ။ န အာကိဉ္စညာယတနံ၊ အာကိဉ္စညာယတန တရားလဲ မရှိ။ န နေဝသညာနာသညာယတနံ၊ နေဝသညာ နာသညာယတန တရားလဲ မရှိ။ (အရူပဘဝ ဆိုင်ရာ အာရုံ အာရမ္မဏိက အလုံးစုံပင် မရှိဟု ဆိုလို၏။) န အယံ လောကော၊ ဤမျက်မှောက် လောကလဲ မရှိ။ န ပရလောကော၊ တပါးသော လောကလဲ မရှိ။ (ဤ လောက, တပါးသော လောကနှင့်ဆိုင်သော တရား အလုံးစုံပင် မရှိဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်ပင်, နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော မဂ် ဖိုလ် ဖြစ် ခိုက်၌၊ ဤလောက, တပါးသော လောကနှင့်ဆိုင်သော အာရုံဟူသမျှကို မသိဘဲရှိပေသည်။) န ဥဘော စန္ဒိမ သူရိယာ၊ နှစ်ပါးသော လနှင့် နေတို့လဲ မရှိကြ။ (ရုပ် မရှိသောကြောင့် အမှောင်လဲ မရှိ၊ ထို့ကြောင့်, အမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ရန် အလင်းလဲ မလို၊ ထို့ကြောင့်, လနှင့်နေစသော ဂြိုဟ် တာရာ နက္ခတ်တို့လဲ မရှိဟု ပြ၏။ တပါးသော သုတ်၌ကား “တမော တတ္ထ န ဝိဇ္ဇတိ” ဟု အမှောင်လဲ မရှိသည်ကို တိုက်ရိုက်ပင် ဟောတော် မူ၏။ ။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ တကြာပိ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံ အကြောင်း၌လဲ။ အာဂတိံ၊ လာရောက်ခြင်းကို။ အဟံ၊ ငါသည်။ နေဝဒါမိ၊ မဟောပေ။ ဂတိံ၊ အခြားသို့ပြောင်းသွားခြင်းကိုလဲ။ န ဒါမိ၊ မဟောပေ။ ဗျတိံ၊ တည်တံ့နေခြင်းကိုလဲ။ န ဒါမိ၊ မဟောပေ။ စုတိံ၊ စုတေ ရွှေ့လျော့ခြင်းကိုလဲ။ န ဒါမိ၊ မဟောပေ။ ဥပပတ္တိံ၊ ကပ်ရောက်၍ ဖြစ်ခြင်းကိုလဲ။ န ဒါမိ၊ မဟောပေ။ ။ (လူ့ဘုံနတ်ဘုံ၌ တခြားဘုံမှလာရောက်ခြင်း, တခြားဘုံသို့ ပြောင်းသွားခြင်း ရှိသကဲ့သို့၊ နိဗ္ဗာန်၌ကား လာရောက်ခြင်း မရှိ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်မှ တခြားသို့ ပြောင်းသွားခြင်းလဲ မရှိ၊ လူ့ဘုံနတ်ဘုံမှကဲ့သို့ ထိုနိဗ္ဗာန်၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့၏ တည်နေခြင်းလဲ မရှိ၊ စုတေခြင်း သေခြင်းလဲ မရှိ၊ အသစ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းလဲ မရှိ၊ မဂ်ဖိုလ် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်း အာရုံ ပြုခြင်းမျှသာ ရှိသည်ဟု ဆိုလို၏။) ။ ဧတံ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံ အကြောင်းသည်။ အပ္ပတိဋ္ဌံ ဧဝံ၊ တည်ရာမရှိသည် သာတည်း။ (ရုပ်တရား မဟုတ်သောကြောင့် ဘယ်နေရာမှာမျှ တည်နေသည် မဟုတ်၊ ဘယ်တရားပေါ် မှာမျှ မှီကပ်နေသည် မဟုတ်၊ နာမ်တရားပင်ဖြစ်သော်လဲ, အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရား မဟုတ် သောကြောင့်, ဘယ်အကြောင်းတရားကိုမျှ မစွဲမှီဟု ဆိုလို၏။) ။ အပ္ပဝတ္တံ ဧဝံ၊ မပြတ်ဖြစ်ခြင်းလဲ မရှိသည်သာတည်း။ ဝါ၊ မပြတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ် အစဉ်နှင့် ပြောင်းပြန်ဆန့်ကျင်သော သဘောသာတည်း။ အနာရမ္မဏမေဝ၊ နာမ်တရားပင်ဖြစ်သော်လဲ စိတ် စေတသိက်တို့ကဲ့သို့

အာရုံပြုတတ်သည့် သဘောမဟုတ်၊ အာရုံမပြုတတ်သည့် သဘော တရားသာတည်း။ ဒေသော ဧဝ၊ မဂ် ဖိုလ်တို့၏ အာရုံအကြောင်း ဖြစ်သော ဤနိဗ္ဗာန် = အငြိမ်းဓာတ်သည်ပင်လျှင်။ တဒဓိဂမေ သတိ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ဘာဝတော၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ကိုသိလျှင် အလုံးစုံသော ဆင်းရဲမရှိခြင်းကြောင့်။ (အဋ္ဌကထာအကြောင်းပြုပုဒ်) ဒုက္ခဿ၊ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရဟူသော ဝဋ်ဆင်းရဲ၏။ အန္တော၊ အဆုံးပေတည်း။

သင်္ခါရနှင့် နိဗ္ဗာန် ပြောင်းပြန် ဖြစ်သည်

ယသ္မာ နိဗ္ဗာနံ သဗ္ဗသင်္ခါရဝိဓုရသဘာဝံ၊ တသ္မာ ယထာ သင်္ခတဓမ္မေသု ကတ္ထစိ နတ္ထိ၊ တထာ တတ္ထပိ သဗ္ဗေ သင်္ခတဓမ္မာ၊ န ဟိ သင်္ခတာသင်္ခတဓမ္မာနံ သမောဓာနံ သမ္ဘဝတိ။ (ဥဒါန-ဋ္ဌ ၃၅၃)

နိဗ္ဗာနံ၊ သင်္ခါရငြိမ်းမှု နိဗ္ဗာန်သည်။ ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ သဗ္ဗသင်္ခါရဝိဓုရသဘာဝံ၊ မီးနှင့်ရေ၊ အပူနှင့်အအေး၊ အမှောင်နှင့် အလင်းတို့ကဲ့သို့ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့မှ ပြောင်းပြန်ဆန့်ကျင် သော သဘောရှိ၏။ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ သင်္ခတဓမ္မေသု၊ သင်္ခါရ တရားတို့တွင်။ ကတ္ထစိ၊ တစုံတခုသော သင်္ခါရ၌သော်လည်း။ နိဗ္ဗာနံ၊ သင်္ခါရငြိမ်းမှု နိဗ္ဗာန်သည်။ နတ္ထိ ယထာ၊ မရှိသကဲ့သို့။ တတ္ထပိ၊ ထို သင်္ခါရငြိမ်းမှု နိဗ္ဗာန်၌လဲ။ သဗ္ဗေ သင်္ခတဓမ္မာ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည်။ တထာ၊ ထိုအတူပင် မရှိကုန်။ ဟိ၊ မှန်ပေ ၏။ သင်္ခတာသင်္ခတဓမ္မာနံ သမောဓာနံ၊ သင်္ခတတရားနှင့် အသင်္ခတတရားတို့၏ ပေါင်းဆုံမိခြင်းသည်။ န သမ္ဘဝတိ၊ မဖြစ် နိုင်ပေ။

ဤဥဒါန်းအဋ္ဌကထာနှင့်အညီ၊ မပြတ်ဖြစ်ပျက်နေသော သင်္ခါရ တရားရှိနေသေးလျှင်၊ သင်္ခါရငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ မဆိုက်ရောက် သေး။ နိဗ္ဗာန်ကိုသိဆဲ၌ သင်္ခါရတရား တစုံတခုမျှ မထင်ပေ။ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံသော အခါ၌ကား သင်္ခါရတရား တစုံတခုမျှ မဖြစ် တော့ပြီ မရှိတော့ပြီဟု သိအပ်၏။

သင်္ခါရအလုံးစုံ ကင်းဆိတ်၍ သင်္ခါရငြိမ်းခြင်းသဘောမျှ ဖြစ်သော ထိုနိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သိလျှင် သိသူ၏ သန္တာန်၌ အပါယဂမနိယတဏှာ၊ ဩဠာရိက ကာမတဏှာ၊ သုခမကာမတဏှာ၊ ရူပ အရူပတဏှာတို့သည် မဖြစ်နိုင်ကုန်ပြီ။ အကြွင်းမဲ့ ပျက်ပြယ်ချုပ်ငြိမ်းလေကုန်၏။ ထိုတဏှာတို့ကို စွန့်ပြီး ဖြစ်လေ၏။ တဖန် မဖြစ်နိုင်အောင် ဝေးစွာစွန့်ပြီးလဲ ဖြစ်လေ၏။ ထိုတဏှာဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ကို ဖြေပြီးလဲ ဖြစ်လေ၏။ ထိုတဏှာဟူသော ငြိကပ်တွယ်တာမှု ကင်းလေ၏။ ထို့ကြောင့် မဂ်လေးပါး၏ အာရုံ ဖြစ်သော ထိုသင်္ခါရငြိမ်းမှု = နိဗ္ဗာန်သည် တဏှာ၏ပျက်ပြယ်ရာ၊ ချုပ်ရာလဲ ဖြစ်၏။ တဏှာကိုစွန့်ရာလဲ ဖြစ်၏။ ဝေးစွာ စွန့်ရာလဲ ဖြစ်၏။ ထို တဏှာအနှောင်အဖွဲ့ကို ဖြေရာလဲ ဖြစ်၏။ ထို တဏှာတွယ်တာမှုကင်းရာလဲ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အောက်ပါ အတိုင်းလဲ ဟောတော်မူ၏။

ကတမဇ္ဇ ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခနိရောဓော အရိယသစ္စံ၊ ယော တဿာယေဝ တဏှာယ အသေသဝိရာဂနိရောဓော စာဂေါ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ မုတ္တိ အနာလယော။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခနိရောဓော အရိယသစ္စံ။

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဒုက္ခနိရောဓော၊ ဆင်းရဲငြိမ်းရာဖြစ်သော။ အရိယသစ္စံ၊ အရိယာတို့ သိအပ်သော အမှန်တရားသည်။ ကတမဇ္ဇ၊ အဘယ်နည်း ဟူမူကား။ တဿာယေဝ တဏှာယ၊ ပိယရုပ် သာတရုပ်၌ ဖြစ်ထိုက်သော ထိုတဏှာ၏သာလျှင်။ ယော အသေသဝိရာဂနိရောဓော၊ အကြွင်းမဲ့ ပျက်ပြယ်ရာ၊ ချုပ်ရာ ဖြစ်သော အကြင်သဘောသည်။ ယော စာဂေါ၊ အကြင်စွန့်ရာ သဘောသည်။ ယော ပဋိနိဿဂ္ဂေါ၊ အကြင် ဝေးစွာ စွန့်ရာ သဘောသည်။ ယာ မုတ္တိ၊ အကြင် ဖြေလွှတ်ရာသဘောသည်။ ယော အနာလယော၊ အကြင် တွယ်တာမှုကင်းရာသဘောသည်။ အတ္တိ၊ ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဣဒံ၊ တဏှာ၏ အကြွင်းမဲ့ ပျက်ပြယ်ရာ၊ ချုပ်ရာ၊ တဏှာကို စွန့်ရာ၊ ဝေးစွာစွန့်ရာ၊ ဖြေလွှတ်ရာ၊

တွယ်တာမှုကင်းရာဖြစ်သော ဤ သဘောကို။ ဒုက္ခနိရောဓော အရိယသစ္စံ၊ ဒုက္ခ နိရောဓ အရိယသစ္စာဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။

ထို့ပြင် မဂ်ဉာဏ်လေးပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို သိလျှင် ထိုသိဆဲ၌လဲ သင်္ခါရအလုံးစုံ မထင်ပေါ်ဘဲ ချုပ်ငြိမ်း၏။ နိဗ္ဗာန်ကို မသိပါက ဖြစ်ထိုက်ကုန်သော ကိလေသာ၊ ခန္ဓာတို့သည်လည်း ထိုသိသော ကာလမှစ၍ မဖြစ်ထိုက်ကုန်ပြီ၊ ချုပ်ငြိမ်းလေကုန်၏။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည် သင်္ခါရအလုံးစုံ၏ ငြိမ်းရာလဲ ဖြစ်၏။ ခန္ဓာ၊ ကိလေသာ၊ အဘိသင်္ခါရ၊ ကာမဂုဏ်၊ ဟူသော ဥပဓိတို့ကို စွန့်လွှတ်ရာလဲ ဖြစ်၏။ တဏှာ၏ ကုန်ခန်းရာလဲ ဖြစ်၏။ ကိလေသာဟူသော တပ်စွဲမှုတို့၏ ပျက်ပြယ်ရာလဲ ဖြစ်၏။ ဆင်းရဲအလုံးစုံ ချုပ်ရာလဲ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အောက်ပါအတိုင်းလဲ ဟောတော် မူ၏။

ဣဒမ္ပိ ခေါ ဌာနံ ဒုဒ္ဒသံ၊ ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော သဗ္ဗပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော နိဗ္ဗာနံ။ (ဒီ ၁-၃၁-စသည်)

သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့၏ ငြိမ်းရာဖြစ် သော။ သဗ္ဗပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ၊ အလုံးစုံသော ဥပဓိတို့ကို စွန့် လွှတ်ရာ ဖြစ်သော။ တဏှာက္ခယော၊ တဏှာ၏ ကုန်ရာဖြစ်သော။ ဝိရာဂေါ၊ ကိလေသာဟူသော တပ်စွဲမှုတို့၏ ပျက်ပြယ်ရာဖြစ်သော။ နိရောဓော၊ အလုံးစုံသော ဆင်းရဲတို့၏ ချုပ်ရာဖြစ်သော။ ယဒိဒံ နိဗ္ဗာနံ၊ ဝါနမည်သော တဏှာမှ ထွက်မြောက်သော အကြင် သဘောသည်။ ဝါ၊ ဆင်းရဲငြိမ်းသော အကြင် သဘောသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣဒမ္ပိ ခေါ ဌာနံ၊ ဤနိဗ္ဗာန်ဟူသော အရာဌာနကိုလဲ။ ဒုဒ္ဒသံ၊ မြင်နိုင်ခဲ့စွ။

၁။ သတိပိ ဒွိန္ဒံ ပဒါနံ သမာနာဓိကရဏဘာဝေ လိင်္ဂဘေဒေါ ဂဟိတော၊ ယထာ ဒုက္ခသမုဒယော အရိယသစ္စန္တိ-အာဒိနဝဉာဏ်အဖွင့် ဤမဟာဋီကာနှင့်အညီ၊ နိယတပုလ္လင် ရှိသော နိရောဓသဒ္ဓါသည် သစ္စံပုဒ်သို့လိုက်၍ နပုလ္လင်နှင့် မရှိသင့်။ ပဋိသံ-ဋ္ဌ ၁၅၈-၌ကား လိင်္ဂဝိပလ္လာသဟု ဆို၏။ သို့သော် ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ အရိယသစ္စံ-ဟူသော ပါဌ၌ လိင်္ဂဝိပလ္လာသ မဖြစ်သောကြောင့် မဟာဋီကာ မိန့်ဆိုချက်က ယုတ္တတရ ဖြစ်ပေသည်။

သဥပါဒိသေသနှင့် အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်

မဂ် ဖိုလ်တို့၏ အဝရုံဖြစ်သော ထိုနိဗ္ဗာန်သည် ရုပ် နာမ် သင်္ခါရ ဝဋ်ဆင်းရဲဟူသမျှတို့၏ ကင်းပချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော သန္တိလက္ခဏာ သဘောအားဖြင့် တပါးတည်းသာ ဖြစ်သော်လဲ ခန္ဓာ အကြွင်းရှိခြင်း၊ မရှိခြင်း၊ ဟူသော ကွဲပြားကြောင်း ပရိယာယ် အားဖြင့်ကား သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်၊ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်၊ ဟူ၍ နှစ်မျိုး ပြား၏။ ထိုတွင် ပရိနိဗ္ဗာန် မပြုမီ ရဟန္တာ၏ သန္တာန်၌ ကိလေသာတို့၏ လုံးဝ မဖြစ်ပေါ်နိုင်သောအားဖြင့် ငြိမ်းခြင်းသည် သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် မည်၏။ သ-တက္ခ ဖြစ်သည်၊ ရှိသည်+ဥပါဒိ-တဏှာစသည်တို့က အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော ခန္ဓာ = တဏှာ ဥပါဒါန် ကံတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော ခန္ဓာ+သေသ-ကိလေသာတို့မှ ကြွင်းကျန်သည်+နိဗ္ဗာန်-ငြိမ်းခြင်း = သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်-အကျိုးခန္ဓာ အကြွင်းနှင့် တက္ခဖြစ်သော ကိလေသာငြိမ်းခြင်း သဘော၊ = အကျိုးခန္ဓာ အကြွင်းရှိပါလျက် ကိလေသာငြိမ်းခြင်း သဘော၊ ဟု ဆိုလို၏။

ရဟန္တာအား ပရိနိဗ္ဗာန်စုံတို့မှ နောက်ကာလ၌ ရုပ် နာမ် သင်္ခါရတို့၏ မဖြစ်ပေါ်လာတော့ဘဲ လုံးဝငြိမ်းခြင်းသည် အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်မည်၏။ အနု-မရှိ+ဥပါဒိ-အကျိုးဖြစ်သော ခန္ဓာ+သေသ-ကြွင်းကျန်သည်+နိဗ္ဗာန်-ငြိမ်းခြင်း = အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်-ပရိနိဗ္ဗာန်စုံတို့မှ နောက်ကာလ၌ ကိလေသာတို့မှ ကြွင်းသော အကျိုးခန္ဓာမျှ မရှိတော့ဘဲ သင်္ခါရတို့၏ လုံးဝငြိမ်းခြင်းသဘောဟု ဆိုလို၏။

ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ သဥပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနဓာတု၊
 ဣမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရဟံ ဟောတိ ဒီဏာသဝေါ
 ဝုသိတဝါ ကတကရဏီယော ဩဟိတဘာရော အနုပ္ပတ္တ-
 သဒတ္ထော ပရိက္ခိဏဘဝသညေဇနော သမ္မဒညာ ဝိမု-
 တ္တော၊ တဿ တိဋ္ဌန္တေဝ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ၊ ယေသံ အဝိဃာ-

၁။ တဏှာဒီဟိ ဖလဘာဝေန ဥပါဒိယတိတိ ဥပါဒိ၊ ခန္ဓပဉ္စကံ။ ဥပါဒိယေဝ သေသောတိ ဥပါဒိသေသော၊ သဟ ဥပါဒိသေသေနာတိ သဥပါဒိသေသာ။ ဣတိဝုတ္တက အဋ္ဌကထာ ၁၅၇။

တတ္တာ မနာပါမနာပံ ပစ္စနုဘောတိ၊ သုခဒုက္ခံ ပဋိသံဝေ-
 ဒေတိ၊ တဿ ယော ရာဂက္ခယော ဒေါသက္ခယော
 မောဟက္ခယော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ သဥပါဒိသေသာ
 နိဗ္ဗာနဓာတု။ ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ အနုပါဒိသေသာ
 နိဗ္ဗာနဓာတု၊ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရဟံ ဟောတိ
 -ပေ-သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တာ၊ တဿ ဣဓေဝ ဘိက္ခဝေ
 သဗ္ဗဝေဒယိတာနိ အနဘိနန္ဒိတာနိ သီတိ ဘဝိဿန္တိ၊ အယံ
 ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ အနုပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနဓာတု။

ဒုဝေ ဣမာ စက္ခုမတာ ပကာသိတာ၊
 နိဗ္ဗာနဓာတူ အနိဿိတေန တာဒိနာ။
 ကော ဟိ ဓာတု ဣဓ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ၊
 သဥပါဒိသေသာ ဘဝနေတ္ထိသင်္ခယာ။
 အနုပါဒိသေသာ ပန သမ္ပရာယိကာ၊
 ယမိ နိရုဇ္ဈန္တိ ဘဝါနိ သဗ္ဗသော။

ယေ တေဒညာယ ပဒံ အသင်္ခတံ၊
 ဝိမုတ္တစိတ္တာ ဘဝနေတ္ထိသင်္ခယာ။
 တေ ဓမ္မသာရာမိဂမာ ခယေ ရတာ၊
 ပဟံသု တေ သဗ္ဗဘဝါနိ တာဒိနော။

(ဣတိဝုတ်ပါဠိတော် ၂၂၁)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ သဥပါဒိသေသာ၊ တဏှာ စသည်တို့က
 အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော ခန္ဓာအကြွင်းနှင့် တကွဖြစ်သော။
 ဝါ၊ တဏှာ ဥပါဒါန် ကံတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော ခန္ဓာအကြွင်း
 ရှိသော။ နိဗ္ဗာနဓာတု၊ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သည်။ ကတမာ စ၊ အဘယ်
 နည်းဟူမူကား။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဣဓ၊ ဤသာသနာတော်၌။
 ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ အရဟံ၊ ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာ စင်ကြယ်
 သည်။ ဝါ၊ သတ္တဝါများ၏ ညွတ်တွား ပူဇော်ခြင်းကို ခံတော်
 မူထိုက်သည်။ ဒီဏာသဝေါ၊ အာသဝေါကုန်ပြီးသည်။ ဝုသိတဝါ၊
 ကျင့်သုံးပြီးသည်။ ကတကရဏီယော၊ ပြုဘွယ်ကိစ္စကို မဂ်လေးပါး

ဖြင့် ပြုပြီးသည်။ ဩဟိတဘာရော၊ ကိလေသာ၊ ခန္ဓာ၊ အဘိ-
 သင်္ခါရ ဟူသော ဝန်ထုတ်ကြီး သုံးပါးကို ချထားပြီးသည်။
 (ကိလေသာ၊ အဘိသင်္ခါရ၊ တို့ကဲ့သို့၊ ဖြစ်ထိုက်သော ဘဝသစ် ခန္ဓာတို့သည်လည်း
 အရဟတ္တ မဂ်ဖြင့်ပင် ငြိမ်းကုန်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ခန္ဓာဝန်ကိုလဲ ချထားပြီးဟု ဆိုသည်။)
 အနုပ္ပတ္တသဒတ္ထော၊ အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကို
 ရပြီး ရောက်ပြီးသည်။ ပရိက္ခိဏဘဝသညောဇနော၊ ဘဝတို့၌
 ယှဉ်ဖွဲ့စေတတ်သော သံယောဇဉ် အလုံးစုံ ကုန်ပြီးသည်။ သမ္မ-
 ဒညာ ဝိမုတ္တော၊ မှန်စွာသိပြီး၍ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်
 သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ တဿ၊ ထို ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်၏။ ပဉ္စ
 ဣန္ဒြိယာနိ၊ စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ ဟူသော
 ငါးပါးသော ဣန္ဒြေတို့သည်။ တိဋ္ဌန္တိ ဝေ၊ နောက်ဆုံး လက်ရှိ
 ဘဝကို ဖြစ်စေသော ကံစွမ်းအဟုန် မကုန်သေးသမျှ ကာလပတ်
 လုံး အဆက်ဆက် ဖြစ်ပေါ်လျက် တည်မြဲပင် တည်ရှိကုန်သည်
 သာတည်း။ ယေသံ၊ အကြင် ငါးပါးသော ဣန္ဒြေတို့၏။ အဝိဃာ-
 တတ္တာ၊ တဖန် မပေါ်လာဘဲ ချုပ်ပျက်သည့် အလိုအားဖြင့် မချုပ်
 မပျက်ကြသေးသောကြောင့်။ သော၊ ထို ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။
 မနာပါမနာပံ၊ နှစ်သက်ဖွယ်၊ မနှစ်သက်ဖွယ်၊ အာရုံကို။ ပဇ္ဇ-
 နုဘောတိ၊ ခံစားရ၏။ သုခ ဒုက္ခံ၊ ရှေးကံဟောင်း၏ အကျိုး
 ဖြစ်သော ချမ်းသာ ဆင်းရဲကို။ ပဋိသံဝေဒေတိ၊ ခံစားရ၏။ ။
 (တဿ တိဋ္ဌန္တေ-မှ စ၍ ဤ တိုင်အောင်၊ ခန္ဓာ အကြွင်းရှိပုံကို ပြ၏။ တဿ ယော
 ရာဂက္ခယော-စသော နောက်စကားဖြင့်ကား သဥပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ကို ပြ၏။) တဿ၊
 တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံတို့၏ အကျိုးဖြစ်သည့် ခန္ဓာကြွင်းရှိသေး
 သော ထိုရဟန္တာ၏ သန္တာန်၌။ ယော ရာဂက္ခယော၊ အကြင်
 ရာဂ၏ ကုန်ခြင်း မရှိခြင်း စင်စစ် မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်။ (ရာဿ
 ခယော ခိဏာကာရော အဘာဝေါ အစ္စန္တမနုပ္ပါဒေါ-အဋ္ဌကထာဖွင့်)။ ယော ဒေါသ-
 ကွယော၊ အကြင် ဒေါသ၏ ကုန်ခြင်း မရှိခြင်း စင်စစ် မဖြစ်ပေါ်
 ခြင်းသည်။ ယော မောဟက္ခယော၊ အကြင် မောဟ၏ ကုန်ခြင်း၊
 မရှိခြင်း၊ စင်စစ် မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ၊
 ရဟန်းတို့။ အယံ၊ ရာဂ စသည်တို့၏ စင်စစ် မဖြစ်ပေါ်ခြင်းတည်း
 ဟူသော ဤ ကိလေသာ ကုန်ခြင်း ငြိမ်းခြင်းကို။ သဥပါဒိသေသာ

နိဗ္ဗာနဓာတု၊ သဉ္စပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ် ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ်၏။
 (ရာဂါဒိက္ခယော သဉ္စပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနဓာတုတိ ဒဿိတော-အဋ္ဌကထာဖွင့်။ ကိလေသ
 ပရိနိဗ္ဗာန်ပင်တည်း။)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ အနုပါဒိသေသာ၊ ခန္ဓာ အကြွင်းအကျန်
 မရှိသော။ နိဗ္ဗာနဓာတု၊ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သည်။ ကတမာ စ၊ အဘယ်
 နည်း ဟူမူကား။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဣဓ၊ ဤသာသနာတော်၌။
 ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ အရဟံ၊ ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာစင်ကြယ်
 သည်။ ဝါ၊ သတ္တဝါများ၏ ညွတ်တွားပူဇော်ခြင်းကို ခံတော်မူ
 ထိုက်သည်။ ပေ။ သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တာ၊ မှန်စွာသိပြီး၍ ကိလေသာ
 တို့မှ လွတ်မြောက်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ တဿ၊ ထို ရဟန္တာ
 ပုဂ္ဂိုလ်၏။ သဗ္ဗဝေဒယိတာနိ၊ အလုံးစုံသော ခံစားမှု အများကတ
 ဝေဒနာတို့သည်။ အနဘိနန္ဒိတာနိ၊ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဖြင့် မနှစ်
 သက်အပ် လက်မခံအပ် ကုန်သည်ဖြစ်၍။ ဣဓ ဝေ၊ ဤမျက်မှောက်
 ဘဝ၌ သာလျှင်။ သီတိ ဘဝိဿန္တိ၊ အေးချမ်းစွာ ဖြစ်ကုန်လတံ့။
 ဝါ၊ တဖန် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းမရှိသည့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းအားဖြင့်
 ချုပ်ငြိမ်းကုန်လတံ့။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ အယံ၊ ဘဝသစ်
 ခန္ဓာကို မဖြစ်စေဘဲ မျက်မှောက် ဘဝ၌သာလျှင် ရဟန္တာ၏
 ခန္ဓာတို့ ငြိမ်းအေးခြင်းကို။ ဝါ၊ ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိခန္ဓာတို့ ချုပ်ငြိမ်း

၁။ အစ္စန္တုပသမေန သင်္ခါရဒရထပုဋိပဿဒ္ဓိယာ သီတလီ ဘဝိဿန္တိ၊ အပုဋိသန္ဓိက-
 နိရောဓေန နိရုဇ္ဈိယန္တိတိ အတ္ထော။ န ကေဝလံ ဝေဒယိတာနိယေဝ၊ သဗ္ဗေပိ ပန ခိဏာ-
 သဝသန္တာနေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ နိရုဇ္ဈိယန္တိ၊ ဝေဒယိတသိသေန ဒေသနာ ကတော။ အဋ္ဌကထာဖွင့်။ ။
 သီတိ-ကား အတ္တုတတဗ္ဗော၌ စိပစ္စယန္တ အဗျယပုဒ်တည်း။ ။ ဝေဒနာကို ခေါင်းတပ်၍
 ဟောတော်မူသောကြောင့် ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်ကို သိအပ်၏။ ရဟန္တာ၏ သန္တာန်၌ ရှိကြ
 သော ဝေဒနာ စသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဖြင့် မလွဲလမ်းအပ်ကုန်သည်
 ဖြစ်၍ ကိလေသာ၊ ကံ၊ ဘဝသစ် ခန္ဓာ၊ တစုံတခုကိုမျှ မဖြစ်ပွားစေနိုင်ကုန်။ ထို့ကြောင့်
 “လောင်စာ အသစ်ကို မရသော မီးသည် မီးအသစ်ကို မပွားစေနိုင်ဘဲ၊ တောက်လောင်ပြီး
 လျှင် ငြိမ်းရုံသာ ငြိမ်း၍ သွားလေသကဲ့သို့” ထို့ အတူပင် ရှေးကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လျက်
 ရှိသော ရဟန္တာ၏ ခန္ဓာတို့သည်လည်း ဘဝသစ်ခန္ဓာ တစုံတခုကိုမျှ မဖြစ်ပေါ်စေဘဲ၊ မိမိတို့
 ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင်၊ ချုပ်ငြိမ်းရုံသာ ချုပ်ငြိမ်း၍ ချုပ်ငြိမ်း၍ သွားကုန်၏။ ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိ
 ခန္ဓာတို့ ချုပ်ငြိမ်းပြီးသော အခါ၌ကား တစုံတခုသော ခန္ဓာမျှ မဖြစ်ပေါ်လာတော့ပြီ၊
 သို့ဖြစ်၍၊ ရဟန္တာ၏ သန္တာန်၌ ရှေးကံ အဟုန်ကြောင့် ဖြစ်မြဲ ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိကြသော
 ခန္ဓာတို့သည် ခန္ဓာအသစ်ကို ဆက်စပ်၍ မဖြစ်စေကြဘဲ၊ ဤ ဘဝတွင် သာလျှင် ချုပ်ငြိမ်း
 သွားကြမည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

သည်မှ နောက်ကာလ၌ ခန္ဓာအသစ် ဆက်စပ်၍ မဖြစ်တော့ဘဲ အမြဲတမ်း ငြိမ်းခြင်းကို။ အနုပါဒိသေသာနိဗ္ဗာနဓာတု၊ အနုပါဒိ-သေသာနိဗ္ဗာနဓာတ် ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဤ အနုပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာန်သည် ခန္ဓာ ပရိနိဗ္ဗာန်ပင်တည်း။ မဂ္ဂဘာဝနာကို မပွားစေလျှင် ဖြစ်ထိုက်သော ဘဝသစ် ခန္ဓာတို့သည် မဂ္ဂဘာဝနာကို ပွားစေအပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိမှ နောက်ကာလ၌ မဖြစ်ပေါ်ကုန်ဘဲ ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဤ ခန္ဓာပရိနိဗ္ဗာန်သည်လည်း အရဟတ္တမဂ် ခဏကပင် ပြီးစီးခဲ့၏။ သို့သော်လဲ ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်တတ်သော သဘော မဟုတ်သောကြောင့် “မည်သည့်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်သည်” ဟူ၍ကား မဆိုအပ်ပေ။ ထင်ရှားစေဦးအံ့၊ မဂ္ဂဘာဝနာကို မပွားစေလျှင်၊ ကိလေသာနှင့် ဘဝသစ် ခန္ဓာတို့သည် အကြောင်း ညီညွတ်သော ခဏတိုင်း ကာလတိုင်း ဖြစ်ထိုက်ကုန်၏ ဖြစ်စွမ်းနိုင်ကုန်၏။ ထို ဖြစ်ထိုက်သော ကိလေသာ ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ပြီး မဟုတ်သောကြောင့် အတိတ်လဲ မဟုတ်ကုန်။ ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်သောကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်လဲ မဟုတ်ကုန်။ ဧကန် ဖြစ်လတံ့ မဟုတ်သောကြောင့် အနာဂတ်လဲ မဟုတ်ကုန်။ ကာလ သုံးပါးမှ လွတ်သော ကာလ-ဝိမုတ်တရားတို့သာတည်း။ ကာလဝိမုတ် ဖြစ်သော ထိုကိလေသာ ခန္ဓာတို့၏ ငြိမ်းခြင်း မရှိခြင်း စင်စစ် မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်လည်း အတိတ်လဲ မဟုတ်၊ အနာဂတ်လဲ မဟုတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်လဲ မဟုတ်၊ ကာလဝိမုတ်တရားသာတည်း။ ဤသို့ သဗ္ဗပါဒိသေသာ = ကိလေသာ ပရိနိဗ္ဗာန်၊ အနုပါဒိသေသာ = ခန္ဓာပရိနိဗ္ဗာန်၊ ဤ နှစ်မျိုးလုံးပင် ကာလဝိမုတ်တရားချည်း ဖြစ်သောကြောင့် “မည်သည့် ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်သည်” ဟူ၍ မဆိုအပ်၊ ထို့ပြင်၊ ကာလဝိမုတ် ဖြစ်သော ကိလေသာ၊ ခန္ဓာတို့၏ ငြိမ်းခြင်း မဖြစ်ခြင်း သဘောမျှ ဖြစ်သောကြောင့် လဲ “မည်သည့် ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်သည်” ဟူ၍ မဆိုအပ်ပေသတည်း။ ထို့ပြင်၊ ဖြစ်ထိုက်သော ကိလေသာ၊ ခန္ဓာ၊ တို့၏ ငြိမ်းခြင်း မရှိခြင်း စင်စစ် မဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဟူသော နိဗ္ဗာန်သည် ကာလ ၃-ပါးမှ လွတ်သော ကာလဝိမုတ်တရားဖြစ်သောကြောင့် “ဂေါတြဘူခဏ၌

အနာဂတ်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသလော၊ မဂ်ခဏ၌ ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသ-
နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသလော၊ အနာဂတ် ခန္ဓာနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု
သလော”ဟု ဤသို့သော မေးခွန်းစောဒနာပုဒ်များကို မထုတ်သင့်
သည်သာတည်း။ လေးနက်စွာ ဆင်ခြင်မိပါစေ။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ၊ မျက်မှောက် အတ္တဘော၌ ပြီးသော။ ဘဝနေတ္ထိ-
သင်္ခယာ၊ ဘဝတဏှာ ကုန်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော။ သဥပါဒိသေသာ၊
ခန္ဓာအကြွင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော။ ဧကာ ဓာတု၊ တခုသော
နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သည်။ ဣဓ၊ ယခု မျက်မှောက်ဘဝ၌။ သိဒ္ဓါ၊ ပြီးစီး
ထင်ရှား၏။ ယမှိ၊ အကြင် အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်၌။ ဘဝါနိ၊
ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ၊ ဘဝတို့သည်။ (လိင်္ဂဝိပလ္လာသတည်း)။ သဗ္ဗ-
သော၊ ကြွင်းမဲ့ ဥဿုံ အလုံးစုံ အားဖြင့်။ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ချုပ်ကုန်၏။
ဝါ၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်။ (ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကိုပင် ချုပ်ငြိမ်းရာ ပြု၍ ဆိုထား
သည်ကို သတိပြုပါ)။ အနုပါဒိသေသာ၊ ခန္ဓာ အကြွင်းမရှိသော။
သာ ပန နိဗ္ဗာနဓာတု၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ဓာတ်သည်ကား။ သမ္မရာယိကာ၊
ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိမှ နောက်ကာလ၌ ပြီးစီးထင်ရှား၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။
ဒုဝေ၊ နှစ်ပါးကုန်သော။ ဣမာ နိဗ္ဗာနဓာတု၊ ဤနိဗ္ဗာန်ဓာတ်တို့ကို။
စက္ခုမတာ၊ ငါးပါးသော ဉာဏ် မျက်စိရှိတော်မူသော။ အနိဿိ-
တေန၊ တစုံတခုသော တရားကိုမျှ တဏှာ ဒိဋ္ဌိဖြင့် မမှီမတွယ်တော်
မူသော။ တာဒိနာ၊ အကောင်းအဆိုး အာရုံနှစ်မျိုးကို ရှင်ညှိုး
ကင်းပ၊ အညီအမျှရှုတော်မူနိုင်သော မြတ်စွာဘုရားသည်။ ပကာ-
သိတာ၊ ထုတ်ဖော်ပညတ် ပြတော်မူအပ်ကုန်၏။”

ယေ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ အသင်္ခတံ၊ ကံစိတ် ဥတု အာ-
ဟာရ စသော အကြောင်းတို့က စုပေါင်း ညီညွတ်၍ မပြုပြင်အပ်
သော။ ဝါ၊ ပြုပြင်အပ်သည့် သင်္ခါရမှ ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်ဘက်
ဖြစ်သော။ ပဒံ၊ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် ဆိုက်ရောက်အပ်သော။
ဧတံ နိဗ္ဗာနဓာတုံ၊ သဥပါဒိသေသ၊ အနုပါဒိသေသ၊ အားဖြင့် ခွဲခြား၍

၁။ အနိဿိတေန-၌ အသိတေန၊ ဧကာ ဟိ ဓာတု-၌ ဧကာ ဟိ ဓာတု၊ သဥပါဒိ-၌
သောပါဒိ၊ အနုပါဒိ-၌ နောပါဒိ၊ ယမှိ-၌ ယသ္မိံ ဟု ဤသို့ ရှိလျှင် ဣန္ဒဝံသာ ဆန်းလက္ခ
ဏာနှင့် ညီမည်။

ဟောပြုအပ်သော ဤနိဗ္ဗာန်ခာတ်ကို။ အညာယ၊ မဂ်ဉာဏ်လေးပါးဖြင့် ထင်ရှားစွာသိကုန်၍။ ဘဝနေတ္ထိ သင်္ခယာ၊ ဘဝတဏှာ ကုန်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ ဝိမုတ္တ စိတ္တာ၊ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သော စိတ်ရှိကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ တေ၊ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သည့် စိတ်ရှိကုန်သော ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဓမ္မသာရာမိဂမာ၊ တရားတို့၌ အနှစ်ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရခြင်းကြောင့်။ ခယေ၊ ရာဂစသည်တို့၏ ကုန်ငြိမ်းရာ၊ ကုန်ငြိမ်းခြင်း သဘောဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၌။ ဟနည်းကား။ ဓမ္မသာရာမိဂမာ၊ တရားတို့၌ အနှစ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုသိခြင်း ရခြင်းကြောင့်။ ခယေ၊ သင်္ခါရအလုံးစုံ၏ ကုန်ငြိမ်းရာ၊ ကုန်ငြိမ်းခြင်း သဘောဖြစ်သော အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်၌။ ရတဝ၊ မွေ့လျော်နှစ်ခြိုက် ပျော်ပိုက်တော်မူကြလေကုန်၏။ (တေ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကုန်ပြီးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ တေတိ နိဗ္ဗာနပတ္တာ-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာ မူက္ခအလိုအားဖြင့် ပြန်သည်။ တေတိ နိပါတမတ္တိ-ဟူသော ဆဋ္ဌသံဂါယနာမှ အလိုအားဖြင့်၊ တေ-သဒ္ဓါကို အနက်မပြန်ရပြီ)။ တာဒိနော၊ အာရုံကောင်းဆိုး၊ ထိုနှစ်မျိုးကို၊ ရှင်ညှိုးကင်းပ၊ အညီအမျှ ရှုနိုင်ကုန်သည်ဖြစ်၍။ သဗ္ဗဘဝါနိ၊ အလုံးစုံသော ဘဝတို့ကို။ ပဟံသု၊ ပရိနိဗ္ဗာန်စုတိမှ နောက်ကာလ၌ လုံးဝ ပယ်စွန့်တော်မူလေကုန်ပြီ။

ကိလေသ, ခန္ဓနိဗ္ဗာန်တို့လဲ ပရမတ်ပင်

ဤဂါထာ၌ ယေတေဒညာယ ပဒံအသင်္ခတံ ဟူသောအပိုဒ်ကို အထူးသတိပြု၍ ကြည့်ရှုကြံစည်ကြပါလေကုန်။ သဥပါဒိသေသ, အနုပါဒိသေသ, အားဖြင့် ခွဲခြား၍ ဟောပြုအပ်သော၊ ကိလေသာ, ခန္ဓာ, တို့၏ ငြိမ်းခြင်း သဘောသည် အကြောင်းတရားတို့က ပြုအပ်ဖြစ်စေအပ်သည့် တရားမဟုတ်သောကြောင့် အသင်္ခတမည်၏။ မီးနှင့် ရေ, အပူနှင့်အအေး, အမှောင်နှင့်အလင်း, တောရှုပ်နှင့် ကွင်းပြင်, တို့ကဲ့သို့ မပြတ် ဖြစ်ပျက်လေ့ရှိသော သင်္ခါရတို့နှင့် ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့်လဲ အသင်္ခတ မည်၏။ မဂ်, ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် မျက်မှောက်သိလျက် ဆိုက်ရောက်အပ်သောကြောင့် ပဒလဲ

မည်၏။ သဥပါဒိသေသ, အနုပါဒိသေသဟု ခွဲခြား၍ပြအပ်သော ‘အသင်္ခတ, ပဒ’မည်သော၊ “ကိလေသာ ခန္ဓာတို့၏ငြိမ်းခြင်း” တည်းဟူသော ဤနိဗ္ဗာန်ကိုပင် အရိယာတို့သည် မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် သိကြသည်ဟူ၍ ထိုအပိုင်းဖြင့် တိုက်ရိုက် ဖော်ပြ၏။ ထို့ကြောင့် “မဂ် ဖိုလ်တို့၏ အာရုံ ဖြစ်သော, သန္တိလက္ခဏာ ရှိသော ပရမတ္ထနိဗ္ဗာန် = အကြောင်းနိဗ္ဗာန်ကတခြား၊ သဥပါဒိသေသမည်သော ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်, အနုပါဒိသေသမည်သော ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အကျိုးနိဗ္ဗာန်တို့ကတခြား” ဟူ၍ ဤသို့ ခွဲခြားခြင်းကို မပြုသင့်ပြီ။ ခွဲခြား၍ယူလျှင် ဤပါဠိတော်နှင့်လဲ ဆန့်ကျင်ရာ၏။ အောက်ပါ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာနှင့်လဲ ဆန့်ကျင်ရာ၏။

တဒေတံ သဘာဝတော ဧကဝိဓမ္မိ သဥပါဒိသေသ-
 နိဗ္ဗာန ဓာတု, အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတု စေတိ ဒုဝိဓံ
 ဟောတိ ကာရဏပရိယာယေန။

တံ ဧတံ၊ မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ထိုနိဗ္ဗာန်သည်။ (ဧကဝိဓမ္မိ, ဒုဝိဓံ ဟောတိ, တို့၌ စပ်လေ)။ သဘာဝတော၊ သန္တိလက္ခဏာဟူသော မိမိ၏သဘောအားဖြင့်။ ဧကဝိဓမ္မိ၊ တပါးသောအဖို့ရှိသော်လဲ။ ဝါ၊ တပါးတည်းဖြစ်သော်လဲ။ သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတု၊ သဥပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်၎င်း။ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတု စ၊ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ကာရဏပရိယာယေန၊ ကွဲပြားခြင်း၏အကြောင်း အမြွက်အားဖြင့်။ ဒုဝိဓံ၊ နှစ်ပါးအပြားရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ထိုနိဗ္ဗာန်သည် သန္တိလက္ခဏာအားဖြင့် တပါးတည်းသာ ဖြစ်သည်။ သန္တိလက္ခဏာရှိသော နိဗ္ဗာန်, သန္တိလက္ခဏာမရှိသော နိဗ္ဗာန်ဟု မခွဲခြားအပ်ပြီ။ နိဗ္ဗာန်ဆိုလျှင် သန္တိလက္ခဏာ ရှိသည်သာတည်း။ သို့သော်လဲ ဥပါဒိသေသရှိခြင်း, မရှိခြင်းဟူသော ကွဲပြားကြောင်း, ခွဲခြားနိုင်ကြောင်း အမြွက်အားဖြင့်မူကား မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ထိုနိဗ္ဗာန်သည်ပင် သဥပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်, အနုပါဒိသေသ

နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ဟု နှစ်မျိုးပြားသည်ဟူ၍ ဆိုလို၏။ ဤသို့ ဆိုရာ၌ တဒေတံ ဒုခိဓံ ဟောတိ-ဟူသော စကားဖြင့် မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုပင် နှစ်မျိုးခွဲပြကြောင်း ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် သဥပါဒိသေသ, အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တို့ကို မဂ်ဖိုလ်တို့၏အာရုံ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်မှခွဲထုတ်လျှင် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းနှင့်လဲ ဆန့်ကျင်၏။

နိဗ္ဗာန်သည် အဘာဝပညတ် မဟုတ်

ဤမျှသာ မကသေး၊ ထိုသို့ခွဲထုတ်လျှင်, “မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် သန္တိလက္ခဏာရှိသော ပရမတ္ထတရား ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းမှ ကွဲပြားသော သဥပါဒိသေသ, အနု- ပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တို့ကို သန္တိလက္ခဏာ မရှိဟူ၍၎င်း၊ ပရမတ္ထ အားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော ပညတ်တရားဟူ၍၎င်း” ဆိုရပေလိမ့် မည်။ အချို့က သဥပါဒိသေသ, အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တို့ကို အဘာဝပညတ်တရားဟူ၍ပင် ဆိုကြသေး၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ပညတ် တရားဟူသည်မှာ စိတ်ကူး = မနောဝိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်ကာမျှ သာတည်း၊ ပရမတ္ထအားဖြင့်ကား ထင်ရှားမရှိချေ။ ထို့ကြောင့်, သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သော ကိလေသာငြိမ်းခြင်း, အနု- ပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သော ခန္ဓာငြိမ်းခြင်း, တို့သည်လည်း “အတ္တဒိဋ္ဌိ၏ စွဲလမ်းရာ အတ္တကောင်ကဲ့သို့” စိတ်ကူး = မနော ဝိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်ကာမျှ, ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုရကာမျှသာ ဖြစ် လေကုန်ရာ၏။ ဖြစ်ထိုက်သော ကိလေသာ,ခန္ဓာတို့၏ တကယ် ငြိမ်းခြင်း, မဖြစ်ပေါ်ခြင်းကား မရှိသည်သာ ဖြစ်လေရာ၏။ ထိုသို့ မရှိပါမူ ရဟန္တာ၏သန္တာန်၌ ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်မြဲပင် ဖြစ်နေလေကုန်ရာ၏။ ပရိနိဗ္ဗာန်စုတိမှ နောက်ကာလ၌ ခန္ဓာတို့ သည် ဖြစ်မြဲပင် ဖြစ်နေလေကုန်ရာ၏။ တစုံတယောက်မျှ ဝဋ် ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်နိုင်ဘဲ ရှိလေရာ၏။ ဤသည်ကား သဥ- ပါဒိသေသ, အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တို့ကို မဂ်ဖိုလ်၏အာရုံနိဗ္ဗာန်မှ ခွဲထုတ်၍, အဘာဝပညတ်ဟု ဆိုရာ၌ ရောက်သော အပြစ်များ ပေတည်း။ ထိုနိဗ္ဗာန် ၂-ပါးမှာ သန္တိလက္ခဏာမရှိဟု ဆိုလျှင်လဲ၊

ပညတ်တရားဟုဆိုရာ ရောက်သောကြောင့် ပြခဲ့သည့် အပြစ်များ ရောက်သည့်ပြင်၊ သန္တိလက္ခဏာရှိသော နိဗ္ဗာန်နှင့်တကွ နိဗ္ဗာန် ၃-မျိုး ခွဲပြထိုက်ခြင်း အပြစ်လဲ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် အောက်ပါအတိုင်းသာလျှင် ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ရာ၏။

မဂ်ဖိုလ်၏ အာရုံ နိဗ္ဗာန်

မဂ်ဖိုလ်၏အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် သာမည နိဗ္ဗာန်တည်း။ သဥပါဒိသေသ, အနုပါဒိသေသ, နိဗ္ဗာန်တို့သည် ထိုသာမည နိဗ္ဗာန်၌ အတွင်းဝင်သော ဝိသေသနိဗ္ဗာန်တို့ပေတည်း။ ထို့ကြောင့် မဂ် ဖိုလ်ဖြစ်ဆဲ၌ သဥပါဒိသေသ, အနုပါဒိသေသအားဖြင့်လဲ ခွဲခြား၍ အာရုံပြုသည်မဟုတ်။ ရာဂ၏ ငြိမ်းခြင်း, ဒေါသ၏ ငြိမ်းခြင်း, မောဟ၏ ငြိမ်းခြင်း, ရုပ်၏ငြိမ်းခြင်း, ဝေဒနာ၏ ငြိမ်းခြင်း, ဤသို့စသည်ဖြင့်လဲ အစိတ်အစိတ် ခွဲခြား၍ အာရုံပြုသည် မဟုတ်။ ယခုငြိမ်းခြင်း, နောင်ကာလ၌ ငြိမ်းခြင်းအားဖြင့်လဲ ခွဲခြား၍ အာရုံပြုသည် မဟုတ်။ နိဗ္ဗာန်, ချုပ်ငြိမ်းသည်, ကင်းဆိတ်သည်, ကိလေသာ မရှိ, ခန္ဓာ မရှိ, သင်္ခါရ မရှိ, ဟူသော အမည်ပညတ်တို့နှင့် တကွလဲ အာရုံပြုသည် မဟုတ်။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား မှတ်သိအပ်သော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရ, မှတ်သိမှုသင်္ခါရတို့၏ မပေပါလာဘဲ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း = ကင်းဆိတ်ခြင်း = ပြတ်စဲခြင်း သဘောကို အာရုံပြုမိရုံမျှ သိရုံမျှသာတည်း။ ဤသို့ သိအပ်သော အာရုံ သဘော၌ ရုပ်နာမ်အလုံးစုံပင် ချုပ်ငြိမ်းကင်းဆိတ်သောကြောင့် ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်းဟူသော သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်လဲ ပါဝင်၏။ ခန္ဓာငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်လဲ ပါဝင်၏။

ဤ၌ ပြအပ်သော ကိလေသာ, ခန္ဓာတို့၏ ငြိမ်းခြင်း = မရှိခြင်း = စင်စစ် မဖြစ်ခြင်းမှာ အဘာဝပညတ်မျှသာဟူ၍၎င်း၊ မနက်နဲဘူးဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့သော ထင်မြင်စွဲလမ်းမှု ရှိပါသေးလျှင် “နက်နဲသောကြောင့်ပင် မှန်ကန်စွာ ငါ မသိနိုင်ချေသည်” ဟူ၍၎င်း၊ “မှန်ကန်စွာ မသိသေးသောကြောင့်ပင် အဘာဝပညတ်ဟု ငါ ထင်မှတ်နေချေသည်” ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့သာ အောက်မေ့ပါလေ။

ဤမျှဖြင့် မကျေနပ်သေးလျှင် မိမိသန္တာန်၌ ကိလေသာတို့ မဖြစ်ပေါ်လာဘဲ တကယ်ငြိမ်းသွားစေရန် ကြံစည်အားထုတ်ကြည့်ပါ။ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဘဝသစ်ခန္ဓာတို့ မဖြစ်ပေါ်လာဘဲ အမြဲ ငြိမ်းသွားစေရန်လဲ ကြံစည်အားထုတ်ကြည့်ပါ။ ထိုအခါ၌ “ဖြစ်ထိုက်သော ကိလေသာ,ဘဝသစ်ခန္ဓာတို့၏ ငြိမ်းခြင်း = မရှိခြင်း = စင်စစ် မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသဘောသည် စိတ်ကူးကြံစည်ရုံမျှဖြင့် သိအပ်သော အဘာဝပညတ် မဟုတ်၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော အသိတ သဘောတရားပါတကား ဟူ၍၎င်း၊ ဂမ္ဘီရောဝတ-နက်နဲသော သဘောတရားပါတကားဟူ၍၎င်း၊ ဒုဒ္ဒသောဝတ-မိမိ၏ သန္တာန်၌ ပြီးစီးပြည့်စုံစေလျက် မြင်နိုင်ခဲ့သော တရားပါတကား ဟူ၍၎င်း၊ အတက္ကာဝစရောဝတ- ကြံစည်ရုံမျှဖြင့် မရောက်နိုင်၍ ကြံစည်မှု၏ ကျက်စားရာ မဟုတ်သော သဘောတရားပါတကား ဟူ၍၎င်း” သဘောကျနိုင်ပါလိမ့်မည်။

တသ္မာ တိဟ ဘိက္ခဝေ သေ အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေ။
 ယတ္ထ စက္ခု စ နိရုဇ္ဈတိ။ ရူပသညာ စ နိရုဇ္ဈတိ၊ သေ
 အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေ။ ယတ္ထ သောတဉ္စ နိရုဇ္ဈတိ၊
 သဒ္ဓသညာ စ နိရုဇ္ဈတိ၊ သေ အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေ။
 ယတ္ထ ဃာနဉ္စ နိရုဇ္ဈတိ၊ ဂန္ဓသညာ စ နိရုဇ္ဈတိ၊ သေ
 အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေ။ ယတ္ထ ဇိဝှါ စ နိရုဇ္ဈတိ၊
 ရသသညာ စ နိရုဇ္ဈတိ၊ သေ အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေ။
 ယတ္ထ ကာယော စ နိရုဇ္ဈတိ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ စ နိရုဇ္ဈတိ၊
 သေ အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေ။ ယတ္ထ မနော စ နိရုဇ္ဈတိ၊
 ဓမ္မသညာ စ နိရုဇ္ဈတိ၊ သေ အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေ။

(သဠာယတနသံယုတ်ပါဠိတော် ၃၁၇)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ တသ္မာ၊ (နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်လေးပါးဖြင့် မသိသေးလျှင် ကိလေသာတို့၏ အာရုံများသို့ မသွားစေရန် စိတ်၏ အစောင့်အထိန်းဖြစ်သော အပ္ပမာဒတရား, သတိတရားတို့ကို ဖြစ်စေရခြင်း၊ သိပြီးသောအခါ၌ကား ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ကိလေသာ

တို့၏ အာရုံများသို့ မသွားစေရန် အပ္ပမာဒ၊ သတိ၊ တရားတို့ကို ဖြစ်စေဘို့ မလိုခြင်းဟူသော) ထိုအကြောင်းကြောင့်။ သေ အာ-
 ယတနေ- တံ အာယတနံ၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ထိုအာရုံအကြောင်း
 တရားကို။ ဝေဒိတဗ္ဗေ-ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။ ဝါ၊ မဂ်လေးပါးဖြင့်
 သိအောင် အားထုတ်အပ်၏။ ယတ္ထ၊ အကြင်နိဗ္ဗာန်၌။ စက္ခု၊ စ၊
 မျက်စိအကြည်ရုပ်သည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ ရူပသညာ စ၊
 အဆင်းကို မှတ်သားမှုသည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ သေ အာ-
 ယတနေ၊ စက္ခုနှင့် ရူပသညာတို့၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ထို
 အာရုံအကြောင်းတရားကို။ ဝေဒိတဗ္ဗေ၊ သိအပ်၏။

(စက္ခုနှင့် ရူပသညာတို့၏ ချုပ်ခြင်းသဘောကိုပင် “ယမိ
 နိရုဇ္ဈန္တိ ဘဝါနိ”ဟု ဟောသကဲ့သို့ ချုပ်ရာဟု ဟောသည်ဟူ၍
 ယူရာ၏။ မြင်မှုဆိုင်ရာ သင်္ခါရတို့ကို မှတ်သိပြီးသည့် အခြားမဲ့၌
 နိဗ္ဗာန်ကို သိသောသူအား စက္ခုနှင့် ရူပသညာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်း
 ကင်းဆိတ်ခြင်း သဘောသည် အထူးအားဖြင့် ထင်ရှား၏။ ထို
 ကြောင့် ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ် သိအပ်သည့် နိဗ္ဗာန်ကို စက္ခုနှင့် ရူပ-
 သညာ ဟူသော အာယတန နှစ်ပါး၏ ချုပ်ခြင်းဖြင့် အထူးပြု၍
 ဖော်ပြသည်ဟု ယူအပ်၏။ ယတ္ထ စက္ခု စ နိရုဇ္ဈတိ၊ ရူပသညာ စ
 နိရုဇ္ဈတိ၊ သေ အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေတိ ဧတ္ထ ခန္တံ အာယတနာနံ
 ပဋိက္ခေပေန နိဗ္ဗာနံ ဒဿိတံ ဟူသော ပဉ္စတ္ထယသုတ် အဖွင့် ဥပရိပံ
 အဋ္ဌကထာနှင့် အညီပင်တည်း။ ထိုတွင်လဲ စက္ခု၏ ချုပ်မှု ထင်
 ရှားခြင်းကြောင့် စက္ခုနှင့် တပေါင်းတည်း ဖြစ်သော ရုပ်တို့၏
 ချုပ်မှုလဲ ထင်ရှား၏။ ရူပသညာ၏ ချုပ်မှု ထင်ရှားခြင်းကြောင့်၊
 ထိုသညာ၏ ယှဉ်ဘက်စိတ် စေတသိက်တို့၏ ချုပ်မှုလဲ ထင်ရှား၏။
 ထိုသညာ၏ အာရုံဖြစ်သော အဆင်းရုပ်၏ ချုပ်မှုလဲ ထင်ရှား၏။
 စက္ခုနှင့် ရူပသညာတို့၏ ချုပ်မှု ထင်ရှားခြင်းကြောင့်၊ မြင်မှုဆိုင်ရာ
 သင်္ခါရတို့ကို မှတ်သိသော ဝိပဿနာ၏ ချုပ်မှုလဲ ထင်ရှား၏။
 ဤအလုံးစုံလဲ အထူး ထင်ရှားသေးသည်ဟု မှတ်အပ်၏။ သာမည
 အားဖြင့်သော်ကား.....မဂ်ဖြင့် သိအပ်သော ထိုနိဗ္ဗာန်၌ သင်္ခါရ
 အလုံးစုံ၏ ချုပ်မှုလဲ ထင်ရှားသည်သာတည်း။ ထိုကြောင့်ပင်၊

မဂ် ဖိုလ်တို့ ဖြစ်ဆဲ ခဏ၌ ရုပ် နာမ် ခန္ဓာ သင်္ခါရဟူသမျှကို လုံးဝမသိဘဲ ရှိပေသည်။ နောက် အပိုဒ်တို့၌လဲ နည်းတူပင် သိပါလေ။)

ယတ္ထ၊ အကြင် နိဗ္ဗာန်၌။ သောတဉ္စ၊ နား အကြည် ရုပ်သည် လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ သဒ္ဓသညာ စ၊ အသံကို မှတ်သားမှု သည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ သေ အာယတနေ၊ သောတနှင့် သဒ္ဓသညာတို့၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ထို အာရုံအကြောင်း တရားကို။ ဝေဒိတဗ္ဗေ၊ သိအပ်၏။ ။ ယတ္ထ၊ အကြင် နိဗ္ဗာန်၌။ ဃာနဉ္စ၊ နှာခေါင်းအကြည် ရုပ်သည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ ဂန္ဓသညာ စ၊ အနံ့ကိုမှတ်သားမှုသည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ သေ အာယတနေ၊ ဃာနနှင့် ဂန္ဓသညာတို့၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန် ဟူသော ထိုအာရုံ အကြောင်းတရားကို။ ဝေဒိတဗ္ဗေ၊ သိအပ်၏။ ။ ယတ္ထ၊ အကြင် နိဗ္ဗာန်၌။ ဇိဝှါ စ၊ လျှာအကြည် ရုပ်သည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ ရသသညာ စ၊ အရသာကို မှတ်သားမှုသည် လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ သေ အာယတနေ၊ ဇိဝှါနှင့် ရသသညာ တို့၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန် ဟူသော ထို အာရုံအကြောင်းတရားကို။ ဝေဒိတဗ္ဗေ၊ သိအပ်၏။ ။ ယတ္ထ၊ အကြင် နိဗ္ဗာန်၌။ ကာယော စ၊ ကိုယ် အကြည် ရုပ်သည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ ဖောဠဗ္ဗသညာ စ၊ အတွေ့ကို မှတ်သားမှုသည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ သေ အာယတနေ၊ ကာယနှင့် ဖောဠဗ္ဗသညာတို့၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန် ဟူသော ထိုအာရုံ အကြောင်းတရားကို။ ဝေဒိတဗ္ဗေ၊ သိအပ် ၏။ ။ ယတ္ထ၊ အကြင် နိဗ္ဗာန်၌။ မနော စ၊ နှလုံးသည်လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ ဓမ္မသညာ စ၊ သဘောကို မှတ်သားမှုသည် လည်း။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ သေ အာယတနေ၊ မနနှင့် ဓမ္မသညာ တို့၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန် ဟူသော ထို အာရုံအကြောင်းတရားကို။ ဝေဒိတဗ္ဗေ၊ သိအပ်၏။

ဤသုတ်၌ ၆-ပိုဒ်တို့တွင် တပိုဒ် တပိုဒ်ဖြင့် အထူးထင်ရှားသော အာယတန နှစ်ပါး နှစ်ပါး၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သဘော ကို နိဗ္ဗာန်ဟု ဖော်ပြ၏။ တသုတ်လုံးဖြင့်ကား အာယတန အလုံးစုံ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သဘောကို နိဗ္ဗာန်ဟု

ဖော်ပြ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဤသုတ်ကို ဝေဘန်တော်မူသော အရှင် အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်က အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုတော်မူလေပြီ။

သဠာယတနနိရောဓံ နော ဧတံ အာဂုသော ဘဂဝ-
တာ သန္ဓာယ ဘာသိတံ။ (သံ ၂-၃၁၉)

အာဂုသော၊ ငါ့ရှင်တို့။ သဠာယတန နိရောဓံ၊ ၆-ပါးသော အဇ္ဈတ္တိကာယတန၊ ၆-ပါးသော ဗာဟိရာယတနတို့၏ ချုပ်ငြိမ်း ရာ၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သဘော ဟူသော နိဗ္ဗာန်ကို။ သန္ဓာယ၊ ရည် တော်မူ၍။ ဧတံ၊ “တဿွာ တိဟ ဘိက္ခဝေ သေ အာယတနေ ဝေဒိတဗ္ဗေ”အစရှိသော ဤသုတ်ကို။ ဘဂဝတာ၊ မြတ်စွာဘုရား သည်။ နော၊ ငါတို့အား။ ဘာသိတံ၊ ဟောတော်မူအပ်ပေ၏။ (သဠာယတနနိရောဓော ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ သန္ဓာယ ဘာသိတန္တိ အတ္ထော။ အဋ္ဌကထာ ဖွင့်။)

တတော တံ ဗာဟိယ နေဝိဓ၊ န ဟုရံ၊ န ဥဘယမန္တရေန၊ ဒေသဝန္တော ဒုက္ခဿ—ဟူသော ဤ ပါဠိ၏အဖွင့် ဥဒါန်း အဋ္ဌကထာ၌ “အာယ-
တန အလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ဟူသော ဤ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍” အညေ ဆရာတို့ ဖွင့်ဆိုပုံကို အောက်ပါအတိုင်း ထုတ်ပြ၏။

အညေ ဣဓာတိ အဇ္ဈတ္တိကာယတနာနိ၊ ဟုရန္တိ ဗာဟိ-
ရာယတနာနိ၊ ဥဘယ မန္တရေနာတိ စိတ္တစေတသိကာတိ။
(ဥဒါန-ဋ္ဌ ၈၄)

ဣဓာတိ၊ ဣဓ ဟူသောပုဒ်ဖြင့်။ အဇ္ဈတ္တိကာယတနာနိ၊ ၆-ပါး သော အဇ္ဈတ္တိက အာယတနတို့ကို။ ဝုတ္တာနိ၊ ဟောအပ်ကုန်၏။ ဟုရန္တိ၊ ဟုရံဟူသော ပုဒ်ဖြင့်။ ဗာဟိရာယတနာနိ၊ ၆-ပါးသော ဗာဟိရ အာယတနတို့ကို။ ဝုတ္တာနိ၊ ဟောအပ်ကုန်၏။ ဥဘယ-
မန္တရေနာတိ၊ ဥဘယမန္တရေန ဟူသော ပါဠိဖြင့်။ စိတ္တစေတသိ-
ကာ၊ စိတ် စေတသိက်တို့ကို။ ဝုတ္တာ၊ ဟောအပ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ အညေ၊ တပါးသော ဆရာတို့သည်။ ဝဒန္တိ၊ ဖွင့်ဆိုကုန်၏။

ထိုအဖွင့်နှင့် အညီ၊ ပါဠိတော်၏ အနက်ကား……ဗာဟိယ၊
ဒိုဗာဟိယ။ တတော၊ မြင်ရသော အဆင်း၊ ကြားရသော အသံ၊

နံလျက် စားလျက် ထိလျက် ရောက်ရသော အနံ အရသာ အတွေ့၊
 ကြံသိရသော သဘော အာရုံတို့၌ ကိလေသာ အလိုအားဖြင့်
 မတည်သော ထိုအခါ၌။ တံ၊ သင်သည်။ နေဝ ဣဝါ မျက်စိ၊ နား၊
 နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်၊ ဟူသော ဤ အတွင်းဘက် အာယ-
 တနတို့၌လဲ မရှိပြီ။ န ဟုရုံ၊ အဆင်း အသံ အနံ အရသာ အတွေ့
 သဘော ဟူသော ထို အပြင်ဘက် အာယတနတို့၌လဲ မရှိပြီ။
 ဥဘယံ အန္တရေန၊ အတွင်းဘက် အပြင်ဘက် အာယတန ၂-မျိုး
 လုံးကို ကြည့်၍ ယူအပ်သော ဝိညာဏ် ၆-ပါး စိတ် စေတသိက်
 တရားတို့၌လဲ။ န၊ မရှိပြီ။ ဧသော ဧဝ၊ ဤ ဒွါရ အာရုံ စိတ် စေတ-
 သိက်တို့၌ သင်မရှိခြင်း = ဒွါရအာရုံ စိတ်စေတသိက်တို့၏ မထင်
 ပေါ်ခြင်းသည်ပင်လျှင်။ ဒုက္ခဿ၊ ကိလေသာဆင်းရဲ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ
 ၏။ အန္တော၊ အဆုံး အပိုင်းအခြား နိဗ္ဗာန် ပေတည်း။

ယောဂီသည် ဝိပဿနာ ရှုဆဲ၌ ဒွါရ ၆-ပါး၊ အာရုံ ၆-ပါး၊
 စိတ် စေတသိက် တရား တို့တွင် ထင်ရှားသော တရား တခုခုကို
 မပြတ်မှတ်သိလျက် ရှိ၏။ မဂ် ဖိုလ် ဖြစ်ဆဲ၌ ထိုဒွါရ အာရုံ စိတ်
 စေတသိက် တရား တို့တွင် တစုံတခုမျှ မထင်ပေါ်သည် ဖြစ်၍၊
 ထိုတရား အလုံးစုံ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘောကိုသာ သိရ၏။ ဤသို့
 သိရသော ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သဘောသည်ပင် ဆင်းရဲခပ်သိမ်း၏
 အပြီးတိုင် ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်မည်၏ ဟု ဆိုလိုသည်။ အထူးပင်
 မှတ်သားဘွယ် ကောင်းပါပေ၏။

အာယတန အလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းလျှင် သင်္ခါရ အလုံးစုံပင် ချုပ်ငြိမ်း
 ၏။ ထိုကြောင့် အောက်ပါ သုတ်တို့၌ သင်္ခါရ အလုံးစုံကို ပယ်မြစ်
 လျက် သင်္ခါရ အလုံးစုံ၏ ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော
 သဘောကို နိဗ္ဗာန် ဟု ဟောတော်မူ၏။

ယတ္ထ အာပေါ စ ပထဝီ၊ တေဇော ဝါယော နဂါဓတိ။
 အတော သရာ နိဝတ္တန္တိ၊ ဧတ္ထ ဝဋ် န ဝတ္တတိ။
 ဧတ္ထ နာမဇ္ဇ ရူပဇ္ဇ၊ အသေသံ ဥပရုဇ္ဈတိ။

(ဒေဝတာသံယုတ် ၁၅)

ယတ္ထ၊ အကြင် နိဗ္ဗာန်၌။ အာပေါ စ၊ ယိုစီးမှု၊ ဖွစေးမှု၊ အာပေါ ဓာတ်သည်၎င်း။ ပထဝီ၊ ခက်မာ ကြမ်းတမ်းမှု နူးညံ့ ချောညက်မှု ပထဝီဓာတ်သည်၎င်း။ တေဇော၊ ပူ၊ အေးမှု၊ တေဇောဓာတ်သည်၎င်း။ ဝါယော၊ ထောက်ကန်၊ ရွှေ့ရှားမှု၊ ဝါယောဓာတ်သည်၎င်း။ န ဂါဓတိ၊ မတည် မရှိ။ အတော၊ ဓာတ်လေးပါးတို့ မရှိရာ ဖြစ်သော ဤနိဗ္ဗာန်မှ။ သရာ၊ ခန္ဓာအစဉ် သံသရာ တည်း ဟူသော မြစ် ချောင်း အင်းအိုင် ရေယဉ်တို့သည်။ နိဝတ္တန္တိ၊ ဆုတ်နစ်ကုန်၏။ ဝါ၊ မပြတ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိဘဲ ရပ်စဲကုန်၏။ ဧတ္ထ၊ ဤနိဗ္ဗာန်၌။ ဝဇ္ဇံ၊ ကိလေသာ၊ ကံ၊ ဝိပါက်၊ ဟူသော ဝဋ် သုံးပါးသည်။ န ဝတ္တတိ၊ လည်လျက်မဖြစ်။ ဧတ္ထ၊ ဤနိဗ္ဗာန်၌။ နာမဉ္စ၊ အာရုံဆီသို့ ညွတ်တတ် သွားတတ် သော နာမ်တရားသည်၎င်း။ ရူပဉ္စ၊ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သော ရုပ်တရားသည်၎င်း။ အသေသံ၊ အကြွင်းမဲ့၊ ဥပရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ ။ (ဧတ္ထ ပန သင်္ခါရ-ပဋိပက္ခေပေန နိဗ္ဗာန်ံ ဒဿိတံ။ ဥပရိပံ၊ ပဉ္စတ္ထယသုတ် အဖွင့် အဋ္ဌကထာ-၁၇။)

ဝိညာဏံ အနိဒဿနံ၊ အနန္တံ သဗ္ဗတော ပဘံ။
 ဧတ္ထ အာပေါ စ ပထဝီ၊ တေဇော ဝါယော န ဂါဓတိ။
 ဧတ္ထ ဒီဃဉ္စ ရဿဉ္စ၊ အဏုံ ထုလံ သုဘာသုဘံ။
 ဧတ္ထ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ အသေသံ ဥပရုဇ္ဈတိ။
 ဝိညာဏဿ နိရောဓေန၊ ဧတ္ထ တံ ဥပရုဇ္ဈတိ။

(သီလက္ခန္ဓာ ကေဝဋ္ဌသုတ်-၂၁၃)

ဝိညာဏံ၊ ထူးမြတ်သော အရိယာမဂ္ဂဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် သိသော။ ယံ နိဗ္ဗာန်၊ အကြင်နိဗ္ဗာန်သည်။ အနိဒဿနံ၊ မြင်အပ် သော အဆင်းအရောင်၊ မြင်နိုင်ကောင်းသော အဆင်းအရောင်လဲ မရှိပေ။ ဝါ၊ နှိုင်းယှဉ်၍ ပြုစရာ ပုံတူ ဥပမာလဲ မရှိပေ။ အနန္တံ၊

၁။ အဘိဓာန်၌ တဖက်ဆည်းကန်ဟော သရသဒ္ဓါသာ လာရုံသော်လဲ၊ ဤ၌ကား “သမုဒ္ဒပရမာ သရာ၊ ဝဋ္ဌိ ဝေ ပရမာ သရာ” တို့၌ကဲ့သို့၊ ရေစီး ရေယဉ်ဟော ဟုသာ ယူသင့်၏။
 ၂။ ဝိညာတဗ္ဗန္တိ ဝိညာဏံ၊ နိဗ္ဗာနသေတံ နာမံ-အဋ္ဌကထာ။ ဝိညာတဗ္ဗန္တိ ဝိသိဋ္ဌေန ဉာတဗ္ဗံ၊ ဉာဏုတ္တမေန အရိယမဂ္ဂဉာဏေန ပစ္စက္ခတော ဇာနိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော-ဋီကာ။ နောက်၌ နိယတ်ရှိသောကြောင့် အနိယတ်ထည့်၍ သမ္ပန်သည်။

ဖြစ်ခြင်း တည်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော အပိုင်းအခြားလဲ မရှိပေ။ သဗ္ဗတောပဘံ၊ သုံးဆယ့်ရှစ်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် တပါး ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော ဝင်ပေါက်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သက်ဝင် နိုင်သောကြောင့် ခပ်သိမ်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့မှ သက်ဝင်ရန် ဆိပ်ကမ်းလဲရှိပေ၏။ ဝါ၊ နည်းလမ်းမှန်စွာ အားထုတ်လျှင် မည်သည့်အရပ်၌မဆို နိဗ္ဗာန်ကို သိနိုင်သောကြောင့် ခပ်သိမ်း သော အရပ်မျက်နှာတို့၌လဲ ထင်ရှားရှိပေ၏။ ဝါ၊ ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်လဲ တောက်ပပေ၏။

နိဗ္ဗာန်သည် လင်းလင်း ဝင်းဝင်းကြီး မဟုတ်

(ဤသဗ္ဗတောပဘံ-ပုဒ်၌ ၃-နက်တို့တွင် ဒုတိယ၊ တတိယ၊ အနက်များမှာ မူလပံ မြဟ္မနိမန္တနသုတ် အဖွင့် အဋ္ဌကထာ၌သာ လာသည်။ သီလက္ခန္ဓာအဋ္ဌကထာ၌ကား ထိုအနက်များ မရှိပေ။ ထိုတွင် နိဗ္ဗာန်ကို ‘တောက်ပ သည်’ဟု ဆိုရာ၌ တစုံတခုသော ညစ်ညူးကြောင်းနှင့်မျှ မစပ်ယှက်သောကြောင့်သာ ဆိုသည်ဟု ယူလေ။ ပညာ- အာလောကော ပညာဩဘာသော ပညာပဇ္ဇောတော- ဟူရာ၌ ပညာကို အလင်း၊ အရောင်၊ တောက်ပသည်၊ဟု ဆိုသကဲ့သို့၎င်း၊ ပဘဿရမိဒံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ-ဟူရာ၌ ဥပတ္တိလေသနှင့် မစပ်ယှက်သော စိတ်ကို တောက်ပသည် ဟု ဆိုသကဲ့သို့၎င်း မှတ်လေ။ ဝိသုဒ္ဓဋ္ဌေန ဝါ သဗ္ဗတော ပဘံ၊ ကေနစိ အနုပတ္တိလိဋ္ဌတာယ သမန္တတော ပဘဿ- ရန္တိ အတ္ထော - သီလက္ခန္ဓီကာ။ ။ ဝါ၊ တနည်းအနက် ကား။ ဝိသုဒ္ဓဋ္ဌေန၊ အထူးစင်ကြယ်သော အနက်ကြောင့်။ သဗ္ဗတော ပဘံ၊ အချင်းခပ်သိမ်း တောက်ပ၏။ ကေနစိ၊ တစုံတခုသော ညစ်ညူးကြောင်းတရားက။ အနုပတ္တိလိဋ္ဌ- တာယ၊ မနှိပ်စက်အပ်၊ မညစ်ညူးစေအပ်၊သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်။ သမန္တတော ပဘဿရံ၊ ထက်ဝန်းကျင် တောက်ပ၏။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤကား အနက်။ ။ အဓိပ္ပာယ်ကား ...တောက်ပတဲ့ ပင်ကိုယ်သဘော ရှိကြ

သော စိတ်တရား၊ ပညာတရားတို့သည် “ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့က ယှဉ်တွဲလျက် ဖြစ်စေ၊ ရှေးနောက် ခြံရံလျက် ဖြစ်စေ၊ နှိပ်စက်အပ် ညစ်ညူးစေအပ် ကုန်သည် ရှိသော်” မတောက်ပသည်လည်း ဖြစ်နိုင်ကုန်သေး၏။ နိဗ္ဗာန်သည်ကား ကိလေသာ၊ သင်္ခါရတို့၏ ငြိမ်းခြင်း သဘောဖြစ်သောကြောင့် ညစ်ညူးကြောင်းတရားတို့နှင့် မည်သို့မျှ မစပ်ယှဉ်နိုင်ပေ။ မတွေ့ဆုံနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို ထိုတရားတို့က မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မနှိပ်စက်နိုင်။ မညစ်ညူးစေနိုင်။ ဟင်းလင်းပြင်ကို အိုးမဲသုတ်ရန် မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို “ထက်ဝန်းကျင် အပြည့်အစုံ တောက်ပသည်”ဟု ဆိုပေသည်။ အဖြောင့်အားဖြင့်သော်ကား ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့နှင့် လုံးဝမစပ်ယှဉ်။ အညစ်အကြေးတို့မှ လုံးဝသန့်ရှင်းစင်ကြယ်သည်ဟု ဤအဓိပ္ပာယ်ကိုသာ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ ဆိုလိုပေသည်။ “နေရောင် လရောင် ကြယ်ရောင် ဓာတ်မီးရောင်တို့ကဲ့သို့ ဝင်းပြောင်တောက်ပသည်။ ထိုသို့ တောက်ပသည်ကို မဂ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်သည်”ဟူ၍ကား မယူလေလင့်။ ထိုသို့ ယူလျှင် အနိဒဿနံ ဟူသော ရှေ့နားက ပုဒ်နှင့်ပင် ဆန့်ကျင်လေရာ၏။ အနိမိတ္တပစ္စုပ္ပန် ဟူသည် နှင့်လဲ ဆန့်ကျင်ရာ၏။ ပြုပြီးခဲ့သော မိလိန္ဒပဉ္စာနှင့်လဲ ဆန့်ကျင်ရာ၏။ နိဗ္ဗာန်၌ ရုပ်တရားမရှိဟုဆိုသော ပါဠိ အဋ္ဌကထာ အလုံးစုံတို့နှင့်လဲ ဆန့်ကျင်ရာ၏။ ထို့ပြင် ဖြစ်ထိုက်သော ကိလေသာ၊ ခန္ဓာတို့၏ စင်စစ် မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ငြိမ်းခြင်း သဘောသည် လင်းလင်းဝင်းဝင်းကြီး မဟုတ်တန်လေရာ။ ဟုတ်ခဲ့ပါက “နိဗ္ဗာန်ဟူသည်မှာ လင်းလင်းဝင်းဝင်းကြီးပင်”ဟူ၍ လွယ်ကူစွာပင် ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ ပြဆိုလေရာ၏။ ရာဂက္ခယော စသည်ဖြင့်၎င်း၊ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော စသည်ဖြင့်၎င်း၊ အနုပ္ပါဒေါ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ ကိလေသာ သင်္ခါရတို့မှ ပြောင်းပြန်ဆန့်ကျင်ဘက် ပြုလျက်။

အသိခက်သော အမည်တို့ကို မပြဆိုတန်လေရာ။ နက်နက် နဲနဲ ဆင်ခြင်ပါလေ။)

တ္ထေ၊ ဤနိဗ္ဗာန်၌။ အာပေါ စ၊ ဣန္ဒြိယ ဗဒ္ဓ ဖြစ်သော အာပေါ ဓာတ်သည်၎င်း။ ပထဝီ စ၊ ဣန္ဒြိယ ဗဒ္ဓ ဖြစ်သော ပထဝီ ဓာတ် သည်၎င်း။ တေဇော စ၊ ဣန္ဒြိယ ဗဒ္ဓ ဖြစ်သော တေဇော ဓာတ် သည်၎င်း။ ဝါယော စ၊ ဣန္ဒြိယ ဗဒ္ဓ ဖြစ်သော ဝါယော ဓာတ် သည်၎င်း။ န ဝါတေ၊ မထောက်တည်နိုင်။ ဝါ၊ အကြောင်း ကင်းသည်ဖြစ်၍ ထောက်တည်ရာ မရဘဲ ချုပ်ငြိမ်း၏။ တ္ထေ၊ ဤ နိဗ္ဗာန်၌။ ဒီဃဉ္စ၊ ရှည်သော ပုံသဏ္ဍာန်ဟု ခေါ်အပ်သော ဥပါဒါ ရုပ်သည်၎င်း။ ရဿဉ္စ၊ တိုသော ပုံသဏ္ဍာန်ဟု ခေါ်အပ်သော ဥပါဒါ ရုပ်သည်၎င်း။ အဏု စ၊ အသေး အငယ် ဟု ခေါ်အပ် သော အဆင်း အရောင် ရုပ်သည်၎င်း။ ထူလဉ္စ၊ အကြီး ဟု ခေါ် အပ်သော အဆင်းအရောင် ရုပ်သည်၎င်း။ သုဘံ စ၊ တင့်တယ် လှပသည်ဟု ထင်အပ်သော ဣဋ္ဌာရုံ ရုပ်သည်၎င်း။ အသုဘံ စ၊ မတင့်တယ် မလှပဟု ထင်အပ်သော အနိဋ္ဌာရုံ ရုပ်သည်၎င်း။ ဥပရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ တ္ထေ၊ ဤနိဗ္ဗာန်၌။ နာမဉ္စ၊ ညွတ်မှု သိမှု နာမ် တရားသည်၎င်း။ ရူပဉ္စ၊ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲမှု ရုပ်တရားသည် ၎င်း။ အသေသံ၊ အကြွင်းမဲ့။ ဥပရုဇ္ဈတိ၊ ဖြစ်ခြင်းမရှိသော အားဖြင့် ချုပ်၏။ (ဥပါဒိန္နကဓမ္မဇာတံ နိရုဇ္ဈတိ အပ္ပဝတ္တံ ဟောတိ-အဋ္ဌကထာ။ ချုပ် ဟူသည်မှာ ဤအရာ၌ မဖြစ်ပေါ်လာဘဲ ကင်းခြင်းပင်တည်း။ ဤတိုင်အောင် ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို ပြ၏။ နောက်ဝါကျဖြင့်ကား ချုပ်ငြိမ်းကြောင်းကို ပြ၏)။ ဝိညာဏဿ၊ ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိစိတ်နှင့် အဘိသင်္ခါရ ဝိညာဏ်၊ ဟူသော ဝိညာဏ် ၂-ပါး၏။ နိရောဓေန၊ ကုန်ဆုံးပျက်စီးလျက်ချုပ်ကွယ်ခြင်း၊ မဖြစ် ပေါ်လာဘဲ ချုပ်ကွယ်ခြင်းကြောင့်။ ဧတံ သဗ္ဗံ၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ဥပါဒိန္နက ရုပ်နာမ်တရား အလုံးစုံသည်။ တ္ထေ၊ ဤနိဗ္ဗာန် = အငြိမ်း ဓာတ်၌။ ဥပရုဇ္ဈတိ၊ တဖန် အသစ် မဖြစ် ပေါ်လာတော့ဘဲ ချုပ်ကွယ်လေ၏။

ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိစိတ် ချုပ်ပျက်သောကြောင့်၊ လက်ရှိ ရုပ်နာမ် အလုံးစုံ ချုပ်ကွယ် ပြတ်စဲ၏။ အကျိုးပေးနိုင်သော အဘိသင်္ခါရ

ဝိညာဏ် မရှိသောကြောင့်၊ ရုပ်နာမ် အသစ် မဖြစ်လာတော့ဘဲ
 ချုပ်ကွယ်ပြတ်စဲ၏။ ထို့ကြောင့်၊ မီးစာကုန်ဆီခန်းသော မီးတောက်
 ၏ ကွယ်ပျောက်ခြင်းကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်အလုံးစုံပင် နိဗ္ဗာန် = အငြိမ်း
 ဓာတ် ထင်ရှားရှိသည့်အတွက် ထိုအငြိမ်းဓာတ်ကို မှီ၍ ချုပ်ငြိမ်း
 ကွယ်ပျောက် ပြတ်စဲသွားသည်ဟု ဆိုလို၏။ ဧတ္တာပိ သင်္ခါရ-
 ပဋိက္ခေပေနေဝ နိဗ္ဗာန် ဒဿိတံ - ပဉ္စတ္ထယသုတ် အဖွင့်ပင်။ (မ-ဋ
 ၄-၁၀)

အကျဉ်းချုပ်မှတ်တမ်း

နိဿေသ သင်္ခါရ ဝိဝေက လက္ခဏံ၊
 သကလ သင်္ခတ ဝိရုသဘာဝံ။
 နိဗ္ဗာနမေတံ သုဂတေန ဒေသိတံ၊
 ဇာနေယျ သင်္ခါရ နိရောဓ မတ္တကံ။

နိဿေသ သင်္ခါရ ဝိဝေက လက္ခဏံ၊ ကြွင်းမဲ့ ဥဿုံ၊ အလုံးစုံ
 သော သင်္ခါရတို့၏ ကင်းဆိတ်ခြင်းသဘောဟု မှတ်သားအပ်သည်
 ဖြစ်၍။ သကလ သင်္ခတ ဝိရုသဘာဝံ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရ
 တို့နှင့်အနည်းငယ်သော်မှ သဘောမတူဘဲ ပြောင်းပြန် ကွဲလွဲလျက်
 လုံးဝဆန့်ကျင်ဘက် သဘောရှိသော။ သုဂတေန ဒေသိတံ၊
 မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော။ ဧတံ နိဗ္ဗာန်၊ သန္တိ-
 လက္ခဏာရှိသော ဤနိဗ္ဗာန်တရားကို။ ပညဝါ၊ ပညာရှိသည်။ သင်္ခါရ
 နိရောဓ မတ္တကံ၊ အကြောင်းအကျိုး နှစ်ရပ်၊ အချင်းချင်းစပ်လျက်
 မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ် ခန္ဓာ သင်္ခါရတို့၏ လုံးဝ ပြတ်ကင်း
 ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘောမျှသာ ဟူ၍။ ဇာနေယျ၊ သံသယရှင်း၊ ယုံမှား
 ကင်းလျက်၊ ဖြောင့်စင်း မြဲစွာ၊ သိမှတ်ရာတော့သတည်း။ ။
 (ဣန္ဒဝံသာ၊ ဒုတပဒ၊ ၂-မျိုးစပ် ဥပဇာတိ ဂါထာ)

နိဗ္ဗာနကထာ ပြီး၏။

အခဏ်း (၆) ပြီး၏။

၁-အဝိဇ္ဇာယ တောဝ အသေသ ဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော-အစရှိသော ပါဠိဖြင့်
 နိဗ္ဗာန်ကိုဟောသည်ဟု ပြဆိုသော အဋ္ဌကထာကိုလည်း အထူးသတိပြုပါ။

အခင်း-၇

မဟာဝိပဿနာ (၁၈)ပါး

အဋ္ဌာရသ မဟာဝိပဿနာ နာမ အနိစ္စာနုပဿနာ-
 ဒိကာ ပညာ။ ယာသု (၁) အနိစ္စာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော
 နိစ္စသညံ ပဇဟတိ၊ (၂) ဒုက္ခာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော
 သုခသညံ ပဇဟတိ၊ (၃) အနတ္တာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော
 အတ္တသညံ ပဇဟတိ၊ (၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနံ ဘာဝေန္တော
 နန္ဒိံ ပဇဟတိ၊ (၅) ဝိရာဂါနုပဿနံ ဘာဝေန္တော
 ရာဂံ ပဇဟတိ၊ (၆) နိရောဓာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော
 သမုဒယံ ပဇဟတိ၊ (၇) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနံ ဘာဝေ-
 န္တော အာဒါနံ ပဇဟတိ၊ (၈) ခယာနုပဿနံ ဘာဝေ-
 န္တော ဃနသညံ ပဇဟတိ၊ (၉) ဝယာနုပဿနံ ဘာ-
 ဝေန္တော အာယူဟနံ ပဇဟတိ၊ (၁၀) ဝိပရိဏာမာ-
 နုပဿနံ ဘာဝေန္တော ဓုဝသညံ ပဇဟတိ၊ (၁၁) အနိ-
 မိတ္တာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော နိမိတ္တံ ပဇဟတိ၊ (၁၂)
 အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော ပဏိဓိံ ပဇဟတိ၊
 (၁၃) သုညတာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အဘိနိဝေသံ
 ပဇဟတိ၊ (၁၄) အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနံ ဘာဝေန္တော
 သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ ပဇဟတိ၊ (၁၅) ယထာဘူတ-
 ဉ္ဇဏဒဿနံ ဘာဝေန္တော သမ္မေဇဟာဘိနိဝေသံ ပဇ-
 ဟတိ၊ (၁၆) အာဒိနဝါနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အာလ-
 ယာဘိနိဝေသံ ပဇဟတိ၊ (၁၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနံ ဘာ-
 ဝေန္တော အပ္ပဋိသင်္ခံ ပဇဟတိ၊ (၁၈) ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနံ
 ဘာဝေန္တော သံယောဂါဘိနိဝေသံ ပဇဟတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၆၄)

အဋ္ဌာရသ မဟာဝိပဿနာ နာမ၊ တဆယ့်ရှစ်ပါးသော မဟာ
 ဝိပဿနာတို့ မည်သည်ကား။ အနိစ္စာနုပဿနာဒိကာ ပညာ၊

အနိစ္စာနုပဿနာအစရှိသော ပညာတို့ပေတည်း။ ယာသု၊ ယင်း တဆယ့်ရှစ်ပါးသော မဟာဝိပဿနာတို့တွင်—

(၁) အနိစ္စာနုပဿနံ၊ မမြဲဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ နိစ္စသညံ၊ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ပျောက်စေ၏။ ဖြစ်ခွင့်မပေး။

(၂) ဒုက္ခာနုပဿနံ၊ ဆင်းရဲဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ သုခသညံ၊ ချမ်းသာဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ပျောက်စေ၏။ ဖြစ်ခွင့်မပေး။

(၃) အနတ္တာနုပဿနံ၊ အစိုးပိုင်သော အကောင်မဟုတ်ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ အတ္တသညံ၊ အစိုးပိုင်သော အကောင်ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ပျောက်စေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနံ၊ ငြီးငွေ့လျက် ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ နန္ဒိ၊ ပျော်မွေ့သော တဏှာကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ပျောက်စေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၅) ဝိရာဂါနုပဿနံ၊ တပ်မက် ပြယ်စေလျက် ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ ရာဂံ၊ တပ်မက်သော တဏှာကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ပျောက်စေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၆) နိရောဓာနုပဿနံ၊ ချုပ်ကွယ်သည်ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဝါ၊ နောင် ဘဝအသစ် မဖြစ်သည့် အလိုအားဖြင့် သင်္ခါရ ချုပ်ကွယ်အောင် ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ သမုဒယံ၊ ဖြစ်ခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ပျောက်စေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၇) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနံ၊ နိစ္စ သုခ အတ္တဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်း သော ကိလေသာတို့ကို စွန့်လွှတ်လျက်၊ နိဗ္ဗာန်သို့လဲ ကိုင်းညွတ် စေလွှတ်လျက်၊ ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ အာဒါနံ၊ ဖြစ်ခွင့်ပေးသောအားဖြင့်

ကိလေသာတို့ကို ယူခြင်း လက်ခံခြင်း၊ သင်္ခါရအာရုံကို အပြစ်မမြင်ဘဲ ယူခြင်း လက်ခံခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့်မပေး။

(၈) ခယာနုပဿနံ၊ ကုန်ဆုံးသည်ဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ ဘနသညံ၊ တခဲနက်တခုတည်း၊ တကောင်တည်းဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၉) ဝယာနုပဿနံ၊ မျက်မှောက်မြင်ရသော ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ၏ ပျက်မှုနှင့် အတူထား၍ မျက်ကွယ်ဖြစ်သော အတိတ်၊ အနာဂတ် သင်္ခါရတို့၏ ပျက်မှုကို ပိုင်းခြားရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ အာယူဟနံ၊ ချမ်းသာကောင်းစားကြီးပွားရန် အားထုတ်မှုကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၀) ဝိပရိဏာမာနုပဿနံ၊ ပင်ကိုရင်းအတိုင်း မတည်ဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ ဓုဝသညံ၊ မဖောက်ပြန် မပြောင်းလဲ ပင်ကိုအတိုင်း ခိုင်မြဲနေသည်ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၁) အနိမိတ္တာနုပဿနံ၊ မြသည့်ပုံဟန် ကိုယ်သဏ္ဍာန် မရှိဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ နိမိတ္တံ၊ မြသည့်ပုံဟန် ကိုယ်သဏ္ဍာန်ရှိသကဲ့သို့ ထင်ပေါ်သော သင်္ခါရ ဘနနိမိတ်၊ နိစ္စနိမိတ်ကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ပျောက်ကင်းစေ၏၊ ထင်ပေါ်ခွင့် မပေး။

(၁၂) အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနံ၊ တောင့်တ သာယာမှုနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဝါ၊ တောင့်တသာယာဘွယ် ကင်းသည်ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ ပဏိဓိံ၊ ချမ်းသာကို တောင့်တသော တဏှာကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၃) သုညတာနုပဿနံ၊ အစိုးပိုင်သည့် အကောင်အထည် အဖြစ်မှ ကင်းဆိတ်သည်ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ အဘိနိဝေသံ၊ အစိုးပိုင်သည့် အကောင်အထည်ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၄) အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနံ၊ အာရုံနှင့် အာရမ္မဏိကသင်္ခါရ နှစ်မျိုးလုံး၏ အပျက်ကို၊ အဆက်ဆက် တွေ့မြင်ရ၍၊ သင်္ခါရတို့သာ ပျက်သည်ဟု သဘော တရားတို့၌ ရှုမြင်လျက် ဖြစ်သော လွန်ကဲ သော ပညာကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ၊ မြဲသည့်အနှစ်၊ အစိုးပိုင်သည့် အနှစ် ရှိသည်ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၅) ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ၊ အကြောင်းနှင့် တကွသော နာမ်ရုပ်တို့ကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ သမ္မောဟာဘိနိဝေသံ၊ ရှေးကပင် ငါကောင် ရှိခဲ့လေသလား စသည်ဖြင့် ယုံမှားခြင်း၊ သတ္တဝါတို့ကို ဘုရားသခင်က ဖန်ဆင်းသည် စသည်ဖြင့် ယုံကြည်ဆုံးဖြတ် မှား ခြင်းဟူသော ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၆) အာဒိနဝါနုပဿနံ၊ ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ထင်သော ကြောင့် သင်္ခါရဘဝ အလုံးစုံ၌ အပြစ်မြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာ- ဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ အာလယာဘိနိဝေသံ၊ သင်္ခါရတို့ကိုပင် မှီခို အားကိုးရာဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနံ၊ သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်နိုင်ရန် တဖန် ရှုသော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ အပ္ပဋိသင်္ခံ၊ မမြဲ ဆင်းရဲ အစိုးမပိုင်သော သင်္ခါရတို့၌ တဖန် မရှု

ခြင်း မသိခြင်း ဟူသော မောဟကို။ ပဇာတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၈) ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနံ၊ သင်္ခါရဟူသမျှမှ တွန့်ဆုတ်လျက် ရှုမြင်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ သံယောဂါဘိနိဝေသံ၊ သင်္ခါရတို့၌ ယှဉ်တွဲ ဝင်စားသော ကိလေသာကို။ ပဇာတိ၊ ပယ်၏၊ ကင်းစေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁) အနိစ္စာနုပဿနာ

ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့် မှတ်သိစဉ်မှာ ပင်, အဖြစ် အပျက်ကိုလဲ တွေ့ရ၍၊ မမြဲဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်သည် အနိစ္စာနုပဿနာမည်၏။ ဤအရာ၌ အနိစ္စ = မမြဲသော တရား၊ အနိစ္စလက္ခဏာ = မမြဲဟု မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ = မမြဲဟု ရှုမြင်မှု၊ ဤသုံးပါးတို့ကို ခွဲခြား၍ သိအပ်ကုန်၏။

ထိုဘွင် ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ပျက်လျက် ရှိသော ခန္ဓာ ငါးပါး ရုပ်နာမ် တရားသည် ဖြစ်မှု ရင့်မှု ပျက်မှု ရှိသောကြောင့် အနိစ္စတရား မည်၏။ တနည်းကား...ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း = ကွယ်ပျောက် ပျက်စီးခြင်းကြောင့် အနိစ္စ = မမြဲသော တရား မည်၏။ ဖြစ်မှု ရင့်မှု ပျက်မှုသည် အနိစ္စလက္ခဏာ = မမြဲဟု မှတ်သိရကြောင်း လက္ခဏာ မည်၏။ တနည်းကား...ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း ကွယ်ပျောက် ပျက်စီးသွားခြင်းသည် အနိစ္စလက္ခဏာမည်၏။ မှတ်သိစဉ်မှာပင်, ထို အနိစ္စ လက္ခဏာကို တွေ့ရ၍၊ မမြဲဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်သည် အနိစ္စာနုပဿနာမည်၏။

အနိစ္စန္တိ ခန္ဓပဉ္စကံ၊ ကသ္မာ? ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တဘာဝါ ဟုတွာ အဘာဝတော ဝါ။ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တံ အနိစ္စလက္ခဏံ ဟုတွာ အဘာဝ သင်္ခါတော ဝါ အာကာရဝိကာရော။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၆)

အနိစ္စတာတိ တေသံယေဝ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တံ၊ ဟုတွာ အဘာဝေါ ဝါ၊ နိဗ္ဗတ္တာနံ ဧတေနောကာရေန အဋ္ဌတွာ ခဏဘင်္ဂေန ဘေဒေါတိ အတ္ထော။ အနိစ္စာနုပဿနာတိ တဿာ အနိစ္စတာယ ဝသေန ရူပါဒီသု အနိစ္စန္တိ အနုပဿနာ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၁-၂၀၁)

အနိစ္စန္တိ၊ မမြဲသော တရားဟူသည်မှာ။ ခန္ဓပဉ္စကံ၊ ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းပင်တည်း။ ကသ္မာ၊ အဘယ်ကြောင့် အနိစ္စ မည်သနည်း ဟူမူ။ ဥပ္ပါဒဝယ ညထတ္တဘာဝါ၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ရင့်ခြင်းရှိသည်

၏ အဖြစ်ကြောင့်ပေတည်း။ ။ (အညထတ္တံ၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့မှ တပါး တခြားသော အမူအရာ သဘောကား။ ဇရာ၊ အို ရင့်ခြင်းပင်တည်း။ မဟာဋီကာဖွင့်။) ဝါ၊ တနည်း အကြောင်းကား။ ဟုတွာ အဘာဝတော၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီး လျှင် ချက်ခြင်းပင် မရှိတော့ခြင်း = ကွယ်ပျောက် ပျက်စီးသွားခြင်း ကြောင့်ပေတည်း။ ။ (ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝိနဿနတော၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ပျက်ခြင်း ကြောင့်-မဟာဋီကာဖွင့်။) ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တံ၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ရင့် ခြင်းသည်။ အနိစ္စလက္ခဏံ၊ အနိစ္စလက္ခဏာမည်၏။ ဝါ၊ တနည်း ကား။ ဟုတွာ အဘာဝသင်္ခါတော၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော။ အာကာရဝိကာရော၊ ကွယ်ပျောက်သွားခြင်း အမူ အရာ အထူးသည်။ အနိစ္စလက္ခဏံ၊ မမြဲဟု မှတ်သိရကြောင်း အနိစ္စလက္ခဏာမည်၏။

အနိစ္စတာတိ၊ မမြဲသည့်အဖြစ် အနိစ္စလက္ခဏာ ဟူသည်ကား။ တေသံယေဝ၊ ထို မမြဲသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ သာလျှင်။ ဥပ္ပါဒ- ဝယညထတ္တံ၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ရင့်ခြင်းပင်တည်း။ ဝါ၊ တနည်း ကား။ ဟုတွာ အဘာဝေါ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း ကွယ်ပျောက် သွားခြင်းပင်တည်း။ နိဗ္ဗတ္တာနံ၊ ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာ ရုပ်နာမ်တို့၏။ ဧတေနေဝ အာကာရေန၊ ဤဖြစ်ပြီးသော ရင့်ဆဲ အမူအရာအား ဖြင့် သာလျှင်။ အဋ္ဌတွာ၊ မတည်ကုန်မူ၍။ ခဏဘဏံန၊ ပျက်ခိုက် ခဏ ဘင်အလို အားဖြင့်။ ဘေဒေါ၊ ပျက်ခြင်းပင်တည်း။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤကား “ဟုတွာ အဘာဝ” ၏ လိုရင်းအနက်တည်း။ အနိစ္စာနုပဿနာတိ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ ဟူသည်မှာ။ တဿာ အနိစ္စတာယ ဝသေန၊ ထိုအနိစ္စမည်ကြောင်း = အနိစ္စလက္ခဏာ ၏ အလိုအားဖြင့်။ ရူပါဒီသု အနိစ္စန္တိ အနုပဿနာ၊ ရုပ် စသည် တို့၌ မမြဲ ဟု ရှုမြင်ခြင်းပင်တည်း။

ပြခဲ့သော အနိစ္စလက္ခဏာ ၂-မျိုးတို့တွင် ဟုတွာ အဘာဝ = ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိတော့ခြင်း = ကွယ်ပျောက် ပျက်စီးသွားခြင်း ဟူသော ဒုတိယလက္ခဏာသည် အထက် ဘင်ညဏ် စသည်တို့ အရာ၌ အထူးထင်ရှားသောကြောင့် သာ၍ မြင့်မြတ် ပြခန်းသော လက္ခဏာ ပေတည်း။ ထိုလက္ခဏာကို ကောင်းစွာ သိမြင်လျှင်

အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ထက်သန်စွာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ တို့၌ ဤသို့ မိန့်ဆိုကုန်၏။

ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေနာတိ ဣဒံ ဣတရေသံ စတုန္တံ
အာကာရာနံ သင်္ဂဟကတ္တာ ဝိသုံ ဝုတ္တံ။

(ဝိဘင်းမူလဋီကာ ၃၇)

ဣတရေသံ၊ ဟုတွာ အဘာဝမှ တပါးကုန်သော။ စတုန္တံ အာကာရာနံ၊ ဆိုလတံသော အခြင်းအရာလေးမျိုးတို့ကို။ သင်္ဂဟ- ကတ္တာ၊ အတွင်းသွင်း၍ ပေါင်းယူနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေနာတိ ဣဒံ၊ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန ဟူသော ဤစကားကို။ ဝိသုံ ဝုတ္တံ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ အသီးအခြား မိန့်ဆို အပ်ပေ၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။သမ္မောဟဝိနေဒနိ အဋ္ဌကထာ၌ “ဖြစ်ပေါ်ပြီး လျှင် မရှိခြင်းကြောင့် မမြဲ” ဟု ပြဆိုပြီးလျှင် “တပါးသော အကြောင်းလေးမျိုးကြောင့်လဲ မမြဲ” ဟု ပြပြန်၏။ ဤသို့ ပြဆိုရာ၌ အကြောင်းငါးပါးလုံးကို ပေါင်း၍မပြဘဲ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေနဟု သီးခြားဆိုသော အဋ္ဌကထာဆရာ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဤသို့တည်း။ ဝိပဿနာယောဂီသည် ဟုတွာ အဘာဝ = ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း = ကွယ်ပျောက် ပျက်စီးသွားခြင်းကို သိမြင်ရလျှင်၊ ထိုရှုအပ်သော ရုပ်နာမ်၏ ဥပ္ပါဒ ဝယဝန္တတာ = ဖြစ်မှုပျက်မှုရှိခြင်းကို၎င်း၊ ဝိပရိဏာမ = ပင်ကိုရင်းအတိုင်း မတည်ဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို၎င်း၊ တာဝကာလိက = အခိုက်အတန့် တခဏကလေးမျှသာတည်ခြင်းကို၎င်း၊ နိစ္စပဋိက္ခေပ = မမြဲပါဟု ဖော်ပြဝန်ခံနေသကဲ့သို့ မြဲသည့်အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်းကို၎င်း၊ ဤအခြင်းအရာလေးပါးကိုလဲ သိမြင်နိုင်တော့သည် သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဟုတွာ အဘာဝ = ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်းဟူသော ဤအနိစ္စလက္ခဏာသည် ဖြစ်မှုပျက်မှုရှိခြင်းစသော အနိစ္စ အခြင်းအရာလေးပါးကို အတွင်းသွင်း၍ ပေါင်းယူနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းကို အခြားအကြောင်းတို့နှင့် မရောဘဲ အဋ္ဌကထာဆရာ သီးသန့်ဆိုပေသည်-ဟုလို။

ကိဉ္ဇာပိ ဥပ္ပါဒါဒိ တိဝိဓမ္မိ သင်္ခတလက္ခဏတာယ
 အနိစ္စလက္ခဏံ၊ တထာပိ ဇာတိဇရာဒိသု န တထာ
 အနိစ္စလက္ခဏံ၊ ပါကဋံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ ယထာ ဝယက္ခ-
 ဏေတိ အာဟ “ဘင်္ဂေါ နာမ အနိစ္စတာယ ပရမာ-
 ကောဋီတိ”။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၄၀)

ဥပ္ပါဒါဒိ၊ ဥပါဒ်အစရှိသော။ ဝါ၊ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင် ဟူသော။
 တိဝိဓမ္မိ၊ သုံးမျိုးလုံးသည်လည်း။ သင်္ခတလက္ခဏတာယ၊ သင်္ခတ
 တရား၏လက္ခဏာ ဖြစ်သောကြောင့်။ အနိစ္စလက္ခဏံ၊ အနိစ္စ
 လက္ခဏာချည်းသာလျှင်။ ကိဉ္ဇာပိ ဟောတိ၊ အကယ်၍ကား
 ဟုတ်ပေ၏။ တထာပိ၊ ထိုသို့ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင် သုံးမျိုးလုံးပင် အနိစ္စ
 လက္ခဏာ ဟုတ်ငြားသော်လဲ။ ယထာ ဝယက္ခဏေ၊ ပျက်ဆဲခဏ၌
 အနိစ္စလက္ခဏာ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသကဲ့သို့။ ဇာတိဇရာဒိသု၊
 ဖြစ်ဆဲ အိုရင့်ဆဲ ခဏတို့၌။ အနိစ္စလက္ခဏံ၊ အနိစ္စလက္ခဏာသည်။
 တထာ ပါကဋံ ဟုတွာ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထိုအတူ ပေါ်လွင်စွာ
 ဖြစ်လျက် မထင်ရှားချေ။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဘင်္ဂေါ နာမ အနိစ္စ-
 တာယ ပရမာကောဋီတိ၊ ပျက်ခြင်းမည်သည်ကား အနိစ္စတာ =
 အနိစ္စလက္ခဏာ၏ လွန်ကဲသော အဖို့ဟူ၍။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာ
 ဆရာ ဆိုပေ၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ အကြောင်းများစွာတို့က ပေါင်းစု ညီညွတ်၍
 ပြုအပ်သော သဘောသည် သင်္ခါရတရား၊ သင်္ခတ
 တရား မည်၏။ ထိုသင်္ခတတရား ဟူသမျှသည် ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင်
 ရှိသည်ချည်းသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဇာတိ ဇရာ မရဏ ဟူ၍လဲ
 ခေါ်အပ်သော ထိုဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင် သုံးပါးလုံးသည် သင်္ခတတရားဟု
 မှတ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သင်္ခတလက္ခဏာ မည်၏။ အနိစ္စ =
 မမြဲသော တရား ဟူသည်မှာလဲ ထိုသင်္ခတ တရားပင်တည်း။
 သို့ဖြစ်၍ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင် = ဖြစ်မှု၊ တည်ရင့်မှု၊ ပျက်မှုဟူသော ဤ
 သင်္ခတလက္ခဏာ သုံးပါးလုံးပင် မမြဲသောတရားဟု မှတ်ကြောင်း
 ဖြစ်သောကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာလဲ မည်သည်ချည်းသာတည်း။
 သို့သော်လဲ သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်မှု၊ တည်မှုကို သိရုံမျှဖြင့် ထိုသင်္ခါရတို့၏

မမြဲသည်၏အဖြစ်ကို ထင်ရှားမသိနိုင်သေး။ ဖြစ်မှု တည်မှုရှိလျှင်၊ ပျက်မှုလဲ ရှိမြဲဖြစ်သောကြောင့်၊ မမြဲသော တရားပင်တည်းဟု ဆ၍သာ သိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဖြစ်ဆဲ တည်ရင့်ဆဲ ခဏ၌ မမြဲ သည့်အဖြစ်သည် ကောင်းစွာ မထင်ရှားချေ။ သင်္ခါရတို့၏ ပျက်မှု = ကုန်ဆုံး ကွယ်ပျောက်မှုကို သိရလျှင်ကား မမြဲသည့် အဖြစ်ကို ထင်ရှားစွာ သိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ပျက်ဆဲ ဘင်ခဏ၌ မမြဲသည့်အဖြစ်သည် ကောင်းစွာ ပေါ်လွင်ထင်ရှားပေ၏။ ဤသို့ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင်္ဂ၊ ခဏသုံးပါးတို့တွင် ပျက်ဆဲ ဘင်ခဏ၌ မမြဲသည် ၏အဖြစ်ဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာ အထူးထင်ရှားသောကြောင့်၊ ထိုပျက်ဆဲ ဘင်ကို အနိစ္စလက္ခဏာ၏ လွန်ကဲသော အဖို့ဟူ၍ အဋ္ဌ ကထာဆရာ မိန့်ဆိုပေသည်-ဟုလို။

ဤဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အနိစ္စတရားနှင့် အနိစ္စ လက္ခဏာသည် သီးသန့် ကွဲပြား ခြားနားလျက်ရှိသော်လဲ အနိစ္စ မည်သော ရုပ် နာမ် ခန္ဓာတို့ကို သဘာဝလက္ခဏာ = ဖြစ်ပေါ်ရင်း သဘော အတိုင်းအားဖြင့် မှတ်သိခြင်း မရှိပါဘဲ အနိစ္စ လက္ခဏာမျှကိုသာ နှလုံးသွင်း ရှုဆင်ခြင်လျှင် ပညတ်မျှကိုသာ နှလုံးသွင်းမိသော ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်အစစ် မဖြစ်သေး။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ = ဖြစ်ပေါ်ရင်း သဘောကို မှတ်သိလျက် ပြခဲ့သော အနိစ္စ လက္ခဏာ တပါးပါးကို သိမြင်မှသာလျှင် အနိစ္စာနုပဿနာ အစစ်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုလေပြီ။

ဝုဠာနဂါမိနိ ပန ဝိပဿနာ ကိမာရမ္မဏာတိ? လက္ခဏာရမ္မဏာတိ။ လက္ခဏံ နာမ ပညတ္တိဂတိကံ န ဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မဘူတံ၊ ယော ပန အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ တီဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိ၊ တဿ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ကဏ္ဍေ ဗဒ္ဒကုဏပံ ဝိယ ဟောန္တိ၊ သင်္ခါရာရမ္မဏမေဝ ဉာဏံ သင်္ခါရတော ဝုဠာတိ။ ယထာ ဟိ ဧကော ဘိက္ခု ပတ္တိ ကိဏိတုကာမော ပတ္တဝါဏိဇေန ပတ္တိ အာဘတံ ဒိသ္မာ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော ဂဏိဿာမိတိ စိန္တေတွာ ဝိမံသမာနော

တိဏိ ဆိဒ္ဓါနိ ပဿေယျ၊ သော န ဆိဒ္ဓေသု နိရာလယော
 ဟောတိ၊ ပတ္တေ ပန နိရာလယော ဟောတိ။ ဧဝမေဝ
 တိဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတွာ သင်္ခါရေသု နိရာလယော
 ဟောတိ၊ သင်္ခါရာရမ္မဏေနေဝ ဉာဏေန သင်္ခါရတော
 ဝုဠာတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဒုဿောပမေပိ ဧသေဝ နယော။

(အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၂၆၉)

ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ၊ သည်။ ကိံ အာရမ္မဏာ၊ အဘယ်
 ကို အာရုံ ပြုပါသနည်း။ ဣတိ၊ ဤကား အမေးတည်း။ ။
 (သင်္ခါရကို အာရုံပြုသလော၊ သို့မဟုတ် လက္ခဏာကို အာရုံပြုသလော၊ သင်္ခါရကို အာရုံ
 ပြုလျှင်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာကို မသိနိုင်လေရာ၊ လက္ခဏာကို အာရုံပြုလျှင်လဲ၊
 ဂေါတြဘူ မဂ်တို့သည် သင်္ခါရ အာရုံမှ ထမြောက်သည် မမည်ကုန်ရာဟု ယုံမှားရန် ရှိ၍ ဤ
 မေးခွန်းကို ထုတ်ပြပေသည်။) ။ လက္ခဏာရမ္မဏာ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ
 လက္ခဏာကို အာရုံ ပြုပေ၏။ ဣတိ၊ ဤကား အဖြေတည်း။
 လက္ခဏံ နာမ၊ လက္ခဏာ မည်သည်မှာ။ ပညတ္တိဂတိကံ၊ ပညတ်
 သဘောရှိ၏။ န ဝတ္တဗ္ဗဓမ္မဘူတံ၊ ကာမတရား မဟဂ္ဂုတ်တရား
 စသည်ဖြင့် မခေါ်အပ် မခေါ်ထိုက်သော တရားဖြစ်ပေ၏။ ပန၊
 သို့သော်လဲ။ ယော၊ အကြင်သူသည်။ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ၊
 မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အတ္တ မဟုတ် ဟူ၍။ တိဏိ လက္ခဏာနိ၊ သုံးပါး
 သော လက္ခဏာတို့ကို။ သလ္လက္ခေတိ၊ မှတ်၏။ တဿ၊ ထိုမှတ်
 သော သူအား။ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ မှတ်အပ်သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်။
 ကဏ္ဍေ ဗဒ္ဒကုဏပံ ဝိယ၊ လည်ပင်း၌ ချည်ဆွဲထားသော မြွေ
 ကောင်ပုပ် ခွေးကောင်ပုပ် ကဲ့သို့။ ဟောန္တိ၊ စွန့်ပစ်ဖွယ် ဖြစ်လျက်
 ထင်ကုန်၏။ တသ္မာ၊ ထိုသို့ လက္ခဏာနှင့် သင်္ခါရတို့ကို တပေါင်း
 တည်း သိမြင်သောကြောင့်။ သင်္ခါရာရမ္မဏမေဝ၊ သင်္ခါရကို အာရုံ
 ပြုသည် သာလျှင် ဖြစ်သော။ ဉာဏံ၊ ဉာဏ်သည်။ သင်္ခါရတော၊
 သင်္ခါရ အာရုံမှ။ ဝုဠာတိ၊ ထမြောက်၏။ ဟိ၊ ဥပမာဖြင့် ထင်စွာ
 ပြဦးအံ့။ ပတ္တံ ကိဏိတုကာမော၊ သပိတ်ကို ဝယ်လိုသော။
 ဧကော ဘိက္ခု၊ ရဟန်းတပါးသည်။ ပတ္တဝါဏိဇေန အဘာတံ
 ပတ္တံ၊ သပိတ်သည်က ထုတ်ဆောင်ပြုအပ်သော သပိတ်ကို။ ဒိသ္မာ၊
 မြင်၍ = ကြည့်ပြီး၍။ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော၊ အလွန် ရှင်လန်း ဝမ်းသာ

လျက်။ ဂဏှိဿာမီတိ စိန္တေတွာ၊ ယူတော့ မည်ဟု ကြံပြီး၍။
 ဝိမံသမာနော၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်လျှင်။ တီဏိ ဆိဒ္ဓါနိ ပဿေယျ၊
 သုံးခုသော အပေါက်တို့ကို တွေ့မြင်လေရာ၏။ ဝါ၊ သုံးခုသော
 အပေါက်တို့ကို မြင်၍ မလိုချင်ဘဲ ရှိလေရာ၏။ ဧတ္ထ၊ ဤသို့ မလို
 ချင်ရာ၌။ သော၊ ထိုရဟန်းသည်။ ဆိဒ္ဓေသု၊ အပေါက်တို့၌။ နိရာ-
 လယော၊ တွယ်တာမှုကင်းသည်။ န ဟောတိ၊ မဟုတ်ပေ။ ပန၊
 အမှန် အားဖြင့် သော်ကား။ ပတ္တေ နိရာလယော၊ သပိတ်၌
 တွယ်တာမှု ကင်းသည်။ ဟောတိ ယထာ၊ ဖြစ်သကဲ့သို့။ ဧဝမေဝ၊
 ဤအတူပင်လျှင်။ တီဏိ လက္ခဏာနိ၊ သုံးပါးသော အနိစ္စ ဒုက္ခ
 အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို။ သလ္လက္ခေတွာ၊ မှတ်သိ၍။ သင်္ခါရေသု၊
 လက္ခဏာသုံးပါးနှင့်ဆိုင်သော သင်္ခါရတို့၌။ နိရာလယော၊ တွယ်
 တာမှု ကင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။
 သင်္ခါရာရမ္မဏေနော၊ သင်္ခါရကို အာရုံပြုသည်သာလျှင် ဖြစ်သော။
 ဉာဏေန၊ ဉာဏ်ဖြင့်။ သင်္ခါရတော၊ သင်္ခါရ အာရုံမှ။ ဝုဠာတိ၊
 ထမြောက်ပေ၏။ ဣတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဤသို့သိအပ်၏။ ဒုဿောပမေပိ၊
 အပေါက်သုံးခုရှိသော ပုဆိုးကိုဝယ်လိုသော ဥပမာ၌လဲ။ ဧသေဝ
 နယော၊ ဤသပိတ် ဥပမာ၌ နည်းမျိုးကိုပင် သိပါလေ။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ခေါင်ထိပ် သင်္ခါရပေက္ခာနှင့် အနုလောမဉာဏ်ဟူ
 သော ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် (ကက္ခဠတ္ထ =
 ခက်မာမှု၊ ဖုသန = အာရုံနှင့်စိတ် တွေ့ဆုံမှု၊ ဝိဇာနန = အာရုံကို
 သိမှု ဤသို့အစရှိသော) သဘာဝလက္ခဏာအလိုအားဖြင့် သင်္ခါရ
 တို့ကို မှတ်လျက် ထိုသင်္ခါရတို့၏ ပျက်မှုကိုလဲ မြင်သဖြင့် အနိစ္စ
 ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့တွင် တပါးပါးသော လက္ခဏာကိုလဲ
 ရှုမြင်၏။ ဤသို့ ရှုမြင်သောသူအား ထိုရှုမြင်အပ်သော လက္ခဏာ
 နှင့်စပ်ဆိုင်သော သင်္ခါရတို့သည် ရှံ့မှန်းဘွယ် စွန့်ပစ်ဖွယ်သာ
 ဖြစ်လျက် ထင်ကုန်၏။ ဥပမာ..... လည်ပင်း၌ မြွေကောင်ပုပ်
 ခွေးကောင်ပုပ်ကို ချည်ဆွဲထားလျှင် ထိုအကောင်ပုပ်သည် ထို
 သူအား ရှံ့မှန်းဘွယ် စွန့်ပစ်ဖွယ်ဖြစ်လျက် ထင်သကဲ့သို့၎င်း၊ ထိုသူ
 သည် ထိုအကောင်ပုပ်ကို လျင်မြန်စွာ စွန့်ပစ်လိုသကဲ့သို့၎င်း၊

ထိုအတူပင် သင်္ခါရတို့သည် ယောဂီ၏ဉာဏ်၌ စွန့်ပစ်ဖွယ်ဖြစ်လျက် ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဤသို့ လက္ခဏာသက်သက်ကိုသာလျှင် ရှုဆင်ခြင်ခြင်းမဟုတ်မူ၍ သင်္ခါရတို့ကိုပါ တပေါင်းတည်း ရှုမြင်သောကြောင့် သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စသည်ဖြင့် ရှုမြင်လျက်ဖြစ်သော အနုလောမဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဂေါတြဘူမဂ်တို့သည် ထိုသင်္ခါရတို့မှ ထမြောက်သည် မည်ကုန်၏။ ထမြောက် ဟူသည်မှာ ထိုသင်္ခါရတို့ကို အာရုံမပြုတော့ဘဲ သင်္ခါရကင်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ရောက်သွားခြင်းပင်တည်း။ လက္ခဏာကို တွေ့ရ၍ လက္ခဏာနှင့် ဆိုင်သော သင်္ခါရကို စွန့်လိုရာ၌ ဥပမာကား..... သပိတ်ဝယ်လိုသောသူသည် ဆိုင်ရှင်က ထုတ်ပြသော သပိတ်ကို မြင်လျှင် သဘောကျ၍ ဝယ်မည်ဟု ကြံပြီးမှ တဖန် စူးစမ်းကြည့်ရှုပြန်ရာ အပေါက် ၃-ခုကို တွေ့ရ၍ အပေါက်ရှိသော ထိုသပိတ်၌ လိုချင်မှုကင်းလေရာ၏။ ဤသို့ ဖြစ်ရာ၌ ဝယ်လိုသူသည် အပေါက်ကို မမြင်မီက သပိတ်ကို လိုချင်ခဲ့၏။ ထိုကြောင့် အပေါက်ကို တွေ့ရသော အခါ၌ မလိုချင်ခြင်းသည်လည်း ထိုသပိတ်နှင့်သာ ဆိုင်၏။ အပေါက်သက်သက်၌ လိုချင်မှု ကင်းသည်ကား မဟုတ်ပေ။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ... အပေါက်သက်သက်၌ ရှေးအဖို့ကပင် လိုချင်မှု မဖြစ်ခဲ့သောကြောင့်ပေတည်း။ ဤအတူပင် ယောဂီသည်လည်း လက္ခဏာသုံးပါးကို မမြင်မီ ရှေးအဖို့က သင်္ခါရတို့ကို တပ်မက်တွယ်တာခဲ့၏။ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့၌ကား မည်သည့်ကာလ၌မျှ နှစ်သက်တွယ်တာမှု မဖြစ်ခဲ့ချေ။ ထိုကြောင့် လက္ခဏာသုံးပါးကို မြင်ရ၍ တွယ်တာမှု ကင်းခြင်း စွန့်လိုခြင်းသည် ထိုလက္ခဏာနှင့် ပူးတွဲလျက်ရှိသော သင်္ခါရတို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်၏။ ထိုသင်္ခါရတို့ကိုသာ စွန့်လိုခြင်းပေတည်း။ လက္ခဏာသက်သက်၌ တွယ်တာမှု ကင်းခြင်း စွန့်လိုခြင်းကား မဟုတ်ပေ။ ဤသို့ လက္ခဏာနှင့်တကွ သင်္ခါရတို့ကို စွန့်ပစ်ဖွယ်အနေအားဖြင့် ရှုမြင်လျက် ဝိပဿနာဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် ထို၏အခြားမဲ့၌ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက်ဖြစ်သော ဂေါတြဘူမဂ်ဉာဏ်တို့သည် သင်္ခါရမှသာ ထမြောက်သည် မည်ကုန်၏။ လက္ခဏာ သက်သက်ဖြစ်သော ပညတ်မှသာ ထမြောက်ကြသည်ကား မဟုတ်ကုန်ဟူ၍ ဆိုလို၏။ ဤအဋ္ဌကထာ

၌ ဆိုလိုသော အဓိပ္ပါယ်သည် အောက်ပါ မူလဋီကာ အဖွင့်ဖြင့် ထင်ရှား၏။

အနိစ္စန္တိ အာဒိနာ သင်္ခါရေသု ပဝတ္တမာနေန ဉ္ဇဏေန လက္ခဏာနိပိ ပဋိဝိဒ္ဓါနိ ဟောန္တိ၊ တဒါကာရသင်္ခါရဂ္ဂဟဏတောတိ အာဟ လက္ခဏာရမ္မဏာတိ။ သင်္ခါရာ လက္ခဏာရမ္မဏာ ဧဝ ယထာဝုတ္တာဓိပ္ပာယ်ေန လက္ခဏာရမ္မဏာတိ ဝုတ္တာတိ ဒဿန္တော လက္ခဏံ နာမာတိ အာဒိမာဟ။ အနိစ္စတာ ဒုက္ခတာ အနတ္တတာတိ ဟိ ဝိသုံ ဂယမာနံ လက္ခဏံ ပညတ္တိဂတိကံ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနံ၊ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ဧဝ ပရိတ္တာဒိဝသေန နဝတ္တဗ္ဗဓမ္မဘူတံ။ တသ္မာ ဝိသုံ ဂဟေတဗ္ဗဿ လက္ခဏဿ ပရမတ္ထတော အဘာဝါ၊ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ သင်္ခါရေ သဘာဝတော သလ္လက္ခေန္တောဝ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိ နာမာတိ အာဟ ယောပန အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ တိဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိတိ။ ယသ္မာ စ အနိစ္စန္တိ အာဒိနာ သင်္ခါရာဝ ဒိဿမာနာ။ တသ္မာ တေ ကဏ္ဍေ ဗဒ္ဒကုဏပံ ဝိယ ပဋိနိဿဇ္ဇနိယာ ဟောန္တိ။ (၁-၁၁၅)

အနိစ္စံ၊ မမြဲ။ ဣတိအာဒိနာ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်။ သင်္ခါရေသု၊ သင်္ခါရတို့၌။ ပဝတ္တမာနေန ဉ္ဇဏေန၊ ဖြစ်သော ဉ္ဇဏ်ဖြင့်။ လက္ခဏာနိပိ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကိုလဲ။ ပဋိဝိဒ္ဓါနိ၊ သိအပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့် ဤသို့ သိပါသနည်း ဟူမူ။ တဒါကာရဂ္ဂဟဏတော၊ ထိုမမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အတ္တမဟုတ်သည့် အခြင်းအရာရှိသော သင်္ခါရတို့ကို ယူခြင်း မှတ်သိခြင်းကြောင့်ပေတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ သင်္ခါရတို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အတ္တမဟုတ်ဟု သိမှုဉ္ဇာန်ဖြင့် လက္ခဏာတို့ကိုလဲ သိသောကြောင့်။ လက္ခဏာရမ္မဏာတိ၊ ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ သည် လက္ခဏာကို အာရုံပြုသည်ဟူ၍။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုပေ၏။ သင်္ခါရာရမ္မဏာ ဧဝ၊ သင်္ခါရကို အာရုံပြုသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဝိပဿနာကို။ ယထာ ဝုတ္တာဓိပ္ပာယ်ေန၊ သင်္ခါရတို့ကို

မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အတ္တမဟုတ်ဟု သိသောဉာဏ်က လက္ခဏာတို့ကိုလဲ သိသည်ဟု ဖွင့်ပြခဲ့တိုင်းသော အလို အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်။ လက္ခဏာ- ရမ္မဏာတိ ဝုတ္တဘတိ၊ လက္ခဏာရမ္မဏာဟု ငါဆိုခဲ့ပေသည်ဟူ၍။ ဒဿေန္တော၊ ပြုပြန်လိုသောကြောင့်။ လက္ခဏံ နာမာတိ အာဒိံ၊ လက္ခဏံ နာမ အစရှိသော စကားကို။ အာဟ၊ ဆက်၍ဆိုပေ၏။ ဟိ၊ ထင်စွာပြအံ့။ အနိစ္စတာ၊ မမြဲဟု ဆိုရကြောင်း သိရကြောင်း ဖြစ်သော အနိစ္စလက္ခဏာ။ ဒုက္ခတာ၊ ဆင်းရဲဟု ဆိုရကြောင်း သိရကြောင်း ဖြစ်သော ဒုက္ခလက္ခဏာ။ အနတ္တတာ၊ အတ္တမဟုတ် ဟု ဆိုရကြောင်း သိရကြောင်း ဖြစ်သော အနတ္တလက္ခဏာ။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝိသုံ၊ သင်္ခါရတို့ကို မှတ်သိခြင်း မရှိဘဲ အသီးအခြား။ ဂယုမာနံ၊ ယူအပ် ဆင်ခြင်အပ်သော။ လက္ခဏံ၊ သုံးပါးသော လက္ခဏာသည်။ ပညတ္တိဂတိကံ၊ ပညတ်သဘော ရှိ၏။ ပရမတ္ထ- တော၊ မျက်မှောက် သိအပ်သော မြတ်သော သဘောအားဖြင့်။ အဝိဇ္ဇမာနံ၊ ထင်ရှား မရှိချေ။ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ဧဝ၊ ထင်ရှား မရှိသောကြောင့် ပင်လျှင်။ ပရိတ္တာဒိဝသေန၊ ကာမာဝစရတရား စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်။ န ဝတ္တဗ္ဗဓမ္မဘူတံ၊ မဆိုအပ် မဆို ထိုက်သော တရားဖြစ်ချေ၏။ တသ္မာ ဝိသုံ ဂဟေတဗ္ဗဿ လက္ခဏဿ ပရမတ္ထတော အဘာဝါ၊ အသီးအခြား ဆင်ခြင်၍ ယူအပ်သော လက္ခဏာ၏ ပရမတ္ထအားဖြင့် မရှိခြင်း ဟူသော ထိုအကြောင်းကြောင့်။ သင်္ခါရေ၊ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို။ သဘာဝ- တော၊ ပင်ကိုရင်းသဘော ဟူသော သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့်။ သလ္လက္ခေန္တော ဧဝ၊ မှတ်လျက်သာလျှင်။ ဝါ၊ မှတ်ဆဲသော သူသည်ပင်လျှင်။ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တဘတိ၊ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အတ္တ မဟုတ်ဟူ၍။ လက္ခဏာနိ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို။ သလ္လက္ခေတိ နာမ၊ မှတ်သည် မည်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဖြစ်သော ကြောင့်။ ယော ပန အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တဘတိ တိဏိ လက္ခဏာနိ

၁။ သင်္ခါရတို့ကို သဘောရင်းအတိုင်း မှတ်လျက် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု သိသော ဉာဏ်က အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကိုလဲ သိသောကြောင့် သာလျှင် လက္ခဏာရမ္မဏာ ဟု ဆိုခဲ့ပေသည်။ သင်္ခါရတို့၏ ပင်ကိုရင်းသဘောကို မှတ်သိခြင်း မရှိဘဲ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာ သက်သက်ကိုသာ အာရုံပြုသောကြောင့် ထိုသို့ ဆိုသည်ကား မဟုတ်ဟု ဆိုလို၏။

သလ္လက္ခေတိတိ၊ သလ္လက္ခေတိ ဟူ၍။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုပေ၏။ စ၊ ထိုမှတပါး။ အနိစ္စံ၊ မမြဲ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်။ သင်္ခါရာဝ၊ သင်္ခါရတို့ကို သာလျှင်။ ယသ္မာ၊ အကြင့်ကြောင့်။ ဒိဿမာနာ၊ ရှုမြင်အပ်ကုန်၏။ တသ္မာ၊ ထိုသို့ သင်္ခါရတို့ကို သာလျှင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ရှုမြင်အပ်သောကြောင့်။ ဧတ၊ ရှုမြင်အပ်သော ထို သင်္ခါရတို့သည်။ ကဏ္ဍေ ဗဒ္ဒကုဏ္ဍပံ ဝိယ၊ လည်ပင်း၌ ချည်ဆွဲအပ်သော အကောင်ပုပ်ကဲ့သို့။ ပဋိနိဿဇ္ဇနိယာ၊ ဝေးစွာစွန့်အပ် စွန့်ထိုက်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

ဤ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့် အညီ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ် နာမ် သင်္ခါရတို့ကို သဘာဝလက္ခဏာ = ဖြစ်ပေါ်ရင်း သဘောအားဖြင့် မှတ်လျက် ပြခဲ့ပြီးသော အနိစ္စလက္ခဏာ တပါးပါးကိုလဲ ထင်ရှား တွေ့ရ၍၊ မမြဲဟု သိမြင်သော ဉာဏ်သည် အနိစ္စာနုပဿနာ မည်၏။ ဤ အနုပဿနာ ဉာဏ်သည် သဘာဝ လက္ခဏာကို မှတ်သိလျက် ဖြစ်ငြားသော်လဲ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဟူသော ဉာတပရိညာ အခိုက်၌ မှတ်သိမှုသည်ကား ပင်ကိုရင်း သဘောမျှကိုသာ သိသောကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာ စသည် မမည်သေး။ သမ္မသန စသော အထက် ဉာဏ်တို့၏ အခိုက်၌ သာလျှင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကိုလဲ သိမြင်သော ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာ စသည် မည်ပေသည်။ ထိုအခါ၌လဲ မမြဲသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သိမြင်လျှင် အနိစ္စာနုပဿနာသာ မည်၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာတို့ကား မမည်။ ထိုအတူ၊ ဆင်းရဲသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သိမြင်လျှင် ဒုက္ခာနုပဿနာသာ မည်၏။ အစိုးမပိုင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သိမြင်လျှင် အနတ္တာနုပဿနာသာ မည်၏။ တပါးသော အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်ကား မမည်။ အောက်ပါမှာ ဝိဘင်း မူလ ဋီကာပေတည်း။

အနိစ္စာဒီဟိ အနိစ္စလက္ခဏာဒီနံ အညတ္တဝစနံ ရူပ-
 နာဒိဝသေန ပဝတ္တရူပါဒိဂ္ဂဟဏာတော ဝိသိဋ္ဌဿ အနိစ္စာ-
 ဒိဂ္ဂဟဏဿ သဗ္ဘာဝါ။ န ဟိ နာမရူပပရိစ္ဆေဒမတ္တေန

ကိစ္စသိဒ္ဓိ ဟောတိ။ အနိစ္စာဒယော စ ရူပါဒီနံ အာကာရာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ။အနိစ္စန္တိ စ ဂဏှန္တော ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ နဂဏှာ- တိ၊ တထာ ဒုက္ခာဒိဂ္ဂဟဏေ ဣတရဿာဂ္ဂဟဏံ။ (၃၉)

အနိစ္စာဒီဟိ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ မည်သော ခန္ဓာတို့မှ။ အနိစ္စ- လက္ခဏာဒီနံ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာ တို့၏။ အညတ္တဝစနံ၊ တခြား တပါး အဖြစ်ကို ပြဆိုခြင်းသည်။ ရူပနာဒိဝသေန ပဝတ္တ- ရူပါဒိဂ္ဂဟဏတော၊ ဖောက်ပြန်မှု စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့် ဖြစ်သော ရုပ် စသည်တို့ကို ယူခြင်း = မှတ်သိခြင်းမှ။ ဝိသိဋ္ဌဿ၊ ထူးခြားသော။ အနိစ္စာဒိဂ္ဂဟဏဿ၊ အနိစ္စ လက္ခဏာ စသည်ကို ယူခြင်း = သိခြင်း၏။ သဗ္ဗာဝါ၊ ရှိခြင်းကြောင့်ပေတည်း။ ဟိ၊ ထင်စွာ ပြအံ့။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒမတ္တေန၊ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားရုံ မျှဖြင့်။ ကိစ္စသိဒ္ဓိ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာ- နုပဿနာ ကိစ္စ၏ပြီးစီးခြင်းသည်။ န ဟောတိ၊ မဖြစ်သေး။ ရူပါ- ဒီနံ၊ ရုပ် စသော ခန္ဓာတို့၏။ အနိစ္စာဒယော အာကာရာ စ၊ အနိစ္စ စသော အခြင်းအရာတို့ကိုလဲ။ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ရှုမှတ်အပ်ကုန်သေး၏။

ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ပင်ကိုရင်း သဘောမျှကိုသာ သိသောဉာဏ် ကတခြား၊ ၎င်းခန္ဓာတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကိုပါ သိသောဉာဏ်က တခြား၊ ဤသို့ အသိဉာဏ် ကွဲပြားသောကြောင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ မည်သော ခန္ဓာတို့မှ ခွဲခြား၍ အဋ္ဌကထာဆရာ ပြဆိုသည်။ အကယ်၍ မကွဲ ပြားဘဲ တမျိုးတည်း ဖြစ်ငြားအံ့။ သို့ဖြစ်လျှင်၊ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိမှုဖြင့်ပင် 'အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ'ဟု သိမြင်မှု ပြီးစီး လေရာ၏။ ထိုသို့ကား မပြီးစီးခဲ့။ မပြီးသောကြောင့်ပင်လျှင်၊ ထို ခန္ဓာတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာတို့ကို တိရဏပရိညာ ဖြစ်သော သမ္မသနဉာဏ် စသည်ဖြင့် ရှုမှတ်ရပေသည် ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်၊ အနုဋီကာ၌...တမေဝဘောဒံ ဉာတ-တိရဏပရိညာ- ဝိသယတယ ပါကဋံ ကာတုံ န ဟိတိ အာဒိမာဟ-ဟု ဖွင့်ပြ လေ၏။ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ မည်သော ခန္ဓာတို့က ဉာတပရိညာ၏

အရာတည်း၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့က တိရဏပရိညာ၏ အရာတည်း၊ ဤသို့ ကွဲပြားသည် ဟူလို။

စ၊ ထိုမှတပါး။ အနိစ္စန္တိ ဂဏှန္တော၊ မမြဲဟု မှတ်သိသောသူသည်။ ဝါ၊ မမြဲဟု မှတ်သိစဉ်။ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ၊ ဆင်းရဲ အတ္တမဟုတ် ဟူ၍။ န ဂဏှာတိ၊ မှတ်သိသည် မမည်။ တထာ၊ ထိုအတူ။ ဒုက္ခာဒိဂ္ဂဟဏော၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ စသည်ကို မှတ်သိရာ၌။ ဣတရဿ၊ တပါးသော အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်ကို။ အဂ္ဂဟဏံ၊ မှတ်သိသည် မမည်ခြင်းကို။ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။

အနိစ္စာနုပဿနာ၏ ဖြစ်ရာ ကာလ

ဤ အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဖြစ်ဆဲ ရုပ်နာမ်ကို ပင်ကိုရင်း သဘောအတိုင်း မှတ်လျက် ရှိသော ယောဂီအား သန္တတိဿနက္ခေအောင် အသိဉာဏ် စင်ကြယ်သော ကာလမှစ၍ ဖြစ်ပေါ်၏။ ချွေ၍ ပြဦးအံ့။ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ် အမူအရာတို့ကို ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်ခိုက်၌ ရှုမှတ်ခြင်းမရှိလျှင်၊ ထို ရုပ်နာမ်တို့၏ ပင်ကိုရင်း သဘောမှန်ကိုပင် မသိနိုင်ပြီ။ ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို မသိနိုင်သည်မှာ ဆိုဘွယ်မရှိတော့ပြီ။ ဤသို့ရှုမှတ်မှု မရှိသောကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ တကယ်ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကို မသိနိုင်သော သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် တသန္တာန်တည်း၌ ရှိသော အဆင်းရုပ်ကို အကြိမ်ကြိမ် မြင်ရာ၌ ရှေးရှေး မြင်ရသော အဆင်းနှင့် နောက်နောက် မြင်ရသော အဆင်းတို့ကို တခုတည်း ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ အကြိမ်ကြိမ် ကြားရသော အသံ စသည်တို့ကိုလဲ တခုတည်းဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ရှေးရှေး မြင်မှုနှင့် နောက်နောက် မြင်မှုတို့ကိုလဲ တခုတည်း ဟူ၍သာ ထင်ကုန်၏။ ကြားမှုစသည်တို့ကိုလဲ နည်းတူပင် တခုတည်း ဟူ၍သာ ထင်ကုန်၏။ တသန္တာန်တည်း၌ ဖြစ်သော မြင်မှု ကြားမှု စသော သိမှု အလုံးစုံကိုလဲ တခုတည်း ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ဤသို့ တခုတည်းဟု ထင်မှတ်ရလောက်အောင် မပြတ်မစဲ ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ် အစဉ်သည် သန္တတိဿန မည်၏။ ဤသန္တတိဿနက ဖုံးကွယ်လျက် ရှိသော

ကြောင့် သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား “ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ကွယ်ပျောက် သွားခြင်း” ဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာသည် မထင်ရှားဘဲ ရှိလေ သည်။ သန္တတိဿနက ဖုံးကွယ် ဟူသည်မှာ မပြတ်စသော ရုပ်နာမ် အစဉ် ထင်ပေါ်နေခြင်းပင်တည်း။ အမြဲတည်ရှိနေသည်ဟု ထင် မှတ်ရခြင်းပင်တည်း။ ဤ သန္တတိဿနသည် မပြတ်ဖြစ်ပျက်နေ သော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို သတိမပြု မရှုမမှတ်ခြင်း ကြောင့်သာ ဖုံးကွယ်နိုင်လေသည်။ ရုပ်နာမ်တို့၏ အစ ဖြစ်ပေါ်မှု၊ အဆုံးပျက်မှုတို့ကို မပြတ်မှတ်ရှု သတိပြုနေသော သူမှာကား တခုတည်းသောရုပ်၊ တခုတည်းသော နာမ်၌သော်လဲ ဖြစ်ခိုက်က တခြား၊ ပျက်ခိုက်က တခြား၊ ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်၏။ ရှေးရှေး ရုပ်က တခြား၊ နောက်နောက် ရုပ်က တခြား၊ ရှေးရှေး နာမ်က တခြား၊ နောက်နောက်နာမ်ကတခြား၊ ဤသို့ အသီးအသီး ကွဲပြား လျက်သာ ထင်ပေါ်၏။ အပိုင်းအပိုင်း အပြတ်အပြတ် ဖြစ်လျက်သာ ထင်ပေါ်၏။ အမြဲတည်ရှိသော တခုတည်းအနေအားဖြင့်ကား မထင်ပြီ။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ရှုမှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ သည် ရှေ့နောက်မစပ်ဘဲ အပြတ် အပြတ်ချည်းသာ ဖြစ်လျက် ထင်ပေါ်ကြသောကြောင့် တခုတည်းဟု ထင်မြင်အပ်သော သန္တတိဿနသည် ကွဲပျက်လေ၏။ ထိုအခါ၌ သန္တတိဿနက မဖုံးကွယ် နိုင်သောကြောင့် မှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်၏ ဖြစ်မှု ရင့်မှု ပျက်မှု ဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာနှင့်၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိတော့ခြင်း = ကွယ်ပျောက်သွားခြင်း ဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာတို့သည် အလို လိုပင် ထင်ပေါ်လျက် ရှိလေကုန်၏။ ဤသို့ သန္တတိဿန ကွဲပျက်၍ အလိုလိုထင်ပေါ်သော အနိစ္စလက္ခဏာ အစစ်ကို သိမြင်သော ကာလမှ စ၍ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် အစစ် ဖြစ်ပေါ်ပေသည်။

အပိုမှာထားချက်။ ။ ဤသို့ အနိစ္စလက္ခဏာအစစ်ကို ထင်ရှား သိမြင်သော အခါ၌ ဖြစ် ပျက်တိုင်းသော ရုပ်နာမ် အမှုအရာတို့ကို ‘အနိစ္စ အနိစ္စ, = မမြဲ မမြဲ’ဟု အထူး ပြင်၍ မှတ်လိုလျှင်လဲ မှတ်နိုင်၏။ ထိုအတူ, ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာ အစစ်တို့ကို ထင်ရှားသိမြင်သောအခါ၌လဲ “ဒုက္ခဒုက္ခ = ဆင်းရဲ

ဆင်းရဲ။ အနတ္တ အနတ္တ = ငါကောင်မဟုတ် ငါကောင်မဟုတ်”
 ဟု အထူးပြင်၍ မှတ်လိုလျှင် မှတ်နိုင်၏။ သို့သော်လဲ ‘အနိစ္စ
 ဒုက္ခ အနတ္တ’ဟု ရှုတ်ဆိုခြင်း၊ နှလုံးသွင်းက လိုရင်းမဟုတ်ပေ။
 မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်၌ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာအစစ်တို့ကို
 ထင်ရှားသိမြင် သဘောကျခြင်းသည်သာ လိုရင်းပေတည်း။ အနိစ္စ
 ဒုက္ခ အနတ္တဟု မရှုတ်ဆိုသော်လဲ မှတ်ခိုက် မှတ်ခိုက်မှပင် အနိစ္စ
 ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာအစစ်တို့ကို ထင်ရှားသိမြင်လျှင် အနိစ္စာ-
 နုပဿနာစသည် ဖြစ်တော့သည်သာတည်း။ ထို့ပြင်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ
 အနတ္တ ဟု အထူးကြောင့်ကြစိုက်၍ ရှုတ်ဆို နှလုံးသွင်းနေလျှင်
 အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ မထင်ရှားသော အခါ၌လဲ
 စိတ်ညွတ်လျက် သညာသိများ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ထိုသညာသိ
 ကိုပင် ဉာဏ်သိဟု ထင်မှားတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ရှုမှတ်ပုံကို
 ပြသော အခန်း(၅)၌ ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ဟု အထူးပြုပြင်၍
 နှလုံးသွင်းပုံကို မပြတော့ဘဲ၊ ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်အမှု
 အရာတို့ကို သဘောမှန်အတိုင်း သိအောင် အစဉ်လိုက်၍၊ ရှုမှတ်ပုံ
 များကိုသာ ပြခဲ့ပေသည်။ ဤသည်ကား အပိုမှာထားချက် ပေ
 တည်း။

အနိစ္စလက္ခဏံ တာဝ ဥဒယဗ္ဗယာနံ အမနသိကာရာ
 သန္တတိယာ ပဋိစ္စန္ဒတ္တာ န ဥပဋ္ဌာတိ။ ဥဒယဗ္ဗယံ ပန
 ပရိဂ္ဂဟေတွာ သန္တတိယာ ဝိကောပိတာယ အနိစ္စလက္ခဏံ
 ယာထာဝ သရသတော ဥပဋ္ဌာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၆)

တာဝ၊ ရှေးဦးစွာ။ အနိစ္စလက္ခဏံ၊ အနိစ္စလက္ခဏာသည်။
 ဥဒယဗ္ဗယာနံ အမနသိကာရာ၊ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းတို့ကို နှလုံး
 မသွင်းခြင်းကြောင့်။ သန္တတိယာ ပဋိစ္စန္ဒတ္တာ၊ တခုတည်းဟု
 ထင်မှတ်ရလောက်အောင် မပြတ်စပ်လျက် ဖြစ်သော ရှေးနောက်
 ရုပ်နာမ်တို့၏ အစဉ်က ဖုံးကွယ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။
 န ဥပဋ္ဌာတိ၊ မထင်ပေါ်။ ပန၊ ထင်ပေါ်ပုံကား။ ဥဒယဗ္ဗယံ
 ပရိဂ္ဂဟေတွာ၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်၍။ သန္တ-
 တိယာ ဝိကောပိတာယ၊ ရှေးနောက် ရုပ်နာမ်တို့၏ အစဉ်ကို

ဖျက်အပ်ပြီးလတ်သော်။ အနိစ္စလက္ခဏံ၊ မမြဲဟု မှတ်သိရကြောင်း ဖြစ်သော အနိစ္စလက္ခဏာသည်။ ယာထာဝ သရသတော၊ မှန်ကန်သော မိမိသဘောအတိုင်း။ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်ပေါ်၏။

သန္တတိယာ ဟိဿ ပဋိစ္ဆန္တတ္တာ အနိစ္စလက္ခဏံ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ သာ စ သန္တတိ ဥဒယဗ္ဗယာမနသိကာရေန ဇာတာ။

ဥဒယဗ္ဗယံ ပဿတော န ဥဒယာဝတ္ထာ ဝယာဝတ္ထံ ပါပုဏာတိ၊ ဝယာဝတ္ထာ ဝါ ဥဒယာဝတ္ထံ၊ အညောဝ ဥဒယက္ခဏော၊ အညော ဝယက္ခဏောတိ ဧကောပိ ဓမ္မော ခဏဝသေန ဘေဒတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ ပဂေဝ အတိတာဒိကောတိ အာဟ ဥဒယဗ္ဗယံ ပန ။ပေ။ ဥပဋ္ဌာတိတိ။ တတ္ထ သန္တတိယာ ဝိကောပိတာယာတိ ပုဗ္ဗာပရိယေန ပဝတ္ထမာနာနံ ဓမ္မာနံ အညောညဘာဝလက္ခဏေန သန္တတိယာ ဥဠှါဋ္ဌိတာယ။ န ဟိ သမ္ပဒေဝ ဥဒယဗ္ဗယံ သလ္လက္ခေန္တဿ ဓမ္မော သမ္ပန္နဘာဝေန ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ အထခေါ အယောသလာကာဝိယ အသမ္ပန္နဘာဝေနာတိ သုဠှတရံ အနိစ္စလက္ခဏံ ပါကဋံ ဟောတိ။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၃၆-၇)

သန္တတိယာ၊ အစဉ်သည်။ ပဋိစ္ဆန္တတ္တာ၊ ဖုံးကွယ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အနိစ္စလက္ခဏံ၊ အနိစ္စလက္ခဏာသည်။ အဿ၊ ထို မရှုသော သူအား။ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ မထင်ပေါ်။ သာ စ သန္တတိ၊ ထိုအစဉ်သည်လည်း။ ဥဒယဗ္ဗယာမနသိကာရေန၊ အဖြစ် အပျက် ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်။ ပဋိစ္ဆာဒိကာ၊ ဖုံးကွယ်တတ်သည်။ ဇာတာ၊ ဖြစ်ပေ၏။ ။ (အဖြစ်အပျက်ကို မရှုခြင်းကြောင့် သန္တတိက ဖုံးကွယ် နိုင်သည်၊ သန္တတိက ဖုံးကွယ်လျက် ရှိသောကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာ မထင်ပေါ်ဘဲ ရှိလေ သည်ဟု ဆိုလို၏။)

ဥဒယဗ္ဗယံ၊ အဖြစ်အပျက်ကို။ ပဿတော၊ ရှုမြင်သောသူအား။ ဥဒယာဝတ္ထာ၊ ဖြစ်ခိုက်သည်။ ဝယာဝတ္ထံ န ပါပုဏာတိ၊ ပျက်ခိုက် သို့မရောက်။ ဝယာဝတ္ထာ ဝါ ဥဒယာဝတ္ထံ န ပါပုဏာတိ၊ ပျက် ခိုက်ကလဲ တဖန် ဖြစ်ခိုက်သို့ မရောက်။ ဥဒယက္ခဏော၊ ဖြစ်ဆဲ

ခဏသည်။ အညော ဧဝ၊ ပျက်ခိုက်မှ တပါး တခြားသာတည်း။
 ဝယက္ခဏော၊ ပျက်ဆဲခဏသည်။ အညော ဧဝ၊ ဖြစ်ခိုက်မှ တပါး
 တခြားသာတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဧကောပိ ဓမ္မော၊ တခုတည်း
 သော ရုပ်တရား၊ တခုတည်းသော နာမ်တရားသော်လဲ။ ခဏ
 ဝသေန၊ ဖြစ်ဆဲခဏ၊ ပျက်ဆဲ ခဏ၊ အလိုအားဖြင့်။ ဘေဒတော၊
 ကွဲပြားလျက်။ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်ပေါ်သေး၏။ အတိတာဒိကော၊
 အတိတ်စသော တရားသည်။ ပဂေဝ၊ ကွဲပြားလျက် ထင်သည်ဟု
 ပြဆိုနေဘွယ် အဘယ်မှာရှိတော့အံ့နည်း။ ။ (အတိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်
 ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်ဟူသော ဤကာလ ကွဲပြားသည့် ရုပ်နာမ်တို့ကား သာ၍ပင် ကွဲပြား
 လျက် ထင်ပေါ်ကြသည် ဟူလို)။ ဣတိ၊ ဤသို့ ကွဲပြားလျက် ထင်သော
 ကြောင့်။ ဥဒယဗ္ဗယံ ပန။ ပေ။ ဥပဋ္ဌာတိတိ၊ ဥပဋ္ဌာတိ ဟူ၍။
 အာဟ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုပေသည်။ တတ္ထ၊ ထိုစကားထဲ၌။
 သန္တတိယာ ဝိကောပိတာယာတိ၊ ဟူသည်ကား။ ပုဗ္ဗာပရိယေန၊
 ရှေးနောက်၏ အဖြစ်အားဖြင့်။ ဝါ၊ ရှေးဆင့် နောက်ဆင့်
 အားဖြင့်။ ပဝတ္ထမာနာနံ ဓမ္မာနံ၊ ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နာမ် တရား
 တို့၏။ အညောညဘာဝ လက္ခဏေန၊ တပါးတခြား၏ အဖြစ်ကို
 မှတ်သဖြင့်။ ဝါ၊ တပါးစီ တခြားစီ အသီးအသီး ဖြစ်ပုံကို မှတ်
 သဖြင့်။ သန္တတိယာ၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ မပြတ် စပ်လျက် ဖြစ်သော
 အစဉ်ကို။ ဥဒ္ဓါဂ္ဂိတာယ၊ ခွါအပ် ဖွင့်လှန်အပ် ပြီးလတ်သော်။
 ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ ဥဒယဗ္ဗယံ၊ အဖြစ် အပျက်ကို။ သမ္မဒေဝ၊
 ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ သာလျှင်။ သလ္လက္ခန္ဓဿ၊ မှတ်သော
 သူအား။ ဓမ္မော၊ ရုပ်တရား နာမ် တရားတို့သည်။ သမ္မန္တဘာဝေန၊
 ဆက်စပ်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်။ န ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ မထင်ပေါ်ကုန်။
 အထခေါ၊ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား။ အယောသလာကာ ဝိယ၊
 စိ၍ ထားသော သံချောင်းတို့သည် အချင်းချင်းမစပ်ဘဲ ပြတ်လျက်

ဤစကားဖြင့် “သန္တတိကို ဖျက် ဟူသည်မှာ တခုတည်း တဆက်တည်းဟု ထင်ရသော
 ရုပ်နာမ် အစဉ်ကို ခွါခြင်း ဖွင့်ခြင်းပင်” ဟူ၍၎င်း၊ ထိုခွါခြင်း ဖွင့်ခြင်းမှာလဲ “ရှေးရှေး
 ရုပ်နာမ်တို့၏ နောက် နောက် ရုပ်နာမ်တို့မှ တပါး တခြား ဖြစ်ခြင်းကို၎င်း နောက်နောက်
 ရုပ်နာမ်တို့၏ ရှေးရှေးရုပ်နာမ်တို့မှ တပါးတခြား ဖြစ်ခြင်းကို၎င်း မှတ်သိခြင်းပင်” ဟူ၍၎င်း
 ပြ၏။ န ဟံ သမ္မဒေဝ စသော နောက်စကားဖြင့် “အဖြစ်အပျက်ကိုမှတ်မှုမှ တပါး သန္တတိကို
 ဖွင့်လှန်မှု အထူးမရှိတော့ပြီ” ဟု ပြလျက် ရှေးစကားကို ခိုင်မြဲစေ၏။

တခြားစီ ထင်ပေါ်ကုန် သကဲ့သို့။ အသမ္ဘန္တ ဘာဝေန၊ မဆက်
 မစပ်ဘဲ ပြတ်ခြားသည့် အနေအားဖြင့် သာလျှင်။ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊
 ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ထင်ပေါ် သောကြောင့်။ အနိစ္စ-
 လက္ခဏံ၊ မမြဲ ဟု မှတ်သိရကြောင်း ဖြစ်သော အနိစ္စ လက္ခဏာ
 သည်။ သုဋ္ဌ၊ တရံ၊ သာ၍ ကောင်းစွာ။ ပါကဋံ၊ ထင်ရှားသည်။
 ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဤ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့်အညီ၊ ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်
 တို့ကို ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ မပြတ်ရှုမှတ်သော ယောဂီအား တခု
 တည်းသော ရုပ်တရား တခုတည်းသော နာမ်တရား၌ သော်လဲ
 အစ ဖြစ်ပေါ်မှု အဆုံး ကွယ်ပျောက်မှု အားဖြင့် ကွဲပြားလျက်
 ထင်ပေါ်သည် ဖြစ်၍ ရှေးရှေး ရုပ်နာမ်နှင့် နေ့က်နေ့က် ရုပ်နာမ်
 တို့သည် တခြားစီ တခြားစီ အပိုင်း အပိုင်း ပြတ်လျက်သာ ထင်
 ပေါ်ကုန်၏။ တဆက်တည်း တခုတည်း အနေအားဖြင့်ကား
 မထင်ပေါ်ကုန်ပြီ၊ ဤသို့ တခြားစီ ပြတ်လျက် ထင်ပေါ်အောင်
 ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ရှုမှတ်ခြင်းသည်ပင်လျှင် 'တဆက်တည်း တခု
 တည်း' ဟု ရှေးက ထင်ခဲ့သော သန္တတိပညတ်ကို ခွါလှစ်ဖျက်ဆီး
 သည် မည်၏။ ဤသန္တတိ ပညတ်ကို ခွါလှစ်ဖျက်ဆီးပြီးသောသူ
 အား ဖြစ်မှု ရင့်မှု ပျက်မှု ဟူသော အနိစ္စ လက္ခဏာ ဖြစ်ပေါ်
 ပြီးလျှင် မရှိခြင်း ကွယ်ပျောက်သွားခြင်း ဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာ
 အားဖြင့် ဤ ၂-ပါးတို့တွင် တပါးပါးသော အနိစ္စလက္ခဏာသည်
 သဘောမှန် အတိုင်း အလိုလိုပင် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၏။ ထို
 ထင်ရှားသော အနိစ္စလက္ခဏာ အစစ်အမှန်ကို တွေ့ရ၍ ထင်ပေါ်
 တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မမြဲဟု သိမြင်သော ဉာဏ်သည်
 အနိစ္စာနုပဿနာအစစ် မည်၏ဟူ၍ မှတ်သားအပ်၏။ ဤ အနိစ္စာ-
 နုပဿနာ ဉာဏ်အစစ် ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်း ရုပ်နာမ်တို့ကို မြဲသည်
 ဟု ထင်မှတ်သော နိစ္စသညာကို၎င်း၊ ထိုသညာမှ ဆက်လက်၍
 ဖြစ်ပွားလတံ့သော ကိလေသာ၊ ကံ၊ ဝိပါက် ခန္ဓာဟူသော ဝဋ်
 ဆင်းရဲတို့ကို၎င်း ပယ်၏။

အနိစ္စတော အနုပဿန္တော နိစ္စသညံ ပဇဟတိ။
 (ပဋိသံ-၅၅)

အနိစ္စတော၊ မမြဲဟု။ အနုပဿန္တော၊ ရှုသောသူသည်။ နိစ္စ-
သညံ၊ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်မှုကို။ ပဇာတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းပျောက်
စေ၏။

ဤပါဠိ၌ သညာကို ပယ်သည်ဟူသော စကားမှာ ပဇာန
စကားမျှသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဘုရင်မင်းမြတ် ထွက်တော်မူသည်
ဟု ဆိုလျှင် သူ၏ အခြေအရံများပါ ထွက်တော်မူသည်ဟု သိရ
သကဲ့သို့ သညာ၏ နောက်လိုက်ဖြစ်သော ယူမှားမှု ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာ-
သ၊ သိမှားမှု စိတ္တဝိပလ္လာသ စသော အကုသိုလ် အလုံးစုံကိုလဲ
ပယ်သည်ဟူ၍သာ ယူအပ်၏။ ထို့ကြောင့် မဟာဒီကာ၌ အောက်
ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြ၏။

နိစ္စသညန္တိ နိစ္စဂါဟံ။ သညာသီသေန နိဒ္ဒေသော။
သုခသညံ အတ္တသညန္တိ ဧတ္တာပိ ဒေသဝ နယော။
(၂-၄၄၂)

နိစ္စသညာယာတိ သင်္ခတဓမ္မာ နိစ္စာ သဿတာတိ
ဧဝံ ပဝတ္တာယ မိစ္ဆာသညာယ။ သညာဂ္ဂဟဏေနေဝ
ဒိဋ္ဌိစိတ္တာနဗ္ဗိ ဂဟဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒေသ နယော ဣတော
ပရာသု။ (၁-၇၉)

နိစ္စသညန္တိ၊ ဟူသည်ကား။ နိစ္စဂါဟံ၊ မြဲသည်ဟု ယူမှတ်
စွဲလမ်းသော ကိလေသာကို။ ဒေသော၊ နိစ္စသညံဟူသော ဤပါဠိ
သည်။ သညာသီသေန၊ သညာကို ဦးခေါင်းပြုသဖြင့်။ ဝါ၊ သညာ
ကို ပဓာနပြုသဖြင့်။ နိဒ္ဒေသော၊ ညွှန်ပြအပ်သော ပါဠိပေတည်း။
သုခသညံ အတ္တသညန္တိ ဧတ္တာပိ၊ သုခသညံ အတ္တသညံဟူသော
ဤပုဒ်တို့၌လဲ။ ဒေသဝ နယော၊ ဤနည်းပင်တည်း။

နိစ္စသညာယာတိ၊ ဟူသည်ကား။ သင်္ခတဓမ္မာ၊ သင်္ခတတရား
တို့သည်။ နိစ္စာတိ၊ မြဲကုန်၏ဟူ၍။ သဿတာတိ၊ အမြဲတမ်း
တည်ရှိနေကြသည်ဟူ၍။ ဧဝံ ပဝတ္တာယ၊ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်သော။
မိစ္ဆာသညာယ၊ အမှတ်မှားမှု မိစ္ဆာသညာကို။ သညာဂ္ဂဟဏေ-
နေဝ၊ သညာကို ယူခြင်းဖြင့်ပင်လျှင်။ ဒိဋ္ဌိစိတ္တာနဗ္ဗိ၊ ဒိဋ္ဌိနှင့် စိတ်တို့

ကိုလဲ။ ဂဟဏံ၊ ယုဒြင်းကို။ ဒဠဗ္ဗံ၊ မှတ်အပ်၏။ ဣတော၊ ဤအနိစ္စာ-
နုပဿနာမှ။ ပရာသု၊ နောက်အနုပဿနာတို့၌လဲ။ ဒေသနယော၊
ဤနည်းပင်တည်း။

အနိစ္စာနုပဿနာက ပယ်အပ်သော နိစ္စသညာဟူသည်မှာ
မြင်မှု ကြားမှုစသော သင်္ခါရတို့ကို မြဲသည်၊ အမြဲပင် တည်ရှိနေ
သည်ဟု ထင်မှားသော မိစ္ဆာသညာပင်တည်း။ ဤသညာဝိပလ္လာ-
သကို ပယ်လျှင် ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသ၊ စိတ္တဝိပလ္လာသတို့ကိုလဲ ပယ်သည်
ဟူ၍သာ ယူရမည်။ ဒုက္ခ၊ အနတ္တာနုပဿနာတို့က သုခ၊ အတ္တ
သညာတို့ကို ပယ်သည်ဟု ဆိုရာ၌လဲ နည်းတူပင် ယူရမည်ဟု
ဆိုလို၏။

ပယ်အပ်သော ကိလေသာ

ဤအရာ၌ အနိစ္စာနုပဿနာက ပယ်အပ်သော နိစ္စသညာ
စသည်တို့မှာ အတိတ်လော? အနာဂတ်လော? ပစ္စုပ္ပန်လော?
ဟူ၍...အတိတ်ကိလေသာတို့ ဟူသည်မှာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ချုပ်
ပျောက်ခဲ့ပြီးတို့ပေတည်း။ ချုပ်ပျောက်ပြီး၍ မရှိတော့ပြီဖြစ်သော
ထိုအတိတ် ကိလေသာတို့ကို ထပ်မံ၍ ပယ်ဖျောက်ရန် မလိုပြီ။
ထို့ကြောင့် အတိတ် ကိလေသာတို့ကိုလဲ ပယ်သည် မဟုတ်ပေ။
အနာဂတ်ကိလေသာတို့ ဟူသည်မှာလဲ ဝိပဿနာ ရှုဆဲ၌ မရှိကြ
သေး။ နောင်အခါ၌ ဧကန် ဖြစ်ပေါ်မည့် ကိလေသာတို့ပေတည်း။
ထို့ကြောင့်၊ ထိုအနာဂတ် ကိလေသာတို့ကိုလဲ ပယ်သည် မဟုတ်
ပေ။ မမြဲဟု ရှုဆဲ ပစ္စုပ္ပန် ခဏ၌လဲ ဝိပဿနာ ကုသိုလ်သလျှင်
ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ ပယ်ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကား မရှိကုန်။
ထို့ကြောင့်၊ ပစ္စုပ္ပန် ကိလေသာတို့ကိုလဲ ပယ်သည် မဟုတ်ပေ။
အမှန်အားဖြင့် သော်ကား ... ဒွါရ ၆ - ပါး၌ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၊
ထင်ပေါ်ကုန်သော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို မမြဲဟု မှန်ကန်စွာ
မရှုမိ မသိမြင်ပါလျှင်၊ အကြောင်းညီညွတ်သော အခါ၌ ထို
သင်္ခါရတို့ကိုပင် မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်လျက် အကြင် ကိလေသာတို့
သည် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကုန်၏။ အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်
သော ဤကိလေသာတို့ကို ပယ်သည်ဟု သိအပ်၏။

အာရမ္မဏာနုသယ

အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော ဤကိလေသာသည် ဖြစ်ပြီး မဟုတ်သောကြောင့် အတိတ်လဲ မဟုတ်၊ ဧကန်ဖြစ်လတံ့ မဟုတ်သောကြောင့် အနာဂတ်လဲ မဟုတ်၊ ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်သော ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်လဲ မဟုတ်၊ ကာလသုံးပါးမှ လွတ်သော အနုသယ-ကိလေသာ ပေတည်း။ ဤ အနုသယသည်လည်း သန္တာန်၌ ကိန်းခြင်း၊ အာရုံ၌ ကိန်းခြင်းအားဖြင့် ၂-မျိုး ပြား၏။ ထို ၂-မျိုး တို့တွင် မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသောကြောင့် ပုထုဇဉ် သေက္ခတို့၏ သန္တာန်၌ ဘယ်အချိန်မဆို အကြောင်းညီညွတ်က ဖြစ်ပေါ်နိုင် သော ကိလေသာ အပေါင်းသည် သန္တာန်၌ ကိန်းသော သန္တာနာ-နုသယ မည်၏။ ထို ပုထုဇဉ် သေက္ခတို့မှာပင် ဝိပဿနာ မရှုမိ၍ ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ ဟု မှန်စွာ မသိအပ်သော အာရုံတိုင်း၌ ဘယ်အချိန်မဆို အကြောင်းညီညွတ်က ‘နိစ္စ သုခ အတ္တ’ ဟု ပြန်လည် စဉ်းစားလျက် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော ကိလေသာ အပေါင်း သည် မရှုမိသည့် အာရုံ၌ ကိန်းသော အာရမ္မဏာနုသယ မည်၏။ ၎င်းကိုပင် အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န ဟူ၍လဲ ခေါ်၏။ ဝိပဿနာက ဤ အာရမ္မဏာနုသယ ကိလေသာကိုသာ ပယ်သည် ဟု သိအပ်၏။ မြဲမြံစွာ မှတ်သားနိုင်ရန် သာဓက ပါဠိတို့ကိုလဲ ပြဉ်းအံ့။

သတ္တာနုသယာ ကာမရာဂါနုသယော ပဋိဃာနုသ-
ယော မာနာနုသယော ဒိဋ္ဌာနုသယော ဝိစိကိစ္ဆာနုသ-
ယော ဘဝရာဂါနုသယော အဝိဇ္ဇာနုသယော။ ယံ
လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပံ၊ ဧတ္ထ သတ္တာနံ ရာဂါ-
နုသယော အနုသေတိ။ ယံ လောကေ အပ္ပိယရူပံ အသာ-
တရူပံ၊ ဧတ္ထ သတ္တာနံ ပဋိဃာနုသယော အနုသေတိ၊
ဣတိ ဣမေသု ဒွိသု ဓမ္မေသု အဝိဇ္ဇာ အနုပတိတာ၊
တဒေကဋ္ဌော မာနော စ ဒိဋ္ဌိ စ ဝိစိကိစ္ဆာ စ ဒဗ္ဗဋ္ဌာ။
(အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်္ဂပါဠိ ၃၅၃)

အနုသယာ၊ အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော အနု-
သယကိလေသာတို့သည်။ ကာမရာဂါနုသယော၊ ကာမအာရုံကို

တပ်မက်သော အနုသယ၎င်း။ ပဋိဃာနုသယော၊ အာရုံကိုပျက်စေ
 လိုသောအားဖြင့် ထိပါးတိုက်ခိုက်သော အနုသယ၎င်း။ မာနာ-
 နုသယော၊ နှိုင်းပြိုင် ထောင်လွှားတတ်သော အနုသယ၎င်း။
 ဒိဋ္ဌာနုသယော၊ အမြင်မှား အယူမှားသော အနုသယ၎င်း။ ဝိစိ-
 ကိစ္ဆာနုသယော၊ ယုံမှားတတ်သော အနုသယ၎င်း။ ဘဝရာဂါ-
 နုသယော၊ ဘဝကို တပ်မက်သော အနုသယ၎င်း။ အဝိဇ္ဇာနုသ-
 ယော၊ အမှန်ကိုကား မသိတတ်၊ အမှားကိုသာ သိတတ်သော
 အနုသယ၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ သတ္တ၊ ခုနစ်ပါးတို့တည်း။ လောကေ၊
 သင်္ခါရတရား တည်းဟူသော လောကထဲ၌။ ယံ ပိယရူပံ၊ အကြင်
 ချစ်အပ်သော သဘောသည်။ ယံ သာတရူပံ၊ အကြင် သာယာ
 အပ်သော သဘောသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဧတ္ထ၊ ချစ်ဖွယ်၊ သာယာ
 ဘွယ် ကောင်းသော ဤသဘော၌။ သတ္တာနံ၊ သတ္တဝါတို့၏။
 ရာဂါနုသယော၊ ကာမရာဂ၊ ဘဝရာဂဟု ခေါ်သော ရာဂအနုသယ
 သည်။ အနုသေတိ၊ ကိန်း၏။ လောကေ၊ လောကထဲ၌။ ယံ အပ္ပိ-
 ယရူပံ၊ အကြင် မုန်းအပ်သော သဘောသည်။ ယံ အသာတရူပံ၊
 အကြင် မသာယာအပ်သော သဘောသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဧတ္ထ၊
 မုန်းဘွယ်ကောင်း၍၊ သာယာဘွယ်ကင်းသော ဤ သဘော၌။
 သတ္တာနံ၊ သတ္တဝါတို့၏။ ပဋိဃာနုသယော၊ ဒေါသ ဟူသော
 ပဋိဃာအနုသယသည်။ အနုသေတိ၊ ကိန်း၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ကိန်းလတ်
 သော်။ ဣမေသု ဒွိသု ဓမ္မေသု၊ အကောင်း၊ အဆိုး၊ ဤတရားနှစ်မျိုး
 တို့၌။ အဝိဇ္ဇာ၊ အဝိဇ္ဇာနုသယသည်။ အနုပတိတာ၊ ကျရောက်
 ကိန်းဝပ်၏။ မာနော စ၊ မာနအနုသယကိုလဲ။ တဒေကဋ္ဌော၊
 ထိုအဝိဇ္ဇာနှင့် ယှဉ်လျက် တခုတည်းသော စိတ်၌ တည်သည် ဟု။
 ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မှတ်အပ်၏။ ဒိဋ္ဌိ စ၊ ဒိဋ္ဌိအနုသယကို၎င်း။ ဝိစိကိစ္ဆာ စ၊
 ဝိစိကိစ္ဆာအနုသယ ကို၎င်း။ တဒေကဋ္ဌော၊ ထိုအဝိဇ္ဇာနှင့် ယှဉ်
 လျက် တခုတည်းသော စိတ်၌ တည်သည် ဟု။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မှတ်
 အပ်၏။

ကောင်းသော အာရုံ အစစ် အမှန်သည် သဘာဝဣဒ္ဓာရုံ မည်၏။
 သူ့ပင်ကို သဘောရင်းအဘိုင်းပင် လိုလားထိုက်သော အာရုံဟု

ဆိုလို၏။ တကယ်လှပသော အဆင်း၊ တကယ်သာယာသော အသံ စသည်ကို ယူလေ။ မစင် ခွေးကောင်ပုပ် စသော အာရုံသည် သူ့ပင်ကို သဘောရင်းအားဖြင့် မကောင်းငြားသော်လဲ ခွေး ဝက်လင်းတစသော သတ္တဝါတို့အား ကောင်းသည့်အနေဖြင့် ကြံဆ ထင်မြင်ခြင်းကြောင့် ကောင်းသောအာရုံ = လိုလားအပ်သော အာရုံ ဖြစ်လေ၏။ ဤသို့ မကောင်းသော အာရုံ မှန်ပါလျက် ကောင်းသည့် အနေအားဖြင့် ကြံဆ ထင်မြင်အပ်သော အာရုံသည်ကား ပရိကပ္ပဇ္ဇာရုံ မည်၏။ ကြံဆပြီးယူမှ အကောင်းဖြစ်လာသော၊ လိုလားထိုက်သော အာရုံဟု ဆိုလို၏။ ဣဋ္ဌာရုံအစစ်၊ အတု ဖြစ်သော ဤ သဘာဝဇ္ဇာရုံ၊ ပရိကပ္ပဇ္ဇာရုံ နှစ်မျိုးလုံးပင် ပိယရုပ် သာတရုပ် မည်၏။ ဤ ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်သော လောကီတရား၌ ကာမရာဂအနုသယ၊ ဘဝရာဂအနုသယတို့ ကိန်းကုန်၏။ ထိုအတူပင်၊ မကောင်းသောအာရုံ အစစ်အမှန်သည် သဘာဝအနိဋ္ဌာရုံမည်၏။ သူ့ပင်ကိုရင်း သဘောအတိုင်းပင် မလိုလားထိုက်သော၊ မုန်းဘွယ်ကောင်းသော အာရုံဟု ဆိုလို၏။ အာရုံကကောင်းနေပါလျက် မကောင်းသည့်အနေအားဖြင့် ကြံဆ ထင်မြင်သော သူတို့အား အဆိုး ဖြစ်နေသော အာရုံသည် ပရိကပ္ပအနိဋ္ဌာရုံမည်၏။ ကြံဆခြင်းကြောင့် အဆိုး ဖြစ်လျက် မလိုလားထိုက်သော အာရုံဟု ဆိုလို၏။ အနိဋ္ဌာရုံ အစစ်၊ အတုဖြစ်သော ဤ သဘာဝအနိဋ္ဌာရုံ၊ ပရိကပ္ပအနိဋ္ဌာရုံ နှစ်မျိုးလုံးပင် အပိယရုပ် အသာတရုပ် မည်၏။ ဤ အနိဋ္ဌာရုံဖြစ်သော လောကီတရား၌ ပဋိသန္ဓေအနုသယ ကိန်း၏။ ဤ ဣဋ္ဌာရုံ၊ အနိဋ္ဌာရုံတို့၌ ရာဂ၊ ဒေါသတို့ ကိန်းတိုင်းကိန်းတိုင်း အဝိဇ္ဇာအနုသယလဲ ကိန်း၏။ အဝိဇ္ဇာ ကိန်းလျှင်၊ စိတ်တခုတည်း၌ အဝိဇ္ဇာနှင့် ပူးတွဲ၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာတို့လဲ ကိန်းကုန်၏ - ဟူ၍ ဆိုလိုသည်။ ကိန်း-ဟူသည်မှာလဲ တနေရာ၌ ပုန်းအောင်း နေသည်ကိုကား ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် မပယ်အပ်သေးသော ကြောင့် အကြောင်း ညီညွတ်သော အခါ၌ ထိုကိန်းဘူးသော အာရုံနှင့် စပ်၍ ဖြစ်ပေါ်ထိုက်သည်ကိုပင် ကိန်းသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဧတ္ထ သတ္တာနံ ရာဂါနုသယော အနုသေတီတိ ဧတသ္မိံ
ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ သတ္တာနံ အပ္ပဟိနဋ္ဌေန ရာဂါနုသယော
အနုသေတီ။ (ဝိဘင်း အဋ္ဌကထာ ၄၄၁)

ဧတ္ထ သတ္တာနံ ရာဂါနုသယော အနုသေတီတိ၊ ဟူသည်ကား။
ဧတသ္မိံ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ၊ ဤ ဣဋ္ဌာရုံ၌။ သတ္တာနံ၊ သတ္တဝါတို့၏။
ရာဂါနုသယော၊ ရာဂအနုသယသည်။ အပ္ပဟိနဋ္ဌေန၊ ဝိပဿနာ
ဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့က မပယ်အပ်သော သဘောအားဖြင့်။ အနု-
သေတီ၊ ကိန်း၏။ (ကိန်း-ဟူသည်မှာ မပယ်အပ်ခြင်းပင်-ဟူလို၏။)

အာရမ္မဏ - သန္တာနာနုသယနေသု၊ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ
အာရမ္မဏာနုသယနေန အနုသေတီ။

(၎င်း၏ အဖွင့် မူလဒီကာ ၂၁၃)

အာရမ္မဏ-သန္တာနာနုသယနေသု၊ အာရုံ၌ကိန်းခြင်း၊ သန္တာန်
၌ ကိန်းခြင်းတို့တွင်။ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ၊ ဣဋ္ဌာရုံ၌။ အာရမ္မဏာနုသယ-
နေန၊ အာရုံ၌ ကိန်းသည့် အလိုအားဖြင့်။ အနုသေတီ၊ ကိန်း၏။

အာရမ္မဏ-သန္တာနာနုသယနေသုတိ အာရမ္မဏာနု-
သယနံ သန္တာနာနုသယနန္တိ ဒွိသု အနုသယနေသု။ ယထာ
ဟိ မဂ္ဂေန အသမုစ္ဆိန္နော ရာဂေါ ကာရဏလာဘော ဥပ္ပဇ္ဇ-
နာရဟော ထာမဂတဋ္ဌေန သန္တာနေ အနုသေတီတိ
ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေပီတိ တဿ အာရမ္မဏာနုသ-
ယနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (၎င်း၏ အဖွင့် အနုဒီကာ ၂၁၂)

အာရမ္မဏ-သန္တာနာနုသယနေသုတိ၊ ဟူသည်ကား။ အာရမ္မ-
ဏာနုသယနံ၊ အာရုံ၌ ကိန်းခြင်း။ သန္တာနာနုသယနံ၊ သန္တာန်၌
ကိန်းခြင်း။ ဣတိဒွိသု အနုသယနေသု၊ ဤနှစ်မျိုးသောကိန်းခြင်းတို့
တွင်။ ဟိ၊ ကိန်းပုံကို ထင်စွာပြအံ့။ မဂ္ဂေန အသမုစ္ဆိန္နော၊ မဂ်က
အကြွင်းမဲ့ မဖြတ်မပယ်အပ်သေးသောကြောင့်။ ကာရဏလာဘော
ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟော၊ အကြောင်းကိုရလျှင် ဖြစ်ထိုက်သော။ ရာဂေါ၊
ရာဂသည်။ ထာမဂတဋ္ဌေန၊ ဖြစ်နိုင်သော အစွမ်းရှိသည့် သဘော
သတ္တိအားဖြင့်။ သန္တာနေ အနုသေတီတိ၊ သန္တာန်၌ ကိန်းသည်

ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ ယထာ၊ ဆိုအပ်သကဲ့သို့။ ဧဝံ၊ ဤအတူပင်။ (ဝိပဿနာမဂ္ဂေဟိ အသမုစ္ဆိန္နော၊ ဝိပဿနာနှင့် မဂ်တို့က အကြွင်းမဲ့ မဖြတ်မပယ်အပ်သေးသောကြောင့်။ ကာရဏလာဘော ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟော၊ အကြောင်းကိုရလျှင် ဖြစ်ထိုက်သော။ ရာဂေါ၊ ရာဂသည်။ ထာမဂတဋ္ဌေန၊ ဖြစ်နိုင်သည့် အားစွမ်းရှိသော သဘောသတ္တိအားဖြင့်။) ဣဋ္ဌာရမ္မဏောပိ အနုသေတီတိ၊ ဣဋ္ဌာရုံ ဌ္ဗလဲ ကိန်းသည်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်ပေ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဆိုအပ် ဆိုထိုက်သောကြောင့်။ တဿ၊ ဣဋ္ဌာရုံ၌ကိန်းသော ထိုရာဂ၏။ အာရမ္မဏာနုသယနံ၊ အာရုံ၌ ကိန်းခြင်းကို။ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ မှတ်အပ်၏။

ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် မှန်ကန်စွာ မသိရသေးသော အာရုံတိုင်း၌ ကိလေသာဖြစ်နိုင်ခြင်း = ကိလေသာဖြစ်မှု မပြတ်စဲ သေးခြင်းကိုပင် “ထိုအာရုံတို့၌ ကိလေသာကိန်းသည်” ဟု ဆိုလို ကြောင်း၊ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ဖြင့် ထင်ရှား၏။ အာရုံ၌ကိန်းသော ဤအနုသယကို အာရမ္မဏာနုသယဟု ခေါ်အပ် ၏။ ထိုကြောင့်—

“သုခါယ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနာယ ရာဂါနုသယော ပဟာ-
 တဗ္ဗော၊ ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ ပဋိဃာနုသယော ပဟာ-
 တဗ္ဗော၊ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ အဝိဇ္ဇာနုသယော
 ပဟာတဗ္ဗော—

ရဟန်းတို့! ချမ်းသာသော ခံစားမှု၌ ရာဂအနုသယကို ပယ် ရမည်။ ဆင်းရဲသော ခံစားမှု၌ ပဋိဃာအနုသယကို ပယ်ရမည်။ မဆင်းရဲ မချမ်းသာသော ခံစားမှု၌ အဝိဇ္ဇာအနုသယကို ပယ်ရ မည်” ဤသို့စသော ဝေဒနာသံယုတ် သဂါထာဝဂ် တတိယ သုတ်၏အဖွင့် အဋ္ဌကထာ၌—

“ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာရမ္မဏာနုသယော ကထိတော = ဤတတိယ သုတ်၌ အာရမ္မဏာနုသယကို ဟောတော်မူအပ်သည်” ဟူ၍ မိန့်ဆိုလေပြီ။ ထိုဝဂ်မှာပင် ဆဋ္ဌသုတ်၏အဖွင့်၌လဲ အာရမ္မဏာ နုသယကိုဟောကြောင်း ထိုအတူပင် မိန့်ဆိုလေပြီ။ ဤအာရမ္မ

ဏာနုသယကိုပင် ဥပ္ပန္နလေးပါးခွဲခြားရာ အဋ္ဌကထာတို့၌ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န = ဟူ၍ မိန့်ဆိုကုန်၏။ အောက်ပါ အတိုင်း ပင်တည်း။

စက္ခာဒီနံ ပန အာပါထဂတေ အာရမ္မဏေ၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ အနုပ္ပဇ္ဇမာနမ္ပိ ကိလေသဇာတံ၊ အာရမ္မဏဿ အဓိဂ္ဂဟိတတ္တာ ဧဝ အပရဘာဂေ ဧကန္တေန ဥပ္ပတ္တိတော၊ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နန္တိ ဝုစ္စတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၀ စသည်)

စက္ခာဒီနံ၊ စက္ခဒါရစသည်တို့အား။ အာပါထဂတေ အာရမ္မဏေ၊ အဆင်းစသော အာရုံထင်ပေါ်လတ်သော်။ ပုဗ္ဗဘာဂေ၊ အာရုံကို ရစဖြစ်သော ရှေးအဖို့၌။ အနုပ္ပဇ္ဇမာနမ္ပိ ကိလေသဇာတံ၊ မဖြစ်သေးသော ကိလေသာအပေါင်းကို သော်လဲ။ (ထိုကာလကပင် ဖြစ်ပေါ်လျှင်ကား ဆိုဖွယ်မရှိပြီ-ဟု ဆိုလို၏)။ အာရမ္မဏဿ အဓိဂ္ဂဟိတတ္တာ ဧဝ၊ အာရုံကို ထင်ရှားမြဲမြံစွာ ယူခဲ့ပြီးဖြစ်သော ကြောင့်သာလျှင်။ အပရဘာဂေ၊ ပြန်၍ စဉ်းစားခြင်း စသည်ဖြင့် အကြောင်းညီညွတ်သော နောက်အဖို့၌။ ဧကန္တေန ဥပ္ပတ္တိတော၊ ဧကန်စင်စစ် ဖြစ်ပေါ်တတ်သောကြောင့်။ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နန္တိ၊ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န-ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဣဋ္ဌ၊ အနိဋ္ဌ ဖြစ်သော အဆင်း အသံ အနံ အရသာ အတွေ့ သဘောဟူသော အာရုံ ၆-ပါးကို ထင်ထင်ရှားရှား မြင်ရ ကြားရ နံရ စားရ ထိရ သိရ လျှင်၊ ထိုခဏမှာပင် လောဘ ဒေါသစသော ကိလေသာ ဖြစ်ပေါ်သည်လဲ ရှိ၏။ မဖြစ်ပေါ်သည်လဲ ရှိ၏။ ထိုခဏကပင် ကိလေသာ ဖြစ်ခဲ့လျှင်ကား နောင်ဆက်လက်၍ ဖြစ်နိုင်သည်မှာ ထင်ရှား၏။ ယောနိသော မနသိကာရ စသည်ကြောင့်၊ ထိုခဏက ကိလေသာ မဖြစ်ပေါ်သေးသော်လဲ အာရုံကို ထင်ရှားပြီသော မှတ်စွဲထားသော သူအား နောင်အခါ၌ ပြန်၍ စဉ်းစားမိခြင်း၊ ဆင်တူရိုးမှား အာရုံနှင့် တွေ့ရခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက် အာရုံနှင့် တွေ့ရခြင်း၊

သူတပါးက သတိဖော်ပေးခြင်း၊ ဤသို့စသော အကြောင်းတို့ ညီညွတ်သောအခါ၌ စွဲမှတ်ဘူးသော ထိုအာရုံနှင့် စပ်၍ ကိလေ သာတို့သည် ကေန့်ဖြစ်ပေါ်တတ်ကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့် ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်ကြသနည်း ဟူမူ...အာရုံကို မြဲမြံထင်ရှားစွာ စွဲမှတ်ဘူး သောကြောင့် ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ အာရုံကို မြဲမြံထင်ရှားစွာ စွဲမှတ်ဘူးခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရန် အသင့်ရှိသော ဤကိလေသာ မျိုးကို အာရမ္မဏာ ဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န-ဟု ခေါ်သည်။ ဤအရာ၌ အာရမ္မဏသ အဓိဂ္ဂဟိတတ္တာ ဝေ ဟူသော အကြောင်းပြု စကားကို အထူးသတိ ပြုရာ၏။ အာရုံကို မြဲမြံထင်ရှားစွာ စွဲမှတ်ဘူးခြင်းကြောင့် သာ လျှင် ထိုအာရုံနှင့်စပ်၍ နောင်အခါ၌ ကိလေသာ ဖြစ်ပေါ်သည် သို့မဟုတ်လျှင်ကား ကိလေသာ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ဟူသော ဤအနက် ကိုလဲ သိအပ်၏။

မဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ပြီးသော အရိယာအား အာရမ္မဏာ- ဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န မည်သော ဤအာရမ္မဏာနုသယ ကိလေသာ ကင်း သည်မှာ ယုံမှားဘွယ် မရှိပေ။ ဝိပဿနာ ဖြင့်ကား အဘယ်သို့ ပယ်ပါသနည်း? ဟူမူ...ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်ပေါ်၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ၊ အဆင်း၊ မြင်မှု၊ အသံ၊ ကြားမှု စသော အာရုံကို မမြဲဟု ဖြစ်စေ၊ ဆင်းရဲဟု ဖြစ်စေ၊ အစိုးမပိုင်သော သဘောမျှဟု ဖြစ်စေ၊ ရှုမှတ် လျက် သိမြင်ပြီးသောသူအား ထိုမှတ်သိဆဲ ခဏ၌၎င်း၊ ပြန်၍ စဉ်းစားသော နောင်ကာလ၌၎င်း၊ ထိုမှတ်သိပြီးသော အာရုံကို “မြဲသည်၊ ချမ်းသာသည်၊ အစိုးပိုင်သူ ဟုတ်သည်” ဟူ၍ ထင်မှတ် စွဲလမ်းမှု ကိလေသာတို့သည် မဖြစ်ထိုက်ကုန်ပြီ၊ မဖြစ်နိုင်ကုန်ပြီ၊ ဖြစ်ခွင့် မရကုန်ပြီ။ ဤသို့ ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့် မရခြင်းကြောင့် “မှတ်သိတိုင်းသော အာရုံ၌ ကိလေသာ မကိန်း” ဟူ၍၎င်း “အာ- ရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န မည်သော အာရမ္မဏာနုသယ ကင်းငြိမ်း သည်” ဟူ၍၎င်း ဆိုပေသည်။ အာရမ္မဏာနုသယ ကင်းငြိမ်း လျှင်၊ ထိုအနုသယ ရှိမှ ဖြစ်ပေါ် နိုင်ကြသော ပရိယုဋ္ဌာန် ဝိတိက္ကမ ကိလေသာတို့နှင့်တကွ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံ၊ ဝိပေါက် ခန္ဓာတို့လဲ တပေါင်းတည်းပင် ကင်းငြိမ်း လေကုန်၏။ အမှန်

အတိုင်းသိမြင်သော ဝိပဿနာကြောင့်၊ အမှားအားဖြင့် သိမြင် ထင်မှတ်လျက် ကိလေသာ၊ ကံ၊ ဝိပါက်တို့ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း၊ ကင်းငြိမ်းခြင်းသည် ဝိပဿနာဖြင့် ပယ်ခြင်းကြောင့် ပင်တည်း။ အောက်ပါမှာ မဟာဋီကာပေတည်း။

အနိစ္စာနုပဿနာ တာဝ တဒင်္ဂပ္ပဟာနဝသေန နိစ္စ-
သည် ပရိစ္စဇတိ၊ ပရိစ္စဇန္တိ စ တထာ အပ္ပဝတ္တိယံ ယေ
နိစ္စန္တိ ဂဟနဝသေန ကိလေသာ၊ တမ္ဗူလကာ အဘိ-
သင်္ခါရာ၊ တဒုဘယမူလကာ စ ဝိပါကာ ခန္ဓာ၊ အနာဂတေ
ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ၊ တေ သဗ္ဗေဝိ အပ္ပဝတ္တိကရဏဝသေန ပရိစ္စ-
ဇတိ။ တထာ ဒုက္ခာနုပဿနာ ဒယော။ တေနာဟ
“ဝိပဿနာ တဒင်္ဂဝသေန သဒ္ဓိံ ခန္ဓာဘိသင်္ခါရေဟိ
ကိလေသေ ပရိစ္စဇတိ”တိ။ (မဟာဋီ ၁-၃၄၅)

တာဝ၊ ရှေးဦးစွာသော။ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ သည်။ နိစ္စသည်၊
မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်မှုကို။ တဒင်္ဂပ္ပဟာနဝသေန၊ တဒင်္ဂပဟာန်
အလိုအားဖြင့်။ ပရိစ္စဇတိ၊ ပယ်၏။ စ၊ ဆက်၍ ပြဦးအံ့။ သာ၊ ထို
အနိစ္စာနုပဿနာသည်။ ပရိစ္စဇန္တိ၊ နိစ္စသည်ကို ပယ်စွန့်လတ်
သော်။ (ပရိစ္စဇတိ၌ စပ်)။ တထာ အပ္ပဝတ္တိယံ၊ မမြဲဟု ရှုမြင်သော
ထို အခြင်းအရာအားဖြင့် အနိစ္စာနုပဿနာ မဖြစ်ခဲ့ပါလျှင်။ (ဥပ္ပ-
ဇ္ဇေယျံ၌ စပ်။) နိစ္စန္တိ ဂဟဏဝသေန၊ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်စွဲ
ယူသည့် အလိုအားဖြင့်။ ယေ ကိလေသာ စ၊ အကြင် ကိလေ
သာတို့သည်၎င်း။ တမ္ဗူလကာ၊ ထိုကိလေသာလျှင် အကြောင်း
ရင်း ရှိကုန်သော။ ယေ အဘိသင်္ခါရာ စ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံ
ဟူသော အကြင် အဘိသင်္ခါရ တို့သည်၎င်း။ တဒုဘယမူလကာ၊
ထိုနှစ်ပါးစုံသော ကိလေသာ၊ ကံလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိကုန်သော။
ယေ ဝိပါကာ ခန္ဓာ စ၊ အကြင်ဘဝသစ် ဝိပါက် ခန္ဓာတို့သည်၎င်း။
အနာဂတေ၊ နောင်အခါ၌။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ၊ ဖြစ်ထိုက်ကုန်၏။ ဖြစ်နိုင်
ကုန်၏။ တေ သဗ္ဗေဝိ၊ ထိုဖြစ်ထိုက်သည့် ကိလေသာ၊ ကံ၊ ဝိပါက်
ခန္ဓာ၊ အလုံးစုံတို့ကိုလဲ။ အပ္ပဝတ္တိကရဏဝသေန၊ မဖြစ်ခြင်းကို
ပြုသည့် အလိုအားဖြင့်။ ဝါ၊ မဖြစ်နိုင်အောင်ပြုသည့် အလိုအားဖြင့်။

ပရိစ္စတီ၊ ပယ်စွန့်၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာဒယော၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ စသည်တို့သည်။ တထာ၊ ထို အနိစ္စာနုပဿနာ အတူပင် ပယ်စွန့် ကုန်၏။ တေန၊ ထို့ကြောင့်။ ဝိပဿနာ တဒင်္ဂဝသေန သဒ္ဓိံ ခန္ဓာဘိသင်္ခါရေဟိ ကိလေသေ ပရိစ္စတီတိ။ ဝိပဿနာက ဝိပင်္ဂါ ခန္ဓာ၊ အဘိသင်္ခါရတို့နှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂပဟာန် အလိုအားဖြင့် ပယ်စွန့်သည် ဟူ၍။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဆို ပေသည်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်ပေါ်သောအာရုံကို မမြဲဟု သိမြင်မှု မဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါလျှင် ထိုအာရုံကို မြဲသည် ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ရန် အခွင့်ရလေ ကုန်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်ခွင့် ရသောကြောင့် မမြဲဟု မသိမြင်အပ် သော ထိုအာရုံ၌ ကိလေသာ ကိန်းနေသည် မည်၏။ ဤသို့ ကိန်း နေသောကြောင့် နောင်ကာလ၌ အကြောင်းညီညွတ်တိုင်း ထို အာရုံကို မြဲသည့်အနေအားဖြင့် စဉ်းစားဆင်ခြင်မိ၏။ ဤစဉ်းစား ဆင်ခြင်မှုသည် ပရိယုဋ္ဌာန် ကိလေသာပင်တည်း။ တဖန် အကြောင်းညီညွတ်ပြန်ပါမူ မြဲသည့်အနေဖြင့် ဆင်ခြင်အပ်ပြီးသော ထိုအာရုံကို ရရန် ဖြစ်စေ၊ ကောင်းစားစေရန် ဖြစ်စေ၊ ဖျက်ဆီးရန် ဖြစ်စေ အားထုတ်ပြုလုပ်မိပြန်၏။ ဤ အားထုတ်မှုသည် “မြဲသည် ဟု ထင်မှတ်သော ကိလေသာတို့မှ ဆက်၍ဖြစ်သောကြောင့်” ထိုကိလေသာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော အဘိသင်္ခါရပေတည်း။ ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ ဟူသော ဤ အဘိသင်္ခါရကြောင့် အကြောင်း ညီညွတ်သော ကာလ၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် စသော ဘဝသစ်ဝိပင်္ဂါခန္ဓာတို့ ဖြစ်ပေါ်လေကုန်၏။

ဤသို့ ဖြစ်ရာ၌ ဘဝသစ် ဝိပင်္ဂါ ခန္ဓာသည် အဘိသင်္ခါရ မည် သော ကံအကြောင်းရှိမှသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်၏။ ကံမရှိလျှင်ကား မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ကံသည်လည်း မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်မှု ကိလေသာ မရှိက မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ကိလေသာသည်လည်း မြဲသည်ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခွင့် မရပါက မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ဒွါရ ၆-ပါးတွင် ထင်ပေါ်ဆဲ ခဏ၌ ထိုအာရုံကို မမြဲဟု အမှန်အတိုင်း သိမြင်ခဲ့ပါက မြဲသည်ဟု

ထင်မှတ်စွဲလမ်းခွင့်ကိုလဲ မရတော့သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ခွါရ ၆-ပါး၌ ထင်ပေါ်ဆဲအာရုံကို မမြဲဟု အမှန်အတိုင်း သိမှု = အနိစ္စာနုပဿနာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လျှင် ထိုအာရုံ၌ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခွင့်ဟူသော အနုသယလဲ ကင်းငြိမ်း၏။ မြဲသည်ဟု ဆင်ခြင် မည့် ပရိယုဋ္ဌာန်လဲ ကင်းငြိမ်း၏။ ထိုအာရုံနှင့်စပ်၍ လွန်ကျူးမှု = ဝိတိက္ကမ, အားထုတ်မှု = အဘိသင်္ခါရတို့လဲ ကင်းငြိမ်းကုန်၏။ အဘိသင်္ခါရမျှပင် မရှိသောကြောင့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော ဘဝ သစ်ခန္ဓာတို့လဲ မဖြစ်ပေါ်ရဘဲ ကင်းငြိမ်းကုန်၏။ ဤသို့ အနုသယ မှစ၍ ဘဝသစ်ခန္ဓာတိုင်အောင် မဖြစ်ပေါ်ရဘဲ ကင်းငြိမ်းသွား စေနိုင်သောကြောင့် “အနိစ္စာနုပဿနာက ထိုကိလေသာ, ကံ, ဝိပင်္ဂါနခန္ဓာတို့ကို ပယ်စွန့်သည်”ဟု ဆိုပေသည်။ ပယ်စွန့်-ဟူသည် မှာ ကင်းပျောက်စေခြင်း, မဖြစ်ပေါ်စေခြင်း, ဖြစ်ခွင့်မပေးခြင်းပင် တည်း။ ဒုက္ခ, အနတ္တာနုပဿနာတို့ကလဲ သုခ, အတ္တဟု ထင်မှတ် လျက် ဖြစ်ပေါ်မည့် ကိလေသာစသည်တို့ကို နည်းတူပင် ပယ်စွန့် ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “ဝိပဿနာက ဝိပင်္ဂါနခန္ဓာ, အဘိသင်္ခါရတို့နှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂပဟာန်အလို အားဖြင့် ပယ်စွန့်သည်”ဟု မိန့်ဆိုပေသည်-ဟူလို။

သန္တာနာနုသယ။ ။ ပုထုဇဉ်, သောတာပန်, သကဒါဂါမ်, အနာဂါမ်တို့၏ သန္တာန်၌ မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေး သောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဘယ်အချိန်မဆို ဖြစ်ပေါ် နိုင်သော ကိလေသာအပေါင်းသည် သန္တာနာနုသယ မည်၏။ ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ရန် အသင့်ရှိနေသော ကိလေသာ = ကိန်းနေသော ကိလေသာဟု ဆိုလို၏။ ဥပမာ.... အဖျားရောဂါ လုံးဝ မပြတ်စဲသေးသော သူသည် “ကျန်းမာပါရဲ့လား”ဟု အမေး ခံရလျှင် ထိုမေးဆဲ၌ အဖျားတက်လျက် မရှိသော်လဲ ရှေးကလဲ ဖျားခဲ့ပြီ၊ နောင်လဲ ဖျားဦးမည်ပင်ဖြစ်၍ “ဖျားနေပါသည်” ဟူ၍ သာ ဖြေဆိုရသကဲ့သို့၎င်း, သား ငါးကို မရှောင်ဘဲ စားလေ့ရှိ သောသူသည် “သား ငါးကို စားသလား” ဟု အမေးခံရလျှင် ထိုမေးဆဲ၌ သား ငါးကို စားလျက် မရှိသော်လဲ ရှေးကလဲ စား

ခဲ့ပြီ၊ နောင်လဲ စားဦးမည်ပင် ဖြစ်၍ “သားငါးကို စားပါသည်” ဟူ၍သာ ဖြေဆိုရသကဲ့သို့၎င်း၊ ထိုအတူပင် ပုထုဇဉ်တို့၏ သန္တာန်၌ အနုသယ(၇)ပါး၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာမှ ကြွင်းသော အနုသယ(၅)ပါး၊ အနာဂါမ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဘဝရာဂ၊ မာန၊ အဝိဇ္ဇာဟူသော အနုသယ (၃)ပါး၊ ဤကိလေသာတို့သည် ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ တင်အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ဆဲ မဟုတ် ငြားသော်လဲ ရှေးကလဲ ဖြစ်ဘူးပြီ၊ နောင်လဲ အကြောင်း ညီညွတ် တိုင်း ဖြစ်ပေါ်ဦးမည်ပင် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်မှု မပြတ်စဲသေးသော ကြောင့် အသီးအသီးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ရန် အသင့် ရှိနေသည်၊ ကိန်းနေသည်သာ မည်ကုန်၏။ အောက်ပါမှာ ယမိုက် ပါဠိတော် ပေတည်း။

အနာဂါမိဿ အဝိဇ္ဇာနုသယော စ မာနာနုသယော
 စ ဘဝရာဂါနုသယော စ အနုသေန္တိ။ ပ။ ဒိန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ
 အဝိဇ္ဇာနုသယော စ ကာမရာဂါနုသယော စ ပဋိဃာ-
 နုသယော စ မာနာနုသယော စ ဘဝရာဂါနုသယော စ
 အနုသေန္တိ၊ နော စ တေသံ ဒိဋ္ဌာနုသယော စ ဝိစိကိစ္ဆာ-
 နုသယော စ အနုသေန္တိ။ ပုထုဇနဿ အဝိဇ္ဇာနုသယော
 စ အနုသေတိ၊ ကာမရာဂါနုသယော စ ပဋိဃာနုသယော
 စ မာနာနုသယော စ ဒိဋ္ဌာနုသယော စ ဝိစိကိစ္ဆာ-
 နုသယော စ ဘဝရာဂါနုသယော စ အနုသေန္တိ။

အနာဂါမိဿ၊ အနာဂါမ်၏ သန္တာန်၌။ အဝိဇ္ဇာနုသယော စ၊
 အဝိဇ္ဇာနုသယသည်၎င်း။ မာနာနုသယော စ၊ မာနာနုသယ-
 သည်၎င်း။ ဘဝရာဂါနုသယော စ၊ ဘဝရာဂါနုသယသည်၎င်း။
 အနုသေန္တိ၊ ကိန်းကုန်၏။ ပ။ ဒိန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ၊ သောတာပန်၊
 သကဒါဂါမ် ဟူသော ၂-ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌။
 အဝိဇ္ဇာနုသယော စ၊ အဝိဇ္ဇာနုသယသည်၎င်း။ ကာမရာဂါ-
 နုသယော စ၊ ကာမရာဂါနုသယသည်၎င်း။ ပဋိဃာနုသယော စ၊
 ပဋိဃာနုသယသည်၎င်း။ မာနာနုသယော စ၊ မာနာနုသယသည်
 ၎င်း။ ဘဝရာဂါနုသယော စ၊ ဘဝရာဂါနုသယသည်၎င်း။ အနု-

သေန္တိ၊ ကိန်းကုန်၏။ စ၊ သို့သော်လဲ။ တေသံ၊ ထိုသောတပန်၊
 သကဒါဂါမ်တို့၏ သန္တာန်၌။ ဒိဋ္ဌာနုသယော စ၊ ဒိဋ္ဌိအနုသယ
 သည်၎င်း။ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယော စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာအနုသယသည်၎င်း။
 နော အနုသေန္တိ၊ မကိန်းကုန်။ ပုထုဇ္ဇနဿ၊ ပုထုဇဉ်၏ သန္တာန်
 ၌။ အဝိဇ္ဇာနုသယော စ၊ အဝိဇ္ဇာနုသယသည်လည်း။ အနုသေတိ၊
 ကိန်း၏။ ကာမရာဂါနုသယော စ၊ ကာမရာဂါနုသယသည်၎င်း။
 ပဋိဃာနုသယော စ၊ ပဋိဃာနုသယသည်၎င်း။ မာနာနုသယော
 စ၊ မာနာနုသယသည်၎င်း။ ဒိဋ္ဌာနုသယော စ၊ ဒိဋ္ဌိ အနုသယ
 သည်၎င်း။ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယော စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ အနုသယသည်
 ၎င်း။ ဘဝရာဂါနုသယော စ၊ ဘဝရာဂါနုသယသည်၎င်း။ အနု-
 သေန္တိ၊ ကိန်းကုန်၏။

ဤပါဠိ၌ ပြအပ်သော ကိလေသံ ၇-မျိုးတို့တွင် ကာမရာဂနှင့်
 ဘဝရာဂသည်၎င်း။ ရာဂနှင့် ပဋိဃာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာတို့သည်၎င်း။ ပဋိ-
 ဃာနှင့် မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ရာဂတို့သည်၎င်း၊ မာနနှင့် ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိ-
 ကိစ္ဆာ၊ ပဋိဃာတို့သည်၎င်း၊ ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဘဝရာဂ၊ မာနတို့
 သည်၎င်း၊ ဥပါဒ်အားဖြင့် တပေါင်းတည်း မဖြစ်နိုင်ကုန်။ ဤသို့
 တပေါင်းတည်း မဖြစ်နိုင်သော ကိလေသာတို့ကိုလဲ၊ “အနုသယ
 အလိုအားဖြင့် တပေါင်းတည်း ကိန်းနေကြသည်၊ ဖြစ်နေကြသည်”
 ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် အနုသယ ဟူသည်မှာ ပရိယုဋ္ဌာန်၊
 ဝိတိက္ကမတို့ကဲ့သို့၊ ဥပါဒ် ၌ ဘင်သို့ရောက်လျက် ဖြစ်သည်ကို ဆို
 လိုသည် မဟုတ်။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေး
 သောကြောင့် ထိုထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ အကြောင်းညီလျှင်
 ဖြစ်စွမ်းနိုင်ခြင်းဟူသော = ထာမဂတဘာဝကို စွဲ၍၊ ကိန်းနေ
 သည်ဟု ခေါ်ဆိုရသော ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် ကိလေသာမျှသာ
 ဟူ၍ မှတ်သားအပ်၏။ အောက်ပါမှာ ကာမရာဂနှင့် ပဋိဃာတို့
 တပေါင်းတည်း ကိန်းနေပုံ၊ ဖြစ်နေပုံကိုပြသော ယမိုက်ပါဠိ
 ပေတည်း။

ယဿ ကာမရာဂါနုသယော အနုသေတိ၊ တဿ
 ပဋိဃာနုသယော အနုသေတိတိ၊ အာမန္တာ။ ။ယဿ

ကာမရာဂါနုသယော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ ပဋိဃာနုသယော ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ၊ အာမန္တာ။

ယဿ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌။ ကာမရာဂါနုသယော၊ ကာမရာဂါနုသယသည်။ အနုသေတိ၊ ကိန်း၏။ ဝါ၊ သင့်လျော်သော အကြောင်းကိုရလျှင် ဖြစ်နိုင်သေး၏။ တဿ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌။ ပဋိဃာနုသယော၊ ပဋိဃာနုသယသည်။ အနုသေတိ၊ ကိန်းသလော။ ဝါ၊ သင့်လျော်သောအကြောင်းကိုရလျှင် ဖြစ်နိုင်သေးသလော။ ဣတိ၊ ဤသို့မေးလျှင်။ အာမန္တာ၊ ဟုတ်ပေ၏ဟု ဖြေအပ်၏။ ။ယဿ၊ အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌။ ကာမရာဂါနုသယော၊ သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်နေဆဲ။ တဿ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌။ ပဋိဃာနုသယော၊ သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်နေဆဲပေလော။ ဣတိ၊ ဤသို့မေးလျှင်။ အာမန္တာ၊ ဟုတ်ပေ၏ဟု ဖြေအပ်၏။

ယမိ သန္တာနေ အနုသယာ အပ္ပဟီနာ၊ ယမိ ဝါ ပန နေသံ သန္တာနေ ဥပ္ပတ္တိပစ္စယေ သတိ ဥပ္ပတ္တိ အနိဝါရိတာ။ တတ္ထ အနုပ္ပဇ္ဇနက္ခဏေပိ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗေဝ ကာလန္တရေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကဉ္စ ဥပါဒါယ ယဿ ကာမရာဂါနုသယော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ ပဋိဃာနုသယော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ယေဝ နာမ။
(၎င်း၏အဖွင့် အဋ္ဌကထာ)

ယမိ သန္တာနေ၊ အကြင်သန္တာန်၌။ အနုသယာ၊ အနုသယတို့ကို။ အပ္ပဟီနာ၊ မဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်ကုန်သေး။ ပန၊ မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသော ကိလေသာတိုင်းပင် ကိန်းသည် မည်သလောဟု မေးမည့်အချက်ကို ဆက်၍ရှင်းဦးအံ့။ ယမိ သန္တာနေ၊ အကြင် သန္တာန်၌။ နေသံ၊ ထိုအနုသယတို့၏။ ဥပ္ပတ္တိပစ္စယေ သတိ၊ ဖြစ်ရန်အကြောင်းရှိလျှင်။ ဥပ္ပတ္တိ ဝါ၊ ယင်းအနုသယတို့၏ဖြစ်ခြင်းကိုလဲ။ အနိဝါရိတာ၊ မတားမြစ်အပ်သေး၊ မတားမြစ်နိုင်သေး။ ။ (ဤနောက်ဝါကျဖြင့် “ဖြစ်ရန် အကြောင်းညီညွတ်သောအခါ၌ ထိုကိလေသာများ မဖြစ်ရအောင် မတားမြစ်နိုင်သေးသည့် သန္တာန်မှာ ထိုကိလေသာများသည် ဖြစ်စွမ်းနိုင်၍ ထာမဂတ ဖြစ်ကြ၏။ ဤထာမဂတ ကိလေသာ(၇)ပါးတို့သာလျှင် ကိန်းနေသည် မည်ကုန်၏၊ အနုသယမည်ကုန်၏”ဟု ပြဆိုလိုပေ၏။ ထာမဂတ အဖြစ်သည်ကား အနုသယ(၇)ပါး

နှင့်သာ ဆိုင်သည်။ တပါးသော ကိလေသာတို့နှင့် မဆိုင်ဟု မူလဋီကာ၌ မိန့်ဆို၏။ ထို့ကြောင့် “မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသော်လဲ ထာမဂတ မဟုတ်သည့် တပါးသော ကိလေသာများမှာ အနုသယ မမည်”ဟု ဤစကားဖြင့် သိစေသည်ဟူ၍ ယူရာ၏။ (တနည်းကား)။ ။

ပန၊ မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသော ကိလေသာသည်သာလျှင် ကိန်းသည်မည်ပါသလော ဟု မေးမည့်အချက်ကို ဆက်၍ရှင်းဦးအံ့။ ယမှိ သန္တာနေ၊ ဌ။ နေသံ၊ ထိုအနုသယတို့၏။ ဥပ္ပတ္တိပစ္စယေ သတိ၊ ဖြစ်ရန် အကြောင်းရှိလျှင်။ ဥပ္ပတ္တိ၊ ယင်းအနုသယတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို။ အနိဝါရိတာ ဝါ၊ သမထဝိပဿနာတို့ဖြင့် ပယ်ခွါလျက် မတားမြစ်အပ်သေးသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ။

(ဤအနက်သည်၊ “သမထ ဝိပဿနာနံ အညတရဝသေန အဝိက္ခမ္ဘိတံ ကိလေသဇာတံ စိတ္တသန္တတိ” အနာရုဠမိ ဥပ္ပတ္တိနိဝါရကဿ ဟေတုနော အဘာဝါ အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နံ နာမ” ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကို မှီ၏။ ဤအလိုအားဖြင့် “မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသော အသမ္မဟတုပ္ပန္နံ သာလျှင် အနုသယမည်သည် မဟုတ်သေး၊ သမထ၊ ဝိပဿနာတို့ဖြင့် မတားမြစ်အပ်သေးသော အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နံ ကိလေသာလဲ အနုသယ မည်သေးသည်”ဟု ပြဆိုလိုပေ၏။ ယမှိ သန္တာနေ အနုသယာ အပ္ပဟိနာ ဟူသော ပဌမဝါကျဖြင့်ကား- “သမထဝိပဿနာဝသေန ပန ဝိက္ခမ္ဘိတမ္ပိ အရိယမဂ္ဂေန အသမ္မဟတတ္တာ ဥပ္ပတ္တိဓမ္မတံ အနတိတတာယ အသမ္မဟတုပ္ပန္နန္တိ ဝုစ္စတိ” ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ကဲ့သို့၊ အသမ္မဟတုပ္ပန္နံ ကိုသာ ပြသည်ဟု ယူရာ၏)။ ။

တတ္ထ၊ အနုသယတို့ကို မပယ်ရသေး၊ မတားမြစ်ရသေးသော ထိုသန္တာန်၌။ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗဇ္ဈေဝ၊ ရှေးကဖြစ်ဘူးသည်ကို၎င်း။ ကာလန္တရေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကဉ္စ၊ နောင်အခါတပါး၌ ဖြစ်ဦးမည်ကို၎င်း။ ဥပါဒါယ၊ စွဲမှီ၍။ အနုပ္ပဇ္ဇနက္ခဏေဝိ၊ ဥပါဒ်၊ ဌိ၊ ဘင်သို့ ရောက်လျက် ကိလေသာဖြစ်ဆဲ မဟုတ်သော ခဏ၌သော်လဲ။ ယဿ ကာမရာဂါနုသယော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အကြင်သူ၏ သန္တာန်၌ ကာမရာဂါနုသယ ဖြစ်နေဆဲတည်း။ တဿ၊ ထိုသူ၏သန္တာန်၌။ ပဋိဃာနုသယော၊ ပဋိဃာနုသယသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ယေဝ နာမ၊ ဖြစ်နေဆဲသာလျှင် မည်ပေ၏။

ဤယမှိကပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့နှင့်အညီ၊ ပြခဲ့ပြီးသော အနုသယ ၇-ပါး၊ ၅-ပါး၊ ၃-ပါးတို့သည် ပုထုဇဉ်၊ သေက္ခတို့၏ သန္တာန်၌ ဘယ်အချိန်မဆို ကိန်းနေသည်သာ မည်ကုန်၏။ ကုသိုလ်၊ ဝိပင်္ဂါ၊ ပဋိသန္ဓေ၊ ဘဝင်၊ စုတိတို့၏ ဖြစ်ဆဲ၌လဲ ကိန်းနေသည်သာ မည်ကုန်၏။ အသညသတ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လဲ ကိန်းနေသည်သာ မည်ကုန်၏။ အကုသိုလ်ဖြစ်ဆဲ၌ကား ဆိုဘွယ်ပင် မရှိတော့ပြီ။

ဤသို့ ဖြစ်မှု မပြတ်စဲသေးခြင်း၊ အကြောင်းညီလျှင် ဖြစ်နိုင်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ “ပုထုဇဉ်၊ သေက္ခတို့၏ သန္တာန်၌ ကိန်းနေသည်၊ ဖြစ်နေသည်”ဟု ဆိုအပ်သော ဤကိလေသာ ၇-ပါး၊ ၅-ပါး၊ ၃-ပါးသည် သန္တာနာနုသယ မည်၏။ ဤသန္တာနာနုသယကို မဂ်ဉာဏ်ကသာလျှင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင်ပေသည်။ ဝိပဿနာသည်ကား အကြွင်းမဲ့ မပယ်နိုင်ပေ၊ သမထ ဝိပဿနာဝသေန ပန ဝိက္ခမ္ဘိတမ္ပိ-ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်အညီ ဝိက္ခမ္ဘန အလိုအားဖြင့် ဝေးကွာရုံမျှသာ ဝေးကွာနိုင်စေပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ အနိစ္စာနုပဿနာက နိစ္စသညာကို ပယ်သည်-ဟူရာ၌ ပြခွဲပြီးသောနည်းဖြင့် အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နမည်သော အာရမ္မဏာနုသယနှင့်၊ ယင်း၏ဆိုင်ရာ ပရိယုဋ္ဌာန်၊ ဝိတိက္ကမ၊ ကံ၊ ဝိပါက်ခန္ဓာ၊ ဟူသော ဤတရားတို့ကိုသာလျှင် တဒင်္ဂပဟာန် အလိုအားဖြင့် ပယ်သည် = ကင်းငြိမ်းစေသည်ဟု မှတ်ရာ၏။ ဤကိုပင် ရည်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အနိစ္စာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော နိစ္စသညံ ပဇဟတိ-ဟု မိန့်ဆိုပေသည်။

အနိစ္စကို သိလျှင် ဒုက္ခ အနတ္တကိုလဲ သိ၏

ဤအရာ၌ “မမြဲဟု သိအပ်ပြီးသော အာရုံ၌ မြဲသည် ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု မဖြစ်နိုင်သည်မှာ ထင်ရှားပါပြီ။ သို့သော်လဲ မမြဲဟု သိအပ်ပြီးသော ထို အာရုံ၌ ချမ်းသာ ဟူ၍၎င်း၊ ငါကောင် ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့သော ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာများကား ဖြစ်နိုင်ပါသေးသလော” ဟူမူ ... မဖြစ်နိုင် ဟူ၍သာ ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ အကြောင်းမူကား.... ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ကွယ်ပျောက် ပျက်စီးသွားခြင်းဟူသော အနိစ္စ လက္ခဏာ အစစ်ကို ထင်ရှားတွေ့လျက် မမြဲဟု ရှုမြင်ပြီးသော ယောဂီသည် ထို မမြဲတဲ့ အာရုံကိုပင် ချမ်းသာ ဟူ၍၎င်း၊ အစိုးပိုင်သော ငါကောင် သတ္တဝါကောင် ဟူ၍၎င်း၊ မထင်မြင်နိုင်တော့ပေ။ အမှန် အားဖြင့်သော်ကား “ဖြစ်ပေါ် ပြီးနောက် ချက်ခြင်းပင် ကွယ်ပျောက် သွားသည်” ဟု သိအပ်ပြီးသော တရား ဟူသမျှကို ပြန်၍ စဉ်းစား ဆင်ခြင်

မိလျှင် မမြဲဟု သိမြင်ပြီးသော ဉာဏ်အားလျော်စွာ “ဖြစ်မှု ပျက်မှု မကင်းသောကြောင့်၊ ဆင်းရဲသောတရား၊ မခံသာသောတရား၊ လက်မခံထိုက်သော တရား၊ လိုချင်နှစ်သက်ဖွယ် မကောင်းသော တရား” ဟူ၍၎င်း၊ “အလိုအတိုင်းမဖြစ်သောကြောင့် အစိုးမပိုင် သော တရား၊ ပိုင်ရှင် မရှိသော တရား၊ သူ့သဘော အတိုင်း ဖြစ်ပျက်သွားသော တရား” ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့သာလျှင် ထင်မြင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေသည်။ အောက်ပါ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်သည် ဤ အရာ၌ ခိုင်လုံသော သာဓကပေတည်း။

အနိစ္စသညာ ဘာဝေတဗ္ဗာ အသ္မိမာနသမုဋ္ဌါတာယ၊
 အနိစ္စသညိနော ဘိက္ခဝေ အနတ္တသညာ သဏ္ဍာတိ၊
 အနတ္တသညီ အသ္မိမာနသမုဋ္ဌါတံ ပါပုဏာတိ ဒိဋ္ဌေဝ
 ဓမ္မေ နိဗ္ဗာနံ။ (အံ ၃-၁၆၂)

အသ္မိမာန သမုဋ္ဌါတာယ၊ ငါဘဲဟု တက်ကြွသော မာနကို အကြွင်းမဲ့ နှုတ်ပယ်ခြင်းငှါ။ အနိစ္စသညာ၊ မမြဲဟု ထင်သောအမှတ် ကို။ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ပွားစေအပ်၏။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ အနိစ္စ- သညိနော၊ မမြဲဟု အမှတ်ရှိသော သူအား။ အနတ္တသညာ၊ ငါကောင် မဟုတ်ဟု ထင်သော အမှတ်သည်။ သဏ္ဍာတိ၊ ကောင်းစွာတည်၏။ ဝါ၊ အလိုလို ဖြစ်ပေ၏။ အနတ္တသညီ၊ ငါကောင် မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသူသည်။ အသ္မိမာနသမုဋ္ဌါတံ၊ ငါဘဲဟု တက်ကြွသော မာနကို အကြွင်းမဲ့နှုတ်ပယ်ခြင်းသို့။ ပါပု- ဏာတိ၊ ရောက်၏။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ၊ မျက်မှောက် အတ္တဘော မျက် မှောက် ဘဝ၌ပင်လျှင်။ နိဗ္ဗာနံ၊ ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်းသို့။ ပါပု- ဏာတိ၊ ရောက်၏။

ဤပါဠိတော်မှ အနိစ္စသညိနော ဘိက္ခဝေ အနတ္တသညာ သဏ္ဍာတိ ဟူသော ဤအပိုဒ်သည် သာလျှင် ဤအရာ၌ ထုတ်ပြ လိုရင်းပေ တည်း။ ကြွင်းသော အပိုဒ်များကိုကား စပ်လျဉ်းသောကြောင့် သာ ထုတ်ပြအပ်ပေသည်။ ထိုစကားထဲ၌ ပါဝင်သော အသ္မိမာန ဟူသည်မှာ သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်တို့၏ သန္တာန်၌ သော်လဲ ဂုဏ်ယူဘွယ် ဟုတ်မှန်သော အမှု တစုံတခုကိုစွဲ၍ ငါဘဲ

ဟု တက်ကြွလျက်ဖြစ်သော ယာထာဝမာန ပေတည်း။ ထိုအရိယာ တို့သည် ဒိဋ္ဌိကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အတ္တ သတ္တ ဇီဝ အနေအားဖြင့် ပုထုဇဉ်တို့ ထင်မြင်စွဲလမ်းအပ်သည့် ငါကောင် မရှိသည်ကိုကား ကေနပ်ပင် သိကြကုန်၏။ သို့သော်လဲ၊ ဂုဏ်ယူ ဘွယ် ဖြစ်သော သိမြင်မှု ပြောဆိုမှု ပြုလုပ်မှု တစ်စုံတစ်ခုကို စွဲမှီ၍ ထိုအသိမာနဖြင့် တက်ကြွလျက် “ငါ သိမြင်နိုင်သည်၊ ငါ ပြောဆို တတ်သည်၊ ငါ ပြုလုပ်တတ်သည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်မိ ပြောဆိုမိ ပြုလုပ်မိတတ်ကြ၏။ အရိယာတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဤမာနကို “သက္ကာယဒိဋ္ဌိနှင့် ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာ တစ်စိတ်အားဖြင့် တူသောကြောင့်” ဒိဋ္ဌိမာန ဟူ၍လဲ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ အထက်မဂ်တို့၌ ပါဝင်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိက မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို ပယ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ ဤမာန ကိုပင် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟု ဆိုပေသည်။ ဤအသိမာနကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် သာလျှင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင်သည်။ မမြဲဟု ကောင်းစွာ သိမြင်လျှင် အနတ္တ ဟူ၍လဲ သိမြင်နိုင်တော့သည် သာတည်း။ အနတ္တ ဟု ကောင်းစွာ သိမြင်လျှင် ငါဘဲဟု တက်ကြွလျက် ဖြစ်လေ့ရှိသော အသိမာနကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင် တော့သည် သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ထို အသိမာနကို ပယ်နိုင်စေရန် မြတ်စွာ ဘုရားက “အနိစ္စသညာကို ပွားစေရမည်” ဟု ဟောတော်မူပေ သည်။ အောက်ပါမှာ ၎င်း၏ အဖွင့် အဋ္ဌကထာ ပေတည်း။

အနတ္တသညာ သဏ္ဍာတိတိ အနိစ္စလက္ခဏေ ဒိဋ္ဌေ
 အနတ္တလက္ခဏံ ဒိဋ္ဌမေဝ ဟောတိ၊ ဧတေသု ဟိ တီသု
 လက္ခဏေသု ဧကေကသ္မိံ ဒိဋ္ဌေ ဣတရဒ္ဓယံ ဒိဋ္ဌမေဝ
 ဟောတိ၊ တေန ဝုတ္တံ “အနိစ္စသညါနော ဘိက္ခဝေ အနတ္တ-
 သညာ သဏ္ဍာတိ” တိ။ (အံ-ဋ္ဌ ၃-၂၅၀)

အနတ္တသညာ သဏ္ဍာတိတိ၊ အနတ္တသညာ သဏ္ဍာတိ ဟု သည်ကား။ အနိစ္စလက္ခဏေ၊ အနိစ္စလက္ခဏာကို။ ဒိဋ္ဌေ၊ မြင်အပ် သည်ရှိသော်။ အနတ္တလက္ခဏံ၊ အနတ္တလက္ခဏာကို။ ဝါ၊ အနတ္တ လက္ခဏာသည်။ ဒိဋ္ဌမေဝ၊ မြင်အပ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ ဧတေသု တီသု လက္ခဏေသု၊ ဤသုံးပါး

သော အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တလက္ခဏာတို့တွင်။ ဧကေကသ္မိံ၊ တခုခု သော လက္ခဏာကို။ ဒိဋ္ဌေ၊ မြင်အပ်သည်ရှိသော်။ ဣတရဒ္ဓယံ၊ ဤမှတပါးသော လက္ခဏာ ၂-ခုကိုလဲ။ ဒိဋ္ဌမေဝ၊ မြင်အပ်သည် သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။ တေန၊ ထိုသို့ လက္ခဏာတခုခုကို သိမြင်လျှင် ကြွင်းသောလက္ခဏာ ၂-ခုကိုလဲ သိမြင်နိုင်သော ကြောင့်။ အနိစ္စသညိနော ဘိက္ခဝေ အနတ္တသညာ သဏ္ဍာတီတိ၊ ရဟန်းတို့ အနိစ္စဟု အမှတ်ရှိသောသူအား အနတ္တဟု အမှတ်သည် အလိုလိုပင် တည်သည်၊ ကောင်းစွာတည်သည် ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။

အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တလက္ခဏာတို့တွင် တခုခုကို သိမြင်လျှင်, ကျန်သောလက္ခဏာ ၂-ခုကိုလဲ သိမြင်သည်သာ ဟူ၍ ပြဆိုသော ဤပါဠိ, အဋ္ဌကထာတို့နှင့်အညီ ဝိပဿနာယောဂီသည် မမြဲဟု ရှုမြင်ပြီးသော အာရုံ၌ ပြန်၍ ဆင်ခြင်ခဲ့လျှင် ဒုက္ခ, အနတ္တအခြင်း အရာတို့ကိုသာလျှင် တွေ့မြင်မြဲတည်း။ သုခ, အတ္တ အခြင်းအရာ တို့ကိုကား တွေ့မြင်မြဲ မဟုတ်ပေ။ သို့ဖြစ်၍ မမြဲဟု သိမြင်ပြီးသော ပစ္စက္ခအာရုံ၌ မြဲသည်ဟု စွဲလမ်းလျက် ဖြစ်ပေါ်မည့် ကိလေသာ မျှသာ ငြိမ်းသည် မဟုတ်သေး၊ အလျော်အားဖြင့် ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟူ၍လဲ သိမြင်နိုင်သည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် သုခ, အတ္တဟု စွဲလမ်းလျက် ဖြစ်ပေါ်မည့် ကိလေသာတို့လဲ ငြိမ်းကြသေးသည် သာဟူ၍ မှတ်သားအပ်၏။

ဤအရာ၌ ကျမ်းတပါးမှ လာသော စကားကို နှိုးနှော၍ ပြဦး အံ့။ သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ မိန့်ဆို၏။ အိုးငယ် ဖြစ်စေ, ခွက်ငယ်ဖြစ်စေ, တစုံတခုဖြစ်စေ, လက်မှ လွတ်ကျ၍ ကွဲ သွားလျှင် ဪ အနိစ္စဟူ၍ ဆိုတတ်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် အနိစ္စ လက္ခဏာသည် ထင်ရှား၏။ ကိုယ်၌ အဖုအလုံး စသော အနာ ပေါက်လျှင်ဖြစ်စေ, ဆူးငြောင့် ခလုတ် စသည်တို့ စူးလျှင်ဖြစ်စေ, ဪ ဒုက္ခဟူ၍ ဆိုတတ်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် ဒုက္ခလက္ခဏာသည် ထင်ရှား၏။ အနတ္တလက္ခဏာသည်ကား မထင်ရှား၊ မှောင်မိုက် သဖွယ် ဖြစ်၏။ မပေါ်လွင်၊ သိနိုင်ခဲ၏။ ဖော်ပြနိုင်ခဲ၏။ ထင်ရှား

ပြနိုင်ခဲ့၏။ မြတ်စွာဘုရားတို့ ပွင့်တော်မူသောအခါမှာ ဖြစ်စေ၊ မပွင့်သော အခါမှာဖြစ်စေ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာတို့သည် ထင်ရှားကုန်၏။ အနတ္တလက္ခဏာသည်ကား ဘုရားပွင့်သော ကာလနှင့် ကင်း၍ မထင်ရှားချေ။ ဘုရားပွင့်သော ကာလ၌ သာလျှင် ထင်ရှား၏။ တန်ခိုးအာနုဘော် ကြီးမားကုန်သော အလောင်းတော် သရဘင်္ဂ ဆရာအစရှိသော ရသေ့၊ ပရိမိုဇ်ဆရာ ကြီးတို့သည်သော်လဲ အနိစ္စ ဒုက္ခဟူ၍သာ ဟောနိုင်ကုန်၏။ အနတ္တ ဟူ၍ကား မဟောနိုင်ကုန်၊ မဟောနိုင်သည်ကို ဆ၍ သိရန် အကြောင်းယုတ္တိကား...ထိုသာသနာပ ဆရာကြီးတို့သည် ရောက် လာသော ပရိသတ်အား အနတ္တဟု အကယ်၍ ဟောနိုင်ကုန်ငြား အံ့။ ရောက်လာသော ပရိသတ်အား မဂ်ဖိုလ်ကို ရခြင်း ဖြစ်နိုင်လေ ရာ၏။ အနတ္တလက္ခဏာပညာပနဉ္စိ အညဿ ကဿစိ အဝိသယော၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါန- မေဝ ဝိသယော၊ ဝေမေတံ အနတ္တလက္ခဏံ အပါကဋံ၊ တသ္မာ သတ္တာ အနတ္တလက္ခဏံ ဒဿေန္တော အနိစ္စေန ဝါ ဒဿေတိ ဒုက္ခေန ဝါ အနိစ္စဒုက္ခေဟိ ဝါ= အနတ္တလက္ခဏာကို ပညတ်ခြင်း ဟောပြခြင်းသည်ကား အခြားသူ တစုံ တယောက်၏ အရာမဟုတ်၊ သဗ္ဗညုဘုရားတို့၏သာလျှင် အရာ ပေတည်း။ ဤသို့လျှင် ဤအနတ္တလက္ခဏာသည် မထင်ရှားချေ။ ထို့ကြောင့် ဘုရားမြတ်စွာသည် အနတ္တလက္ခဏာကို ဟောပြတော် မူလျှင် အနိစ္စ လက္ခဏာဖြင့်သော်၎င်း၊ ဒုက္ခ လက္ခဏာဖြင့်သော် ၎င်း၊ အနိစ္စ ဒုက္ခလက္ခဏာတို့ဖြင့်သော်၎င်း၊ ပြတော်မူပေသည်ဟု မိန့်ဆို၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၄၆)

ဤသို့ မိန့်ဆိုရာ၌ သာသနာပပုဂ္ဂိုလ်တို့သော်လဲ ထင်ရှားသိ၍ ဟောပြနိုင်သည်ဟု ပြဆိုအပ်သော အနိစ္စ ဒုက္ခလက္ခဏာတို့သည် ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာအစစ်တို့ မဟုတ်ကုန်။ သမ္မုတိပညတ်နှင့် ဆိုင်သော အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာ အတုတို့သာတည်း။ ထင်ရှားစေဦးအံ့၊ အိုးခွက်စသည်၏ ကွဲပျက် ခြင်းဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာသည် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိအပ် သော ပရမတ်ရုပ်နာမ်နှင့် မဆိုင်၊ အိုး ခွက် စသော သမ္မုတိ- ပညတ်နှင့်သာ ဆိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်၊ အနိစ္စလက္ခဏာ အစစ်

မဟုတ်။ လူသေရာ၌ အနိစ္စ ဟု သိခြင်းသည်လည်း ထိုအနိစ္စ-
 လက္ခဏာ အတုကိုသာ သိခြင်းပင်တည်း။ အနာပေါက်ခြင်း၊ ဆူး
 စူးခြင်း၊ စသည်ကြောင့် ကိုယ်ထဲ၌ မခံသာခြင်း ဟူသော ဒုက္ခ-
 လက္ခဏာသည်လည်း သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပရမတ် သဘော
 တရား အဖြစ်ဖြင့် ထင်ပေါ်သည် မဟုတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ပညတ်နှင့်
 စပ်လျက်သာလျှင် ‘ငါ ဆင်းရဲသည်၊ ငါ နာကျင်သည်’ ဤသို့
 စသည်ဖြင့် ထင်ပေါ်လေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်
 သိအပ်သော ပရမတ် ရုပ်နာမ်နှင့် မဆိုင်၊ ငါကောင် သတ္တဝါ
 ကောင် ပညတ်နှင့်သာ ဆိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ
 အစစ် မဟုတ်။ ဤသို့ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော အနိစ္စ
 ဒုက္ခ လက္ခဏာ အစစ်တို့ကို မသိမူ၍ ပညတ်နှင့်ဆိုင်သော အနိစ္စ
 ဒုက္ခလက္ခဏာ အတုတို့ကိုသာ သိကြသောကြောင့်၊ သရဘင်္ဂ
 စသော သာသနာပ ဆရာကြီးတို့သည် အနတ္တလက္ခဏာအစစ်ကို
 မသိနိုင်၊ မဟောနိုင်ကြသည်ဟု မှတ်ရာ၏။

• ရှေး၌ ပြခဲ့သော အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့တွင် မိန့်ဆို
 အပ်သော စကားသည်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်သာ သိနိုင်
 ကောင်းသော “ဟုတွာ အဘာဝ၊ ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိဝိဋ္ဌန၊ အဝသဝ-
 တ္တနာကာရ”ဟူသော အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တလက္ခဏာ အစစ်တို့ကို
 သာ ပြဆိုသော စကားပေတည်း။ ဤလက္ခဏာအစစ် သုံးပါးတို့
 တွင်ကား တပါးပါးကို သိမြင်လျှင်၊ ကျန်သော လက္ခဏာ ၂-ပါး
 ကိုလဲ သိမြင်နိုင်သည် သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ ပြခဲ့သော
 သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ၌လဲ၊ အနတ္တလက္ခဏာကို သိစေ
 ရန်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာတို့ဖြင့် ဟောပြောကြောင်းကို မိန့်ဆိုပေ
 သည်။ ဤသို့ ဆိုရာ၌ အနတ္တလက္ခဏာကို သိစေနိုင်ကြောင်းဖြစ်
 သော အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာတို့သည်ကား ဝိပဿနာဖြင့် သိအပ်
 သော လက္ခဏာ အစစ်တို့ပေတည်း။ အနတ္တလက္ခဏာကဲ့သို့ပင်
 သိနိုင်ခဲ့သည်ချည်းသာတည်း။ ၎င်းတို့ကိုလဲ ဘုရားမှ တပါးသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မဟောနိုင်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ မူလဒီကာ၌
 အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြလေပြီ။

အနတ္တလက္ခဏာ ပညာပနဿ အညေသံ အဝိသယတ္တာ
အနတ္တလက္ခဏာ ဒီပကာနံ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာနဉ္စ
ပညာပနဿ အဝိသယတာ ဒဿိတာ ဟောတိ၊ဧဝံ ပန
ဒုပ္ပညာပနတာ ဧတေသံ ဒုရူပဋ္ဌာနတာယ ဟောတိ။

(မူလဋီ ၂-၃၉)

အနတ္တလက္ခဏာပညာပနဿ၊ အနတ္တလက္ခဏာကို သိစေခြင်း = ဟောပြခြင်း၏။ ဝါ၊ ဟောပြခြင်းသည်။ အညေသံ အဝိသယတ္တာ၊ ဘုရားမှ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အနတ္တလက္ခဏာ ဒီပကာနံ၊ အနတ္တလက္ခဏာကို ပြတတ်ကုန်သော။ အနိစ္စဒုက္ခလက္ခဏာနံ၊ အနိစ္စလက္ခဏာအစစ်၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ အစစ်တို့ကို။ ပညာပနဿ စ၊ သိစေခြင်း = ဟောပြခြင်း၏လဲ။ အဝိသယတာ၊ ဘုရားမှ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို။ ဒဿိတာ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ ပြအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဧဝံ ဒုပ္ပညာပနတာ ပန၊ ဤသို့ သိစေရန် ဟောပြရန် ခဲယဉ်းခြင်းသည်ကား။ ဧတေသံ၊ ဤအနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တလက္ခဏာ အစစ်တို့၏။ ဒုရူပဋ္ဌာနတာယ၊ ဉာဏ်၌ ထင်ပေါ်ခဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။အနတ္တလက္ခဏာကို တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မဟောနိုင်၊ ဘုရားသာ ဟောနိုင်သည်ဟု ဆိုပြီးလျှင် ထိုအသိခက်သော အနတ္တလက္ခဏာကို အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာတို့ဖြင့် ပြတော်မူသည်ဟု ဆိုပြန်သော အဋ္ဌကထာစကားဖြင့် “အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာ အစစ်တို့ကို မသိသောကြောင့် သာ အနတ္တလက္ခဏာကို မသိသည်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာ အစစ်တို့ကို သိလျှင်ကား အနတ္တလက္ခဏာကိုလဲ သိနိုင်သည်” ဟူ၍၎င်း၊ “ဘုရားမှ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ အနတ္တလက္ခဏာကို မသိနိုင်သကဲ့သို့၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာ အစစ်တို့ကိုလဲ မိမိတို့ အလိုလို မသိနိုင်။ ထို့ကြောင့်၊ အနတ္တလက္ခဏာကို သိစေတတ်သော အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာတို့ကိုလဲ ဘုရားမှ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မဟောပြနိုင်၊ ဘုရားသာ ဟောပြနိုင်သည်” ဟူ၍၎င်း။

ဤသို့သော အနက်ကို ပြအပ်၏။ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တလက္ခဏာ အစစ်တို့ကို ဟောပြုရန် ခဲယဉ်းခြင်းမှလွှဲ ထိုလက္ခဏာ အစစ်တို့ ထင်ပေါ်ခဲသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလို၏။

ဤဒီကာ၌ အနတ္တလက္ခဏာကို ပြတတ်သော အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာတို့ ဟူသည်မှာ ဝိပဿနာဖြင့် သိအပ်သော အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာအစစ်တို့ပေတည်း။ အိုး ကွဲခြင်း၊ ဆူး စူးခြင်း စသည်နှင့် စပ်သော အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာ အတုတို့ မဟုတ်ကုန်။ ထို လက္ခဏာ အတုတို့သည်ကား အနတ္တလက္ခဏာကို ကော် သိစေနိုင်သော အကြောင်းမဟုတ်ကုန်သည် သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ အနုဒ္ဓိကာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြ၏။

န ဟိ ဃဋ္ဌဘေဒ-ကဏ္ဍကဝေဓာဒိဝသေန လဗ္ဘမာနာ အနိစ္စဒုက္ခတာ သတ္တာနံ ကေန္တတော အနတ္တာဓိဂမဟေတူ ဟောန္တိ၊ ပစ္စယပ္ပုဋိဗဒ္ဓတာ-အဘိဏ္ဍသမ္ပုဋိဝိဇ္ဇနာဒိဝသေန ပန လဗ္ဘမာနာ ဟောန္တိ၊ တထာ ဟိ စက္ခာဒိနိကမ္မာဒိ- မဟာဘူတာဒိ- ပစ္စယပ္ပုဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိနိ၊ တတော ဧဝ အဟုတွာ သမ္ပဝန္တိ ဟုတွာ ပဋိဝေန္တိတိ အနိစ္စာနိ၊ အဘိဏ္ဍသမ္ပုဋိဝိဇ္ဇိတတ္တာ ဒုက္ခာနိ၊ ဧဝမ္ပူတာနိ စ အဝသဝတ္တနတော အနတ္တကာနိတိ ပရိဂ္ဂဟေ ဌိတေဟိ သမုပစိတဉာဏသမ္ဘာရေဟိ ပဿိတုံ သက္ကာ။ (အနုဒ္ဓိ ၂-၄၃)

ဟိ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာ အစစ်တို့က အနတ္တလက္ခဏာကို ပြတတ်သည်။ ထိုလက္ခဏာ အစစ်တို့ကို ဘုရားသာ ဟောပြုနိုင်သည်ဟု ဆိုသော မူလဒီကာစကား မှန်ပေ၏။ ဃဋ္ဌဘေဒ-ကဏ္ဍကဝေဓာဒိဝသေန လဗ္ဘမာနာ၊ အိုးကွဲခြင်း၊ ဆူးစူးခြင်း စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့် ရအပ် သိအပ်ကုန်သော။ အနိစ္စ ဒုက္ခတာ၊ အနိစ္စ လက္ခဏာ၊ ဒုက္ခ လက္ခဏာတို့သည်။ သတ္တာနံ၊ သတ္တဝါတို့၏။ ကေန္တတော အနတ္တာဓိဂမဟေတူ၊ အနတ္တ လက္ခဏာကို ကော် သိကြောင်းတို့သည်။ န ဟောန္တိ၊ မဟုတ်ကုန်။ ပစ္စယပ္ပုဋိဗဒ္ဓတာ-အဘိဏ္ဍသမ္ပုဋိဝိဇ္ဇနာဒိဝသေန လဗ္ဘမာနာ ပန၊ အကြောင်းနှင့် စပ်ခြင်း၊ မပြတ် နှိပ်စက်ခြင်း စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့် ရအပ်

သိအပ်သော အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာတို့သည်ကား။ (ဤ၌ အာဒိဝန်ကား ဥပ္ပါဒဝယပရိစ္ဆိန္ဒတာ၊ တာဝကာလိကတာ၊ အနိစ္စန္တိကတာ၊ ဝိပရိဏာမတာ စသည်နှင့်၊ ဒုက္ခမ- တာ၊ ဒုက္ခဝတ္ထုတာ စသည်တို့တည်း။) ဧကန္တတော အနတ္တာဓိဂမဟေတူ၊ အနတ္တလက္ခဏာကို ဧကန်သိကြောင်းတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန် ၏။ တထာ ဟိ၊ ထိုစကားကို ချဲ့ဦးအံ့။ စက္ခာဒိနိ၊ ပဿာဒစက္ခ၊ အစရှိသော ရုပ်နာမ် အာယတနတို့သည်။ ကမ္မာဒိ-မဟာဘူတာဒိ- ပစ္စယပုဂ္ဂိုလ်ဒုတ္တိနိ၊ ကံစသော အတိတ် အကြောင်း၊ မဟာဘုတ် စသော ပစ္စယပုဂ္ဂိုလ် အကြောင်းတို့နှင့်စပ်၍ ဖြစ်ကုန်၏။ တတော ဧဝံ၊ ထိုသို့ အကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်ပင်လျှင်။ အဟုတ္တာ သမ္ဘဝန္တိ၊ ရှေးက မရှိသေးဘဲ အသစ်ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ဟုတ္တာ ပဋိ- ဝေန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် တဖန် ပျက်စီး ကွယ်ပျောက်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ရှေးက မရှိသေးဘဲ အသစ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် တဖန် ကွယ်ပျောက်သွားခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်။ အနိစ္စာနိ၊ မမြဲကုန်။ ဣတိ၊ ဤသို့၎င်း။ (ပဿိတံ၌ စပ်။) အဘိဏှသမ္ပုဋ္ဌိဝိဇ္ဇိ- တတ္တာ၊ ဖြစ်မှုပျက်မှုက မပြတ်နိုင်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဒုက္ခာနိ၊ ဆင်းရဲကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့၎င်း။ (ပဿိတံ၌ စပ်။) စ၊ သည်မျှသာ မကသေး။ ဧဝမ္ပူတာနိ၊ ဤသို့ မမြဲ ဆင်းရဲသော အာယတနတို့သည်။ အဝသဝတ္တနတော၊ မဖြစ်မပျက်စေလိုသော် လဲ အလိုသို့မလိုက်မူ၍ ဖြစ်ပျက် ခြင်းကြောင့်။ အနတ္တကာနိ၊ အစိုးရ သော ငါကောင် မရှိကုန်။ ဝါ၊ အစိုးရသော ငါကောင် မဟုတ် ကုန်။ ဣတိ၊ ဤသို့၎င်း။ (ပဿိတံ၌ပင် စပ်။) သမုပစိတဉ္ဇဏ- သမ္ဘာရေဟိ၊ ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော ဝိပဿနာဉ္ဇဏ်၏ အကြောင်း အဆောက်အဦရှိကုန်သော။ ဝါ၊ ဝိပဿနာဉ္ဇဏ်၏ အဆောက် အဦ ဖြစ်သော ပါရမီကို ဆည်းပူးကုန်ပြီးသော။ ပရိဂ္ဂဟေ ဌိတေဟိ၊ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်း ရှုမှတ်မှု၌ တည်သော သူတို့ သည်။ ပဿိတံ၊ မြင်ခြင်းငှါ။ သက္ကာ၊ စွမ်းနိုင်ပေ၏။

အနိစ္စာနုပဿနာ၌ အကျဉ်းမှတ်ဘွယ်။ ။ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်ပေါ်၊
 ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ် နာမ်
 အာရုံကို ဖြစ်ပေါ်ရင်း သဘောအတိုင်း (သဘာဝလက္ခဏာအား

ဖြင့်) မှတ်ဆဲမှာပင် အဖြစ် အပျက် ၂-ပါးလုံးကို မြင်၍ ဖြစ်စေ၊ ကုန်ဆုံးပျောက်ကွယ်မှုကိုသာ မြင်၍ဖြစ်စေ၊ မမြဲဟု သိမြင်သဘော ကျခြင်းသည် အနိစ္စာနုပဿနာမည်၏။ မှတ်အပ်သော အာရုံကို မမြဲ ဟု မျက်မှောက် သိသော ဤဉာဏ်သည် ပစ္စက္ခ အနိစ္စာနုပဿနာ ပေတည်း။

ဤသို့ မျက်မှောက် အားဖြင့် ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် သိမြင်ပြီးသော အခါ၌ မျက်မှောက် မသိနိုင်သော အတိတ် ရုပ်နာမ် တို့ကိုလဲ နည်းတူပင် မမြဲဟု ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်လျက် ရှု၏။ အနာဂတ် ရုပ်နာမ် တို့ကိုလဲ နည်းတူပင် မမြဲဟု ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်လျက် ရှု၏။ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်၌ ရုပ်နာမ် တို့ကိုလဲ နည်းတူပင် မမြဲဟု ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ် လျက် ရှု၏။ တလောကလုံး၌ ရှိရှိသမျှ ရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ နည်းတူပင် မမြဲဟု ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်လျက် ရှု၏။ ဤသို့ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်သော အသိဉာဏ် သည်ကား အနုမာန အနိစ္စာနုပဿနာ ပေတည်း။ အနုယဉာဏ်လဲ မည်၏။

ပစ္စက္ခ, အနုမာနအားဖြင့် ၂-ပါးသော ဤ အနိစ္စာနုပဿနာ သည် သမ္မသနဉာဏ်မှ စ၍ ဖြစ်၏။ ဘင်္ဂဉာဏ်မှ စ၍ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်း ကိစ္စအားဖြင့် ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်, ဘင်္ဂဉာဏ်ကို ဝေဘန်သော ပဋိသန္တိဒါမင်၌ အနိစ္စတော အနုပဿန္တော နိစ္စသညံ ပဗောတိ-ဟု ပဟာနကိစ္စနှင့်တကွ အပြည့်အစုံ ဟောတော်မူပေ သည်။ အနက်ကို (၄၀၂)မှာ ပြန်ကြည့်ပါ။

ဒုက္ခာနုပဿနာ စသည်တို့၌ အထူးမျက်မှောက်သောဖော်ပြ၍ အကျဉ်း မျှသာ ရေးအံ့။ အလုံးစုံ တူသင့်ရာ၌၎င်း၊ နည်းမှီး၍ ယူသင့်ရာ ၌၎င်း၊ ဤ အနိစ္စာနုပဿနာအခင်း၌ ကြည့်ရှု၍ မှတ်သား ပါကုန်။

(၁) အနိစ္စာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၂) ဒုက္ခာနုပဿနာ

ရုပ် နာမ် သင်္ခါရတို့ကို သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့် မှတ်သိစဉ် မှာပင် ဖြစ်မှုပျက်မှုက မပြတ် နှိပ်စက်သည်ကိုလဲ တွေ့ရ၍ ဆင်းရဲ ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်သည် ဒုက္ခာနုပဿနာ မည်၏။

ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ် တရားသည် ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့၏ အနှိပ်စက် ခံရသောကြောင့် ဒုက္ခ = ဆင်းရဲသောတရား မည်၏။ ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့က မပြတ်နှိပ်စက်ခြင်း = ဖြစ်မှု ပျက်မှု မကင်းခြင်းသည် ဒုက္ခလက္ခဏာ = ဆင်းရဲဟု မှတ်သိရကြောင်း လက္ခဏာ မည်၏။ ဖြစ် ပျက်ဆဲ ရုပ် နာမ်ကို မှတ်သိ စဉ်မှာပင် ထို ဒုက္ခလက္ခဏာကိုလဲ တွေ့ရ၍ ဆင်းရဲဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်သည် ဒုက္ခာနုပဿနာ မည်၏။ ကြောက်စရာကောင်းသည် ဟူ၍၎င်း၊ ဘေးဟူ၍၎င်း၊ ရွံ့မုန်းဘွယ်ကောင်းသည် ဟူ၍၎င်း၊ မကောင်းဘူး ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့စသော မနှစ်သက်ဖွယ် အနေ အားဖြင့် သိမြင်ခြင်း ဟူသမျှသည်လည်း ဒုက္ခာနုပဿနာချည်း ပင်တည်း။

ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခန္တိ ဝစနတော ပန တဒေဝ ခန္ဓပဉ္စကံ ဒုက္ခံ၊ ကသ္မာ? အဘိဏ္ဍပုဋိပိဋနာ။ အဘိဏ္ဍပုဋိပိဋနာ- ကာရော ဒုက္ခလက္ခဏံ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၇)

ယံ အနိစ္စံ တံ ဒုက္ခန္တိ ဝစနတော၊ အကြင်တရားသည် မမြဲ၊ ထိုမမြဲသော တရားသည် ဆင်းရဲတည်းဟု ဟောတော်မူခြင်း ကြောင့်။ တဒေဝ ခန္ဓပဉ္စကံ၊ ထို ခန္ဓာငါးပါးသည်ပင်လျှင်။ ဒုက္ခံ၊ ဆင်းရဲသောတရား မည်၏။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ။ အဘိဏ္ဍပုဋိပိဋနာ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့က မပြတ် နှိပ်စက်အပ်သော ကြောင့် ပေတည်း။ အဘိဏ္ဍပုဋိပိဋနာကာရော၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့က မပြတ်နှိပ်စက်သော အခြင်းအရာသည်။ ဒုက္ခလက္ခဏံ၊ ဆင်းရဲဟု မှတ်သိရကြောင်း ဒုက္ခလက္ခဏာ မည်၏။

ဒုက္ခလက္ခဏာ ၃-မျိုး။ ။ ဒုက္ခဒုက္ခတာဟု ခေါ်သော ဒုက္ခဒုက္ခ
 လက္ခဏာ၊ ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခတာဟု
 ခေါ်သော ဝိပရိဏာမဒုက္ခလက္ခဏာ၊ သင်္ခါရဒုက္ခတာဟု ခေါ်
 သော သင်္ခါရဒုက္ခလက္ခဏာ၊ ဤသို့အားဖြင့် ဒုက္ခ လက္ခဏာသည်
 သုံးပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲ၌ မခံသာသော
 ဒုက္ခဝေဒနာ၏ မခံသာသော အမူအရာသည် ဒုက္ခဒုက္ခလက္ခဏာ
 မည်၏။ ကိုယ်ထဲစိတ်ထဲ၌ ခံသာသော သုခဝေဒနာ၏ မမြဲခြင်း
 သည် ဝိပရိဏာမဒုက္ခလက္ခဏာ မည်၏။ အဘိဏ္ဍပုဂ္ဂိုလ်ဥနာကာရ
 ဟု ခေါ်သော၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှု မကင်းခြင်းသည်
 သင်္ခါရ ဒုက္ခလက္ခဏာ မည်၏။ ဤဒုက္ခလက္ခဏာ ၃-မျိုးတို့တွင်
 အဘိဏ္ဍပုဂ္ဂိုလ်ဥနာကာရ ဟူသော သင်္ခါရဒုက္ခ လက္ခဏာကိုသာ
 အထက်ပါအဋ္ဌကထာ၌ ပြဆိုခြင်းမှာ ထိုသင်္ခါရဒုက္ခ လက္ခဏာ
 သာလျှင် တေဘူမက သင်္ခါရအားလုံးနှင့် ဆိုင်၍ ပြခန်းသော
 ကြောင့်ပေတည်း။

တီသု ဒုက္ခတာသု သင်္ခါရဒုက္ခတာဝ ဗျာပိနီ။
 (မဟာဋီ ၂-၃၉၂)

တီသု ဒုက္ခတာသု၊ သုံးပါးသော ဒုက္ခလက္ခဏာတို့တွင်။
 သင်္ခါရဒုက္ခတာ ဧဝ၊ သင်္ခါရဒုက္ခလက္ခဏာသည်သာလျှင်။ ဗျာပိနီ၊
 သင်္ခါရအလုံးစုံတို့၌ ပျံ့နှံ့၏။

ဒွါရ ၆-ပါး၌ မပြတ် ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မရှု
 မှတ်သောသူသည် ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့က မပြတ်နှိပ်စက်သည်ကို မသိ
 နိုင်။ ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့က မပြတ် နှိပ်စက်သည်ကို နှလုံးမသွင်း မရှု
 မှတ်သောသူသည် တခုခုသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် ကြာမြင့်စွာ
 နေခြင်းကြောင့် ညောင်းခြင်း၊ ပူခြင်းစသော မခံသာသော ဒုက္ခ
 ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်သော်လဲ ထိုဝေဒနာကို သင်္ခါရသဘောတရား
 အနေအားဖြင့် အမှတ်မရဘဲ ဣရိယာပုထ် တပါးသို့ ပြောင်းလွှဲ
 လိုက်၏။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အား နှလုံးမသွင်း မရှုမှတ်ခြင်းနှင့်
 ပြောင်းလဲသော ဣရိယာပုထ်တို့က ဖုံးလွှမ်းခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်
 ပေါ်သော မခံသာမှု ဒုက္ခဝေဒနာတည်းဟူသော ထိုဒုက္ခ ဒုက္ခ

လက္ခဏာမျှပင် မထင်ရှားနိုင်ပြီ။ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခ လက္ခဏာတို့ မထင်ရှားသည်မှာ ဆိုဘွယ်ပင် မရှိပြီ။ ဤသို့ အကြမ်းဆုံး ဒုက္ခဒုက္ခလက္ခဏာမျှပင် မထင်ရှားသောသူအား ဒုက္ခာနုပဿနာ အစစ် မဖြစ်နိုင်။

ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ပျက်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို မပြတ်ရှုမှတ်သော သူသည်ကား ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့က မပြတ်နှိပ်စက်သည်ကိုလဲ သိနိုင် ၏။ ဖြစ် ပျက်လျက် မပြတ်နှိပ်စက်သည်ကို နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်ခြင်း ကြောင့် တခုခုသော ဣရိယာပုထ်၌ မူလက နေသာလျက် ဖြစ်ပေါ် ခဲ့သော သုခဝေဒနာ၏ နောက်ကာလ၌ ကွယ်ပျောက်သွားခြင်း ဟူသော ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခလက္ခဏာကိုလဲ သိနိုင်၏။ ထိုအခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ညောင်းခြင်း ပူခြင်းစသော မခံသာမှု ဒုက္ခ ဝေဒနာကိုလဲ သင်္ခါရသဘောတရားအနေအားဖြင့် မှတ်လျက် သိ၏။ မခံသာသောကြောင့် ဣရိယာပုထ် ပြင်လိုသည်ကို၎င်း၊ ပြုပြင်သည်ကို၎င်း၊ ပြုပြင်ပြီးသောအခါ၌ မခံသာမှု ကွယ်ပျောက် ၍ နေသာမှု သုခဝေဒနာအသစ် ရောက်လာသည်ကို၎င်း၊ အစဉ် အတိုင်း မှတ်လျက် သိ၏။ ဤသို့ ဖြစ်မှုပျက်မှုတို့က မပြတ်နှိပ်စက် သည်ကို နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်လျက်၊ ဖြစ်ပေါ်သော မခံသာမှု၊ ပြုပြင် လိုသောစိတ်၊ ပြုပြင်သော ဣရိယာပုထ်တို့ကို မှတ်သိသော ယောဂီ သည် ဒုက္ခလက္ခဏာကို ဖုံးကွယ်တတ်သော ဣရိယာပုထ်ကို ခွါလှစ် ဖွင့်လှန်သည် မည်၏။ ဤသို့သော ယောဂီအား သိမ်မွေ့ သော သင်္ခါရဒုက္ခ လက္ခဏာသော်လဲ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော ကြောင့် ဒုက္ခာနုပဿနာ အစစ်ဖြစ်၏။

ဒုက္ခလက္ခဏံ အဘိဏှသမ္ပုဋ္ဌိပိဋနဿ အမနသိကာရာ ဣရိယာပထေဟိ ပဋိစ္စန္ဒတ္တာ န ဥပဋ္ဌာတိ။ အဘိဏှသမ္ပု-
ဋ္ဌိပိဋနံ မနသိကတွာ ဣရိယာပထေ ဥပ္ပါဋိတေ ဒုက္ခ-
လက္ခဏံ ယာထာဝသရသတော ဥပဋ္ဌာတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၆)

အဘိဏှသမ္ပုဋ္ဌိပိဋနဿ၊ ဖြစ်မှုပျက်မှုတို့က မပြတ်နှိပ်စက်ခြင်း ကို။ အမနသိကာရာ၊ နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်။ ဣရိယာပထေဟိ၊

အသစ်ပြုပြင်အပ်သော အိပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ သွားခြင်း၊ ဟူသော ဣရိယာပုထ်တို့သည်။ ပဋိစ္စန္ဒတ္တာ၊ ဖုံးကွယ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဒုက္ခလက္ခဏံ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာသည်။ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ မထင်ပေ။ အဘိဏှသမ္ပုဋိပိဋ္ဌနံ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့က မပြတ်နှိပ်စက်ခြင်းကို။ မနသိကတွာ၊ နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်၍။ ဣရိယာပထေ ဥပ္ပါဒိတေ၊ ဖုံးကွယ်သော ဣရိယာပုထ်ကို ခွါလှစ်အပ်ပြီးလတ်သော်။ ဒုက္ခလက္ခဏံ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာသည်။ ယာထာဝ သရသတော၊ မှန်ကန်သော မိမိ၏ သဘောအားဖြင့်။ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်ပေ၏။

ဤ အဋ္ဌကထာ၌ “ဖုံးကွယ်သော ဣရိယာပုထ်ကို ခွါလှစ်ပြီးမှ ဒုက္ခလက္ခဏာ ထင်သည်” ဟု ဆိုသောကြောင့် ‘ဒုက္ခဒုက္ခလက္ခဏာ ၏ ထင်ပုံကိုသာ ပြသည်’ ဟု ထင်မှတ်ဖွယ် ရှိ၏။ သို့သော်လဲ အဘိဏှသမ္ပုဋိပိဋ္ဌနံ မနသိကတွာ ဟူသော စကားဖြင့် သင်္ခါရဒုက္ခလက္ခဏာ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခလက္ခဏာတို့၏ ထင်ပုံကိုလဲ ပြသေး၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ ၃-မျိုးလုံး၏ ထင်ပေပုံကို ပြသည် ဟူ၍ သိအပ်၏။

သဘောမှန်အတိုင်း ထင်ပေပုံသော ဒုက္ခလက္ခဏာဖြင့် ဆင်းရဲ ဟု သိမြင်သော ဒုက္ခာနုပဿနာ အစစ် ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်း သုခသညာ စသည်တို့ကို ပယ်ဖျောက်၏။ ပယ်ပုံကား...ထင်ရှားသော ရုပ်နာမ် အာရုံကို ဆင်းရဲဟု အမှန်အတိုင်း မသိမြင်ပါလျှင်၊ ထိုမသိရသော အာရုံ၌ ချမ်းသာဟု ထင်မှားသော သညာဝိပလ္လာသလဲ ဖြစ်နိုင်၏။ ဒိဋ္ဌိ၊ စိတ္တဝိပလ္လာသတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ တပါးသော ကိလေသာတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ထိုကံတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက်ခန္ဓာတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ဆင်းရဲဟု အမှန်အတိုင်း သိမြင်လျှင် ကား ထိုအာရုံနှင့် စပ်၍ သညာဝိပလ္လာသ စသည်တို့ မဖြစ်နိုင်ကုန်ပြီ။ ဤသို့ သညာဝိပလ္လာသ အစ၊ ဝိပါက်ခန္ဓာ အဆုံးရှိသော တရားတို့၏ မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည် ဒုက္ခာနုပဿနာက ပယ်ခြင်း ကင်းငြိမ်းစေခြင်းကြောင့် ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဒုက္ခာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော သုခသညံ ပဇဟတိဟု မိန့်ဆိုသည်။

ဒုက္ခတော အနုပဿန္တော သုခသညံ ပဇဟတိ။
(ပဋိသံ-၅၅)

ဒုက္ခတော၊ ဆင်းရဲဟု။ အနုပဿန္တော၊ ရှုမြင်သော သူသည်။ သုခသညံ၊ ချမ်းသာဟု မှတ်ထင်မှုကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းပျောက်စေ၏။

ဒုက္ခာနုပဿနာ၌ အကျဉ်းမှတ်ဖွယ်။ ။ဒွါရ ၆ - ပါး၌ ထင်ပေါ်၊
ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံကို
ဖြစ်ပေါ်ရင်း သဘောအတိုင်း မှတ်ဆဲမှာပင် ဖြစ်မှု ပျက်မှုက
နှိပ်စက်သည်ကို မြင်၍ ဖြစ်စေ၊ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးသွားသည်ကို
မြင်၍ ဖြစ်စေ၊ မခံသာအောင် ဖြစ်လျက် နှိပ်စက်သည်ကို မြင်၍
ဖြစ်စေ၊ ဆင်းရဲဟု သိမြင် သဘောကျခြင်းသည် ပစ္စက္ခဒုက္ခာနုပဿနာ
မည်၏။ ဤ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် သိမြင်ပြီးသောအခါ၌
မျက်မှောက် မသိနိုင်သော အတိတ်ရုပ်နာမ်၊ အနာဂတ်ရုပ်နာမ်၊
ဗဟိဒ္ဓ ရုပ်နာမ်၊ တလောကလုံးရှိ ရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ နည်းတူပင်၊
ဆင်းရဲဟု ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်လျက် ရှု၏။ ဤသို့ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်
သော အသိဉာဏ်သည်ကား အနုမာန ဒုက္ခာနုပဿနာ ပေတည်း။
အနုယဉာဏ် လဲ မည်၏။

ဤ ၂-ပါးသော ဒုက္ခာနုပဿနာသည်လည်း သမ္မသနဉာဏ်မှ
စ၍ ဖြစ်၏။ ဘင်္ဂဉာဏ်မှ စ၍ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်း ကိစ္စအား
ဖြင့် ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်၏။

(၂) ဒုက္ခာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၃) အနတ္တာနုပဿနာ

ရုပ် နာမ် သင်္ခါရတို့ကို သဘာဝ လက္ခဏာအားဖြင့် မှတ်သိစဉ် မှာပင် အလိုအတိုင်း မဖြစ်သည်ကိုလဲ တွေ့ရ၍ “အစိုးပိုင်သော ငါကောင် မဟုတ်၊ သူ့ အလိုအတိုင်း ဖြစ်ပျက်သော သဘောတရား မျှသာ” ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်သည် အနတ္တာနုပဿနာ မည်၏။

ဤအရာ၌ အနတ္တ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အတ္တဟူသည်မှာ ရုပ်အပေါင်း၊ နာမ်အပေါင်း၊ ကာယ = ကိုယ်ကိုလဲ ဆိုလိုသည် မဟုတ်၊ အကောင် အထည် ခြိမ် ပုံသဏ္ဍာန်ကြီးကိုလဲ ဆိုလိုသည် မဟုတ်။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား သာမီ၊ နိဝါသီ၊ ကာရက၊ ဝေဒက၊ အဓိဋ္ဌာယက၊ သယံဝသီ၊ ဟူ၍ ဗာလပုထုဇဉ်တို့ ကြံစည် စွဲလမ်းအပ် သော အသက်ကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်၊ သတ္တဝါ ကောင်ကိုသာ ဆိုလိုပေသည်။ ဗာလပုထုဇဉ်တို့၏ စွဲလမ်းပုံကို စာမျက်နှာ (၁၀၇) မှာ ပြန်၍ကြည့်ပါလေ။

ထို အတ္တကောင်သည် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ် နာမ် တရားလဲ မဟုတ်၊ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ် နာမ် တရားထဲမှာလဲ ရှိသည် မဟုတ်၊ တခြားမှာလဲ အမှန်အားဖြင့် ရှိသည်မဟုတ်။ ဒိဋ္ဌိမကင်းသေးသော ဗာလပုထုဇဉ် တို့၏ ထင်မြင် စွဲလမ်းအပ်သော ပညတ် သက်သက် မျှသာတည်း။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ် နာမ် တရားသည် အနတ္တ မည်၏။ (န အတ္တာ အနတ္တာ၊ နတ္ထိ အတ္တာ ဧတဿ ခန္ဓပဉ္စကဿာတိ ဝါ အနတ္တာ)။ ပိုင်ရှင် အတ္တကောင် မဟုတ်သော တရား၊ ပိုင်ရှင် အတ္တ ကောင် မရှိသော တရား၊ ဟု ဆိုလို၏။ အဘယ့်ကြောင့် အနတ္တ မည်သနည်းဟူမူ... အတ္တ ဟုတ်ခဲ့ပါလျှင်၊ အလိုအတိုင်း ဖြစ်နိုင်ရာ၏။ အတ္တ = အစိုးပိုင်သူ ရှိခဲ့ပါလျှင်၊ မိမိ အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်ရာ၏။ သို့ဖြစ်ပါလျက်၊ ခန္ဓာငါးပါးသည်ကား အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်း ကြောင့် အနတ္တသာတည်း။ အလိုအတိုင်း မဖြစ်သော အခြင်းအရာ သည် အနတ္တဟု မှတ်သိရကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် အနတ္တလက္ခဏာ မည်၏။ ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ် နာမ် ခန္ဓာတို့ကို မှတ်သိသော

ယောဂီသည် သို့သဘောအတိုင်း ဖြစ် ပျက်နေသော တရားတို့ကို သာ မျက်မှောက်တွေ့ရ၏။ “အလိုအတိုင်း ဖြစ်နိုင်သည်၊ အစိုးပိုင်သည်၊ အစိုးရသည်” ဟု ဆိုထိုက်သော အတ္တကောင်ကိုကား မတွေ့ရချေ။ ထို့ကြောင့်၊ မှတ်သိရသော ရုပ်နာမ်တို့ကို “အစိုးပိုင်သော အတ္တကောင် မဟုတ်၊ သဘောတရားမျှသာ” ဟု သိမြင် သဘော ကျ၏။ ဤသို့ သိမြင်ခြင်းသည် အနတ္တာနုပဿနာ မည်၏။

ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာတိ ပန ဝစနတော တဒေဝ ခန္ဓပဉ္စကံ အနတ္တာ။ ကသ္မာ? အဝသဝတ္တနတော။ အဝသဝတ္တနာ- ကာရော အနတ္တလက္ခဏံ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၇)

ယံ ဒုက္ခံ တံ အနတ္တာတိ ဝစနတော၊ အကြင်တရားသည် ဆင်းရဲ မည်၏။ ထိုဆင်းရဲ တရားသည် အတ္တ မဟုတ် ဟု ဟောတော်မူ ခြင်းကြောင့်။ တဒေဝ ခန္ဓပဉ္စကံ၊ ထိုခန္ဓာ ငါးပါးသည်ပင်လျှင်။ အနတ္တာ၊ အနတ္တ မည်၏။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ။ အဝသဝတ္တနတော၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။ အဝသဝတ္တနာကာရော၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်သော အခြင်းအရာသည်။ အနတ္တလက္ခဏံ၊ အနတ္တလက္ခဏာ မည်၏။

ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်တိုင်းသော တရားတို့ကို မရှုမှတ်သော သူအား ထို တရားတို့သည် ခဏ၊ သဘော၊ ကိစ္စ၊ အာရုံ၊ အားဖြင့် အသီးအခြား ကွဲပြားလျက် မထင်ပေါ်ကုန်။ တလုံးတခဲတည်း တခုတည်း တကောင်တည်း အနေအားဖြင့်သာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဥပမာ... မြင်ဆဲ ခဏ၌ မြင်မှု သဘော တခုတည်းမျှသာ ကွဲပြားလျက် မထင်ပေါ်။ ကြည့်လိုမှု၊ ကြည့်မှု၊ မြင်မှု၊ ဆက်လက်၍ စဉ်းစားမှုတို့ပါ တပေါင်းတည်း ဖြစ်လျက်၊ တခုတည်း တကောင်တည်း အနေအားဖြင့်သာ ထင်ပေါ်သံကဲ့သို့ပေတည်း။ ဤသို့ တခုတည်း အနေအားဖြင့် ထင်ပေါ်သော ဃနပညတ်က ဖုံးကွယ် နေသောကြောင့်၊ မရှုမှတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား အနတ္တလက္ခဏာသည် မထင်ပေါ်ဘဲ မြုပ်ကွယ်လျက် ရှိ၏။ အနတ္တလက္ခဏာ မထင်ပေါ်သော သူအား အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် အစစ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။

ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ထိုက်သော တရားတို့ကို ရှုမှတ်သောသူအား ထိုမှတ်အပ်သောတရားတို့သည် သတိ သမာဓိ ဉာဏ် ရင့်သန်သော ကာလ၌ ခဏ၊ သဘော၊ ကိစ္စ၊ အာရုံ၊ အားဖြင့် အသီးအသီး ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ တလုံးတခဲတည်း တခုတည်း တကောင်တည်း အနေအားဖြင့်ကား မထင်ပေါ်ကုန်ပြီ။ ဥပမာ.... မြင်ဆဲခဏ၌ မြင်မှုသဘောကလေး တခုတည်းမျှသာ အသီးအခြား ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်သကဲ့သို့ ပေတည်း။ ထိုသို့သော ယောဂီအား တခုတည်းအနေအားဖြင့် ထင်ပေါ်သော ဗနပညတ် အစိုင်းအခဲ ပျက်ကွဲသောကြောင့် အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းဟူသော အနတ္တလက္ခဏာသည် သဘောမှန်အတိုင်း အလိုလိုပင် ထင်ပေါ်လေတော့၏။ ဤသို့ သဘောမှန်အတိုင်း အနတ္တလက္ခဏာ ထင်ပေါ်သော ယောဂီအားသာလျှင် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် အစစ် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

အနတ္တလက္ခဏံ နာနာဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂဿံ အမနသိ-
 ကာရာ ဗနေန ပဋိစ္ဆန္တတ္တာ န ဥပဋ္ဌာတိ။ နာနာဓာတု-
 ယော ဝိနိဗ္ဗုဇိတ္တာ ဗနဝိနိဗ္ဗောဂေ ကတေ အနတ္တ-
 လက္ခဏံ ယာထာဝ သရသတော ဥပဋ္ဌာတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၇၆)

နာနာဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂဿံ၊ အမျိုးမျိုးသောရုပ်ဓာတ်သဘော၊ နာမ်ဓာတ်သဘောတို့၏ အသီးအခြား ကွဲပြားခြင်းကို။ အမနသိ-
 ကာရာ၊ နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်။ ဝါ၊ သိအောင် မရှုမှတ်ခြင်း
 ကြောင့်။ ဗနေန၊ တလုံးတခဲတည်း တခုတည်းပင်ဟု မှတ်ထင်
 ရသော ဗနပညတ်က။ ပဋိစ္ဆန္တတ္တာ၊ ဖုံးကွယ်အပ်သည်၏ အဖြစ်
 ကြောင့်။ အနတ္တလက္ခဏံ၊ အတ္တမဟုတ်ဟု မှတ်သိရကြောင်းဖြစ်
 သော အနတ္တလက္ခဏာသည်။ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ မထင်ပေါ်။
 နာနာဓာတုယော၊ အမျိုးမျိုးသော ရုပ်ဓာတ်သဘော၊ နာမ်ဓာတ်
 သဘောတို့ကို။ ဝိနိဗ္ဗုဇိတ္တာ၊ အသီးအသီး ခွဲခြားပိုင်းဖြတ်
 ရှုမှတ်နှလုံးသွင်းလျက်။ ဗနဝိနိဗ္ဗောဂေ၊ ဗနပညတ် အစိုင်း
 အခဲ၏ အသီးအသီး ပျက်ကွဲခြင်းကို။ ကတေ၊ ပြုအပ်ပြီးလတ်သော်။

အနတ္တလက္ခဏံ၊ အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်း၊ အစိုးမရခြင်း ဟူသော အနတ္တလက္ခဏာသည်။ ယာထာဝ သရသတော၊ မှန်ကန်သော မိမိ၏သဘောအားဖြင့်။ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်ပေါ်၏။

အနတ္တလက္ခဏာကို ဖုံးကွယ်သော ဃနပညတ်သည် သန္တတိ- ဃန၊ သမူဟဃန၊ ကိစ္စဃန၊ အာရမ္မဏဃနအားဖြင့် ၄-မျိုး ပြား ၏။ ထိုတွင် သန္တတိဃနကို နံပါတ်(၃၉၆)မှာ ပြန်ကြည့်ပါလေ။ ဖုံးကွယ်ပုံနှင့် အနတ္တလက္ခဏာ ထင်ပေါ်ပုံမျှသာ ထူး၏။

သန္တတိကဖုံးကွယ်ပုံ။ ။မြင်ဆဲခဏ၌ ကြည့်လိုမှု၊ ကြည့်မှု၊ မြင်မှု၊ အဖန်ဖန်မြင်မှု၊ ဆင်ခြင်မှုတို့ကို အသီး အသီး ပိုင်းခြား၍ မသိသော သူသည် ထိုတရားအလုံးစုံကို တခု တည်း တကောင်တည်းဟု ထင်မှတ်၏။ တကောင်တည်းဟု ထင်ရသော သန္တတိဃနက ဖုံးကွယ်ထားသောကြောင့်၊ “ကြည့် ချင်တိုင်း ကြည့်နိုင်သည်၊ မြင်ချင်တိုင်း မြင်နိုင်သည်၊ အလိုရှိတိုင်း ဆင်ခြင်နိုင်သည်၊ သိနိုင်သည်”ဟု ထင်မှတ်လျက် “အလိုအတိုင်း ဖြစ်သော ငါကောင်ရှိသည်”ဟူ၍သာ စွဲလမ်း၏။ ကြားဆဲခဏ စသည်၌ နည်းမှီ၍ သိပါလေ။ ကွေးဆဲ,ဆန့်ဆဲ ခဏ၌၊ ကွေးလို, ဆန့်လိုမှု အဆင့်ဆင့်နှင့် ကွေးမှု,ဆန့်မှု အဆင့်ဆင့်တို့ကို အသီး အသီး ပိုင်းခြား၍ မသိသော သူသည်၎င်း၊ သွားဆဲ,ရပ်ဆဲ,ထိုင်ဆဲ, အိပ်ဆဲခဏ၌၊ သွားချင်မှု, ရပ်ချင်မှု, ထိုင်ချင်မှု, အိပ်ချင်မှု, အဆင့် ဆင့်နှင့် သွားမှု, ရပ်မှု, ထိုင်မှု, အိပ်မှု အဆင့်ဆင့်တို့ကို အသီး အသီး ပိုင်းခြား၍ မသိသော သူသည်၎င်း၊ “အလိုရှိတိုင်း ကွေးနိုင် ဆန့်နိုင် သွားနိုင် ရပ်နိုင် ထိုင်နိုင် အိပ်နိုင်သော ငါကောင်ရှိသည်” ဟူ၍သာ စွဲလမ်း၏။ ခဏအားဖြင့် ကွဲပြားသော ရုပ်နာမ် အဆင့်ဆင့်တို့ကို မပိုင်းဖြတ်နိုင်၍ သန္တတိဃနက အနတ္တလက္ခဏာ ကို ဖုံးကွယ်သောကြောင့်ပင်တည်း။ ရှေးနောက် ရုပ်နာမ်တို့ကို မခွဲခြားနိုင်၍ ငါကောင်ဟု ထင်မြင်စွဲလမ်းရာ ဟူသမျှ၌ ဤနည်း ချည်းပင်တည်း။

သန္တတိပျက်၍ အနတ္တလက္ခဏာ ထင်ပုံ။ ။ယောဂီသည်ကား ကြည့်လို မှုက တခြား၊ ကြည့်မှုက

တခြား၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ သိ၏။ ထို
 တရားအလုံးစုံကို တခုတည်း တကောင်တည်းဟု မထင်မှတ်။
 ထို့ကြောင့် သန္တတိဿန ကွဲပျက်၏။ သန္တတိဿန ကွဲပျက်သောကြောင့်
 ကြည့်လိုမှုက ကြည့်မှု မြင်မှု စသည်တို့ကို မပြီးစေနိုင်၊ ကြည့်မှု
 ကလဲ ကြည့်လိုမှု မြင်မှု စသည်ကို မပြီးစေနိုင်၊ မြင်မှုကလဲ ကြည့်
 လိုမှု ကြည့်မှု စသည်ကို မပြီးစေနိုင်” ဤသို့ စသည်ဖြင့်လဲ
 သဘောကျ၏။ ထို့ကြောင့် အလိုရှိတိုင်း ကြည့်နိုင်၊ မြင်နိုင်၊ ဆင်
 မြင်နိုင်၊ သိနိုင်သော ငါကောင် မည်သည် မရှိ၊ အကြောင်း
 ညီညွတ်မှ ဖြစ်ပေါ်သော သဘောတရားမျှသာ ရှိသည်” ဟူ၍
 အနတ္တ လက္ခဏာကို သိနိုင်ပေသည်။ ကြားဆဲ ခဏ စသည်၌လဲ
 နည်းမှီ၍ သိပါလေ။ ကွေးဆဲ ဆန့်ဆဲ၌ ကွေးလိုမှု ဆန့်လိုမှု
 အဆင့်ဆင့်နှင့် ကွေးမှု ဆန့်မှု အဆင့်ဆင့်တို့ကို အသီး အသီး
 ပိုင်းခြား၍ သိသောကြောင့် “ကွေးလိုမှုက ကွေးမှုကို မပြီးစေနိုင်၊
 ကွေးမှုကလဲ ကွေးလိုမှုကို မပြီးစေနိုင်၊ ဆန့်လိုမှုက ဆန့်မှုကို မပြီး
 စေနိုင်၊ ဆန့်မှုကလဲ ဆန့်လိုမှုကို မပြီးစေနိုင်” ဟူ၍လဲ သဘော
 ကျ၏။ ထို့ကြောင့် “အလိုရှိတိုင်း ကွေးနိုင် ဆန့်နိုင်သော ငါကောင်
 မရှိ၊ အကြောင်း ညီညွတ်မှ ဖြစ်ပေါ်သော သဘောတရားမျှသာ
 ရှိသည်” ဟူ၍ အနတ္တ လက္ခဏာကို သိနိုင်ပေသည်။ သွားဆဲ
 စသည်၌ နည်းမှီ၍ သိပါလေ။

သမူဟသန။ ။ ဣရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဝိပဿနာဖြင့်
 မမှတ်ဘူး မပိုင်းခြားဘူး သေးသော သူတို့သည်
 နာမ်နှင့် ရုပ်တို့ကို တခုတည်း တကောင်တည်း ဟူ၍သာ ထင်
 မှတ်ကြ၏။ နာမ်က တခြား၊ ရုပ်က တခြား ဟု မခွဲနိုင်ကြကုန်။
 ဥပမာ....လက်ခြေတို့ကို ကွေးဆဲ ဆန့်ဆဲ၌ ကွေးချင် ဆန့်ချင်သော
 နာမ်နှင့်၊ ကွေးရုပ် ဆန့်ရုပ်တို့ကို တခုတည်း ဟူ၍သာ ထင်မှတ်
 ကြ၏။ တဦးတည်း၏ သန္တာန်၌ ရှိသော မျက်စိရုပ်၊ နားရုပ်
 စသည်တို့ကို၎င်း အဆင်းရုပ်၊ အသံရုပ် စသည် တို့ကို၎င်း၊
 တကောင်တည်း ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် မိမိ၏
 လက်စသည်ကို မြင်ပြီးလျှင် ထိသောကာလ၊ ထိပြီးလျှင် မြင်သော

ကာလ စသည်၌ မြင်ရတဲ့ အဆင်းရပ်နှင့် ထိရတဲ့ အတွေ့ ရုပ်တို့ကို တခုတည်း ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကြ၏။ မြင်ရတာလဲ သည်လက်ဘဲ တွေ့ထိရတာလဲ သည်လက်ဘဲ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထင်မှတ်ကြ၏။ ထို့ပြင်... မြင်မှု၏တည်ရာရပ်နှင့် ထိမှု၏ တည်ရာ ရုပ်တို့ကိုလဲ တကောင်တည်း ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကြ၏။ ဤကား နည်းပြ ပုံစံမျှသာတည်း။ ထင်မှတ် စွဲလမ်းပုံကား အလွန်ကျယ်ဝန်း၏။ ဤနည်းဖြင့် ရုပ်အပေါင်းကို၎င်း၊ နာမ်အပေါင်းကို၎င်း၊ ရုပ်နာမ်အပေါင်းကို၎င်း စွဲမှီ၍ တခုတည်း တကောင်တည်း အနေဖြင့် ထင်မှတ် စွဲလမ်းအပ်သော အရာသည် သမူဟဿနပညတ် မည်၏။ သဘောအားဖြင့် အသီးအသီး ကွဲပြားသော တရားတို့ကို ဝိပဿနာဖြင့် အသီးအသီး မပိုင်းခြားနိုင်သောကြောင့် ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ခွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ အနတ္တလက္ခဏာကို သမူဟဿနက အမြဲပင် ဖုံးကွယ်လျက် ရှိလေ၏။

ခွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ခိုက် နာမ်ရုပ်ကို မပြတ်မှတ်သော ယောဂီအား အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် နာမ်နှင့် ရုပ်သည် တခြားစီ ကွဲလျက်သာ ထင်ပေါ်၏။ ထင်ပုံကား... ကွေးဆဲ၌ ကွေးချင်တဲ့ စိတ်က တခြား+ကွေးရုပ်က တခြား ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်၏။ ဆန့်ဆဲ၌ ဆန့်ချင်တဲ့စိတ်က တခြား+ဆန့်ရုပ်က တခြား ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်၏။ ဖောင်းဟယ်ဟု မှတ်ဆဲ၌ ဖောင်းရုပ်ကတခြား+မှတ်တဲ့ စိတ်ကတခြား ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်၏။ တပါးသော မှတ်ခိုက်တို့၌လဲ နည်းတူပင် ကွဲပြားလျက်ထင်ပေါ်၏။ ဤမျှလောက် ထင်ပေါ်လျှင်ပင် ရုပ်နာမ်အပေါင်း သမူဟဿန ကွဲပျက်သည် ဖြစ်၍၊ “ကွေးချင် ဆန့်ချင်တဲ့ စိတ်က ကွေးမှု ဆန့်မှုကို မပြုလုပ်နိုင်၊ ကွေးရုပ် ဆန့်ရုပ်ကလဲ ကွေးချင်မှု ဆန့်ချင်မှု မရှိပါဘဲ အလိုလို မဖြစ်ပေါ်နိုင်၊ ဖောင်းရုပ် ပိန်ရုပ် စသည်က မှတ်သိမှုကို မပြုနိုင်၊ မှတ်သိမှုကလဲ ဖောင်းရုပ် ပိန်ရုပ် စသော မှတ်သိစရာ မရှိပါဘဲ အလိုလို မဖြစ်ပေါ်နိုင်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိနိုင် သောကြောင့် အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းဟူသော အနတ္တလက္ခဏာသည် သဘောမှန်အတိုင်း ထင်ရှားလေတော့၏။ ထို့ပြင်... မြင်မှုကြားမှု ထိမှုတို့ကို

တစပ်တည်း ဆက်၍ မှတ်ရသော အခါ၌ “မြင်ရတဲ့ အဆင်းက တခြား+ကြားရတဲ့ အသံကတခြား+ထိရတဲ့ အတွေ့ရုပ်က တခြား” ဟု ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်၏။ “မြင်မှု၏ မှီရာ မျက်စိရုပ်ကတခြား+ ကြားမှု၏မှီရာ နားရုပ်ကတခြား+ ထိမှု၏မှီရာ ကိုယ်ရုပ်ကတခြား” ဟူ၍လဲ ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်၏။ “မြင်မှု (စိတ်)က တခြား+ အဆင်းနှင့်အမြင် တွေ့ဆုံမှု (ဖဿ)က တခြား+မြင်၍ ကောင်းမှု မကောင်းမှု(ဝေဒနာ)က တခြား” ဤသို့ စသည်ဖြင့်လဲ ကွဲပြား လျက်ထင်ပေါ်၏။ ဤသို့အသီးအသီး ကွဲပြားလျက် ထင်ပေါ်သော ယောဂီအား သမူဟဿန ပညတ်သည် ကောင်းစွာ ကွဲပျက်လေ ၏။ ထို့ကြောင့် “ကိုယ်အမှု နှုတ်အမှု စိတ်အမှု တစုံတခုမျှ အလို အတိုင်း မဖြစ်နိုင်၊ အကြောင်း ညီညွတ်မှသာလျှင် အမှုအရာ ကိစ္စ တခုခု ဖြစ်ပေါ် ပြီးစီးနိုင်သည်”ဟု သဘောကျ၏။ ထိုသို့သော ယောဂီအား ‘အဝသဝတ္တနာကာရ ဟူသော အနတ္တလက္ခဏာ သည် သဘောမှန်အတိုင်း ကောင်းစွာ ထင်ရှားလေတော့၏။

ကိစ္စဿန။ ။ ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ကိစ္စအားဖြင့် အသီး အသီး ကွဲပြားကုန်၏။ သို့သော်လဲ ဝိပဿနာဖြင့် မပိုင်းခြား ရသေးသော သူတို့သည် ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို တခုတည်း တကောင် တည်းဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ထင်မှတ်ပုံကား.... မြင်ဆဲ၌ မျက်စိရုပ်သည် အဆင်းကို မြင်စေတတ်၏။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် မြင်တတ်၏။ အဆင်းရုပ်သည် အမြင်ခံတတ်၏။ ဤသို့ ကိစ္စအားဖြင့် ကွဲပြားသော်လဲ တသန္တာန်တည်း၌ ဖြစ်သော ထိုမျက်စိရုပ်၊ အဆင်းရုပ်၊ မြင်မှုနာမ်တို့ကို တကောင်တည်းဟူ၍သာ ထင်မှတ် ကုန်၏။ ကြားဆဲစသည်၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ ထို့ပြင်.... စက္ခု ဝိညာဏ်သည် မြင်တတ်၏။ သောတဝိညာဏ်သည် ကြားတတ် ၏။ ဃာနဝိညာဏ်သည် နံတတ်၏။ ဇိဝှာဝိညာဏ်သည် အရသာ ကို သိတတ်၏။ ကာယဝိညာဏ်သည် ထိသိတတ်၏။ မနော ဝိညာဏ်သည် အမျိုးမျိုး အထွေထွေ ကြံစည်တတ်၏။ ဤသို့ ကိစ္စအားဖြင့် ကွဲပြားသော်လဲ တသန္တာန်တည်း၌ဖြစ်သော ထို နာမ်တို့ကို တကောင်တည်းဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ မြင်တာလဲ

ငါပင်၊ ကြားတာ၊ နံတာ၊ စားတာ၊ ထိတာ၊ ကြံစည်တာလဲ ငါပင် ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ထို့ပြင်.... သုခဝေဒနာသည် စိတ်ကို ရှင်လန်းစေတတ်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် စိတ်ကို ညှိုးနွမ်းစေတတ်၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် စိတ်ကို မရှင်မညှိုး ညီမျှစေလျက် ငြိမ်သက် စေတတ်၏။ ဤသို့ ကိစ္စအားဖြင့် ကွဲပြားသော်လဲ တသန္တာန်တည်း၌ ဖြစ်သော ထိုဝေဒနာ ၃-မျိုးကို တကောင် တည်းဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ချမ်းသာဝမ်းမြောက်နေတာလဲ ငါဘဲ၊ ဆင်းရဲစိတ်ညစ်နေတာလဲ ငါဘဲ၊ မဆင်းရဲ မချမ်းသာ ငြိမ်သက်နေတာလဲ ငါဘဲ ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ထို့ပြင်.... ကွေးချင်တဲ့စိတ်သည် ကွေးတဲ့ အမူအရာအားဖြင့် ရွှေရှားမှုရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ကွေးမှုရုပ်သည် လိုရာအတွင်းဘက်သို့ ရွှေရှား လျက် ဖြစ်တတ်၏။ ဤသို့ ကိစ္စအားဖြင့် ကွဲပြားသော်လဲ ထိုစိတ် နှင့် ရုပ်တို့ကို တကောင်တည်းဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ “ငါက ဘဲ ကွေးချင်သည်၊ ငါကဘဲ ကွေးသည်၊ ကွေးချင်တာလဲ ငါဘဲ၊ ကွေးတာလဲ ငါဘဲ” ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ဆန့်မှု သွားမှု စသည်တို့၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ ဤသို့ ကိစ္စအားဖြင့် ကွဲပြားသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ဝိပဿနာဖြင့် အသီး အသီး ခွဲခြား၍ မသိသော ကြောင့် တခုတည်း တကောင်တည်း အနေအားဖြင့် ထင်မှတ် အပ်သော အရာသည် ကိစ္စဆန်ပညတ် မည်၏။ ဤကိစ္စဆန်က ဖုံးကွယ်သောကြောင့်လဲ သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အနတ္တလက္ခဏာ မထင်ပေဘဲ မြုပ်ကွယ်လျက် ရှိလေသည်။

ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မှတ်သိမှုဟူသော ဝိပဿနာဖြင့် အသီး အသီး ပိုင်းခြားနိုင်သော ယောဂီမှာမူကား ကိစ္စအားဖြင့် ကွဲပြား သော ထိုရုပ်နာမ်တို့သည် အချင်းချင်း မရောယှက်ဘဲ တခြားစီ ဖြစ်လျက်သာ ထင်ပေဘိကုန်၏။ ထို့ကြောင့် တခုတည်း တကောင် တည်း အနေအားဖြင့် ရှေးက ထင်မှတ်ခဲ့သော ကိစ္စဆန်သည် ကွဲပျက်လေ၏။ ဤသို့ ဆန်ကွဲပြီးသော ယောဂီအား “ကိစ္စ တခု ကို ပြီးစေသော သဘောတရားသည် အခြားတပါးသော ကိစ္စကို မပြီးစေနိုင်” ဟု သိမြင်သောကြောင့် အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းဟူ

သော အနတ္တလက္ခဏာသည် သဘောမှန်အတိုင်း ကောင်းစွာ ထင်ရှားလေတော့၏။

အာရမ္မဏသန။ ။နာမ်တရားတို့သည် အာရုံပြုမှုအားဖြင့် ကွဲပြား ကုန်၏။ သို့သော်လဲ ဝိပဿနာဖြင့် မပိုင်းခြား ရသေးသော သူတို့သည် ထိုကွဲပြားသော နာမ်တို့ကို တခုတည်း တကောင်တည်းဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ထင်မှတ်ပုံကား.... စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် အဆင်းကို မြင်လျက် အာရုံပြု၏။ သောတ ဝိညာဏ်စိတ်သည် အသံကို ကြားလျက် အာရုံပြု၏။ ဃာန- ဝိညာဏ်စိတ်သည် အနံ့ကို နံလျက် အာရုံပြု၏။ ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ် သည် အရသာကို သိလျက် အာရုံပြု၏။ ကာယဝိညာဏ်စိတ်သည် အတွေ့အမျိုးမျိုးကို ထိသိလျက် အာရုံပြု၏။ မနောဝိညာဏ်စိတ် သည် အာရုံအမျိုးမျိုးကို ကြံသိလျက် အာရုံပြု၏။ သို့ဖြစ်၍ မြင် သောစိတ်သည် ကြားသောစိတ်စသည် မဟုတ်။ ကြားသောစိတ် စသည်တို့သည်လည်း မြင်သောစိတ် စသည်တို့ မဟုတ်ကုန်။ အဆင်း အမျိုးမျိုးကို မြင်ရာ၌လဲ အဖြူကို မြင်သော စိတ်သည် အမဲ အပြာ အဝါ စသည်ကို မြင်သော စိတ် မဟုတ်။ အမဲ အပြာ အဝါ စသည်ကို မြင်သော စိတ်တို့သည်လည်း အဖြူ စသည်ကို မြင်သော စိတ်တို့ မဟုတ်ကုန်။ အသံ အမျိုးမျိုးကို ကြားရာစသည် ၌လဲ နည်းတူပင် ချဲ့ပါလေ။ အဆင်း တမျိုးတည်းကို အဆင့်ဆင့် မြင်ရာ၌လဲ ပဌမ မြင်သော စိတ်သည် ဒုတိယ, တတိယ စသည် ဆင့်၍ မြင်သော စိတ်များ မဟုတ်။ ဒုတိယ, တတိယ စသည် အဆင့်ဆင့် မြင်သော စိတ်များသည်လည်း ပဌမ မြင်သော စိတ် စသည် မဟုတ်။ တမျိုးတည်းသော အသံကို အဆင့်ဆင့် ကြားရာ စသည်၌လဲ နည်းတူပင် ချဲ့ပါလေ။ ဤသို့ အာရုံပြုမှု ကွဲပြားတိုင်း နာမ်တရား အသီးအခြား ဖြစ်လျက် ကွဲပြား၏။ သို့သော်လဲ, တသန္တာန်တည်း၌ ဖြစ်သော ထိုနာမ် အလုံးစုံကို တခုတည်း တကောင်တည်း ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ “ငါတယောက် တည်းကပင် မြင်လဲ မြင်သည်၊ ကြားလဲ ကြားသည်” ဤသို့စသည် ဖြင့်၎င်း၊ “ငါတယောက်တည်းကပင် ကြည့်ရန်လဲ ကြံသည်၊ မြင်လဲ

မြင်သည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ “ငါတယောက်တည်းကပင် အဖြူကိုလဲ မြင်သည်၊ အမဲ အပြာ အဝါကိုလဲ မြင်သည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ ငါတယောက်တည်းကပင် ကြာမြင့်စွာ မြင်နေသည်၊ ကြားနေသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ တယောက်တည်း ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကုန်၏။ ဤသို့ အာရုံပြုမှုအားဖြင့် ကွဲပြားသော နာမ်တရားတို့၌ တကောင်တည်း အနေအားဖြင့် ထင်မှတ်အပ်သော အရာသည် အာရမ္မဏဿန မည်၏။ ဤဿနက ဖုံးကွယ်သော ကြောင့်လဲ သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အနတ္တလက္ခဏာ မထင်ပေဘဲ ဖြစ်ကွယ်လျက် ရှိလေသည်။

မြင်ဆဲ ကြားဆဲ စသည်၌ မြင်တယ် ကြားတယ် စသည်ဖြင့် မပြတ်မှတ်သော ယောဂီအားမူကား သတိ သမာဓိ ဉာဏ် ထက် သန်သော ကာလ၌ ထိုအာရမ္မဏဿန ပညတ်သည် ကောင်းစွာ ကွဲပျက်လေ၏။ မြင်ဆဲ၌ “ကြည့်ချင်တဲ့ စိတ်က တခြား+ကြည့်ချင် တယ်ဟု မှတ်သိတဲ့ စိတ်က တခြား+မြင်တဲ့ စိတ်က တခြား+မြင် တယ်ဟု မှတ်သိတဲ့ စိတ်က တခြား”ဟု ဤသို့ ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ပေ၏။ ကြားဆဲ စသည်၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ ထို့ပြင်.... မြင်တဲ့ စိတ်က တခြား+ကြားတဲ့ စိတ်က တခြား+ထိတဲ့ စိတ်က တခြား+ကြံသိတဲ့ စိတ်က တခြား+မှတ်သိတဲ့ စိတ်က တခြား၊ ဤသို့လဲ ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ပေ၏။ အဆင်း အမျိုးမျိုးကို မြင်ရာ၌ “အဖြူကို မြင်တာက တခြား+မှတ်သိတာက တခြား+ အမဲကို မြင်တာက တခြား+မှတ်သိတာက တခြား” ဤသို့ စသည် ဖြင့် ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ပေ၏။ အသံ အမျိုးမျိုးကို ကြားရာ စသည်၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ အဆင်း တမျိုးတည်းကို အဆင့်ဆင့် မြင်ရာ၌ “ပဌမ မြင်တာက တခြား+ပဌမ မှတ်သိ တာက တခြား+ဒုတိယ မြင်တာက တခြား+ဒုတိယ မှတ်သိ တာက တခြား” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကွဲပြားလျက်သာ ထင်ပေ ၏။ အသံ တမျိုးတည်းကို အဆင့်ဆင့် ကြားရာ စသည်၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ ဤသို့ အာရုံပြုမှု ကွဲပြားတိုင်း အသီးအသီး ကွဲပြားလျက် ထင်ပေသော နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားနိုင်သော

ယောဂီအား “တမျိုးသော အခြင်းအရာဖြင့် အာရုံပြုလျက် ဖြစ်သော နာမ်တရားက အခြားတပါးသော အခြင်းအရာဖြင့် အာရုံပြုလျက် မဖြစ်နိုင်သည်ကို သဘောကျသောကြောင့်” အလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်း ဟူသော အနတ္တလက္ခဏာသည် သဘောမှန်အတိုင်း ကောင်းစွာ ထင်ရှားလေတော့၏။ အောက်ပါမှာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၏ အဖွင့် မဟာဋီကာပေတည်း။

ယာ ဟေသာ အညမညူပထဒွေသု သမုဒိတေသု ရူပါ-
 ရူပဓမ္မေသု ဧကတ္တာဘိနိဝေသဝသေန အပရိမဒ္ဓိတသင်္ခါ-
 ရေဟိ ဂယုမာနာ သမူဟဃနတာ, တထာ တေသံ တေသံ
 ဓမ္မာနံ ကိစ္စဘေဒဿ သတိပိ ပဋိနိယတဘာဝေ ဧက-
 တော ဂယုမာနာ ကိစ္စဃနတာ, တထာ သာရမ္မဏ-
 ဓမ္မာနံ သတိပိ အာရမ္မဏကရဏဘေဒေ ဧကတော
 ဂယုမာနာ အာရမ္မဏဃနတာ စ,၊ တာ ဓာတူသု ဣဏေန
 ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ ဒိဿမာနာသု “ဟတ္ထေန ပရိ-
 မဇ္ဇိယမာနော ဖေဏပိဏ္ဏော ဝိယ” ဝိလယံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ယထာ-
 ပစ္စယံ ပဝတ္တမာနာ သုညာ ဧတေ ဓမ္မာ ဓမ္မမတ္တာတိ
 အနတ္တလက္ခဏံ ပါကဋတရံ ဟောတိ။ (မဟာဋီ ၂-၄၃၇)

ဟိ၊ ဃနက္ခလျှင် အနတ္တ ထင်ပုံကို ပြအံ့။ အညမညူပထဒွေသု၊ အချင်းချင်း ထောက်ပံ့အပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍။ သမုဒိတေသု၊ တသန္တာန်တည်း၌ တပေါင်းတည်း ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော။ ရူပါရူပဓမ္မေသု၊ ရုပ် နာမ်တရားတို့၌။ ဧကတ္တာဘိနိဝေသဝသေန၊ တခုတည်း တကောင်တည်း အဖြစ်ဖြင့် နှလုံးသွင်းသည့် အလိုအားဖြင့်။ (ဂယုမာနာ၌ စပ်)။ အပရိမဒ္ဓိတသင်္ခါရေဟိ၊ သင်္ခါရတို့ကို ဝိပဿနာဖြင့် မနင်းနယ် မချေမှုန်းရသေးသော သူတို့သည်။ ဂယုမာနာ၊ ယူအပ် ထင်မှတ်အပ်သော။ ယာ ဧသာ သမူဟဃနတာ စ၊ အပေါင်းအားဖြင့် တလုံးတခဲတည်း တကောင်တည်းပင် ဟု ထင်မှတ်အပ်သော အကြင် သမူဟဃန ပညတ်သည်၎င်း။ (အတ္ထိ၌

စပ်၊ တာပစ္စည်းကား အနက်ထူး မရှိ)။ တထာ၊ ထိုမှတပါး။
 တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ၊ ထိုထို ရုပ်နာမ်တရားတို့၏။ ကိစ္စဘေဒဿ၊
 ကိစ္စ အထူး အပြား၏။ ပဋိနိယတဘာဝေ သတိပ၊ အသီးအသီး
 ကိန်းသေ မြဲခြင်း ရှိငြားသော်လဲ။ ဧကတော ဂယုမာနာ၊ တခု
 တည်း တကောင်တည်း ဟူ၍ ယူအပ် ထင်မှတ်အပ်သော။ ယာ
 ဧသာ ကိစ္စဗနတာ စ၊ ကိစ္စအားဖြင့် တလုံးတခဲတည်း တကောင်
 တည်းပင်ဟု ထင်မှတ်အပ်သော အကြင် ကိစ္စဗန ပညတ်သည်၎င်း။
 (အတ္ထိမှာပင် စပ်)။ တထာ၊ ထိုမှတပါး။ သာရမ္မဏဓမ္မာနံ၊
 အာရုံပြုတတ်သော နာမ်တရားတို့၏။ အာရမ္မဏကရဏ ဘေဒေ
 သတိပ၊ အာရုံပြုမှု အထူးရှိငြားသော်လဲ။ ဧကတော ဂယုမာနာ၊
 တခုတည်း တကောင်တည်းဟူ၍ ယူအပ် ထင်မှတ်အပ်သော။ ယာ
 ဧသာ အာရမ္မဏဗနတာ စ၊ အာရုံအားဖြင့် တလုံးတခဲတည်း
 တကောင်တည်းပင် ဟု ထင်မှတ်အပ်သော အကြင် အာရမ္မဏဗန
 ပညတ် သည်၎င်း။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တာ၊ ထိုသုံးမျိုးသော ဗနပညတ်
 ကိုသည်။ (ဝိလယံ ဂစ္ဆန္တိ စပ်)။ ဓာတူသု၊ ရုပ်ဓာတ် သဘော၊
 နာမ်ဓာတ် သဘောတို့ကို။ ဣဏေန ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ
 ဒိဿမာနာသု၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အသီးအသီး ခွဲ၍ ခွဲ၍ ရှုမြင်
 အပ်ကုန်လတ်သော်။ ဝိလယံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ကျေပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်
 ၏။ ဝါ၊ ပျောက်ပျက် ကုန်၏။ ကိဝိယ၊ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူ။
 ဖေဏပိဏ္ဍော၊ ရေမြှုပ်စိုက်ခဲ့သည်။ ဟတ္ထေန ပရိမဇ္ဇိယမာနော၊
 လက်ဖြင့် ဆုပ်နယ် ပွတ်ချေအပ်လျှင်။ ဝိလယံ ဂစ္ဆတိ ဝိယ၊
 ကျေပျက်ခြင်းသို့ ရောက်လေသကဲ့သို့ပင်တည်း။ အထ၊ ထိုဗန
 ပညတ် ပျောက်ပျက်သော အခါ၌။ ယထာ ပစ္စယံ ပဝတ္တမာနာ၊
 အကြောင်းအား လျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော။ ဧတေ ဓမ္မာ၊
 ဤ ရုပ်နာမ် တရားတို့သည်။ သုညာ၊ အစိုးပိုင်သူ၊ ပြုလုပ်တတ်သူ၊
 အလိုအတိုင်း ဖြစ်နိုင်သူ စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းအပ်သော အတ္တကောင်
 မှ ဆိတ်ကုန်၏။ ဓမ္မမတ္တာ၊ သဘောတရားမျှတို့သာတည်း။ ဣတိ၊
 ဤသို့ သိမြင် သဘောကျသောကြောင့်။ အနတ္တလက္ခဏံ၊ အလို
 အတိုင်း မဖြစ်ခြင်းဟူသော အနတ္တလက္ခဏာသည်။ ပါကဋတရံ၊
 အထူးသဖြင့် ထင်ရှားပေါ်လွင်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဤ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့်အညီ ဆနပညတ် အစိုင်းအခဲ ပျက် ကွဲ၍ သဘောမှန်အတိုင်း ထင်ပေါ်သော အနတ္တလက္ခဏာဖြင့် မှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ် အာရုံကို “အစိုးပိုင်သော ငါကောင် မဟုတ်၊ သဘောတရားမျှသာ” ဟူ၍ သိမြင်သော အနတ္တာနုပဿနာ အစစ် ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း အတ္တသညာ စသည်တို့ကို ပယ်ဖျောက် ၏။ ပယ်ပုံကား... ထင်ရှားသော ရုပ်နာမ် အာရုံကို အတ္တဟု အမှန် အတိုင်း မသိမြင်ပါလျှင်၊ ထို မသိရသော အာရုံ၌ ငါကောင် သတ္တဝါကောင်ဟု ထင်မှားသော သညာဝိပလ္လာသလဲ ဖြစ်နိုင်၏။ ဒိဋ္ဌိ၊ စိတ္တ၊ ဝိပလ္လာသတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ထို ဝိပလ္လာသတို့ကို မှီ၍ တပါး သော ကိလေသာ၊ အကုသိုလ်ကံ၊ ကုသိုလ်ကံတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ထိုကံတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက်ခန္ဓာတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ အနတ္တဟု အမှန်အတိုင်း သိမြင်လျှင်ကား ထို အာရုံနှင့် စပ်၍ သညာဝိပလ္လာသ စသည်တို့ မဖြစ်နိုင်ကုန်ပြီ။ ဤသို့ သညာဝိပလ္လာသမှ စ၍ ဝိပါက် ခန္ဓာတိုင်အောင် ဝဋ်ဆင်းရဲ တရားတို့၏ မဖြစ် နိုင်ခြင်းသည် အနတ္တာနုပဿနာက ပယ်ခြင်း ကင်းငြိမ်းစေခြင်း ကြောင့်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ “အနတ္တာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အတ္တသညံ ပဇဟတိ” ဟု မိန့်ဆိုသည်။

အနတ္တတော အနုပဿန္တော အတ္တသညံ ပဇဟတိ။
(ပဋိသံ-၅၅)

အနတ္တတော၊ အတ္တမဟုတ်သော သဘော တရားမျှဟု။ အနုပဿန္တော၊ ရှုမြင်သော သူသည်။ အတ္တသညံ၊ အတ္တကောင်ဟု ထင်မှတ်မှုကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းပျောက်စေ၏။

အနတ္တာနုပဿနာ၌ အကျဉ်းမှတ်ဖွယ်။ ။ ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်ပေါ်၊ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံကို ဖြစ်ပေါ်ရင်း သဘောအတိုင်း မှတ်ဆဲမှာပင် အလိုအတိုင်း မဖြစ်သည်ကို မြင်၍ဖြစ်စေ၊ အစိုးမရသည်ကို မြင်၍ဖြစ်စေ၊ မမြဲသည် ဆင်းရဲသည်ကို မြင်၍ဖြစ်စေ၊ “ငါကောင် မဟုတ်၊ သဘော တရားမျှသာ” ဟု သိမြင်သဘောကျခြင်းသည် ပစ္စက္ခ အနတ္တာ-

နုပဿနာ မည်၏။ ဤပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိမြင်ပြီးသော အခါ၌၊ မျက်မှောက် မသိနိုင်သော အတိတ် ရုပ်နာမ်၊ အနာဂတ် ရုပ်နာမ်၊ ဗဟိဒ္ဓရုပ်နာမ်၊ တလောကလုံးရှိ ရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ နည်းတူပင် “အတ္တကောင် သတ္တဝါကောင် မဟုတ်၊ သဘော တရားမျှချည်းသာ” ဟု ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်လျက် ရှု၏။ ဤသို့ ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်သော အသိဉာဏ်သည်ကား အနုမာန အနတ္တာနုပဿနာ ပေတည်း။ အနုယဉာဏ်လဲ မည်၏။

ဤ ၂-ပါးသော အနတ္တာနုပဿနာသည်လည်း သမ္မသန ဉာဏ်မှစ၍ ဖြစ်၏။ ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်း ကိစ္စအားဖြင့် ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်၏။

(၃) အနတ္တာနုပဿနာ ပြီး၏။

အထူး မှတ်ဖွယ်

အနုပဿနာ ၃-ပါး၌ အထူးမှတ်ဖွယ်

ဝိသေသတော ဓမ္မာနံ ခဏိကနိရောဓေ အနိစ္စတာ
ဝေါဟာရောတိ ဒဿေန္တော ဟုတွာ အဘာဝေါ ဝါ တိ
အာဒိမာဟ။ (မဟာဋီ ၂-၃၃၄)

အနိစ္စတော တာဝ အနုပဿနာ ဘင်္ဂါနုပဿကဿ
ယုတ္တာ၊ ဘင်္ဂါနာမ အနိစ္စတာယ ပရမာ ကောဋီတိ။
(မဟာဋီကာ ၂-၄၄၁)

ဝိသေသတော၊ အထူးအားဖြင့်။ ဓမ္မာနံ၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏။
ခဏိက နိရောဓေ၊ ခဏနှင့်စပ်သော ချုပ်ခြင်း၌။ ဝါ၊ ခဏိကဘင်
၌။ အနိစ္စတာဝေါဟာရော၊ အနိစ္စတာ = အနိစ္စလက္ခဏာဟူသော
အမည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဒဿေန္တော၊
ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည်။ ဟုတွာ အဘာဝေါ ဝါ တိ
အာဒိ၊ ဟုတွာ အဘာဝေါ ဝါ ဤသို့ အစရှိသော စကားကို။
အာဟ၊ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

ဘင်္ဂါနာမ၊ ပျက်ခြင်းမည်သည်။ အနိစ္စတာယ၊ မမြဲဟု
သိရကြောင်းဖြစ်သော အနိစ္စလက္ခဏာ၏။ ပရမာ ကောဋီ၊
ထူးကဲသော အဖို့ပေတည်း။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ အနိစ္စတော
အနုပဿနာ၊ မမြဲဟု ရှုမြင်သော အနိစ္စာနုပဿနာသည်။ ဘင်္ဂါ-
နုပဿကဿ၊ အပျက်ကို ရှုမြင်သော သူအား။ တာဝ ယုတ္တာ၊
သင့်လျော်ပေ၏။

ဤ ဋီကာအဖွင့်များနှင့်အညီ၊ အနိစ္စာနုပဿနာအရာ၌ ပြခဲ့
သော အနိစ္စလက္ခဏာ ၂-မျိုးတို့တွင် ဟုတွာ အဘာဝ = ဖြစ်
ပေါ်ပြီး၍ မရှိခြင်းဟူသော ဒုတိယလက္ခဏာသည် ပစ္စုပ္ပန်
ရုပ်နာမ်တို့၏ ပျက်ခြင်းဟူသော ခဏဘင်္ဂါသာတည်း။ ထို
လက္ခဏာသည် ထူးကဲသော အနိစ္စလက္ခဏာလဲ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်

ဘင်္ဂဏှဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီအား ဖြစ်ပျက်ဆဲ ရုပ်နာမ် တို့၏ ကုန်ဆုံးခြင်း၊ ပျောက်ကွယ် ပျက်စီးခြင်းကို မှတ်သိကာမျှ ဖြင့်လဲ အနိစ္စာနုပဿနာ ပြီးစီးသည်ဟူ၍ သိအပ်၏။ ဖြစ် ပျက်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့ကို ‘ကုန်ဆုံး ပျောက်ပျက်သွားသည်’ဟု သိမြင်သော ထိုယောဂီသည် ကုန်ဆုံး ပျောက်ပျက်သွားသော ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို ချမ်းသာ ကောင်းစားသည် ဟူ၍၎င်း၊ နှစ်သက် သာယာဘွယ် ဟူ၍၎င်း မထင်မြင်ပြီ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား ပျက်မှုက မပြတ်နိုင်စက်အပ်သောကြောင့် (၀၂) ပျက်စီး ပျက်စီးသွားသော ကြောင့် ဆင်းရဲသော တရား၊ မကောင်းသော တရား၊ နှစ်သက် သာယာဘွယ်မရှိသော တရား ဟူ၍သာလျှင် သိမြင် သဘောကျ ၏။ ထိုအခါ၌ ဒုက္ခာနုပဿနာ ဖြစ်၏။ ထိုပြင်,...ထိုရုပ်နာမ်တရား တို့အား မကုန်ဆုံး မပျက်စီးရအောင် မတတ်နိုင်သည်ကို၎င်း၊ မြဲအောင် ချမ်းသာအောင် မပြုလုပ်နိုင်သည်ကို၎င်း သိမြင် သဘောကျသောအခါ၌ အနတ္တာနုပဿနာ ဖြစ်၏။ ဤသည်ကား ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ကို မှတ်သိရာ၌ နှလုံးသွင်းအားလျော် စွာ အနုပဿနာ ၃-ပါး အသီးအသီး ဖြစ်ပုံတည်း။ အောက်ပါ မှာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ပေတည်း။

ယသ္မာ ဘင်္ဂေါ နာမ အနိစ္စတာယ ပရမာ ကောဋီ၊
 တသ္မာ သော ဘင်္ဂါနုပဿကော ယောဂါဝစရော သဗ္ဗံ
 သင်္ခါရဂတံ အနိစ္စတော အနုပဿတိ၊ နော နိစ္စတော။
 တတော အနိစ္စဿ ဒုက္ခတ္တာ၊ ဒုက္ခဿ အနတ္တတ္တာ၊ တဒေဝ
 ဒုက္ခတော အနုပဿတိ၊ နော သုခတော။ အနတ္တတော
 အနုပဿတိ၊ နော အတ္တတော။ (၂-၂၇၉)

ယသ္မာ၊ အကြံကြောင့်။ ဘင်္ဂေါ နာမ၊ ပျက်ခြင်းမည်သည်။ အနိစ္စတာယ၊ အနိစ္စလက္ခဏာ၏။ ပရမာ ကောဋီ၊ ထူးကဲသော အဖို့ပေတည်း။ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ ဘင်္ဂါနုပဿကော၊ အပျက် ဘင်္ဂကို ရှုမြင်သော။ သော ယောဂါဝစရော၊ ထို ယောဂီသည်။ သဗ္ဗံ သင်္ခါရဂတံ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရကို။ အနိစ္စတော အနုပဿတိ၊ မမြဲဟူ၍သာ ရှုမြင်၏။ နော နိစ္စတော၊ မြဲသည် ဟူ၍

ကား မရူမြင်။ တတော၊ ထိုသို့ မမြဲဟု မြင်ပြီးသည်မှနောက်၌။
 အနိစ္စဿ ဒုက္ခတ္တာ၊ မမြဲသော ရုပ်နာမ်သည် ဆင်းရဲပင်ဖြစ်သော
 ကြောင့်၎င်း။ ဒုက္ခဿ အနတ္တတ္တာ၊ ဆင်းရဲသော ရုပ်နာမ်သည်
 အစိုးပိုင်သူ ငါကောင်မဟုတ်သောကြောင့်၎င်း။ တဒေဝ၊ မမြဲဟု
 သိမြင်အပ်သော ထိုသင်္ခါရကိုပင်လျှင်။ ဒုက္ခတော အနုပဿတိ၊
 ဆင်းရဲဟူ၍သာ ရှုမြင်၏။ နော သုခတော၊ ချမ်းသာ ဟူ၍ကား
 မရူမြင်။ အနတ္တတော အနုပဿတိ၊ ငါကောင်မဟုတ် ဟူ၍သာ
 ရှုမြင်၏။ နော အတ္တတော၊ ငါကောင် ဟူ၍ကား မရူမြင်။

ဘင်္ဂဉ္ဇဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သော အခါ၌ကား အပျက်ကို
 ရှုမြင်ရုံမျှဖြင့် အနုပဿနာ အလုံးစုံ ပြီးသေး၏။ အကျဉ်းချုံးပြရာ၌
 ထင်ရှားလတံ့။

အနုပဿနာ ၃-ပါး၌ အထူးမှတ်ဖွယ် ပြီး၏။

(၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ ဟူသည်မှာ အခဏ်း (၆) ၌ အာဒိနဝ ဉာဏ်၏ အခြားမှတွင် ပြခဲ့ပြီးသော နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ပင်တည်း။ ဘင်္ဂ ဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း အပျက်ကိုသာ တွေ့ရ၍၊ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို ကြောက်ဖွယ် အပြစ်တင်ဘွယ်ဟု သိမြင် ပြီးသောအခါ၌ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း၊ “ကုန်ဆုံးသွားသည်၊ ပျက် သွားသည်”ဟု သိရသော ရုပ် နာမ် သင်္ခါရ တို့ကို၎င်း၊ ဆင်ခြင်မိ သော သင်္ခါရ အာရုံတို့ကို၎င်း၊ ပျင်းရိငြီးငွေ့ဘွယ် ထင်မြင်လျက် ဤ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ ဖြစ်ပေါ်၏။

ဤ အနုပဿနာဖြင့် မသိမြင်ပါက၊ ထိုသင်္ခါရတို့ကို ပျော်မွေ့ ဘွယ်ဟု ထင်မှတ်လျက် သပ္ပိတိကတဏှာ ဟူသော ပျော်မွေ့မှု ဖြစ်ပေါ်နိုင်၏။ ထို ပျော်မွေ့မှုကိုပင် မှီ၍ ကိလေသာနှင့် ကံတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ထိုကံ၏ အကျိုး ဖြစ်သော ဝိပါက် ခန္ဓာတို့လဲ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ဤ အနုပဿနာဖြင့် “ပျင်းရိငြီးငွေ့ဘွယ်”ဟု ထင် မြင်သော သင်္ခါရတို့၌ကား ထိုပျော်မွေ့မှု တဏှာစသည်တို့ မဖြစ်နိုင် ကုန်ပြီ၊ ဤသို့ မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာက ပယ်ခြင်း ကင်းစေခြင်းကြောင့်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၂-၂၆၄) ၌ “နိဗ္ဗိဒါနုပဿနံ ဘာဝေန္တော နန္ဒိ” ပဇဟတိ”ဟု မိန့်ဆိုပေသည်။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ နန္ဒိတော-ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၏ အဖွင့် မဟာ ဝိကာ၌လဲ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြ၏။

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယာတိ သင်္ခါရေသု နိဗ္ဗိန္ဒနာကာရေန
ပဝတ္တာယ အနုပဿနာယ။ နန္ဒိတောတိ သပ္ပိတိက-
တဏှာတော။ (၁-၃၄၃)

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယာတိ၊ ဟူသည်ကား။ သင်္ခါရေသု၊ သင်္ခါရ တို့၌။ နိဗ္ဗိန္ဒနာကာရေန၊ ပျင်းရိ ငြီးငွေ့သော အခြင်းအရာအား ဖြင့်။ ပဝတ္တာယ၊ ဖြစ်သော။ အနုပဿနာယ၊ ရှုမြင်ခြင်းဖြင့်။ နန္ဒိ-

တောတိ၊ ဟူသည်ကား။ သဒ္ဓိတိကတဏှာတော၊ ပီတိနှင့်တကွ
ဖြစ်သောတဏှာမှ။ ဝါ၊ အားရကျေနပ်လျက် ပျော်မွေ့မှုမှ။ (စိတ္တံ
မောစေန္ဒော၊ စိတ်ကိုလွတ်မြောက်စေ၏။)

(၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ ပြီး၏။

(၅) ဝိရာဂါနုပဿနာ

ဝိရာဂါနုပဿနာယာတိ တတ္ထ ဝိရဇ္ဇနာကာရေန
ပဝတ္တာယ အနုပဿနာယ။ (မဟာဋီကာ ၁-၃၄၃)

ဝိရာဂါနုပဿနာယာတိ၊ ဟူသည်ကား။ တတ္ထ၊ ထိုသင်္ခါရတို့
၌။ ဝိရဇ္ဇနာကာရေန၊ အတပ်အစွဲ ပြယ်သော အခြင်းအရာ
အားဖြင့်။ ပဝတ္တာယ၊ ဖြစ်သော။ အနုပဿနာယ၊ ရှုမြင်ခြင်းဖြင့်။

ဤဋီကာနှင့်အညီ နိဗ္ဗိဒါဏ္ဍိယဖြင့် သင်္ခါရတို့၌ ငြီးငွေ့ပြီးသော
ယောဂီအား မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း သင်္ခါရတို့၏ အပျက်ကိုသာ
တွေ့ရသောကြောင့် ထိုသင်္ခါရတို့၌ တပ်စွဲမှု ပြယ်လျက်၊ သင်္ခါရ
ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်သို့သာ ညွတ်ကောင်းလျက် ဖြစ်ပေါ်သော ရှုမြင်
ခြင်းသည် ဝိရာဂါနုပဿနာမည်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်
ပါအတိုင်း မိန့်ဆို၏။

ဓယဝိရာဂေါတိ သင်္ခါရာနံ ခဏဘဂေါ။ အစ္စန္တ ဝိရာ-
ဂေါတိ နိဗ္ဗာနံ။ ဝိရာဂါနုပဿနာတိ တဒုဘယဒဿန-
ဝသေန ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ စ မဂ္ဂေါ စ။ (၁-၂၀၂)

ဓယဝိရာဂေါတိ၊ ဓယဝိရာဂ = ကုန်ဆုံး ပျက်ပြယ်ခြင်းဟူသည်
ကား။ သင်္ခါရာနံ၊ ရှုမှတ်အပ်သော သင်္ခါရတို့၏။ ခဏဘဂေါ၊
ပျက်ဆဲခဏအားဖြင့် ပျက်ခြင်းပင်တည်း။ အစ္စန္တ ဝိရာဂေါတိ၊
အစ္စန္တဝိရာဂ = အမြဲတမ်း ပျက်ပြယ်ရာဟူသည်ကား။ နိဗ္ဗာနံ၊
သင်္ခါရတို့၏ အမြဲတမ်း ချုပ်ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ပေတည်း။ တဒုဘယ-
ဒဿနဝသေန၊ ထိုဝိရာဂနှစ်ပါးကို မြင်သည့် အလိုအားဖြင့်။
ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်သော။ ဝိပဿနာ စ၊ ဝိပဿနာသည်၎င်း။ မဂ္ဂေါ စ၊
အရိယာမဂ်သည်၎င်း။ ဝိရာဂါနုပဿနာတိ၊ ဝိရာဂါနုပဿနာ
မည်၏။

ရှုမှတ်အပ်သော သင်္ခါရတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းသည် ဓယဝိရာဂ
မည်၏။ ရှုမှတ်မှု ဝိပဿနာသည် ဤဓယဝိရာဂကို အာရုံပြုလျက်

သိမြင်၏။ သင်္ခါရအလုံးစုံတို့၏ အမြဲတမ်း ကင်းပြတ်ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် အစ္စန္ဒဝိရာဂ မည်၏။ အစ္စန္ဒဝိရာဂမည်သော ဤနိဗ္ဗာန်ကိုကား ဝိပဿနာသည် အာရုံပြုလျက် မမြင်နိုင်ပေ။ သို့သော်လဲ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော ဤမုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဝိပဿနာသည် သင်္ခါရတို့မှ လွတ်လိုလျက် ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်လိုခြင်းသည် သင်္ခါရကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကောင်းခြင်းပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာမည်သော ဤဝိပဿနာသည် အစ္စန္ဒဝိရာဂမည်သော နိဗ္ဗာန်ကို ညွတ်ကောင်းသောအားဖြင့် မြင်သည်သာ မည်၏။ မြင်ရာရောက်၏။ ဤသို့ ဝိရာဂ ၂-ပါးလုံးကို ထိုက်သည် အားလျော်စွာ ရှုမြင်သောကြောင့် မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်သည် ဝိရာဂါနုပဿနာ မည်၏။ “ထိုသင်္ခါရတို့၌ အတပ်အစွဲ ပြယ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သည်” ဟု ဆိုသော မဟာဠိကာစကားသည် “နိဗ္ဗာန်ကို ညွတ်ကောင်းသောအားဖြင့် မြင်သည်” ဟူသော ဤစကားနှင့် အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် အတူတူပင်တည်း။ အရိယာမဂ်သည်ကား အစ္စန္ဒဝိရာဂမည်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် သိမြင်၏။ ခယဝိရာဂမည်သော သင်္ခါရတို့၏ ပျက်ခြင်းကိုကား မတွေ့မဝေ သိမှုကိစ္စပြီးသောအားဖြင့် မြင်သည်သာ မည်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိရာဂါနုပဿနာမည်၏။ လောကီဝိပဿနာတို့ကို ဝေဘန်သော ဤအရာ၌ကား ဝိပဿနာကိုသာလျှင် ဝိရာဂါနုပဿနာ ဟု သိအပ်၏။

အာရမ္မဏတော ဝါ ဝိပဿနာယ ခယဝိရာဂါနုပဿနာဝသေန ပဝတ္တိ၊ တန္နိန္ဒဘဝတော အစ္စန္ဒဝိရာဂါနုပဿနာဝသေန။ မဂ္ဂဿ ပန အသမ္မောဟတော ခယဝိရာဂါနုပဿနာဝသေန၊ အာရမ္မဏတော အစ္စန္ဒဝိရာဂါနုပဿနာဝသေန ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၁-၃၄၄-ဤမဟာဠိကာနှင့်အညီ အဓိပ္ပာယ်ကို ပြခဲ့သည်။)

အခြားမဲ့၌ ပြခဲ့ပြီးသော နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာနှင့် ဤဝိရာဂါနုပဿနာတို့သည် ဘင်္ဂဉာဏ် ထက်သန်ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်ပြီးသော ယောဂီအားသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓိဒါမဂ် ဘင်္ဂ

ဉာဏ်အရာ၌ ဟောအပ်သော... နိဗ္ဗိန္ဒတိ နော နန္ဒတိ ဝိရဇ္ဇတိ နော
ရဇ္ဇတိ ... ဟူသော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ဖြစ်သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်
ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြ၏။

ယသ္မာ ပန ယံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ န တံ အဘိနန္ဒိ-
တဗ္ဗံ။ ယဉ္ဇ အနဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ၊ န တတ္ထ ရဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ တသ္မာ
ဧတသ္မိံ ဘင်္ဂါနုပဿနာနုသာရေန အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ
ဒိဋ္ဌေ သင်္ခါရဂတေ နိဗ္ဗိန္ဒတိ နော နန္ဒတိ။ ဝိရဇ္ဇတိ၊ နော
ရဇ္ဇတိ။ (၂-၂၇၉)

ယံ၊ အကြင်တရားသည်။ အနိစ္စံ၊ မမြဲ။ ဒုက္ခံ၊ ဆင်းရဲတည်း။
အနတ္တာ၊ ငါကောင် မဟုတ်။ တံ၊ ထိုသို့သော တရားကို။ ယသ္မာ၊
အကြင်ကြောင့်။ န အဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ၊ မနှစ်လိုထိုက်။ ယံ၊ အကြင်
တရားကို။ အနဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ၊ မနှစ်လိုထိုက်။ တတ္ထ၊ ထိုသို့သော
တရား၌။ န စ ရဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ တပ်မက်ခြင်းကိုလဲ မဖြစ်စေထိုက်။
တသ္မာ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဖြစ်သော သင်္ခါရ၏ မနှစ်လိုထိုက်ခြင်း၊
မတပ်မက်ထိုက်ခြင်း ဟူသော ထိုအကြောင်းကြောင့်။ (နိဗ္ဗိန္ဒတိ
စသည်၌ စပ်လေ)။ ဘင်္ဂါနုပဿနာ နုသာရေန၊ အပျက်ကိုမြင်
သော ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့်။ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ
ဒိဋ္ဌေ၊ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင် မဟုတ်ဟု မြင်အပ်ပြီးသော။
ဧတသ္မိံ သင်္ခါရဂတေ၊ ဤ သင်္ခါရတရား၌။ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ ငြီးငွေ့၏။
နော နန္ဒတိ၊ မပျော်မွေ့။ ဝိရဇ္ဇတိ၊ အတပ်စွဲ ပြယ်၏။ နော
ရဇ္ဇတိ၊ မတပ်စွဲ။

အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်တို့၌ အနိစ္စ အနိစ္စ စသည်ဖြင့်
ရှုတ်ဆို၍ နှလုံးသွင်းရန် သင့်လျော်သော်လဲ၊ ဤ နိဗ္ဗိဒါ ဝိရာဂါ-
နုပဿနာတို့၌ကား နိဗ္ဗိဒါ နိဗ္ဗိဒါဟူ၍၎င်း၊ ဝိရာဂ ဝိရာဂဟူ၍၎င်း၊
ရှုတ်ဆို၍ နှလုံးသွင်းရန် မသင့်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ သို့ဖြစ်၍၊
အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၌ ပြသည့် အတိုင်းပင် ဘင်္ဂဉာဏ်သို့
အစဉ်လိုက်၍ “မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အတ္တ မဟုတ်”ဟု သိမြင်ပြီးသော
သင်္ခါရတို့၌ ရှုမှတ်မိတိုင်း၊ ဆင်ခြင်မိတိုင်း မပျော်မမွေ့ ငြီးငွေ့လျက်
ဖြစ်သော အသိဉာဏ်သည် နိဗ္ဗိဒါ နုပဿနာ မည်၏။ တပ်စွဲမှု

ပျက်ပြယ်လျက် ဖြစ်သော အသိဉာဏ်သည် ဝိရာဂါနုပဿနာ မည်၏ ဟူ၍ မှတ်သားအပ်၏။ ထို့ပြင်၊ အနိစ္စာနုပဿနာ စသည် တို့၌လဲ အနိစ္စ အနိစ္စ စသည်ဖြင့် ရွတ်ဆိုမှုက လိုရင်းမဟုတ်၊ ရှုမှတ်မိ ဆင်ခြင်မိသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မမြဲသော အခြင်းအရာ စသည်ဖြင့် သိမြင်မှုသည်သာ လိုရင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားအပ်၏။

(၅) ဝိရာဂါနုပဿနာ ပြီး၏။

(၆) နိရောဓာနုပဿနာ

နိရောဓာနုပဿနာယာတိ သင်္ခါရာနံ နိရောဓဿ အနုပဿနာယ။ ယထာ သင်္ခါရာ နိရုဇ္ဈန္တိယေဝ အာယတိံ ပုနတ္ထဝဝသေန န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝံ ဝါ အနုပဿနာ နိရောဓာနုပဿနာ။ မုဇ္ဈိတုကမျတာ ဟိ အယံ ဗလပ္ပတ္တာ။

(မဟာဋီကာ ၁-၃၄၃)

နိရောဓာနုပဿနာယာတိ၊ ဟူသည်ကား။ သင်္ခါရာနံ၊ သင်္ခါရတို့၏။ နိရောဓဿ၊ ချုပ်ပျက်ခြင်းကို။ အနုပဿနာယ၊ ရှုမြင်သော ဉာဏ်ဖြင့်။ ဝါ။ တနည်းကား။ ယထာ၊ အကြင် အခြင်းအရာဖြင့်။ အနုပဿိယမာနာ၊ ရှုမြင်အပ်ကုန်လတ်သော်။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတို့သည်။ နိရုဇ္ဈန္တိယေဝ၊ ချုပ်သာလျှင် ချုပ်ကုန်၏။ အာယတိံ၊ နောင်ကာလ၌။ ပုနတ္ထဝဝသေန၊ တဖန် ဖြစ်ပေါ်သည့် အလိုအားဖြင့်။ န ဥပ္ပဇ္ဈန္တိ၊ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ကုန်။ ဧဝံ၊ ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ အနုပဿနာ၊ ရှုမြင်သော ဉာဏ်သည်။ နိရောဓာနုပဿနာ၊ မည်၏။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ အယံ၊ ဤ နိရောဓာနုပဿနာသည်။ ဗလပ္ပတ္တာ၊ အားအစွမ်းသို့ ရောက်သော။ မုဇ္ဈိတုကမျတာ၊ ဉာဏ်ပေတည်း။

ဤဋီကာ၌ ပဌမနည်းဖြင့် “နိရောဓဿ၊ နိရောဓတော ဝါ အနုပဿနာ” ဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြ၏။ ဒုတိယနည်းဖြင့် “နိရောဓာယ အနုပဿနာ၊ နိရောဓတီတိ နိရောဓော၊ နိရောဓော စ သော အနုပဿနာ စာတိ ဝါ နိရောဓာနုပဿနာ” ဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြ၏။ ဤသို့ ဝစနတ္ထ ကွဲပြားသော်လဲ တရားကိုယ်အားဖြင့် နိရောဓာနုပဿနာ နှစ်မျိုး ကွဲပြားသည်ကား မဟုတ်ပေ။ တမျိုးတည်းသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤသို့ သိအပ်၏။ မှတ်အပ်သော သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ကောင်းစွာ မြင်လျက် ထိုသင်္ခါရတို့ကိုလဲ စွန့်လွှတ်လိုလျက် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သော မုဇ္ဈိတုကမျတာ ဉာဏ်သည် ပစ္စက္ခနိရောဓာနုပဿနာ မည်၏။ သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်

လိုသော အခြင်းအရာနှင့် တကွ သင်္ခါရတို့၏ အပျက်ကို မမြင် ခဲ့ပါလျှင်၊ ထို မမြင်အပ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် စပ်၍ နောင်အခါ၌ ဘဝသစ် သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်ရာ၏။ ဤ နိရောဓာ-
 နုပဿနာဖြင့် ရှုမြင်လျှင်ကား ထို ရှုမြင်အပ်သော သင်္ခါရ
 နှင့် စပ်၍ နောင်အခါ၌ ထိုသို့သော ဘဝသစ် သင်္ခါရတို့သည် မဖြစ်
 နိုင်ကုန်။ ဤသို့ ဘဝသစ် သင်္ခါရတို့ မဖြစ်နိုင်အောင် ရှုမြင်ခြင်းသည်
 ထို ဘဝသစ် သင်္ခါရတို့ကို ချုပ်စေခြင်း၊ ကင်းငြိမ်းစေခြင်းပင်တည်း။
 သို့ဖြစ်၍၊ ဋီကာ ပဌမနည်း၌ သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ပျက်ခြင်းကို ရှုသော
 အနုပဿနာ၊ သင်္ခါရတို့ကို ချုပ်သည်ဟု ရှုသော အနုပဿနာ၊
 ဟူ၍၎င်း၊ ဒုတိယနည်း၌ ဘဝသစ် သင်္ခါရတို့ ချုပ်ငြိမ်းအောင်
 ရှုသော အနုပဿနာ၊ ဘဝသစ် သင်္ခါရတို့ကို ချုပ်ငြိမ်းစေသော
 အနုပဿနာ၊ ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပြဆို
 ပေသည်။

တနည်းကား...အာနာပါနကထာ အဖွင့် အဋ္ဌကထာတို့၌
 ဝိရာဂါနုပဿီ ပုဒ်၌ကဲ့သို့ နိရောဓာနုပဿီ ပုဒ်၌လဲ နည်းတူ သိရန်
 ညွှန်ပြအပ်သည်နှင့်အညီ... ခယနိရောဓ မည်သော မှတ်အပ်ဆဲ
 သင်္ခါရတို့၏ ကုန်ခြင်း ချုပ်ခြင်းကို မျက်မှောက် သိမြင်လျက် အစ္စန္တ-
 နိရောဓ မည်သော သင်္ခါရတို့၏ အမြဲတမ်း ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်
 ကိုင်းလျက် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သော မုဉ္ဇိတုကမျတဘဉာဏ်သည်
 နိရောဓာနုပဿနာ မည်၏။ ဤနည်း၌လဲ ‘ခယနိရောဓကို သိမြင်
 လျက် ဖြစ်သည်’ဟူသော စကားသည် ဋီကာ ပဌမနည်းနှင့် ထပ်တူ
 ပင်တည်း။ အစ္စန္တနိရောဓသို့ညွတ်ကိုင်းလျက် ဖြစ်ခြင်းသည် သင်္ခါရ
 တို့ကို စွန့်လွှတ်လိုခြင်း ပင်တည်း။ ထိုကြောင့်၊ ဋီကာ ဒုတိယနည်း
 နှင့် အနက် သဘောအားဖြင့် အတူတူပင်တည်း။

“နိရောဓေတိ၊ နော သမုဒေတိ။ နိရောဓေန္တော သမုဒယံ ပဇဟတိ” ဟူ
 ၍ နိရောဓာနုပဿနာကို ပြသော ပဋိသန္တိဒါမင် ပါဠိကို ဝိသုဒ္ဓိ
 မင် (၂-၂၇၉)၌ ဤသို့ ဖွင့်ပြ၏။

သော ဧဝံ အရဇ္ဇန္တော လောကီကေနေဝ တာဝ
 ဉာဏေန ရာဂံ နိရောဓေတိ၊ နော သမုဒေတိ။ သမုဒယံ န

ကရောတီတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ၊ သော ဧဝံ ဝိရတ္ထော
ယထာ ဒိဋ္ဌိ သင်္ခါရဂတံ၊ တထာ အဒိဋ္ဌမ္ပိ အန္ဓယဉ္ဇဏ-
ဝသေန နိရောဓေတိ။ နော သမုဒေတိ။ နိရောဓတောဝ
မနသိကရောတိ၊ နိရောဓမေဝဿ ပဿတိ၊ နော သမု-
ဒယန္တိ အတ္ထော။

ပါဠိ၏ အနက်...နိရောဓေတိ၊ ရာဂကို ချုပ်စေ၏။ နော သမု-
ဒေတိ၊ ရာဂကို မဖြစ်စေ။ ။ နောက်နည်း အလိုကား...နိရော-
ဓေတိ၊ မျက်မှောက်မမြင်အပ်သော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရ
ကိုလဲ ချုပ်သည်ဟူ၍သာ ရှု၏။ နော သမုဒေတိ၊ ဖြစ်သည်၊ ရှိနေ
သည်၊ ကြီးပွားသည် ဟူ၍ မရှု။

နိရောဓေန္တော၊ ချုပ်စေသည်ရှိသော်။ ဝါ၊ ချုပ်သည်ဟု ရှုလတ်
သော်။ သမုဒယံ၊ ရာဂ ဖြစ်ခြင်းကို။ ဝါ၊ ဖြစ်သည်၊ ကြီးပွားသည်၊
ရှိနေသည်ဟု ထင်မှတ်သော ကိလေသာကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။

အဋ္ဌကထာ၏ အနက်ကား...ဧဝံ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု
သိမြင် အပ်ပြီးသော သင်္ခါရ၌ ငြီးငွေ့သည်၊ အတပ် အစွဲ ပြယ်သည်
ဟု ဤဆိုအပ်ခဲ့သည့် အတိုင်း။ အရဇ္ဇန္တော၊ မတပ်စွဲသော။ သော၊
ထိုယောဂီသည်။ တာဝ၊ လောကုတ္တရာ မဂ်ဉာဏ်၏ ရှေးဦးစွာ။
လောကီကေနေဝ ဉ္ဇဏေန၊ လောကီ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သာ
လျှင်။ ရာဂံ၊ သင်္ခါရတို့၌ တပ်မက်မှု ရာဂကို။ နိရောဓေတိ၊ ချုပ်
စေ၏။ နော သမုဒေတိ၊ မဖြစ်စေ။ “သမုဒယံ န ကရောတိ၊ ရာဂ
ဖြစ်ခြင်းကို မပြု။ ဝါ၊ တပ်စွဲမှု ဖြစ်အောင် နှလုံးမသွင်း”။ ဣတိ
အတ္ထော၊ ဤသည်ကား နောသမုဒေတိဟူသော ဝါကျ၏ အနက်
တည်း။ အထဝါ၊ တနည်းကား။ ဧဝံ ဝိရတ္ထော၊ ဤဆိုခဲ့သော
နည်းဖြင့် အတပ် အစွဲ ကင်းသော။ သော၊ ထိုယောဂီသည်။ “ဒိဋ္ဌိ၊
ယခု မျက်မှောက် ရှုမြင်အပ်သော။ သင်္ခါရဂတံ၊ ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရကို။
နိရောဓေတိ ယထာ၊ ချုပ်သည်ဟုသာ ရှုသကဲ့သို့”။ တထာ၊ ထိုအ
တူ။ အဒိဋ္ဌမ္ပိ၊ မျက်မှောက် မမြင်အပ်သော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါ-
ရကိုလဲ။ အန္ဓယဉ္ဇဏဝသေန၊ မျက်မှောက်ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်
သော ဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့်။ နိရောဓေတိ၊ ချုပ်သည်ဟုသာ ရှု၏။

နော သမုဒေတိ၊ ဖြစ်သည်၊ ရှိနေသည်၊ ကြီးပွားသည်ဟု မရှု။
 “နိရောဓတောဝါ ချုပ်သည်ဟူ၍သာလျှင်။ မနသိကရောတိ၊ နှလုံး
 သွင်း၏။ အဿ၊ မျက်မှောက်မမြင်အပ်သော ထို အတိတ် အနာဂတ်
 သင်္ခါရ၏။ နိရောဓမေဝါ ချုပ်ခြင်းကိုသာလျှင်။ ပဿတိ၊ ရှု၏။
 သမုဒယံ၊ ဖြစ်ခြင်း၊ ရှိနေခြင်း၊ ကြီးပွားကောင်းစားခြင်းကို။ နော
 ပဿတိ၊ မရှု”။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤသည်ကား နိရောဓတိ၊ နော
 သမုဒေတိ ဟူသော ဝါကျတို့၏ အနက်တည်း။

ဤ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုအပ်သော နည်းနှစ်ပါးတို့တွင် ပဌမနည်း
 သည် နိပုဗ္ဗ+ရုဓ ဓာတ်+ကာရိတ် ဇော ပစ္စည်း+တံ ဝိဘတ်တို့ဖြင့်
 နိရောဓေတိပုဒ် ပြီးသည်ကို ပြ၏။ ဒုတိယနည်းသည် နိရောဓ-
 ဟူသော နာမဓာတ်+မနသိကာရတ္ထ၊ ပဿနတ္ထ ကြိယာဝါစိ
 ဇော ပစ္စည်း၊ ဝါ၊ ဣ ပစ္စည်း+တံ ဝိဘတ်တို့ဖြင့် နိရောဓေတိပုဒ်
 ပြီးသည်ကို ပြ၏။ ဤသို့ ပုဒ်ပြီးပုံ ကွဲပြားသည် အားလျော်စွာ
 ပုဒ်နက် ကွဲပြားသော်လည်း နိရောဓာနုပဿနာ နှစ်မျိုးကွဲပြားသည်
 ကား မဟုတ်။ မလပ္ပတ္တမုဗ္ဗိတုကမျတာဉာဏ် တမျိုးတည်းသာ
 တည်း။ ထို့ကြောင့် အနက်သဘောအားဖြင့် အတူတူပင်ဟူ၍
 သာ မှတ်ရာ၏။

တူပုံကား...ပဌမနည်း၌ ‘ရာဂကို ချုပ်စေသည်’ ဟူ၍သာ
 ဆို၏။ အဘယ်တရားကို အဘယ်သို့ ရှု၍ အဘယ်တရား၌
 ဖြစ်ထိုက်သောရာဂကို ချုပ်စေသည် ဟူ၍ကား မဆို။ သို့သော်လဲ
 ဒုတိယနည်း၌ကဲ့သို့ပင် မျက်မှောက် မှတ်သိအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်
 သင်္ခါရနှင့် မျက်မှောက်မမြင်အပ်သော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရ
 တို့ကို ချုပ်သည်ဟု ရှု၍ ထိုသင်္ခါရတို့၌ “ရှိနေသည်၊ ကြီးပွား
 ကောင်းစားသည်”ဟု ထင်မှတ်လျက် ဖြစ်ပေါ်ထိုက်သော ရာဂကို
 ချုပ်စေသည်ဟူ၍ ပြည့်စုံစွာ သိအပ်၏။

ဒုတိယနည်း၌ ‘အဘယ်ကိလေသာကို ချုပ်စေသည်’ဟူ၍ကား
 မပြ။ သို့သော်လဲ ပဌမနည်း၌ကဲ့သို့ပင် ရာဂကို ချုပ်စေသည်ဟူ၍
 ပြည့်စုံစွာ သိအပ်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ...သင်္ခါရတို့ကို
 ချုပ်သည်ဟူ၍သာ ရှုမြင်လျှင် ချုပ်ပျက်သည်ဟု သိမြင်အပ်သော

ထိုသင်္ခါရတို့ကို “အမြဲ တည်ရှိနေသည်၊ ကြီးပွားကောင်းစားသည်” ဟု ထင်မှတ်လျက် တပ်စွဲခြင်း မဖြစ်ထိုက်သောကြောင့်ပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ နည်း ၂-ပါးလုံးပင် အနက်သဘောအားဖြင့် တူပေသည်။ ရာဂကို ချုပ်စေသည် ဟူရာ၌လဲ ရာဂလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ကိလေသာနှင့် ကံတို့ကို၎င်း၊ ထိုကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပေါက် ခန္ဓာ သင်္ခါရတို့ကို၎င်း၊ ဤတရားတို့ကိုလဲ ချုပ်စေသည် ဟူ၍သာ သိအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ရှေး၌ပြောခဲ့သောဋီကာ ပဌမ၊ ဒုတိယ၊ နည်းတို့ကိုလဲ ဤအဋ္ဌကထာ ဒုတိယ၊ ပဌမနည်းတို့နှင့် အတူတူပင်ဟူ၍ သိအပ်၏။

ဤအရာ၌……ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရကို ချုပ်သည် ပျက်သည်ဟု မှတ်သိ လျက်ဖြစ်သော နိရောဓာနုပဿနာသည် ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် မည်၏။ ဤ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် ရင့်သောအခါ၌ မျက်မှောက်မသိနိုင်သော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတို့ကိုလဲ ‘ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရကဲ့သို့ပင်’ ချုပ်ပျက်ကြ သည်ချည်းပင်ဟူ၍ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်လျက် ဖြစ်သော နိရောဓာ နုပဿနာသည် အန္ဓယဉာဏ်၊ အနုမာနဉာဏ်၊ မည်၏။ အောက်ပါမှာ မဟာဋီကာပေတည်း။

ယထာ ဒိဋ္ဌိံ သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတံ သင်္ခါရဂတံ နိရောဓေတိ၊
 နိရောဓံ မနသိကရောတိ၊ ဧဝံ အဒိဋ္ဌမ္ပိ အတိတာနာဂတံ
 အန္ဓယဉာဏဝသေန “ယထာ ဣဒံ ဧတရဟိ၊ ဧဝံ ဣတရေ-
 ပိတိ” အနုမိနန္တော နိရောဓေတိ၊ မနသိကတဿာပိ
 နိရောဓံ မနသိကရောတိ။ (၂-၄၄၂)

သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတံ၊ ယခုပင် ဉာဏ်၌ ထင်သည်ဖြစ်၍။ ဒိဋ္ဌိံ၊ မျက် မှောက်မြင်အပ်သော။ သင်္ခါရဂတံ၊ ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရကို။ နိရောဓေတိ ယထာ၊ ချုပ်သည်ဟု ရှုသကဲ့သို့။ နိရောဓံ၊ ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ၏ ချုပ်ခြင်းကို။ မနသိကရောတိ ယထာ၊ နှလုံးသွင်းသကဲ့သို့။ ဧဝံ၊ ဤအတူ။ အဒိဋ္ဌိံ၊ မျက်မှောက်မမြင်အပ်သော။ အတိတာနာဂတံပိ၊ အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရကိုလဲ။ အန္ဓယဉာဏဝသေန၊ အန္ဓယ ဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့်။ “ဧတရဟိ၊ ယခုအခါ၌။ ဣဒံ ယထာ၊ ဤ သင်္ခါရကဲ့သို့။ ဣတရေပိ၊ ဤမှတပါးသော သင်္ခါရတို့သည်လည်း။

ဝေံ၊ ဤနည်းတူပင် ချုပ်ပျက်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့” ။ အနုမိနန္ဒော၊ နှိုင်းဆလျက် ။ နိရောဓေတိ၊ ချုပ်သည်ဟု ရှု၏။ မနသိကတဿာပိ၊ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မိသော သင်္ခါရ၏လဲ။ နိရောဓံ၊ ချုပ် ပျက်ခြင်းကို။ မနသိကရောတိ၊ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၏။

ဤ နိရောဓာနုပဿနာကို ဗလပ္ပတ္တမုဋ္ဌိတုကမျတဘဉ္ဇာဟု ဝိကာဉ္ဇိ ဆိုသောကြောင့် ရှေးဝိရာဂါနုပဿနာကို တရုဏမုဋ္ဌိတုကမျတဘဉ္ဇာဟု မှတ်အပ်၏။ ထို့ပြင်,....အနုမာနအားဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ရှုအပ်သော သင်္ခါရတို့၌ ဖြစ်ထိုက်သော ရာဂစသည်ကို ပယ်ခြင်းသည် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ခွါခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်ဟူ၍ မှတ်အပ်၏။ ထိုကြောင့်, မဟာဝိကာဉ္ဇိ “ရာဂံ နိရောဓေတိတိ ရာဂံ ဝိက္ခမ္ဘန နိရောဓံ ပါပေတိ၊ ဝိက္ခမ္ဘတိတိ အတ္ထော”ဟု မိန့်ဆို၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ....မျက်မှောက် မမြင်အပ်သော ထိုအတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတို့၌ ကိန်းပြီး, ကိန်းလတံ့သော အနုသယကို လောကီ ဝိပဿနာဖြင့် အမြစ်ပြတ် မပယ်နိုင်၊ လောကုတ္တရာ မဂ်ဉ္ဇာန်ဖြင့် သာလျှင် အမြစ်ပြတ် ပယ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။

(၆) နိရောဓာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၇) ပဋိနိဿတ္တဂါနုပဿနာ

သင်္ခါရာနံ ပဋိနိဿတ္တနာကာရေန ပဝတ္တာ အနု-
ပဿနာ ပဋိနိဿတ္တဂါနုပဿနာ၊ ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ ဟိ
အယံ။ (မဟာဋီကာ ၁-၇၉)

သင်္ခါရာနံ၊ သင်္ခါရတို့ကို။ ဝါ၊ သင်္ခါရတို့၌ နိစ္စ သုခ အတ္တ ဟု
ထင်မှတ် စွဲလမ်းသော ကိလေသာတို့ကို။ ပဋိနိဿတ္တနာကာရေန၊
တဖန် စွန့်လွှတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်သော။
အနုပဿနာ၊ ရှုမှတ်မှု ဉာဏ်ပညာသည်။ ပဋိနိဿတ္တဂါနုပဿနာ၊
မည်၏။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ အယံ၊ ဤ ပဋိနိဿတ္တဂါနုပဿနာသည်။
ပဋိသင်္ခါသန္တိဋ္ဌနာ၊ သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်နိုင်ရန် တဖန် ရှုသော
ပဋိသင်္ခါဉာဏ်နှင့် လျစ်လျူရှုလျက် ကောင်းစွာ တည်တံ့သော
သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပေတည်း။

ဤဋီကာ၌ “သင်္ခါရတို့ကို တဖန် စွန့်လွှတ်သော အခြင်းအရာ
အားဖြင့် ဖြစ်သည်” ဟု ဆိုသော စကားမှာ နိတတ္ထ = မုချစကား
မဟုတ်၊ နေယျတ္ထ = ဥပစာစကား ပေတည်း။ အမှန်အားဖြင့်
ကား ထိုသင်္ခါရတို့ကိုပင် ‘နိစ္စ သုခ အတ္တ’ ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်း
လျက် ဖြစ်ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကို တဖန် ကောင်းစွာ စွန့်
လွှတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သည်ကိုသာ ဆိုလိုပေသည်။
ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ပေါက်၍ တနည်း အနက်ပေးလိုက်သည်။ အဘယ်
ကဲ့သို့ နည်းဟူမူ... ရူပံ ဘိက္ခဝေ န တုမှာကံ၊ တံ ပဇဟထ = ရဟန်းတို့
ရုပ်သည် သင်္ခါရ၏ ဥစ္စာမဟုတ်၊ ထိုရုပ်ကို ပယ်ကုန်လော့ဟု တိုက်တွန်း
သော မိန့်ခွန်းတော်ကဲ့သို့ပင်တည်း။ ဤမိန့်ခွန်း၌ “ရုပ်ကို ပယ်ရ
မည်” ဟု ဆိုသော်လဲ ရုပ်သည် ပယ်ထိုက်သော ပဟာတဗ္ဗတရား
မဟုတ်ပေ။ ရုပ်၌ လိုလားတပ်စွဲလျက် ဖြစ်ထိုက်သော ဆန္ဒရာဂ
သည် သာလျှင် ပယ်ထိုက်သော ပဟာတဗ္ဗတရား ဟုတ်ပေသည်။
ထို့ကြောင့် ‘ရုပ်ကို ပယ်ကုန်လော့’ ဟူသော စကားဖြင့် “ထိုရုပ်၌

ဖြစ်ထိုက်သော ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ကုန်လော့”ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရား သိစေလိုကြောင်းကို ထိုပါဠိ၏ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြပေသည်။

ဥပမာ....ကြီးစွာသော ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို မကြာ မကြာ ပေး တတ်သော သားဆိုး သားမိုက်ကို ပယ်စွန့်လိုသော သူသည် ထို သား၌ ရှိရှိသမျှ ကြီးမား ဆိုးဝါးသောအပြစ်တို့ကို အဖန်ဖန် ဆင် ခြင်၍ ထိုသားအပေါ်၌ မိမိ၏ သားဟူသော အမှတ် သညာကို လုံးဝပယ်စွန့်လိုက်လျှင် ထိုအခါမှ စ၍ ထိုသားဆိုးနှင့် စပ်သော ကိုယ်စိတ်၏ ဆင်းရဲခြင်းကိုလဲ ပယ်စွန့်ပြီး ဖြစ်လေ၏။ ထိုသားဆိုး ကိုလဲ ပယ်စွန့်ပြီး ဖြစ်လေ၏။ သို့ဖြစ်ရာ၌ မိမိ၏ သား ဟူသော အမှတ်အစွဲကို လုံးဝပယ်စွန့်နိုင်သော သူသည် ထိုသားကိုလဲ ပယ် စွန့်သည်သာ မည်သကဲ့သို့ ထိုအတူပင် သင်္ခါရတို့၌ နိစ္စ သုခ အတ္တ ဟု စွဲလမ်းသော ကိလေသာတို့ကို ထိုသို့ စွဲလမ်းလျက် မဖြစ်နိုင် အောင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု တဖန် ကောင်းစွာ ရှုလျက် ပယ် စွန့်ခြင်းသည် ထိုကိလေသာတို့၏ စွဲလမ်းရာ သင်္ခါရတို့ကိုလဲ ပယ် စွန့်ရာ ရောက်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ ကိလေသာ တို့ကို ပယ်စွန့်တတ်သော အနုပဿနာကိုပင် “သင်္ခါရတို့ကို တဖန် စွန့်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သည်” ဟူ၍ ဆိုပေသည်။ အောက်ပါမှာ နိတတ္ထ = မုချအားဖြင့် ဖွင့်ပြသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ပေတည်း။

အယမ္ဗိ အနိစ္စာဒိအနုပဿနာ တဒင်္ဂဝသေန သဒ္ဓိံ ခန္ဓာဘိသင်္ခါရေဟိ ကိလေသာနံ ပရိစ္စဇနတော၊ သင်္ခါတ- ဒေါသဒဿနေန စ တဗ္ဗိပရိတေ နိဗ္ဗာနေ တန္နိန္ဒတာယ ပက္ခန္ဓနတော၊ “ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂေါ စေဝ ပက္ခန္ဓနပဋိ- နိဿဂ္ဂေါ စာ”တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မာ တာယ သမန္ဓာဂတော ဘိက္ခု ယထာဝုတ္တေန နယေန ကိလေသေ စ ပရိစ္စဇတိ၊ နိဗ္ဗာနေ စ ပက္ခန္ဓတိ။ နာပိ နိဗ္ဗတ္တနဝသေန ကိလေသေ အာဒိယတိ၊ န အဒေါသဒဿိတာဝသေန သင်္ခါတာရမ္မဏံ၊ တေန ဝုစ္စတိ ‘ပဋိနိဿဇ္ဇတိ နော အာဒိယတိ’တိ။

(၂-၂၇၉)

ခန္ဓာဘိသင်္ခါရေဟိ သဒ္ဓိံ၊ ဘဝသစ် ခန္ဓာ၊ အဘိသင်္ခါရကံ၊ တို့နှင့် တကွ။ ကိလေသာနံ၊ နိစ္စ သုခ အတ္တဟု စွဲလမ်းလျက် ဖြစ်ပေါ် ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကို။ တဒင်္ဂဝသေန၊ တဒင်္ဂပဟာန အလိုအားဖြင့်။ ပရိစ္စဇနတော စ၊ ပယ်စွန့်တတ်သောကြောင့် ၎င်း။ သင်္ခတဒေါသဒဿနေန၊ သင်္ခါရတို့၏ မမြဲခြင်း ဆင်းရဲခြင်း စသော အပြစ်ကို မြင်သဖြင့်။ (တန္နိန္ဒတာယ၌ စပ်)။ တဗ္ဗိပရိ- တေ၊ ထိုသင်္ခါရတို့မှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော။ ဝါ၊ နိစ္စ သုခ ပရမတ္ထ ဖြစ်သော။ နိဗ္ဗာနေ၊ နိဗ္ဗာန်၌။ တန္နိန္ဒတာယ၊ ယင်းနိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်းသည့် အဖြစ်အားဖြင့်။ ပက္ခန္ဓနတော စ၊ ပြေးဝင်တတ် သောကြောင့် ၎င်း။ အယမ္ဗိ အနိစ္စာဒိအနုပဿနာ၊ အနိစ္စသည် ဖြင့် ရှုသော ဤဝိပဿနာသည်လည်း။ (ဝိသဒ္ဓါဖြင့် အရိယာ မဂ်ကို ပေါင်း၏)။ ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂေါ စေဝ၊ ပရိစ္စာဂပဋိ- နိဿဂ္ဂလဲ မည်၏။ ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂေါ စ၊ ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂလဲ မည်၏။ ဣတိ ဝုစ္စတိ၊ ဤသို့ ဆိုအပ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ-ဟူသော ပုဒ်၌ ပဋိနိဿဂ္ဂ သဒ္ဓါသည် တဖန်လွှတ်သည် ဟူသော မြန်မာ စကားနှင့် ညီမျှ၏။ ဤ၌ တဖန်လွှတ်ခြင်းသည် မလိုသောဝတ္ထုကို တဖန် စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ လိုရာ အရပ်သို့ တဖန်စေလွှတ်ခြင်းအားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ထိုတွင် တဖန် စွန့်လွှတ်ခြင်းကို ပရိစ္စာဂ ပဋိနိဿဂ္ဂဟု ခေါ်၏။ တဖန် စေလွှတ်ခြင်းကို ပက္ခန္ဓန ပဋိနိဿဂ္ဂဟု ခေါ်၏။ ပဋိသင်္ခါ၊ သင်္ခါရပေက္ခာတို့၌ အတွင်းဝင်သော ဝိပဿနာသည် “ရှုအပ်သော သင်္ခါရတို့၌ ‘နိစ္စ သုခ အတ္တ’ဟု စွဲ လမ်းလျက် ဖြစ်ပေါ်ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကို ၎င်း၊ ထိုကိလေ- သာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော အကုသိုလ်ကံ ကုသိုလ်ကံတို့ကို ၎င်း၊ ထိုကံတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက်ခန္ဓာတို့ကို ၎င်း” တဒင်္ဂ ပဟာနအားဖြင့် တဖန် ပယ်တတ် စွန့်လွှတ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့်လဲ ပဋိနိဿဂ္ဂ မည်၏။ တခုခုသော အရပ်၌ ဘေးရန်ကို တွေ့မြင်သော သူသည် ဘေးရန်ကင်းသော တခြားအရပ်သို့သာ သွားရောက် လိုသကဲ့သို့ ထို့အတူ သင်္ခါရတို့၏ အပြစ်ကို ရှုမြင်လျက်ဖြစ်သော

ဤဝိပဿနာသည် အပြစ်ရှိသော ထိုသင်္ခါရတို့မှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော (သင်္ခါရကင်း၍ နိစ္စ သုခ ပရမတ္ထဖြစ်သော) နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်လျက် ဖြစ်၏။ ညွတ်ကိုင် ဟူသည်မှာ သင်္ခါရကင်းငြိမ်းလို့ခြင်းမျှသာတည်း။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည်ကား မဟုတ်သေး။ ဤသို့ ညွတ်ကိုင်သောအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၊ မိမိကိုယ်ကို စေလွှတ်တတ်သောကြောင့်လဲ ပဋိနိဿဂ္ဂ မည်၏။ သို့ဖြစ်၍ ပဋိနိဿဂ္ဂါ ဧဝ အနုပဿနာ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ ဟူသော အဋ္ဌကထာ ဝစနတ္ထနှင့် အညီ ပဋိသင်္ခါ၊ သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပဿနာ သည် ကိလေသာတို့ကို တဖန် စွန့်လွှတ်လျက် ရှုမြင်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ကိုင်ညွတ်သောအားဖြင့် ပြေးဝင် စေလွှတ်လျက် ရှုမြင်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာမည်၏။

တသ္မာ၊ ထိုသို့ကိလေသာတို့ကိုလဲ တဖန်စွန့်လွှတ်တတ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့လဲ ပြေးဝင် စေလွှတ်တတ်သည်ဖြစ်၍ ပဋိနိဿဂ္ဂ ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သောကြောင့်။ တာယ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂမည်သော ထိုအနုပဿနာနှင့်။ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု၊ ယောဂီရဟန်းသည်။ ယထာဂုတ္တေန နယေန၊ ဆိုခဲ့တိုင်းသောနည်းဖြင့်။ (တဒင်္ဂပဟာန်နှင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်ခြင်းကို ညွှန်ပြသည်)။ ကိလေသေ စ၊ နိစ္စ သုခ အတ္တဟု စွဲလမ်းလျက် ဖြစ်ပေါ်ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကိုလဲ။ ပရိစ္စဇတိ၊ တဒင်္ဂပဟာန် အလိုအားဖြင့် လုံးဝ ပယ်စွန့်၏။ နိဗ္ဗာနေ စ၊ နိဗ္ဗာန်၌လဲ။ ဝါ၊ နိဗ္ဗာန်သို့လဲ။ ပက္ခန္ဓတိ၊ ညွတ်ကိုင်သည့် အလိုအားဖြင့် ပြေးဝင်၏။ နိဗ္ဗတ္တနဝသေန၊ ဖြစ်စေသည့် အလိုအားဖြင့်။ ဝါ၊ ဖြစ်ခွင့်ပေးသည့် အလိုအားဖြင့်။ ကိလေသေပိ၊ ကိလေသာတို့ကိုလဲ။ န အာဒိယတိ၊ မယူ။ သင်္ခတာရမ္မဏံပိ၊ သင်္ခါရအာရုံကိုလဲ။ အဒေါသဒဿိတာဝသေန၊ အပြစ်ကို မရှုမြင်ခြင်းအလိုအားဖြင့်။ န အာဒိယတိ၊ မယူ။

အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု မရှုမြင်လျှင်၊ ထိုမမြင်အပ်သော အာရုံ၌ ကိလေသာတို့ ဖြစ်ခွင့်ရကုန်၏။ ဖြစ်ခွင့်ရလျှင် ထိုကိလေသာတို့ကို ဖြစ်စေသည်ပင် မည်၏။ ယူသည်၊ လက်ခံသည် မည်၏။

ဤယောဂီသည်ကား ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ဟု ကောင်းစွာ ရှုမြင်
 သောကြောင့် ထိုရှုအပ်သော အာရုံ၌ ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့် မရ၊
 ဖြစ်ခွင့်မရသောကြောင့် ထိုကိလေသာတို့ကို ဖြစ်စေသည် မမည်၊
 ယူသည်၊ လက်ခံသည် မမည်။ ထို့ကြောင့် “နာပိ နိဗ္ဗတ္တနဝသေန
 ကိလေသေ အာဒိယတိ” ဟု မိန့်ဆိုသည်။ ထို့ပြင်, ... မမြဲခြင်း
 စသော အပြစ်ကို မမြင်ပါဘဲ၊ သင်္ခါရတို့ကို နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်နေ
 လျှင်၊ ဆင်ခြင်တိုင်း ဆင်ခြင်တိုင်း ကိလေသာဖြင့် စွဲလမ်းဘို့ရန်
 သင်္ခါရအာရုံကို ယူနေသည် မည်၏။ ဤယောဂီသည်ကား မမြဲခြင်း
 စသော အပြစ်ကို မြင်လျက်သာလျှင် ရှုမှတ်သောကြောင့်၊ ထို
 သင်္ခါရ အာရုံကို အာရုံပြုလျက်ရှိသော်လဲ၊ ယူသည်၊ လက်ခံသည်
 မမည်။ ကိလေသာဖြင့် စွဲလမ်းရန် မဖြစ်သောကြောင့်၊ ရှုမှတ်တိုင်း
 ရှုမှတ်တိုင်း ထို သင်္ခါရအာရုံကို လက်မခံဘဲ စွန့်လွှတ်နေသည်သာ
 မည်၏။ မယူသည်သာ မည်၏။ ထို့ကြောင့်, “န အဒေါသဒဿိ-
 တာဝသေန သင်္ခတာရမ္မဏံ” ဟု မိန့်ဆိုသည်။

တေန၊ ကိလေသာတို့ကို တဖန် စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ကိုင်း
 ညွတ်လျက် စေလွှတ်ခြင်း၊ ကိလေသာတို့ကို ဖြစ်ခွင့်ပေးလျက်
 မယူခြင်း၊ သင်္ခါရအာရုံကို အပြစ်မဲ့ အနေအားဖြင့် မယူခြင်း၊ ဟူသော
 ထိုအကြောင်းကြောင့်။ ပဋိနိဿဇ္ဇတိ နော အာဒိယတိတိ၊ ဟူ၍။
 ဝုတ္တံ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌ ဟောတော်မူအပ်၏။

အစ၌ ထုတ်ပြခဲ့သော မဟာဋီကာနှင့် အညီ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါ-
 နုပဿနာ ဟူသည်မှာ တရားကိုယ်အားဖြင့် ပဋိသင်္ခါ၊ သင်္ခါရပေ-
 က္ခာဉာဏ်ပင် ဟူ၍ မှတ်သားအပ်၏။

(၇) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ ပြီး၏။

အကျဉ်းချုံးပြခြင်း

အနိစ္စာနုပဿနာ အစ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ အဆုံးရှိသော ဤ(၇)ပါးသော အနုပဿနာတို့ ပြီးစီး ပြည့်စုံလျှင်၊ ဆိုလတံသော ဝိပဿနာ(၁၀)ပါးတို့လဲ ပါဝင်လျက် ပြီးစီး ကုန်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ “ဝိပဿနာယောဂီသည် ဤ အနုပဿနာ (၇) ပါးတို့ဖြင့် ရှုအပ်ကြောင်းကို” အကြိမ်များစွာ ဖွင့်ပြကြပေသည်။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌လဲ ဤ အနုပဿနာ(၇)ပါး တို့ကို အကြိမ်များစွာ ဟောတော်မူပေသည်။ ထို့ပြင် …… အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တာနုပဿနာ ဤ ၃-ပါးတို့ ပြီးစီး ပြည့်စုံလျှင် နိဗ္ဗိဒါ၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ ဤ ၄-ပါးတို့လဲ ပါဝင်လျက် ပြီးစီး ကုန်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ ပိဋက ၃-ပုံပါဠိတော် အလုံးစုံတို့၌ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ တို့ကိုသာလျှင် အများဆုံး ဟောတော်မူပေသည်။ ခိုင်မြဲစွာ ယုံကြည်စေရန် သာဓကမှာ အောက်ပါ မဟာဋီကာပေတည်း။

သတ္တဓာ အဋ္ဌာရသဓာတိ အာဒိနာ ဝိဘတ္တာပိ ဟိ
 အနုပဿနာပကာရာ အနိစ္စာနုပဿနာဒိသ္မေဝ တီသု
 အန္တောဂဓာတိ မတ္ထကပ္ပတ္တာ ဝိပဿနာ တာသံ ဧဝ
 ဝသေန တိဋ္ဌတိ။ (၂-၄၆၀)

သတ္တဓာ၊ ခုနစ်ပါးအပြားရှိသော အနုပဿနာ။ အဋ္ဌာရသဓာ၊ တဆယ့်ရှစ်ပါး အပြားရှိသော ဝိပဿနာ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်။ ဝိဘတ္တာပိ အနုပဿနာပကာရာ၊ ဝေဘန်အပ်သော အနုပဿနာ အပြားတို့သည်လည်း။ တီသု အနိစ္စာနုပဿနာဒိသ္မေဝ၊ သုံးပါးသော အနိစ္စာနုပဿနာ စသည် တို့၌သာလျှင်။ အန္တောဂဓာ၊ အတွင်းဝင်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ အတွင်းဝင်ကုန် သောကြောင့်။ မတ္ထကပ္ပတ္တာ၊ ခေါင်ထိပ် အထွဋ် အဖျားသို့ရောက် လတ်သော်။ ဝါ၊ အထွဋ် အဖျားသို့ ရောက်သော။ ဝိပဿနာ၊ သည်။ တာသံ ဧဝ ဝသေန၊ ထို ၃-ပါးသော အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တာ- နုပဿနာတို့၏ အစွမ်း အားဖြင့်သာလျှင်။ တိဋ္ဌတိ၊ တည်၏။

အနုပဿနာ(၇)ပါး၊ မဟာဝိပဿနာ(၁၈)ပါး၊ ဝိပဿနာ (၄၀) ဤသို့ စသည်ဖြင့် များစွာခွဲခြမ်း ထားငြားသော်လည်း ထိုထို ဝိပဿနာတို့သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တာနုပဿနာ ဤ ၃-ပါး တို့၌သာလျှင် အတွင်းဝင်ကုန်၏။ ဤအနုပဿနာ ၃-ပါး ပြီးစီး ပြည့်စုံလျှင်၊ အလုံးစုံသော ဝိပဿနာတို့လဲ ပါဝင်လျက် ပြီးစီး ပြည့်စုံကုန်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဇက်သန် အား ပြည့်၍ ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်လျှင်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တာနုပဿနာ ၃-ပါးမျှသာဖြစ်လျက် တည်တော့သည်ဟု ဆိုလို၏။

ပါဝင်လျက် ပြီးစီးပုံကား။ ။ ယာ စ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ယာ စ အနိမိတ္တာနုပဿနာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ ။ ယာ စ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ ယာ စ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ ။ ယာ စ အနတ္တာနုပဿနာ၊ ယာ စ သုညတာနုပဿနာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ (ပဋိသန္တိဒါမင်္ဂ ၂၅၉၊ ဝိသုဒ္ဓိမင်္ဂ ၂-၂၆၅)

ယာ စ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ အကြင် အနိစ္စာနုပဿနာသည် ၎င်း။ ယာ စ အနိမိတ္တာနုပဿနာ၊ အကြင် အနိမိတ္တာနုပဿနာသည် ၎င်း။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣမေ ဓမ္မာ၊ ဤ ၂-ပါးသော အနုပဿနာတို့ သည်။ ဧကတ္တာ၊ တူသော သဘော တရားကိုယ် ရှိကုန်၏။ ဝါ၊ အနက်သဘောအားဖြင့် တူကုန်၏။ ဗျဉ္ဇနမေဝ၊ သဒ္ဓါမျှ အမည် မျှသည် သာလျှင်။ နာနံ၊ ထူးခြား၏။ (ကြွင်းသော ပါဠိများကို နည်းမှီ၍ အနက်ပြန်လေ။)

ထို့ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာပြီးစီးလျှင်၊ အနိမိတ္တာနုပဿနာ လဲ ပြီးစီး၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာ ပြီးစီးလျှင်၊ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿ နာလဲ ပြီးစီး၏။ အနတ္တာနုပဿနာ ပြီးစီးလျှင်၊ သုညတာနုပဿ နာလဲ ပြီးစီး၏။

အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ ပန သဗ္ဗာပိ ဝိပဿနာ။ ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိယာ ဧဝ သင်္ဂဟိတံ။ (ဝိသုဒ္ဓိမင်္ဂ ၂-၂၆၅)

သဗ္ဗာပိ၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော။ ဝိပဿနာ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဝိပဿနာသည်။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ၊ မည်၏။ ယထာဘူတဗြဟ္မဏဒဿနံ၊ ယထာဘူတ ဗြဟ္မဏ အမြင်ကို။ ကင်္ခါဝိတရဏာဝိသုဒ္ဓိယာ ဧဝံ၊ ကင်္ခါဝိတရဏာဝိသုဒ္ဓိဖြင့် သာလျှင်။ သင်္ဂဟိတံ၊ ရေတွက်အပ်၏။

ထို့ကြောင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တာနုပဿနာ သုံးပါးပြီးစီးလျှင်၊ အဓိ ပညာဓမ္မဝိပဿနာလဲ ပြီးစီး၏။ ယင်းအနုပဿနာတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ယထာဘူတ ဗြဟ္မဏဒဿန သည်ကား ရှေးဦးစွာ ပြည့်စုံပြီး ဖြစ်၏။ ကျန်သော ဝိပဿနာ(၁၀)ပါးတို့၏ ပါဝင်ပြီးစီးပုံကို အောက်ပါ မဟာဒီကာဖြင့် သိအပ်၏။
(၂-၄၁၀)

အနိစ္စာနုပဿနာယ ဟိ သိဒ္ဓါယ နိရောဓာနုပဿနာ ခယာနုပဿနာ ဝယာနုပဿနာ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ စ ဧကဒေသေန သိဒ္ဓါ နာမ ဟောန္တိ။ ဒုက္ခာနုပဿနာယ သိဒ္ဓါယ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ ဝိရာဂါနုပဿနာ အာဒိနဝါနုပဿနာ စ။ အနတ္တာနုပဿနာယ သိဒ္ဓါယ ဣတရာ။

အနိစ္စာနုပဿနာယ၊ အနိစ္စာနုပဿနာသည်။ သိဒ္ဓါယ၊ ပြီးစီးလတ်သော်။ နိရောဓာနုပဿနာ၊ သည်၎င်း။ ခယာနုပဿနာ၊ သည်၎င်း။ ဝယာနုပဿနာ၊ သည်၎င်း။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ စ၊ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာသည်၎င်း။ ဧကဒေသေန၊ တစ်စိတ်အားဖြင့်။ သိဒ္ဓါ နာမ၊ ပြီးစီးသည်မည်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာယ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာသည်။ သိဒ္ဓါယ၊ ပြီးစီးလတ်သော်။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ၊ သည်၎င်း။ ဝိရာဂါနုပဿနာ၊ သည်၎င်း။ အာဒိနဝါနုပဿနာ စ၊ အာဒိနဝါနုပဿနာသည်၎င်း။ သိဒ္ဓါ နာမ၊ ပြီးစီးသည် မည်ကုန်၏။ အနတ္တာနုပဿနာယ၊ အနတ္တာနုပဿနာသည်။ သိဒ္ဓါယ၊ ပြီးစီးလတ်သော်။ ဣတရာ၊ ဤမှတစ်ပါးသော ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ တို့သည်။ သိဒ္ဓါ နာမ၊ ပြီးစီးသည် မည်ကုန်၏။

ဤဒီကာ၌ “တစိတ်အားဖြင့် ပြီးစီးသည်” ဟု ဆိုသောစကား မှာ သမ္မသနဉာဏ် အရာ၌ ဖြစ်သောကြောင့် ပေတည်း။ ဘင်္ဂဉာဏ် စသော အထက် ဉာဏ်တို့၏ အရာ၌ ဖြစ်သော အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်တို့ဖြင့်ကား ဆိုင်ရာ ဝိပဿနာတို့ အလုံးစုံအားဖြင့် ပြီးစီး ကြသည်ဟု မှတ်အပ်၏။ ထို့ပြင်, ... ဒီကာ စာအုပ်တို့၌ ဒုက္ခာ- နုပဿနာ အရာတွင် ဝိရာဂါနုပဿနာ ဟူသော ပုဒ်သည် ကျလျက် ရှိ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူ... ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌ ယင်းဝိရာဂါ- နုပဿနာကို ဒုက္ခာနုပဿနာကဲ့သို့ ကာမုပါဒါန်ကိုသာ ပယ် သည်ဟု ဟော၏။ အနတ္တာနုပဿနာကဲ့သို့ ဒိဋ္ဌိ သီလဗ္ဗတ အတ္တ- ဝါဒုပါဒါန်တို့ကို ပယ်သည် ဟူ၍ကား မဟောချေ။ ထို့ကြောင့် ယင်းဝိရာဂါနုပဿနာသည် ပဟာနကိစ္စ မတူသော အနတ္တာ- နုပဿနာ၌ မဝင်သင့်။ ပဟာနကိစ္စ တူသော ဒုက္ခာနုပဿနာ၌ သာ ဝင်သင့်၏။ ဤသို့ ဝင်သင့်ပါလျက်၊ စာအုပ်တို့၌ ယင်းပုဒ်ကို မတွေ့ရသောကြောင့် ကျနေသည်ဟု သိရပေသည်။

ဤဒီကာနှင့် အညီ အနိစ္စာနုပဿနာ ပြီးစီးလျှင်၊ နိရောဓာ, ခယာ, ဝယာ, ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ ဤ ၄-ပါးတို့လဲ ပြီးစီးကုန် ၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာ ပြီးစီးလျှင်၊ နိဗ္ဗိဒါ, ဝိရာဂါ, အာဒိနဝါနု- ပဿနာ ဤ ၃-ပါးတို့လဲ ပြီးစီးကုန်၏။ အနတ္တာနုပဿနာ ပြီးစီး လျှင်၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါ, ပဋိသင်္ခါ, ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ ဤ ၃-ပါးတို့လဲ ပြီးစီး ကုန်၏။ ဤသည်ကား အနိစ္စာနုပဿနာ စသော အနုပဿနာ ၃-ပါး၌ အလုံးစုံသောဝိပဿနာတို့ ပါဝင် ပြီးစီးပုံတည်း။

အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တာနုပဿနာ ဟူသော ဤ ၃-ပါးတို့သည် လည်း သင်္ခါရတို့၏ အပျက်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သော ကာလ၌ ရှုမှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်၏ အပျက်ကို ရှုမြင် ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ပြီးစီးကုန်၏။ ထို့ကြောင့်, မဟာဒီကာ၌ ဤသို့ မိန့်ဆို၏။

ကေစိ ပနေတ္ထ အနိစ္စတော အနုပဿတိ နော နိစ္စ- တောတိ အာဒိနာ ဝိသုံ ဒဿနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဘင်္ဂဒဿနေ- နေဝ သဗ္ဗံ ဒိဋ္ဌိ ဟောတီတိ ဝဒန္တိ။ တံ ဘင်္ဂါနုပဿနာယ

မတ္ထကပ္ပတ္တိယံ ယုတ္တံ။ တတော ပန ပုဗ္ဗဘာဂေ အနေ-
ကာကာရဝေါကာရာ အနုပဿနာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာဝ။

(၂-၄၄၁)

ကေစိ ပန၊ အချို ဆရာတို့သည်ကား။ ဧတ္ထ၊ ဤ ဘင်္ဂဉ္ဇဏ်
အရာ၌။ အနိစ္စတော အနုပဿတိ၊ မမြဲဟူ၍သာ ရှု၏။ နော
နိစ္စတော၊ မြဲသည်ဟု မရှု။ ဣတိ အာဒိနာ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်။ ဝိသုံ
ဒဿနကိစ္စံ၊ အသီးအခြား ရှုဘွယ်ကိစ္စသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဘင်္ဂဒဿ-
နေနေဝ၊ သင်္ခါရတို့၏ အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် သာလျှင်။ သဗ္ဗံ၊
အလုံးစုံသော အနိစ္စအခြင်းအရာ စသည်ကို။ ဒိဋ္ဌံ၊ မြင်အပ်ပြီးသည်။
ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိ ဝဒန္တိ၊ ဤသို့ ဆိုကုန်၏။ တံ၊ ထိုကေစိဆရာ
တို့၏ စကားသည်။ ဘင်္ဂါနုပဿနာယ၊ အပျက်ကိုမြင်သောဉ္ဇဏ်
သည်။ မတ္ထကပ္ပတ္တိယံ၊ ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်လတ်သော်။ ယုတ္တံ၊
သင့်ပေ၏။ တတော၊ ထိုဘင်္ဂဉ္ဇဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သည်မှ။
ပုဗ္ဗဘာဂေ ပန၊ ရှေးအဖို့၌ကား။ အနေကာကာရဝေါကာရာ၊
များသောအခြင်းအရာတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ အနုပဿနာ၊ အနု-
ပဿနာကို။ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာဝ၊ အလိုရှိအပ်သည်သာတည်း။

ဤဋီကာ၌ ကေစိဝါဒအဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြသော်လဲ၊ ဘင်္ဂဉ္ဇဏ်
နုစဉ်အတွက်သာ ကေစိဝါဒဖြစ်၏။ ဘင်္ဂါနုပဿနာ ခေါင်ထိပ်သို့
ရောက်သောအခါ၌ကား “ဋီကာဆရာကပင် ‘သင့်ပေသည်’ဟု
ထောက်ခံသောကြောင့်” ဋီကာဆရာ နှစ်သက်အပ်သော ဝါဒပင်
တည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်(၁၆၇)၌ ဝယလက္ခဏု-
ပဋ္ဌာနေကတ္တဉ္စ ဝိပဿကာနံ ဟု ဟောတော်မူ၏။

ဝယလက္ခဏုပဋ္ဌာနေကတ္တဉ္စ၊ သင်္ခါရတို့၏ အပျက်လက္ခဏာ
ထင်သော ဧကတ္တသည်ကား။ ဝိပဿကာနံ၊ ဝိပဿနာရှုသော
ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဧကတ္တံ၊ ကိလေသာ အဖော်ကင်းသော
ဝိပဿနာစိတ် တမျိုးတည်း၏ ဖြစ်ကြောင်းပေတည်း။

မဟာဝိပဿနာ (၁၀)ပါးကို
အကျဉ်းချုံးပြခြင်း ပြီး၏။

(၈) ခယာနုပဿနာ

ခယာနုပဿနန္တိ သင်္ခါရာနံ ခဏဘင်္ဂါနုပဿနံဟူသော မဟာ
ဒီကာနှင့်အညီ သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့် မှတ်အပ်သော ပျက်ဆဲ
ရုပ်နာမ်သင်္ခါရ၏ ကုန်ဆုံးသွားခြင်းဟူသော ခဏဘင်္ဂကို ရှုမြင်
သော ဉာဏ်သည်၎င်း၊ ထို ရှုမှတ်မှု၏ ကုန်ဆုံးသွားခြင်းဟူသော
ခဏဘင်္ဂကိုရှုမြင်သော ဉာဏ်သည်၎င်း၊ ခယာနုပဿနာ မည်၏။
ဤအနုပဿနာသည် ဉာဏ = အာရုံနှင့်၊ ဉာဏ = ဝိပဿနာတို့၏
ကုန်ဆုံးခြင်း ပျက်ခြင်းကို သိမြင်သော ဘင်္ဂဉာဏ်ပင်တည်း။
ထို့ကြောင့်၊ ကိုယ်အကောင်အထည် ပုံသဏ္ဍာန် အနေအားဖြင့်
ထင်မှတ်ရသော ဃနနိမိတ်ပညတ် ကွယ်ပျောက်၍ အမူအရာမျှ
ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ ကုန်ဆုံးခြင်းသာလျှင် ထင်ပေါ်သော
ကာလ၌ ဤအနုပဿနာ ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်၏။

ခယာနုပဿနာတိ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ရူပက္ခန္ဓာဒီနံ ဘင်္ဂဒဿနဉ္စ၊
တံ တံ ခန္ဓဘင်္ဂဒဿနာနန္တရံ တဒါရမ္မဏစိတ္တစေတသိက-
ဘင်္ဂဒဿနဉာဏဉ္စ။ (ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ ၁-၉၇)

ခယာနုပဿနာတိ၊ ဟူသည်ကား။ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ၊ ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်
ဖြစ်ကုန်သော။ ရူပက္ခန္ဓာဒီနံ၊ အာရုံဖြစ်သော ရုပ် ခန္ဓာစသည်တို့၏။
ဘင်္ဂဒဿနဉ္စ၊ အပျက်ကိုမြင်သော ဉာဏ်သည်၎င်း။ တံ တံခန္ဓ-
ဘင်္ဂဒဿနာနန္တရံ၊ ထိုထိုခန္ဓာတို့၏အပျက်ကို မြင်သည်၏ အခြား
မဲ့၌။ တဒါရမ္မဏစိတ္တစေတသိကဘင်္ဂဒဿနဉာဏဉ္စ၊ ထိုခန္ဓာ
တို့၏ အပျက်လျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာ စိတ် စေတသိက်တို့၏
အပျက်ကိုမြင်သောဉာဏ်သည်၎င်း။ ခယာနုပဿနာ၊ မည်၏။

ခယာနုပဿနာတိ ပန ဃနဝိနိဗ္ဗောဂံ ကတွာ အနိစ္စံ
ခယဋ္ဌေနာတိ ဧဝံ ခယံ ပဿတော ဉာဏံ။
(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၆)

ခယာနုပဿနာတိ၊ ဟူသည်ကား။ ဃနဝိနိဗ္ဗောဂံ၊ တခု
တည်း တကောင်တည်းဟု ထင်မှတ်အပ်သော ဃနပညတ် အစိုင်

အခဲ၏ အသီး အသီး ပျက်ကွဲခြင်းကို။ ကတွာ၊ ဘင်္ဂဗြဟ္မာဖြင့် ပြု၍။ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌနာတိ၊ ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့် မမြဲဟူ၍။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ခယံ၊ ကုန်ဆုံးခြင်းကို။ ပဿတော၊ ရှုမြင်သောယောဂီ၏။ ဗြဟ္မာ၊ အသိဗြဟ္မာပေတည်း။

ဆန္ဒလေးပါး ကွဲပျက်ပုံကို အနိစ္စ၊ အနတ္တနုပဿနာ အရာ တို့၌ ဆိုခဲ့ပြီ။ ဘင်္ဂဗြဟ္မာ ထက်သန်စွာ ဖြစ်ပေါ်၍ ဆန္ဒကွဲသော ယောဂီအား ကွေးဆဲ၌ ကွေးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ် ပေါ်သော လှုပ်ရှားမှုကလေးများ သာလျှင် အဆင့်ဆင့် အပိုင်း အပိုင်း ပြတ်လျက် ထင်ပေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းလှုပ်ရှားမှု ကလေးများကို “ကုန်ဆုံး သွားသည်၊ ကုန်ဆုံး သွားသည်” ဟု သိမြင်၏။ ထိုသိမြင်မှု စိတ်များကိုလဲ သူတို့၏ အာရုံနှင့် တပာ တည်းပင် ရှေ့ဆင့် နောက်ဆင့် လိုက်၍ “ကုန်ဆုံး ကုန်ဆုံး သွား သည်” ဟု အခြားမဲ့ အခြားမဲ့မှာပင် သိမြင်၏။ ထို့ကြောင့် ကွေး သည်ဟု ခေါ်ဆိုရသော ရုပ်သည် သာမန်လူများမှာကဲ့သို့ လက် မောင်းဟန် လက်ချောင်းဟန် စသော တခဲနက် ပုံသဏ္ဍာန် ဖြစ် လျက်လဲ မထင်ပေါ်ပြီ။ ထိုလက်သည်ပင် တည်မြဲ တည်ရှိ နေ သကဲ့သို့လဲ မထင်ပေါ်ပြီ။ ထို့ပြင်... မှတ်သိမှုစိတ်များသည်လည်း သာမန် လူများမှာကဲ့သို့ တယောက်တည်းကပင် မှတ်သိလျက် ရှိသည့် အနေအားဖြင့် မထင်ပေါ်ပြီ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား ထိုထိုခဏမှာပင် အပိုင်း အပိုင်း ပြတ်လျက် ကုန်ဆုံး ကုန်ဆုံး သွားသည့် အနေအားဖြင့် သာလျှင် ထင်ပေါ်၏။ ယောဂီသည် ထို ရုပ်နာမ်တို့ကို ထင်ပေါ်သည့်အတိုင်းပင် “ကုန်ဆုံးသွားသည်၊ ကုန်ဆုံးသွားသည်” ဟု သိ၏။ ဆန့်ဆဲ မြင်ဆဲ စသည်တို့၌လဲ နည်းတူ ပင်တည်း။ ဤသို့ သိသောကြောင့် မှတ်သိရသော ထို ရုပ်နာမ် တို့၌ “တခုတည်း တကောင်တည်း” ဟု ထင်မှု သညာဝိပလ္လာသ စသည်တို့ မဖြစ်နိုင်ကုန်ပြီ။ ထို့ကြောင့် “ဤ အနုပဿနာကို ပွားစေ သော သူသည် ဆန္ဒသညာကို ပယ်သည်” ဟု မိန့်ဆိုပေသည်။

ဘင်္ဂါနုပဿနာတော ပဋ္ဌာယ တဿာ ပါရိပူရိတိ ဆန္ဒသညာယ ပဟာနံ ဟောတိ။ တတော ပုဗ္ဗေ အပရိ-

ပုဏ္ဏတာယ တံ န ဟောတိ။ ဧဝမညတ္ထာဝီတိ ပရိပုဏ္ဏာ-
ပရိပုဏ္ဏတာ ပဟာနတီရဏပရိညာသု ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(မဟာဋီကာ ၂-၄၁၇)

ဘင်္ဂါနုပဿနာတော ပဋ္ဌာယ၊ ဘင်္ဂဉာဏ်မှ စ၍။ တဿ၊ ထို
ခယာနုပဿနာ၏။ ပါရိပူရိ၊ လုံးဝ ပြည့်စုံခြင်းသည်။ ဟောတိ၊
ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဝါ၊ ဘင်္ဂဉာဏ်သည်ပင် ပြည့်စုံသော
ခယာနုပဿနာ ဖြစ်သောကြောင့်။ ဘနသညာယ၊ တလုံး တခဲ
တည်း တကောင်တည်း ဟု ထင်မှတ်မှု ဘနသညာကို။ ပဟာနံ၊
ပယ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ တတော၊ ထိုဘင်္ဂဉာဏ်မှ။ ပုဗ္ဗေ၊
ရှေး၌။ အပရိပုဏ္ဏတာယ၊ ခယာနုပဿနာ မပြည့်စုံသေးသော
ကြောင့်။ တံ ဘနသညာပဟာနံ၊ ထို ဘနသညာကို ပယ်ခြင်း
သည်။ န ဟောတိ၊ မဖြစ်သေး။ (ဤစကားဖြင့် ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ မရောက်သေး
သော ယောဂီအား ပုံသဏ္ဍာန် အထည်ဖြစ် ဘနပညတ် ထင်ပေါ်မှု မပျောက်သေးသည်
ကို တိုက်ရိုက် ဖော်ပြ၏။ လေးနက်စွာ သတိပြုပါ။)။ အညတ္ထာဝီ၊ တပါးသော
အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်တို့၌လဲ။ ဧဝံ၊ ဤ ခယာနုပဿနာ နည်း
တူပင်တည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဘင်္ဂဉာဏ်မှ စ၍ ဝိပဿနာ ပြည့်စုံ
သောကြောင့်။ ပဟာနတီရဏပရိညာသု၊ ပဟာနပရိညာ၊ တီရဏ
ပရိညာတို့၌။ ဝိပဿနာပညာယ၊ ဝိပဿနာပညာ၏။ ပရိပုဏ္ဏာ-
ပရိပုဏ္ဏတာ၊ လုံးဝ ပြည့်စုံခြင်း မပြည့်စုံ သေးခြင်းကို။ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊
မှတ်အပ်၏။

သမ္မသန, ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဟူသော တီရဏပရိညာ အခိုက်
အတန့်၌ ဝိပဿနာသည် အင်အား မပြည့်စုံသေး။ ထို့ကြောင့်
ထိုအခိုက်၌ ဖြစ်သော အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်တို့သည် နိစ္စ-
သညာ စသည်တို့ကို လုံးဝ ကင်းပျောက်အောင် မပယ်နိုင်ကြ
သေး။ ဘင်္ဂဉာဏ် စသော ပဟာနပရိညာ အခိုက် အတန့်၌
ဝိပဿနာသည် လုံးဝပြည့်စုံ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအခိုက်အတန့်၌
ဖြစ်သော အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်တို့သည် နိစ္စသညာစသော
ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို လုံးဝ ကင်းပျောက်အောင် ပယ်နိုင်ကုန်၏ဟု
ဆိုလိုသည်။

(ဂ) ခယာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၉) ဝယာနုပဿနာ

ဝယာနုပဿနာတိ “အာရမ္မဏအန္တယေန၊ ဥဘော
ဧကဝတ္ထနာ။ နိရောဓေ အဓိမုတ္တတာ၊ ဝယလက္ခဏာ
ဝိပဿနာ”တိ ဧဝံဝုတ္တာ၊ ပစ္စက္ခတောစေဝ အန္တယတော စ
သင်္ခါရာနံ ဘင်္ဂံ ဒိသ္မာ၊ တသ္မိညေဝ ဘင်္ဂံသင်္ခါတေ နိရောဓေ
အဓိမုတ္တတာ။ တာယ အာယူဟနဿ ပဟာနံ ဟောတိ၊
ယေသဉ္စိ အတ္ထာယ အာယူဟေယျ၊ တေ ဧဝံ ဝယဓမ္မာတိ
ဝိပဿတော အာယူဟနေ စိတ္တံ န နမတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၆)

ဝယာနုပဿနာတိ၊ ဝယာနုပဿနာဟူသည်ကား။ အာရမ္မ-
ဏအန္တယေန၊ မျက်မှောက် မြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အာရုံသို့ အစဉ်
လိုက်သောဉာဏ်ဖြင့်။ ဥဘော၊ မျက်မှောက်မြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်
နှင့်၊ မျက်မှောက် မမြင်အပ်သော အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ တည်းဟူ
သော အာရုံနှစ်မျိုးတို့ကို။ ဧကဝတ္ထနာ၊ ပျက်ခြင်းဟူသော
တူသောသဘောဖြင့်သာလျှင် ပိုင်းခြားခြင်း၎င်း။ ဝါ၊ ပျက်တတ်
သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သဘောတူကုန်၏ဟု ပိုင်းခြားခြင်း၎င်း။
နိရောဓေ၊ ချုပ်ပျက်ခြင်း၌သာလျှင်။ အဓိမုတ္တတာ၊ ညွတ်ကိုင်
သည်၏ အဖြစ်၎င်း။ ဧသော၊ ဤအင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော
ဉာဏ်ပညာသည်။ ဝယလက္ခဏာ ဝိပဿနာ၊ အပျက်လက္ခဏာကို
ရှုမြင်သော ဝိပဿနာမည်၏။ ဣတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဝုတ္တာ၊ ပဋိသန္တိ
ဒါမဂ် ဘင်္ဂံဉာဏ်အရာ၌ ဟောအပ်သော။ (ဤဝိသေသနကို
အဓိမုတ္တတာပုဒ်၌ စပ်)။ ပစ္စက္ခတော စေဝ၊ မျက်မှောက်ဉာဏ်
အားဖြင့်၎င်း။ အန္တယတော စ၊ မျက်မှောက်ဉာဏ်သို့ လိုက်၍
နှိုင်းဆသော ဉာဏ်အားဖြင့်၎င်း။ သင်္ခါရာနံ၊ မျက်မှောက်၊ မျက်
ကွယ်ဖြစ်သော သင်္ခါရတို့၏။ ဘင်္ဂံ၊ ပျက်ခြင်းကို။ ဒိသ္မာ၊ မြင်၍။
ဘင်္ဂံသင်္ခါတေ၊ ပျက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော။ တသ္မိညေဝ နိရောဓေ၊
ထိုချုပ်ခြင်း၌သာလျှင်။ အဓိမုတ္တတာ၊ ညွတ်ကိုင်နှလုံးသွင်းသော
ဉာဏ်ပညာသည်။ ဝယာနုပဿနာ၊ မည်၏။ တာယ၊ အလုံးစုံ

သော သင်္ခါရတို့ကို ပျက်သည်ဟု နှလုံးသွင်းသော ထိုဝယာနု-
 ပဿနာဖြင့်။ အာယုဟနဿ၊ ချမ်းသာကောင်းစား ကြီးပွားရန်
 အားထုတ်ခြင်းကို။ ပဟာနံ၊ ပယ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။
 ဟိ၊ ထင်စွာပြဦးအံ့။ ယေသံ၊ အမြဲတည်ရှိနေသည်ဟု ထင်မှတ်
 အပ်သော အကြင်သင်္ခါရတို့၏။ အတ္ထာယ၊ ချမ်းသာ ကောင်းစား
 ကြီးပွားခြင်းဟူသော အကျိုးငှါ။ အာယုဟေယျ၊ သင်္ခါရတို့၏
 အပျက်ကို မမြင်သောသူသည် အားထုတ်လေရာ၏။ တေသင်္ခါရာ၊
 မြဲသည်ဟု ရှေးက ထင်မှတ်ခဲ့သော ထိုသင်္ခါရတို့သည်။ ဝါ၊ ချမ်း
 သာကောင်းစား ကြီးပွားစေလိုအပ်သော ထိုသင်္ခါရတို့သည်။
 ဧဝံ ဝယဓမ္မာတိ၊ ဤသို့ လျင်မြန်စွာ ပျက်ခြင်းသဘော ရှိကြပါ
 တကားဟူ၍။ ဝိပဿတော၊ ရှုမြင်သော ယောဂီ၏။ စိတ္တံ၊ စိတ်
 သည်။ အာယုဟနေ၊ ချမ်းသာ ကောင်းစား ကြီးပွားစေရန်
 အားထုတ်မှု၌။ န နမတိ၊ မညွတ်,မဝင်စား။

မျက်မှောက် မှတ်သိရသော ရုပ်နာမ်တို့၏ ခဏမစဲ ပျက်ခြင်း
 ကို သိမြင်ပြီးသော ယောဂီသည် မျက်မှောက် မသိနိုင်သော
 အတိတ် အနာဂတ် ရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ “မျက်မှောက် ရုပ်နာမ်ကဲ့သို့
 ပင် ခဏမစဲ ပျက်ခြင်းသဘောရှိသည်”ဟူ၍ နှိုင်းဆဆင်ခြင်သော
 အားဖြင့် ဆုံးဖြတ်လျက် ရှု၏။ ထိုအခါ၌ “သင်္ခါရ အလုံးစုံပင်
 ခဏမစဲ ချုပ်ပျက်နေသည်ချည်းသာ၊ မချုပ်မပျက်ဘဲ၊ အမြဲတည်
 နေနိုင်သော သဘောတရား မရှိ” ဟူ၍ ချုပ်ပျက်ခြင်း၌သာလျှင်
 ညွတ်ကိုင်လျက် နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။
 ဤဉာဏ်သည် ဝယာနုပဿနာ မည်၏။ ဤအနုပဿနာသည် ချမ်း
 သာကောင်းစား ကြီးပွားရန် ရည်သန်၍ အားထုတ်လိုမှုကို ကင်း
 ပျောက်စေ၏။ ကင်းစေပုံကား...ရုပ် နာမ်တို့ကို ခဏမစဲ တပျက်
 ထဲ ပျက်နေသည်ဟု ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် သဘောမကျသေးလျှင် “မပျက်
 ဘဲ တည်တံ့နေသော မိမိကိုယ်, သူတပါးကိုယ် ရှိသည်”ဟု ထင်
 မှတ်၏။ မြဲသော မိမိကိုယ်, သူတပါးကိုယ်ဟု ထင်မှတ်အပ်သော
 သင်္ခါရတို့ကို ချမ်းသာ ကောင်းစား ကြီးပွားစေလိုသောကြောင့်
 ယခုဘဝ အတွက်လဲ အားထုတ်၏။ နောင်ဘဝ အတွက်လဲ

အားထုတ်၏။ ဤဝယာနုပဿနာဖြင့် “သင်္ခါရ အလုံးစုံပင် ခဏမစဲ တပျက်ထဲပျက်နေသည်” ဟု ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သဘောကျလျှင်ကား, ... မြဲနေသည်ဟု ရှေးက ထင်မြင်ခဲ့သော ထိုသင်္ခါရတို့ ချမ်းသာ ကောင်းစား ကြီးပွားရန်အတွက် ကြောင့်ကြ မစိုက်လိုပြီ။ အား ထုတ်ရန် စိတ်မဝင်စားပြီ။ ဥပမာ..... အလွန်ချစ်လှစွာသော သား သမီးကလေးများ အချိန်အယွယ်ရောက်က လှလှပပ ဝတ်စား သုံး ဆောင်ရန် ရည်သန် မြှော်လင့်လျက်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ ဖွေရှာကြီးကုတ် အားထုတ် လုပ်ကိုင်လျက် ရှိသောသူသည် ထိုသားချစ် သမီးချစ် ကလေးတွေ သေကြေ ပျက်စီးသွားသည်ကို သိရသော အခါမှ စ၍ အားထုတ် လုပ်ကိုင်မှု၌ စိတ် မဝင်စားတော့ သကဲ့သို့ ပင်တည်း။ ဤသို့ ချမ်းသာ ကောင်းစား ကြီးပွားရန် အားမထုတ်လိုခြင်း၊ အားထုတ်မှု၌ စိတ် မဝင်စားခြင်းသည် ဝယာနုပဿနာက ပယ် ခြင်းကြောင့်ပင်တည်း။

(၉) ဝယာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၁၀) ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ

ဝိပရိဏာမာနုပဿနာတိ ရူပသတ္တကာဒိဝသေန တံ
တံ ပရိစ္ဆေဒံ အတိက္ကမ္မ အညထာပဝတ္တိဒဿနံ။ အထဝါ
ဥပ္ပန္နဿ ဇရာယ စေဝ မရဏေန စ ဒွိဟာကာရေဟိ
ပရိဏာမဒဿနံ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၆)

ဝိပရိဏာမာနုပဿနာတိ၊ ဟူသည်ကား။ ရူပသတ္တကာဒိ-
ဝသေန၊ ရူပသတ္တက စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ တံ တံ ပရိစ္ဆေဒံ
အတိက္ကမ္မ၊ ထိုထို အပိုင်းအခြားကို လွန်လတ်သော်။ အညထာ-
ပဝတ္တိဒဿနံ၊ တပါးသော အမူအရာဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်သော
ဉာဏ်ပေတည်း။ အထဝါ၊ တနည်းကား။ ဥပ္ပန္နဿ၊ ဖြစ်ပြီးသော
ရုပ်နာမ်၏။ ဇရာယ စေဝ၊ အိုခြင်း ရင့်ခြင်းဖြင့်၎င်း။ မရဏေန
စ၊ သေခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့်၎င်း။ ဒွိဟိ အာကာရေဟိ၊ နှစ်မျိုးသော
အခြင်းအရာတို့ဖြင့်။ ပရိဏာမဒဿနံ၊ ပင်ကိုယ်ရင်း အတိုင်း
မတည်ဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်ကို ရှုမြင်သော ဉာဏ်ပေ
တည်း။

ပဌမနည်း ရူပုံကား။ ။တဘဝ တဘဝ အတွင်း၌ ပဋိသန္ဓေမှ စ၍
စုတိတိုင်အောင် ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်တို့သည်
သေသော အခါ၌ အလုံးစုံ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးကြသည်ဟူ၍၎င်း၊
အရွယ် သုံးပါးတို့တွင် ပဌမ အရွယ်က ရုပ်တို့သည် ဒုတိယ
အရွယ်သို့ ရောက်လျှင်၊ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်
ကြသည်ဟူ၍၎င်း၊ ဒုတိယ အရွယ်က ရုပ်တို့သည် တတိယ အရွယ်
သို့ ရောက်လျှင်၊ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ကြသည်
ဟူ၍၎င်း၊ တတိယ အရွယ်က ရုပ်တို့သည် သေသော အခါ၌
ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ကြသည် ဟူ၍၎င်း၊
အသက် ဆယ်နှစ် အတွင်းက ရုပ်တို့သည် ဆယ်နှစ်ကျော်လျှင်၊
ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ကြသည် ဟူ၍၎င်း၊
အသက် နှစ်ဆယ် အတွင်းက ရုပ်တို့သည် နှစ်ဆယ်ကျော်လျှင်၊

ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ကြသည် ဟူ၍၎င်း၊
 (သမ္မသနဉာဏ် အရာ၌ ပြခဲ့သော နည်းကို မှီ၍ ချပါလေ)။
 ညဉ့်က ရုပ်သည် နေ့သို့ ရောက်လျှင်၊ ညဉ့်ကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ
 ဖောက်ပြန်သည် ဟူ၍၎င်း၊ နေ့က ရုပ်သည်လည်း ညဉ့်သို့ ရောက်
 လျှင်၊ နေ့ကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည် ဟူ၍၎င်း၊
 နံနက်က ရုပ်သည် နေ့လယ်သို့ ရောက်လျှင်၊ နံနက်ကနှင့် မတူဘဲ
 ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည် ဟူ၍၎င်း၊ နေ့လယ်က ရုပ်သည်
 ညနေသို့ ရောက်လျှင်၊ ညနေက ရုပ်သည် ညဉ့်ဦးသို့ ရောက်လျှင်၊
 ညဉ့်ဦးက ရုပ်သည် ညဉ့်လယ်သို့ ရောက်လျှင်၊ ညဉ့်လယ်က ရုပ်
 သည် မိုးလင်းယာမ်သို့ ရောက်လျှင်၊ မိုးလင်းယာမ်က ရုပ်သည်
 နံနက်ခင်းသို့ ရောက်လျှင်၊ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်
 ပြန်သည် ဟူ၍၎င်း ရှုဆင်ခြင်၏။ ဤကား အကြမ်းစား ရှု
 ဆင်ခြင်ပုံတည်း။

အနုစား ရှုပုံကား။ ။ ရှေ့သို့ သွားစဉ်က ရုပ်သည် နောက်သို့
 ဆုတ်ဆဲ ကြည့်ဆဲ စသည်၌ ရှေးကနှင့်
 မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည် ဟူ၍၎င်း၊ နောက်သို့ ဆုတ်စဉ်
 ကြည့်စဉ် ကွေးစဉ် စသည်၌ ရှိသော ရုပ်သည်လည်း ရှေ့သို့
 သွားစဉ်စသည်၌ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်
 ဟူ၍၎င်း။ ငြိမ်သက်စဉ်က ရုပ်သည် လှုပ်ရှားစဉ်၌၊ လှုပ်ရှားစဉ်က
 ရုပ်သည်လည်း ငြိမ်သက်စဉ်၌၊ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ
 ဖောက်ပြန်သည် ဟူ၍၎င်း၊ ဖောင်းရုပ်သည် ပိန်စဉ်၌၊ ပိန်ရုပ်သည်
 လည်း ဖောင်းစဉ်၌၊ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်
 ဟူ၍၎င်း၊ ခြေကို ကြွစဉ်က ရုပ်သည် လှမ်းဆဲ၌၊ လှမ်းစဉ်က ရုပ်
 သည် ချဆဲ၌၊ ချစဉ်က ရုပ်သည် နင်းဆဲ၌၊ နင်းစဉ်က ရုပ်သည်
 ဟဖန် ခြေကို ကြွဆဲ၌၊ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်
 သည် ဟူ၍၎င်း၊ အေးစဉ်က ရုပ်သည် ပူဆဲ၌၊ ပူစဉ်က ရုပ်သည်
 လည်း အေးဆဲ၌၊ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်
 ဟူ၍၎င်း၊ ဆာစဉ်က ရုပ်သည် အစာ ဝဆဲ၌၊ အစာ ဝစဉ်က ရုပ်
 သည်လည်း ဆာဆဲ၌၊ ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်

သည်ဟူ၍၎င်း၊ ဝမ်းသာစဉ်က ရုပ်သည် ဝမ်းမသာဆဲ ဝမ်းနည်းဆဲတို့၌၊ ဝမ်း မသာစဉ်က ရုပ်သည် ဝမ်းသာဆဲ ဝမ်းနည်းဆဲတို့၌၊ ဝမ်းနည်းစဉ်က ရုပ်သည် ဝမ်းမနည်းဆဲ ဝမ်းသာဆဲတို့၌၊ ရှေးက နှင့်မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည် ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရုပ် အမှုအရာ ထူးခြားတိုင်း ‘ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်’ ဟု ရှု၏။ ထို့ပြင်၊ … ရှေးရှေး စိတ်များကိုလဲ နောက်နောက် စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာတိုင်း ‘ရှေးကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်’ ဟု ရှု၏။ ဤသည်ကား ပဌမနည်းအရ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ ဖြစ်ပုံတည်း။

ဒုတိယနည်း ရှုပုံကား။ ။ ရုပ်နာမ်တို့သည် အိုမင်း ရင့်ရော်သဖြင့်လဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ကုန်၏။ သေသဖြင့်လဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ကုန်၏။ ဤအခြင်းအရာနှစ်မျိုးတို့ဖြင့် ပင်ကိုရင်းအတိုင်း မတည်ဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးကြသည်ဟု ရှု ဆင်ခြင်၏။ ဤသည်ကား အကြမ်းစား ရှု ဆင်ခြင်ပုံတည်း။

အနုစား ရှုပုံကား။ ။ ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မပြတ် မှတ်သိလျက် ရှိသော ယောဂီသည် ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ မှတ်အပ်သော ထိုရုပ်နာမ်၏ ဇရာ မည်သော အလယ်ပိုင်း၊ ဋီခဏဖြင့်၊ ဖြစ်စ ကနှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်ကို၎င်း၊ မရဏမည်သော အဆုံးပိုင်း ဘင်ခဏဖြင့်၊ ကုန်ဆုံး ပျက်စီးသွားသည်ကို၎င်း မျက်မှောက် သိမြင်၏။ ထိုကြောင့်၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ထို ရုပ်နာမ်တို့ကို “အလယ်ပိုင်း၊ အဆုံးပိုင်းတို့ဖြင့် ဖြစ်စ က အနေနှင့်မတူဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ကြသည်” ဟူ၍ မျက်မှောက်ရှုမြင်၏။ မှတ်သိရသော ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်ကို ပင်ကိုရင်းအတိုင်းမတည်ဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်ဟု ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိမြင်ပြီးသော အခါ၌ မျက်မှောက် မသိနိုင်သော အတိတ် အနာဂတ် ရုပ်နာမ်၊ တလောကလုံးရှိ ရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ “ဤနည်းတူပင် ပင်ကိုရင်းသဘောအတိုင်း မတည်ဘဲ အလယ်ပိုင်း၊ အဆုံးပိုင်း၊ တည်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၊ ရင့်ခြင်း၊ သေခြင်းတို့ဖြင့် ပြောင်းလဲ

ဖောက်ပြန်ကြသည်ချည်းသာ” ဟူ၍ အန္တယဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်လျက် ရှု၏။ ဤသည်ကား ဒုတိယနည်းအရ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ ဖြစ်ပုံတည်း။

ပင်ကိုရင်းအတိုင်း မတည်ဘဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သည်ဟု ရှုမြင်သော ဤပစ္စက္ခဉာဏ်၊ အန္တယဉာဏ် ၂-ပါးသည် ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ မည်၏။ ဤအနုပဿနာသည် ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့၌ “ပင်ကိုရင်းအတိုင်း မပြောင်းလဲဘဲ ခိုင်မြဲ တည်တံ့နေသည်” ဟု ထင်မှတ်သော ဓုဝသညာကို ကင်းပျောက်စေ၏။

ဝါဒအထူး။ ။ ပဋိသန္တိဒါမင်္ဂ အဋ္ဌကထာ၌ကား ရှေး ဝယာနုပဿနာနှင့် နောက် အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာတို့ကို ထောက်မျှော်၍၊ အန္တယဘင်္ဂဉာဏ်ကို ဝယာနုပဿနာ ဟူ၍ ၎င်း၊ ထို ဝယာနုပဿနာ၏ အစွမ်းကြောင့် အလုံးစုံသော တရားတို့ကို “ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း သဘော ရှိကြသည်” ဟူ၍ သိမြင်သောဉာဏ်ကို ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ ဟူ၍ ၎င်း ဖွင့်ဆို၏။ အောက်ပါ အတိုင်းပင်တည်း။

ဝယာနုပဿနာတိ ပစ္စုပ္ပန္နက္ခန္ဓာနံ ဘင်္ဂဒဿနာနန္တရံ တဒန္တယေနော အတီတာနာဂတက္ခန္ဓာနံ ဘင်္ဂဒဿနဉာဏံ။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာတိ တသ္မိံ ဘင်္ဂသင်္ခါတေနရောဓေ အဓိမုတ္တတ္တာ အထ သဗ္ဗေပိ အတီတာ နာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ခန္ဓာ ဝိပရိဏာမဝန္တောတိ သဗ္ဗေသံ ဝိပရိဏာမဒဿနဉာဏံ။ (ပဋိသံ ၁-၉၇)

ဝယာနုပဿနာတိ၊ ဝယာနုပဿနာဟူသည်ကား။ ပစ္စုပ္ပန္နက္ခန္ဓာနံ ဘင်္ဂဒဿနာနန္တရံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့၏ အပျက်ကိုမြင်သည်၏ အခြားမဲ့၌။ တဒန္တယေနော၊ ထိုပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့၏ အပျက်ကို မြင်သော ပစ္စက္ခဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့် သာလျှင်။ အတီတာနာဂတက္ခန္ဓာနံ ဘင်္ဂဒဿနဉာဏံ၊ အတိတ် အနာဂတ်ခန္ဓာတို့၏ အပျက်ကို ရှုသောဉာဏ်ပေတည်း။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာတိ၊ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ ဟူသည်ကား။ တသ္မိံ ဘင်္ဂသင်္ခါတ

နိရောဓေ၊ ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ထိုချုပ်ခြင်း၌။ အဓိမုတ္တတ္တာ၊
 လေးလေးစားစား ညွတ်ကိုင်း နှလုံးသွင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။
 အထ၊ ထိုအခါ၌။ သဗ္ဗေပိ၊ အလုံးစုံလဲ ဖြစ်ကုန်သော။ အတိတာ-
 နာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ခန္ဓာ၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာတို့သည်။
 ဝိပရိဏာမဝန္ဓောတိ၊ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ခြင်း ပျက်စီးခြင်း
 သဘောရှိကုန်၏ဟူ၍။ သဗ္ဗေသံ ဝိပရိဏာမဒဿနဉ္စာ၊ အလုံးစုံ
 သော တရားတို့၏ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းကို ရှုမြင်သောဉ္စာ
 ပေတည်း။ (ဤအလိုအားဖြင့် “ဝိပရိဏာမာနုပဿနာသည်
 ဘင်္ဂဉ္စာခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်ပြီးသော အခါ၌သာ ဖြစ်သည်”ဟု
 မှတ်အပ်၏။)

(၁၀) ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၁၁) အနိမိတ္တာနုပဿနာ

အနိမိတ္တာနုပဿနာ ဟူသည်မှာ၊ အနိစ္စာနုပဿနာပင် ဖြစ်ကြောင်းကို အကျဉ်းချုံးပြရာ၌ ဆိုခဲ့ပြီ။ သို့သော်လဲ၊ အမည်သဒ္ဒါ ထူးခြားသည်အားလျော်စွာ သဒ္ဒါနက် ထူးခြားပုံကို ပြဦးအံ။

နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၀၄)

သင်္ခါရနိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနံ သမူဟာဒိဃနဝသေန၊
သကိစ္စ ပရိစ္ဆေဒတာယ စ၊ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာနံ။

(မဟာဋီကာ ၂-၄၄၇)

နိမိတ္တန္တိ၊ နိမိတ်ဟူသည်ကား။ သင်္ခါရနိမိတ္တံ၊ သင်္ခါရတို့၏ ထင်ပေါ်ပုံ အခြင်းအရာတည်း။

သင်္ခါရနိမိတ္တန္တိ၊ သင်္ခါရနိမိတ် ဟူသည်ကား။ အဘာဝိတဘာဝနဿ၊ ပွားစေအပ်သော ဝိပဿနာဘာဝနာ မရှိသောသူအား။ (အနုဋီကာနှင့်အညီ ထည့်သည်၊ ဥပဋ္ဌာနံ၌ စပ်)။ သမူဟာဒိဃနဝသေန၊ သမူဟာစသော ဃနပညတ်တို့၏ အလိုအားဖြင့်။ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ၊ ကိုယ်အထည် ဖြစ်ရှိသော ဝတ္ထုတို့၏ ထင်ပေါ်ခြင်းကဲ့သို့။ ဝါ၊ ကိုယ်အထည်ဖြစ် ရှိကုန်သကဲ့သို့။ သင်္ခါရနံ ဥပဋ္ဌာနဉ္စ၊ သင်္ခါရတို့၏ ထင်ပေါ်ခြင်းသည်၎င်း။ ဘာဝိတဘာဝနဿ၊ ပွားစေအပ်သော ဝိပဿနာဘာဝနာရှိသော ယောဂီအား။ (နည်းတူပင် ထည့်သည်)။ သကိစ္စ ပရိစ္ဆေဒတာယ၊ မိမိ၏ကိစ္စဟူသော အပိုင်းအခြားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ ဝါ၊ မိမိ၏ကိစ္စ၊ မိမိ၏သဘော၊ မိမိ၏ခဏ၊ မိမိ၏အာရုံ၊ ဟူသော အပိုင်းအခြား ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ (လက္ခဏာဟာရနည်းအရ ကိစ္စဖြင့်၊ သဘော၊ ခဏ၊ အာရုံတို့ကိုလဲ ယူသည်)။ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ၊ အထည်ဖြစ် ရှိကုန်သကဲ့သို့။ သင်္ခါရနံ ဥပဋ္ဌာနဉ္စ၊ သင်္ခါရတို့၏ ထင်ပေါ်ခြင်းသည်၎င်း။ သင်္ခါရနိမိတ္တံ၊ သင်္ခါရနိမိတ်မည်၏။

ဝိပဿနာ ဘာဝနာကို မပွားစေသော သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်အား သွားခြင်း ရပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်းစသော ကိုယ်အမူအရာ ရုပ်သင်္ခါရတို့သည်၎င်း၊ မြင်ခြင်း ကြားခြင်း နံခြင်း စားခြင်း ထိခြင်း ကြံစည်ခြင်းစသော နာမ်သင်္ခါရတို့သည်၎င်း၊ ဋ္ဌါရ ၆-ပါး၌ ထင်ပေါ်လာသော အဆင်း အသံ အနံ့ အရသာ အတွေ့ သဘောတည်းဟူသော အာရုံသင်္ခါရတို့သည်၎င်း၊ အမူ အရာ သဘောတရားမျှ အနေအားဖြင့်လဲ မထင်ပေါ်ကုန်၊ အသီး အသီး တခြားစီ ကွဲလျက်လဲ မထင်ပေါ်ကုန်၊ အခိုက်အတန့်မျှသာ ရှိသည့် အနေအားဖြင့်လဲ မထင်ပေါ်ကုန်။ အမှန်အားဖြင့်သော် ကား အကောင်အထည် ပုံသဏ္ဍာန် အနေအားဖြင့်သာ ထင်ပေါ် ကုန်၏။ တခုတည်း တလုံးတခဲတည်း တကောင်တည်း အနေ အားဖြင့်သာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ အမြဲတမ်း တည်ရှိနေသကဲ့သို့ သာလျှင် ထင်ပေါ်ကုန်၏။ အမြဲတမ်း တည်ရှိနေသော အကောင် အထည် ပုံသဏ္ဍာန် ဝတ္ထု အနေအားဖြင့် စဉ်းစားဆင်ခြင်တိုင်း၊ စိတ်ထဲ၌ ထင်ပေါ်လာသော ဤ ဗုဒ္ဓိပညတ်သည်လည်း သင်္ခါရ နိမိတ်မည်၏။ နိစ္စနိမိတ်, ဓုခနိမိတ်, သဿတနိမိတ်ဟူ၍လဲ ခေါ် ဆိုအပ်၏။

သင်္ခါရတို့ကို မမြဲဟု သိမြင်သော အနိစ္စာနုပဿနာသည် နိစ္စ နိမိတ်, ဓုခနိမိတ်, သဿတနိမိတ်မည်သော ဤသင်္ခါရ ဗုဒ္ဓိပညတ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် အနိမိတ္တ မည်၏။ မမြဲဟု ရှုမြင် တတ်သောကြောင့် အနုပဿနာ မည်၏။ ထို့ကြောင့် အမည်နှစ်ခု ပေါင်းစပ်၍ အနိမိတ္တာနုပဿနာ ဟု ခေါ်သည်။ သင်္ခါရ ဗုဒ္ဓိပညတ် ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ရှုမြင်မှုဟု ဆိုလို၏။

သင်္ခါရနိမိတ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ပုံကား...ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ် တို့ကို မပြတ် ရှုမှတ်လျက်ရှိသော ယောဂီအား ဋ္ဌါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်ပေါ်, ထင်ပေါ်သော ထိုသင်္ခါရတို့သည် အကောင်အထည် ပုံသဏ္ဍာန်အနေအားဖြင့်လဲ မထင်ပေါ်ကုန်ပြီ၊ တခုတည်း တလုံး တခဲတည်း တကောင်တည်းအနေအားဖြင့်လဲ မထင်ပေါ်ကုန်ပြီ၊ အမြဲတမ်း တည်ရှိနေသကဲ့သို့လဲ မထင်ပေါ်ကုန်ပြီ၊ အတန်ကြာ

အောင် တည်တံ့နေသကဲ့သို့လဲ မထင်ပေါ်ကုန်ပြီ၊ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား အမှုအရာသဘောတရားမျှ အနေအားဖြင့်သာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ အသီးအသီး တခြားစီ ကွဲလျက်သာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ အခိုက်အတန့် တခဏမျှရှိသည့် အနေအားဖြင့်သာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ပေါ်လာကြပြီးလျှင်၊ တခဏချင်း တခဏချင်း ကုန်ဆုံးသွားသည့် အနေအားဖြင့်သာ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဤသို့ ထင်ပေါ်သောကြောင့် ဘင်္ဂဗြဟ္မာနှင့်ပြည့်စုံသော ယောဂီသည် ထိုသင်္ခါရတို့ကို “ရူမှတ်မှုဗြဟ္မာနှင့် ထင်ပေါ်လာကြသည့်အတိုင်းပင်” ကုန်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ ဆုံးသွားသည်ဟူ၍၎င်း၊ ပျက်သွားသည်ဟူ၍၎င်း၊ ကွယ်ပျောက်သွားသည်ဟူ၍၎င်း၊ မမြဲဟူ၍၎င်း ရှုမြင်၏။ ဤသို့ ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ရှုမြင်အပ်ပြီးသော ထိုသင်္ခါရတို့သည် မြဲသောအကောင်အထည် ဝတ္ထုကဲ့သို့ မထင်ပေါ်နိုင်ကုန်ပြီ။ ထိုသင်္ခါရတို့၌ ‘မြဲသော အကောင်အထည် ဝတ္ထု’ဟု စွဲလမ်းမှု ကိလေသာတို့လဲ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ကုန်ပြီ။ ဤသို့ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်လျက်၊ သင်္ခါရ ဘနနိမိတ်ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သောကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါစကားတစ်စကို မိန့်ဆိုလေပြီ။

ယသ္မာ ပနေသ အနိစ္စာနုပဿနာယ သင်္ခါရာနံ ဘန-
 ဝိနိဗ္ဗောဂံ ကတ္တာ နိစ္စနိမိတ္တ ဓုဝနိမိတ္တ သဿတနိမိတ္တာနိ
 ပဇဟန္တော အာဂတော၊ တသ္မာ အနိမိတ္တော။
 (၂-၃၀၇)

သေ၊ ဤမဂ်သည်။ ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ အနိစ္စာနုပဿ-
 နာယ၊ အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့်။ သင်္ခါရာနံ ဘနဝိနိဗ္ဗောဂံ ကတ္တာ၊
 သင်္ခါရတို့၏ တလုံးတခဲတည်းအနေအားဖြင့် ထင်ပေါ်သော ဘန
 ပညတ် ကွဲပျက်ခြင်းကို ပြုပြီး၍။ နိစ္စနိမိတ္တ ဓုဝနိမိတ္တ သဿတ-
 နိမိတ္တာနိ ပဇဟန္တော၊ နိစ္စနိမိတ်၊ ဓုဝနိမိတ်၊ သဿတနိမိတ်တို့ကို
 ပယ်ဖျောက်လျက်။ (ဤတိုင်ရုံ သိစေလိုရင်းတည်း။) အာဂတော၊ လာ
 ခဲ့၏။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ အနိမိတ္တော၊ အနိမိတ္တမည်၏။

ဝိပဿနာယောဂီတို့အား ထင်သော သင်္ခါရနိမိတ်ကား……
 မပြတ် ရှုမှတ်လျက်ရှိသော ယောဂီအား မှတ်တိုင်းသော သင်္ခါရတို့

သည် သူတို့၏ ကိစ္စဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဤမျှသာ မကသေး၊ သူတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာဟူသော သဘောဖြင့်လဲ ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ သူတို့၏ ဖြစ်ပျက်ခိုက်ခဏာဖြင့်လဲ ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ နာမ်သင်္ခါရတို့ဖြစ်လျှင် သူတို့၏ အာရုံဖြင့်လဲ ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ထင်ပေါ်ပုံ အကျယ်ကို “အနိစ္စာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာအရာတို့၌ ဃနလေးမျိုး ကွဲပျက်လျက် ထင်ပုံကို ပြန်လည်ကြည့်ရှု၍” သိပါလေ။ ဤသို့ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း သူတို့၏ ကိစ္စ၊ သဘော၊ ခဏ၊ အာရုံတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်ကုန်လျက် သင်္ခါရတို့၏ ထင်ပေါ်ခြင်းသည်လည်း သင်္ခါရနိမိတ်ပင် မည်၏။ ဝိပဿနာသည် သူတို့၏ ကိစ္စ၊ သဘော၊ ခဏ၊ အာရုံတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်လျက် ထင်ပေါ်သော ဤသင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံပြုလျက်၊ သိမြင်လျက်သာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာသည် သူတို့၏ ကိစ္စ၊ သဘော၊ ခဏ၊ အာရုံတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်လျက် ထင်ပေါ်သော ဤသင်္ခါရနိမိတ်နှင့်ကား ဆန့်ကျင်လဲ မဆန့်ကျင်။ ကင်းလဲ မကင်းနိုင်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ရှေး၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိစ္စ ဓူဝ သဿတအနေအားဖြင့် ထင်ပေါ်သော သင်္ခါရ ဃနနိမိတ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့်သာ လျှင်၎င်း၊ ထို သင်္ခါရ ဃနနိမိတ် အာရုံမှ ကင်းသောကြောင့်သာ လျှင်၎င်း အနိမိတ္တာနုပဿနာ မည်သည်ဟု မှတ်အပ်၏။

ဤ အနိမိတ္တာနုပဿနာ မည်သော အနိစ္စာနုပဿနာနှင့် ပြည့်စုံသောယောဂီအား ရှုမှတ်အပ်သော သင်္ခါရတို့သည် ကုန်ဆုံးသွားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သာလျှင် ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ခိုင်မြဲတည်တံ့နေသော အကောင်အထည် ခြိမ်ကဲ့သို့ ရှေးက ထင်ပေါ်ခဲ့သော သင်္ခါရ နိမိတ်ကို ထိုယောဂီသည် ယခု မှန်ကန်စွာ သိရလေ၏။ အဘယ်သို့နည်းဟူမူ...မသိ မလိမ္မာသော သူသည် အနှစ် ရှိလိမ့်မည် ဟု ထင်မှတ်လျက် လက်ပံတုံးကို အစိပ်စိပ် အမွှာမွှာ ခွဲခြမ်း၍ ကြည့်လျှင် အကာမျှကိုသာ တွေ့ရသောကြောင့် လက်ပံ အကြောင်းကို ကောင်းကောင်း နားလည်

သကဲ့သို့၊ ထိုအတူ၊ ယောဂီသည်လည်း သင်္ခါရတို့ကို ခိုင်မြဲသော အကောင် အထည်ဟု ရှေးကာလက ထင်မှတ်ခဲ့၏။ အနိစ္စာနုပဿနာ ဖြစ်ပေါ်သောအခါ၌ လျှပ်တပြက်ခန့်မျှပင် မတည်တံ့ဘဲ အပိုင်းအပိုင်း ပြတ်လျက် ပြတ်လျက် ကုန်ဆုံးသွားသော သင်္ခါရတို့ကိုသာ တွေ့ရသောကြောင့် မြဲသော အကောင် အထည်ဖြစ် မရှိပါတကား၊ ခဏမစဲ ကုန်ဆုံး ပျက်စီးတတ်သော အမူအရာ သဘောမျှသာ ရှိပါတကားဟူ၍ သင်္ခါရနိမိတ် အကြောင်းကို ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ သိရလေ၏။ ဤသို့ မှန်ကန်စွာ သိသော ကြောင့် မြဲသော အကောင် အထည် ဝတ္ထု အနေအားဖြင့် ထင်ပေါ်သော သင်္ခါရ ဃနနိမိတ်ကို၎င်း၊ မြဲသော အကောင် အထည် ဝတ္ထုဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းမှု ကိလေသာ၊ ကံ စသည်ကို၎င်း ကင်းပျောက်စေ၏။

အနိစ္စတော မနသိကရောတော ခယတော သင်္ခါရာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ။ အနိစ္စတော မနသိကရောန္တော နိမိတ္တံ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ ပဿတိ။

(ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိ ၂၅၃၊ ၂၅၈)

အနိစ္စတော၊ မမြဲဟု။ မနသိကရောတော၊ နှလုံးသွင်းသော ယောဂီအား။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတို့သည်။ ခယတော၊ ကုန်ဆုံးသွားသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ထင်ပေါ်ကုန်၏။

အနိစ္စတော၊ မမြဲဟု။ မနသိကရောန္တော၊ နှလုံးသွင်းသော ယောဂီသည်။ နိမိတ္တံ၊ မြဲသော အကောင်အထည် ဖြစ် ရှိသကဲ့သို့ ထင်သော သင်္ခါရ ဃနနိမိတ်ကို။ ယထာဘူတံ၊ ဟုတ်မှန်သည့် အတိုင်း။ ပဇာနာတိ၊ သိ၏။ ပဿတိ၊ မြင်၏။

(၁၁) အနိမိတ္တာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၁၂) အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ

သွားမှု ရပ်မှု ထိုင်မှု ကွေးမှု ဆန့်မှု မြင်မှု ကြားမှု ထိမှု ကြံစည်မှု စသော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို ချမ်းသာတွေ့ အကောင်းတွေ့ သာယာဘွယ်တွေ့ ဟု ထင်မှတ်လျက် တောင့်တ သာယာတတ်သော တဏှာသည် ပဏိဓိ လဲ မည်၏၊ ပဏိဟိတ လဲ မည်၏။ ထို သင်္ခါရတို့ကို ဖြစ်မှု ပျက်မှုက ခဏမစဲ မပြတ် နှိပ်စက်အပ်သည်ကို တွေ့ရ၍ “ဆင်းရဲတွေ့ချည်းဘဲ၊ မကောင်းတာတွေ့ချည်းဘဲ၊ သာယာဘွယ် မဟုတ်တာတွေ့ချည်းဘဲ” ဟူ၍ သိမြင်လျက် ဖြစ်သော ဒုက္ခာနုပဿနာသည် ပဏိဟိတ မည်သော တောင့်တ သာယာမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ မည်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် “ဤအနုပဿနာကို ပွားစေသောသူသည် ပဏိဓိ = တောင့်တ သာယာမှုကို ပယ်သည်၊ ကင်းပျောက်စေသည်” ဟူ၍ ဆိုပေသည်။

(၁၂) အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၁၃) သုညတာနုပဿနာ

အနတ္တာနုပဿနာနှင့် မပြည့်စုံသောသူသည် ထိုင်ခြင်း ထခြင်း စသည်ကို၎င်း၊ ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း စသည်ကို၎င်း၊ မြင်ခြင်း ကြားခြင်း စသည်ကို၎င်း၊ အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင် ပြီးစေနိုင်သော ငါကောင် သတ္တဝါကောင် ရှိသည်ဟု ထင်နေ၏။ ဘင်္ဂဗြဟ္မာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဘုရားလေးပါး ကွဲပျက်၍ အနတ္တာနုပဿနာ ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်သော သူသည်ကား မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း သူ့သဘော အလျောက် လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်သွားသော အမူအရာမျှကိုသာ တွေ့ရ၏။ “အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်၊ ပြီးစေနိုင်သော ငါကောင် သတ္တဝါကောင်” ဟူ၍ ခေါ်ဆိုထိုက်သော အရာကိုကား မတွေ့ရချေ။ ဆိုင်ရာ အကြောင်းများ ညီညွတ်လျှင် မဖြစ်စေလိုသော အမူအရာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကိုလဲ တွေ့ရ၏။ မပျက်စေလိုသော အမူအရာ ပျောက်ပျက် သွားသည်ကိုလဲ တွေ့ရ၏။ အစိုးပိုင်သော ငါကောင် သတ္တဝါကောင်ကိုကား မတွေ့ရချေ။ ထို့ကြောင့် “မှတ်သိရသော အာရုံများလဲ သဘောတရားမျှသာ၊ မှတ်သိမှုများလဲ သဘော တရားမျှသာ၊ လျင်မြန်စွာ ပျက် ပျက်သွားသော ဤသဘောတရား မျှသာ ရှိသည်။ ထိုင်ခြင်း ထခြင်း ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း မြင်ခြင်း ကြားခြင်း စသည်ကို ပြုတတ်၊ ပြီးစေတတ်သော ငါကောင် သတ္တဝါကောင်ဟူ၍ မရှိပြီ။ ရှုမှတ် နှလုံးသွင်းတတ်သော ငါကောင် သတ္တဝါကောင်ဟူ၍ မရှိပြီ။ ငါကောင် သတ္တဝါကောင်မှ ကင်းဆိတ်လျက် တပျက်ထဲ ပျက်နေသော သဘောတရားမျှသာ ရှိသည်” ဟူ၍ သိမြင်သဘောကျ၏။ ဤသို့ သိမြင် သဘောကျသော အနတ္တာနုပဿနာသည် ပင်လျှင် အတ္တကောင်မှ ကင်းဆိတ်သည် ဟု ရှုမြင်မှု ဖြစ်သောကြောင့် သုညတာနုပဿနာမည်၏။ ထို့ကြောင့် ပင် ဤအနုပဿနာသည် “အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်၊ ပြီးစေနိုင်သော ငါကောင် သတ္တဝါကောင် ရှိသည်” ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းသော ကိလေသာ စသည်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ပေသည်။

(၁၃) သုညတာနုပဿနာ ပြီး၏။

(၁၄) အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ

အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာတိ “အာရမ္မဏန္တ ပဋိသင်္ခါ၊ ဘင်္ဂန္တ အနုပဿတိ၊ သုညတော စ ဥပဋ္ဌာနံ၊ အဓိပညာ ဝိပဿနာ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တာ၊ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ ဇာနိတွာ တဿ စ အာရမ္မဏဿ၊ တဒါရမ္မဏဿ စ စိတ္တဿ၊ ဘင်္ဂံ ဒိသွာ “သင်္ခါရာဝ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ သင်္ခါရာနံ မရဏံ၊ န အညော ကောစိ အတ္တိ”တိ ဘင်္ဂဝသေန သုညတံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ၊ သာ အဓိပညာ စ ဓမ္မေသု စ ဝိပဿနာတိ ကတွာ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာတိ ဝုစ္စတိ။ တာယ နိစ္စ- သာရာဘာဝဿ စ အတ္တသာရာဘာဝဿ စ သုဠု ဒိဋ္ဌတ္တာ သာရာဒါနာဘိနိဝေသဿ ပဟာနံ ဟောတိ။
(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၇)

အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာတိ၊ ဟူသည်ကား။ အာရမ္မဏန္တ၊ တပါး ပါးသော အာရုံကိုလဲ။ ပဋိသင်္ခါ၊ ပျက်သည်ဟု သိပြီး၍။ ဘင်္ဂန္တ၊ ထိုသိသော ဝိပဿနာ၏ အပျက်ကိုလဲ။ အနုပဿတိ၊ တဆင့် ရှုမြင်၏။ သုညတော စ၊ အတ္တကောင် သတ္တဝါကောင်မှ ကင်း ဆိတ်သည် ဟူ၍လဲ။ ဥပဋ္ဌာနံ၊ ဉာဏ်၌ ထင်ပေါ်၏။ ဧသော၊ ဤ သို့သော ဉာဏ် ပညာသည်။ အဓိပညာ ဝိပဿနာ၊ လွန်ကဲ မြင့် မြတ်သော ဝိပဿနာ ပညာမည်၏။ ဣတိ ဧဝံ ဝုတ္တာ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ မဂ် ဘင်္ဂဉာဏ် အရာ၌ ဤသို့ဟောအပ်သော။ (ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ ၌ စပ်) ရူပါဒိအာရမ္မဏံ ဇာနိတွာ၊ ရုပ်အစရှိသော တပါးပါး သော အာရုံကို သိပြီး၍။ တဿ အာရမ္မဏဿ ဘင်္ဂန္တ၊ ထိုအာရုံ ၏ အပျက်ကို၎င်း။ တဒါရမ္မဏဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂန္တ၊ ထိုအပျက်ကို သိသော ဝိပဿနာစိတ်၏ အပျက်ကို၎င်း။ ဒိသွာ၊ နှစ်ဆင့် နှစ်ဆင့် မြင်ပြီး၍။ သင်္ခါရာဝ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ သင်္ခါရတို့ သာလျှင် ပျက်ကုန်၏။ သင်္ခါရာနံ ဧဝ မရဏံ၊ သင်္ခါရတို့၏သာလျှင် သေခြင်း ပျက်ခြင်း တည်း။ အညော၊ သင်္ခါရတို့မှ တခြားတပါးသော။ ကောစိ၊ သေတတ် ပျက်တတ်သော သူ တစုံတယောက်သည်။ န အတ္တိတိ၊

မရှိတော့ဘူး ဟူ၍။ ဘင်္ဂဝသေန၊ အပျက်ကို သိမှု၏ အစွမ်းဖြင့်။ သုညတံ၊ မြဲသောအနှစ်၊ အတ္တကောင် အနှစ်မှ ကင်းဆိတ်သည်ကို။ ဂဟေတွာ၊ ယူလျက်၊ သိမြင် သဘောကျလျက်။ ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်ပေါ်သော။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာတည်း။

ဘင်္ဂညဏ် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သောအခါဒွါရ ၆-ပါး၌ထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်အာရုံ တခုခုကို မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင်၊ ပျက်သွားသည်ဟု သိ၏။ ထိုမှတ်သိမှုကိုလဲ ပျက်သွားသည်ဟု တဖန် သိပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် အာရုံနှင့်မှတ်သိမှုတို့ ရှေးနောက် ဆင့်လျက် လျင်မြန်စွာ ခဏမစဲ ကုန်ပျက်နေသည်ကို ရှုမြင်သောယောဂီသည် “မှတ်သိရတဲ့ အာရုံကလဲ သင်္ခါရတရားဘဲ၊ မှတ်သိမှုကလဲ သင်္ခါရတရားဘဲ၊ ရှေးနောက်ဆင့်လျက် တပျက်ထဲ ပျက်နေတာတွေ အားလုံးဟာ သင်္ခါရတရားတွေချည်းဘဲ၊ သေခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသည်မှာ ဤသင်္ခါရတရားတို့၏ သေခြင်း ပျက်ခြင်းဘဲ၊ ဤသင်္ခါရတို့မှ တခြား တပါးဖြစ်သော အတ္တကောင် ငါကောင် သတ္တဝါကောင်ကား မရှိတော့ပြီ” ဟူ၍ မြဲသည်၏အဖြစ်၊ ငါကောင် သတ္တဝါကောင် အဖြစ်တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်ကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိ၏။ ထိုအသိဉာဏ်သည် အဓိပညာဓမ္မ ဝိပဿနာ မည်၏။

သာ၊ မြဲသော အနှစ်၊ အတ္တကောင် အနှစ်မှ ကင်းဆိတ်သည်ဟု သိမြင်သဘောကျသော ထိုဝိပဿနာသည်။ အဓိပညာ စ၊ လွန်ကဲသော ပညာလဲ ဟုတ်၏။ ဓမ္မေသု၊ သဘောတရားတို့၌။ ဝိပဿနာ စ၊ ရှုသောဉာဏ်လဲ ဟုတ်၏။ ဣတိ ကတွာ၊ ဤသို့ နှလုံးသွင်းခြင်းကို ပြု၍။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာတိ၊ အဓိပညာဓမ္မ ဝိပဿနာ ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ တာယ၊ ထိုအဓိပညာဓမ္မ ဝိပဿနာဖြင့်။ နိစ္စသာရာဘာဝဿ စ၊ မြဲသော အနှစ်မရှိခြင်းကို ၎င်း။ အတ္တသာရာဘာဝဿ စ၊ အတ္တကောင် အနှစ်မရှိခြင်းကို ၎င်း။ သုဠု ဒိဋ္ဌတ္တာ၊ ကောင်းစွာ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သာရာဒါနာဘိနိဝေသဿ၊ မြဲသည့်အနှစ်၊ အစိုးပိုင်သည့် အတ္တကောင်အနှစ်၊ ရှိသည်ဟု ယူလျက် စွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဟာနံ၊ ပယ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဤ ဝိပဿနာဖြင့် မြဲသောအနှစ် ကင်းသည်ကို၎င်း၊ အစိုးပိုင်
 သော ငါကောင်ဟု ခေါ်ဆိုထိုက်သည့် အတ္တအနှစ် ကင်းသည်
 ကို၎င်း သိရသောကြောင့်၊ ‘သင်္ခါရတို့၌ မြဲသောအနှစ်၊ ငါကောင်
 အနှစ် ရှိသည်’ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာတို့ကို ကင်းပျောက်
 စေ၏။

(၁၄) အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ ပြီး၏။

(၁၅) ယထာဘူတဉာဏဒဿန

ယထာဘူတဉာဏဒဿနန္တိ သပ္ပစ္စယနာမရူပပရိဂ္ဂဟော၊ တေန အဟောသိံ န ခေါ အဟံ အတိတမဒ္ဓါနန္တိ အာဒိဝသေန စေဝ၊ ဣဿရတော လောကော သမ္ဘောတိတိ အာဒိဝသေန စ၊ ပဝတ္တသမ္မောဟာဘိနိဝေသဿ ပဟာနံ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၇)

ယထာဘူတဉာဏဒဿနန္တိ၊ အမှန်အတိုင်းသိမြင်ခြင်းဟူသည် ကား။ သပ္ပစ္စယနာမရူပပရိဂ္ဂဟော၊ အကြောင်းနှင့် တကွသော နာမ်ရုပ်ကို သိမ်းဆည်း ရှုမှတ်ခြင်းပင်တည်း။ တေန၊ ထိုယထာဘူတဉာဏဒဿနဖြင့်။ အဟောသိံ န ခေါ အဟံ အတိတမဒ္ဓါနန္တိ အာဒိဝသေန စေဝ၊ ငါကောင်သည် ရှေးဘဝ ကာလကပင် ရှိခဲ့လေသလော စသည်ဖြင့် ဖြစ်သော ယုံမှားမှု၏ အလိုအားဖြင့် ၎င်း။ ဣဿရတော လောကော သမ္ဘောတိတိ အာဒိဝသေန စ၊ ထာဝရဘုရားသခင်ကြောင့် သတ္တဝါများ ဖြစ်ရသည် ဤသို့ စသည်ဖြင့်ဖြစ်သော ယုံကြည် ဆုံးဖြတ်မှားမှု မိစ္ဆာဉာဏ်၏ အလိုအားဖြင့်၎င်း။ ပဝတ္တသမ္မောဟာဘိနိဝေသဿ၊ ဖြစ်သော ယုံမှား၊ သိမှားလျက် နှလုံးသွင်းခြင်းကို။ ပဟာနံ၊ ပယ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

အကြောင်းနာမ်ရုပ်နှင့်တကွ အကျိုးနာမ်ရုပ်တို့ကို ရှုမှတ်သိမ်းဆည်းသော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည်ပင် ယထာဘူတ ဉာဏဒဿနမည်၏။ ဤဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီသည် ယခု မျက်မှောက်၌ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်ပေါ်သော နာမ်ရုပ်မျှကိုသာ တွေ့ရသောကြောင့် “ယခု ဘဝ ရုပ်နာမ် အပေါင်းသည် ရှေးဘဝက ပြီးခဲ့သော ‘အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် ကံ’ ဟူသော အကြောင်းရှိခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သည်။ ထို ရှေးဘဝမှာလဲ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် ကံတို့၏ မှီရာ ရုပ်နာမ်ရှိခဲ့သည်။ ယခု ဘဝ၌ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် ကံတို့ကြောင့် နောင်

ကာလ၌ ဘဝအသစ် ရုပ်နာမ်မျှသာ ဖြစ်ပေါ်ဦးမည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကာလသုံးပါး၌ အကြောင်းနာမ်ရုပ်မျှ၊ အကျိုးနာမ်ရုပ် မျှသာရှိသည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ‘ရှေးကပင် ငါကောင် ရှိခဲ့လေသလား’ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယုံမှားမှုလဲ မဖြစ်နိုင်။ “သတ္တဝါ တွေကို ဘုရားသခင်က ဖန်ဆင်းသည်၊ မြဟွာ နတ် သိကြားတို့က ဖန်ဆင်းသည်၊ အခါကာလအားလျော်စွာ သတ္တဝါတို့ ဖြစ်ပေါ် ကြသည်၊ အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုလိုပင် ဖြစ်ပေါ်ကြသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယုံကြည်မှားမှု၊ ဆုံးဖြတ်မှားမှုလဲ မဖြစ်နိုင်ပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ ‘ယုံမှားမှု၊ သိမှားမှုကို ပယ်သည်’ဟု ဆိုပေသည်။

သံသယမိစ္ဆာဉာဏာနံ ဝသေန သမ္ဗုဒ္ဓိနံ သမ္မော-
ဟော။ (မဟာဋီကာ ၂-၅၁၀)

သံသယ မိစ္ဆာဉာဏာနံ၊ ယုံမှားမှု သိမှားမှု ဆုံးဖြတ်မှားမှု တို့၏။ ဝသေန၊ အလိုအားဖြင့်။ သမ္ဗုဒ္ဓိနံ၊ ပြင်းစွာတွေဝေခြင်း သည်။ သမ္မောဟော၊ သမ္မောဟ မည်၏။

(၁၅) ယထာဘူတဉာဏ် ပြီး၏။

(၁၆) အာဒီနဝါနုပဿနာ

အာဒီနဝါနုပဿနာတိ ဘယတုပဋ္ဌာနဝသေန ဥပ္ပန္နံ သဗ္ဗဘဝါဒီသု အာဒီနဝဒဿနဉာဏံ။ တေန ကိဉ္စိ အလ္လီယိတဗ္ဗံ န ဒိဿတီတိ အာလယာဘိနိဝေသဿ ပဟာနံ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၇)

အာဒီနဝါနုပဿနာတိ၊ အာဒီနဝါနုပဿနာ ဟူသည်ကား။ ဘယတုပဋ္ဌာနဝသေန၊ ကြောက်ဖွယ် ဘေးဟု ထင်သော ဘယဉာဏ်၏ အစွမ်းကြောင့်။ ဥပ္ပန္နံ၊ ဖြစ်သော။ သဗ္ဗဘဝါဒီသု အာဒီနဝဒဿနဉာဏံ၊ အလုံးစုံသော ဘဝစသည်တို့၌ အပြစ်မြင်သော ဉာဏ်ပေတည်း။ တေန၊ ထိုအပြစ်မြင်သော အာဒီနဝဉာဏ်ဖြင့်။ ကိဉ္စိ အလ္လီယိတဗ္ဗံ န ဒိဿတီတိ၊ မှီခို အားကိုးစရာ တစ်စုံတစ်ခုကိုမျှ မတွေ့ရသောကြောင့်။ အာလယာဘိနိဝေသဿ ပဟာနံ၊ ဘဝ သင်္ခါရတို့၌ မှီခို အားကိုးစရာရှိသည် ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းမှုကို ပယ်စွန့်ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

အခဏ်း (၆) ၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဘယဉာဏ် ထက်သန်သော အခါ၌ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို အပြစ်မြင်လျက်ဖြစ်သော အာဒီနဝဉာဏ်သည် အာဒီနဝါနုပဿနာ မည်၏။ ဤဉာဏ်ဖြစ်လျှင် မှတ်သိရသော အာရုံသင်္ခါရ၊ မှတ်သိမှု ဝိပဿနာ သင်္ခါရ၊ ဆင်ခြင်မိသော အာရုံ သင်္ခါရ၊ ဆင်ခြင်မှု သင်္ခါရဟူသော ဤ သင်္ခါရတို့တွင် မည်သည့် သင်္ခါရ တစ်ခုတစ်ခုကိုမျှ အားကိုးရာဟူ၍ မထင်မြင်ပြီ။ “ဘဝတိုင်း ဘဝတိုင်း လူချည်း ဖြစ်နေရလျှင်၊ ကောင်းမှားဘဲ၊ သူဌေးချည်း ဖြစ်နေရလျှင်၊ ကောင်းမှားဘဲ၊ မင်းချည်း ဖြစ်နေရလျှင်၊ ကောင်းမှားဘဲ၊ နတ်ချည်းဖြစ်နေရလျှင်၊ ကောင်းမှားဘဲ၊ မြဟွာချည်း ဖြစ်နေရလျှင်၊ ကောင်းမှားဘဲ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အာဒီနဝဉာဏ် မဖြစ်မီက အားကိုး အားထားပြုစရာ တစ်ခုတစ်ခုသော ဘဝသင်္ခါရ ရှိသည်ဟု ထင်မြင်ခဲ့၏။ ယခုမူကား ထိုသို့သော အားကိုးရာကို မတွေ့ရပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ ကာမ ရူပ အရူပ ဘဝ တို့နှင့် ဆိုင်

သော သင်္ခါရတို့၌ မှီခို အားကိုးရာ ဟု ထင်မြင် စွဲလမ်းမှု ကိလေ သာကို ဤဉာဏ်က ပယ်ဖျောက်၏။ ဤအရာ၌ အာလယာဘိနိဝေသ ဟူသည်မှာ တရားကိုယ် အားဖြင့် ဘဝ၌ ကပ်ငြိ တွယ်တာမှု ဘဝတဏှာ ပင်တည်း။

သင်္ခါရေသု လေဏ တာဏ ဘာဝဂ္ဂဟဏံ အာလယာ-
ဘိနိဝေသော၊ အတ္ထတော ဘဝနိကန္တိ။

(မဟာဋီကာ ၂-၅၁၀)

သင်္ခါရေသု၊ သင်္ခါရတို့၌။ လေဏ တာဏ ဘာဝဂ္ဂဟဏံ၊ ဆင်းရဲမှ လုံခြုံအောင် ပုန်းအောင်း မှီခိုရာ၏အဖြစ်၊ စောင့်ရှောက်ကာကွယ် တတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူခြင်း ထင်မှတ် စွဲလမ်း ခြင်းသည်။ အာလယာဘိနိဝေသော၊ အာလယာဘိနိဝေသ မည်၏။ အတ္ထ-
တော၊ တရားကိုယ်အားဖြင့်။ ဘဝနိကန္တိ၊ ဘဝ၌ ခင်မင်တွယ်တာ သာယာ ကပ်ငြိသော တဏှာပေတည်း။

အာဒိနဝဉာဏ်နှင့် မပြည့်စုံသေးသော သူသည် ဘယ်လိုပင် ဆင်းရဲသော်လဲ ဘဝ သင်္ခါရ အလုံးစုံကိုကား မစွန့်လွှတ်နိုင်။ ဘဝ ထဲမှာပင် တနည်းနည်းဖြင့် ချမ်းသာနိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်လျက် လက်ရှိ ဆင်းရဲဒုက္ခမှ လွတ်ကင်းရုံမျှကိုသာ လိုလားတောင့်တ၏။ ပုံကား....မကျန်းမမာ နာဖျားနေလျှင် ကျန်းမာရုံမျှကိုသာ တောင့် တ၏။ မရှိဆင်းရဲလျှင် ပစ္စည်း ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝရုံမျှကိုသာ တောင့်တ၏။ မျက်မှောက် တဘဝလုံး၌ မြော်လင့်ဘွယ် မရှိလျှင် နောင်ဘဝ၌ ကောင်းစားခြင်းကို တောင့်တ၏။ လူ့ဘဝ၌ ဆင်း ရဲသည်ဟုထင်လျှင် နတ်ဘဝ မြဟွာဘဝကို တောင့်တ၏။ ရုပ် နာမ် သင်္ခါရ ဘဝ အလုံးစုံ ကင်းငြိမ်းခြင်းကိုကား အလိုမရှိ။ ဤသို့ ဘဝသင်္ခါရတို့ထဲမှ မခွါရက်နိုင်အောင် ခင်မင် သာယာ တွယ်တာ ကပ်ငြိလျက်ရှိသော တဏှာသည် အာလယာဘိနိဝေသ မည်၏။ ၎င်းကို ဤအနုပဿနာက ကင်းပျောက်စေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြလေ သည်။

(၁၆) အာဒိနဝါနုပဿနာ ပြီး၏။

(၁၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာတိ မုဇ္ဇနဿ ဥပါယကရဏံ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ၊ တေန အပ္ပဋိသင်္ခါယ ပဟာနံ ဟောတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၇)

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာတိ၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဟူသည်ကား။ မုဇ္ဇနဿ၊ သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၏။ ဥပါယကရဏံ၊ အကြောင်းကို ပြုတတ်သော။ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ၊ တဖန်ရှုသော ဉာဏ်ပေတည်း။ တေန၊ ထိုတဖန် ရှုသောဉာဏ်ဖြင့်။ အပ္ပဋိသင်္ခါယ ပဟာနံ၊ တဖန် မရှုသော မောဟကို ပယ်ခြင်းသည်။ ဝါ၊ တဖန် ရှုမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မောဟကို ပယ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

သင်္ခါရာနံ မုဇ္ဇနဿ ဥပါယဘူတံ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ တာယ အနိစ္စာဒိသု အပ္ပဋိသင်္ခါနံ၊ တတ္ထ ပဋိသင်္ခါနဿ ပဋိပက္ခဘူတံ၊ အဝိဇ္ဇံ ပဇဟတိ။

(မဟာဋီကာ ၂-၄၁၀)

သင်္ခါရာနံ မုဇ္ဇနဿ၊ သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၏။ ဥပါယဘူတံ၊ အကြောင်းမှန် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ၊ တဖန်ရှုသော ဉာဏ်သည်။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ မည်၏။ တာယ၊ ထိုပဋိသင်္ခါနုပဿနာဖြင့်။ အနိစ္စာဒိသု အပ္ပဋိသင်္ခါနံ၊ အနိစ္စသည်တို့၌ တဖန် မရှုမှု ဟူသော။ တတ္ထ ပဋိသင်္ခါနဿ ပဋိပက္ခဘူတံ၊ ထိုအနိစ္စသည်တို့၌ တဖန်ရှုမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ (အပ္ပဋိသင်္ခါတတ္ထာ ပဋိသင်္ခါနဿ ပဋိပက္ခဘူတံ-ဟူ၍လဲ ပါဠိရှိ၏။ တဖန် မရှုခြင်းကြောင့် တဖန် ရှုမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော-ဟု အနက်ပြန်လေ။) အဝိဇ္ဇံ၊ မသိမှု အဝိဇ္ဇာကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။

သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်နိုင်ရန်၊ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်ရန် မုဇ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီ၏ တဖန်ရှုမှု ပဋိသင်္ခါဉာဏ်သည် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ မည်၏။ ဤအရာ၌ သင်္ခါရတို့ကို

စွန့်လွှတ် ဟူသော စကားနှင့် သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက် ဟူသော စကားနှစ်ခုတို့ကို အနက်သဘောအားဖြင့် အတူတူပင်ဟူ၍ မှတ် ရာ၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာတွင် မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်အရာ၌ စွန့်လွှတ်နှင့် လွတ်မြောက်ဟူသော ဤစကားနှစ်ခုတို့ကို အတူပြု၍ မိန့်ဆိုလေသည်။

သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်နိုင်ကြောင်း ဖြစ်ပုံကား...ဖြစ်တိုင်း ဖြစ် တိုင်းသော သင်္ခါရတို့ကို ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ဟု ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ပြည့်စုံစွာ မသိသေးလျှင် ထိုသင်္ခါရတို့၌ တပ်မက်သာယာမှုသော် လဲ ဖြစ်တတ်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ၏ မခံသာခြင်း၊ သုခဝေဒနာ၏ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း၊ ခပ်သိမ်းသော သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ပျက်ခြင်း တို့ကို တွေ့ရ၍ စိတ်ပျက်မှု ကြောက်ရွံ့မှု စက်ဆုပ်မှုတို့သော်လဲ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ခဲ့လျှင် ထိုသင်္ခါရတို့နှင့် ဆက်စပ် ဖွဲ့တွယ် လျက်ပင် ရှိသောကြောင့် သင်္ခါရတို့ကို မစွန့်လွှတ်နိုင်သေး၊ သင်္ခါရ တို့မှ မလွတ်မြောက်သေး။ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်းသော သင်္ခါရတို့ကို ရှုမှတ်လျက် ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ဟု ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ပြည့်စုံစွာ သိသောသူသည်ကား တစုံတခုသော သင်္ခါရကိုမျှ သာယာဘွယ် နှစ်သက်ဖွယ်ဟူ၍လဲ မထင်မြင်ပြီ၊ ငါကောင် ငါနှင့် စပ်ဆိုင်သော ဥစ္စာဟူ၍လဲ မထင်မြင်ပြီ။ ထို့ကြောင့် ထိုသင်္ခါရတို့၏ ချမ်းသာ ကောင်းစားခြင်းကိုလဲ မမြော်လင့် မတောင့်တ၊ မလိုအပ်သော သင်္ခါရတို့၏ ပျောက်ပျက်သွားခြင်းကိုလဲ မမြော်လင့် မတောင့်တ၊ သင်္ခါရတို့ မချမ်းသာ မကောင်းစားမည့် အတွက်လဲ မစိုးရိမ်၊ မလိုအပ်သော သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ပေါ်လာမည့်အတွက်လဲ မစိုးရိမ်။ ဥပမာ...မိမိနှင့်ဘာမျှမသက်ဆိုင်သော ကျောက်ခဲများ သဲများ မြက် သစ်ရွက် အမှိုက်များကို အကြောင်းပြု၍ သာယာတောင့် တခြင်း၊ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြခြင်း မဖြစ်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ ဤသို့ တောင့်တမှု ကြောင့်ကြမှု ကင်းလျက် ဖြစ်တိုင်းသော သင်္ခါရတို့ကို မှတ်သိရုံမျှသာ မှတ်သိနေနိုင်လျှင်၊ သင်္ခါရတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အနှောက်အယှက် တစုံတခုမျှ မရှိသောကြောင့်၊ ထိုသင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်ထားပြီး ဖြစ်လေ၏။ ထိုသင်္ခါရတို့မှ လွတ်လဲ လွတ်မြောက်

လေတော့၏။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာအရာ၌ ပြခဲ့သော သားဆိုးကို စွန့်ခြင်းဥပမာဖြင့်လဲ ဤဆိုခဲ့ပြီးသောအနက်ကို သိအပ်၏။

ဤသို့ သင်္ခါရတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်ခြင်းသည် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်မှ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံ၏။ ဝိပဿနာအရာ၌ကား ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ အဖြစ်သို့ ရောက်သော သင်္ခါရပေက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီသည်လည်း သင်္ခါရတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်ပေ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်း ကိစ္စသည် စွန့်လွှတ်လိုသော မုဋ္ဌိတုကမုတာဘဉာဏ် ဖြစ်ရုံမျှဖြင့်လဲ မပြီးသေး၊ ထိုသင်္ခါရတို့ကို နှလုံးမသွင်းဘဲ မရှုမှတ်ဘဲ နေရုံမျှဖြင့်လဲ မပြီးနိုင်၊ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား...ဖြစ်တိုင်းသော သင်္ခါရတို့ကို ‘နိစ္စ သုခ အတ္တ’ ဟု ကိလေသာဖြင့် မစွဲလမ်းနိုင်အောင် ဝိပဿနာဖြင့် ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ ဟု ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိမြင်မှသာလျှင် ပြီးစီးနိုင်ပေသည်။ ဤသို့ သိမြင်မှုသည်လည်း ဖြစ်တိုင်းသော သင်္ခါရတို့ကို တဖန် ဆက်လက်၍ ရှုမြဲမပြတ် ရှုမှတ်မှသာလျှင် ပြီးစီးနိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ မုဋ္ဌိတုကမုတာဘဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်လိုသော ယောဂီ၏ တဖန် ရှုမှုဟူသော ပဋိသင်္ခါဉာဏ်သည် ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်နိုင်ကြောင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ မုဋ္ဌိတုကမုတာဘဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်လိုသော ယောဂီသည် ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသော ထို သင်္ခါရတို့ကိုပင် တဖန် မှတ်မြဲမှတ်သိရပေသည်။ ဤသို့ မှတ်သော ယောဂီအား သင်္ခါရတို့ကို လျစ်လျူ အညီအမျှ မရှုနိုင်သေးမီ အတွင်း၌ မှတ်သိလျက်ဖြစ်သော ဝိပဿနာသည် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ မည်၏။

ဤဉာဏ် ဖြစ်ခါစ၌ အချို့ ယောဂီသည် မှတ်သိရသော သင်္ခါရတို့ကို ကြောက်ရွံ့ စက်ဆုပ်လျက် စွန့်လွှတ်လိုသောကြောင့် “ရှုမှတ်နေလျှင်၊ တပျက်ထဲ ပျက်နေသော တရားဆိုးတို့ကို မပြတ်တွေ့နေတော့မည်၊ မမှတ်ဘဲ နေမှ သူတို့နှင့် လွတ်ကင်းနိုင်မည်” ဟု အောက်မေ့၍ ရှုမှတ်မှု အလုပ်ကို လက်လွှတ်လျက် မေ့မေ့ ပျောက်ပျောက် နေမိတတ်၏။ ထိုသို့ နေသော သူအား မမှတ်မိသော သင်္ခါရ တရားတို့၌ ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ ဟု မသိမှု ဟူသော

အဝိဇ္ဇာနုသယ ကျရောက်၏။ ဤအဝိဇ္ဇာသည် တဖန် ဆက်၍ မှတ်မြဲ မမှတ်ခြင်းကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်ခွင့် ရလေသည်။ တဖန် ဆက်၍ မပြတ် မှတ်နေလျှင်ကား ဖြစ်ခွင့် မရနိုင်။ သို့ဖြစ်၍ ‘အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ’ဟု မသိမှု ဟူသော ဤအဝိဇ္ဇာသည် တဖန်ရှုမှတ်မှု = ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့် အပ္ပဋိသင်္ခါန မည်၏။ အပ္ပဋိသင်္ခါန မည်သော ဤအဝိဇ္ဇာကို ပဋိသင်္ခါဉာဏ်က ပယ်၏။ ကင်းပျောက်စေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေးဟု ဆိုလို၏။

(၁၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ ပြီး၏။

(၁၈) ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ

ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာတိ သင်္ခါရုပေက္ခာ စေဝ အနုလောမဉ္ဇ၊
တဒါ ဟိဿ စိတ္တံ ဤသကပေါဏေ ပဒုမပလာသေ
ဥဒကမိန္ဒု၊ ဝိယ သဗ္ဗသ္မာ သင်္ခါရဂတာ ပတိလိယတိ
ပတိကုဋတိ ပတိဝတ္တတိတိ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ တာယ
သံယောဂါဘိနိဝေသဿ ပဟာနံ ဟောတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၃၃၇)

ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာတိ၊ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ ဟူသည်ကား။ သင်္ခါ-
ရုပေက္ခာ စေဝ အနုလောမဉ္ဇ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်နှင့် အနုလောမ
ဉာဏ်ပင်တည်း။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ တဒါ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်နှင့်၊
အနုလောမဉာဏ်တို့ ဖြစ်ပေါ်သော ထိုအခါ၌။ အဿ စိတ္တံ၊ ထို
ယောဂီ၏ စိတ်သည်။ ဤသကပေါဏေ ပဒုမပလာသေ ဥဒက-
မိန္ဒု၊ ဝိယ၊ အနည်းငယ် ကိုင်းသော ပဒုမ္မာကြာဖက်ပေါ်၌ ရေ
ပေါက်ကဲ့သို့။ သဗ္ဗသ္မာ သင်္ခါရဂတာ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရမှ။
ပတိလိယတိ၊ ပြန်၍တွန့်၏။ ပတိကုဋတိ၊ ပြန်၍ကြို့၏။ ပတိဝတ္တတိ၊
ပြန်၍ဆုတ်နစ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝုတ္တံ၊ ဟောအပ်၏။ တသ္မာ၊
ထိုကြောင့်။ တာယ၊ ထိုဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာဖြင့်။ သံယောဂါဘိနိဝေ-
သဿ ပဟာနံ၊ သင်္ခါရတို့၌ ယှဉ်တွဲလျက် ဝင်စားသော ကိလေ
သာကို ပယ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

ယထာ စိတ္တံ သင်္ခါရေ မုဉ္ဇိတွာ ဝိဝဇ္ဇံ နိဗ္ဗာနံ ပက္ခန္ဓတိ၊
တထာ ပဝတ္တနတော သင်္ခါရုပေက္ခာ အနုလောမဉ္ဇ ဝိ-
ဇ္ဇာနုပဿနာတိ ဝုတ္တံ။ နိဝိဇ္ဇဘဝေန ဩဂါဠဘဝေန
ပဝတ္တာ သံယောဇနာဒိကိလေသာ ဧဝ ကိလေသာဘိနိ-
ဝေသော။ (မဟာဋီကာ ၂-၅၁၀)

ယထာ၊ အကြင် အခြင်းအရာဖြင့်။ ဝိပဿနာဉာဏေ ပဝတ္တ-
မာနေ၊ ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်လျှင်။ စိတ္တံ၊ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်
စိတ်သည်။ သင်္ခါရေ မုဉ္ဇိတွာ၊ သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်၍။ ဝိဝဇ္ဇံ နိဗ္ဗာနံ၊

ဝဋ် သင်္ခါရကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့။ ပက္ခန္ဓတိ၊ ပြေးဝင်၏။ တထာ ပဝတ္တနတော၊ ထို အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့်။ သင်္ခါရပေက္ခာ အနုလောမဉ္စ၊ သင်္ခါရပေက္ခာနှင့် အနုလောမဉ္စဏ်ကို။ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနတိ၊ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်၏။ (ဝိဝဇ္ဇာ ပက္ခန္ဓာနာယ၊ ပက္ခန္ဓာပေဉ္စိ ဝါ၊ အနုပဿနာ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ-ဤဝစနတ္ထကိုပြ၏)။ ။ နိဝိဋ္ဌဘာဝေန၊ သင်္ခါရတို့၌ ဝင်စားသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ ဩဂါဠဘာဝေန၊ သင်္ခါရတို့၌ သက်ဆင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်ကုန်သော။ သံယောဇနာဒိ ကိလေသာ ဧဝ၊ သံယောဇဉ် စသော ကိလေသာတို့သည် ပင်လျှင်။ ကိလေသာဘိနိဝေသော၊ ကိလေသာဘိနိဝေသ မည်၏။ (သံယောဂါဘိနိဝေသပင်တည်း။)

သင်္ခါရပေက္ခာ၊ အနုလောမ၊ ဤဉ္စဏ် နှစ်ပါးသည် ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ မည်၏။ ဤဉ္စဏ် ၂ ပါးဖြစ်သော အခါ၌ အာရုံ သင်္ခါရ၊ ဝိပဿနာ သင်္ခါရတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြုလျက် သိလျက် ရှိသော်လဲ၊ အောက် ဉ္စဏ်များမှကွဲသို့ ထိုသင်္ခါရတို့၌ သာယာ နှစ်သက်မှုလဲ မဖြစ်၊ ဘယဉ္စဏ် စသည်မှကွဲသို့ ကြောက်ရွံ့မှု၊ စက်ဆုပ်မှု၊ ငြီးငွေ့မှု၊ လွတ်လို၍ ကြံစည်မှုများလဲ မဖြစ်၊ အာရုံ ထင်ပေါ်အောင် တောင့်တမှု၊ ကြောင့်ကြစိုက်မှုလဲ မရှိ၊ မကောင်းသော အာရုံ ထင်ပေါ်လဲမည့်အတွက် စိုးရိမ် ကြောက်ရွံ့မှုလဲ မရှိ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား...ဖြစ်တိုင်းသော ထိုသင်္ခါရတို့၏ အပျက်ကိုသာလျှင် အလွန် ကြည်လင် သန့်ရှင်းသောဉ္စဏ်ဖြင့် သိရုံမျှသာ မပြတ် သိလျက် သိလျက် ရှိ၏။ ထိုအခါ၌ ဝိပဿနာစိတ်သည် ထိုသင်္ခါရတို့မှ တွန့်ဆုတ်နေသကဲ့သို့ ရှိ၏။ ခပ်စောင်းစောင်း ခပ်ကိုင်းကိုင်း တည်နေသော ပဒုမ္မာ ကြာ ဖက်ပေါ်၌ ကျသော ရေပေါက်သည် မပျံ့နှံ့ မတည်တံ့ဘဲ လျှောကျသွားဘိသကဲ့သို့ စိတ်သည် ရှုမိသော သင်္ခါရတို့မှ တွန့်ဆုတ်လျက် ရှိ၏။ အလွန်ကောင်းသော အာရုံကို ဖြစ်စေ၊ အလွန် ဆိုးသော အာရုံကို ဖြစ်စေ၊ ဆက်လက်၍ မစဉ်းစားပြီ၊ သိရုံမျှသာ သိလျက် သိလျက် ရှိ၏။ ဤသို့ သင်္ခါရတို့မှ တွန့်ဆုတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် အားပြည့်သော သင်္ခါရပေက္ခာ၏ အခြားမဲ့၌ အနုလောမဉ္စဏ် ဖြစ်ပေါ်ပြီး

လျှင် ဂေါတြဘူစိတ် မဂ်စိတ်သည် သင်္ခါရအာရုံ အလုံးစုံကို စွန့်လွှတ်လျက်၊ သင်္ခါရ ကင်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ပြေးဝင်သွားနိုင်ပေသည်။ ဝိဝဇ္ဇာမည်သောနိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ဂေါတြဘူစိတ် မဂ်စိတ် ပြေးဝင်နိုင်အောင် ဤသို့ ရှုလျက် ဖြစ်သောကြောင့်၊ ယင်းဉာဏ် ၂-ပါးကို ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ ဟု ခေါ်သည်။

ဤဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာသည် ကောင်းသော ကာမအာရုံတို့၌ ဝင်စားလျက် ဖြစ်သော ကာမရာဂသံယောဇဉ်၊ ဆိုးသော ကာမအာရုံတို့၌ ဝင်စားလျက်ဖြစ်သော ပဋိသံသံယောဇဉ်၊ ဤသို့ အစရှိသော စိတ်ဝင်စားမှု ကိလေသာအပေါင်းကို ပယ်၏၊ ကင်းပျောက်စေ၏။ ဖြစ်ခွင့်မပေး။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ သင်္ခါရပေက္ခာသို့ ရောက်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထို ထို လောကီအာရုံတို့ကို စိတ်ကူး ကြံစည်ကြည့်လျှင်၊ မြိန်မြိန် ရှက်ရှက် စိတ်မဝင်စားဘဲ ရှိလေသည်။ စိတ် မပါဘဲ ရှိလေသည်။ ကြာရှည်စွာ မစဉ်းစားလိုဘဲ ရှိလေသည်။ ဝိပဿနာကို စွန့်လွှတ်ထားမှု ကြာမြင့်မှသာလျှင်၊ ထိုထို လောကီအာရုံကို ကြာရှည်စွာ စဉ်းစားကြံစည်နိုင်လေသည်။

ဝါဒ အထူး။ ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ (၁-၉၇-၉၉)၌ကား၊
 “အနုလောမဉာဏ်၏ အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာမည်၏” ဟု မိမိ နှစ်သက်အပ်သော အနက်ကို ဖွင့်ပြပြီးလျှင်၊ ဤ၌ ပြခဲ့သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဖွင့်ကို “ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိနှင့် ဆန့်ကျင်သကဲ့သို့ ရှိသည်” ဟု မိန့်ဆိုပြန်၍ ဤသို့သောယုတ္တိကို ထုတ်ပြ၏။ ယုတ္တိကား....ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် စရိယာကထာ၌ “အနိစ္စာနုပဿနာ အကျိုးငှါ အာဝဇ္ဇန်း ကြိယာအဗျာကတ စိတ်သည် ဝိညာဏစရိယာ = ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဉာဏစရိယာ = ဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းတည်း။ ပေ။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာအကျိုးငှါ အာဝဇ္ဇန်း ကြိယာအဗျာကတ စိတ်သည် ဝိညာဏစရိယာတည်း၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာသည် ဉာဏစရိယာတည်း” ဟူ၍၊ အကြင် အကြင် ဉာဏ်၏ အာဝဇ္ဇန်းကို အသီး အသီး ရအပ်၏။ ထိုထို ဉာဏ်၏ အာဝဇ္ဇန်းကို အသီးအသီး ဟောအပ်၏။ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ၌ကား

အာဝဇ္ဇန်းကို မဟောမူ၍သာလျှင် “ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာသည် ဣဏ-
စရိယာတည်း” ဟူ၍သာ ဟောအပ်၏။ အကယ်၍ သင်္ခါရပေက္ခာ၊
အနုလောမဉာဏ်တို့သည် ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ မည်ကုန်ငြားအံ့။
သို့ဖြစ်လျှင်၊ ၎င်းတို့မှာ အာဝဇ္ဇန်းရှိသောကြောင့်၊ ထိုဝိဝဇ္ဇာ-
နုပဿနာအကျိုးငှါလဲ အာဝဇ္ဇန်းကို ဟောတော်မူလေရာ၏။
သို့သော်လဲ ထိုဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ၏ အာဝဇ္ဇန်းကို ပါဠိ၌ မဟော
အပ်ပေ။ အသင့်အလျော်ကား အနုလောမ ဝီထိ၌ သာလျှင်
အတွင်းဝင်လျက် ဖြစ်သောကြောင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်မှာ အာဝဇ္ဇန်း
အသီးအခြား မရှိပေ။ ထိုသို့ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာအကျိုးငှါ အာ-
ဝဇ္ဇန်းကို မဟောအပ်သောကြောင့် “ဂေါတြဘူဉာဏ်သာလျှင်
ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ မည်၏” ဟု ယူခြင်းသာ သင့်လျော်ပေသည်
ဟူ၍ အကြောင်းပြလျက် ဆုံးဖြတ်လေ၏။ ဆင်ခြင်၍ သင့်ရာကို
ယူပါလေ။

(၁၈) ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ ပြီး၏။

ဘာဝေတဗ္ဗာ ယောဂီဟိ ယာ၊ ဒဠဗ္ဗာ စ ပစ္စက္ခတော။
ဝဏ္ဏိတာ တာ အဋ္ဌာရသ၊ မဟာဝိပဿနာ မယာ။
ဒုဗ္ဗောဓံ သုဗောဓေတုန၊ ယောဂီနံ သုတဝုဒ္ဓိယာ။

ယာ၊ အကြင် မဟာဝိပဿနာတို့ကို။ ယောဂီဟိ၊ ဝိပဿနာ
ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဘာဝေတဗ္ဗာ စ၊ မိမိတို့၏ သန္တာန်၌
ဖြစ်လဲ ဖြစ်ပွားစေအပ်ကုန်၏။ ပစ္စက္ခတော ဒဠဗ္ဗာ စ၊ မျက်မှောက်
အားဖြင့် တွေ့လဲ တွေ့မြင်အပ်ကုန်၏။ အဋ္ဌာရသ၊ တဆယ့်ရှစ်ပါး
ကုန်သော။ တာ မဟာဝိပဿနာ၊ ထို မဟာဝိပဿနာတို့ကို။
(ဝဏ္ဏိတာ၌ စပ်)။ မယာ၊ ငါသည်။ ဒုဗ္ဗောဓံ သုဗောဓေတုန၊
သိနိုင်ခဲ့သော အနက်ကိုသော်လဲ သိလွယ်သည်ကို ပြု၍။ (ပိလုတ္တ-
နိဒ္ဒိဋ္ဌ၊ သုဗောဓ နာမဓာတ်+ဏော ဝါ၊ ဣ ပစ္စည်း+တုန ပစ္စည်းတို့ဖြင့် သုဗောဓေတုန-ဟု
ပြီးစေသည်) ယောဂီနံ သုတဝုဒ္ဓိယာ၊ ဝိပဿနာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
အကြားအမြင် တိုးပွားရန်။ ဝဏ္ဏိတာ၊ ဖွင့်ပြအပ်ကုန်ပြီ။

အခန်း (၇) ပြီး၏။

နိဂုံး

(၁) နဂရေ မော်လမြိုင်နာမေ၊ မဏ္ဍလာစလပါဒကေ။
ဂိဉ္ဇကာဝါသအာရာမံ၊ ယော ထေရော စိရမာဝသိ။

ယော ထေရော၊ ဝိပဿနာရှုနည်း၊ သိပ်သည်း လမ်းမှန်၊ ဤ ကျမ်းဂန်ကို၊ ရေးရန်ခန့်ညား၊ သဒ္ဓါအားနှင့်၊ ဉာဏ်ပွားတည်ကြည်၊ အကြင် မထေရ်သည်။ မော်လမြိုင်နာမေ၊ မော်လမြိုင် အမည်ရှိ သော။ နဂရေ၊ မြို့၌။ မဏ္ဍလာစလ ပါဒကေ၊ တောင်ခိုင်း မည်ရ၊ တောင်ခြေစဉ်။ သဏ္ဍိတံ၊ ကောင်းစွာတည်ရှိသော။ ဂိဉ္ဇကာ- ဝါသအာရာမံ၊ တိုက်ကျောင်း အမည်ရှိသော ကျောင်းတိုက်ကို။ ဝါ၊ ကျောင်းတိုက်၌။ စိရံ၊ ၁၂၉၁-ခုနှစ်မှ ၁၃၀၃-ခုနှစ်တိုင်အောင် ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး။ အာဝသိ၊ ဂန္ထ ဝါသ၊ နှစ်စုရ ဖြင့်၊ ကြောင့်ကြပျံလုပ်၊ စောင့်ထိန်းချုပ်လျက်၊ စိုးအုပ် နေထိုင် ခဲ့လေပြီ။

(၂) ပုရန္တ ယံ ဇယဋ္ဌာနံ၊ အယျ အောင်ဇေယျ ရာဇိနော။
တဿ ပစ္ဆိမဘာဂေ ယော၊ အာဝါသော နိဂမော သတံ။

တု၊ ကျမ်းပြုဆဲ၌၊ နေခိုက်ဌာန၊ အဝါသကား။ အယျ- အောင်ဇေယျ ရာဇိနော၊ မြန်မာ့ရာဇဝင်၊ ဥဒါန်းတွင်သော၊ အရှင် အောင်ဇေယျ၊ မည်နာမဖြင့်၊ ပါကဋထင်ရှား၊ အလောင်းမင်း တရား၏။ ဇယဋ္ဌာနံ၊ ရန်သူခပင်း၊ ငြေငုံ့တသင်းကို၊ နှိမ်နင်း ပယ်ချွေ၊ အောင်မြေ အရပ် ဖြစ်သော။ ယံ ပုရံ၊ ရွှေဘို ဟု ခေါ်၊ အကြင် မြို့တော်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တဿ၊ ထို ရွှေဘို မြို့၏။ ပစ္ဆိမဘာဂေ၊ ခုနစ်မိုင်လောက်၊ လှမ်းထောက်ဝေးကွာ၊ အနောက် မျက်နှာအဖို့၌။ သတံ-သန္တာနံ၊ သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ စသည် ဂုဏ်ရည်၊ စိုပြည်စုပေါင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့၏။ အာဝါသော၊ သာယာ အေးမြ၊ ရန်ဘေးပလျက်၊ ရွှင်ပျကြည်စွာ၊ နေထိုင်ရာဖြစ်သော။ ယော နိဂမော၊ ဆိပ်ခွန်ရွာ ဟု၊ သညာထင်ပေါ်၊ ဝေးနီးကျော်၍၊ မြို့ခေါ်လုနီး၊ အကြင် နိဂုံးရွာကြီးသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ။(ဤရွာ

၌ပင် ဤကျမ်းပြု မထေရ်သည် ခမည်းတော် ဦးကံတော်နှင့် မယ်တော် ဒေါ်အုပ်တို့မှ ၁၂၆၆-ခုနှစ် ဒုတိယဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၃-ရက် (၂၉-၇-၁၉၀၄)သောကြာနေ့ နံနက် ၃-နာရီခန့် အချိန်တွင် ဖွားမြင်တော်မူခဲ့ပေသည်။)

- (၃) မဟာဘေရိ ဝိဟာရသို့၊ တေသ္မာ ပစ္ဆိမုတ္တရေ။
သလဒါယ မဟာထူပ-ဝရဿာပိ ဥပန္နိကေ။
- (၄) ဝသန္တော သောဘနော နာမ၊ ဝိသဝသော တထေသကော။
ဥပါသကေဟိ သဒ္ဓမ္မ-ရတစိတ္တေဟိ ယာစိတော။
- (၅) ဟိတတ္ထာယ ဟိတေသီနံ၊ ဝုဒ္ဓိယာ သာသနဿ စ။
ဝိပဿနာနယံ နာမ၊ ယံ ဂန္ထံ ကာတုမာရဘိ။

တေသ္မာ၊ ဤ ဆိတ်ခွန်ရှာမှ။ ပစ္ဆိမုတ္တရေ ဒိသာဘာဂေါ တာလေးရာလောက်၊ ကွာလှမ်းထောက်သည့်၊ အနောက်မြောက် အရပ်အဖို့၌။ သလဒါယ မဟာထူပ ဝရဿာပိ၊ အင်ကြင်းတော မည်ခေါ် စေတီတော်မြတ်ကြီး၏ လဲ။ ဥပန္နိကေ၊ တောင်ဘက် မျက်နှာ၊ မကွာ ဆက်စပ်၊ အနီးအရပ်၌။ သဏ္ဍိတေ၊ ကောင်းစွာ တည်ရှိသော။ မဟာဘေရိ ဝိဟာရသို့၊ မဟာစည်ကျောင်း၌။ ဝသန္တော၊ သီတင်းသုံး နေထိုင်ဆဲဖြစ်သော။ ဝိသဝသော၊ ရဟန်း သိက္ခာ၊ ဝါ နှစ်ဆယ်ရှိပြီးသော။ (ဤမထေရ်သည် ၁၂၇၀-ခုနှစ် နယုန်လတွင် ရှင်သာမဏေပြုခဲ့သည်။ ၁၂၈၅-ခုနှစ် တန်ဆောင် မုန်းလပြည့်ကျော် ၅-ရက်နေ့တွင် ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ၁၃၀၅-ခု နှစ်မှာ ရဟန်း သိက္ခာ ဝါ ၂၀-ပြည့်လျက် ရှိသည်။) တထေသကော၊ ပရမ္မရာဂတ၊ ရိုးရာ နည်းမျှဖြင့်၊ အားမရ မရောင့်ရဲ၊ ခိုင်မြဲ ကျမ်းဂန်၊ လမ်းမှန်ကို ရှာလေ့ရှိသော။ ဝါ၊ ယူသည်းကင်းကွာ၊ ရိုးရာမလိုက်၊ အမှန်ကိုသာကြိုက်လေ့ရှိသော။ သောဘနော နာမ၊ အရှင်သောဘန အမည် ရှိသော။ သော ထေရော၊ ထိုမထေရ်သည်။ (အာရဘီ၌ စပ်)။ သဒ္ဓမ္မရတစိတ္တေဟိ၊ ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်၊ ပဋိဝေဓ ဟူသော သူတော်ကောင်း တရား၌ နှစ်ခြိုက်ရှင်ပျော် မွေ့လျော်သောစိတ်ရှိကုန်သော။ ဥပါသကေဟိ၊

ဩကပ်မိဂမာ၊ ခိုင်မြဲသော သဒ္ဓါဖြင့်၊ ရတနာသုံးရပ်ကို၊ ဆည်းကပ်
 လေ့ရှိသော ဥပါသကာတို့သည်။ ဟိတေသိနံ၊ စီးပွားစစ် စီးပွား
 မှန်ကို ရှာကြံလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဟိတတ္ထဿ စ၊ မဂ်ဖိုလ်
 နိဗ္ဗာန် ဟူသော အစီးအပွားအကျိုးငှါ၎င်း။ သာသနဿ၊ ပရိယတ်၊
 ပဋိပတ်၊ ပဋိဝေဓ၊ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ တည်းဟူသော သာသနာ
 တော်၏။ ဝုဒ္ဓိယာ စ၊ အနှစ် ထောင့်ငါးရာကျော် ကလ၊
 ရှေးခေတ်ကကဲ့သို့၊ ပြည့်ဝ စည်ကား၊ ကြီးပွား တိုးတက်ခြင်း
 အလို့ငှါ၎င်း။ ယာစိတော၊ ဉာဏ်ကျဉ်းလတ် ကျယ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း
 နားလည်အောင်၊ ဖွယ်ဖွယ် ရာရာ၊ စုံလင်စွာဖြင့်၊ ဝိပဿနာကျမ်း
 တခု၊ ပြုစုပါရန်၊ တောင်းပန် လျှောက်ထား အပ်သည်ဖြစ်၍။
 ဝိပဿနာနယံ နာမ၊ ဝိပဿနာရှုနည်း မည်သော။ ယံ ဂန္ထံ၊ အကြင်
 ကျမ်းကို။ ကာတုံ၊ ရေးသား တီထွင် စီရင် ပြုစု ခြင်းငှါ။
 အာရဘီ၊ အားထုတ်လေပြီ။

(၆) သော နိဗ္ဗုတေ သတ္တရိ သတ္တသီတိမေ၊
 ဝဿေ စတုဗ္ဗိသ သတေဟိ ပစ္ဆတော။
 သာကေန ပဉ္စာဓိက တေရသေ သတေ၊
 မာသဿ သမ္ပုဏ္ဏ ဒိနမ္ပိ နိဗ္ဗိတော။

သော၊ ထို ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်းသည်။ (နိဗ္ဗိတော၌ စပ်)။
 သတ္တရိ၊ လူနတ် မြဟ္မာ၊ သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ မကောင်းမြစ်ကာ၊
 ကောင်းရာညွှန်တတ်သည့်၊ ဆရာမြတ်အစစ်၊ တဆူတည်းဖြစ်တော်
 မူသော ဘုရားသခင်သည်။ နိဗ္ဗုတေ၊ မလ္လာ မင်းတို့၏၊ အင်ကြင်း
 ဥယျာဉ်ဝယ်၊ ဒုက္ခနယ် အဆုံးသတ်၊ ရုပ် နာမ် ဇာတ် ရုပ်သိမ်း၍၊
 ချုပ်ငြိမ်းသည့် အလိုအားဖြင့်၊ ထွင်ဖျားသည်၊ နန်းနိဗ္ဗာန်သို့၊ ဝင်စံ
 တော်မူပြီးလတ်သော်။ အတိတ္တန္တဝဿာနံ၊ တနှစ်ချင်း အားဖြင့်
 လွန်သွားလေသော နှစ်တို့၏။ (သမ္ပုဏ္ဏထည့်)။ စတုဗ္ဗိသသတေဟိ၊
 နှစ်ဆယ့်လေးရာတို့မှ။ ဝါ၊ နှစ်ထောင့်လေးရာတို့မှ။ (အသမာဟာရ
 ဒီဂု ကြံ)။ ပစ္ဆတော၊ နောက်၌။ သတ္တသီတိမေ ဝဿေ၊ ရှစ်ဆယ့်
 ခုနှစ်ခုမြောက်သော နှစ်၌။ ဝါ၊ သာသနာတော် ၂၄၈၇-ခုမြောက်
 နှစ်၌။ သာကေန၊ သကမင်းတို့၏ နှစ်ကိုစွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော

ဂေါဇာ သကရာဇ်၊ မြန်မာနှစ်အလိုအားဖြင့်။ ပဉ္စမိက တေရသေ
သတေ၊ ငါးခု အလွန်ရှိသော တဆယ့် သုံးရာမြောက်နှစ်၌။ ဝါ
တထောင့်သုံးရာငါးခုမြောက်နှစ်၌။ မာဃဿ၊ တပို့တွဲလ၏။ သမ္ပုဏ္ဏ-
ဒိနမ္ပိ၊ လပြည့်နေ့၌။ နိဋ္ဌိတော၊ ခုနစ်ပိုင်းလုံး အပြီး အဆုံးသို့
ရောက်သတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူသည်မှ စ၍
အရှင် မဟာကဿပ မထေရ်နှင့် အဇာတသတ် မင်းတို့
တည်ထားခဲ့သော သာသနာနှစ် (၆၂၄) ရှိသော အခါ၌
သုမုန့်ရီမင်းသည် (၆၂၂) ကို ဖြို၍ (၂) ခုကြွင်း တည်ထားခဲ့သည်ဟု
မြန်မာရာဇဝင်တို့၌ ဆို၏။ ထိုစဉ်အခါက ဣန္ဒိယနိုင်ငံ အနောက်
မြောက်ပိုင်း၌ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးမားသော ကနိဿျက မင်းသည်လည်း
ခုနှစ် အသစ်ကို ပြုပြင်သတဲ့။ ၎င်းခုနှစ်သည် ထိုဣန္ဒိယအနောက်
မြောက်ပိုင်း၌ နှစ်ပေါင်း လေးရာကျော် အုပ်စိုးသော သကမင်း
အဆက်ဆက်တို့ သုံးစွဲသောကြောင့် သကနှစ်ဟု တွင်သတဲ့။ ဣန္ဒိယ
၌ ယခုထက်တိုင် သကနှစ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲလျက် ရှိ၏။ ထို သက-
နှစ်သည် ‘သုမုန့်ရီမင်း ထားခဲ့သည်’ ဟု ဆိုသောနှစ်နှင့် တူညီလျက်
ရှိ၏။ ထို့ပြင် ပဲခူးမြို့ ကလျာဏီကျောက်စာ၌လဲ သကရာဇေဟု ရေးထား
သည်ကို တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် သကရာဇ် ဟူသော မြန်မာဝေါဟာ
ရသည် ထိုသကရာဇ် = သကမင်းတို့၏ ခုနှစ်ကို စွဲမှီ၍ ခေါ်တွင်သည်
ဖြစ်ရာ၏။ ထိုသကနှစ်၊ သုမုန့်ရီနှစ် (၅၆၂) ရှိသော အခါ၌ ‘ပုပ္ဖါး
စော၊ ရဟန်းမင်း’ ဟူ၍လဲ ခေါ်သော သင်္ခရာဇ်မင်းသည် (၅၆၀) ကို
ဖြို၍ (၂) ခုကြွင်း တည်ထားခဲ့ပြန်သည်ဟု ရာဇဝင်တို့၌ ဆို၏။
ယခု (၁၃၀၅) ခုသည်ကား ထိုသင်္ခရာဇ်မင်း တည်ထားခဲ့သော
(၂) ခုကြွင်းမှ တိုးပွားလာသော ခုနှစ်ပေတည်း။ သို့သော်လဲ
သကရာဇ် ဟူသော ဝေါဟာရသို့ လိုက်၍ ဤ၌ သာကေနဟု ရေး
အပ်ပေသည်။ ယခု (၁၃၀၅) ခုတွင် သင်္ခရာဇ်ဖြိုနှစ် (၅၆၀) ကို
ပေါင်းထည့်လျှင် သကနှစ် (၁၀၆၅) ဖြစ်၏။ ထိုတွင် သုမုန့်ရီ
ဖြိုနှစ် (၆၂၂) ကို ပေါင်းထည့်ပြန်လျှင် အတိတ်သာသနာနှစ်
(၂၄၈၇) ဖြစ်၏။

(၇) ယထာ စာယံ ဂတော သိဒ္ဓိံ၊ နန္ဒရာယေန ကေဝလီ။
တထာ ကလျာဏသင်္ကပ္ပါ၊ သိဇ္ဈန္တံ သဗ္ဗဇန္တုနံ။

စ၊ မြော်လင့်တောင့်တ၊ အာသိသကား။ အယံ၊ ဝိပဿနာ ရှုနည်း၊ ဤကျမ်းကြီးသည်။ ကေဝလီ၊ ဆိုဘွယ် ဥဿုံ၊ အလုံးစုံ ပြည့်ဝ၊ စေ့င စုံလင်သည်ဖြစ်၍။ (ကေဝလံ အနဝသေသံ ဝတ္ထုဗ္ဗိ တေဿတ္ထိတိ ကေဝလီ)။ ။အနန္တရာယေန၊ အန္တရာယ်မရှိဘဲ။ သိဒ္ဓိံ၊ ပြီးစီးခြင်းသို့။ ဂတော ယထာ၊ ရောက်သကဲ့သို့။ တထာ၊ ထိုအတူ။ သဗ္ဗဇန္တုနံ၊ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့၏။ ကလျာဏ- သင်္ကပ္ပါ၊ မိမိသူတပါး၊ မည်သူအားမျှ၊ ထိပါးမခတ်၊ ချမ်းသာစေ တတ်သည့်၊ ကောင်းမြတ်သော အကြံ အစည်တို့သည်။ ကေဝလီ၊ ကြံတိုင်းဥဿုံ၊ အလုံးစုံပြည့်ဝ၊ စေ့ငစုံလင်ကုန်သည်ဖြစ်၍။ အနန္တ- ရာယေန၊ အန္တရာယ် မရှိဘဲ။ သိဇ္ဈန္တံ-သိဇ္ဈန္တု၊ ပြီးစီးပါစေကုန် သတည်း။ (န ပဌမာသ္မာ။ ။ဒုတိယစတုတ္ထေသု ရောစ-ဟူသော ပိင်္ဂလဆန်း သုတ်တို့နှင့်အညီ၊ သမပါဒ အစ တလုံးနောက်၌ ရ-ဂိုဏ်းကိုလဲ ရှောင်လွှဲလိုသောကြောင့် အန္တံ ဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးစေသည်။)

(၈) ယာဝေကော ပျတ္တိ လောကသ္မိံ၊ ပညာနံ ဓိဂမာရဟော။
တာဝါယံ ဒဿယံ သူဇုံ၊ နယံ လောကဿ တိဋ္ဌတန္တိ။

လောကသ္မိံ၊ လောက၌။ ပညာနံ၊ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ် ဖိုလ် ပညာတို့ကို။ အဓိဂမာရဟော၊ ရထိုက်သော။ ဧကောပိ၊ ပုဂ္ဂိုလ် တဦးတယောက်မျှသော်လဲ။ ယာဝ၊ အကြင်မျှလောက် ကာလ ပတ်လုံး။ အတ္ထိ၊ ရှိသေး၏။ တာဝ၊ ထိုမျှလောက်ကာလပတ်လုံး။ အယံ ဂန္ဓော၊ ဝိပဿနာရှုနည်း၊ ဤကျမ်းကြီးသည်။ လောကဿ၊ လူအပေါင်းအား။ သူဇုံ၊ မမှားမယွင်း၊ အလွန်ဖြောင့်စင်းသော။ နယံ၊ ဝိပဿနာရှုနည်းကို။ ဒဿယံ-ဒဿယန္တော၊ နေ လ အ လား၊ ထင်ရှား ဖော်ပြလျက်။ တိဋ္ဌတံ-တိဋ္ဌတု၊ မကွယ်ပဘဲ၊ တည်မြဲ တည်တံ့ပါစေသတည်း။ ဣတိ၊ ပြီးပြီ။

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း ပြီး၏။

ရန် ကုန် မြို့ ။

ဗုဒ္ဓသာသနာနဂ္ဂဟအဖွဲ့ချုပ် သာသနာ့ရိပ်သာ

မဟာစည် ဆရာတော်-ဘုရားကြီး

၏

တရားစာနှင့် ကျမ်းစာအုပ်များ စာရင်း

				ကျပ်-ပြား
၁။	ဝိပဿနာ ရှုနည်းကျမ်း	(ပထမ)		၆
၂။	" "	(ဒုတိယ)		၆
၃။	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကြီး	(ပထမ)		၃ ၅၀
၄။	" "	(ဒုတိယ)		၃ ၅၀
၅။	ဝမ္ဗိကသုတ် တရားတော်			၃
၆။	မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်ပါဠိနိဿယ			၂
၇။	ပုရာဘေဒသုတ် တရားတော်			၂
၈။	ဝိပဿနာ အခြေခံ တရားတော်			၂
၉။	အရိယာဝါသ တရားတော်			၂
၁၀။	ဝိပဿနာရှုနည်း အကျဉ်းချုပ်			၁
၁၁။	" " အလုပ်ပေး တရားတော်			၁
၁၂။	ဓမ္မစကြာ အနတ္တလက္ခဏသုတ် မဟာသတိပဋ္ဌာန် တရားတော်ကြီး			၇၅
၁၃။	ဓမ္မဒေသနာဆောင်ပုဒ်			၇၅
၁၄။	ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား အားထုတ်ရခြင်းအကြောင်း			၅၀
၁၅။	အမြတ်ဆုံးသုံးဆူ (ဦးနု) (ပထမတွဲ)			၄
၁၆။	" " (") (ဒုတိယတွဲ)			၄

ဖြန့်ချိရာဌာန

ဗုဒ္ဓသာသနာနဂ္ဂဟအဖွဲ့ချုပ်၊ ၁၆-ဟာမစ်တိတ် သာသနာ့ရိပ်သာလမ်း၊

ရွှေဂုံတိုင်စာတိုက်၊ ကုက္ကိုင်း-ရန်ကုန်မြို့။

၁၃၀၇-ခု၊	ပဌမအကြိမ်	အုပ်စု	၁၀၀၀
၁၃၀၉-ခု၊	ဒုတိယအကြိမ်	။	၂၀၀၀
၁၃၁၂-ခု၊	တတိယအကြိမ်	။	၃၀၀၀
၁၃၁၆-ခု၊	စတုတ္ထအကြိမ်	။	၃၀၀၀
၁၃၂၃-ခု၊	ပဉ္စမအကြိမ်	။	၃၀၀၀
၁၃၃၁-ခု၊	ဆဋ္ဌမအကြိမ်	။	၃၀၀၀

